

LA CNT A LA POLÍTICA CATALANA DURANT LA GUERRA CIVIL (1936- 1939).

ELS AJUNTAMENTS DEL VALLÈS OCCIDENTAL

MATIAS VARGAS PUGA

LLICENCIAT EN DRET
DOCTOR EN GEOGRAFIA I HISTÒRIA
(HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA)

Membre de la Societat Catalana d'Estudis Històrics (Institut d'Estudis Catalans)
i del Centre d'Estudis Històrics de Terrassa

*REALITZAT AMB L'AJUT DE LA COMISSIÓ LLUÍS COMPANYS
DEL DEPARTAMENT DE PRESIDÈNCIA DE LA GENERALITAT
DE CATALUNYA*

DEDICATÒRIA

Als meus pares i a la resta dels meus familiars difunts, sempre presents en el meu cor. I com homenatge especial al meu avi Matias Vargas Castro, amant de la pau, la fraternitat, la natura, la dignitat humana i la justícia social.

A la meva estimada esposa, Àngela, per la seva comprensió i el seu suport permanent a les meves inquietuds.

Als meus dos fills, el meu tresor, per a què coneguin i aprenguin del passat.

A tots els què alguna vegada han sembrat de qualsevol tipus de somnis els seus cors però no han recollit la collita que esperàven, sinó profundes decepcions que han encongit els seus espèrits.

A tots aquells, joves i grans, homes i dones, que, amb entusiasme, noblesa i sinceritat, desitgen un món millor que l'actual.

AGRAÏMENTS

Vull fer constar el meu agraïment a algunes persones que, amb la seva actitud o amb la seva col·laboració, han facilitat el meu accés a dades de fonts primàries documentals, possibilitant l'arribada a bon port del present llibre:

- Sònia Domènech i Maria Josep Miralbell (Arxiu Nacional de Catalunya)
- Miguel González Urien (Fundación Salvador Seguí, Madrid)
- José Núñez i Jaume Oliveras (Ajuntament de Barberà del Vallès)
- Mercedes Bermúdez i Miguel Alonso Moreira (Associació d'Història de Barberà del Vallès)
- Juli Boadella i Silvia Sàiz (Ajuntament de Castellar del Vallès)
- José Maria Gutierrez i Mercè Duràn (Ajuntament de Castellbisbal)
- Carolina Ruíz (Ajuntament de Cerdanyola del Vallès)
- Maria Teresa Valls (Ajuntament de Gallifa)
- Jordi Roca i Maria Antònia Sellarès (Ajuntament de Matadepera)
- Maria Rosa Torrens (Ajuntament de Montcada i Reixac)
- Asunción Rodríguez i Maria Victòria Castro (Ajuntament de Palau-solità i Plegamans)
- Pere Bolaños i Silvia Avilés (Ajuntament de Polinyà)
- Montserrat Roca (Ajuntament de Rellinars)
- José Antonio Hidalgo i Rosa Baulies (Ajuntament de Ripollet)
- Pere Bel (Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí)
- Judit Tapiolas (Ajuntament de Rubí - Arxiu Històric)
- Victòria Mateo i Eduard Fraile (Biblioteca de Rubí)
- Joan Comasòlivas (Arxiu Històric de Sabadell)
- Gemma Foj (Arxiu Històric Municipal de Sant Cugat del Vallès)
- Montserrat Pobla i Dolors Arimón (Ajuntament de Sant Llorenç Savall)
- Miguel Sánchez (Ajuntament de Sant Quirze del Vallès)

- Enric Ferrando (Arxiu Històric Municipal de Sant Quirze del Vallès)
- Francesc Consuegra i Lourdes Bailau (Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda)
- Marina Cuscó (Ajuntament de Sentmenat)
- Teresa Cardellach i Joaquím Verdaguer (Ajuntament de Terrassa)
- Josep Lluís Llorca (Arxiu Històric Comarcal de Terrassa)
- Montserrat Morera (Ajuntament d'Ullastrell)
- Joan Amengual i Rosa V. Mauricio (Ajuntament de Vacarisses)
- José Maria Castellanos i Miquel Massip (Ajuntament de Viladecavalls)

Í N D E X

SIGLES I ABREVIATURES	8
<u>INTRODUCCIÓ</u>	11
<u>EL PROTAGONISME POLÍTIC DE LA CNT: EL SEU OBLIT</u>	23
La CNT era l'instrument per fer la revolució anarquista	24
Suplantar l'Estat existent, imposant la dictadura confederal?	29
La creença i la raó, difícil unió: l'oblit, un recurs emocional	35
<u>EL VALLÈS OCCIDENTAL</u>	43
Una comarca important de la Catalunya autonòmica	45
Els seus municipis	51
Els Ajuntaments	73
<u>ELS INICIS DEL RÈGIM NASCUT A CAUSA DE LA GUERRA</u>	99
Començament de la nova etapa política.....	99
La situació als pobles.....	123
Sabadell i Terrassa	149
<u>LA CONSOLIDACIÓ DE LA COALICIÓ ANTIFEIXISTA</u>	166
El Decret de 9 d'octubre de 1936 , tots units	170
Constitució dels Consells Municipals.....	174
Repartiment del poder	197
<u>PRIMER ANY DE TRAJECTÒRIA CONFEDERAL</u>	203
Els representants de la CNT	203
Octubre de 1936.....	209
Novembre de 1936	218
Desembre de 1936	227
Gener de 1937	238
Febrer de 1937	251
Març de 1937	260

Abril de 1937	271
Els seus representats, afiliats i llibertaris en general.....	288
Barberà del Vallès	289
Castellar del Vallès	289
Castellbisbal	291
Cerdanyola del Vallès	291
Gallifa	296
Matadepera	296
Montcada i Reixac	297
Palau-solità i Plegamans	298
Polinyà	298
Rellinars	298
Ripollet	299
Rubí	299
Sabadell	303
Sant Cugat del Vallès	310
Sant Llorenç Savall	311
Sant Quirze del Vallès	312
Santa Perpètua de Mogoda	313
Sentmenat	314
Terrassa	315
Ullastrell	324
Vacarisses	324
Viladecavalls	324
Repercussions dels “Fets de Maig” de 1937	325
Juny de 1937	350
Juliol de 1937	364
Agost de 1937	373
Setembre de 1937	381

<u>NOVA CONFIGURACIÓ DELS AJUNTAMENTS (OCTUBRE</u>	
<u>DE 1937 - GENER DE 1939)</u>	388
El Decret de 8 d'octubre de 1937 : adéu al POUM	389
Octubre de 1937	389
Entesa PSUC-CNT	401
Novembre de 1937	401
Desembre de 1937	409
Gener de 1938	419
Febrer de 1938	432
Març de 1938	438
Abril de 1938	457
Maig de 1938	474
Juny de 1938	487
Juliol de 1938	494
Els últims polítics locals de l'anarquisme vallesà	502
<u>CONCLUSIONS</u>	549
<u>FONTS I BIBLIOGRAFIA</u>	576
<u>ANNEXOS</u>	
I Relació de tots els consellers cenetistes	591
II Participació als Plens dels Consistoris	613
III Relació d'Alcaldes i Regidors d'Àrea o Presidents de	
Comissió Municipal	615
IV Evolució de la presència confederal	627
V Ajuntament de Pins del Vallès (Sant Cugat del Vallès). Relació	
d'ingressos i despeses del mes de desembre de 1937	631
VI Resum del Llibre Registre de Sortida de Correspondència de	
l'Ajuntament de Barberà del Vallès, mesos de novembre i	
desembre de 1938	638

SIGLES I ABREVIATURES

A) SIGLES D' ORGANITZACIONS:

ACR	Acció Catalana Republicana
AIT	Associació Internacional de Treballadors
CEDA	Confederació Espanyola de Dretes Autònomes
CNT	Confederació Nacional del Treball
CRT	Confederació Regional del Treball
ERC	Esquerra Republicana de Catalunya
FAI	Federació Anarquista Ibèrica
FECL	Federació Estudiantil de Consciències Lliures
FIJL	Federació Ibèrica de Joventuts Llibertàries
FRER	Federació Regional d'Escoles Racionalistes
FRML	Federación Regional de Mujeres Libres
IR	Izquierda Republicana
MLE	Moviment Llibertari Espanyol
PCE	Partit Comunista d'Espanya
PNV	Partit Nacionalista Vasc
POUM	Partit Obrer d'Unificació Marxista
PS	Partit Sindicalista
PSOE	Partit Socialista Obrer Espanyol
PSUC	Partit Socialista Unificat de Catalunya

SIA	Solidaritat Internacional Antifeixista
UGT	Unió General de Treballadors
UR	Unió de Rabassaires i altres cultivadors del camp de Catalunya
USC	Unió Socialista de Catalunya

B) ABREVIATURES DE FONTS UTILITZADES:

AHN-SGC	Archivo Histórico Nacional - Sección Guerra Civil (Salamanca) (des de 1999, Archivo General de la Guerra Civil Española)
ANC	Arxiu Nacional de Catalunya
AABV	Arxiu de l'Ajuntament de Barberà del Vallès
AACV	Arxiu de l'Ajuntament de Castellar del Vallès
AAC	Arxiu de l'Ajuntament de Castellbisbal
AACEV	Arxiu de l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès
AAG	Arxiu de l'Ajuntament de Gallifa
AAM	Arxiu de l'Ajuntament de Matadepera
AAMR	Arxiu de l'Ajuntament de Montcada i Reixac
AAPP	Arxiu de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans
AAP	Arxiu de l'Ajuntament de Polinyà
AARE	Arxiu de l'Ajuntament de Rellinars
AAR	Arxiu de l'Ajuntament de Ripollet
AHMR	Arxiu Històric Municipal de Rubí

AHS	Arxiu Històric de Sabadell
AHMSCV	Arxiu Històric Municipal de Sant Cugat del Vallès
AASLS	Arxiu de l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall
AHMSQV	Arxiu Històric Municipal de Sant Quirze del Vallès
AASPM	Arxiu de l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda
AAS	Arxiu de l'Ajuntament de Sentmenat
AHCT	Arxiu Històric Comarcal de Terrassa
AAT	Arxiu de l'Ajuntament de Terrassa
AAU	Arxiu de l'Ajuntament d'Ullastrell
AAVA	Arxiu de l'Ajuntament de Vacarisses
AAVI	Arxiu de l'Ajuntament de Viladecavalls
BOGC	Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya
DOGC	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
FSS	Fundació Salvador Seguí (Madrid)
IIVSG	Internationaal Instituut Voor Sociale Geschiedenis (Institut Internacional d'Història Social, Amsterdam, Holanda)
GM	Gaceta de Madrid. Diario Oficial de la República
GR	Gaceta de la República

INTRODUCCIÓ

El present estudi desenvolupa i complementa la meua tesi doctoral i el seu objecte central és l'anàlisi de la participació política, del poder polític institucional local, que els sindicats adherits a la Confederació Nacional del Treball van poder exercir en cada moment de la guerra civil als Ajuntaments catalans i, més específicament, en els dels municipis de la comarca del Vallès Occidental, aproximant al lector a la vida interna dels Consistoris i a la seva gestió pública ¹.

Tanmateix, des de l'estudi dels anarcosindicalistes i de la seva presència i activitat, es tracta d'una aproximació genèrica i no específica de l'història particular de l'evolució interna de cadascun dels Consells Municipals o Ajuntaments, doncs el que ens interessa ressaltar no són els detalls tècnics econòmics i administratius, sinó de quins tipus d'assumptes s'en ocupaven més els governs locals, els de més transcendència entre la ciutadania, els que més preocupaven a la "gent del carrer" de la rereguarda. I que no eren propis o específics de tal o qual Ajuntament, de tal o qual municipi, sinó del conjunt de tots ells, amb més o menys importància segons les seves característiques.

Igualment, totes aquestes relacions i activitats polítiques o de poder local que afectaven les poblacions dels municipis d'aquesta comarca, no podien existir o desenvolupar-se en una mena d'illes al marge de la resta de la política catalana, espanyola, internacional, sinó que estava interrelacionada i era conseqüència immediata de totes elles.

I, com a la resta de Catalunya, també hi va haver militants dels sindicats locals de la Confederació Nacional del Treball que - malgrat la continuada

¹ Amb el títol *La actividad política de la izquierda libertaria en la comarca del Vallès Occidental durante la guerra civil*, dirigida per Angeles Egido León, va ésser defensada el dia 6 de novembre de 2001 a la Facultat de Geografia i Història de la UNED (Madrid), formant el tribunal els professors Javier Tusell, Isidro Sepúlveda, Javier Paniagua, Mercè Vilanova i Pere Gabriel.

trajectòria de participació política a tots els nivells volguda pels màxims representants de l'organització anarcosindicalista (ratificada sempre per la majoria de la militància, segons la pròpia dinàmica de funcionament intern orgànic des del començament mateix de la guerra) i continuada després del conflicte en els Governos republicans de l'exili fins a mitjans de l'any 1947 - no consideràven correcta i convenient una participació política de col·laboració, de corresponsabilitat amb les altres organitzacions que s'oposaven als rebels reaccionaris. Com sempre havia passat – i encara passa a tot el món, encara que sigui, comparativament parlant amb l'època de la guerra civil espanyola, a un nivell insignificant, sense cap transcendència política – a l'història del moviment anarquista o llibertari, l'existència de grans objectius genèrics finalistes i no a curt o a mig termini, sense definir o concretar a la realitat immediata del dia a dia quotidià i que s'havien d'assolir com a conseqüència de la revolució, sense especificar com s'havia de fer aquesta revolució, va suposar l'existència de criteris, percepcions i estats d'ànims diferents entre els militants de l'Ideal àcrata, amb divisions d'opinions i formes d'actuar, i portaria molts desenganys i frustracions anímiques, doncs una cosa era anar als locals sindicals i poder relacionar-se quotidiàment amb els “companys” d'idees i sentiments altruïstes, compartir amb ells la lluita sindical, i una altra ben diferent era fer front a la realitat militar, política, econòmica i social, amb poder de decisió, amb poder d'elecció, d'accions o omissions. No havia res preparat per afrontar tot allò que va arribar amb el començament de la guerra civil, més enllà de l'enfrontament a la ciutat de Barcelona amb els rebels, i gràcies a que quins estaven ocupant els òrgans interns més representatius eren homes amb experiència en l'acció paramilitar, en jugar-se la vida, disposats a tot amb les armes a la mà.

Ens ocupem de rescatar de l'oblit el nom de totes aquelles persones que acudien, després de realitzar el seu treball habitual, a exercir un càrrec polític pel que assumien responsabilitats en la gestió dels afers públics generals que afectaven al seu municipi, en la majoria dels casos, sense remuneració; una

ocupació que es desenvolupava no en equips de govern formats únicament per companys dels sindicats cenetistes, sinó també per membres d'altres formacions polítiques i sindicals, en coalició amb la resta dels representants de les organitzacions antifeixistes. És el començament per poder saber en el futur alguna cosa més de cadascuna d'elles.

Per a cap d'ambdues coses s'havien preparat gens ni mica amb anterioritat a la guerra i, ara, en plena contesa, havien d'assumir unes responsabilitats públiques quins àmbits d'actuació repercutien directa o indirectament en la totalitat dels veïns dels seus respectius municipis, comptant per a tal comesa amb uns mitjans materials i personals al servei de l'Administració Local corresponent que eren manifestament insuficients davant els problemes i necessitats bàsiques apressants que s'anaven presentant.

Pretén ser el primer d'una sèrie de treballs que analitzaran al detall tots els aspectes relacionats amb la dita participació política, d'una importància semblant a la dita a terme pels dos grans partits polítics del moment, ERC i PSUC.

Però no pot abordar-se al detall el coneixement de la gestió pública quotidiana en les diferents àrees de competència municipal ni els pactes i enfrontaments polítics entre les distintes organitzacions presents en les dites Corporacions Locals, sense abans tenir a mà les dades bàsiques generals que ens permetin afrontar amb serietat i rigor les dites qüestions.

Independentment d'això, també considerem un fi en si mateix saber a ciència certa quí van ser aquestes persones, recuperar-les per a la memòria històrica. Som de l'opinió que els protagonistes últims dels esdeveniments històrics col·lectius són les persones com a tals, en tota la seva integritat, que tenen un paper decisiu en el transcórrer dels mateixos. Arribar al seu coneixement és, també, una de les formes d'apropar-se al coneixement objectiu de la realitat circumdant global existent en cada moment concret. Aquí només seran esmentades amb el seu nom complet, deixant per a possibles futures

biografies l'acostament a aquest aspecte del tema.

És evident que a l'actualitat hi ha un desconeixement generalitzat i massiu de la qüestió de base aquí plantejada, malgrat haver transcorregut, relativament, poc de temps des d'aquelles dates, tant recents que han arribat a marcar la vida de diverses generacions, entre elles, la nostra.

En gran part, ha estat motivat per la necessitat d'oblidar que han sentit molts dels protagonistes principals dels fets, encara que, també, a causa de l'interès que, per motius partidistes de distint signe, altres han tingut en què hi hagi silencis i distorsions del què va ocórrer.

Un exemple d'aquest protagonisme personal decisiu per a la pervivència de dit desconeixement de l'activitat política normalitzada de la CNT catalana durant la guerra civil de 1936-1939, ho tenim en actituds com les defensades durant decennis per dos dels més importants líders de l'anarquisme català i espanyol: Federica Montseny Mañé i Sinesio García Fernández (“Diego Abad de Santillán”).

Ambdós van impulsar amb tots els mitjans al seu abast una actitud contrària a la participació en el poder polític i van cridar als “creients” de l'Acràcia a una defensa a ultrança de les idees bàsiques anarquistes, a una pretesa ortodòxia, quan qualsevol que conegui mínimament la història del moviment llibertari contemporani sap que això és quelcom absurd, perquè ni hi ha cap codi de doctrina anarquista (quelcom “sagrat” o irrefutable) ni ningú pot saber quina és la vertadera: cap qualsevol construcció teòrica que es desenvolupi partint de les idees-força o conceptes indeterminats en què se sustenta (com ho són, per exemple, els de Llibertat i Igualtat) i que comportin necessàriament un marc de democràcia de base, participativa, real o total, econòmica, política, social i cultural; que englobi a tots els membres de la societat, comunitat, col·lectivitat o com se li vulgui denominar a l'àmbit geogràfic en què s'implanti i desenvolupi, permetent i garantint el màxim desenvolupament possible de l'exercici de la

llibertat individual i grupal, d'acord amb la màxima que diu que cal substituir el govern dels homes per l'administració de les coses.

Però, curiosament, dita retòrica incendiària a favor de la negació total pel moviment llibertari a una participació en l'entramat polític-administratiu de qualsevol tipus o model d'Estat, va sorgir molt després que concorregués també en ambdós una circumstància d'especial rellevància: la seva oratòria i liderat van ser claus, a l'inici de la contesa a Barcelona, quan ja estaven vençuts els reaccionaris facciosos, per convèncer a la majoria de la militància cenetista de què era fonamental adoptar un acord pel qual la coalició militar incipient - que “*de facto*” s'havia realitzat als carrers amb la resta de les formacions antifeixistes - continués endavant en tots els terrenys, en tots els àmbits, fins a la derrota total dels insurreccionats. La seva encesa defensa, cridant al sentit comú i recordant que la lluita contra el feixisme es produïa a tot Espanya i no sols a Catalunya, va suposar descartar, per considerar-se insensata i irreal, l'opinió de Joan García Oliver, partidari de “anar a pel tot”, de la imposició d'una dictadura de la CNT a Catalunya, d'implantar una superestructura confederal semblant a la cenetista al llarg i ample de tota la societat catalana.

A més a més, ambdós van ocupar càrrecs polítics molt importants en l'aparell de l'Estat: la primera va ser Ministra en el Govern central; el segon, Director General en el Govern autonòmic català. L'experiència personal, sembla, va confirmar les seves anteriors conviccions prebèl·liques, encara que tampoc van explicar mai si els semblava que devia haver-se optat per l'opció d'en Joan García Oliver o bé per una tercera alternativa i quina podria haver estat aquesta última.

Federica mai es va cansar de repetir frases com “l'anarquisme és la supressió de tot govern. Es tracta de substituir el govern dels homes per l'organització de les coses. I això és possible a base de consells d'economia, de federar les comarques, de voluntat solidària...” i oferia una explicació clara (per a qui vulgui comprendre) del que constituïa l'anarquisme per a l'idealista

convençut: “en els nostres bons temps, l'anarquisme era com una mena de religió”².

Abad de Santillán no li anava a la saga en tal qüestió i ja el 1938, en plena guerra, publicava articles en la revista “Timó” on deia coses com les que segueixen: “Per a l'Espanya que treballa, que produeix i que pensa, no hi ha cap avantatge en el canvi dels timoners de l'aparell estatal, ni en l'augment exorbitante de la burocràcia governativa (...) Tant si volem viure del producte del nostre treball, com si volem contribuir amb el nostre òbol al cabal cultural de la Humanitat, hem de fer-ho només a condició d'apartar-nos de l'Estat i d'evitar que l'Estat posi la seva urpa devastadora sobre la nostra obra”³.

Per a alguns llibertaris històrics, l'etapa de la guerra civil de 1936-1939 suposa, dins la improvisació del moment, l'evolució definitiva del moviment cap a una teoria i una praxi que tenen en compte la realitat circumdant del moment històric; en definitiva, el final d'un llarg procés de maduració basat en la pròpia experimentació, un element bàsic dintre del procés revolucionari, com ha manifestat en alguna ocasió el cèlebre anarquista alemany Agustí Souchy:

“Avui, com fa cinquanta o seixanta anys, estic a favor d'una revolució política en tots els països on hi ha dictadura i on no hi ha llibertats. Ara bé, si es tracta de reconstruir després un nou sistema econòmic-social, és una altra cosa. Això no es pot fer amb violència individual. Ha de sortir del poble mateix. Només llavors serà una cosa lliure, llibertària. I no pot esperar-se que prosperi d'un dia per a un altre. És un procés llarg. No hi ha més que fixar-se en el cas espanyol. L'experiència llibertària viscuda a Espanya durant la guerra civil no va sorgir del no-res (...) És necessari que tot evolucioni. Al cap i a la fi, la revolució no és sinó una evolució accelerada”⁴.

Per a d'altres, l'actuació de la CNT durant la guerra i, en particular, la

² Entrevista realitzada per Arturo SAN AGUSTIN, “Federica Montseny”, *El Periódico de Catalunya*, 30-01-86, p. 18.

³ Diego ABAD DE SANTILLAN, *En torno a nuestros objetivos libertarios*, Argel, Ediciones Libertarias Africa del Norte (: Cuadernos de Estudios Sociales, 3), 1945, pp. 23-26.

⁴ Frente LIBERTARIO, “Agustín Souchy, anarquista alemán”, *Historia Libertaria*, 3, febrero 1979, p. 21.

seva participació política, s'han considerat sempre com un gravíssim error i causa de les divisions internes del moviment que es van produir a l'exili. Sobre la què es va produir al si del MLE res més acabar-se el conflicte bèl·lic civil, manifestada ja en el Ple celebrat en Mauriac (Departament de Cantal, França), el 6 de juny de 1943, són ben eloqüents les manifestacions que ha deixat escrites José Berruezo, un dels principals protagonistes:

“Aviat es van manifestar dues tendències diferencials i antagòniques, al foc de les quals es van consumir les millors energies; d'una part, la dels què consideraven (...) que l'objectiu més urgent de l'hora hauria de constituir-ho la formació d'una aliança de tots els sectors de l'exili capaç d'organitzar la lluita contra el règim feixista espanyol amb alguna eficàcia. Pertanyien a aquesta tendència, entre altres, Berruezo Romera, Josep Plà, Liberto Ros, González Marín i Pedro Mora, que eren qualificats de reformistes desviacionistes...”⁵.

Creiem d'interès mencionar ací el testimoni d'un dels protagonistes més destacats del moviment llibertari històric: Fidel Miró.

Fem, primer, un recordatori bàsic de la seva trajectòria: des de 1934 a maig de 1937 ocupa el càrrec de Secretari General de la Confederació Regional de les JJ. LL. de Catalunya; des de finals del dit any fins a mitjans de 1938 ocupa la Secretaria del Comitè Nacional; posteriorment, de la del Comitè Executiu del MLE i - ja a l'exili - forma part del Consell General del MLE.

Va pertànyer al grup d'afinitat denominat “Nervio”, adherit a la FAI i en el que, entre d'altres, figuraven Diego Abad de Santillán, Pedro Herrera i Germinal de Sousa.

No obstant això, va dirigir la Secció Comarques del Comitè de Milícies Antifeixistes de Catalunya (un organisme públic enquadrat dins l'organigrama del Departament de Defensa de la Generalitat de Catalunya) i, ja a la segona etapa de la guerra, al 1938, va ser anomenat Secretari General Nacional de la Infància Evacuada (Ministeri d'Instrucció Pública), càrrec polític, de confiança, que va ocupar fins a l'ocupació militar de Catalunya.

⁵ José BERRUEZO, *Contribución a la historia de la CNT de España en el exilio*, México 1 D.F., Editores Mexicanos Unidos, 1967, p. 137.

Ha sigut considerat com un dels més destacats líders possibilistes, heterodoxos o practicistes. Fundador a l'exili mexicà de l'editorial Editores Mexicanos Unidos, ha sintetitzat molt bé el que ha estat la dita constant divisió:

“Arran del Ple de la CNT celebrat a París el 1945, manipulat per Federica Montseny i els seus, l'Organització es va dividir i també a Mèxic. Ells publicaven *Solidaridad Obrera* i nosaltres *CNT*, de la que era director Alfarache, i una revista, *Comunidad Ibérica*, els col·laboradors principals de la qual eren Abad de Santillán i Ramón J. Sender. Per la seva banda, Cano Ruíz amb un grup publicava *Tierra y Libertad*. L'any 1961 es va celebrar a Limoges un Congrés en què es van unificar les dues tendències; en realitat, es va produir la unitat orgànica però no la de pensament i més endavant la CNT es va dividir novament”⁶.

Sens dubte, gran part de l'actitud de “retorn al passat anterior a la guerra civil” es deu a l'activitat desplegada en el dit sentit per la tendència maximalista (els, de vegades, anomenats, ortodoxos o “pells vermelles”), des de la finalització de la guerra fins al present actual. Ja en la Conferència Intercontinental del MLE celebrada en Toulouse (França), a l'abril de 1947, es va arribar a aprovar per unanimitat un dictamen que deia el següent:

“L'òrgan intercontinental que es creu com resultat d'aquesta Conferència (...) un cop a Espanya, continuarà exercint les seves funcions com a òrgan representatiu del nostre Moviment, en el cas que no existeixi organitzat un nucli afí a l'interior y cabent esperar una etapa de lluita duríssima per eliminar al corrent polític que usurpa actualment la representació del nostre Moviment”⁷.

A això ha contribuït també la falta d'interès mostrat en general pels especialistes per abordar aspectes concrets del moviment llibertari, clarament perceptible en l'escassa historiografia que sobre aquest ha aparegut en les dues últimes dècades. I, a més a més, els pocs que sí ho fan, solen centrar la major part de la seva atenció en les etapes cronològiques anteriors a la guerra civil i en

⁶ Antoni CASTELLS DURAN, “La última entrevista de Fidel Miró”, *Polémica*, 67, diciembre 1998, pp. 39-41.

⁷ COMISION INTERCONTINENTAL DEL MOVIMIENTO LIBERTARIO ESPAÑOL, *Movimiento Libertario Español. Conferencia Intercontinental, Toulouse, abril 1947*, Toulouse, autor, 1947, p. 72.

els típics temes violents: aixafament de l'alçament rebel al juliol de 1936, “Fets de Maig” de 1937, etc. Els relacionats amb les transformacions econòmiques, socials i culturals, queden relegats a un segon pla i la participació política institucional tan sols s'esmenta – el menys possible, de passada – com quelcom gairebé anecdòtic.

Contràriament, considerem de la major importància endinsar-nos de manera objectiva en l'estudi de la inclusió generalitzada dels militants de les organitzacions llibertàries en tots els organismes públics existents a la zona republicana, al llarg de tot el conflicte bèl·lic civil, així com de les relacions polítiques mantingudes amb la resta de les organitzacions antifeixistes i la seva participació en la gestió pública dels interessos generals, afectant les seves decisions, directa i indirectament, tant als ciutadans que vivien la guerra a la rereguarda, dia darrera dia, com als que es jugaven la vida als camps de batalla.

D'igual manera, creiem que és necessari recordar no sols els fets violents, sinó tots aquells aspectes del moviment llibertari històric que ho singularitzen com a tal, perquè, com deia el mateix Diego Abad de Santillán a l'any 1976, sobre el paper de l'exili llavors i la possible importància del moviment llibertari a Espanya després de la transició democràtica:

“No minimitzo l'esforç abnegat de determinats grups d'exiliats per mantenir publicacions d'una transcendència gaire relativa, sense ressò real fora del nucli íntim dels fidels (...) la immensa majoria d'aquestes publicacions no estan a l'altura dels nostres temps ni de l'actual problemàtica espanyola i mundial; viuen fora d'època; alguna vegada les hem equiparat a fulls parroquials (...) Es diria que ha desaparegut el temor a la llegenda negra sobre l'anarquisme, doncs per onsevol es parla d'ell, del federalisme, d'autogestió, de socialisme en llibertat, de socialisme humanista... Tots aquests conceptes van ser els basaments de les nostres teories de reivindicació social i humana, de la nostra manera de ser i pensar. Té, doncs, que resultar-nos grat que aquests conceptes i idees siguin avui compartits per tantes mentalitats procedents dels més diversos camps

ideològics”⁸.

No podem continuar sostraiant del coneixement històric l'evolució del moviment llibertari espanyol durant la guerra. Com ha manifestat Pere GABRIEL, “...a partir de juliol de 1936, l'esquema triangular al voltant del treintisme, del faisme i l'anarquisme pur, amb les consegüents connotacions de moderació, activisme colpista i discurs filosòfic, ja no serveix per explicar ni caracteritzar les tendències de la CNT. Les discussions van passar a girar entorn de tota una sèrie de temes nous i els diversos corrents van resultar reformulats...”⁹.

En alguns mitjans llibertaris de tot el món hi ha, actualment, un interès creixent sobre el denominat “municipalisme llibertari”, una qüestió teòrico-doctrinal posada de moda per alguns intel·lectuals estrangers (com és el cas de Murray Bookchin, gran coneixedor de l'anarquisme ibèric). Però, no obstant això, a aquest es contraposa tant l'existència d'un buit d'historiografia fehacient, seriosa, de confiança, sobre l'experiència municipalista que va suposar la guerra civil espanyola al llarg de tots els territoris peninsulars, com, també, fins i tot, la falta de profundització existent als anàlisi realitzats per les petites aportacions teòriques doctrinals posteriors a l'esdeveniment, que parlaven ja obertament no de “comunes”, terminologia de França, sinó de municipis¹⁰.

Finalment, és convenient recordar que durant la guerra civil de 1936-1939, la comarca catalana no era una Administració territorial local amb competències

⁸ Fidel MIRÓ, “Diálogos con Diego Abad de Santillán”, *Sindicalismo*, 13-14 (abril-maig 1976), p. 24.

⁹ Pere GABRIEL, “Un sindicalisme de guerra: sindicats i col·lectivitzacions industrials i agràries a Catalunya, 1936-1939”, en la obra col·lectiva *La guerra civil 2. Actes del II Seminari sobre la guerra civil i el franquisme a Catalunya. Barberà del Vallès, 14 i 15 de març de 1997*, Ajuntament de Barberà del Vallès, 1998, p. 66.

¹⁰ Com exemple, els opuscles escrits per Felipe ALAIZ, *La Federación Local es el Municipio, El Municipio mandatario de su asamblea abierta, Carta Municipal acordada, Urbanismo*, Bordeaux (França), Editorial Tierra y Libertad (:Hacia una Federación de Autonomías Ibéricas FAI, 4-16-14 y 15), 1945-1945-1947- 1947.

pròpies, com ocorre en l'actualitat, sinó una divisió territorial que obeïa únicament a una voluntat política de descentralització administrativa de la Generalitat de Catalunya, al llarg i ample del territori català.

En conseqüència, no podem realitzar cap tipus d'aportació a la historiografia de la comarca del Vallès Occidental com a tal ens públic, sinó únicament referida al conjunt de municipis independents existents en el dit període que formen avui en dia part d'aquest. I com ens interessa conèixer el protagonisme polític de l'esquerra d'arrels llibertàries en el dit àmbit, representada per la CNT, només ens apropiem a la intervenció que va tenir la central sindical anarcosindicalista als Ajuntaments de cadascun d'ells (: Barberà del Vallès, Castellar del Vallès, Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Gallifa, Matadepera, Montcada i Reixac, Palau-solità i Plegamans, Polinyà, Rellinars, Ripollet, Rubí, Sabadell, Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç Savall, Sant Quirze del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda, Sentmenat, Terrassa, Ullastrell, Vacarisses i Viladecavalls).

El poder polític municipal institucional de la CNT es va estendre pel territori de tot Catalunya, des d'octubre de 1936 fins a l'ocupació franquista, al gener de 1939.

Abans, a l'estiu del 36, les organitzacions llibertàries es van integrar, en cadascun dels municipis on tenien presència, als organismes unitaris anomenats Comitès Locals de Defensa o de Milícies Antifeixistes, amb finalitats militars, de control de la rereguarda o front interior, complementant i col·laborant amb els nous Ajuntaments constituïts amb posterioritat al 19 de juliol. I els sindicats van ésser els primers interessats en normalitzar la producció i la distribució, activitats bàsiques, absolutament imprescindibles en moments de guerra, que els treballadors van assumir sense gaires problemes, doncs era normal que aquells als quals es consideraven amics i defensors dels rebels - en general, els grans i mitjans empresaris - no tornessin a apareixer pels centres de treball.

En tots els casos, i com a conseqüència dels fets produïts, va ésser la normativa jurídica dictada pel Govern de la Generalitat - que tenia el suport de totes les organitzacions antifeixistes - l'encarregada de fer funcionar tota la maquinària de les diferents Administracions Públiques i la que va encarrilar l'activitat política unitària posterior, produint-se un canvi revolucionari a tots els àmbits de la vida quotidiana.

Aquest llibre analitza al detall el fenomen històric, intentant buscar visions objectives i raonaments del propi lector, partint de dades fehacients i fugint d'opinions interessades.

EL PROTAGONISME POLÍTIC DE LA CNT: EL SEU OBLIT

La participació dels llibertaris en l'estructura político-administrativa durant la guerra civil espanyola de 1936-1939 (i el manteniment posterior de representants seus en els diferents Governos de la República a l'exili, fins l'agost de 1947), continua sent un tema abandonat pels especialistes de les diferents disciplines acadèmiques humanístiques que poden tenir-la com a objecte possible d'estudi.

Curiosament, s'analitzen al detall les èpoques anteriors, el naixement i desenvolupament del moviment, però no la que concerneix a l'evolució final d'aquest, quan es veu obligat a afrontar l'extrema realitat circumdant – la guerra a vida o mort contra el feixisme - d'una forma sobtada, forçada, sense haver tingut temps a experimentar una més que convenient transició prèvia cap a una formulació teòrica i una praxi diferent dels postulats típics de què sempre havia fet gala.

Es tracta d'una presa de posició confederal davant la problemàtica presentada que cal considerar com un esdeveniment fonamental dins la història del moviment llibertari espanyol i internacional. I més si tenim en compte que els militants acudien a una empresa de tal envergadura amb l'únic bagatge d'una sòlida experiència opositora sindical i una íntima i arrelada creença personal individual en unes quantes idees senzilles, esperançadores i suggestives, aquelles amb què s'havia anat forjant i consolidant la història llibertària des de feia ja molts anys endarrere. En definitiva, amb poc més que bona fe revolucionària i molt sentit comú producte del treball quotidià, poc més que l'experiència en els conflictes obrers amb la patronal i el règim jurídic estatal burgès.

La conseqüència directa d'aquest prolongat silenci és el desconeixement generalitzat que té la majoria de la població sobre el moviment llibertari,

malgrat haver conviscut amb ell els seus pares, avis o besavis, en gairebé tots els racons de la geografia espanyola; una ignorància que molts cops s'alimenta amb estudis deformats per enfocaments molt poc objectius o per la difusió de veritats comptades a mitges.

No estranya així la circulació d'alguns tòpics falsos que corren de boca en boca quan es parla d'aquestes qüestions, uns tòpics que acaben sent considerats com irrefutables, malgrat mancar d'un mínim de rigor històric.

El propòsit d'aquest llibre és el de realitzar una primera trobada introductòria amb el tema - centrant l'objecte d'aquest als municipis de la comarca catalana del Vallès Occidental – i plantejar una sèrie de qüestions bàsiques relatives a l'estudi del moviment llibertari que puguin facilitar un millor coneixement del mateix i un anàlisi més rigorós de les característiques que li han estat pròpies.

LA CNT ERA L'INSTRUMENT PER FER LA REVOLUCIÓ ANARQUISTA

Els anarquistes espanyols van considerar majoritàriament que la millor manera de progressar en la lluita per l'Ideal de Justícia i Llibertat era participant quotidianament en les mobilitzacions dels treballadors, de les persones més desfavorides existents en el règim capitalista: una organització de masses obreres que avancés no sols en la “conquesta del pa” per a avui sinó també per a demà, un matí sense classes, privilegis i jerarquies; lliure i igualitari; en definitiva, una societat nova, enderrocat ja el règim burgès i totes les institucions que ho sustentaven.

Des de mitjans del segle XIX, l'anarquisme, com a moviment social-polític revolucionari, buscava – com qualsevol altra moviment de la mateixa

índole – el seu acolliment massiu entre les masses assalariades: els denominats “apòstols” anaven propagant el missatge llibertari i la necessitat d'associar-se en una gran organització revolucionària. La fe, la creença en la revolució de la Llibertat i la Igualtat, calava fondo en molts cors desitjosos de canvi, d'acabar per a sempre amb l'explotació i la indignitat...

Des de la segona dècada del següent segle, el XX, la sembra aniria recollint cada cop més els seus fruits i la recepció de les idees llibertàries s'estendria per tot Espanya com una taca d'oli...La CNT era la punta de llança del moviment en la seva marxa decidida cap a la revolució: la seva influència creixia espectacularment i al seu si s'albergaven els grups anarquistes, decidits a donar la seva vida si era necessari darrere d'aquella gran tasca per a la que es creien estaven encomanats, empenyent a la Confederació cap al fi per al que s'havia creat...cap a la confrontació contra el sistema, cap a la lluita, la vaga general revolucionària...

És evident que dins el “món” anarquista català del moment hi havia multitud de grups i individualitats pacifistes, naturistes, etc., però no és menys cert – igualment – que l'origen i raó de ser de la Confederació obeïen, precisament, al sentiment profundament revolucionari dels grups anarquistes que creien cegament en la possibilitat d'adveniment d'una nova societat, sense classes socials, igual per a tots, el començament d'una nova era... d'una nova vida, en definitiva. I era enmig de la massa de treballadors afiliats als sindicats on millor es propagava l'Ideal, captant noves voluntats per a tal fi i encaminant a les masses obreres cap a la confrontació contra els opressors i defensors del sistema, fent ús dels principis d'autonomia, participació, solidaritat i suport mutu com mitjans adequats al missatge incendiari permanent que s'utilitzava.

Conseqüentment, no pot dir-se que la Confederació hi ha estat aliena a tot tipus d'activitats violentes o de sabotatge que se'en van produir des de la seva constitució fins al començament de la guerra civil: ans al contrari, van ser el producte de quelcom volgut, desitjat i fomentat des del seu propi si. I

precisament per això era temuda per la burgesia i els estaments socials que recolzaven tant al sistema econòmic com als diferents règims politicojurídics en els que aquest es desenvolupava.

Ara bé, les estructures i principis llibertaris de la Confederació suposaven també l'existència permanent de contradiccions difícils de resoldre en la pràctica, com, per exemple: com podia planejar-se una acció de sabotatge a un empresari en una assemblea oberta multitudinària d'afiliats, com es podia estar segur de les intencions d'un afiliat nouvingut, etc.

Resulta evident que els grups d'afinitat de tipus combatiu basaven la seva activitat en la confiança i el coneixement mutu, per la qual cosa l'acció de masses resultava complexa...i el seu “taló d'Aquil·les” en totes les lluites anteriors a la guerra. D'altra banda, també tenien molt clar els militants veterans que la Confederació no podia deixar-se sola en la seva pròpia activitat orgànica i sindical, federativa i autònoma, sinó que es feia del tot necessari la dinamització constant revolucionària – de què va ser un exemple la denominada per Joan García Oliver com “gimnàstica revolucionària” – per evitar el “aburgesament” dels afiliats, a més del manteniment permanent d'una vigilància estreta en les persones que anaven ocupant els càrrecs dels comitès confederals, perquè la Confederació era un “mos” massa abellidor per a la resta de les organitzacions d'esquerra i un enemic real i permanent de tots els estaments socials interessats en la perpetuació de la realitat circumdant del moment històric.

Interessa recalcar aquest aspecte revolucionari – violent - de la CNT històrica d'aquella època. Em ve a la ment el record d'una anècdota de què vaig ser testimoni directe fa uns anys: ens trobàvem un petit grup de persones en una conferència-debat oberta a tothom que vulgués assistir-hi, realitzada a un edifici públic de Barcelona ciutat, amb motiu de la commemoració de la mort de Durruti: quan s'estava finalitzant, en un moment del debat sobre els esdeveniments del 19 de juliol en la dita ciutat, un militant protagonista dels fets històrics va esmentar que un “company”, membre de la Guàrdia Civil, els

facilitava molta informació, de gran utilitat...

Com era d'esperar, ràpidament va ser tallat en la seva exposició oral per part d'un jove militant d'avui en dia, qui es va atrevir a dir-li “perdona, company, però el que dius és del tot impossible, no pot ser, perquè ja saps que en la CNT no caben els membres de les forces repressores”.

Aquella crítica entre militants em va cridar l'atenció, perquè conté en si mateixa bastant ingenuïtat i desconeixement...potser necessari avui en dia perquè molts joves mantinguin el seu credo, la seva fe, en la revolució llibertària, una ingenuïtat no gaire distinta, d'altra banda, de la que es feia gala al Congrés estatal de Saragossa, en els primers dies de maig de 1936, dos mesos i mig abans del començament de la guerra: les pretensions de Joan García Oliver i els seus seguidors sobre una preparació paramilitar generalitzada per fer front a la reacció feixista es va considerar com un afer menor i fins i tot objecte de burla...no resulta difícil pensar que molts van haver de recordar-se d'ell en diverses ciutats i pobles d'Espanya quan es va iniciar la rebel·lió feixista i no podien defensar-se.

Com sempre, la realitat és la que és, no la que es vol que sigui...tret que es tinguin mitjans eficaços per transformar-la als desitjos de cadascú.

De vegades es parla de la CNT com un tot únic i singular, quan caldria referir-se en cada ocasió a una Confederació Regional concreta, ja que eren totes molt diferents entre si. La història de la Confederació Regional de Llevant i Múrcia és diferent de la història de la Confederació Regional d'Aragó, Rioja i Navarra, com d'ambdues és, per exemple, també diferent la història de la Confederació Regional de Catalunya.

Fins i tot pot assenyalar-se, encertadament, que tenen diferents característiques les Federacions Locals de Sindicats de la capital catalana (amb una afiliació majoritària indiscutible entre els treballadors, concentrant en aquesta ciutat a més de la meitat de tota l'afiliació cenetista catalana) i les de Lleida, Tarragona, Girona, Sabadell, Terrassa, etc.

Barcelona era el bastió cenetista per excel·lència, però no únicament perquè va ser aquí on es va constituir la CNT i es va pretendre aglutinar entorn d'aquesta a tots els treballadors de cada sector de l'activitat econòmica, evitant la proliferació de sindicats (i, consegüentment, la dificultat en el seu control) i denominant-los “Sindicat Únic”, sinó perquè era la ciutat més industrialitzada de l'època i els qui se situaven al capdavant dels comitès sindicals eren tant militants sindicalistes experimentats com a membres de grups activistes revolucionaris que es jugaven la vida per l'Ideal, per l'Organització.

A Barcelona sí es va resistir al feixisme amb les armes a la mà...però això no va ocórrer per art de màgia, sinó gràcies a l'existència de persones concretes – amb nom i cognoms – que van dur a terme, al llarg dels anys, una dinàmica interna dins el moviment que va propiciar l'existència dels dits esdeveniments.

Seran les diferències existents entre unes localitats i altres, entre unes Confederacions Regionals i altres, les argumentacions que més pesaran al començament de la guerra a l'hora d'haver de decidir els militants més destacats – reunits a Barcelona - si decantar-se per una actuació de col·laboració amb la resta de les organitzacions antifeixistes o be tot el contrari: dur a terme un intent de cop d'Estat a Catalunya que atorgui el poder politicomilitar absolut, en exclusiva, a la CNT, eliminant qualsevol oposició interna a la dita dictadura revolucionària anarcosindicalista que pogués sorgir per part de la resta dels sectors de l'antifeixisme. El sentit comú va prevaler, raonant-se que convenia en aquell moment la col·laboració antifeixista i que una cosa era la força que es tenia a Barcelona i una altra bé distinta la que es tenia en la resta d'Espanya .

Sembla interessant assenyalar aquí, ja que vénen a col·lació, dues qüestions: en primer lloc, recalcar que no va haver-hi en altres ciutats – a pesar del temps que es va tenir per haver-la preparat - la resposta militar que es va donar a Barcelona per part de la CNT i podríem preguntar-nos el per què d'això... i treure conclusions de fons; en segon lloc, si la Confederació va apostar per la revolució al Congrés de maig a Saragossa, en ple apogeu d'afiliació i

militància, de “fervor revolucionari”, per què no es va abordar clarament el com podria enderrocar-se la defensa més que lògica que tots els privilegiats pel sistema durien a terme quan les masses revolucionàries (les mateixes que van brillar per la seva absència en els “exercicis” de “gimnàstica revolucionària” de 1932 i 1933) pretenguessin acabar amb aquests...

Segurament, la resposta a ambdues està en la següent frase, popularment coneguda: “la fe mou muntanyes”.

Personalment creiem que sempre hi ha hagut, hi ha i hi haurà, moltíssims més homes de poca fe que d'aquells als què la mateixa els sobra; almenys, per aquests territoris.

SUPLANTAR L'ESTAT EXISTENT, IMPOSANT LA DICTADURA CONFEDERAL?

Sí, la CNT no va néixer com un sindicat merament reivindicatiu, de lluita per aconseguir millores quotidianes en la vida laboral i social dels treballadors, com ho són avui en dia els sindicats actuals de les democràcies burgeses denominades usualment “occidentals”: també es considerava l'instrument idoni per avançar en la lluita revolucionària, per aconseguir la revolució llibertària. Almenys, aquesta era la intenció dels militants d'arrel àcrata. Els seus objectius i somnis no tenien per què coincidir necessàriament molts cops amb els què podien tenir els treballadors que s'afiliaven als centres de treball...

El sindicat acollia al seu si a tots els treballadors pel mer fet de ser-ho: es facilitava la seva afiliació per aconseguir l'enfortiment de l'organització, no era necessari que tinguessin idees anarquistes...la unió era la força i la solidaritat el millor mig per a l'expansió de la lluita, per aconseguir qualsevol objectiu...els treballadors anaven aprenent amb la seva pròpia experiència personal com aconseguirien fer funcionar les estructures de base, participatives, autònomes i

federatives, que comprendrien no sols a les activitats econòmiques – productives i distributives - sinó també a les polítiques, socials i culturals. A tots els àmbits de la vida quotidiana, com ciutadans integrals que serien en una societat sense classes, en una societat d'iguals.

Calia destruir les institucions politicojurídiques existents, calia acabar amb el sistema econòmic capitalista, amb la religió i tots els valors culturals propagats i implantats per la burgesia i els defensors de la injustícia i els privilegis opressors, causants de segles i segles d'ignomínia i incultura, de guerres i patiment.

Però tot això calia aconseguir-ho sense que hi hagués una avantguarda dirigent de les masses, sense que s'establís una organització política única que decidís què era el que calia fer, quan, de quina manera, amb què mitjans, etc. I és que els grups d'afinitat anarquistes que pugnaven per controlar els diferents comitès interns i assegurar la correcta marxa revolucionària – segons la seva pròpia interpretació o visió de la revolució - dels sindicats, no es consideraven a si mateixos part de la dita avantguarda, sinó elements immersos en la pròpia autonomia de les masses que únicament les dinamitzaven i revitalitzaven revolucionàriament. Al seu torn, es considerava a la Confederació com l'embrió mateix de la nova societat: les seves estructures federatives i la seva dinàmica interna de funcionament permetien extrapolar-la a tot el conjunt de la població, en els seus diferents rols de productors, consumidors, usuaris, ciutadans...No calia més que respectar els principis fonamentals que la inspiraven en la creació d'organismes federals i confederals, autònoms i plenament democràtics, que s'ocuparien de totes les facetes de l'activitat humana, de tots els aspectes necessaris per al bon funcionament de la comunitat.

Se somniava internament amb una revolució que obrís el camí a aquest tipus de vida, a aquest nou tipus de societat. El raonar com havien de ser les noves estructures i institucions polítiques, econòmiques, socials i culturals perquè s'avancés el més possible cap a dit Ideal, era una tasca poc abellidora. A

més a més, les estructures de la Confederació Nacional del Treball podien servir perfectament per orientar a curt termini sobre tal qüestió: un organigrama confederal – estructures federades des de la base que mantenen la seva pròpia autonomia, basades totes elles en una democràcia de tipus assembleari, oberta i participativa – s'aplicaria a tots els àmbits de les activitats quotidianes i el procés revolucionari assenyalaria per si mateix el propi camí a seguir, la direcció a prendre en cada moment.

Ens trobem, doncs, davant el que és – en definitiva – una construcció mental utòpica poc elaborada, expressament poc delimitada. Per poder aconseguir una autosuggerició mental suficient en els individus sobre una creença, és absolutament necessari que hi hagi poques idees-força o bàsiques a partir de les que es construeixi un mínim de teoria de fàcil atracció, uns principis indeterminats accessibles, assimilables per aquells col·lectius humans a què es dirigeix el missatge esperançador. Aconseguida la fe, la creença en els fonaments o principis bàsics del cos doctrinal, resulta totalment contraproductiu per part dels líders del grup – de qualsevol grup, secta, doctrina, etc. – invitar periòdicament els integrants d'aquest a reflexions sobre aprofundiments en aspectes concrets de cadascun dels dits principis...

No és recomanable impulsar el pensament, la realització individual i col·lectiva de preguntes sobre el com, el per què i el per a què de les coses...perquè és la forma més fàcil d'arribar a qüestionar els mateixos principis en què es creu, que s'esquerdi la fe...i sense una fe cega en la revolució, difícilment es pot estar disposat a una entrega total i desinteressada de la pròpia vida, com a sacrifici per avançar cap a l'Ideal.

No obstant això, cabria preguntar-se si la fe que dominava en els grups anarquistes era la mateixa que la que dominava entre el gros de l'afiliació, en quina proporció, amb quina intensitat...i si gran part d'aquesta no tenia cap en realitat i només aspirava a subsistir, treballar i guanyar cada dia més diners per a ells i les seves famílies...

Quant al tema que ens ocupa en aquest apartat, sí que interessa recalcar que el gros dels treballadors podia assimilar fàcilment que l'anarconsindicalisme pretengués comprendre amb les seves estructures totes les activitats quotidianes, que no feien falta empresaris lladres ni polítics vividors, que ells podien encarregar-se d'administrar la societat en el seu conjunt, com a productors i com a consumidors, com a treballadors i com a ciutadans...

La pregunta que pot fer-se sobre la dita qüestió és la mateixa que pot realitzar-se sobre el significat profund del vell principi llibertari de què cal aconseguir substituir el govern dels homes per l'administració de les coses: en què poden diferenciar-se i quins elements tindrien en comú, una Administració Pública amb competències sobre una determinada superfície territorial, amb més o menys milions d'habitants, amb unes estructures inspirades o implantades per l'anarconsindicalisme, d'una Administració Pública d'un Estat federal capitalista democràtic burgès, d'una Administració Pública com l'existent en l'extinta Unió Soviètica o d'una dictadura feixista?

Evidentment, es podran trobar més o menys diferències concretes, però també es trobaran una sèrie d'elements comuns a totes i cadascuna d'elles, molts més com més població tingui la societat – que tindrà la seva delimitació territorial, les seves fronteres – que pretén administrar-se: un conjunt de normatives jurídiques de compliment obligatori per a tots els ciutadans (: per regular el funcionament intern dels propis òrgans de l'Administració; per regular la relació dels dits òrgans amb els ciutadans administrats; per regular les relacions dels diferents òrgans entre si; etc.), un conjunt de serveis públics generals (: sanitat, ensenyament, seguretat, etc.), uns organismes encarregats de fer complir forçosament les normes jurídiques que la pròpia comunitat ha legislat (s'ha donat a si mateixa), etc.

És un tema sobre el qual no entrarem en detall, sinó que, simplement, ens limitem a fer una referència. Una mínima referència en què volem que el lector s'impliqui i per si mateix – en més o menys grau – desenvolupi uns

plantejaments bàsics i reals (científics, dirien alguns catedràtics de les Facultats de Dret) amb els que pugui anar discernint sobre la necessitat o no – comú a totes les civilitzacions i cultures, ara i al llarg de la Història – de l'Administració Pública, què és en si mateixa, què suposa la seva pròpia existència permanent (: personal, mitjans, béns, etc.).

I això ho exposem perquè si l'anarcosindicalisme pretenia una nova construcció de la societat – de sota dalt – que suplantés a la que en aquest moment s'estava vivint pels propis protagonistes del moviment, la finalitat que podien entreveure els treballadors barcelonins - i, per extensió, els de la resta de Catalunya – era que ells controlarien tota la ciutat, que a més d'eliminar l'existència de l'empresariat com a tal i portar les empreses, tot l'entramat econòmic productiu i distributiu, la CNT suplantaria a tots els organismes públics que existien fins llavors: deixarien d'existir i al seu lloc s'anaven a crear altres nous...dóna igual com es denominessin.

En definitiva, el projecte utòpic requeria la completa substitució de tot el règim juridicopolític i econòmic existent per un altre nou, que compregués tots els aspectes de la vida quotidiana, global, totalitari...i dictatorial, perquè la dita substitució era de forçós compliment per a tots els ciutadans, per a les associacions de tota mena, perquè la violència i la repressió consegüent eren l'únic mig possible per sotmetre a tots els discordants amb les noves normes que s'anaven a imposar...a imposar-se com a normes bàsiques de convivència tant en pobles de menys de 1.000 habitants com en ciutats que superaven el milió, a imposar-se en territoris molt extensos en els que convivia milions de persones.

La revolució no era una reforma, sinó aixafar, eliminar, el vell i caduc per crear la novetat. I eren els militants de l'Acràcia els que es creien en la possessió de la fe revolucionària única i vertadera. Conseqüentment, eren ells els encarregats per l'esdevenir de la Història de fer realitat d'una vegada per sempre els somnis dels desheretats i de totes les persones desitjoses de Justícia i Llibertat. Amb la CNT ho aconseguirien, perquè la CNT comprenia tots els

sectors de l'activitat econòmica...

Els Sindicats Únics ja portaven implícits en la seva creació la idea que tots els treballadors estiguessin afiliats en un únic sindicat de ram: comprendre tot el sector, comprendre tots els treballadors d'aquest...Aquesta filosofia que inspirava la constitució de la Confederació – evitar la pluralitat de sindicats, l'afiliació de treballadors fora de la gran família confederal - era la mateixa que inspirava els seus objectius últims revolucionaris: tots els pilars que sustentaven el règim serien substituïts per altres nous, diferents...els organismes públics que creessin els nous ciutadans es basarien en els mateixos principis de democràcia directa, autonomisme i federalisme que imperaven en la CNT. La Confederació es convertiria en l'instrument a partir del qual es vertebraria políticament i econòmicament la nova societat.

Sense dir-ho, sense citar-ho, el que jeia en els fons de tots els plantejaments revolucionaris anarcosindicalistes era la substitució del vell i caduc Estat de finals del segle XIX i començaments del XX per un altre diferent, novament encunyat, a partir de la pròpia existència de la Confederació, garant de tot el procés revolucionari...i això implicava necessàriament fer i construir la revolució mitjançant un instrument de força i repressió violenta de tota oposició al projecte, utilitzant la milícia pròpia, un exèrcit àcrata, executor de la imposició d'allò que s'ha desitjat, de la dictadura confederal...

El projecte es feia així factible, assequible, possible. No obstant això, com podia arribar a ser una realitat sense destruir, sense anihilar, tota l'oposició que el dit projecte tenia davant sí? com podia intentar-se la seva construcció sense assegurar-se prèviament la inexistència de totes les organitzacions polítiques i religioses que defensaven el que existia i la de totes aquelles altres que teòricament volien també suplir allò existent però no eren llibertàries i amb les que no se sentien identificats en absolut?

La resposta és senzilla i la té el propi lector. A bon entenedor, poques paraules basten.

Quina opció trien els líders llibertaris davant la reacció que s'acosta i que confirmaran posteriorment, des dels primers enfrontaments violents del 18/19 de juliol, al llarg de tota la guerra civil i posteriorment a l'exili, formant part dels Governos republicans fins a l'agost de 1947?

L'única realment possible: la coalició contra el feixisme...calia protegir el que durant tants anys i tants sacrificis s'havia aconseguit, havia que sobreviure...ja vindrien temps millors en els quals es pogués somniar, intentar seriosament la subversió completa de la realitat circumdant opressora.

LA CREENÇA I LA RAÓ, DIFÍCIL UNIÓ: L'OBLIT, UN RECURS EMOCIONAL

Avui en dia ens podríem formular la següent pregunta fonamental: per què resultava poc grat i interessant estudiar com arribar a aconseguir la nova societat amb què se somiava, en la que es creia? Fins i tot, també ens podem preguntar una altra més directa: per què a penes es va pensar, al llarg de dècades, en com seria la societat llibertària?

Molts cops s'ha volgut presentar les propostes hagudes al llarg d'aquell temps com importants i significatives, vàlides, però si s'examinen a fons, immediatament es percep en elles que són construccions mentals sense a penes carcassa, faltades d'una base sòlida que tingui en compte coneixements interdisciplinars de les denominades ciències socials, jurídiques i econòmiques, de les realitats complexes que són objecte d'anàlisi per aquestes.

La resposta a ambdues preguntes no cal buscar-la – com alguns pretenen – en la falta de militants amb un mínim de coneixements tècnics específics en les disciplines citades ni en la falta de sentit comú: no trobarem la resposta si abordem l'estudi del moviment anarquista espanyol (i, dins el mateix, diferenciats entre si, el català, l'aragonès, el valencià, l'andalús, etc.) des d'una

perspectiva únicament materialista, limitada en si mateixa, sinó que necessitem complementar-la – bàsicament – amb les explicacions que la anomenada “Història de les Mentalitats” i l'antropologia social ens aportin sobre el fenomen llibertari, en cada moment històric concret i en cada comunitat concreta. Un fenomen que definim com una creença no religiosa - però amb la mateixa autosuggerió mental individual - en uns principis teòrics doctrinals bàsics que tenen com a finalitat última i raó essencial de ser la supressió de la societat capitalista i de totes les institucions polítiques, socials i culturals que serveixen per a la seva consolidació i defensa, com a mitjà per aconseguir una transformació radical de la vida quotidiana individual i col·lectiva, basada en la llibertat, la dignitat i la justícia, pilars essencials per permetre el desenvolupament de totes les facetes que porta l'ésser humà com a tal.

Arribats a aquest punt, cal recordar que sempre s'ha considerat com a positiu en els mitjans llibertaris fer ús de la raó. Per tant, caldria intentar raonar fins a quin punt ha estat l'actitud dels propis militants llibertaris protagonistes de fets destacats de la guerra civil la que ha propiciat l'oblit sistemàtic del coneixement de la participació de la CNT en el poder polític, com a subjecte actiu d'aquest.

Per a nosaltres és de la màxima rellevància – té un profund significat - la seva negativa a plantar cara al seu propi passat, la seva negativa a realitzar confrontacions entre el que ells sentien i el que es veien forçats a realitzar, a dir, a viure. La seva negativa a treure conclusions lògiques i assumir-les com a tals...perquè el resultat significava desengany, dolor, amargor, frustració...

Aquesta és la vertadera causa de la subsistència – encara en els nostres dies - del dit desconeixement generalitzat i detallat, com qualsevol altra qüestió important de la guerra civil, més que per l'oblit que hagin pogut tenir els investigadors. Són majoria indiscutible els supervivents d'aquella gesta que han optat pel silenci del passat per considerar-ho això, un passat, mentre que , de la resta, gairebé tots, han preferit pensar que la millor postura personal per

continuar lluitant pel seu Ideal – i seguir mantenint-ho com un company permanent de la seva vida íntima - era la de donar l'espatlla a l'acceptació dels fets i tot el que això comportava implícitament – l'acceptació d'una sèrie de realitats juridicopolítiques, econòmiques i socials complexes -, excusant-se que van ser forçats a realitzar uns actes a causa de les circumstàncies del moment, malgrat les seves idees, a pesar seu.

Els dits actes no s'assumeixen com realment propis, no hi ha una identificació íntima i personal amb ells, malgrat el dramàticament reals que van ser i de la voluntarietat en el seu protagonisme. Acceptar el possibilisme seria començar a acceptar altres coses, començar a qüestionar-se els sacrosants principis...i quan un creient comença a qüestionar-se a si mateix els propis principis en què s'asseu la seva fe, aquesta corre seriós perill d'esquerdar-se.

I és que, efectivament, la raó última per la qual s'abraçava l'Ideal, l'ideari bàsic, i calava fondo en els cors, en l'esperit dels que a si mateixos s'anomenaven anarquistes, no era una per una aspiració de tipus material immediat – de guanyar més o menys diners, senzillament – sinó per un motiu molt més eteri: es despertava en el receptor del missatge àcrata una fe cega i sense fissures en la dignitat de la persona humana. En el missatge, se li venia a dir el següent: per què t'arrossegues per tota la vida com si fossis un esclau si tu has nascut lliure, si tots hem nascut lliures i iguals...per què hi ha guerres, mort, violència, explotació i misèria, si tots pertanyem a la mateixa Humanitat, si tots som fills de la Natura.

És prou sabut que en matèria de fe, de creença, el millor per conservar-la no és precisament fer-se preguntes sobre el per què i el per a què dels diferents temes que puguin plantejar-se, raonar sobre les possibles respostes lògiques. Preguntar-se suposa començar a caminar un camí que porta, inevitablement, a trobar esquerdes mentals, a un debilitament, d'aquesta, a la consideració que – com diria Bertrand Russell – no hi ha res absolut i tot és relatiu. I si la força de la fe es debilita, difícilment s'estarà disposat a qualsevol mena de sacrifici personal en la necessària lluita rebel contra el sistema o règim opressor. Si, en canvi, no

s'aprofundeix massa en l'anàlisi de la teoria, si no es parteix d'un contrast d'aquesta amb la realitat circumdant, la fe es manté i el creient abnegat viu “feliç” el seu – diguem – matrimoni amb l'Ideal, mantenint-se integrat plenament dins la seva “Església”, “Germandat” o com es vulgui denominar al grup revolucionari en què està integrat, els seus “companys” són els seus “germans en l'Ideal”. És més, tot això dóna un sentit a la seva vida i cap aquest camí enfoca quotidianament la seva existència.

Durant la guerra civil de 1936-1939, els habitants de Catalunya no únicament van viure l'experiència d'un règim juridicopolític totalment nou fins llavors (una dictadura d'una coalició de partits i sindicats) que va canviar la seva vida quotidiana econòmica, social i cultural, sinó que també van haver de viure i suportar el millor que van poder o van saber la carència, la misèria, la frustració, la por, la repressió i la inseguretat.

Una vida quotidiana que està molt allunyada d'algunes visions simplistes que es realitzen des d'una confortable butaca i en una època com l'actual, totalment diferent de la de llavors.

La rebel·lió reaccionària va dividir en dos blocs antagònics - antagònics és dir poc amb el que va passar, llavors i després - a la societat catalana i a la coalició d'esquerres que electoralment havia aconseguit el poder democràtic constitucional a Espanya i Catalunya (gràcies a allò què normalment es qualifica com una Constitució democràtica burgesa o del sistema econòmic capitalista), se li va unir la resta de l'esquerra, sabedora que eren moments d'unir l'espalla en la lluita contra l'enemic comú: els militants llibertaris van haver de “baixar” a la realitat – la trista, complexa i mísera realitat – i deixar els seus “sognis” per a un altre possible moment futur.

La conseqüència gairebé immediata – i cada cop més decebedora – va ser, per a molts d'ells, un amarg desengany... un desengany semblant al què pateix una persona enamorada quan és abandonada pel seu amant. Una gran frustració i tristesa interior, allò que se sent anímicament i que és literàriament difícil

d'expressar.

Sí, la rebel·lió reaccionària no únicament va suposar que uns milers d'anarquistes fossin “eliminats” gràcies a la guerra, l'exili o la dictadura, sinó també que altres tants sucumbissin psicològicament, rematant tot aquest tràgic procés mental un aïllament forçat, silenciós i gris, que va imposar el terrorisme estatal de la dictadura franquista, la por imperant en una societat vigilada, impermeabilitzada i tancada rígidament.

El missatge de llibertat, d'alliberament individual i col·lectiva gràcies a la construcció d'una nova societat, va quedar cada cop més per al record íntim personal...

La força del dit missatge, que antany era capaç de moure muntanyes i portar esperança els idealistes, no era ja sinó un conjunt de records amargs i tràgics, una cosa que no es transmetia a ningú, que s'ocultava fins i tot als propis fills... una cosa per oblidar, una cosa del passat.

Per a moltes desenes de milers de treballadors que es van afiliar a la CNT catalana amb major o menor grat, amb major o menor llibertat, amb l'única finalitat de subsistir i tenir millors condicions de vida per a ells i les seves famílies, la guerra civil va ser una experiència tràgica que va passar de llarg. En canvi, per a molts integrants de la minoria militant llibertària que buscava, anhelava, quelcom molt més profund, la guerra civil es va convertir en una mena de tomba del que més havien valorat fins llavors i formava part integrant de la seva pròpia personalitat.

Per sort o per desgràcia, la realitat circumdant és la que és, no la que es vol que sigui. Per sort o per desgràcia, sol tenir-se en compte la dita realitat per totes les branques del saber humà que versen sobre les ciències naturals, mentre que se sol prescindir de tot raonament científic semblant en la construcció de les doctrines socials. És més fàcil “vendre” somnis, facilitar la fugida mental d'una mísera, rutinària, gris o sòrdida realitat.

La imatge popular actual que es té dels anarquistes, s'ha anat fabricant pels

mitjans de comunicació de masses des que va acabar la guerra civil fins a l'actualitat. Se'ls ha posat el qualificatiu de violents i a ells se'ls ha anat imputant tot el que va ocórrer de pitjor durant la contesa. A ells se'ls considera autors dels crims i de tota mena de delictes que va haver-hi al territori que no controlava el Moviment facciós. Fins i tot a ells se'ls atribueix, en gran part, la derrota...

Cap país del món denominat “occidental” ha tingut un moviment obrer organitzat tan influenciat per les idees bàsiques de l'anarquisme...segurament com a reacció esperançadora col·lectiva davant una situació asfixiant de misèria, explotació i injustícia que es van encarregar de perpetuar durant dècades – per acció o omissió – totes les institucions i entitats públiques i privades que van tenir algun tipus de poder polític, econòmic i cultural sobre la resta de la ciutadania. No obstant això, la dita influència servia més per dotar els treballadors d'unes associacions amb què defensar els seus interessos econòmics i laborals concrets i una cultura peculiar i diferenciada - en què es predicaven valors ètics i idees com el suport mutu, la solidaritat, la dignitat humana, la justícia social, la igualtat, la democràcia de base, el respecte al diferent o acceptació de la pluralitat en tots els ordres, l'harmonia natural i social, el pacifisme, la creativitat, el coneixement científic i tècnic, la utilització de la raó, el conreu de la pròpia personalitat individualitzada, el naturisme, l'ecologisme, etc. - que no per inculcar l'odi i la violència a les persones (fora “cega”-indiscriminada o incontrolada – o perfectament planificada, organitzada, freda, selectiva) i molt menys per organitzar-los jeràrquicament i militarment amb la finalitat de donar un cop d'Estat contra el règim imperant i instaurar una dictadura comunista llibertària.

Un clar exemple d'aquest enorme distanciament existent entre la realitat i la ment dels llibertaris ens ho dona el Congrés estatal cenetista de Saragossa, celebrat en els primers dies de maig de 1936: s'esquiva qualsevol estudi seriós sobre com respondre al previst intent de cop d'Estat reaccionari feixista, concentrant la seva atenció la majoria dels delegats dels sindicats en qüestions

totalment alienes a qualsevol aspecte de la realitat circumdant. Malgrat la gravetat de la situació, es busca el còmode, allò fàcil, la qual cosa pot proporcionar alegria i augment del fervor revolucionari entre el col·lectiu confederal. Quan un dels líders del moviment llibertari de l'època com Joan García Oliver - algú tan experimentat en el que avui podem denominar com a lluita armada o paramilitar – tracta d'introduir el tema de la reacció feixista, rep crítiques jocoses, basades en un pretesa idiosincracia pacifista de l'anarcosindicalisme. Sempre s'havia parlat de la “vaga general revolucionària” com a mitjà per fer arribar, d'una vegada per sempre, la revolució somiada. Afers com el dels “comitès de defensa confederal” – la preparació, formació i consolidació d'un cos paramilitar llibertari de lluita armada, ben organitzat i equipat – quedaven marginats...el seu interès a arribar a algun avanç concret sobre com fer front, amb les armes a la mà, a la involució feixista que s'acosta, queda silenciada i es parla molt de tot el que ja s'havia parlat en multitud d'ocasions anteriors, menys de les conseqüències que podria tenir en cadascuna de les diferents Confederacions regionals la falta de plans delimitats d'acció o omissió a curt i mitjà termini, en tots els afers d'importància política, econòmica i social, que caracteritzaven la realitat circumdant dels militants i afiliats de cadascuna d'elles, del conjunt del moviment obrer i de la societat espanyola i europea.

Com sempre havia passat, la dita realitat tornaria a presentar la seva cara més lletja tan sols dos mesos i mig més tard. I com sempre havia passat, només els qui sí que havien pensat en tals qüestions i tenien quelcom de preparació per a tal eventualitat – la lluita armada als carrers - van poder aconseguir un mínim de forces coordinades amb les que fer front a la rebel·lió involucionista.

Però va ser l'excepció que va confirmar la regla: l'epopeia de Barcelona no es va viure en cap altre lloc de la resta d'Espanya. Sens dubte, això no hauria ocorregut de la mateixa manera si en altres capitals on hi havia gran presència confederal hi hagués hagut també uns militants de les característiques del grup

de “Els Solidaris” (Oliver, Durruti, els germans Ascaso, etc.) ocupant càrrecs de la major importància en l'organigrama de la Confederació.

Evidentment, si no es va voler entrar a analitzar la dita qüestió, que podem adjectivar com bàsica o elemental, molt menys s'anava a entrar en una altra mica més enrevessada: l'existència d'una pluralitat de partits polítics i sindicats d'esquerra, una cosa que si ja era ben visible a Catalunya, molt més ho era en altres zones de la geografia espanyola, on els llibertaris tenien menor implantació econòmica i social. Ningú es va atrevir a Saragossa a plantejar què calia fer amb els militants de la “competència”... empresonar-los?, matar-los?; molt menys encara qui, com o quant de temps, havia de defensar la revolució davant la possible involució i els atacs a aquesta des de l'interior del territori (quins límits havia de tenir el dit territori sobre el qual es realitzés en la pràctica la revolució?) i des de l'exterior de les dites fronteres (no hi hauria fronteres respecte a altres Estats, societats, comunitats o com es volguessin dir?)...

És més que probable que molts dels militants llibertaris que van morir en la resta d'Espanya en els primers dies de la guerra, haurien volgut presentar batalla real als rebels, abans que morir aixafats ràpidament i convertir-se en “màrtirs de l'Ideal”, que segurament s'haurien organitzat “militarment” per vendre molt més cara la seva pell...

L'anomenada “política de l'estructura” – això és, amagar el cap davant la realitat que ens embolica – condueix a no veure el que no es vol veure, però, sens dubte, això no porta com a conseqüència que aquella desaparegui.

EL VALLÈS OCCIDENTAL

A Catalunya, feia ja molt de temps que la “gimnàstica revolucionària” era cosa del passat: el 1936 s'estava en una etapa de recuperació de l'afiliació – que havia caigut considerablement com a conseqüència d'aquella - i de consolidació de l'organització confederal, de la tornada a aquesta dels escindits Sindicats d'Oposició (excepció feta dels de Sabadell, controlats per militants de la Unió Socialista de Catalunya, una de les organitzacions fundadores del Partit Socialista Unificat de Catalunya al començament del conflicte, adherit a la III Internacional comunista, en plena època estalinista), del suport a la coalició electoral del Front Popular d'Esquerres (és a dir, de tota l'esquerra catalana menys el sector llibertari)... Fins i tot, per què no dir-ho, en les lògies maçòniques catalanes coincidien – i es relacionaven estretament entre si, com “germans” de l'Ordre – també molts militants destacats de tots els sectors (incloent membres del POUM i anarquistes) i a nivell popular era molt freqüent l'assistència a conferències i xerrades en centres culturals i recreatius estesos per tot el territori català, on es relacionaven militants i simpatitzants de totes les tendències.

És més, molts militants de base de la Confederació catalana estaven molt orgullosos de ser afiliats als sindicats adherits a aquesta i no per això deixaven de ser membres de partits polítics (principalment, d'Esquerra Republicana de Catalunya, un partit creat amb l'adhesió de múltiples associacions populars catalanes escampades per tot el territori, un partit nacionalista d'esquerres en què conflueixen diferents tendències, algunes de caire clarament obrerista) pertanyents a la coalició electoral que governava en el Govern autonòmic i en la majoria dels Ajuntaments.

Hi ha també un aspecte del tema que convé portar a col·lació: no sols la major part dels militants anarcosindicalistes eren treballadors amb gaire poca formació acadèmica i sí molt autodidactisme en algunes matèries humanístiques,

sinó que no deixaven de ser una minoria dins el conjunt total de l'afiliació cenetista i no es trobaven en una organització centralitzada i jerarquitzada, sinó descentralitzada i confederal, on l'autonomia començava ja en les seccions sindicals i en la que les individualitats i els grups d'afinitat marcaven la dinàmica d'actuació quotidiana.

L'heterogeneïtat era una de les seves característiques essencials, un conglomerat complex format per gents que podien tenir enfocaments molt diferents o, fins i tot, contradictoris entre si respecte a qüestions essencials.

Coincidim amb Pere GABRIEL en la constatació que els nous estudis concrets i detallats que van sorgint sobre la guerra a Catalunya, van afirmant la importància de la Generalitat des del mateix començament del conflicte, com és també indiscutible la coresponsabilitat de tots els sectors i grups antifeixistes - inclosos militants d'ERC i Estat Català - en els fets violents i criminals que ocorren a la rereguarda.

I, com ell ho ha exposat, amb una economia fonamentalment mixta i de guerra, es va decretar la sindicalització obligatòria, gràcies a la pressió conjunta de socialistes i anarcosindicalistes. El dit procés de sindicalització de tota la societat catalana, ja des d'agost de 1936, va suposar un procés de rígid control social, una imposició dels sindicats com una forma d'articulació fonamental de la societat a la rereguarda. El caràcter tradicional del sindicat es va alterar de cop radicalment, va perdre el seu caràcter reivindicatiu:

“Hi havia empreses socialitzades, altres eren sindicalitzades, altres intervingudes, altres, en fi, nacionalitzades. L'important és, en qualsevol cas, que en la pràctica tots els corrents i les cultures polítiques dominants en el bàndol republicà, tant la CNT, com el PSUC/UGT o ERC, van assumir la idea d'un control de la gestió econòmica. La discussió doctrinal i teòrica l'únic que amagava era qui d'entre ells havia d'exercir el control (...) es va produir un clar divorci entre aquests comitès directius d'empresa i el conjunt dels treballadors. I és que van haver d'actuar conforme a les regles d'estructures dirigents en una situació especialment dura”¹¹.

¹¹ Pere GABRIEL, op. cit., p. 69.

De tot això es desprèn que en el moment en què s'aconsegueix neutralitzar l'alçament a Barcelona, les organitzacions llibertàries van a remolc d'una situació que els supera, que es converteix en un autèntic repte per a elles i davant la que no poden “fer-se invisibles”, veient-se obligades a reaccionar sobre la marxa i triant l'única opció real de què disposaven: col·laborar amb la resta de les organitzacions antifeixistes per aconseguir la victòria militar als fronts, mantenint l'activitat econòmica i el nou ordre públic general a la rereguarda.

La sindicalització suposava l'establiment d'unes estructures dirigides al control de la població. El nou paper dels sindicats no pot entendre's sense tenir en compte que la guerra va imposar la violència al centre de tota la realitat social, de la vida quotidiana...una militarització de la societat catalana. S'imposaven noves formes de jerarquia social i les direccions sindicals havien de tenir sempre presents, forçosament, les condicions de ferro de tota economia de guerra.

Tots van ser coparticipants i impulsors de la sindicalització, possibilitant així una estructuració sindicalitzada de la producció: a través de la Nova Economia en l'indústria y a través del control sobre la comercialització dels productes agraris exercit per la FESAC en el sector primari. Es tractava d'una situació que cal relacionar amb les exigències de l'economia de guerra, l'establiment d'unes estructures abocades al control de la població de la rereguarda, en plena conflagració civil¹².

UNA COMARCA IMPORTANT DE LA CATALUNYA AUTONÒMICA

La comarca del Vallès Occidental comprenia un total de vint-i-dos municipis (Barberà del Vallès, Castellar del Vallès, Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Gallifa, Matadepera, Montcada i Reixac, Palau-solità i Plegamans,

¹² Ídem, pp. 74, 76-77.

Polinyà, Rellinars, Ripollet, Rubí, Sabadell, Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç Savall, Santa Perpètua de Mogoda, Sentmenat, Terrassa, Ullastrell, Vacarisses i Viladecavalls), sumant una extensió total de 581,33 km quadrats ¹³.

En quant a la seva delimitació física geogràfica, està envoltada per les comarques del Barcelonès (al sud), el Baix Llobregat (a l'oest), el Bages (al nord) i el Vallès Oriental (a l'est). El seu perímetre s'inicia per la seva banda sud en la confluència del riu Llobregat amb la rambla de Rubí, en el terme de Castellbisbal; des d'allí s'enfila cap al Puig Madrona (336 m), i Collserola (512 m), baixa fins al riu Besòs i puja al Puig Castellar (301 m), al límit del terme municipal de Montcada i Reixac amb Santa Coloma de Gramenet (Barcelonès) .

Des d'aquí i abraçant la Vallençana, es projecta cap al nord, baixant des del turó del Pi Candeler (461 m, a la serra del Litoral) fins a la serra de Granera i els cingles de Gallifa. El límit nord de la comarca es fixa des del punt anterior cap a les fonts del riu Ripoll, pujant pel Montcau (1.053 m) cap al tossal de les Tres Creus (860 m), segueix per la rambla de la Cansalada i penetra en el terme municipal de Rellinars fins a la confluència amb el de Vararisses.

En aquest terme trobem els límits occidentals de la comarca, seguint la rambla de Marà, el torrent de Can Joan, la serra del Coll de la Portadora (463 m), el tossal de les Bruixes, el turó de Sant Salvador de les Espases (413 m), el Puig Ventós (549 m) i la rambla de Sant Jaume, pel marge esquerre del riu Llobregat, per arribar a trobar la confluència amb la rambla de Rubí.

Aquest perímetre està vinculat als termes municipals i, per tant, contrasta amb una descripció fisiogràfica estricta de l'entorn comarcal: els fets socials, econòmics i administratius tenen més importància a l'hora de fixar els límits comarcals catalans que no els límits naturals basats en carenes, tossals i rius. Així, el Vallès Occidental presenta una heterogeneïtat interna que permet delimitar diversos sectors, articulats en forma de sistemes urbans.

¹³ El municipi de Badía del Vallès es va constituir al març de 1994, mitjançant la segregació de part dels termes municipals de Barberà del Vallès i Cerdanyola del Vallès. No farem cap menció al mateix al llarg del present llibre.

Aquests sectors es relacionen per la xarxa de comunicacions però representen àmbits diferenciats. Al límit oest de la comarca, apareix la zona d'influència de Terrassa, àrea ben definida que sempre ha estat objecte d'una fort polèmica, en ser reivindicada per la ciutat de Terrassa com un tercer Vallès. D'acord amb aquesta realitat, la Generalitat de Catalunya li ha concedit la cocapitalitat junt amb Sabadell, però la rivalitat entre ambdues ciutats veïnes és una qüestió que es remunta a molts anys endarrere abans de la guerra civil.

La dita àrea d'influència egarense es configura en l'espai comprés entre la serra Prelitoral i la serra Transversal del Vallès i, a més del terme de Terrassa, inclou els de Castellbisbal, Rubí, Ullastrell, Viladecavalls, Vacarisses, Matadepera i Rellinars.

Una segona àrea d'influència és la corresponent a Sabadell, que inclou als municipis que ocupen el fons de la vall (Barberà del Vallès, Palau-solità i Plegamans, Polinyà, Santa Perpètua de Mogoda i Sant Quirze del Vallès), els situats al peu de la serra Prelitoral (Castellar del Vallès i Sentmenat) i, finalment, als estesos sobre la dita serra (Sant Llorenç Savall i Gallifa).

En tercer i últim lloc, es troba una altra àrea d'influència, la que rep l'impacte més directe de Barcelona, formada per Sant Cugat del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Ripollet i Montcada i Reixac.

Ha estat l'existència de les dites àrees d'influència el que ha originat que hi hagi hagut polèmiques sobre la seva delimitació territorial i sobre les divisions administratives vallesanes¹⁴.

És la depressió prelitoral la que centra la comarca i els seus marges perifèrics corresponen a la serra Litoral pel sud-est i a la serra Prelitoral pel nord-oest.

Vacarisses, Rellinars, Sant Llorenç Savall i Gallifa són municipis

¹⁴ Sobre la divisió territorial catalana establerta per la Generalitat de Catalunya, en virtut dels Decrets de 27-8-36 i 23-12-36, es pot mirar el llibre *La divisió territorial de Catalunya*, publicat a l'octubre de 1937 per la Conselleria d'Economia de la Generalitat i del què l'Editorial Seix Barral realitzà una edició facsimil en abril de 1977.

vallesans, en realitat, més per les vinculacions socioeconòmiques que per les geogràfiques.

El segment de la serra Prelitoral està constituït per una sèrie de massissos alineats de NE a SE, on es troben els punts més alts de la comarca: el Puig de la Creu (664 m), la Mola (1.104 m), el Montcau (1.035 m) i Castellsapera (940 m).

El segment de la serra Litoral, per la seva part, està constituït per Collserola i els tossals que s'alcen a l'est del riu Besòs en el terme municipal de Montcada i Reixac.

La plana de la comarca es troba al fons de la depressió prelitoral i en ella hi ha diverses rambles i una serra de baixa altura denominada Transversal o Central del Vallès.

El riu Ripoll neix en el terme municipal de Sant Llorenç Savall, travessa les poblacions de Castellar del Vallès, Sabadell, Barberà i Ripollet i conflueix amb el riu Besòs a Montcada i Reixac, rebent abans d'això les aigües que li vénen per la dreta des del riu Sec a Ripollet i la rambla o “riera” de Sant Cugat del Vallès. La part occidental de la comarca (Terrassa, Rellinars, Vacarisses, Viladecavalls, Ullastrell, Rubí i Castellbisbal) forma part de la conca del riu Llobregat.

Entre els torrents o rieres que porten les seves aigües directament a aquest, ens trobem amb la de Gaià i la de Les Arenes (coneguda com “de Rubí” a partir del seu pas per Ullastrell, Rubí i Castellbisbal), que neix al tossal d'Estenalles, entre el Montcau i la Serra d'Obac, i travessa Matadepera, Terrassa, Sant Quirze del Vallès i Rubí ¹⁵.

En quant a la vessant econòmica, com moltes altres comarques catalanes, el Vallès Occidental va viure durant molt temps de les feines agrícoles i artesanes. A les terres de secà es conreaven el blat, la vinya i l'olivera, la qual cosa completava els conreus típics de l'agricultura mediterrània. Al costat dels rius que travessaven la comarca, hi havia petits horts. Es desenvoluparien també les

¹⁵ *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 2. Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2^a ed., 1991, (dirigida per Max Cahner), pp. 6-11.

patates, els fruits secs i els farratges.

La vinya es va convertir en el conreu més estès, però a la fi del segle XIX la plaga de la fil·loxera va destruir bona part d'aquest.

El desenvolupament de les comunicacions per carretera i ferrocarril (des de mitjans del segle XIX ja creuava la línia Barcelona-Saragossa les poblacions de Montcada i Reixac, Cerdanyola del Vallès, Ripollet, Barberà del Vallès, Sabadell, Terrassa, Viladecavalls i Vacarisses i en la dècada dels anys vint els “Ferrocarrils de Catalunya” unirien Barcelona amb Sant Quirze del Vallès, Sant Cugat del Vallès, Rubí, Sabadell i Terrassa), acabarien per donar l'empenta necessària a la indústria vallesana, després dels necessaris canvis tecnològics i la recepció progressiva de mà d'obra, tant de la resta de Catalunya com de fora d'ella. Espanya se va anar convertint en el mercat bàsic per a la indústria tèxtil, l'enorme desenvolupament de la qual serviria per a l'aparició de la indústria metal·lúrgica especialitzada en la fabricació de la maquinària tèxtil, reduint així la dependència de la maquinària estrangera.

La proximitat a la capital catalana suposaria l'extensió de la infraestructura industrial comarcal a gairebé tots els municipis.

Així, encara que al començament del segle XX va començar una conjuntura de crisi a causa de l'estancament del mercat interior i de la pèrdua de les colònies, l'estabilitat de la indústria llanera va començar a superar-se en l'època de la Primera Guerra Mundial i els anys vint, quan es van incrementar les exportacions a Europa i Amèrica del Sud.

Al mateix temps que s'intensificava la producció, hi havia un creixement de la infraestructura productiva, que suposaria l'existència – en els anys trenta – de problemes de sobreproducció, a causa de l'estancament de la demanda del mercat interior espanyol i de la poca capacitat competitiva en els mercats exteriors.

Al costat de les dues poblacions que concentraven gairebé tota la indústria, hi havia altres localitats que començaven ja a despuntar en el dit sector econòmic

i, conseqüentment, l'agricultura anava passant a ser en ells una activitat complementària per a molts dels seus ciutadans, a més de produir-se paulatinament una diversificació de la producció industrial (: Sant Cugat del Vallès, Montcada i Reixac, Rubí, Castellar del Vallès, Sentmenat, Sant Llorenç Savall, Ripollet, Cerdanyola del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda, Palau-solità i Plegamans, Sant Quirze del Vallès, Castellbisbal...).

La industrialització va donar pas al conseqüent desenvolupament del sector terciari de l'economia - el dels serveis - i a la comarca van sorgir diverses institucions de crèdit i d'estalvi molt importants.

El constant desenvolupament econòmic constituïa, al seu torn, un focus permanent d'immigració, d'augment de la població: ja en el segle XIX, Sabadell i Terrassa – capitals dels dos partits judicials existents llavors - es van convertir en els dos focus d'atracció dels pobles veïns, superant llavors la seva població el 50 % del total comarcal entre els censos dels anys 1860 i 1877. I si el 1900 sumaven entre ambdues el 59,54 % del total de la població, el 1920 ja era el 65,54 %.

El creixement demogràfic continuat es deu a la immigració, procedent tant de la resta del territori català com de la resta d'Espanya (en la seva majoria d'Aragó, Llevant i Múrcia)¹⁶.

Així, el 1936 la població de fet dels vint-i-dos municipis del Vallès Occidental ascendia ja a 144.521 habitants, mentre que Barcelona ciutat tenia 1.062.157 i tot Catalunya 2.918.901.

No obstant l'importància econòmica de la comarca a Catalunya i Espanya, la població dels municipis del Vallès Occidental únicament significava el 4,95 % del total català, mentre que la de la ciutat de Barcelona - on la CNT tenia el gruix

¹⁶ VV. AA. , *L'economia del Vallès Occidental. De la indústria als serveis*, Barcelona, Caixa de Catalunya (: Col.lecció Catalunya Comarcal), 1990, pp. 4-16, 51- 52; VV. AA. , *Coneixements bàsics de la comarca del Vallès i la seva aplicació a l'escola*, Barcelona, A.A.P.S.A. Rosa Sensat, 1981, pp. 1.8.7-1.8.8. Es interessant remarcar que sobre el 90% de la inmigració vallesana procedia de l'interior de Catalunya.

dels seus afiliats - suposava el 36,38 % ¹⁷.

ELS SEUS MUNICIPIS

Per facilitar una millor comprensió de les relacions polítiques hagudes al si dels ens públics locals – així com per a la realització futura d'estudis complementaris dedicats a un millor coneixement de qüestions concretes del tema genèric ací exposat - és necessari conèixer, encara que sigui mínimament, les peculiaritats geogràfiques de cadascun dels vint-i-dos municipis que són objecte del nostre estudi ¹⁸.

S'han agrupat en quatre apartats, depenent de la seva població respectiva. Això obeeix que la normativa que dicta el Govern autonòmic català per a la constitució dels Ajuntaments durant l'època que analitzem, es basa en la població com a únic criteri per fixar el nombre de regidors que correspon a cada Corporació.

A) MUNICIPIS DE FINS A 1.000 HABITANTS:

Aquest grup ho formen set municipis, amb una població conjunta de 3.692 habitants de fet (el 2,55 % del total comarcal: 144.521) i una superfície de 135,74 km quadrats (el 23,34 % del total comarcal):

- Gallifa:

Amb una extensió de 16,37 km quadrats, és un municipi fronterer de la

¹⁷ Generalitat de Catalunya, Conselleria d'Economia, *La divisió territorial de Catalunya*, Barcelona, Congrés de Cultura Catalana-Seix Barral, 1977 (edició facsimil de l'original realitzada per la Generalitat de Catalunya en 1937), pp. 9 y 92.

¹⁸ Seguirem un ordre alfabètic en l'exposició dels diferents municipis i es farà una breu referència en cadascun d'ells a las orientacions polítiques que tenia la població abans del començament de la guerra, la composició dels primers Ajuntaments i els Comitès Locals de Milícies Antifeixistes.

comarca, amb la que únicament té límits a través del municipi de Sant Llorenç Savall. Pertanyent al partit judicial de Terrassa, la seva demarcació comprèn bàsicament la vall de Gallifa i està envoltat de zones muntanyoses (serres de Sant Sadurní i del Castell).

Té més de 1.079 ha de boscos de pins i hi ha més de vint fonts, que formen el torrent de Gallifa. Passa pel poble la carretera que va de Sant Llorenç Savall a Sant Feliu de Codines, pobles dels què dista 9 km del primer i 7 km del segon¹⁹.

El 1936 tenia únicament una població de fet de 155 persones²⁰. Havia anat baixant gradualment des de 1900 (llavors tenia 223 habitants). L'alfabetització era del 66 % i funcionava la mutualitat escolar "La Constància"²¹.

▪ Matadepera:

Té una extensió de 24,83 km i es troba situat al costat del massís de Sant Llorenç de Munt. Hi ha nombroses coves i fonts, ocupant els boscos de pins gran part del terme i l'agricultura de secà la resta (vinya, cereals, oliveres).

Ha estat sempre zona residencial de l'alta burgesia vallesana, en trobar-se a menys de 10 km de distància – amb carretera per a ambdues poblacions, a més de la de Terrassa-Talamanca – de Terrassa i Sabadell.

Una de les seves mansions fora del nucli urbà – situada al costat de la carretera de Talamanca i a la rambla de Les Arenes, enfront de la muntanya de Sant Llorenç, de 1.101 m - és la denominada La Barata, on va residir el President de la República, Manuel Azaña Díaz, durant l'any 1938 i fins que va emprendre el camí cap a Figueres, el dia 23 de gener de 1939²².

La seva població el 1936 era de tan sols 695 habitants, s'havia mantingut estacionària des del començament de segle i la seva alfabetització es situava al

¹⁹ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 117-118.

²⁰ DOGC núm. 275, de 2-10-37.

²¹ Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 325.

²² *Gran Geografia Comarcal...*, p. 56; Angeles EGIDO LEON, *Manuel Azaña. Entre el mito y la leyenda*, Valladolid, Consejería de Educación y Cultura de la Junta de Castilla y León (: Villalar, 98), 1998, pp. 396 y 405.

voltant del 70 % ²³.

▪ Polinyà:

Amb una extensió de 8,93 km quadrats, es troba situat a la dreta de la “riera” o torrent de Caldes, en plena depressió prelitoral. Pel nord limita amb Sentmenat i Palau-solità i Plegamans, pel sud i l'est amb Santa Perpètua de Mogoda, per l'oest amb Sabadell.

Tenia el 1936 una població de 470 habitants, no havent patit alteracions demogràfiques com a conseqüència de la immigració. Tenia un percentatge d'alfabetització del 53,4 % i era un poble exclusivament agrícola (vinya, cereals i llegums), estant ben comunicat per carretera amb les localitats vallesanas limítrofs ²⁴.

▪ Rellinars:

Té una extensió de 18,04 km, es troba situat a la vall del mateix nom i envoltat de muntanyes, limita amb Vacarisses pel sud, amb Mura pel nord, Sant Vicenç de Castellet per l'est i Castellbell i el Vilar per l'oest. Envoltat de boscos de pins i alzines (que cobreixen més de la meitat del terme municipal), hi ha gran quantitat de coves.

Amb una població el 1936 de 385 habitants de fet, l'agricultura era l'activitat econòmica bàsica, dedicada principalment a l'olivera, vinya i productes d'horta (regadiu), acompanyada de la ramaderia (porcs, conills, ocells de corral). Comunicada per carretera amb Terrassa, de la que dista 15 km i amb un 66,3 % de percentatge d'alfabetització, la seva població anava decreixent lentament ²⁵.

▪ Ullastrell:

Té una extensió de 7,22 km quadrats únicament i limita pel nord amb Viladecavalls i Terrassa, per l'est amb Rubí, pel sud amb Castellbisbal i per l'est amb Abrera (comarca del Baix Llobregat).

²³ DOGC núm. 173, de 22-6-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 325.

²⁴ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 127-128; DOGC núm. 173, de 22-6-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 328.

²⁵ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 59-60; *Població de Catalunya 1936...*, p. 27; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., 328.

Des de la carretera de Terrassa a Martorell sorgia una derivació que entrava al poble i seguia cap a Santa Maria de Vilalba (municipi d'Abrera), fins a empalmar amb la carretera que va d'Olesa de Montserrat a Martorell.

Distant 7 km de Terrassa, està situat en una petita elevació, a 342 m d'altura, al serra que voreja el torrent de Gaià.

El seu nucli de població està format per tres petits barris units per la carretera: Cerdà, Serra i Ca Gras. Amb 722 habitants de fet el 1936, era un poble d'agricultors (la major part del sòl dedicat a la vinya i, en menys mesura, a cereals i oliveres) i molts d'ells venien els seus productes directament en el mercat municipal de Terrassa, ciutat amb la què es va establir un servei de transport públic a partir de 1912.

El 1900 la seva població era de 641 habitants (dels què havia alfabetitzats un 74,1%), per la qual cosa pot considerar-se com un municipi en què no es van donar fluixos migratoris²⁶.

▪ Vacarisses:

Amb una extensió de 40,54 km quadrats i una altura mitja de 385 m, es troba en una gran vall accidentada encarada a la muntanya de Montserrat i limita amb Castellbell i el Vilar, Rellinars i Mura pel nord, Terrassa per l'est, Viladecavalls pel sud i Olesa de Montserrat, Esparreguera i Monistrol de Montserrat per l'oest.

Al llarg del terme municipal es distingien un total de 34 cases de cultiu o masies. El bosc (principalment, de pins i alzines) ocupava entre el 70 i el 80 % de la seva superfície, utilitzant-se la resta disponible en agricultura de secà i petits horts familiars, a causa de l'accidentat del terreny, amb diverses muntanyes importants en el seu terme municipal.

Comunicada a través de carretera i ferrocarril (l'actual RENFE), la seva població de fet el 1936 era de 554 habitants i el seu percentatge d'alfabetització

²⁶ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 66-67; *Població de Catalunya...*, p. 27; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 349.

del 60,9 %. Havia anat baixant gradualment, ja que el 1900 era de 808 habitants²⁷.

▪ Viladecavalls:

Amb una extensió de 20,12 km quadrats, limita pel nord amb Vacarisses, aquest amb Terrassa, sud amb Ullastrell i oest amb Olesa de Montserrat. Envoltat de cadenes muntanyoses i format per dos nuclis de població – Cavall Jussà i Cavall Sobirà -, cal citar també com a parts del municipi a la colònia de Sant Miquel de Gonteres, el llogaret del Molinot i els situats al costat de les esglésies de Sant Miquel de Toudell i Santa Maria de Toudell, a més de moltes cases de cultiu o masies escampades per tota la seva extensió.

Amb 711 habitants de fet el 1936 i un percentatge d'alfabetització del 61,2 %, la seva població anava en descens, ja que al començament del segle era de 743 habitants.

Comunicat per la carretera de Terrassa a Olesa i per una estació de ferrocarril (línia Barcelona- Saragossa), els seus habitants vivien bàsicament de l'agricultura, encara que un 25 % de la població acudia a Terrassa per treballar. La propietat estava concentrada en poques mans, els terrenys eren accidentats i l'abastament d'aigua potable a les cases encara no havia arribat. A més a més, l'aigua per donar de beure als ramats i per regar els camps es trobava únicament en algunes basses, que cobraven així una especial importància.

El règim d'explotació de la terra era normalment el de l'arrendament en parceria (: l'agricultor donava a l'amo de la terra, anualment, una tercera o una quarta part de la collita obtinguda) i la vinya i els altres conreus de secà eren els que més es conreaven, sense existència de cap mecanització.

Una serradora i una teuleria eren les úniques iniciatives al marge de

²⁷ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 62-63; DOGC núm. 119 (29-4-37); Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 349.

l'agricultura tradicional ²⁸.

▪MUNICIPIS DE 1.000 A 5.000 HABITANTS:

Aquest grup ho formen un total de deu municipis, el conjunt suma del qual 22.953 habitants de fet (el 15,88 % del total) i una superfície de 234,22 km quadrats (el 40,29 % del total).

▪Barberà del Vallès:

Amb una superfície de 8,77 km quadrats, limita al nord amb Sabadell – el casc urbà de la qual queda a tan sols 2.000 m - i al nord-est amb Santa Perpètua de Mogoda; al llevant amb Montcada i Reixac i al sud amb els de Ripollet i Cerdanyola del Vallès. Ho travessa el riu Ripoll.

Un dels factors que van influir en el seu desenvolupament – a més de l'estació de ferrocarril de l'empresa “Camins de Ferro del Nord d'Espanya”, avui RENFE, anomenats popularment “ferrocarrils del Nord” – va ser trobar-se situat al costat de la carretera que unia Sabadell amb Barcelona.

D'una població de 780 persones el 1900, va passar a tenir 1.940 el 1936, dels que 700 vivien al barri de La Creu – situat a 1 km. en direcció nord – i 18 al llogaret de La Sagrera, situat a 1 km al sud-est. Amb vint-i-cinc abonats al servei telefònic el 1934, es produïa vi i hortalisses i a més d'haver-hi al poble diversos colliters de vins i comerciants d'oli i cereals, també comptava amb diversos comerços al detall, la cooperativa agrícola “L'Agrícola Popular”, un metge, una llevadora, dues escoles públiques, una fàbrica d'aiguardents i licors, dues fàbriques de cartró, dues fusteries, un constructor de carros, dues fàbriques del sector tèxtil llaner, diversos comerciants de patates, diverses lleteries, una fàbrica de tints per a la indústria tèxtil, dos transportistes i un forn per a la cocció de teules i maons ²⁹.

²⁸ *Gran Geografia Comarcal ...*, pp. 63-65; DOGC 330 (26-11-37); Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 350; VV. AA., *Història de Viladecavalls*, Ajuntament, 1991, pp. 233-241.

²⁹ *Gran Geografia Comarcal ...*, pp. 6, 24-25 y 132-134; DOGC núm. 330, de 26-11-37. Sobre les dades de geografia econòmica, Agustí PALAU CODONYERS, *Barberà del Vallès*.

▪ Castellar del Vallès:

Té una extensió de 44,7 km quadrats i limita pel nord amb Sant Llorenç Savall, pel sud amb Sabadell, per l'est amb Sentmenat i per l'oest amb Matadepera i Terrassa. Es troba a tan sols 7 km. de Sabadell i 8 de Terrassa, a 331 ms. sobre el nivell del mar, a la serra prelitoral, a la vall alta del riu Ripoll.

El terme municipal comprèn també el poble de Sant Feliu del Recó i el barri de Les Arenes.

Amb un 80 % del terme municipal ocupat per boscos, és a la fi del segle XIX i començaments del XX quan Castellar del Vallès deixa de ser un poble principalment agrícola per convertir-se en un poble industrial, immers sobretot en l'indústria tèxtil, però també amb l'aparició de petites fàbriques i tallers i amb l'augment del comerç.

L'empresa més important en el desenvolupament d'aquesta localitat va ser l'empresa Viuda de Josep Tolrà, SA, en la que treballaven 700 treballadors, ocupant una extensió de 26.000 m quadrats. Fundada per Josep Tolrà Abellà el 1856, dedicada al tèxtil, es va convertir en societat anònima el 1935 i en començar la guerra – després d'exiliar-se Emili Carles-Tolrà i ser assassinat el seu director, Ricard Benasco – va ser col·lectivitzada. El 1898 havia fundat una caixa de pensions i retir per als treballadors i havia ajudat econòmicament a la constitució d'una mutualitat per a l'ajuda als malalts sense recursos econòmics, raó per la qual, en mostra d'agraïment del municipi, es va donar el nom d'Emili Carles-Tolrà al grup d'escoles públiques inaugurades el 1934.

Altres empreses importants del sector tèxtil local van ser la del Molí d'en Barata, Fontscalents, Boà, Rieral, Emili Llobet, etc. Hi havia també dues pedreres d'extracció de pedres i marbre, alguns tallers metal·lúrgics i del sector de la fusta, impremtes, empreses de producció d'electricitat, paper i cartó, gasoses, pastes de

Història d'un antic poble, Barberà del Vallès, edició de l'autor (qui va ésser Alcalde Accidental del poble de juny a setembre de 1955 i d'abril a setembre de 1956), 1998, pp. 252-254.

sopa, etc ³⁰.

La seva població el 1936 era de 4.257 habitants de fet ³¹. No havia tingut un augment espectacular en aquest aspecte des de començaments del segle, al contrari de moltes altres localitats vallesanas, la qual cosa implicava l'existència d'un veïnat que es coneixia més entre si ³². Es donava un alt percentatge d'alfabetització (el 71,5 %).

▪ Castellbisbal:

Té una extensió de 30,97 km quadrats i està situat a la vall sota del riu Llobregat, en la confluència del torrent o riera de Rubí amb aquest. Conformen ambdós cursos el límit meridional del terme municipal: a la dreta del riu Llobregat, amb els municipis de Sant Andreu de la Barca, Corbera i Pallejà; a l'esquerra del torrent de Rubí, amb el de Papiol. Tots ells pertanyen a la comarca del Baix Llobregat.

És un exemple clar dels criteris que es van utilitzar en la realització de la divisió comarcal de 1936: encara que Castellbisbal es va incloure en la del Vallès Occidental (pel fet que pertanyia al partit judicial de Terrassa i perquè llavors els agricultors del poble anaven preferentment a vendre la fruita a la dita ciutat), geogràfica i històricament pertany, més aviat, a la comarca del Baix Llobregat.

A l'est limita amb Rubí i Sant Cugat del Vallès, a l'oest amb Martorell i al nord amb Ullastrell i Abrera.

La seva població el 1936 era de 1.662 habitants de fet i la seva economia era bàsicament agrícola ³³.

³⁰ Ester PLANAS y Àlex PORTOLÉS, *Castellar del Vallès. Recull històric*, Ajuntament de Castellar del Vallès, 1995, pp. 9-13 y 49-53; *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 111-112.

³¹ DOGC núm. 92, de 2-4-38.

³² A l'any 1900 havia 3.511 i en 1920, 3.585. Sobre això, Pere SOLÀ GUSSINYER, *Història de l'associacionisme català contemporani.- Barcelona i les comarques de la seva demarcació (1874-1966)*, Barcelona, Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1993, p. 322.

³³ ANC, *fondo Generalitat de Catalunya 1931-1939, inventari Provisional 2, Edicions (Reg. 655), unitat d'instal·lació 1070: Població de Catalunya 1936, Servei Central*

No hi havia hagut immigració (el 1900 la població era de 1.420 persones) i l'alfabetització rondava el 70 %.

Es conreaven la vinya, els cereals i les lleguminoses, ametllers i oliveres als secans, fruiters i horta a les zones de regadiu. Els boscos de pins cobrien una extensió d'unes 1.560 ha.

Hi havia vint-i-sis propietats agràries, cadascuna amb la seva corresponent masia.

La carretera es va inaugurar el 1908 i les dues estacions de ferrocarril (la de l'actual RENFE i la de Martorell, dels Ferrocarrils de Catalunya, situada dins el terme municipal de Castellbisbal), el 1905 i 1912 respectivament ³⁴.

Per a llavors ja comptava - com a altres localitats vallesanes - amb entitats esportives: el Castellbisbal Foot-ball Club i l'Esport Club Castellbisbal ³⁵.

▪ Cerdanyola del Vallès:

Amb una extensió de 31,29 km quadrats, està situat aquest municipi a les vessants septentrionals de la serra de Collserola, estenent-se cap al nord al llarg de la planura del Vallès. Limita pel nord amb Sant Quirze del Vallès, Sabadell i Barberà del Vallès; per l'est, amb Ripollet i Montcada i Reixac; pel sud, amb Barcelona, i per l'est amb Sant Cugat del Vallès. Passen els afluents del riu Ripoll, el riu Sec i el torrent o “riera” Major o de Sant Cugat ³⁶.

El 1936 la seva població de fet era de 3.026 habitants ³⁷. Havia experimentat una immigració notable, ja que tenia 928 habitants el 1900. L'alfabetització s'extenia al 70 % de la població ³⁸.

d'Estadística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya, 1937, p. 27.

³⁴ *Gran Geografia Comarcal de Catalunya...*, pp. 67-68; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 323.

³⁵ Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 323. Totes les dades sobre associacions que hi ha en aquest llibre editat per la Generalitat de Catalunya, s'han recollit del Registre d'Associacions del Govern Civil de Barcelona.

³⁶ *Gran Geografia Comarcal de Catalunya...*, pp. 82-83.

³⁷ *Població de Catalunya 1936...*, p. 27.

³⁸ Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 324.

Tenia una bona xarxa de comunicacions: la carretera de Barcelona a Terrassa i les carreteres a Sant Cugat del Vallès, a Barcelona per Horta i a Sabadell per Bellaterra, per una costat, i, per un altre, les línies de ferrocarril Barcelona-Manresa (Companyia de Ferrocarrils del Nord d'Espanya, actual RENFE) i Barcelona a Sabadell per Bellaterra (inaugurada el 1922)³⁹.

Tot això va possibilitar que encara que el poble fora majoritàriament agrícola (bàsicament conreus de secà: vinya i cereals), comencés a adquirir importància com a zona residencial i d'estiueig o segona residència en algun dels seus barris (Bellaterra, Montflorit) i que des de 1900 comencés una etapa d'industrialització progressiva, bàsicament a partir de l'electrificació del poble, el 1912.

El 1910 es va inaugurar aquí la primera fàbrica d'Uralita d'Espanya, que augmentaria en pocs anys la seva plantilla de treballadors fins a aconseguir un nombre aproximat a 700; molts d'ells procedien de Múrcia i Almeria i tindrien el seu habitatge a la barriada del Sot de Can Xarau, als terrenys de la masia Xarau, situats al peu del riu Sec, al costat de la Clota.

Al mateix temps, també anava en augment la quantitat de famílies de l'alta burgesia barcelonina que tenia segona residència a la localitat i per als qui es va construir el “Sardanyola Gran Casino”, en el núm. 1 del carrer Sant Anna, amb la finalitat d'escampament i oci (balls, concerts, etc.).

Amb més de 1.121 cases el 1930 i després d'haver-se fundat deu anys endarrere el Celler Cooperatiu – destinat a l'elaboració de vins - per un centenar de petits agricultors (situat en el terme de Ripollet, però al costat de Cerdanyola, al costat del riu Ripoll) de Cerdanyola, Ripollet, Barberà del Vallès i Montcada i Reixac), funcionaven, a més de l'esmentada fàbrica d'Uralita dels germans Roviralta, una fàbrica de farines (germans Ribas i Farrés), dues fàbriques de gèneres de punt (Sampera i Aloy), una fàbrica d'embotits (Guillem Papell) i la

³⁹ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 82-83.

fàbrica de mosaics de Joan Pagès ⁴⁰.

▪ Palau-solità i Plegamans:

També ha sigut anomenat Palau de Plegamans. Té una extensió de 14,93 km quadrats. Situat en una planura, pel nord limita amb Caldes de Montbui, per l'est amb Lliçà de Munt i Lliçà de Vall, per l'oest amb Sentmenat i Polinyà i pel sud amb Mollet i Santa Perpètua de Mogoda.

Com a zones del municipi diferenciades entre si, podem distingir el poble de Plegamans – cridat també Sant Genís de Plegamans –, el barri del Carrer de Dalt, el barri del Carrer de Baix i el poble de Palau-solità, també denominat popularment com La Sagrera.

Disposava de dues carreteres: la de Mollet a Caldes de Montbui i la que va de Sabadell a Granollers. També va funcionar durant la guerra un tren de via estreta, denominat popularment “El Calderí”, que feia el recorregut Mollet del Vallès-Caldes de Montbui.

D'economia fonamentalment agrícola (blat, hortalisses, arbres fruiters, llegums), tenia una població el 1936 de 1.451 habitants de fet i un percentatge d'alfabetització de la seva població del 62,5 %. Havia tingut un lleuger augment demogràfic al llarg de les últimes dècades, ja que el 1900 la seva població era de 952 habitants ⁴¹.

▪ Ripollet:

Té una extensió de 4,39 km i es troba situat a la vall sota del riu Ripoll, poc abans de la seva confluència amb el riu Besòs, dins la depressió prelitoral. Limita al nord amb Barberà del Vallès, a l'est i sud amb Montcada i Reixac i a l'oest amb Cerdanyola del Vallès. Al costat del citat riu Ripoll, també arriben aquí les aigües del riu Sec, confluint amb aquell dins el terme municipal.

⁴⁰ Miquel SANCHEZ, *La Cerdanyola contemporània (1814-1975)*, Cerdanyola, edició de l'autor (Col.lecció Història de Cerdanyola núm. 5), 1983, pp. 59-66.

⁴¹ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 124-126; DOGC núm. 275, de 2-10-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 327. En aquesta localitat, l'entitat adherida a ERC era el Centre Republicà Democràtic d'Esquerra Catalana.

En aquella època estava comunicat mitjançant les carreteres de Barcelona a Terrassa i la de Montcada i Reixac.

Amb una població de fet el 1936 de 3.532 habitants, hi havia duplicat en comparació a la què tenia en començar el segle (1.501 h). El percentatge d'alfabetització era del 66,6 % i hi havia un elevat índex d'associacionisme de tota mena, incloent diverses entitats esportives i societats recreatives.

La meitat de la seva superfície estava plantada de vinyes, encara que corresponien a petites explotacions familiars en la seva majoria, en règim de parceria (una modalitat de l'arrendament rústic). També es produïa blat de moro, verdures, llegums, patates i cànem.

Els antics molins fariners d'origen medieval, que eren moguts per la força del riu Ripoll, es van transformar en molins per a la fabricació de paper, passant amb posterioritat a la del cartó.

La població activa es repartia entre uns 120 comerciants, 700 treballadors de l'empresa Uralita (ubicada en el terme municipal de Cerdanyola del Vallès, localitat que és pràcticament una continuació urbana de Ripollet), els d'altres fàbriques petites d'activitat diversa (: tèxtils, refineria de farines, fàbriques de cartó) i uns 250 agricultors ⁴².

▪ Sant Llorenç Savall (durant la guerra, Ripoll del Vallès):

Té una extensió de 40,96 km quadrats, i està situat a 455 m d'altura, a les vessants del massís de Sant Llorenç de Munt, envoltat de muntanyes que s'acosten als 1.000 m . Limita pel nord amb Granera, a l'est amb Gallifa, al sud amb Castellar del Vallès i Matadepera i a l'oest amb Mura.

Passa pel seu terme el riu Ripoll. Amb gran quantitat de bosc, estava comunicat mitjançant dues carreteres: la de Sabadell a Prats de Lluçanes i la que surt des del municipi fins a Sant Feliu de Codines.

⁴² *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 87-88; DOGC núm. 351, de 17-12-37; Ramón MARTOS CALPENA y Toni OLLER CASTELLÓ, *Ripollet 1931-1945. II República i franquisme. 15 anys d'història local*, Ripollet, Associació Ràdio Ripollet, 1987, pp. 15, 17-20, 86 i 98. Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 329.

Altres nuclis d'habitatges correponents al mateix Ajuntament són Comabella, les Marines i Vall d'Horta.

Amb una població el 1936 de 1.606 habitants de fet i un percentatge d'alfabetització del 66,9 %, a penes havia augmentat la seva població de 1900, que comptava llavors amb 1.406 habitants, dedicats en la seva major part a l'agricultura (productes de secà - vinya i cereals – i de les hortes que es conreaven al costat del riu i els torrents).

Comptava amb diverses petites fàbriques tèxtils ⁴³.

▪ Sant Quirze del Vallès (durant la guerra, Quirze de la Serra):

Amb una extensió de 14,27 km, bona part del seu terme municipal ho ocupa la serra de Galliners. Entre els seus barris tradicionals destaquen els dels Fonts, Rosers i Poble-Sec. Limitant al nord i a l'est amb Sabadell; al sud amb Cerdanyola del Vallès, Sant Cugat del Vallès i Rubí i a l'oest amb Terrassa, la seva situació geogràfica li feia estar ja llavors ben comunicat per carretera i ferrocarril amb les localitats pròximes (:carreteres de Gràcia a Manresa i de Molins de Rei a Sabadell, estacions dels Ferrocarrils de Catalunya al costat del nucli cèntric de la població i al barri de Les Fonts).

La seva població de fet el 1936 era de 1.205 habitants i l'alfabetització d'al voltant del 60 %, percentatge que no havia variat gaire en relació amb què tenia el 1900 (752 habitants). Segurament, per les característiques del poble, bàsicament agrícola, amb grans vinyes i productes d'horta que molts agricultors porten a vendre al Mercat Municipal de Sabadell (denominat Mercadal), envoltat de boscos de pins, amb nuclis de població bastant aïllats uns d'altres i la proximitat de la indústria de Sabadell i Terrassa, on molts habitants podien anar a treballar ⁴⁴.

⁴³ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 114-117; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 343; *Població de Catalunya 1936...*, p. 27.

⁴⁴ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 134-136; DOGC núm. 275, de 2-10-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 340. VV. AA., *Un passeig per la història de Sant Quirze del*

▪ Santa Perpètua de Mogoda:

Té una extensió de 15,70 km quadrats. Limita a l'est amb Mollet del Vallès; a l'oest amb Barberà del Vallès, Sabadell i Polinyà, al nord amb Palau-solità i Plegamans i al sud amb Montcada i Reixac.

És un àmbit territorial configurat per les rieres o torrents de Santiga, Polinyà i Caldes. Com a zones de població diferenciades podem esmentar Santa Perpètua, Mogoda i Santiga.

Ben comunicat per carretera (les de Sabadell a Badalona, Ripollet a Sentmenat, Mollet a Caldes de Montui i Barcelona a Puigcerdà) i ferrocarril (línies de Barcelona a Puigcerdà de l'actual RENFE i la d'enllaç Papiol-Mollet), la seva població va passar dels 1.742 habitants de 1900 a 2.483 habitants de fet el 1936, amb un percentatge d'alfabetització del 66,2 %.

L'activitat econòmica estava repartida entre l'agricultura –majoritària, amb gran importància de la producció de cereals – i la ramaderia, d'una banda, i per una vintena d'indústries i mig centenar de comerços existents, per un altre ⁴⁵.

▪ Sentmenat:

Té una extensió de 28,24 km quadrats i en el terme municipal hi ha diverses zones muntanyoses, presidides totes elles per la muntanya de la Creu, que fa de límit per l'est amb Castellar del Vallès. Per l'oest limita amb Caldes de Montbui, a través de la Serra de Can Palau, amb frondosos boscos de pins; pel sud, amb Palau-solità i Plegamans, Polinyà i Sabadell i pel nord amb Sant Llorenç Savall.

Amb diversos torrents o rieres i moltes fonts, l'agricultura era la principal

Vallès, Ajuntament de Sant Quirze del Vallès, 1997, pp. 23-30; VV. AA., *L'economia i el món del treball*, Ajuntament de Sant Quirze del Vallès, 1997, pp. 11-30.

⁴⁵ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 129-131; DOGC núm. 275, de 2-10-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 342; Joan RICART, *Coneguem Santa Perpètua. Recull d'articles*, Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda, 1996, p. 63; VV. AA., *El que sabem del segle XX. Història de Santa Perpètua de Mogoda 1900-1979. Volum 2*, Ajuntament, 1999, pp. 165 y 172.

activitat econòmica de la major part de la població – de 1.791 habitants de fet el 1936 - i els millors rendiments s'obtenien amb els cereals, l'oli i el vi, en masies escampades per tot el terme municipal, sent la major part dels agricultors propietaris de les terres que treballaven i havent-hi poques grans propietats, de les que diverses d'elles estaven en règim d'arrendament.

Estava molt ben comunicada per carretera amb les localitats veïnes (Sabadell, 9 km; Castellar del Vallès, 6 km; Terrassa, 17 km; Caldes de Montbui, 4,4 km i Polinyà, 5 km), la qual cosa va possibilitar que al començament del segle XX s'instal·lessin diverses empreses i que la població fora creixent gradualment (el 1900 era de 1.256 habitants). El seu percentatge d'alfabetització era del 64,4 % ⁴⁶.

▪ MUNICIPIS DE 5.000 A 7.500 HABITANTS:

Grup format per tres municipis únicament, tenen una població de 20.149 habitants de fet (el 13,94 % de la comarca) i ocupen 103,67 km quadrats d'extensió (el 17,83 %):

▪ Montcada i Reixac:

Amb una extensió de 23,34 km quadrats, es faria molt famós al llarg de la guerra civil, per tractar-se d'una zona que es va considerar interessant per realitzar execucions, donada la seva proximitat a Barcelona i les bones comunicacions existents.

Abans del conflicte bèl·lic, també la va considerar d'interès la gran burgesia de la capital catalana, com un lloc adequat per passar les vacances estiuenques o com a segona residència.

Situat a la vall del riu Besòs, en la seva confluència amb el riu Ripoll, pel sud limita amb Barcelona; per l'est amb Santa Coloma de Gramenet, Badalona i Sant

⁴⁶ *Gran Geografia Comarcal ...*, pp. 120-123; DOGC núm. 275 (2-10-37); Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 341.

Fost de Campcentelles; al nord amb La Llagosta i a l'oest amb Santa Perpètua de Mogoda, Barberà del Vallès, Ripollet i Cerdanyola del Vallès.

Entre d'altres nuclis de població pertanyents al municipi, cal destacar els barris de Santa Maria de Montcada (que va començar a formar-se a començament dels anys trenta, com a barri residencial), Can Sant Joan (o Montcada-Bifurcació, per tractar-se del lloc on es produeix la bifurcació de les línies de ferrocarril direcció Puigcerdà i direcció Manresa), Plà de Reixac, Masrampinyo (format a la riba del riu Besòs, després de la construcció el 1934 de la fàbrica Aismalibar), Sant Pere de Reixac i La Vallençana (per on passa la carretera de Badalona a Montcada i que és un nucli residencial i d'estiueig).

A més de les dues línies de ferrocarril assenyalades, passava una altra tercera en direcció a Portbou i creuaven pel seu terme municipal tres carreteres importants: les de Terrassa, la Roca del Vallès i Puigcerdà ⁴⁷.

Amb una població de fet el 1936 de 7.328 habitants – la tercera en nombre, després de Sabadell i Terrassa – i un percentatge d'alfabetització del 62,7 %, la seva dinàmica de creixement econòmic pot apreciar-se en el flux immigratori constant que rep, ja que el 1900 tenia 1.710 h i el 1920 arriba a 2.810. L'agricultura (bàsicament vinya, blat, patates, maduixes i arbres fruiters) va anar deixant pas a la indústria a partir, principalment, de l'any 1917, amb la instal·lació de la fàbrica de ciments Asland. Destacaven també l'empresa d'embotits de Juan Lasus Tuset, la indústria química de José R. De Larrademi, les fàbriques Ferrer i Bernades i Aismalibar ⁴⁸.

▪ Rubí:

Té una extensió de 32, 01 km quadrats i es troba situat a la vall de la “riera” o torrent del mateix nom, afluent del riu Llobregat. La part septentrional

⁴⁷ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 89-91; DOGC núm. 43 (de 12-2-38); Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 326. De 1931 a 1934 es van publicar tres periòdics: El Mussol, L'Esguard i La Llar del Poble de Montcada.

⁴⁸ *Gran Geografia Comarcal...*, p. 90; Jordi SANCHEZ ESCRIGAS, *Associacionisme a Montcada i Reixac. 1900-1936*, pp. 18-21.

és accidentada, a causa de les serres de Les Martines (tossal de l'Entroncament, 389 m), Can Carreres i Oleguera, que separen les comarques del Vallès Occidental i el Baix Llobregat.

El seu terme municipal està delimitat pels de Sant Cugat del Vallès (est i sud), Sant Quirze del Vallès (est), Terrassa, Ullastrell (ambdós al nord) i Castellbisbal (a l'oest).

El poble estava molt ben comunicat, a través de la línia ferroviària dels Ferrocarrils de Catalunya i de dues carreteres: la de Gràcia a Manresa i la de Molins de Rei a Caldes de Montbui. Les dites infraestructures permetien un fàcil accés a la resta de les principals poblacions vallesanas (Terrassa, Sabadell, Sant Cugat del Vallès...) i a la capital catalana.

La població rubinense era de 6.738 habitants de fet el 1936 – la quarta en nombre, després de Sabadell, Terrassa i Montcada i Reixac – i el seu percentatge d'alfabetització rondava el 70 %. Hi havia hagut una important immigració (de la que únicament el 4,7 % procedia de fora de Catalunya), conseqüència del progressiu i constant desenvolupament industrial: el 1900 la població era de 4.400 habitants ⁴⁹.

Al començament del segle XX, el sector econòmic fonamental a la localitat era el primari, l'agricultura, que emprava al 75 % de la població activa. Set propietaris agrícoles residents al municipi pagaven el 36 % de la contribució rústica. No obstant això, hi havia altres trenta-cinc grans propietaris que no residien en ell i les explotacions agrícoles no eren en general gaire extenses, conreant-se la major part d'elles en règim d'arrendament rústic.

Així, el 1930, hi havia 800 finques de secà amb una superfície de menys d'1 ha i altres 1.100 que no arribaven a les 20. Al costat d'elles, 650 finques de regadiu de menys d'1 ha.

Tres quartes parts de les zones de conreu es dedicaven a la vinya i la resta

⁴⁹ *Gran Geografia Comarcal...*, pp. 79-80; DOGC núm. 330, de 26-11-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 330.

es repartia entre cereals, productes d'horta i bosc. El Celler Cooperatiu, fundat el 1921, va acollir a gairebé la meitat dels colliters de vi del poble. Però la sobreproducció vinícola limitava l'increment del preu del vi i es va començar a arrancar ceps i a substituir-les per arbres fruiters, encara que la vinya va continuar sent molt important.

La indústria va començar a desenvolupar-se en aquesta població a partir de 1833, bàsicament en els sectors tèxtils de la seda i el cotó, com a conseqüència d'inversions d'empresaris barcelonins.

En la dècada dels trenta ja havia instal·lades quaranta-cinc empreses, de les que les corresponents al sector tèxtil representaven el 35,5 % del total - englobant a les més importants i donant treball a un 80 % dels obrers industrials, que ascendien a uns 1.700 – i la resta estava diversificat en petites empreses dedicades al material elèctric, metall, joguines, paper i arts gràfiques, material de construcció, pell, productes sanitaris i la fusta.

De les sis més importants (totes elles tèxtils), únicament una pertanyia a un rubinenc: l'empresa de Joan Arch denominada “Rubí Industrial, S.A.”, sent la resta propietat de veïns de Barcelona.

Per sectors d'activitat, la població activa masculina dedicada al sector primari era d'un 41,85 %, al sector secundari (industrial) un 45,38 % i al sector terciari (serveis) el 12,77 % ⁵⁰.

▪ Sant Cugat del Vallès:

Té una extensió de 48,32 km quadrats i s'estén per la vessant de la serra de Collserola. Limita pel nord amb Sant Quirze del Vallès; per l'est amb Cerdanyola del Vallès; pel sud amb Barcelona i Sant Feliu de Llobregat i per

⁵⁰ Carmen CENCOMO MORA, *Aproximació a la història de Rubí*, Ajuntament de Rubí, 1986, pp. 223-234; Ramón BATALLA GALIMANY: “La societat rubinenca i el personal polític municipal durant la Dictadura i la República, 1923-1936”, en el volum col·lectiu *Actes del II Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Formes i relacions del poder local a l'època contemporània*, 1993, Barcelona, 1995, pp. 199-201. També, José Eugenio BORAÑO MATEO, *El impacto de la guerra civil en la economía del Vallès Occidental (1936-1939). El Vallès, una economía bajo la guerra*, tesi doctoral (dirigida por Enric Ucelay Da Cal), inèdita, Barcelona, 1989, p. 44.

l'oest amb Rubí, Molins de Rei i El Papiol.

Més de la meitat de la dita superfície eren boscos. La riera o torrent de Sant Cugat (Riera Major, nascuda a la font del Rabassalet), s'obre pas per la localitat.

Molt ben comunicat el centre del poble amb els diferents barris integrants del municipi (:Valldoreix, Mira-sol, La Forest, Sant Joan, Els Plans, Sant Crist, Sant Domènec, etc.), també ho estava amb la veïna Barcelona i amb la resta de les localitats vallesanas, per haver-hi diverses carreteres (les de Gràcia a Manresa o de l'arrabassada, Cerdanyola del Vallès i Vallvidrera-Sarrià) i una línia de ferrocarril (Ferrocarrils de Catalunya, estació inaugurada el 1917).

Això va afavorir la creixent construcció de cases per a segona residència i vacances, un lloc per a l'escampament i oci de la burgesia de la capital catalana. Al seu torn, els agricultors del poble (més d'un terç de la seva població activa, la majoria petits propietaris i els restants en un règim d'arrendament denominat “rabassa morta”, pel que havien de pagar com a import de la renda un terç de la verema collida), podien transportar fàcilment els seus productes.

La seva activitat anava dirigida a conreus de secà – especialment vinyes, que ocupaven un 12 % del terme municipal, i cereals, que ocupaven un altre 20 – i a productes d'horta, al costat dels petits torrents o rieres. El Celler Cooperatiu agrícola, fundat el 1921, és un exemple de la importància del dit sector.

Quant a la resta d'activitats econòmiques, hi ha ja una presència industrial important: les fàbriques tèxtils (: Frans de Swert, Tapissos Aymat, Fills de J. Prat, Rodó-Boldú, Aprestos, etc.) donen treball a uns 250 treballadors (entre els que hi ha gran quantitat de dones); hi ha diverses empreses de materials de construcció (:Alexander i CIA, Terrisseria Arpi, Torcuat Morales, Pere Campmany Ribatallada, Forns del Pagàn, Casmitjana, Pahissa, Balbuena i Graells, Josep Redons, Antoni Agràs, etc.); la construcció com a tal donava treball a uns 220 treballadors (entre paletes, peons, guixaires i pintors); altres 50 ocupats en el sector de la fusta; igual quantitat en el sector del transport i uns 30

en el sector de la mecànica. També hi havia indústries diverses (:perfums, pell, begudes gasoses, plomes estilogràfiques, etc.) en les que treballaven prop de 100 obrers. Empleats al ferrocarril hi havia unes 50 persones i altres 25 treballaven per a la delegació local de l'empresa Regs i Forces de l'Ebre (electricitat). Podem completar el context social al·ludint a les 200 empleades de la llar i als més de 150 empleats dels comerços al detall (uns com a empresaris individuals i altres com els seus treballadors).

Inaugurat el 1923 el *New Barcelona Golf Club*, en la mateixa època també van ésser fundades altres entitats esportives i culturals-recreatives, la qual cosa va refermar l'atracció d'aquesta població flotant que buscava escampament i oci.

Al començament del segle XX, funcionen al poble una fàbrica tèxtil, una d'assaonats, diverses empreses de materials de construcció (teuleries o "bòviles") i va creixent el nombre de botigues o comerços a la menuda o detall, per la qual cosa serà l'augment dels sectors secundari i terciari de l'economia els que afavoriran la immigració, sent la seva població el 1900 de 2.874 habitants i de 6.083 el 1936, amb un percentatge d'alfabetització del 67,6 % ⁵¹.

▪ **MUNICIPIS DE MÉS DE 45.000 HABITANTS:**

Tan sols hi ha dos municipis que entrin en aquest grup, sumand 97.727 habitants de fet (el 67,62 % del total comarcal), amb tan sols una extensió de 107,70 km quadrats (el 18,52 %):

▪ Sabadell:

Té una extensió de 37,60 km quadrats i es troba situat en una zona solcada pel riu Ripoll, al qual conflueixen els torrents de Riutort, Can Quer, Can Canyameres, Ribatallada i Riu Sec, amb un relleu molt suau, essent l'altura més prominent la serra de Sant Iscle (236 m).

⁵¹ *Gran Geografia Comarcal ...*, op. cit., pp. 71-78; Montserrat RUMBAU, *Sant Cugat, abans d'ara*, Sant Cugat del Vallès, Ramón Grau edicions, 1991, pp. 101-104; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 339; Francesc de Paula LLATJÓS GARCIA, *Sant Cugat del Vallès. De vila rural a ciutat moderna*, Barcelona, Oikos-Tau, 1991, pp. 84-90; DOGC núm. 351, de 17-12-37; José-Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., pp.4-6.

Limita pel nord amb Castellar del Vallès; per l'est amb Sentmenat, Polinyà, Santa Perpètua de Mogoda i Barberà del Vallès; pel sud amb Cerdanyola del Vallès i per l'est, amb Sant Quirze del Vallès i Terrassa.

Ben comunicada per ferrocarril i carretera des de mitjans del segle XIX, el 1832 ja hi havia 23 fàbriques de llana i 28 de cotó, sent coneguda aquesta ciutat –el títol de la qual va rebre l'any 1877 – com la “Manchester catalana”.

El 1883 es va crear el partit judicial de Sabadell, el 1885 obtenia el Registre de la Propietat Immobiliària i el 1886 tenia el seu propi districte electoral ⁵².

La seva població de fet el 1936 era de 50.037 habitants i havia registrat una immigració constant, conseqüència del desenvolupament industrial i dels serveis, ja que el 1900 era de tan sols 23.294. El percentatge d'alfabetització era del 69 % ⁵³.

Tenia una activitat associativa molt important, que comprenia tots els aspectes de qualsevol ciutat moderna actual. Tenia, d'altra banda, les seves pròpies i importants mutualitats d'assegurances, a més d'institucions financeres i d'estalvi (igual que la seva veïna ciutat de Terrassa).

El sector tèxtil llaner ocupava al 67,73 % de la població activa sabadellenca i un altre gran percentatge en activitats vinculades en major o menor grau a la dita activitat (especialment els sectors del transport, tècnics, elèctrics i d'arts gràfiques). La població obrera típica de la ciutat es distribuïa, el 1934, de la manera següent: d'un total aproximat de 17.500 assalariats, els dependents mercantils eren 645; els tècnics, 433; altres, 812; sector de la indústria gràfica, 100; transports i construcció, 2.125; mecànica i electrònica, 1.550; indústria tèxtil, 11.835 (gènere de punt, 70; cotó i seda, 1.133; llana, 10.632).

Algunes dels seus més destacades empreses tèxtils llaneres van ser: Quadres i Prim, Manuel Corominas, Garriga Germans, Francisco Llonch,

⁵² *Gran Geografia Comarcal...* pp. 92 y 110.

⁵³ DOGC núm. 275, de 2-10-37; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 332.

Sellarès Deu, Jenny-Turull i Marcet ⁵⁴.

▪ Terrassa:

Té una extensió de 70,10 km quadrats i limita amb Matadepera pel nord; Castellar del Vallès, Sabadell i Sant Quirze del Vallès per l'est; Rubí i Ullastrell pel sud i Viladecavalls, Vacarisses i Rellinars per l'oest.

Amb una població de fet el 1936 de 47.690 habitants, el flux immigratori va ser constant ja des de mitjans del segle XIX, vinculat al desenvolupament de la indústria local (el 1900 els habitants eren 15.956). El percentatge d'alfabetització era del 70,1 % i les seves comunicacions per carretera i ferrocarril (línies de l'actual RENFE i dels “Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya”) eren excel·lents.

La seva estructura econòmica era molt semblant a la de Sabadell: una ciutat de les més industrialitzades d'Espanya, amb Cambra Oficial de Comerç i Indústria, associacions patronals poderoses (principalment, l'Institut Industrial), mutualitats d'assegurances i entitats pròpies de finançament i estalvi, cap de Partit judicial, Registre de la Propietat Immobiliària, etc.

La major part de la dita indústria girava entorn del sector tèxtil (i dins el mateix, al llaner), que el 1934 donava treball al 80,39 % de la població activa, d'un total de 17.497 assalariats.

El seu desglossament era el següent: en el sector tèxtil, 14.066 treballadors (llana, 11.566; cotó i seda, 396; gènere de punt, 2.104); transport i construcció, 671; electromecànica, 395; arts gràfiques, 76; tècnics, 884; dependents mercantils, 593; altres, 812. ⁵⁵.

⁵⁴ José Eugenio BORAO MATEO, op. cit., pp. 31, 55 i 737. L'historiador local de Sabadell, Josep Maria Benaul, a la seva obra conjunta amb altres autors "*La República i la guerra civil: Sabadell 1931-1939*", Sabadell, Ajuntament, 1986, p. 22, ens aporta altres dades sobre la població obrera de Sabadell en 1934-1935: 15.610, repartits així: tèxtil llanera, 10.982; tèxtil cotonera, 896; altres indústries tèxtils, 307; construcció, 1.800; indústries mecàniques i elèctriques, 1.200; transports, 325; arts gràfiques, 100.

⁵⁵ *Gran Geografía Comarcal...*, p. 34; DOGC núm. 43 (12-2-38); Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 344; José Eugenio BORAO MATEO, op. cit., pp. 31 i 55.

ELS AJUNTAMENTS

El Front Popular (denominat normalment a Catalunya com Front d'Esquerres) va guanyar en les eleccions legislatives estatals de febrer de 1936⁵⁶.

Això va suposar la immediata reposició del Govern de la Generalitat de Catalunya existent abans de l'intent de cop d'estat d'octubre de 1934, que recobrés la seva vigència jurídica l'Estatut d'Autonomia català i tota la resta de l'ordenament jurídic propi així com la llibertat de tots els presos polítics, gràcies a l'amnistia.

El 16 de febrer de 1936, la coalició del Front d'Esquerres va obtenir el 57,80 % dels vots, aconseguint 41 escons (: 21 ERC, ACR 5, PRE 3, PNRE 2, UR 2, USC 4, PCP 1, PSOE 1 , PCC 1 i POUM 1) , mentre que la coalició contrària, el Front Català d'Ordre, va obtenir un 15 % menys, el 42,20 %, però, d'acord amb la vigent normativa electoral, dit resultat tan sols suposava l'obtenció de 13 escons (12 per a la Lliga Catalana i 1 per a Tradicionalistes).

Considerem d'interès ressaltar dits resultats: no hi havia uniformitat en l'actitud política de l'electorat català, sinó una diversitat: la societat catalana estava dividida, ningú podia arrogar-se en exclusiva i en solitari la representativitat del “poble” català.

En el Vallès Occidental hi havia un cens electoral de 84.475 electors, van votar 65.719 i el Front d'Esquerres va obtenir el 62,88 % dels vots, pel 37,12 % el Front Català d'Ordre.

Va ser així com els Ajuntaments catalans van tornar a tenir la mateixa composició que tenien quan es van constituir després de la celebració de les eleccions municipals catalanes, el 14 de gener de 1934.

⁵⁶ Sobre això, ídem, pp. 210 i 227. Els resultats de la circumscripció de Barcelona-provincia es troben al BOGC de data 17-2-36, annex I.

L'anarcosindicalisme havia cridat a participar a les urnes, en suport del Front Popular:

“Haviem pagat molt alt el boicot a les urnes de 1933, però ara, amb la mateixa tàctica, entregàvem el poder al totalitarisme feixista, i a tant no estava disposat (...) La coincidència va ser completa, però el que va prendre més a pit la urgència de tancar, de moment, el fàcil accés al poder del feixisme va ser Bonaventura Durruti, l'heroi màxim de l'actitud assumida el 1933 (...) No vam dir en cap moment que calia votar, però tampoc vam dir que no es fes, i la gent ho va entendre. L'únic que va passar la barrera, en la seva honradesa i la seva impulsivitat temperamental, va ser Durruti, que va recomanar, obertament, en actes públics, l'assistència a les urnes, i va ser necessari cridar-li a l'ordre. No calia que això es proclamés tan obertament, perquè la gent ho entenia igual” ⁵⁷.

Després de la derrota militar de l'alçament, de l'intent de cop d'estat, el Govern de la Generalitat – que compta amb la col·laboració activa de totes les organitzacions d'esquerra en la lluita contra els insurreccionats, formant una gran coalició politicomilitar – reacciona ràpidament per controlar el front interior, la rereguarda, i, entre diverses mesures fonamentals per a això, dicta una norma per la qual es destitueix de tots els Ajuntaments als regidors que no pertanyen a organitzacions del Front Popular d'Esquerrers de Catalunya.

Així, l'oposició política democràtica existent amb anterioritat a la guerra queda, ja des de llavors, expulsada dels Consistoris: no hi ha ja representació democràtica de la voluntat dels electors, d'acord amb la normativa electoral vigent fins llavors, sinó que comença una etapa històrica en què els municipis tindran Consistoris constituïts d'acord amb els desitjos del Govern català: la sobirania ja no residirà en el “poble” - en aquest cas, en els ciutadans del municipi respectiu - sinó que passa a les mans del poder executiu català, en atorgar-se a si mateix la potestat de decidir en cada moment quines organitzacions polítiques i sindicals tenen dret a tenir representants als Ajuntaments - també denominats, Consells Municipals - i quants, el nombre de regidors que li correspon a cadascuna d'elles.

⁵⁷ Diego ABAD DE SANTILLAN, “Recuerdo de Durruti, un luchador por la libertad”, *Sindicalismo*, 15, febrer 1977, p. 12.

Es tracta del Decret de 22 de juliol, aprovat a proposta del Conseller de Governació, Josep Maria Espanya (ERC). En aquest s'especificava que “als Ajuntaments on hi hagi minoria o minories de l'expressat Front Popular, els consellers d'aquestes minories constituïran l'Ajuntament amb els suplents que figurin en la llista respectiva. En defecte de suplents, el nombre de consellers que correspon a cada Ajuntament es completarà amb la representació proporcionada dels partits integrants del Front Popular”⁵⁸.

La dita norma complementava una altra dictada el dia anterior, dimarts 21 de juliol: el Decret pel qual s'engegava la reacció militar contra els rebels, després que els dos Decrets dictats pel Govern central de l'Estat republicà dictats el 18 de juliol (publicats en el Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya nombre extraordinari de data 19 de juliol, d'un sol full) manessin el llicenciament de les tropes els quadres de comandament del qual havien pres part en la rebel·lió, així com la dissolució “de totes les unitats de l'Exèrcit que prenen part en el moviment d'insurrecció”:

“La rebel·lió feixista ha estat vençuda per l'heroisme popular i el de les forces lleials. No obstant això, cal acabar d'anihilar a tot Catalunya amb els últims nuclis feixistes existents i prevenir-se contra possibles perills de fora. Per tant, d'acord amb el Consell Executiu, Decret:

Primer.- Es creguin les Milícies Ciutadanes de Catalunya per a la defensa de la República i per a la lluita contra el feixisme i la reacció.

Segon.- S'anomena a Enric Pérez Farràs, Cap Militar de les Milícies Ciutadanes de Catalunya.

Tercer.- S'anomena al Conseller Lluís Prunés Sató, Comissari de Defensa de la Generalitat, amb les atribucions necessàries per a l'organització de la citada Milícia Popular.

Quart.- Queda designat un Comitè d'Enllaç i Direcció de les Milícies Ciutadanes, format per un Delegat que designarà el Conseller de Governació, un altre designat pel Comissari General d'Ordre Públic, i els representants de les forces obreres i organitzacions polítiques, coincidents en la lluita contra el feixisme.-

Cinquè.- A tot Catalunya i sota la presidència dels Comissaris de la Generalitat o persones que podran designar-se perquè els representin, es constituïran els Comitès Locals de Defensa, que actuaran en tot moment d'acord amb el que disposi el Comitè Central “

⁵⁸ BOGC núm. 206, de 24-7-36.

Els Alcaldes catalans eren, quan esclata la guerra, els Delegats d'Ordre Públic de la Generalitat de Catalunya al municipi respectiu. La dita competència legal els atorgava l'autoritat sobre totes les forces d'Ordre Públic existents al seu municipi. Per tant, es feia necessari que no hi hagués a tot Catalunya cap acaldía a les mans d'alguna organització considerada enemiga.

A tal finalitat, l'art. 4t del Decret de 22 de juliol a què ens hem referit, assenyalava, oportunament: “Els Comitès dels partits del Front Popular que estiguin constituïts o es constitueixin, procediran a fer la designació dels consellers que els hagin de representar, els quals, amb la credencial alliberada a aquest fi, prendran possessió dels càrrecs i comunicaran la constitució del nou Ajuntament a la Direcció General d'Administració Local d'aquesta Conselleria de Governació”.

A més a més, els Ajuntaments que es constitueixen a partir de la data tindran totes les atribucions que els reconeix la legislació municipal vigent en aquest moment i és a dita normativa a què han d'acomodar el seu funcionament.

Però el Govern català necessitava controlar en la major mesura possible la situació a l'interior del seu territori (estem en una guerra civil, entre conciutadans) i això li porta al Conseller de Governació a dictar una Orden-Circular de la mateixa data, el 22 de juliol de 1936, per la qual desenvolupa l'esmentat Decret, establint-se que “als Ajuntaments constituïts o regits per majoria dels partits del Front Popular d'Esquerres de Catalunya, seguiran en els càrrecs de govern els consellers que actualment els exerceixen, a menys que una altra cosa acordin els propis Ajuntaments” i com no és cosa de demora, s'afegeix en l'article 4º: “Immediatament després d'haver-se donat compliment al Decret d'aquesta data, els Ajuntaments tramitaran a la Direcció General d'Administració Local, relació nominal certificada dels càrrecs i filiació política dels consellers que els integren”⁵⁹.

⁵⁹ BOGC núms. 206 (de 24-7-36), 203 (de 21-7-36) i 207 (de 25-7-36).

De fet, s'obre una etapa en què els esdeveniments serveixen per justificar l'expulsió de les organitzacions alienes al Front Popular, allò que anteriorment s'havia buscat realitzar mitjançant accions indirectes i solapades, posades en marxa després del triomf en les eleccions legislatives generals estatals del 16 de febrer, bé a través dels grups majoritaris en la major part dels Consistoris catalans, bé a través de normes legals dictades per la pròpia Generalitat.

Una de les dites normes que buscaven la finalitat al·ludida va ser l'Ordre del Conseller de Governació, Josep Maria Espanya, de data 20 de juny, un mes abans del començament de la guerra, per la que, basant-se en les facultats que li atorgava l'art. 9 la Llei catalana de 13 del mateix mes, sobre “il·legimitat dels acords de les Autoritats i organismes de nomenament governatiu que van regir la vida municipal catalana durant el període comprès entre el 6 d'octubre de 1934 i el 19 de febrer últim”, dicta el Reglament de desenvolupament i aplicació d'aquesta.

En el seu art. 1r defineix el que cal entendre per “organismes de nomenament governatiu”: “els que es van constituir i van actuar, en substitució dels d'elecció popular, en virtut de designacions fetes per les Autoritats civils i militars que van intervenir la vida local en el període referit”⁶⁰.

Vegem la situació política institucional local al començament de la guerra i les conseqüències de la normativa de la Generalitat:

- **MUNICIPIS DE FINS A 1.000 HABITANTS:**

- Gallifa:

En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936, Gallifa tenia un cens d'electors de tan sols 104 persones. Va votar el 79,8 % i el Front d'Esquerres de Catalunya va obtenir únicament el 26,5 % dels vots emesos. Això vol dir que era el Front Català d'Ordre qui tenia més simpaties polítiques en aquest petit municipi de muntanya, una de les poques excepcions a la regla

⁶⁰ BOGC de 4-7-36, pp. 147-149.

general.

Quan cal complir el Decret de 22 de juliol del dit any, sobre destitució forçosa dels consellers municipals que no pertanyen a organitzacions del Front d'Esquerres, es veu forçat a dimitir del seu càrrec - el 26 de juliol- l'Alcalde, Miquel Solà, constituint-se el nou Ajuntament amb cinc consellers d'ERC, l'únic partit del Front Popular d'Esquerres existent.

A més del citat, van haver de cessar dels seus càrrecs altres tres consellers municipals (Jaume Solà, Antoni Sanz i Joan Vila), sent substituïts per Antoni Carné Roca, Enric Bosch Serracanti, Josep Vila Benet, Joan Sanz Ferrer i Joan Carné Roca.

Surt triat per a nou Alcalde, per unanimitat, Antoni Carné Roca ⁶¹.

▪ Matadepera:

En les eleccions generals del 16 de febrer, el cens electoral estava format per 383 persones. Van votar el 80,3 % d'aquestes i el Front d'Esquerres va obtenir el 52,3 %.

Joan Arola Caellas (ACR) serà el nou Alcalde a partir de llavors i seguirà sent-ho al començament de la guerra. Li acompanyen en aquesta etapa els consellers Joan Sallès, Jaume Font i Llorens Busqueta.

La constitució del primer Ajuntament de guerra – conseqüència de l'esmentat Decret del 22 de juliol – té lloc en el ple extraordinari convocat a l'efecte per al dissabte 1 d'agost, en el que s'acorda el cessament dels consellers Josep Valls Pi i Jaume Grané Busqueta, sent substituïts ambdós pels membres d'ERC, Joan Altimira Soler i Gabriel Casanovas Cortès ⁶².

▪ Polinyà:

Amb un cens electoral de 267 persones en les eleccions legislatives generals de 1936, va votar el 71,5 % d'aquest i el Front d'Esquerres va obtenir el

⁶¹ AAG, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 18-7-36 i 26-7-36.

⁶² Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318; AAM, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 11 i 25-7-36 i de l'1-08-36.

53,4 %, que en aquesta localitat únicament estava representat pel sindicat camperol UR i és qui tindrà els seus representants – en exclusiva – no sols en el primer Ajuntament de guerra (el constituït com a conseqüència del Decret del 22 de juliol), sinó també amb posterioritat, al llarg de tot el conflicte bèl·lic, sense que hi hagi cap altra organització antifeixista al municipi.

Al capdavant del primer Ajuntament estava Salvador Bonamich - en qualitat d'Alcalde - acompanyat dels consellers Pedro Uspina i José Vilardell, entre d'altres.

▪ Rellinars:

Amb un cens de 221 electors en les eleccions legislatives estatals de 1936, va votar el 78,7 % i a favor del Front d'Esquerres únicament el 31,1 % ⁶³.

Com a Gallifa, és la dreta qui governa a l'Ajuntament quan esclata la guerra. Al capdavant del Consistori es troba Lluís Serracanta Vilaclara, acompanyant-lo en la seva gestió els consellers Joan Roca Gibert, Josep Sellarés Cortès i Pere Sallés Ambrós. No hi ha oposició d'esquerres “per haver-se negat el seu dia a prendre possessió” dels corresponents càrrecs.

El primer ple que se celebra després de començar el conflicte civil, té lloc tardanament: el 7 d'agost, per complir a allò que s'ha preceptuat en el Decret del 22 de juliol sobre constitució dels Ajuntaments catalans:

“Per ordre del Comitè Antifeixista, es reuneix junt amb els senyors que componien la candidatura del Front Popular, prenent possessió de l'Ajuntament (...) A continuació s'acorda: que no havent trobat cap conseller a la Casa Consistorial, per haver abandonat els seus llocs l'Ajuntament de dretes, es procedeix a enviar-los una comunicació manifestant-los que queden destituïts dels seus càrrecs en compliment de les ordres publicades pel Govern de la Generalitat”.

Es tria com a Alcalde al representant d'UR, Jaume Gibert Boada, acompanyant-li en la seva comesa els consellers Joan Viladoms Prunés (UR), Fermí Prunés Tarrés (ERC), Pere Calsina Genescà (ERC) i Marcelino Cardona

⁶³ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318.

Gall (ERC). Com a Alcalde segon va resultar triat, per unanimitat, Pere Calsina Genescà.

Després de la dimissió voluntària de l'Alcalde en el ple del 8 de setembre, és triat per unanimitat per al dit càrrec Fermí Prunés Tarrés i li van acompanyar en la seva tasca els consellers Pere Calsina Genescà, Marcelino Cardona Gall, Joan Viladoms Prunés i Lluís Brunet Prunés ⁶⁴.

▪ Ullastrell:

En les eleccions legislatives de febrer, el cens electoral del poble era de 444 electors. Va votar el 80,6 % i el Front d'Esquerres va obtenir el 61,0 % dels vots ⁶⁵.

Quan esclata la guerra civil, l'Alcalde és Joan Font Bertràn (ERC) i li acompanyen com a consellers al Consistori els seus companys de partit, Leandre Roura Morral, Josep Carreras Cañadell i Jaume Esteve Pujades.

A l'oposició es troven Benet Amat Paloma i Josep Amat Valls (Lliga Catalana), fins que en el ple del dilluns 27 de juliol es procedeix a complir amb el que disposa el Decret de 22 del dit mes i se'ls substitueix per Joan Barba Bigorda i Jaime Purti Castella, quedant així constituït el nou i primer Ajuntament de guerra ⁶⁶.

▪ Vacarisses:

En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer, el seu cens electoral era de 306 electors. Va votar el 75,8 % dels mateixos i a favor de la coalició d'esquerres el 44,0 %.

⁶⁴ En la constitució posterior, la del 14 d'octubre de 1936, conseqüència del Decret del 9 d'octubre, haurà una composició sorprenent: Lluís Brunet Prunés representarà al POUM, Marcelino Cardona Gall a UR, Fermí Prunés Tarrés a UGT i Pere Calsina Genescà a la CNT. En una altra posterior constitució, la del ple del 16 de febrer de 1937, un representant cenetista a l'Ajuntament anterior tornarà a formar part del mateix, però en representació de l'UGT. Véanse: *AARE*, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 6-7-36, 7-8-36 i 8-9-36. També, *DOGC* núm. 264, de 20-9-36. Relacionat dit Ajuntament como constituït d'acord amb l'establert en el Decret de 22 de juliol, a la resolució de la Direcció General d'Administració Local de data 12-8-36, publicada en el *BOGC* núm. 226, de 13-8-36.

⁶⁵ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 319.

⁶⁶ AAU, acta del ple de l'Ajuntament del dia 27-07-36.

L'única força política existent a l'Ajuntament en el moment en què dona començament la guerra era ERC, sent Alcalde Dionís Torres Nages. La constitució, d'acord amb el que estableix el Decret del govern català de data 22 de juliol, del nou Consistori, no representarà cap variació ⁶⁷.

- Viladecavalls:

Amb un cens electoral, per a les eleccions legislatives de 1936, format per 395 electors, van ser a votar el 77,5 % dels mateixos i van votar al Front Popular d'Esquerrers el 61,8 % ⁶⁸.

Quan esclata la guerra, l'Alcalde del poble és Martí Purull Margarit. Altres consellers que solen acudir als plens anteriors a l'alçament són: Pau Margarit Turu, Daniel Purull Gibert i Domènech Marcet Turu.

A ells se'ls uniran dos nous consellers, Josep Llonch Casajuana i Ramón Llobet Turu, de l'UR, que prendran possessió del seu càrrec en el ple del dimarts 18 d'agost, substituint els dos consellers de la dreta – cessats en virtut del Decret de 22 de juliol – i que eren l'única oposició política existent: Antoni Parera Margarit i Joan Casanovas Padrós ⁶⁹.

L'activitat de l'Ajuntament continuaria el seu ritme normal d'activitat durant el dit estiu.

- **MUNICIPIS DE 1.000 A 5.000 HABITANTS:**

- Barberà del Vallès:

En les eleccions legislatives estatals, d'un total de 948 electors, va votar el 76,5 % i el Front d'Esquerrers va obtenir el 91,3 % dels vots ⁷⁰.

A Barberà del Vallès no hi haurà cap problema polític, ja que tots els components del Consistori pertanyen a ERC, sent el seu Alcalde Isidre Ventura

⁶⁷ AAVA, acta del ple de l'Ajuntament del dia 22-07-36.

⁶⁸ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 319.

⁶⁹ AAVI, acta del ple de l'Ajuntament del dia 18-08-36.

⁷⁰ Mercè VILANOVA, *Atlas Electoral de Catalunya durant la Segona República. Orientació del vot, participació i abstenció*, Barcelona, La Magrana (: Col·lecció d'Estudis Electorals, 5), 1986, p. 319 ("Santa Maria de Barberà").

Masdeu.

Ja ho havia estat des de la constitució posterior a les eleccions municipals del 14 de gener de 1934 fins a la rebel·lió del 6 d'octubre del mateix any, sent substituït en el càrrec per Josep Girbau Pujol.

Després de les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936, ha tornat a recuperar l'Alcaldia i al seu costat es troben els consellers Baldomero Salvador, Joan Giribet Llovera, Juan Prat, Jaume Miró i Ramón Esteva Torrella (qui continuarà ocupant el càrrec de conseller municipal, però en representació d'UR, en la constitució d'octubre del mateix any).

Durant l'etapa del denominat Bienni Negre – o etapa dels Alcaldes gestors – no es va procedir a cap tipus de depuració de personal de l'Ajuntament ⁷¹.

Ara, el nou Consistori estarà plenament legitimat per a això, gràcies al Decret del Govern de la República de data 21 de juliol, pel qual es cessa a tots els empleats públics “que hagin tingut participació en el moviment subversiu o siguin notòriament enemics del Règim”. No hi ha espai per a cap tipus de tolerància amb el possible enemic de guerra ⁷².

Aquest Consistori va ser un dels primers a remetre a la Direcció General d'Administració Local el certificat de la nova constitució realitzada d'acord amb la normativa del 22 de juliol ⁷³.

▪ Castellar del Vallès:

Les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936 havien donat com resultat que vencés, en la preferència dels veïns del municipi, la coalició del Front d'Esquerres, amb el 65,4 % dels vots emesos (hi havia un cens d'electors

⁷¹ Tot això el fa constar l'Alcalde a la Direcció General d'Administració Local en dos oficis de dates 29-7-36 (registre de sortida núm. 124) i 23-3-36 (registre de sortida núm. 69), en *Llibre Registre de Sortida de Correspondència de l'Ajuntament de Barberà del Vallès i acta de la sessió plenària de l'Ajuntament de data 1-7-36 (AABV)*.

⁷² BOGC núm. 214, d'1-8-36, Ordre de la Presidència de la Generalitat de data 31-7-36, per la qual s'ordena sigui publicat dit Decret del Govern de la República.

⁷³ Consta a la relació realitzada per la Direcció General d'Administració Local el dia 7 d'agost, publicada en el BOGC núm. 223, de 10-8-36.

de 2.645 persones i va votar el 80,4 % d'aquestes) ⁷⁴.

En les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, el Círcol Republicà Autonomista (entitat adherida a ERC) va obtenir 8 consellers (Antoni Tort Rocavert – triat Alcalde -, Valentí Buixadé Gallart, Isidre Bruguera Gutés, Enric Comellas Tàpies, Àngel Roca Ribas, Joan Genescà Rovira, Daniel Rocavert Argelagués i Delfí Carol Banqué) i la Lliga Catalana la meitat (Joan Batlle Estruch, Francesc Mateu Romeu, Jaume Pascuet Soler i Ramir Daví Fumadó) ⁷⁵.

▪ Castellbisbal:

Les associacions del Front Popular d'Esquerres que estaven ben implantades al poble eren el sindicat UR i l'entitat Sempre Avant, adherida a ERC, que tenia una secció d'assegurances socials ("Secció de Socors Mutus"). En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936 hi havia un cens de 1.015 electors, va votar el 69,6 % d'ells i el Front d'Esquerres va obtenir el 72,8 % dels vots emesos ⁷⁶.

Des de l'11 d'abril de 1936 i després del començament de la guerra, l'Ajuntament estarà compost per 8 consellers, tots ells d'ERC.

Al capdavant del Consistori estarà Ramón Torras Arís (ERC), en qualitat d'Alcalde, i entre els seus companys figuren Ramón Riera, Tomàs Sardà, Vicens Cortès, Joan Comas, Lluís Sardà i Esteve Duràn ⁷⁷.

▪ Cerdanyola del Vallès:

En les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, ERC obté 756 vots contra els 555 de la Lliga Catalana. Això suposa que el primer partit tingui 8 consellers a l'Ajuntament (un transportista de carro, dos petits propietaris agrícoles, un impressor, dos agricultors en arrendament i un comerciant de

⁷⁴ Mercè VILANOVA, op. cit., p. 317.

⁷⁵ Ester PLANAS i Àlex PORTOLÉS, op. cit., pp. 114 i 199. Es va constituir el 1-2-34: ANC, fons citat, caixa 284, expt. 4, núm. 115.

⁷⁶ Mercè VILANOVA RIBAS, *Atlas electoral...*, p. 317.

⁷⁷ ANC, fons Generalitat de Catalunya 1931-1939, originals en AHN-SGC Salamanca, caixa 284, expt. 4, núm. 116; AAC, acta del ple de l'Ajuntament del dia 18-10-36.

palla) i la Lliga únicament 4 (un propietari d'una fusteria, un empresari tèxtil, un propietari agrícola i l'encarregat d'una fàbrica de farines), constituint-se l'Ajuntament l'1 de febrer de 1934. Es tria com a Alcalde a Jaume Grau Altayó⁷⁸.

En les eleccions legislatives generals del 16 de febrer de 1936, el cens d'electors del poble era de 1778. Va votar el 71,5 % i el Front d'Esquerres va obtenir el 64,7 % dels vots⁷⁹.

La conseqüència immediata va ser que en el ple del dia 18 de febrer, dos dies després de les eleccions, es reposés el Consistori triat el 1934 i que fora novament Jaume Grau l'Alcalde⁸⁰.

Després del començament de la guerra, en la sessió ordinària del dia 25 de juliol, es procedeix al compliment del Decret del dia 22 sobre destitució dels consellers que no siguin membres d'organitzacions del Front Popular d'Esquerres de Catalunya. Els quatre membres de la Lliga Catalana són substituïts pels membres d'ERC Magdalena Llonch Alsina, Esteve Burgadà Mimó, Joan Gibert Roca i Tomàs Vila Ricart. Al costat d'ells segueixen al seu lloc Tomàs Puig Castells, Julià Aimí Sas, Amadeu Roca Estapé, Miquel Ricart Gubern, Jaume Grau Llobet, Josep Nolla Baula, Marcel·lí Vila Riera i Jaume Grau Altayó.

En el ple del dia 17 d'agost, torna a ser ratificat en el seu càrrec l'Alcalde, Jaume Grau.

El Consistori continua funcionant normalment al llarg de l'estiu. Entre els seus acords mereix especial esment l'adoptat en el ple extraordinari del dia 3 de setembre, aprovant "l'agregació d'aquest muncipio amb el de Ripollet, a causa de la situació geogràfica d'aquest, ja que les construccions urbanes actualment formen un únic municipi, per la seva continuïtat, la qual cosa fa que sigui ja , de

⁷⁸ Miquel SANCHEZ GONZALEZ, *La Segona República i la guerra civil a Cerdanyola (1931-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, (pròleg de Francesc Bonamusa), pp. 65-66.

⁷⁹ Mercè VILANOVA RIBAS, *Atlas electoral...*, p. 317.

⁸⁰ AACEV, acta del ple de l'Ajuntament del dia 18-2-36; ANC, fons citat, caja 284, expt. 4, núm. 117. L'entitat adherida a ERC es denominava Centre Català Republicà Federal.

fet, considerat com pertanyents a un sol municipi els edificis, i a més a més resultaria sempre un estalvi per a aquest en tots els aspectes, tant administratius, socials, econòmics o d'assistència”.

El dit acord es va comunicar a l'Ajuntament veí de Ripollet i al Conseller de Governació de la Generalitat de Catalunya, però el Govern català no va aprovar la unificació amb Ripollet ⁸¹.

▪ Palau-solità i Plegamans:

En les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936, el cens electoral estava compost per 791 electors, dels que va votar el 70,4 % i la coalició de l'esquerra va obtenir el 46,0 % dels vots.

En esclatar la guerra, l'Ajuntament estava format per set consellers municipals. L'Alcalde - Lluís Casajuana Tort – i quatre d'ells pertanyien a ERC (Florencio Nualart Permanyer, Josep Viaplana Busqués, Josep Jornet López i Pere Mas Trullols) mentre que els dos restants a la Lliga Catalana, Miquel Riera Cerdà i Joan Vilardell Roca.

Serà en el ple del dia 29 de juliol, dimecres, quan es procedeixi a la destitució dels dos consellers de la Lliga, en compliment del Decret del dia 22 del dit mes. En la seva substitució, prenen possessió dels dits càrrecs altres dos representants d'ERC: Pere Solà Sallent i Joan Farnés Mumbrú. Es torna a triar el mateix Alcalde ⁸².

▪ Ripollet:

En les eleccions legislatives de febrer de 1936, el cens electoral era de 1.955 electors, dels que va votar el 71,1 % i a favor del Front d' Esquerres el 53,8 % ⁸³.

⁸¹ AACEV, actes dels plens de l'Ajuntament, dies 25-7-36, 17-8-36 i 3-9-36. La constitució de l'Ajuntament d'acord amb el Decret de 22-7-36, es fa constar a la relació del Director General d'Administració Local de data 28-8-36 (DOGC núm. 239, de 26-8-36).

⁸² Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318; AAPP, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 15 i 29-7-36.

⁸³ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318.

Les eleccions municipals del 14 de gener de 1934 les va guanyar ERC, aconseguint 8 regidors, mentre que l'oposició dretana va haver de conformar-se amb la meitat. Va ser triat com Alcalde Josep Ros Prats, el qual tornaria a ocupar el càrrec el dia 17 de febrer de 1936, després del triomf electoral de l'esquerra, per no tornar-ho a deixar fins al ple constituent del dimarts 20 d'octubre del mateix any.

Els altres set representants d'ERC eren: Bartomeu Barcons Umbert, Jaume Braut Navinés, Josep Miquel Puig, Lluís Mogas Casamitjana, Ramón Colomines Solano, Isidre Mañosa Compañó i Manuel Gimenez Sanz.

Ja començada la guerra, és en el ple del dimarts 28 de juliol quan té lloc l'aplicació del Decret del dia 22 del mateix mes: als dos representants del Partit Radical (Jaume Cuní Colomines i Joan Gorchs Alsina) i als altres dos d' Unió Catalana (Ramón Palau Tarragó i Josep Canals Serra), se'ls hi destitueix oficialment i prenen possessió dels seus càrrecs de consellers els substituïts Josep Cañellas Clavillas, Josep Fado Bayó, Josep Teixell Castellví i Joaquím Corominas Cot, tots per ERC ⁸⁴.

▪ Sant Llorenç Savall:

En les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936 el cens electoral era de 1.015 electors, dels que va votar el 79,6 % i, del dit percentatge, a favor de la coalició de l'esquerra el 43,7 % ⁸⁵.

Efectivament, en aquesta localitat havia guanyat la dreta en les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, raó per la qual en el ple del dia 26 de juliol es procedeix al compliment del Decret del dia 22 i es destitueix dels seus càrrecs a l'Alcalde – Jaume Pujol Patau – i a tots els consellers del Consistori menys a dos: Valentí Droguet Moratona i Francesc Solà Ollé. Ambdós, en companyia dels nous consellers d'ERC/UR (perquè van concórrer partit i sindicat en coalició a les dites eleccions locals), Pere Font Mañosa, Ramón Aymerich Rius,

⁸⁴ AAR, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 17-02-36 i 28-07-36.

⁸⁵ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318.

Llorenç Oliveras Col , Pere Sunyer Ponsa, Juliol Daví Vallbé i Josep Camps Bruch, constituïran el primer Ajuntament de guerra.

En aquest ple es tria el nou Alcalde – Francesc Solà Ollé – i en el del dia 27 del mateix mes s'acorda la constitució de les Comissions municipals i la composició d'aquestes ⁸⁶.

▪ Sant Quirze del Vallès:

En les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936, el cens electoral del poble està format per tan sols 120 electors, dels que voten el 60,9 % i a favor de la coalició d'esquerres únicament el 16,5 % ⁸⁷.

Serà el dia 19 de febrer, tres dies després, quan es reposi l'Ajuntament existent amb anterioritat als fets del 6 d'octubre de 1934. Magí Via Ferrer (ERC) serà el nou Alcalde a partir de llavors, acompanyant-li al Consistori Antoni Farré Saumell (ERC), Pere Miró Torrella (ERC), Lluís Grau Virgili (ERC), Francisco Francisco Vila (ERC), Josep Puig Jaumejoan (Lliga Catalana) i Josep Altimira Illa (independent, llista electoral de la Lliga Catalana).

Conseqüència del Decret de 22 de juliol serà que en el ple del dia 3 d'agost es procedeixi a la destitució dels dos representants de la dreta i que entrin al seu lloc altres dos nous representants d'ERC: Domènec Fité Guitart i Josep Cuirans Planas ⁸⁸.

▪ Santa Perpètua de Mogoda:

En les eleccions legislatives de febrer de 1936, el cens electoral és de 1.340 electors, dels que va votar el 71,1 %, obtenint el Front d'Esquerres el 66,5 % dels vots emesos.

L'èxit del Front Popular suposarà la reposició de l'Ajuntament existent després de les municipals del 14 de gener de 1934, en les que el Círcol – o

⁸⁶ AASLS, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 26 i 27-07-36.

⁸⁷ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318. Consta com Sant Quirze de Terrassa. Posteriorment a l'ocupació de l'exèrcit franquista, va denominar-se Sant Quirico de Tarrassa, després – com ja veurem – d'ésser el seu nom Quirze de la Serra des de 1937.

⁸⁸ AHMSQV, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 19-2-36, 29-5-36 i 3-8-36.

Cercle – Republicà Democràtic Federal havia obtingut el 40 % dels vots, la Lliga el 33 % i el Centre Obrer el 2 %. La participació electoral havia estat del 75 % i Joan Pons Banús va tornar a recuperar l'Alcaldia en el ple del dia 18 de febrer de 1936 ⁸⁹.

En esclatar la rebel·lió el dia 19 de juliol a la capital catalana, l'Alcalde, conjuntament amb els consellers Francisco Baqué, Jaime Altayó i Josep Barnils, acorda “adoptar totes aquelles mesures necessàries per al manteniment de l'ordre republicà i incondicional adhesió al Govern de la Generalitat de Catalunya i legal de Madrid, quedant a partir d'aquest moment, la majoria de l'Ajuntament, afecta el Front Popular, reunida en sessió permanent, per adoptar aquelles mesures que les circumstàncies aconsellin”.

Tal demostració de fermesa es veuria ratificada posteriorment en el ple del dia 10 d'agost, que tenia com a finalitat complir al Decret de 22 de juliol: la intenció era dur a terme la constitució del primer Ajuntament de guerra del poble no únicament amb representants de la llista electoral que va presentar a les eleccions municipals de gener de 1934 el CRDF/PRDF (entitat no adherida a ERC), sinó incloent en aquest a representants de totes les forces d'esquerra de la localitat.

El dit dia van acudir al sala de sessions de l'Ajuntament no sols els representants del CRDF, sinó també els d'ERC, UR, PSUC i CNT, que havien estat convocats a l'efecte. Després de declarar cessats dels seus càrrecs als quatre consellers “no afectes a partits del Front Popular” i realitzar les votacions secretes de rigor (totes guanyades per unanimitat, 9 vots a favor i cap en contra), l'Ajuntament va quedar constituït d'aquesta manera: en representació del CRDF, Florenci Puigentell Argerich, Josep Barnús Sagalés i Francesc Baqué Llonch; en representació de l'UR, Joan Pons Barnús (que serà novament triat Alcalde en dit ple) i Jaume Altayó Barcons; en representació d'ERC, Jaume Ventura Llorens i

⁸⁹ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 319; *El que sabem del segle...*, p. 116; AASPM, acta del ple de l'Ajuntament del dia 18-2-36.

Josep Teixidó Pratsdevall; en representació de la CNT, Jaume Fado Rovira; en representació del PSUC, Genís Xarrié Jacques.

En el ple següent, el del dimecres 12 d'agost, es procedeix a la formació de les Comissions municipals, sense especificació de presidències d'aquestes, finalitzant el procés unitari amb la integració al Consistori del representant del POUM, Jaume Altayó Casamiquela, que té lloc en el ple del dia 23 de setembre.

La seva activitat serà normal fins a la constitució d'un nou Ajuntament, el 12 d'octubre, degut al del Decret de 9 d'octubre, en la que el CRDF quedarà fora del Consistori ⁹⁰.

▪ Sentmenat:

Com a conseqüència del Decret del Governador General de Catalunya de data 17 de febrer de 1936, l'endemà es constitueix el nou Ajuntament, reposant-se l'existent amb anterioritat a la fracassada rebel·lió del 6 d'octubre de 1934. El seu Alcalde serà Joan Deu Oller i li acompanyaran a partir de llavors al Consistori en Salvador Pujol Sabé, Jaume Vendrell Capella, Jaume Rosiñol Vilardell i Antoni Arbós Albareda.

És una època en l'història política del municipi en què han estat aclaparadora majoria els que han votat a la coalició de les esquerres dos dies abans: d'un cens d'1.198 electors, ha votat el 67,3 % de l'electorat i a favor del Front d'Esquerres el 79,0 % d'aquest.

L'única novetat important és que l'11 de maig Joan Margenat Cuscó substituirà a un dels seus companys de partit que ha presentat la dimissió, Josep Petit Olivé.

Fonamentant-se en la Llei del Parlament de Catalunya de 13 de juny de 1936, els acords adoptats pels Ajuntaments existents amb posterioritat al 6 d'octubre de 1934 – els denominats “gestors” – esdevenien il·legals. Això va fomentar l'ambient revengista a l'interior dels Ajuntaments i el de Sentmenat va

⁹⁰ AASPM, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 18-7-36; 5, 10, 12, 19 i 26-8-36; 2, 9, 16, 23 i 39-9-36 i 7-10-36.

ser un d'ells, en el que es van declarar il·legals diversos acords anteriors al ple de reposició.

Com a exemple del que s'ha dit, pot resultar d'interès fer referència a un d'ells, important si tenim en compte que es tracta d'un poble amb molt poca població i eminentment rural, de petits propietaris agrícoles, en el que tots els veïns es coneixen entresí. És el següent: el 9 de juliol es declara il·legal un acord que es va adoptar en el ple de data 16 de novembre de 1934, pel qual es decidia reconstruir una creu existent a la cúpula central que presidia el cementiri municipal, al·legant que això era una infracció de l'art. 2 del Reglament de la Llei sobre Secularització dels Cementiris, de data 30 de gener de 1932. Conseqüència immediata: se li reclama a l'Alcalde (Vicenç Vilardell Cerdà) “l'immediat ingrés a la Caixa del municipi de la quantitat de 179,57 pessetes a què pugen les despeses pagades de fons o cabals públics per la reconstrucció abans dita i les factures pendents de pagament pels treballs de fer-la retirar novament”.

Quan esclata la guerra civil, el Consistori està compost per dos consellers de la dreta que no assisteixen ja mai als plens, per la qual cosa l'Alcalde i els seus cinc companys de coalició celebraran un ple rutinari, en sessió pública, el dia 23 de juliol. No és objecte del present treball l'estudi del motiu pel qual es produïa la dita absència en els plens, però sí cal dir que en el Vallès Occidental no s'estava vivint en cap tipus d'oasi pacífic entre la ciutadania, sinó que la confrontació social estava a l'ordre del dia.

Serà en el ple del 5 d'agost quan es procedeixi a la constitució del que hem vingut a qualificar com a primers Ajuntaments de la guerra, en procedir-se a complir allò que s'ha disposat pel Govern autonòmic català en la seva Decret de 22 de juliol: es destitueix els dos consellers del Consistori que no són membres d'organitzacions del Front Popular d'Esquerres (Joan Cañomeras Puig i Josep Corominas Rovira) i prenen possessió, en substitució dels mateixos, Joan Anglès Puigdemunt i Francesc Baigual Esturgó, sent ratificat Joan Deu en el seu càrrec

d'Alcalde i creant-se tres Comissions: Hisenda, Governació i Foment.

En dit ple s'aprova també la petició presentada pel Comitè Local de Milícies, perquè se li ajudi a aquest amb l'aportació municipal de 50 pessetes a la setmana, amb efecte retroactiu des del dia 24 de juliol. L'Ajuntament es farà càrrec, en els plens posteriors, de totes les despeses del Comitè ⁹¹.

▪ **MUNICIPIS DE 5.000 A 7.500 HABITANTS:**

▪ Montcada i Reixac:

En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer, el cens electoral era de 3.744 persones amb dret a vot i aquest va ésser exercit pel 70,6 %. El resultat és que va votar al Front d'Esquerres el 68,1 % ⁹².

També en les eleccions municipals del 14 de gener de 1934 va guanyar l'esquerra nacionalista (el Centri Nacionalista Republicà, entitat adherida a ERC) a la dreta (representada a Montcada pel Centre Popular Catalanista, adherida a la Lliga Catalana). Es va triar com a Alcalde a Alfons Boix Vallicrosa, però va ser destituït després de la rebel·lió del 6 d'octubre del dit any.

Ara, tornaran als seus llocs els consellers represaliats i el 17 de febrer serà triat nou Alcalde el també membre d'ERC, Martí Artigas Coderc ⁹³.

El municipi – com tots els governats per ERC – tornarà a formar part de la Federació de Municipis Catalans, igual que a l'any 1934 ⁹⁴.

En començar la guerra, l'Alcalde es troba a Madrid, raó per la què l'Alcalde segon, Antoni Pedreny Vinyals, presideix la sessió extraordinària de l'Ajuntament celebrada el dilluns 20 de juliol. En dit ple s'acorda constituir-se en sessió permanent “mentre ho requereixi la situació anòmala actual”.

Serà en el ple del dia 29 quan torni a ocupar el seu lloc Alfons Boix i en

⁹¹ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 319; AAS, actes dels plens celebrats per l'Ajuntament els dies 18-2-36, 26-3-36, 11-5-36, 23-7-36, 5 i 15-8-36.- DOGC núm. 239 (26-8-36), relació de la D. Gral. d'Admón. Local de 24-8-36.

⁹² Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318.

⁹³ Jordi SANCHEZ ESCRIGAS, op. cit., pp. 28-30.

⁹⁴ AAMR, acta de la sessió plenària de l'Ajuntament de data 1-6-34.

el que es complirà amb el que disposa el Decret del dia 22. No obstant això, els cinc nous consellers substituïts no prendran possessió dels seus càrrecs fins als plens dels dies 8 (dos d'ells) i 20 d'agost (els tres restants, dels que hi ha un d'UR, Josep Trias Roca, i un altre del Casal Català Democràtic, Joan Morató Pujol). Es torna llavors a reelegir el mateix Alcalde i es formen les Comissions de Governació, Hisenda, Foment, Cultura i Abastaments, anomenant-se també els delegats de Junta del Cens Electoral, Primer Ensenyament, Assistència, Lleves i Dispensari Municipal.

També s'anomena a Moises Cunill com Delegat de l'Ajuntament de Montcada i Reixac en el Sub-Comitè Comarcal de l'Escola Nova Unificada (CENU), en el que també tenen un representant cadascuna, per dret propi, la UGT i la CNT ⁹⁵.

▪ Rubí:

En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936, el cens electoral rubinenc era de 4.325 electors, obtenint el Front d'Esquerres 2.009 vots i el Front Català d'Ordre 1.395. La participació va ser del 78,5 % ⁹⁶.

Com ja hem vist, això suposà la volta a l'Ajuntament resultant de les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, a les que es van presentar dues candidatures: la de Defensa Ciutadana (integrada per membres de la Secció Política de la Cambra Agrícola i del Casal Popular i de la que va realitzar una gran campanya propagandística el setmanari "Endavant") i la del Centre Democràtic Republicà, entitat adherida a ERC i amb portaveu periodístic propi ("La LLuita"), sent aquesta última recolzada per l'agrupació local d'ACR (l'opció política de la qual era defensada pel setmanari "Saba Nova").

Amb una participació electoral molt alta, ERC va obtenir llavors 1.770

⁹⁵ AAMR, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 29-7-36; 15, 20 i 27-8-36 ; DOGC núm. 245, de 1-9-36 (relació dels Ajuntaments constituïts d'acord amb el Decret de 22 de juliol, de data 31-8-36, publicada per la Direcció General d'Administració Local, quin responsable era Pere Lloret).

⁹⁶ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318; VV. AA., *Rubí a l'abast. Ciències Socials*, Rubí, Ajuntament, 1994, p. 171; Carmen CENCOMO MORA, op. cit., p. 254.

vots i la candidatura de la dreta un total de 1.456 vots. Traduït en representants a l'Ajuntament, va resultar que ERC tenia dret a 11 consellers (Pere Aguilera Garriga – nou Alcalde i agricultor de professió –, Miquel Segura Mitjans, Antoni Pereña Sales, Antoni Vilardell Puig, Jaume Martí Serrano, Joan Jansà Calaf, Tomàs Coll Arenas, Joan Marcet Carreras, Pere Escayol Coll, Ramón Pujol Albó i Pere Serra Lluell) i Defensa Ciutadana només a 5 (Jaume Aguilera Marcet, Francesc Puig Saló, Antoni Moliner Fuster, Antoni Aguilar Baylé i Remigi Brustenga Roig)⁹⁷.

Per complir el que disposa el Decret del 22 de juliol sobre la constitució dels Ajuntaments, ERC va pensar que el millor era aprofitar l'ocasió i invitar a les altres forces antifeixistes de la localitat a formar part del nou Consistori, amb independència de si havien estat o no en la candidatura electoral municipal del 14 de gener de 1934. Així es va fer: la resta de les organitzacions van acceptar la invitació i, després d'un acord previ entre totes elles, asisitieron al ple del dia 8 d'agost, en el que es va acordar el cessament de tots els regidors de l'oposició i van prendre possessió dels seus càrrecs, com nous consellers municipals, dos representants de l'UR (Antoni Ramoneda Torres i Francesc Claverí Salvatella), tres del POUM (Elisi Pujol Mora, Jaume Martí Serrano i Pere Escayol Coll) i tres de la CNT (Joaquím Mariné Cornet, Joan Roba García i Pere Rossell Vidal, els qui serien també consellers a l'Ajuntament “legal” constituït posteriorment).

Formàven aquest nou Ajuntament un total de setze consellers i la meitat dels mateixos representàven ERC (entre ells, l'Alcalde, Pere Aguilera Garriga). Es va acordar la creació de Comissions municipals i el repartiment de les presidències d'aquestes: Hisenda, presidida per Pere Aguilera (ERC); Cultura, presidida per Miquel Segura Mitjans (ERC); Foment, presidida per Antoni Vilardell Puig (ERC); Cementiris, presidida per Tomàs Coll Arenas (ERC); Governació, presidida per Eliseu Pujol Mora (POUM).

⁹⁷ Carmen CENCOMO MORA, op. cit., p. 251; VV. AA., op. cit., pp. 157-159. Ramón BATALLA GALIMANY, op. cit., p. 206.

Com pot apreciar-se, ERC va maniobrar per tenir bones relacions amb la resta de les organitzacions amb què havia de compartir – de fet – el poder local, però assegurant-se les millors posicions. Els representants de la Confederació i Eliseu Pujol, en nom del POUM, van manifestar en el ple que “prometien la seva col·laboració sempre que es mantingués l'esperit revolucionari i de justícia social que anima a tots en aquest moment de lluita contra el feixisme”.

Els va contestar l'Alcalde agraïnt les dites manifestacions i assegurant que “en tot moment aquesta Presidència mantindrà aquest esperit revolucionari i de justícia social que a tots anima, molt més quan la provocació ha nascut d'un sector que tenint tota mena de privilegis volia fins i tot ofegar amb sang les mínimes llibertats del poble, i, per tant, és necessari anar tan endavant com sigui possible, i si hi ha algun que es cansi, que es retiri i deixi pas a aquell que estigui animat per dur a terme aquesta obra d'avanç i de justícia”⁹⁸.

▪ Sant Cugat del Vallès:

En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936, Sant Cugat del Vallès tenia un cens electoral de 3.155 electors, dels que van anar a votar el 74,0 % i un 58,5 % dels mateixos ho va fer a favor de la candidatura del Front d'Esquerres⁹⁹.

La reposició del Consistori nascut de les eleccions del 14 de gener de 1934 es va dur a terme en el ple del dia 18 de febrer. Les dites eleccions havien sigut guanyades per la coalició formada pel Centre Republicà Federal (entitat adherida a ERC) i l'UR, en una llista encapçalada per Roc Codó Serra, obtenint

⁹⁸ AHMR, acta del ple de l'Ajuntament del dia 8-8-36; VV. AA., op. cit., p. 173. Aquesta peculiar constitució – que es va anticipar a fets posteriors – no va comunicar-se a la Direcció General d'Administració Local (no va sortir a les relacions oficials que es van publicar en el BOGC/DOGC aparegudes al llarg de l'estiu, abans de constituir-se els Ajuntaments a conseqüència del Decret de 9-10-36).

⁹⁹ Mercè VILANOVA RIBAS, op. cit., p. 318; José Fernando MOTA MUÑOZ, *La Segona República, la guerra civil i el primer franquisme a Sant Cugat del Vallès (1931-1941*, tesis, inèdita, Universitat Autònoma de Barcelona (dirigida per Pere Ysàs), 1996: en la seva p. 187 diu el mateix nombre d'electors, però el percentatge de votants el redueix al 70 %, obtenint el Front Català d'Ordre 956 vots i el Front d'Esquerres 1.539 (el 61,7 %).

1.314 vots (8 consellers).

Els perdedors, integrants de la Coalició Catalanista, van obtenir 916 vots (4 consellers: dos de la Lliga Catalana, un d'ACR i un independent)¹⁰⁰.

La minoria de l'oposició ja no acudia als plens des del dia 8 de maig de 1936 i la destitució establerta pel Decret del 22 de juliol no va suposar cap problema per ésser portada a la pràctica, cosa que va ocórrer el dia 29 de juliol: es va destituir a Alfons Massana Sallés, Josep Garrell Casmitjana i Jordi Magriñà LLudriguez i es va deixar al seu lloc al conseller d'ACR, Francesc Ribas Corbella.

El primer Ajuntament de guerra es va formar amb Roc Codó Serra (Alcalde), Francesc Viñeta Raurell, Josep Grau Rodó, Jaume Fàbregas Sallés, Josep Aguilar Serra, Gabriel Pahisa Canals, Martí Bruix Sogas, Joan Serraboguñà Serra, Joan Català Rodó, Evarist Feliu Roma, Magí Bartralot Auladell – tots ells d'ERC – i el representant d'ACR, Francesc Ribas Corbella¹⁰¹.

▪ MUNICIPIS DE MÉS DE 45.000 HABITANTS:

▪ Sabadell:

En les eleccions legislatives estatals del 16 de febrer de 1936, el cens electoral sabadellenc era de 28.387 electors. La participació va ser ni més ni menys que del 81,2 % i el Front d'Esquerres de Catalunya va obtenir el 64,1 % dels vots emesos¹⁰².

Això suposava l'obtenció per la coalició electoral – des d'ACR fins al POUM, amb el suport explícit de la CNT en mítings celebrats a la localitat - d'un total de 14.829 vots, mentre que la contrària, el Front Català d'Ordre (formada per tot tipus de partits de dretes, des dels carlins o Renovació Espanyola fins a la Lliga Catalana, Acció Popular Catalana i el Partit Republicà Radical, comptant a

¹⁰⁰ Ací ACR no va donar suport a ERC, a diferència de l'agrupació d'ACR de Rubí.

¹⁰¹ José Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., pp. 85-86, 104-105, 108, 245 i 253.

¹⁰² Mercè VILANOVA RIBAS: op. cit., p. 318.

Sabadell amb el suport de totes les entitats que eren afins, com Acció Cívica Femenina o l'Acadèmia Catòlica) tan sols va obtenir 8.329. Una diferència notable ¹⁰³.

No obstant això, les eleccions municipals del 14 de gener de 1934 havien deparat uns resultats una mica diferents: la coalició formada pel Casal Català d'Esquerra (entitat adherida a ERC), Unió Socialista de Catalunya (partit que havia estat governant en coalició amb ERC en els Governos de la Generalitat des de 1931 i que després del començament de la guerra, el 23 de juliol de 1936, seria cofundador del PSUC, adherit a la III Internacional) i el Círcol/Centre Republicà Federal (Partit Republicà Democràtic Federal, entitat no adherida a ERC), va obtenir un total de 10.666 vots; el Bloc Obrer i Camperol, 509; “altres”, 202; la Lliga Catalana, 7.123 i el Partit Republicà Radical, 755.

Així, si deixem al marge els corresponents a l'apartat “altres” i sumem els rebuts pels partits corresponents a les dues coalicions enfrontades en les eleccions de febrer de 1936, resulta que els pertanyents a la del Front Popular d'Esquerrers van obtenir un total d'11.175 i els pertanyents a la del Front Català d'Ordre un total de 7.878 ¹⁰⁴.

Conseqüència directa del resultat de les eleccions legislatives va ser que l'Ajuntament tornès a ser legalment el que era abans del 6 d'octubre de 1934 – des del ple del dia 17 de febrer - i que tornessin a la ciutat, en llibertat, els cinc sabadellencs que estaven detinguts com a conseqüència de la seva participació en dits fets (Josep Moix Regàs, Miquel Bertran, Josep Rosas, Francesc Carceller i Emili Torreguitart)¹⁰⁵.

¹⁰³ En un míting celebrat per la CNT a Sabadell el 19 de gener de 1936, en el que van intervindre, d'entre d'altres, Josep Cinca (militant destacat de la localitat), Francisco Ascaso i García Oliver, es va donar suport al vot favorable al Front d'Esquerrers. Al respecte, Josep Maria BENAUL i altres, *La República i la guerra civil: Sabadell 1931.1939*, Sabadell, Ajuntament, 1986, pp. 33 i 52-53. Les dades del míting han sigut recollides directament pels autors del periòdic local “Diari de Sabadell” núm. 4.583, del 17-1-1936.

¹⁰⁴ José Eugenio BORAÑO MATEO, op. cit., p. 74.

¹⁰⁵ Josep Maria BENAUL, op. cit., pp. 42 i 53. Dits fets van provocar un total de 127 detinguts; Andreu CASTELLS, *Breu Història de Sabadell*, Ajuntament de Sabadell, 1980, p. 132.

Duraria poc, no obstant això, la dita normalitat, ja que la nova majoria va acordar, el dia 18 de juny, incapacitar dels seus càrrecs de consellers als representants de la Lliga, aollint-se a què aquests últims havien acceptat càrrecs municipals durant l'època de l'Ajuntament “gestor” (l'Ajuntament constituït després de la destitució de l'anterior, el dia 8 d'octubre de 1934, pel Comandant Militar de la Plaça, Francisco Llopis Llopis), d'acord amb el que estableix l'article 7 de la Llei de 13 de juny de 1936, que imposava la dita incapacitació jurídica per poder exercir el càrrec de conseller municipal en els actuals Consistoris ¹⁰⁶.

L'Alcalde que es troba presidint l'Ajuntament al començament de la guerra és Joan Miralles Orrit, qui havia estat triat per al dit càrrec en el ple celebrat el dia 1 de juny, després de la dimissió de l'anterior, Magí Marcè Segarra.

▪ Terrassa:

El cens electoral, en les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936, era de 26.248 electors. Va votar el 77,8 % i, d'ells, el 62,6 % es va decantar a favor del Front d'Esquerres. Això es traduïa en 13.002 vots, mentre que el Front d'Ordre tan sols aconseguia els 7.691. Gairebé el doble de votants menys. Entre d'altres causes, perquè en aquesta ciutat no únicament hi havia una forta tradició anarcosindicalista i tenien un pes popular i electoral important les entitats adherides a ERC, sinó que també era un dels feus del POUM.

Els continus conflictes sindicals amb la patronal – una de les més reaccionàries de Catalunya – havien estat sempre una de les característiques de la vida social en el dit municipi i també havien comportat divisions a l'interior d'ERC, possibilitant l'existència diferenciada entre grups progressistes i grups conservadors.

Al si d'aquests últims destacava la figura personalista de Samuel Morera Ribas, l'Alcalde existent en començar la guerra. A causa d'ocupar el dit càrrec, és

¹⁰⁶ Andreu CASTELLS PEIG, *Sabadell, informe de l'oposició. V. Guerra i revolució (1936-1939)*, Sabadell, Edicions Riutort, p. 21.10

el Delegat Local d'Ordre Públic de la Generalitat (amb comandament real i efectiu sobre totes les forces d'Ordre Públic existents a la ciutat), però també, a més a més, President d'un Jurat Mixt Laboral del Departament de Treball i membre del Comitè Executiu central de Catalunya del seu partit.

La dita diferència de vots no va existir en les eleccions municipals del 14 de gener de 1934: ERC i els republicà-federals van obtenir un total de 9.395 vots; el Bloc Obrer i Camperol, 347; el Partit Comunista de Catalunya, 67 i Defensa Ciutadana (la coalició de la dreta), 8.033 vots ¹⁰⁷.

Els qui van obtenir la victòria van aconseguir un total de 16 regidors (14 d'ERC i 2 els republicà-federals), mentre que la coalició perdedora únicament la meitat (: 4 la Lliga Catalana, 2 Renovació Espanyola, 1 el Círcol Tradicionalista i 1 el Partit Radical), per la qual cosa l'Alcaldia la va ocupar el representant d'ERC, Samuel Morera.

Aquest Ajuntament seria el que es reposaria el 17 de febrer de 1936, encara que a dit ple no acudirien els integrants de la coalició Defensa Ciutadana i caldria substituir cinc consellers que no van poder assistir per causes de força major (Samuel Morera, Valentí Puigdomènech, Josep Petchamé i Joan Mateu estaven complint condemna pels successos d'octubre de 1934, Joan Cayat havia mort). També és el que existia en començar la guerra, però feia temps que l'oposició no acudia als plens, doncs ja havia format part del Consistori des del 3 de maig de 1935 fins a la present reposició al·ludida. Estarà presidit pel radical Josep Homs Bages i els que assistiran habitualment als plens seran els regidors següents: Domènec Armengol, Palet, Petchamé, Figueres, Batlle, Torres, Almirall, Mateu, Rius, Pujolà, Arrufat, Llach i Morera. Per a llavors, la Fraternitat Republicana Federal ja és una entitat adherida a ERC ¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Jordi BAULIES, *El municipi de Terrassa, 1877-1977*, Terrassa, Caixa d'Estalvis de Terrassa, 1977, p. 93; VV.AA., *Història de Terrassa. El segle XX. 1867-1993*, Terrassa, Diari de Terrassa, 1993, p.162.

¹⁰⁸ Jordi BAULIES, op. cit., p. 93; AAT, acta del ple de l'Ajuntament del dia 17-2-36; L'Acció, núms. 8512 (de 2-7-36), 8517 (de 10-7-36) i 8527 (de 25-7-36).

ELS INICIS DEL RÈGIM NASCUT A CAUSA DE LA GUERRA

El conjunt de l'esquerra catalana (amb les seves dues organitzacions principals al front: ERC - el partit en el poder- i CNT, el sindicat majoritari) estava preparada per a què en aquesta ocasió no es repetís el mateix resultat que el succeït el 6 d'octubre de 1934, dos anys abans, quan es va fracassar en la sublevació contra el nou Govern republicà dretà.

La lluita contra el que es considerava el més perillós enemic comú – el feixisme – i les plataformes o organismes per portar endavant una unitat d'acció politicomilitar, eren ara una autèntica realitat en tot el territori de Catalunya, en tots els seus municipis, amb l'impuls de les pragmàtiques mesures preses pel govern de la Generalitat de Catalunya - que s'adaptava immediatament a la nova situació revolucionària provocada per la pròpia sublevació – i la participació destacada de la CNT en l'organisme unitari col·legiat del Departament de Defensa, el Comitè Central de Milícies Antifeixistes. S'impedia així qualsevol possibilitat d'oposició interior dins el territori català, a més d'assegurar també la continuïtat de la costosa i difícil lluita permanent als fronts.

COMENÇAMENT DE LA NOVA ETAPA POLÍTICA

Dos Decrets del Govern de la República, de data 18 de juliol, aprovats a proposta del Ministre de la Guerra i President del Consell de Ministres, Santiago Casares Quiroga (quina dimissió seria acceptada per Azaña en un Decret del dia següent), van suposar deixar Catalunya sense exèrcit i, com diu Pelai PAGÈS, va

haver d'improvisar-se un, prendre l'iniciativa i organitzar els seus propis mecanismes de defensa, al marge del Govern de la República, que – com no podia ésser d'una altra manera – es nodrien dels voluntaris sortits de la mobilització popular posada en marxa per les organitzacions antifeixistes, unes milícies necessàries per garantir la derrota feixista a la rereguarda i la recuperació de les terres de l'Aragó, on les tres capitals provincials havien caigut en mans dels rebels: “En poques setmanes, uns 30.000 catalans van anar a cobrir un front que s'estenia des dels Pirineus fins al sud de Saragossa”¹⁰⁹.

Aquests Decrets deien el següent: “Quedan disueltas todas las unidades del Ejército que toman parte en el movimiento insurreccional” i “Quedan licenciadas las tropas cuyos cuadros de mando se han colocado frente a la legalidad republicana”¹¹⁰.

El resultat, com ja hem comentat abans, és que les forces antifeixistes han de formar un nou exèrcit d'inmediat, urgentment, per fer front al sublevat, a la reacció, que té el suport de les dictadures d'Alemanya i Itàlia i - encara que no es digui sovint, com es podrà comprovar més endavant, al llarg del conflicte i posteriorment a la seva finalització - que compta amb la complicitat passiva de la resta dels règims polítics europeus i “occidentals” en general, poc amics de l'evolució de la República espanyola.

Sobre aquest tema ens interessa exposar ací el contingut d'un Decret aprovat a proposta del Ministre de la Guerra, de data 29 de setembre:

“A partir del día 10 de octubre próximo, las fuerzas de Milicias Voluntarias del Centro, y a partir del 20 las demás, en tanto duren las actuales circunstancias, tendrán carácter, condición y fuero militar en todas las categorías y clases que las componen, y, consiguientemente, al expirar dicho plazo, quedarán sometidas a los preceptos del Código de Justicia Militar y demás disposiciones de recompensa, punitivas y de procedimientos vigentes aplicables a las fuerzas militares permanentes del Ejército leal de la Nación”¹¹¹.

¹⁰⁹ VV.AA, *Catalunya i la guerra civil...*, pp. 101-103.

¹¹⁰ Gaceta de Madrid. Diario Oficial de la República, núm. 201, de 19-07-36; BOGC núm. 201 extraordinari, d'un full, en català i castellà, de data 19-07-36.

¹¹¹ Ídem, núm. 274, de 30-09-36.

No obstant, tot el que no vulgués continuar podia donar-se de baixa abans dels dies assenyalats.

La Guàrdia Civil es va reorganitzar i passà a anomenar-se “Guardia Nacional Republicana”, d’acord amb un Decret del 30 d’agost, aprovat a proposta del Ministre de la Governació, Sebastián Pozas¹¹².

Espanya era encara majoritàriament agrícola. Es va dictar alguna norma jurídica per regular el camp? Doncs sí. Un Decret de data 8 d’agost, aprovat a proposta del Ministre d’Agricultura, Mariano Ruíz-Funes García, deia el següent:

“Todo cultivador directo, propietario, colono, arrendatario o aparcerero, que abandone o haya abandonado *voluntariamente* su explotación rural (...) se considerará que incurre en responsabilidad y que consiente en que su explotación sea intervenida, a los fines del oportuno y racional rendimiento de la misma. Por las autoridades municipales se procederá a hacerse cargo inmediato de los terrenos rústicos de cultivo, así como todo el capital de explotación existente en los mismos (...) Los Alcaldes de los Ayuntamientos leales al Gobierno de la República quedan nombrados delegados especiales al efecto de la intervención temporal del Instituto de Reforma Agraria para el cumplimiento de lo dispuesto en este Decreto”¹¹³.

I amb l’indústria i els serveis? Doncs un Decret del 25 de juliol, aprovat a proposta del Ministre d’Indústria i Comerç, Plácido Alvarez Buylla de Lozana, suposava el començament de la tasca del Comitè d’Intervenció d’Indústries d’aquell Ministeri, dient, entre d’altres coses, el següent:

“Se crea en Madrid un Comité de Intervención provisional en las industrias (...) ejercerá el control de todas las industrias y asumirá la dirección inmediata de aquellas que considere necesarias, a cuyo efecto bastará una comunicación a los Directores actuales. Las industrias controladas o dirigidas por el Comité deberán cumplir cuantas disposiciones se dicten por éste o sus Delegados, incurriendo en grave responsabilidad quienes hicieran la más leve oposición”¹¹⁴.

¹¹² Ibídem, núm. 244, de 31-08-36.

¹¹³ Ibídem, núm. 223, de 10-08-36.

¹¹⁴ Ibídem, núm. 209, de 27-07-36.

Com a tota guerra, s'ha de fer “neteja” de tots els empleats públics que no simpatitzin amb el règim polític. És per això que amb un Decret del 21 de juliol es disposa el cessament de tots els empleats que haguessin tingut participació en el moviment subversiu “ o que fossin notoriament enemics del Règim, qualsevol que sigui el Cos al que pertanyin, la forma del seu ingrés i la funció que desenvolupin”. El tema queda tancat amb un altre complementari, de data 2 d'agost, pel qual el cessament s'extenia a tots els empleats públics de tota l'Administració Local espanyola¹¹⁵.

El Govern central republicà també va pensar d'inmediat en els Alcaldes per fer una tasca menor però important: per mitjà d'un Decret del 27 de juliol, aprovat a proposta del Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts, Francisco Barnés Salinas, va ordenar el següent:

“En el plazo de cinco dias, a contar desde la publicación de este Decreto en la Gaceta de Madrid, los Alcaldes, como delegados de los Gobernadores Civiles, procederán, en nombre del Estado, a la ocupación de todos aquellos edificios, con el material científico y pedagógico, que las Congregaciones religiosas tenían dedicados a la enseñanza en 14 de abril de 1931 y los que, aún no dedicados a ella, estuviesen actualmente *desocupados*”¹¹⁶.

A Catalunya, després de l'aixafament de la sublevació del 19 de juliol i la continuació de Lluís Companys Jover com President de la Generalitat, haurà dos Governos de guerra fins al dia 26 de setembre, quan s'iniciarà l'etapa del protagonisme polític de la CNT al màxim nivell. El primer d'ells no es va formar ni el dia 19 ni el 20, sinó el 31 de juliol, acompanyant a Companys 9 Consellers d'ERC, 1 d'UR (Josep Calvet Mora, Conseller d'Agricultura), 1 d'ACR (Martí Esteve Guau, Conseller de Finances), 3 del PSUC (Estanislau Ruiz Ponsetí, Conseller de Proveïments; Joan Comorera Soler, Conseller d'Economia; Rafael Vidiella, Conseller de Comunicacions) i 1 independent (Felipe Díaz Sandino, Conseller de Defensa). I el segon? Doncs es va haver de formar tan sols uns dies

¹¹⁵ Ibídem, núms. 204 (de data 22-07-36) i 216 (de data 3-08-36).

¹¹⁶ Ibídem, núm. 210, de 28-07-36.

més tard, el 6 d'agost, a causa de la reacció contrària del POUM i la CNT a l'inclusió del PSUC: el Conseller Primer serà Joan Casanovas i l'acompanyaran únicament homes d'ERC, a més a més dels representants d'UR i ACR i l'independent citat.

Conseqüentment, des del 6 d'agost fins al 26 de setembre, aquest Govern susdit és el que s'encarrega teòricament de dirigir, de governar, Catalunya, encara que a l'ombra estiguin la resta de forces antifeixistes i l'activitat del Comitè Central de Milícies Antifeixistes. I es que la força, el poder real gràcies al qual es pot desenvolupar tota l'acció del Govern i l'Administració Pública autonòmica en tots els aspectes i per tot el territori català, des del dia 21 de juliol, el té el susdit Comitè. Encara més: són els militants llibertaris els que amb la seva força, la força apassionada i numèrica de l'anarcosindicalisme català (que sempre havia sigut "l'enemic" de totes les altres organitzacions polítiques i sindicals fins ara), incideixen i permeten tant l'activitat del Comitè com la del Govern: tot el que es fa, des del 19 de juliol fins a l'entrada en el Govern dels llibertaris, és possible gràcies a l'actitud de col·laboració del moviment llibertari català amb la resta de forces antifeixistes.

L'assemblea plenària de la Federació Local de Sindicats de Barcelona el dia 20 de juliol, primer, i el ple català de Federacions Locals i Comarcals de Sindicats del dia següent, han de decidir en els següents termes, com ha deixat dit Joan GARCIA OLIVER: "O el comunisme llibertari, que es igual a la dictadura anarquista, o la democràcia, que significa la col·laboració". La majoria dels militants més destacats, dels líders, són partidaris de la col·laboració, doncs la força cenetista i la situació militar a la resta d'Espanya no eren les mateixes que a Catalunya. Una minoria de militants van donar suport a Garcia Oliver, partidari de la dictadura confederal ("anar a pel tot") des de 1926 i qualificat per molts des de llavors com "anarcobolxevic", però els delegats van decidir majoritàriament sumar les seves forces amb la de la resta d'organitzacions i lluitar a mort contra el feixisme amenaçador.

Mariano RODRIGUEZ VAZQUEZ, “Marianet”, militant del Sindicat de la Construcció de Barcelona i Secretari General de la Confederació catalana en aquells moments, va deixar escrit el següent a l’informe del Comitè Nacional de la CNT adreçat al Congrés de l’Associació Internacional de Treballadors (AIT), celebrat el desembre de 1937:

“El 21 de juliol de 1936 es va celebrar a Barcelona un Ple regional de federacions locals i comarcals convocat pel Comitè Regional de Catalunya. La situació havia sigut analitzada i es va decidir no parlar més de comunisme llibertari mentre no haguéssim conquerit la part d’Espanya que estava en mans dels facciosos. El Ple decidia, conseqüentment, no fer realitzacions totalitàries, doncs es trobava davant un problema: imposar una dictadura, anul·lant violentament a tots aquells - guàrdies o militants d’altres partits - que havien col·laborat el 19 i el 20 de juliol al triomf sobre les forces sublevades; dictadura que, d’altra banda, seria ofegada des del exterior inclusiu si aconseguia imposar-se en l’interior. Amb el vot de tots menys la Federació Comarcal del Baix Llobregat, el Ple va decidir col·laborar i formar amb tots els partits i organitzacions el Comitè de Milícies Antifeixistes”¹¹⁷.

El resultat d’aquesta decisió i de l’entrevista mantinguda el dia anterior, el 20, per una delegació cenetista amb Lluís Companys, va ésser la creació del susdit Comitè, constituït el mateix dia 21 per la tarda amb els següents representants: Tomàs Fàbregas per ACR; Josep Torrents Rosell, per l’UR (s’en va encarregar dels Abastaments); Jaume Miravittles (Secretari General administratiu i encarregat també de Propaganda), Artemi Aguadé i Joan Pons per l’ERC; Josep Miret, pel PSUC; José del Barrio, Salvador González i Antonio López, per l’UGT; Josep Rovira pel POUM; Joan Garcia Oliver (encarregat de Guerra), Josep Asens i Buenaventura Durruti, per la CNT; Aurelio Fernández (encarregat de Seguretat) i Diego Abad de Santillán (encarregat de l’organització de les Milícies) per la FAI.

Quan Durruti va marxar amb la seva Columna de milicians voluntaris cap a

¹¹⁷ Aquest text va ésser publicat en *Noir et Rouge*, núm. 38, juny-juliol de 1967, p. 37 i està recollit per César Martínez Lorenzo - fill d’en Horacio Martínez Prieto, que va ésser Secretari General de la CNT durant una part de la guerra - al seu llibre *Los anarquistas españoles y el poder*, París, Ruedo Ibérico, p. 84.

Saragossa, va ésser substituït per Marcos Alcón (CNT).

A les seves reunions - normalment de nit - assistien quatre representants de la Generalitat: Lluís Prunés i els militars Felipe Díaz Sandino, Vicenç Guarner i el seu germà Josep.

Es va formar un Comitè de Guerra del front d'Aragó, una mena d'Estat Major del nou "exèrcit" català, amb la següent composició: 6 militars; José del Barrio, per l'UGT; Jordi Arquer, pel POUM i Antonio Ortíz, Cristóbal Aldabaldetrecó i Buenaventura Durruti per la CNT. La Inspecció General del front va ésser responsabilitat d'en Ricardo Sanz (CNT).

I a Barcelona - clau per a tot el conjunt de Catalunya - van garantir la situació, al costat de les diferents Forces d'Ordre Públic, les anomenades Patrulles de Control: uns 700 milicians (185 de l'ERC, 145 de l'UGT, 45 del POUM i 325 de la CNT) que eren dirigits per un Comitè, constituït per 4 representants d'ERC, 3 de l'UGT i 4 de la CNT. El seu Secretari va ésser el cenetista Josep Asens i la seva actuació estava coordinada amb el departament de Seguretat o Investigació del Comitè Central de Milícies Antifeixistes, en mans de l'anarquista Aurelio Fernández.

També va funcionar un Comitè Central de Proveïments, encarregat de regularitzar i planificar tot el referent a la producció d'aliments, la distribució i el consum de les milícies del front, de la rereguarda i de tota la població en general. Estava format per un tècnic i 3 representants d'ERC, 1 de l'UR, 3 d'UGT, 3 de la CNT (Valeri Mas, Facundo Roca i Josep Domènech) i 2 de la FAI (Juan Molina "Juanel" i Manuel Villar)¹¹⁸.

En definitiva: si tot poder polític "descansa", o es pot exercir, finalment, gràcies a tenir la força coercitiva necessària per imposar "les normes" que siguin sobre els súbdits o ciutadans, els militans llibertaris podien - si en un moment donat tenien aquesta intenció - "fer" la política que volguéssin, doncs eren molts més milicians i controlaven tots els llocs clau en l'ordre públic i la defensa, a

¹¹⁸ César M. LORENZO, op. cit., pp. 82-93.

més de la seva incidència a la major part del teixit econòmic i social català.

I si ens fixem detingudament en molts dels noms de les persones que representaven el moviment llibertari a les principals institucions de poder a Catalunya, a Barcelona, la capital per excel·lència de l'anarcosindicalisme català i espanyol, mundial, (Alfonso Miguel, Aurelio Fernández, Gregorio Jover, Francisco Ascaso, Ricardo Sanz, Buenaventura Durruti, Joan García Oliver, Antonio Ortiz, Miguel García Vivancos, Dionisio Eroles, etc.) veiem que són els mateixos que des de molts anys enrera no únicament eren treballadors manuals que militaven als seus sindicats, sinó que es van fer molt populars practicant la “defensa confederal” o la “gimnàstica revolucionària”, que molts d'ells són els integrants dels grups d'afinitat anarquista “Els Solidaris”, primer, o “Nosaltres”, posteriorment, ja des dels anys vint (els temps més durs de la repressió patronal i governamental del moviment obrer, amb assassinats incluiu) ... i que als anys trenta eren escollits per ocupar els comitès més importants de la Confederació a Catalunya, la qual cosa els va permetre organitzar la resistència a l'alçament facciós del 19 de juliol.

Considerem molt interessant - bàsic - remarcar aquesta última qüestió susdita: són els “homes d'acció” els que van fent que la “gent del carrer”, parlant en general, és a dir, “tothom”, tingui l'idea, al llarg dels anys anteriors a la guerra, de què els anarquistes són gent violenta i als que s'ha de “respectar”. Precisament per la seva trajectòria personal de treballadors i de persones entregades totalment – inclosa la seva pròpia vida – a l'Ideal revolucionari llibertari, són escollits pels seus companys militants sindicals per als més alts càrrecs confederals. Al mateix temps, això els proporciona la possibilitat d'anar preparant una mena de petit “exèrcit” o mlícia paramilitar confederal des de 1932, la mateixa amb la que aconsegueixen aturar la rebel·lió facciosa del 19 de juliol possibilitant la seva derrota.

Per tant, és gràcies a la seva existència i la seva activitat d'anys, és gràcies a ells, en gran part, que els facciosos no aconsegueixen el seus objectius.

Possiblement, sense ells, la rebel·lió hauria sigut un èxit. S'ha de recordar que la Guàrdia Civil va començar a actuar als carrers barcelonins, a favor del Govern existent, una "mica" tard... És l'acció immediata dels treballadors en armes la que suposa la reacció a l'intent de cop d'estat dels militars...

Quan s'acaba l'acció de força, amb la calma posterior de la derrota dels rebels, la majoria dels altres tipus de militants són els que decideixen, amb "raonaments lògics", amb "sentit comú", (com els de Federica Montseny i Sinesio García Fernández "Diego Abad de Santillán"), la col·laboració amb els altres partits i, per tant, la seva conseqüència immediata: llocs de comandament, de responsabilitat política, en els diferents i múltiples assumptes de la realitat tràgica (catalana, espanyola, internacional) del moment, un moment que ja no s'aturarà fins no se sap quan...a més a més de la separació, la dispersió, dels integrants dels grups d'acció¹¹⁹.

Igualment, sembla molt clar que abans de la guerra, durant el conflicte i amb posterioritat al mateix, la divisió entre la militància (recordi el lector, sempre, permanentment, que s'ha de diferenciar de la figura de l'afiliat normal, com treballador, a cada sindicat cenetista, encara que, teòricament, era aquest qui tenia el poder, mitjançant la seva participació activa a l'assemblea sobirana i decisòria) ha existit sempre, que han hagut discrepàncies i hostilitats personals,

¹¹⁹ Eren els membres de l'antic grup "Els Solidaris" els que exercien una influència decisiva en el grup "Nosaltres" i va ésser el fill de Reus, García Oliver, qui va tindre l'idea de constituir els "Cuadros de Defensa" de la CNT i que van funcionar a la ciutat de Barcelona des de 1932, encarregant-se el barceloní Ortíz de la seva coordinació des de 1934. Integrats per 10 membres cadascú, cada sindicat contribuïa amb 50 pessetes setmanals. Es van crear els Comitès de Defensa de barri i el Comitè de Defensa local, que feia també les funcions de Comitè de Defensa de la CNT catalana. El grup d'afinitat "Nosaltres" es va constituir a finals de 1933 i es va integrar a la Federació Local de Grups Anarquistes de Barcelona, FAI, a principis de 1934. Va ésser aquest grup qui, juntament amb els "Indomables", "Nervi", "Germen" i "Terra Lliure", va presentar un dictàmen titulat "Comitè Local de Preparació Revolucionària" a la reunió de la FL de GG. AA. celebrada a Barcelona el gener de 1935, on ja es contemplava una futura guerra civil revolucionària (Juan GARCIA OLIVER, *El eco de los pasos*, París i Barcelona, Ruedo Ibérico, 1978, pp. 111 i 122-132; José Manuel MARQUEZ RODRIGUEZ I Juan José GALLARDO ROMERO, *Ortíz. General sin dios ni amo*, Barcelona, Hacer, 1999, pp. 48-49, 66, 76-77, 81-86, 89-90, 97-99, 101, 107-108, 175-180, 216-217, 220, 239-251 i 288)

amb “lluïtes pel poder” dels respectius Comitès¹²⁰.

En un altre ordre de coses, s’ha de dir que una de les primeres preocupacions de la Generalitat és la de controlar l’activitat que portaràn a terme d’ací endavant els nous òrgans de poder militar local, els Comitès Locals de Milícies o de Defensa. Altres noves normes que dictà per a tal finalitat són les següents:

- Decret de 23 de juliol, aprovat pel Consell Executiu a proposta del Conseller de Cultura (Ventura Gassol, ERC), pel que “es constituirà en cada localitat de Catalunya un Comitè, presidit per l’Alcalde i sota la salvaguarda de les Milícies Ciutadanes, per vetllar i assegurar la conservació dels edificis públics que el Govern de la Generalitat destini a institucions populars, així com als objectes, que són també Patrimoni del Poble” i això perquè – com diu en el seu preàmbul – cal tenir en compte “la utilitat que poden prestar al poble de Catalunya els edificis públics de diversa natura, situats dins les poblacions o fora d’elles”.
- Decret de 24 de juliol, a proposta del Conseller de Cultura i d’acord amb el Consell Executiu, pel que la “la Generalitat s’incauta de tots els materials i objectes d’interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental, que es trobin situats als edificis o locals

¹²⁰ Encara estar per fer l’història interna o “secreta” dels llibertaris, però hi ha indicis de què es podrien trobar coses interessants, gens d’edificants en quant a l’opinió dels més idealistes. L’assumpte de “l’or de l’Aragó”, amb la instrucció d’un judici penal per evasió de capitals contra els membres del Comitè Nacional cenetista (Mariano Rodríguez Vázquez, Máximo Pérez García i Aurelio Pèrnia Alvarez), a l’agost de 1937, juntament amb l’intent d’assassinat o execució sense “judici” d’en Antonio Ortíz i en Joaquín Ascaso el 1938 a França, així com el possible xantatge dels comunistes a aquells per evitar anar a la presó, són punts molt ben tractats i documentats per José Manuel MARQUEZ RODRIGUEZ i Juan José GALLARDO ROMERO, op. Cit., pp. 198-210, 237-275, 284-289. Podem recordar altres assumptes que es troben “a la foscor”, com la mort de Durruti (s’ha de fer referència als rumors propagats per algun historiador de la dictadura franquista, sobre l’afiliació de Durruti al PCE, si va ésser Manzanera o no qui el va matar i per quina raó, si Federica Montseny va exigir una mena de jurament de silenci sobre el cas i la raó, etc.), la mort a l’exili del Secretari del Consell General del Moviment Llibertari Espanyol, Mariano Rodríguez Vázquez, ofegat al riu Marne, a França, quan deien algunes fonts que era un bon nedador, portant-se amb ell el secret del destí dels fons monetaris de la CNT a l’exili, etc. (Ídem, op. Cit., pp. 286-288).

d'institucions públiques del territori de Catalunya, afectats pels actuals esdeveniments, o que segons el parer dels senyors Comissaris de la Generalitat, Alcaldes i altres Autoritats legals puguin ser-ho". Amb aquest fi, el seu art. 2n estableix que "els Comitès anomenats pel Decret del 23 del mes en curs posaran sota la salvaguarda de les Milícies Ciutadanes i altres Forces a les ordres de les autoritats constituïdes, tots els susdits materials i objectes (...) i en el seu art. 3r, el següent: "Els Alcaldes, com a tals i en la seva condició de Presidents dels Comitès esmentats, donaran compte del compliment d'aquesta disposició al Conseller de Cultura de la Generalitat pels mitjans de comunicació més ràpids que tinguin a mà".

- Ordre-Circular del Conseller de Governació de 25 de juliol: "Sempre és l'Alcalde el primer Magistrat del poble i, com a tal, representant de la Generalitat de Catalunya i del Govern de la República. Ara, més que mai, no obstant això, s'ha de revestir de total i plena autoritat, perquè, en assumir la vida de la respectiva localitat, és responsable de qualsevol pertorbació de l'ordre revolucionari que l'escomesa dels facciosos ha fet establir. Per tant, i per assegurar la unitat del comandament i l'eficàcia de la disciplina que avui ha d'unir a tots els catalans, he resolt: Els Alcaldes hauran de rebre tot tipus d'ordres per al compliment i execució de qualsevol servei, únicament per conducte de les Autoritats superiors, exceptuats els casos en què la urgència del moment faci obligada una decisió immediata, i hauran d'abstenir-se, per tant, sense prèvia consulta i autorització d'aquella superioritat, d'atendre a qualsevol mena d'ordres o indicacions".

Cal recordar, al compàs d'allò que s'ha exposat, que la vida normal quotidiana de les poblacions vallesanas no s'ha vist alterada per accions militars o per fets dignes d'esment; que continuen funcionant les Corporacions locals normalment, cadascuna d'elles amb el corresponent personal al seu servei; que l'Alcalde té la competència legal de Delegat Local de la Generalitat de Catalunya

en matèria d'Ordre Públic (és a dir, les Forces d'Ordre Públic estan sota el seu comandament directe, doncs totes aquestes Forces i Cossos de Seguretat eren competència de la Generalitat des de 1934); que ERC governa en, pràcticament, tots els Ajuntaments catalans, i a l'Administració Pública autonòmica; que continuen funcionant les Oficines Locals de Col·locació de la Generalitat per als treballadors a l'atur forçós així com els Jurats Mixtes de Treball; que es continuen aplicant les mateixes normes jurídiques penals; que està en vigor l'estat d'alarma; que hi ha Jutjats de Primera Instància i Instrucció tant a Terrassa com a Sabadell, el partit judicial a què pertany la localitat a què ens estem referint, etc.

En general, aquests exemples i molts altres a què es podria fer al·lusió, van conformant la nova realitat dels ciutadans com la d'un nou ordre juridicopolític que es va imposant ràpidament a tot Catalunya per la coalició vencedora de l'alçament contra el govern republicà. Les normes esmentades - completades amb altres que aniran regulant gradualment tots els aspectes més importants de la vida política, econòmica, social i cultural - permetran realitzar un control efectiu de la població, que s'anirà fent progressivament més ferri a mesura que va avançant el conflicte bèl·lic.

En aquest inici de la guerra, els llibertaris no sols es van integrar en el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, organisme militar enquadrat dins l'organigrama del Departament de Defensa de la Generalitat de Catalunya, creat pel Decret de 21 de juliol ja esmentat (i, consegüentment, en el Comitès Locals), sinó que també es van integrar en altres Departaments de la Generalitat, que són a Catalunya l'equivalent al que són els Ministeris, d'acord amb les normes que anava dictant a l'efecte el Govern català. Formen part de la nova Generalitat de Catalunya:

- En el Departament de Cultura, a través del Comitè de l'Escola Nova Unificada (CENU), amb quatre representants del Sindicat de

Professions Liberals (Miguel Escorihuela Guitarte, Joan Puig Elías - que seria el President-, Joan Porqueras Fàbregas Llauro i Albert Carsí), a més dels representants corresponents en les delegacions comarcals i locals.

- En el Departament de Treball, a través del Comitè Ordinador dels Salaries, amb dos representants.
- En el Departament d'Economia i Serveis Públics, a través del representant cenetista en la Comissió de la Indústria de Guerra, Eugenio Vallejo Illa i en el Consell d'Economia, en el que Eusebi C. Carbó, Joan Porqueras Fàbregas i Cosme Rofes representen a la CNT i Antonio García Birlán i Diego Abad de Santillán a la FAI.
- En el Departament de Justícia, a través d'un representant en el Comitè de Presons, substituït pel Comitè de Serveis Correccionals i, posteriorment, a través del Comissariat de l'Habitatge.
- En el Departament d'Obres Públiques, a través de tres representants cenetistes en una Comissió de nova creació que assumeix les competències de la dissolta Junta d'Obres del Port de Barcelona, així com en una altra Comissió idèntica per al port de Tarragona i també en el Comitè d'Autotransport, amb jurisdicció a tot Catalunya (amb dos representants del Sindicat del Transport), posteriorment incorporat al Consell del Transport.
- En el Departament de Sanitat, a través del Comitè Sanitari de les Milícies Antifeixistes, integrat a aquest en virtut del Decret de 18 de setembre, amb el nom de Consell de Sanitat¹²¹.

¹²¹ *BOGC* núms. 207 (de 25-7-36) i 208 (de 26-7-36). Sobre la participació llibertària en els diferents Departaments de la Generalitat de Catalunya: Decret de 27 de juliol, *BOGC* núm. 211, de 29-7-36; Ordre del Conseller de Cultura de 26 d'agost, publicada en el *DOGC* núm. 241, de 28-8-36; Decret de 25 de juliol, aprovat a proposta de Martí Barrera Maresma, Conseller de Treball per ERC i antic cenetista, - ben relacionat amb el sector possibilista confederal des de l'època del setmanari "L'Opinió", en 1931- publicat en el *BOGC* núm. 208, de 26-7-36; Decret de l'11 d'agost, *BOGC* núm. 227, de 14-8-36; Decret de 12 d'agost i Ordre de 13 d'agost, ambdues normes publicades en el *BOGC*

Mitjançant un Decret del Govern català de data 28 d'agost, queda clar a tots els ciutadans i ciutadanes de Catalunya i a les seves institucions de tot tipus que “únicament ténen força obligatòria en territori català les disposicions legals que siguin publicades al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya”.

No és la finalitat central del present treball l'anàlisi del poder polític existent a l'àmbit de l'Administració autonòmica catalana després de l'aixafament de l'alçament en els primers dies de la guerra, però és evident que mereix estudis objectius que deixin aturades per a sempre, en l'oblit, les utilitzacions interessades dels fets històrics, i ací em refereixo a la gran quantitat d'autors que no ténen en compte la fonamental tasca realitzada per la Generalitat ¹²².

En l'àmbit estricte de l'Administració Local, les normes esmentades s'aniran complementant amb altres dictades al llarg dels mesos d'agost i setembre, que establiran clarament a què hauran d'atenir-se les institucions locals en tot tipus de qüestions i competències.

És el cas, per exemple, de les confiscacions de caràcter polític: l'ocupació d'immobles utilitzats per tot tipus d'associacions i entitats considerades feixistes o simpatitzants del moviment rebel. Es controlaria ràpidament aquesta qüestió per la Generalitat, a través dels Ajuntaments, mitjançant els Decrets del 23 de juliol i del 5 d'agost, pel qual es cregui el Comitè d'Apropiacions (Departament de Justícia) i en el que, a més a més, s'especifica –entre d'altres coses– el següent:

“els béns propietat de persones que hagin participat o contribuït

núm. 227, de 14-8-36, substituït posteriorment pel Comitè de Serveis Correccionals, segons l'Ordre del Departament de Justícia de data 9 de setembre, DOGC núm. 255, de 11-9-36; Decret de 18 de setembre, DOGC núm. 263, de 19-9-36; Decrets de 8 i 10 de agost, BOGC núm. 227, de 14-8-36; Decret de 12 d'agost, BOGC núm. 227, de 14-8-36; Decret de 21 d'agost, BOGC núm. 235, de 22-8-36; Decret de 18 de setembre, amb el nombre de Consell de Sanitat (DOGC núm. 263, de 19-9-36).

¹²² Sobre aquest tema hi ha un treball específic: Enric MOMPO MARTINEZ, *El Comité Central de Milicias Antifascistas de Cataluña y la situación de doble poder en los primeros meses de la guerra civil española*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1995 (tesi doctoral).

directament al moviment sediciós del dia 19 de juliol últim, seran ocupats per la Generalitat de Catalunya, la qual els destinarà a obres i serveis d'utilitat social i a satisfer les necessitats dels serveis públics a càrrec de la Generalitat. Art. 2n.- Les persones morals de qualsevol tipus que hagin prestat ajuda al moviment sediciós, seran dissoltes i els seus béns seran aplicats en la forma que determina l'article anterior. Art. 3r: Els béns de l'Església i de les Ordres i Congregacions Religioses seran confiscats per la Generalitat i es dedicaran d'una manera especial a obres de caràcter sindical i social, així com al compliment dels serveis administratius de la Generalitat. Queden exceptuats els béns comunals i les cases parroquials de les citades Corporacions, les quals passaran en plena propietat als Ajuntaments respectius (...) Art. 4t: La Generalitat podrà ocupar els béns immobles de persones físiques o morals que sense haver pres part directament en el moviment sediciós, consideri necessaris, en els moments actuals, per a la realització i compliment d'obres d'utilitat social (...) Art. 9è: Les Corporacions Públiques, així com les organitzacions sindicals obreres, podran dirigir-se a l'esmentat Comitè perquè els sigui adjudicada l'ocupació d'un determinat immoble dels compresos en el present Decret”.

Si la petició era informada favorablement pel Comitè d'Apropiacions, era finalment el Consell Executiu – el Govern català – qui concedia l'ocupació. Totes les organitzacions antifeixistes participarien en els dits actes contra l'enemic comú (per exemple, la UGT de Barberà del Vallès es confiscaria de dos locals per destinar-los a les seves activitats sindicals: els dels carrers Forns (núm. 15) i Graus (núm. 2) ¹²³.

És aquesta facilitat en l'ordenació de tot el procés revolucionari unitari posat en marxa, diferent de tots els programes que “*a priori*” tenien les diferents organitzacions polítiques i sindicals, la qual cosa porta al Director General d'Administració Local, Pere Lloret, a dictar la següent Circular, de data 2 d'agost:

“Constituïts ja la gairebé totalitat dels Ajuntaments de Catalunya, d'acord amb el Decret i la Circular aclaridora del 22 de juliol, és necessari que la vida municipal repregui el seu ritme allí on s'hagi produït algun col·lapse per virtut dels fets que acaben de passar. Ni un moment ha deixat d'actuar aquesta Direcció

¹²³ BOGC núm. 206, de 24-7-36 y BOGC núm. 220, de 7-8-36. Sobre Barberà del Vallès, en Arxiu Nacional de Catalunya, Fons Generalitat de Catalunya 1931-1939, originals en Archivo Histórico Nacional - Sección Guerra Civil, caixa 214, expt. 1, núms. 4 i 5.

General en les seves funcions d'ordenació i assessorament, com era el seu deure i exigia la missió que li està encomanada. Per al normal desenvolupament de la vida local, que és pedra fonamental de la Pàtria i de la República, s'ha procurat, i pot dir-se que s'ha aconseguit amb èxit remarcable, que no patís la més petita interrupció la relació entre els Ajuntaments i aquest Centre directiu. Les necessitats de l'hora present i les que aniran manifestant-se a mesura que avanç l'era que s'inaugura amb el nou ordre revolucionari, seran també ateses amb aquella atenció que exigeix la complexitat dels organismes que estan sota la nostra jurisdicció. Per aquest motiu, recomanem als senyors Alcaldes que no reparin a comunicar a la Direcció, pel mig més ràpid possible a la seva disposició, qualsevol incident, conflicte o dificultat de la classe que sigui, que pertorbi la vida local. Igualment esperem que ens facin arribar els suggeriments i les iniciatives que en la seva comesa se'ls acudeixin i que, a ells o als tècnics municipals, per no constar regulades en els preceptes taxatius de la Llei Municipal, pugui significar un problema o un perjudici el no portar-les a la pràctica.”

Davant la paralització de les indústries i la desorganització regnant, va caldre començar a prendre mesures polítiques, ja que molts empresaris i gerents havien fugit o s'havien amagat, per por a les represàlies polítiques o venjances personals. L'activitat econòmica havia d'engegar ràpidament. Entre d'altres qüestions, perquè les necessitats de la guerra oberta existent així ho exigien, i, també, la convivència ciutadana i l'estabilitat política institucional.

Sobre aquestes qüestions bàsiques, el Govern català ja havia començat a intervenir immediatament: aprova un Decret el 24 de juliol – quan a penes ha donat temps a adonar-se de la situació general i organitzar unitàriament una resposta militar a l'enemic -, a proposta dels Consellers de Finances, Economia i Treball (Martí Esteve, Lluís Prunés i Martí Barrera, el primer d'ACR i els altres dos d'ERC), pel qual es disposa que “els Serveis d'Indústria de la Generalitat són els que han d'intervenir en tots els problemes que plantegi la volta a la normalitat de la producció industrial (...) per mitjà del seu òrgan rector, el Comitè Permanent d'Indústria i per les Delegacions d'Indústria de Girona, Lleida i Tarragona, que són els organismes competents i compten amb el personal tècnic necessari per portar a terme aquesta intervenció”.

Al seu torn, es recorda tots els patrons industrials, mercantils o agrícoles, que tenen l'obligació d'abonar íntegrament els salaris als seus treballadors i que “en els casos d'absència dels patrons o dels seus gerents o apoderats, la dependència o els obrers designaran un representant que es dirigirà al Comitè Permanent d'Indústria instal·lat a Barcelona (carrer Fontanella, número 7); a les comarques, en cas de dificultats, els representants dels treballadors es dirigiran als Alcaldes, els quals es posaran en contacte amb les Delegacions d'Indústria”. Amb aquest fi, tenint en compte el problema de l'absència majoritària de l'empresariat una mica important – econòmicament parlant –, el seu art. 6è disposa quelcom que és no ja una voluntat política, sinó una autèntica “necessitat” per a la classe política governant:

“El Comitè Permanent d'Indústria, d'acord amb el representant de la Conselleria de Finances, adoptarà totes les mesures que siguin necessàries per complir exactament el que es disposa en el present Decret, fins a arribar, si fa falta, a la intervenció de les quantitats i béns de les indústries, a l'efecte d'atendre els pagaments ordenats (...) Art. 7è: Queda autoritzat el Comitè Permanent d'Indústria per anomenar Delegats-representants de la Generalitat de Catalunya en les indústries que faci falta intervenir. Igualment, queda autoritzada la Intervenció General per designar els funcionaris de la pròpia Intervenció que han d'exercir el control necessari”¹²⁴.

Un dia abans, el Govern autonòmic ja havia intervingut el funcionament de la Banca privada que operava a Catalunya, mitjançant el Decret del 23 de juliol, aprovat pel Consell Executiu a proposta del Conseller de Finances ¹²⁵.

Altres mesures en la mateixa direcció van ser les següents:

a) La del 29 del mateix mes, de control de les cooperatives: “totes les cooperatives de producció i consum, Sindicats Agrícoles i Mutualitats, tant les constituïdes com les que es constitueixin, quedant aquestes entitats sota el control immediat del Consell Superior de la Cooperació” (Decret del 29 de

¹²⁴ BOGC núm. 207, de 25-7-36.

¹²⁵ BOGC núm. 207, de 25-7-36. Es faria mitjançant la Comissaria General de Banca, nomenant Comissari General de la Banca de Catalunya a Pere Mas Perera, dependent de la Conselleria de Finances.

juliol, aprovat a proposta del Conseller d'Economia i Agricultura, Lluís Prunés)¹²⁶.

b) La del dia 30, per la qual es donaven les màximes facilitats perquè es constituïssin immediatament cooperatives de tota mena (:producció, consum, etc.): "les cooperatives de tot ordre que es constitueixin en el període actual amb l'objecte de posar en funcionament indústries paralitzades, podran constituir-se i actuar sota l'únic reconeixement de la seva personalitat jurídica pel Consell Superior de la Cooperació, la qual cosa es farà directament pel Servei de Cooperació del Departament d'Economia i Agricultura amb caràcter provisional, sense que sigui necessària la tramitació que estableix la Llei per a l'aprovació dels Estatuts ¹²⁷.

A més a més, es dictava una Ordre del Departament d'Economia i Agricultura (publicada en aquest BOGC que l'anterior) per la que la dita intervenció de la Generalitat " en el funcionament de totes les cooperatives de producció i consum, sindicats agrícoles i mutualitats", es delegava en les respectives federacions (: Federació de Cooperatives de Catalunya, Federació de Cooperatives de Producció i Treball de Catalunya, Unió de Rabassaires i altres cultivadors del camp de Catalunya, Federació de Mutualitats de Catalunya,etc.) i s'afegia quelcom important: "Les Federacions esmentades podran disposar per elles mateixes els detalls de la intervenció a què es refereix aquesta Ordre, donant compte immediatament de les mesures que adoptin al Consell Superior de la Cooperació". És convenient no oblidar, no obstant, que la Llei de Cooperatives catalana es va publicar en el Butlletí Oficial de la Generalitat del dia 22 de març de 1934.

c) La del 6 d'agost, per la qual es facultava el Conseller d'Economia i Serveis Públics de la Generalitat, Josep Tarradellas (qui el 1931 havia format part, junt amb Martí Barrera i altres, del "Grup L'Opinió", sector fundador

¹²⁶ BOGC núm. 212, de 30-7-36.

¹²⁷ Decret de 30 de juliol, aprovat a proposta del Conseller d'Economia i Finances, publicat en el BOGC núm. 215, de 2-8-36.

d'ERC que va tenir bones relacions amb els sectors més possibilistes de la CNT), “per anomenar als delegats que hagin de realitzar la funció inspectora de les indústries (...) d'acord amb el Comitè Obrer de Control “ de cadascuna de les empreses privades ¹²⁸.

d) La del dia següent, el 7 d'agost, segons la qual, la Generalitat “procedeix a la confiscació, intervenció o ocupació, segons convingui, i d'acord amb el Comitè Obrer de Control” de grans i importants empreses com Cros, Flix, La Maquinista Terrestre i Marítima, Hispano-Suiza, Pirelli, Rivière, Elizalde, etc. - basant-se en el que disposa el Decret pel qual es constituïa la Comissió de la Indústria de Guerra -, afegint un paràgraf fonamental al què a partir de la dita data es faria referència molts cops: es facultava el Conseller d'Economia i Serveis Públics “per disposar la confiscació, ocupació o intervenció, segons convingui, de les altres indústries que puguin tenir la mateixa finalitat que les indicades en el present Decret”¹²⁹.

e) La del dissabte 8 d'agost, que complementarà el Decret que es va dictar tres dies endarrere sobre les confiscacions polítiques (que, en el present cas, coincideixen amb les econòmiques, en considerar-se com a enemic a la major part de l'empresariat, en general) amb un altre que diu:

“Art. 1r: Els propietaris o directors d'indústries de tota mena que les hagin abandonat, es reintegraran a les oficines, tallers o fàbriques corresponents abans del 15 del mes en curs. Passat aquest termini sense que hagi comparegut la representació patronal, els obrers de la indústria es reuniran i triaran un Comitè integrat per un element de cada secció, el qual donarà compte del fet al Departament d'Indústria, que informará el Conseller d'Economia i Serveis Públics i resoldrà en definitiva. Art. 2n: Passat el referit terme sense que les esmentades persones s'hagin presentat ni hagin delegat en ningú la seva representació, a proposta del Conseller d'Economia i Serveis Públics, la Generalitat podrà procedir a la confiscació de la indústria i de tots els béns o valors de tota mena que siguin part del negoci, en el ben entès que per si la marxa de la indústria anés necessari, també es procedirà a la confiscació dels

¹²⁸ Decret de 6 d'agost, aprovat a proposta del Conseller d'Economia i Serveis Públics, publicat en el *BOGC* núm. 225, de 12-8-36.

¹²⁹ Decret de 4 d'agost, aprovat a proposta del Conseller d'Economia i Serveis Públics, publicat en el *BOGC* núm. 225, de 12-8-36.

béns pertanyents al propietari, empresari o components de la raó social de la indústria de què es tracti. Art. 3r: Queden des d'aquest moment sotmeses al que disposa l'article anterior, les indústries pertanyents a les persones que hagin participat o contribuït al moviment sediciós del 19 de juliol últim...”

En el preàmbul de la dita norma, es justificava tal mesura amb aquests raonaments: “Ateses les circumstàncies actuals i havent-se trobat que en gran nombre de casos els obrers han degut de gestionar directament de la Generalitat el cobrament dels seus jornals, perquè alguns propietaris o encarregats d'indústries han abandonat aquestes sense que hagin deixat a ningú que els representi i continuïn les explotacions, sent necessari, per tant, assegurar la continuïtat de les activitats industrials de les esmentades empreses ¹³⁰.”

Es va complementar tal mesura amb una altra totalment necessària per als abastaments alimentaris de la població catalana, adoptada dos dies després i que venia a legalitzar i canalitzar les ocupacions de finques rústiques: “En el Decret del 5 del mes corrent, es fixen les normes per a l'ocupació de béns immobles que siguin necessaris en els moments actuals, i entre ells cal incloure a les finques i explotacions agrícoles...Art. 1r: Les finques i explotacions agrícoles de qualsevol tipus que siguin ocupades, d'acord amb el que disposa el Decret del 5 d'agost del corrent, seran intervingudes pel Departament d'Agricultura i Abastaments. Art. 2n: Les finques i explotacions agrícoles actualment ocupades per Ajuntaments, Sindicats Agrícoles o altres organitzacions obreres, seran intervingudes pel Departament d'Agricultura i Abastaments, el qual fixarà, a proposta dels mateixos, el destí a donar racionalment a les finques ocupades”, estenent l'aplicació de dita normativa a les empreses industrials o comercials que tractin productes agraris.

D'altra banda, el Govern català va treure una altra heina importantíssima de cara al seu present i al futur immediat: el Decret sobre incautacions, de data 5 d'agost, aprovat a proposta del Conseller de Justícia i Dret, Josep Quero Molares

¹³⁰ Decret de 8 d'agost, aprovat a proposta del Conseller d'Economia i Serveis Públics, publicat en el *BOGC* núm. 225, de 12-8-36.

(ERC):

“Els béns propietat de persones que hagin participat o contribuït directament en el moviment sediciós del dia 19 de juliol últim, seran ocupats per la Generalitat de Catalunya, la qual els destinarà a obres i serveis d'utilitat social i a satisfer les necessitats dels serveis públics a càrrec de la Generalitat. Art. 2n: Les persones morals de qualsevol tipus que hagin prestat ajuda al moviment sediciós, seran dissoltes i els seus béns seran aplicats en la forma que determina l'article anterior. Art. 3r: Els béns de l'Església i de les Ordenis i Congregacions Religioses, seran confiscats per la Generalitat i es dedicaran d'una manera especial a obres de caràcter sindical i social, així com al compliment dels serveis administratius de la Generalitat. Queden exceptuats els béns comunals i les Cases Parroquials de les ciutats Corporacions, les quals passaran en plena propietat als Ajuntaments respectius (...) Art. 4t: La Generalitat podrà ocupar els béns immobles de persones físiques o morals que, sense haver pres part directament en el moviment sediciós, consideri necessaris en els moments actuals, per a la realització i compliment d'obres d'utilitat social”.

L'Ajuntament de cada municipi era qui legalment havia de remetre la sol·licitud d'adjudicació - per a la mateixa Corporació - dels diferents immobles incautats, adjuntant les respectives “actes d'ocupació”, al Comitè d'Apropiacions, amb seu al carrer Mallorca núm. 269 de Barcelona.

Es tractava d'un òrgan administratiu col·legiat (és a dir, format per diverses persones) enquadrat al Departament de Justícia de la Generalitat, integrat per representants designats pels Consellers de Finances, Cultura, Economia, Treball i Assistència Social.

La seva tasca consistia en fer una relació dels bens compresos dins l'àmbit d'aplicació del mencionat Decret, decidir quines persones jurídiques (és a dir: partits polítics, associacions de tot tipus, fundacions, societats mercantils, etc.) s'havien de dissoldre i si eren o no necessàries les incautacions i adjudicacions que es demanaven pels Ajuntaments.

Segons el seu art. 9è: “Les Corporacions Públiques, així com les Organitzacions Sindicals Obreres, podran dirigir-se a l'esmentat Comitè perquè els sigui adjudicada l'ocupació d'un determinat immoble dels compresos en el present Decret. El Comitè examinarà les diferents peticions que es formulin i

sempre que el destí a donar a l'immoble sol·licitat tingui un caràcter cultural, social o sanitari, informarà favorablement i elevarà la proposta al Consell Executiu...”.

I és que, segons disposava el seu article 10è, era el Consell Executiu (és a dir, el Govern) de la Generalitat de Catalunya qui concedia l'ocupació ¹³¹.

Naturalment, tot això obeïa a uns plans i acords adoptats prèviament . La dita finalitat tenen les deliberacions del Govern català en les seves reunions dels dies 3, 6, 8 i 19 d'agost.

Es farà públic “el programa de realitzacions col·lectivistes” que pensa portar a la pràctica el Consell d'Economia i l'aprovació del qual suposava donar llum verd a l'execució pel Govern català d'onze resolucions acordades per totes les organitzacions representades en aquest, sent la tercera d'elles la “col·lectivització de la gran propietat rústica per ser explotada per Sindicats d'Agricultors amb ajuda de la Generalitat i sindicació obligatòria dels productors agrícoles que explotin la petita i mitjana propietat”; la cinquena, la “col·lectivització de les grans indústries, dels establiments, dels serveis públics i dels transports en comú”; la sisena, la “confiscació i col·lectivització dels establiments abandonats pels seus propietaris”; la setena, “intensificació del règim cooperatiu en la distribució dels productes i en particular, explotació en règim cooperatiu de les grans empreses de distribució; la vuitena, “control obrer dels negocis bancaris fins a arribar a la nacionalització de la Banca” i la novena, “control sindical obrer sobre totes les indústries que continuïn explotades en règim d'empresa privada”¹³².

Paral·lelament, a mitjan agost, es disposava per la Generalitat què Jurats

¹³¹ BOGC núm. 220, del divendres 7-8-36.

¹³² Decret de 10 d'agost, aprovat a proposta del Conseller d'Agricultura i Abastaments (Josep Calvet, UR), publicat en el BOGC núm. 227, del 14-8-36. Sobre els plans del Govern, poden mirar-se, per exemple, les comunicacions d'ne Joan Casanovas amb Miravittles (ANC, fons citat, caixa 11, expt. 4, núm. 2); les deliberacions del Consell Executiu en les seves reunions dels dies 3, 6, 8 i 19-8-36 (*Idem*, caixa 11, expt. 1, números 1, 3, 5 i 12) i el “programa de realitzacions col·lectivistes que pensa portar a la pràctica ” el Consell d'Economia, que es va fer públic el 18 d'agost (*Ibidem*, caixa o lligall 11, expt. o document 1, núm. 11).

Mixtos de Treball hi hauria a partir de llavors a Catalunya, institucions que continuaven existint, al continuar existint l'empresa privada ¹³³.

També es regulava – per Decret de 21 d'agost - la legalització de la representació dels nous directors o administradors “de les empreses en què estan absents les persones que ostentaven la representació legal d'aquestes”, que venia a completar les anteriors disposicions del Govern autonòmic català en matèria econòmica, possibilitant una ordenació bàsica en el dit àmbit i de la que el famós futur Decret de 24 d'octubre, de col·lectivització de les empreses industrials i comercials, només seria el desenvolupament necessari per a un millor aclariment de la situació existent.

Així, entre d'altres disposicions normatives, establia en l'article 4t que per ser els representants legals de qualsevol empresa catalana, els “Comitès Obrers” devien acreditar “davant l'organisme que determini el Conseller d'Economia i Serveis Públics, l'acord de representació a favor d'un o més delegats, amb la conformitat de les organitzacions sindicals a què pertangui el personal de l'empresa o amb l'aprovació de la majoria absoluta del personal treballador, adoptat en reunió celebrada amb la presència d'un delegat del Conseller d'Economia i Serveis Públics”.

Es disposava que per poder registrar les signatures autoritzades de cadascuna de les empreses en els establiments bancaris, bastava amb un certificat que expedia a l'efecte el propi Departament i, al mateix temps, quedava ja definit jurídicament què era el representant legal d'una empresa “apropiada,

¹³³ Dependents del Departament de Treball de la Generalitat, serien 27 per a tot el territori català, tenint quasi tots ells la seva seu a la capital. S'havien instaurat en temps de la República i continuarien existint durant el franquisme. Feien els funcions de jutjats de treball. Veure al respecte el Decret de 21 d'agost de 1936, aprovat a proposta del Conseller de Treball, Lluís Prunés, publicat en el *BOGC* núm. 235 (22-8-36). És convenient recordar que en aquest mateix *BOGC* apareix publicada una Ordre del Conseller de Treball, de data 24 d'agost'o, per la qual es convoca una oposició per cobrir sis places de funcionaris del seu Departament: entre las matèries que es preguntaran als opositors estan la Llei del Contracte de Treball (amb les obligacions respectives de l'empresari i treballador), la Llei de Jurats Mixtes de Treball, la Llei i Reglament de Col·locació Obrera i de funcionament dels Registres i Oficines del Servei Nacional de Col·locació, la Llei d'Associacions Professionals, la Llei de Delegacions e Inspeccions de Treball, la legislació sobre Accidents de Treball i les classes d'incapacitacions laborals.

intervinguda o ocupada legalment”, en l'article 6è: “els delegats autoritzats (...) tindran la condició jurídica de gestors de negocis aliens i estaran subjectes als deures i gaudiran dels drets que les disposicions legals vigents imposen i reconeixen els gestors esmentats”¹³⁴.

Uns dies més tard, l'Ordre del 28 d'agost del Conseller d'Economia i Serveis Públics, Josep Tarradellas, dictava que els organismes davant els quals s'havia d'acreditar l'acord de representació adoptat pels seus treballadors, de les indústries abandonades pels seus propietaris o representants anteriors, eren els Serveis d'Indústria de la Generalitat de Catalunya¹³⁵.

Hi ha més normes jurídiques del Govern català dels mesos d'agost i setembre que són claus per al desenvolupament normalitzat de l'economia catalana, però no és aquesta la finalitat del llibre i si fem ressó ací és per a que el lector entengui que el conjunt de les organitzacions que tenien el poder polític, socio-econòmic i militar en aquells mesos, feient servir “l'heina” de la Generalitat de Catalunya, col·laborant plegats en tots els òrgans i organismes de la mateixa, per fer front les molt greus circumstàncies existents. I que mai, mai, la CNT, com a tal organització de masses i masses de treballadors catalans, el més important sindicat - amb molta diferència - de la ciutat de Barcelona i de Catalunya al moment d'esclatar el conflicte, havia planificat res que s'assemblés a donar un cop d'estat revolucionari que significara la fi de les institucions polítiques existents.

I, com era normal, doncs, d'altra banda, la UGT (controlada a nivell català pel PSUC) i la CNT catalanes signen un pacte el dia 11 d'agost pel qual es constitueix un primer Comitè d'Enllaç.

¹³⁴ DOGC núm. 239 (26-8-36). Des de llavors, pràcticament tots els dies apareixen publicades diverses Ordres de la Conselleria d'Economia i Serveis Públics per les quals es procedeix a la intervenció d'empreses per la Generalitat i el nomenament del seu Delegat en les mateixes, d'acord amb els seus respectius Comitès Obrers de Control i posteriorment a la sol·licitud de la susdita intervenció pels treballadors. Al respecte, es poden mirar les Ordres de 13 (DOGC núm. 243, de 30-8-36) i 27 d'agost (DOGC núm. 244, de 31-8-36).

¹³⁵ DOGC núm. 252, de data 8-09-36.

LA SITUACIÓ ALS POBLES

Es tracta d'un estiu totalment convulsionat per l'alçament militar i la situació de guerra oberta i total contra el feixisme, que reclama accions urgents. Una síntesi de la mateixa la va fer en Rafael TESIS MARCA, al gener de 1937, quan va deixar escrit:

“En l'ambient saturat d'electricitat i de pólvora, encès d'heroisme i de desconfiances que seguia immediatament el 19 de juliol, els Ajuntaments quedaven descolorits, sense paper. En crear-se a Barcelona el Comitè Central de les Milícies Antifeixistes, compost per totes les forces polítiques i sindicals que havien lluitat plegades en la lluita contra la rebel·lió, donava la pauta a totes les poblacions de Catalunya per a la formació de Comitès Locals, concreció de les forces revolucionàries existents a cada localitat. Aquests Comitès s'encarregaren de la tasca que aleshores semblava i era, en efecte, més urgent: la de preparar la defensa de la República contra l'agressió feixista i, tot formant els exèrcits improvisats que havien d'aixafar, fora de Catalunya, l'amenaça dels facciosos, atendre les necessitats de la reraguarda i mantenir-la neta d'enemics.

Els segells del Comitès substituïen, per tant, la signatura dels Alcaldes, i les funcions de defensa, de policia, de proveïments, que les circumstàncies anormals encarregaven al Comitè, i que ultrapassaven els marcs estrictes de les atribucions municipals, obligaven a una contínua improvisació, i a posar en joc constant l'abnegació i la bona voluntat dels homes que s'encarregaven de la tasca feixuga. En un moment que la magnitud del trasbals impedia que l'acció vigilant del Govern arribés a tot arreu, la tasca dels Comitès Locals resolgué els problemes del moment i s'esmerçà en les funcions més heterogènies”¹³⁶.

Va haver una Secció de Comarques del Comitè de Milícies Antifeixistes: els seus escrits portaven el segell següent: “Govern de la Generalitat de Catalunya - Comitè de Milícies Antifeixistes - Milícies Comarcals”.

Però una funció molt important de la Generalitat en aquells primers mesos de guerra va ésser la producció de normes jurídiques que evitessin les pugnes possibles de caràcter partidista o personal entre els Comitès i els Ajutaments, orientant les seves respectives funcions i donant un marc legal que facilités la

¹³⁶ Rafael TESIS MARCA, *La revolució en els Ajuntaments*, Col·lecció “Antecedents i documents”, Generalitat de Catalunya (: Antecedentes i documents, 3), Barcelona, 1937, pp. 15-16 (edició facsimil de l'original, Barcelona, 1978)

resolució dels múltiples problemes - sobretot de tipus financer - que plantejava la realitat de cada dia. Així, eren aprovats condicionalment pel Govern els pressupostos municipals ordinaris pendents de tràmit (27 de juliol) i es donaven normes per a l'aprovació rapidíssima dels pressupostos extraordinaris (31 de juliol); s'autoritzaven les transferències de partides del pressupost, per tal de permetre el pagament d'atencions extraordinàries (3 d'agost) i es permetia i facilitava la inclusió en els pressupostos ordinaris vigents de tots el cabals que en forma de subvencions o donatius ingressessin els Ajuntaments per cobrir les despeses en Defensa i l'Atur Forçós (6 d'agost), a més d'un Decret-Llei de 17 d'agost que autoritzava els Consistoris per votar a favor d'un crèdit extraordinari destinat a aquests últims conceptes, així com per confeccionar un Repartiment de caràcter extraordinari, cobrable d'inmediat. Es tractava d'una norma que permetia els Ajuntaments catalans de satisfer llurs despeses extraordinàries amb càrrec als contribuents, d'una manera proporcional a la fortuna personal de cada ciutadà.

La realitat va ésser que en els tres messos escassos que durà aquest període, més de nou-cents Ajuntaments actuaven normalment, dels 1.068 de Catalunya¹³⁷.

Als pobles eminentment agropecuàris, la vida quotidiana d'aquell estiu va canviar amb el Decret aprovat a proposta de la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat, doncs es decretava la sindicació obligatòria dels conreadors de la terra: tots venien obligats "a realitzar, a través del Sindicat Agrícola, dels definits per la Lei de Sindicats Agrícoles del 30 de març del 1934, de la localitat respectiva, la venda i, en el seu cas, la transformació dels seus productes agrícoles i ramaders, la compra dels gèneres que necessita per a les seves necessitats professionals, l'assuranga contra els diversos riscos que amenacen el

¹³⁷ Ídem, pp. 18-19

seu treball i els seus béns, i l'obtenció del crèdit necessari per a la marxa de la seva explotació agrícola”¹³⁸.

Ens ocupem ara de la situació que es viu en cadascun dels municipis al llarg de l'estiu, agrupats segons la seva població, abans de l'entrada dels llibertaris en el Govern català:

▪ **MUNICIPIIS DE FINS A 1.000 HABITANTS:**

▪ Gallifa:

El nou Alcalde serà també el president del Comitè Local de Milícies Antifeixistes del poble. Es confiscaran immediatament les finques rústiques i urbanes de David Casulleras. També resultarà mort un veí: el propietari de Can Bosch i advocat de professió, Lluís Vila Bassols ¹³⁹.

▪ Matadepera:

L'Ajuntament procedirà a realitzar, amb ajuda del Comitè Local de Defensa, les confiscacions pertinents i anirà sufragant les despeses de “els serveis de vigilància municipal amb motiu de la sublevació feixista”, a més de continuar amb l'activitat normal quotidiana d'aquest, al llarg de tot l'estiu. Es confiscaran vint-i-tres immobles, a més d'un automòbil destinat al servei del propi Ajuntament.

Un de dits immobles és la finca rústica denominada “La Barata”, que ja hem citat amb anterioritat, propietat d'Antoni Barata Rocafort, que serà víctima de la repressió política a Terrassa al començament de la guerra. Els seus “delictes” eren els següents: ser membre de la CEDA, antic regidor i candidat a Diputat de les Corts de la República en les passades eleccions legislatives pel

¹³⁸ Josep Maria MURIÀ, *La revolució al camp de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya (:Antecedents i Documents, 6), 1937, pp. 9-13 (edició facsímil, Barcelona, 1978)

¹³⁹ ANC, fons citat, caixa 214, expt. 1, núm. 124; Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 163.

Front Català d'Ordre. Tres de les dites cases confiscades se cediran a la UGT, el POUM i la CNT, per ser destinades a seus socials de les dites organitzacions ¹⁴⁰.

La repressió subsegüent va produir dos morts en aquest municipi: Josep Valls Pi (antic Alcalde i de professió paleta, trobat mort l'endemà de constituir-se el segon Ajuntament de guerra) i Lluís Valls Vall (un jornalero) ¹⁴¹.

▪ Polinyà:

Encara que no consten defuncions a causa de la guerra, el Comitè Local Antifeixista de Polinyà sí que va realitzar diverses confiscacions d'immobles, que l'Alcalde es va ocupar convenientment de tramitar a la Generalitat per a la seva aprovació. Entre elles, podem esmentar l'església (que es va utilitzar com a magatzem del Sindicat Agrícola Cooperatiu – Unió de Rabassaires), la casa rectoral (carrer Major, núm. 48, utilitzada com a escola) i una casa al carrer de la República núm. 17, utilitzada pel dit Comitè ¹⁴².

▪ Rellinars:

El primer ple del Consistori que se celebra després de començar el conflicte civil, té lloc tardanament, el 7 d'agost, per complir a allò que s'ha preceptuat en el Decret del 22 de juliol sobre constitució dels Ajuntaments catalans:

“Per ordre del Comitè Antifeixista, es reuneix junt amb els senyors que componien la candidatura del Front Popular, prenent possessió de l'Ajuntament (...) A continuació s'acorda: que no havent trobat cap conseller a la Casa

¹⁴⁰ AAM, actes dels plens de l'Ajuntament dels diess 1, 15 i 22-8-36 i 19-9-36; ANC, fons citat, caixa 214, expt. 2, números 2-4 i 9. La Direcció General d'Administració Local, en la seva relació de data 12-8-36, publicada en el BOGC núm. 226 (de 13-8-36), va incloure a l'Ajuntament de Matadepera entre els ja constituïts conforme al Decret de 22 de juliol. La seu de l'UGT des de llavors en el carrer Sant Joan, núm. 19, i el POUM se instal·laria en la seu de la Lliga Catalana, sita en el carrer Sant Isidre, núm. 28.

¹⁴¹ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 163.

¹⁴² El President local d'UR era Ramón Closas. DOGC núms. 269 (de 25-9-36) i 290 (de 16-10-36); ANC, fons citat, caixa o lligall 214, expt. o document 2, núms. 108-113. La relació d'Ajuntaments constituïts d'acord amb el que disposava el Decret de 22 de juliol, de data 18-8-36 i publicada en el BOGC núm. 232 (de 19-8-36) porta el de Polinyà. El Comitè Local de Milícies Antifeixistes es va constituir en tots els municipis catalans, amb independència de si hi havia o no algun sindicat cenetista. Al respecte: ANC, fons citat, caixa 11, expt. 4, carta a Joan Casanovas, de data 11-9-36, enviada pel CLMA de Llavorsí, format per ERC i UGT.

Consistorial, per haver abandonat els seus llocs l'Ajuntament de dretes, es procedeix a enviar-los una comunicació manifestant-los que queden destituïts dels seus càrrecs en compliment de les ordres publicades pel Govern de la Generalitat”.

Es tria com a Alcalde al representant d'UR, Jaume Gibert Boada, acompanyant-li en la seva comesa els consellers Joan Viladoms Prunés (UR), Fermí Prunés Tarrés (ERC), Pere Calsina Genescà (ERC) i Marcelino Cardona Gall (ERC). Com a Alcalde segon va resultar triat, per unanimitat, Pere Calsina Genescà.

Després de la dimissió voluntària de l'Alcalde en el ple del 8 de setembre, és triat per unanimitat per al dit càrrec Fermí Prunés Tarrés i li van acompanyar en la seva tasca els consellers Pere Calsina Genescà, Marcelino Cardona Gall, Joan Viladoms Prunés i Lluís Brunet Prunés ¹⁴³.

Malgrat ser molt pocs els habitants del poble, va haver-hi també morts a causa de les represàlies polítiques, havent constataades dues defuncions en aquesta primera etapa: la del Secretari de l'Ajuntament, Antoni Bonfills Bonfills, i la de Francesc García Clárez, militant d'Acció Ciutadana ¹⁴⁴.

Quant a les confiscacions de propietats de l'enemic, en el ple del dia 30 d'agost es va acordar l'ocupació de l'empresa encarregada del subministrament d'aigua potable al poble, que era propietat d'Heribert Pons Arola (dipòsits, canonades, motors, rellotges, etc.) i, posteriorment, es confiscaria també del Mas Gibert (finca rústica) i quatre finques urbanes situades al carrer de la Raval, per haver pertangut el seu propietari al Sometent i a Acció Ciutadana, acusant-lo

¹⁴³ En la constitució posterior, conseqüència del Decret del 9 de octubre, haurà una composició sorprenent: Lluís Brunet Prunés representarà al POUM. Marcelino Cardona Gall a UR, Fermí Prunés Tarrés a UGT i Pere Calsina Genescà, a la CNT. En una altra posterior constitució (la del ple del 16-2-37), un representant cenetista a l'Ajuntament que es constitueix el 14-10-36, passarà a formar part del mateix, però, en representació de l'UGT.- AARE, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 6-7-36, 7-8-36 i 8-9-36. DOGC núm. 264, de 20-9-36. Relacionat com a constituït d'acord amb el Decret de 22 de juliol, per la Direcció General d'Administració Local, en la seva relació de data 12-8-36, publicada en el BOGC núm. 226, de 13-8-36.

¹⁴⁴ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 165.

d'assassinats, saquejos i actes múltiples de violència, a més d'haver-se absentat de la localitat ¹⁴⁵.

Després del començament de la guerra, l'anarcosindicalista egarenc Fidel Lechón seria l'encarregat d'organitzar un sindicat adherit a la Confederació en aquesta localitat ¹⁴⁶.

▪ Ullastrell:

El Comitè de Defensa Antifeixista complia amb la seva comesa militar, portant a terme una feina unitària de les organitzacions antifeixistes existents al poble (ERC, ACR, UR, PSUC, POUM i CNT) i sense que això afectés la feina quotidiana normal de l'Ajuntament. Entre d'altres activitats, i com era general a tota la comarca, organitzava festivals per recaptar diners amb destí a les milícies.

Va haver-hi un mort en aquesta primera fase de la guerra: Joan Amat Turu, qui no era únicament un propietari agrícola important, sinó que havia estat cap en el Sometent, regidor als temps de la Dictadura i membre de la CEDA ¹⁴⁷.

▪ Vacarisses:

Constituït l'Ajuntament segons el Decret de 22 de juliol, la seva activitat al llarg de l'estiu va ser la normal de l'època, encara que va haver-hi molta activitat a causa de les confiscacions, ajudat pels únics sindicats locals existents: UR i CNT. Confiscades dotze finques rústiques (de les que tres eren únicament zones boscosas) i nou finques urbanes, una d'elles – situada al carrer Montserrat, núm. 7 - es destinarà a seu del propi Ajuntament i del Jutjat Popular Municipal ¹⁴⁸.

¹⁴⁵ AARE, acta del ple de l'Ajuntament del dia 30-8-36; ANC, fons citat, caja 214, expt. 2, núms. 114-117.

¹⁴⁶ Vida Nueva, núm. 11, del 9-10-36, p. 4.

¹⁴⁷ AAU, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 15 i 27-7-36; DOGC núm. 283 (9-10-36); Vida Nueva, núm. 6 (22-9-36); Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 177.

¹⁴⁸ AAVA, acta del ple de l'Ajuntament del dia 16-10-36; DOGC núms. 245 (de 1-9-36, publicant la sisena relació emesa per la Direcció General d'Administració Local dels Ajuntaments catalans que li han enviat la certificació de la constitució de l'Ajuntament conforme al Decret del 22 de julio), 259 (15-9-36), 266 (22-9-36) i 276 (2-10-36); ANC, fons citat, caixa 215, expt. 3, núms. 58, 68 i 76.

Malgrat ser un poble amb tan pocs veïns, no sols va haver-hi confiscacions: tres homes van pagar amb la seva vida l'esclat del conflicte (un d'ells era sacerdot, un altre un guarda i el tercer havia sigut regidor)¹⁴⁹.

▪ Viladecavalls:

L'activitat de l'Ajuntament continuaria el seu ritme normal d'activitat durant el dit estiu.

En el Comitè Local Antifeixista van col·laborar amb ERC i UR, l'UGT (controlada pel PSUC) i la CNT (representada en aquest per Miquel Casanovas Picó, dit “El Miquelet de la Marina”, futur conseller municipal). No va dur a terme cap activitat repressiva violenta (fins i tot va protegir al sacerdot d'un grup de milicians que va arribar des de la veïna Terrassa amb la intenció d'assassinar-ho, a causa de la popularitat que tenia entre els veïns del poble) i sí, únicament, algunes confiscacions d'immobles, propietat de “feixistes” absents¹⁵⁰.

▪ MUNICIPIS DE 1.000 A 5.000 HABITANTS:

▪ Barberà del Vallès:

L'únic mort que es va produir a Barberà en aquest període inicial de la guerra va ser el del Secretari municipal, Josep Ferrer Prat, el cadàver del qual es va trobar el 26 de setembre en el terme municipal de Sabadell. Havia estat exercint el seu càrrec des del 17 de novembre de 1927¹⁵¹.

L'Ajuntament es va constituir d'acord amb el Decret del 22 de juliol i va funcionar normalment¹⁵².

▪ Castellar del Vallès:

La primera sessió plenària de l'Ajuntament després del començament de la

¹⁴⁹ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 177.

¹⁵⁰ AAVI, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 2-7-36, 18 i 27-8-36 i 16-10-36; DOGC núms. 239 (26-8-36), 259 (15-9-36) i 273 (29-9-36); VV. AA. *Història de...*, pp. 254 i 272; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 3, núms. 104 i 105.

¹⁵¹ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, *La repressió a la rera guarda de Catalunya (1936-1939). Volum II*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (: Biblioteca Abat Oliva, 84), 1990, p. 159; Agustí PALAU CODONYERS, op. cit., p. 257.

¹⁵² BOGC, núm. 223, de data 10-08-36.

guerra es va celebrar el 12 d'agost i tenia una finalitat bastant clara, segons el seu Alcalde, Antoni Tort :

“La Presidència exposa als reunits que el Comitè Local Antifeixista, del qual ostenta la presidència, ha suggerit la necessitat de recaptar cabals per fer front a les despeses ocasionades per la defensa contra la rebel·lió feixista i l'ajuda econòmica als treballadors en atur. El Comitè Local Antifeixista és de l'opinió que podria confeccionar-se un repartiment extraordinari setmanal entre els grans propietaris, petits burgesos i comerç, establint tres categories”.

Els quatre consellers de la Lliga Catalana (que solien acudir als plens anteriors al començament de la guerra, a diferència del que van fer els seus companys de partit en molts altres Consistoris) no havien estat destituït dels seus càrrecs oficialment en cap ple anterior, però ja no assistien a aquest.

L'Ajuntament continuaria funcionant únicament per a les tasques més essencials, pròpies de les seves competències legals anteriors al començament de la guerra, ja que la feina del Comitè Local de Milícies Antifeixistes va ser important ¹⁵³.

A més del seu president, va estar format, entre d'altres, per Lluís Montagut Homet (PSUC), Josep Malla Rocavert (CNT), Vicenç Roca Artigas (CNT, director de l'empresa Tolrà), Francisco Fabra, Francisco Peña, Antón Rovira i Enric Comellas Tàpies (ERC, però que en ser el president del Sindicat Agrícola local, tornaria a ser conseller a l'octubre en representació d'UR)¹⁵⁴.

Amb unes milícies al seu comandament compostes per un total d'uns 50 homes, es van confiscar , entre d'altres immobles, el de l'Ateneu Castellarenc - “amb el propòsit que serveixi per a totes les organitzacions i entitats addictes al moviment antifeixista (...) Les entitats de caràcter exclusivament cultural, poden també demanar els sigui concedit el local per a l'organització dels actes que desitgin celebrar”- i van salvar d'una sort incerta al sacerdot Joan Bosch, al metge Amadeu Casanovas Pobla i a les monges de les Germanes Vetlladores de

¹⁵³ AACV, acta del ple de l'Ajuntament del dia 14-6-38.

¹⁵⁴ AACV, acta del ple de l'Ajuntament del dia 19-4-38.

Sant Josep (sota la condició que no vestissin els seus hàbits), les quals, al seu convent del carrer Nou, cantonada de Sant Josep, s'havien dedicat des de 1922 a l'assistència de malalts i van poder seguir fent-ho al llarg de la guerra ¹⁵⁵.

L'Ajuntament va acordar la confiscació al presumpte enemic d'un total de 31 finques urbanes i 23 finques rústiques, destinant-les a usos molt diversos: seus de la pròpia Corporació i de les organitzacions antifeixistes, escoles, activitats recreatives i culturals, industrials, agrícoles i ramaderes, etc ¹⁵⁶.

Hi hauria set assassinats a causa de la repressió política en aquest període. Un d'ells, un milicià a les ordres del propi Comitè Local Antifeixista (Ricard Sampere Pobla), qui seria executat per intentar ajudar a escapar a un sacerdot. Els altres desafortunats que van pagar les ires del moment van ser un jornalero, dos sacerdots, un director d'una fàbrica, un comerciant i un farmacèutic ¹⁵⁷.

▪ Castellbisbal:

Va haver-hi un bon entediment entre les organitzacions antifeixistes que van formar el Comitè Local de Milícies, compost per ERC, UR, UGT, POUM i CNT. Presidit per l'Alcalde, la repressió política que va practicar al llarg de l'estiu es va cobrar tres morts (un sacerdot, un comerciant i un músic) ¹⁵⁸.

La presència cenetista al poble va ser posterior al començament del conflicte i es va deure a la feina realitzada en aquest sentit per la Federació Local de Sindicats de Terrassa.

¹⁵⁵ Ester PLANAS i Àlex PORTOLÉS, op. cit., pp. 30-32 y 117. Per aprofundir en l'època de la guerra civil, es pot mirar el periòdic local *La Farga*, de caràcter unitari antifeixista. Setmanari aparegut en 1933, es publicaria fins el 29-4-38. Es conserva a l'Arxiu d'Història de Castellar del Vallès.

¹⁵⁶ Pere Ronda era el president local d'UGT, mentre que el Secretari era Joan Amorós, també membre del Comitè Local Antifeixista; Dídac Hernández García era president de la Junta del Sindicat Únic d'Oficis Varis CNT-AIT; Enric Comellas era el president del Sindicat Agrícola de Rabassaires Castellarenc i el seu secretari era Josep Riera; el secretari general del Radi local del PSUC era Pere Pi Riera i el president del Círcol Republicà Autonomista Antoni Tort, éssent el secretari Lluís Vergès. Mirar ANC, fons citat, caixa 214, expt. 1, núms. 22, 24, 28-29, 67-68, 72, 78-80, 84-86.

¹⁵⁷ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 161 i 179.

¹⁵⁸ *Vida Nueva*, núms. 7 (de 26-9-36) i 10 (de 6-10-36). L'elecció del nou Alcalde es faria en el ple constitutiu del dia 18 d'octubre (AAC, acta del ple de l'Ajuntament del dia 18-10-36). Sobre la repressió, Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 161.

▪ Cerdanyola del Vallès:

La relació entre les organitzacions antifeixistes (ERC, UR, UGT, POUM i CNT) és bona en aquests primers mesos de guerra i va realitzant la seva feina un Comitè de Milícies Antifeixistes conjunt de Cerdanyola del Vallès i Ripollet. Les confiscacions d'immobles són moltes, incloent barris residencials sencers, com el de Bellaterra. En un d'aquests immobles, el situat al carrer Santiago número 30, s'instal·la la Subdelegació de Cerdanyola-Ripollet, Vallès Central, del Consell de l'Escola Nova Unificada (“Consell de l’Escola Nova Unificada”, CENU), destinant-ho, a més a més, a grup escolar i parvulari (el complex denominat “Zona C”).

Entre les finques confiscades hi ha diverses cases residencials - situades als carrers Avinguda 14 d'abril, Francesc Layret i Pi i Margall - que l'Ajuntament destinarà a escoles públiques, el mateix ús que es donarà a la seu de la “Societat Sport Club” de Bellaterra ¹⁵⁹.

Cerdanyola del Vallès es va fer cèlebre perquè el subsòl de l'església del poble es va utilitzar com a cementiri per als afusellats al llarg de la guerra, arribant-se a recollir un total de 158 cadàvers a l'agost de 1943 i dels que únicament van ser identificats 48 (veïns dels municipis d'Igualada, Torredembarra, Vilanova de la Roca i Molins de Rei). Els morts en aquesta localitat fins a la constitució del nou Ajuntament – el 17 d'octubre – van ser un total de 9 persones: un industrial, un propietari agrícola que va ser Alcalde del poble a l'any 1923, un oficial del Registre de la Propietat Immobiliària que era militant de Falange Espanyola, dos comerciants (dels que un era cap de milícies de Renovació Espanyola), dos jornalers, un agricultor, un empleat, un advocat i el Secretari de l'Ajuntament de Cardedeu)¹⁶⁰.

▪ Palau –solità i Plegamans:

¹⁵⁹ ANC, fons citat, caixa 214, expt. 1, núms. 100-104, 105-106 i 118. Miquel SANCHEZ GONZALEZ, *La Segona...*, p. 102-109. Una centúria de milicians s'enrolaria voluntàriament en la Columna Durruti.

¹⁶⁰ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 161 i 179.

La relació amb el Comitè Local de Milícies Antifeixistes és bona i l'activitat de l'Ajuntament és normal, col·laborant amb aquell en l'organització de festivals per a la recaptació de diners amb destí a les milícies i altres qüestions, com eren les confiscacions.

Al capdavant del Comitè Local figuren Antoni Estany Padrós i Patrici García Albiol, ambdós de la CNT. Les altres organitzacions antifeixistes que figuren al mateix són també les úniques existents al poble, ERC i el sindicat camperol, UR.

Complint amb allò que s'ha disposat pel Govern català en el seu Decret del 5 d'agost, sobre confiscacions, aprovat a proposta del Conseller de Justícia i Dret, Josep Quero Molares (ERC), el Comitè Local va procedir a reomplir les “actes d'ocupació” que havia de remetre a la Generalitat (Comitè d'Apropiacions, amb seu al carrer Mallorca, núm. 269, de Barcelona), una per cadascun dels immobles objecte de la dita activitat, expressant en aquestes el paràgraf següent: “amb el prec que sigui feta adjudicació al Municipi d'aquest poble”. El remitent era l'Ajuntament, que era l'interlocutor legal per a això.

Entre els immobles que es van confiscar figuren la seu social de la Cooperativa La Popular, al carrer Anselm Clavé, s/n (que ho era, al seu torn, de la Lliga Catalana i que a partir d'ara s'utilitzarà com a escola infantil), dues cases propietat de Mercè Padró Torras (que ara seran utilitzades per l'Ajuntament per a les seves activitats) i un magatzem que la “entitat de dretes” denominada “Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Palau-solità” tenia en propietat al carrer Anselm Clavé, s/n ¹⁶¹.

Durant el mes d'agost hi ha constància de la defunció de Josep Mas Torras, antic regidor i Alcalde accidental, comerciant de professió ¹⁶².

▪ Ripollet:

El Comitè Antifeixista va ser unitari amb el limítrof municipi de

¹⁶¹ AAPP, actes de les sessions plenàries de l'Ajuntament dels dies 26-8-36 i 21-11-36. ANC, fons citat, caixa o lligall 214, expt. o document 2, núms. 73-77.

¹⁶² Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 165.

Cerdanyola del Vallès, com ja hem esmentat amb anterioritat. Això va obeir que tant la CNT - sindical majoritària - com l' UGT tenien organització conjunta per a ambdós pobles, pel fet que a la fàbrica Uralita hi havia treballadors dels dos. Un dels integrants destacats d'aquest, veí de Ripollet i que seria conseller municipal a partir del 20 d'octubre, era el cenetista Pere Llargués Domènec ¹⁶³.

L'activitat de l'Ajuntament es va desenvolupar amb normalitat. Hi havia bona relació amb el Comitè Antifeixista de Cerdanyola-Ripollet. Aquest utilitzarà l'edifici de l'església com a garatge i aconseguirà que uns cent voluntaris s'apunten com a milicians (veïns de Cerdanyola del Vallès, Ripollet i Montcada i Reixac) per partir cap al front aragonès, enquadrats a la Columna Durruti ¹⁶⁴.

Els morts constatats des del començament del conflicte fins a la constitució del segon Ajuntament de guerra, possiblement conseqüència de les represàlies de tipus politicosocial, van ser nou, dels que a cinc d'ells se'ls coneixia la seva militància en partits de dreta, un havia estat antigament Secretari de l'Ajuntament de Rubí (Joan Turu Sallés) i tres eren sacerdots ¹⁶⁵.

▪ Sant Llorenç Savall:

Al llarg de l'estiu la situació serà de tranquil·litat, col·laborant la CNT en el Comitè Local de Milícies, al costat de les organitzacions governants al Consistori. L'Alcalde està al capdavant del dit Comitè en qualitat de president - d'acord amb la normativa de la Generalitat - i és, al mateix temps, president de la delegació local del sindicat camperol UR.

¹⁶³ Ramón MARTOS CALPENA i Toni OLLER CASTELLÓ, op., cit., pp. 46 i 59-61. AAR, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 28-7-36 i 20-10-36. Relació de la Direcció General d'Administració Local, de data 12-8-36, d'Ajuntaments constituïts conforme al Decret de 22 de juliol, inclouent Ripollet, publicada en el BOGC núm. 226, de 13-8-36. Miquel SÀNCHEZ GONZALEZ, *La Segona República...*, pp. 102, 106-109 i 181.

¹⁶⁴ Segons el Secretari de l'Ajuntament de l'època, Casimir Carbó, el Comitè Antifeixista no va tenir mai contacte directe ni indirecte amb l'Ajuntament i no va intervenir en absolut en cap dels assumptes de l'Administració Local, doncs "El Consell Municipal va actuar sempre com si no hagués passat res": es pot mirar al respecte Ramón MARTOS CALPENA i Toni OLLER CASTELLÓ, op. cit., p. 114. Sobre els milicians voluntaris, les declaracions del cenetista José Molina Patiño, *ídem*, p. 54.

¹⁶⁵ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 165 i 179.

S'arribaran a confiscar un total de 69 finques, la major part d'elles rústiques, prenent la iniciativa en el dit tema la CNT ¹⁶⁶.

El dia 31 de juliol es va trobar mort, en el terme municipal de Barberà del Vallès, el cos de què havia estat Secretari de l'Ajuntament, Segimón Serra Arbós, vinculat a la CEDA. Seria enterrat al cementiri de Sabadell. De tot això es va informar els consellers municipals en el ple del dia 2 d'agost ¹⁶⁷.

El dia 5 d'octubre, quan ja hi ha un Consell Executiu unitari de la Generalitat, anticipant-se al Decret de 9 d'octubre sobre nova constitució dels Ajuntaments, es produeix una situació històrica en aquest petit poble de muntanya: hi ha un ple extraordinari, convocat de manera urgent, en el que el Comitè Local Antifeixista declara dissolt el dit Consistori en la seva composició actual, quedant únicament en el mateix – cridat a partir d'ara Consell Local Municipal (Consell Local Municipal) – com nous consellers municipals Francesc Solà Ollé (UR), Joan Riatós Francàs (ERC), Josep Castella Ros (CNT), Joan Trench Vila (CNT), Joan Clotet Corominas (CNT), Llorens Brosa Utset (CNT) i Joan Parera Davi (CNT).

Es distribueixen els càrrecs del nou govern i el líder local de la CNT, Josep Castella Ros, és triat Alcalde per unanimitat, assumint la CNT cinc regidurías d'àrea en el cartipàs municipal, ERC dos i UR cap ¹⁶⁸.

▪ Sant Quirze del Vallès:

En aquesta localitat es va formar el corresponent Comitè Local de Milícies Antifeixistes.

Fora per l'existència d'algun problema en les relacions amb aquest per part de l'Ajuntament o ben fora perquè Pere Lloret (el Director General

¹⁶⁶ AASLS, Actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 15, 26 y 27-7-36; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 2, núm. 17; BOGC núm. 227, de 14-8-36 (quarta relació realitzada per la Direcció General d'Administració Local el 18-8-36, d'Ajuntaments catalans constituïts segons el disposats en el Decret de 22 de juliol).

¹⁶⁷ Josep M. SOLÉ SABATE i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 171; AASLS, acta del ple de l'Ajuntament del dia 2-8-36.

¹⁶⁸ AASLS, acta del ple de l'Ajuntament del dia 5-10-36.

d'Administració Local, pertanyent a l'organigrama del Departament de Governació de la Generalitat) ho va comunicar de forma generalitzada a tots els Ajuntaments, el ben cert és que l'Alcalde del poble va rebre una carta d'aquell, amb data 7 d'agost, de la que interessa ressaltar el següent contingut:

“En compliment del que disposa l'Ordre Circular d'aquest Departament del 28 de juliol passat, establint que els Alcaldes, com a representants que són del Govern de la Generalitat i del de la República, únicament poden rebre ordres per al compliment i execució de qualsevol servei, per conducte de les Autoritats superiors, li faig present que cal observar l'esmentada Ordre Circular i que deurà Ud estar en connexió directa amb el Comitè Local de les Milícies Antifeixistes, però, no supeditat a aquest. El que li comunico perquè en prengueu coneixement i efectes oportuns”¹⁶⁹.

I així va haver de ser, ja que quan els milicians volien desplaçar-se a una altra localitat era l'Ajuntament el que els expedia l'oportuna autorització, necessària per poder transitar sense cap problema¹⁷⁰.

L'activitat quotidiana de l'Ajuntament, en les qüestions de la seva competència, no es va veure alterada per l'existència del Comitè: en els plens d'aquesta primera etapa de la guerra es prenen acords que afecten tots els àmbits de la competència municipal (incloent nomenaments de personal al servei del Consistori i l'establiment d'horaris comercials) i, a més a més, els relacionats amb les confiscacions de boscos, de nínxols de propietat privada i de la masia de Can Viver de la Serra, que serà destinada a sanatori municipal.

Després que la Generalitat disposés per Decret que els Ajuntaments tenien la possibilitat legal d'establir un nou impost en els seus respectius municipis, el denominat “Repartiment Extraordinari per a les despeses de Defensa davant el problema de l'atur i d'atur forçós”, el Consistori aprova - l'11 de setembre - una relació de noms de veïns i de la quantitat de pessetes que haurà de pagar cadascun d'ells pel dit concepte, així com el començament de la construcció

¹⁶⁹ AHMSQV, documentació diversa de l'Ajuntament 1936-1939, ofici del Director General d'Administració Local, sortida núm. 1738, de data 7-8-36.

¹⁷⁰ *Idem*, mateixa documentació, autorització de l'Ajuntament, de data 19-8-36, a un milicià que es deia Narcís i al vigilant local, per poder viatjar junts a Caldes de Montbui.

d'obres públiques per pal·liar l'atur laboral existent entre els treballadors, contractant directament el Consistori a les empreses constructores ¹⁷¹.

Quant a les confiscacions que acorda sol·licitar l'Ajuntament, seran, a més de l'església i el rectorat eclesiàstic, un total de 19 finques rústiques – que es destinaran posteriorment a la seva explotació agrícola o forestal – i 4 finques urbanes, destinant-se dos d'elles al propi Ajuntament (les situades al carrer Major, nombres 35 i 37), una a seu social de la CNT i l'última a seu d'ERC, al Passeig Primer de Maig ¹⁷².

No hi ha constància de cap mort per motius polítics al llarg d'aquesta primera etapa de la guerra.

- Santa Perpètua de Mogoda:

Al si de l'Ajuntament es va dur a terme un procés de conjunció unitari de forces antifeixistes que es confonia amb l'existència del Comitè Local de Milícies. Com en algunes altres localitats, es produïa una anticipació respecte als esdeveniments posteriors normativitzats.

La Direcció General d'Administració Local va contestar positivament a la iniciativa del Consistori, raó per la qual aquest es va ampliar també a la representació del POUM ¹⁷³.

Després d'una visita efectuada pel President de la Delegació Comarcal-Vallès Central del CENU (amb seu a Sabadell), s'informa en el ple del Consistori, celebrat el 19 d'agost, que s'ha procedit a la constitució a la localitat d'una delegació local del dit organisme de la Generalitat, dependent del Departament d'Ensenyament, decidint-se en aquest procedir a realitzar les confiscacions necessàries – com la de Can Tayó – per al desplegament de la

¹⁷¹ *Ibidem*, Pressupost d'obres presentat a l'Ajuntament el dia 29-9-36 per Joaquin Fernández, delegat del Comitè Obrer de Control Regional CNT-UGT de l'empresa Riegos Asfálticos, S.A.; actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 7, 14 i 28-8-36 i 4, 11 y 26-9-36.

¹⁷² ANC, fons citat, caixa o lligall 215, expt. 2, núm. 34.

¹⁷³ BOGC núm. 226, de 13-8-36, Direcció General d'Admistració Local: relació, de data 12-8-36, d'Ajuntaments constituïts conforme al Decret de 22-7-36, en relació amb els plens de l'Ajuntament dels dies 10-8-36 (in fine) y 23-9-36, respecte de l'ofici rebut de dita Direcció General de data 5-9-36.

cultura primària. També servirà per a la dita finalitat l'edifici de les monges de l'Escola Sagrada Família ¹⁷⁴.

La normalitat en la convivència quotidiana entre els veïns serà la tònica general al llarg d'aquesta etapa, excepte el ja típic incendi de l'església del poble. No hi haurà víctimes per causa de la repressió política ¹⁷⁵.

▪ Sentmenat:

El “Consell Municipal” funcionarà normalment al llarg de l'estiu, encara que amb un altre Secretari Municipal, Antonio Calsina Davi, que ha substituït a l'anterior, Amadeu Miguel Martorell, després de ser destituït per l'Ajuntament, emparant-se en els Decrets del Govern central republicà de data 21 de juliol i del Govern autonòmic català del dia següent.

Un dels temes que abordarà, conjuntament amb el Comitè Local de Milícies, serà el de procedir a la confecció dels pressupostos per a la reparació immediata dels locals que s'han confiscat i que seran destinats a escoles, complint així l'ordre (donada pel Delegat Comarcal del CENU, Sarrà Serravinyals) que els nens puguin utilitzar-los en el moment de l'obertura del nou curs acadèmic.

Representants de l'Ajuntament acudiran en aquesta etapa a diversos actes públics de caràcter politicoinstitucional que es duran a terme a Barcelona i Sabadell ¹⁷⁶.

L'Alcalde pot passar a la història per ser el primer que va morir en plena guerra, no per acció de l'enemic situat a la rereguarda, a l'interior del territori català (la denominada “Cinquena Columna”), sinó per haver estat atropellat per un tren de la línia dels Ferrocarrils del Nord d'Espanya (actual RENFE) a la

¹⁷⁴ AASPM, acta del ple de l'Ajuntament del dia 19-8-36. Entre les confiscacions hagudes, l'Ajuntament es va reservar la casa de l'Avinguda Galán i García Hernández, núm. 34, (abans c/ Antonio López), amb destí a la Conselleria d'Abastaments. Véase ANC, fons citat, caixa 215, expt. 2, núms. 72 i 75.

¹⁷⁵ VV. AA., *El que sabem...*, pp. 132-133.

¹⁷⁶ AAS, actes dels plens de l'Ajuntament celebrats els dies 5-8-36 i 3-9-36. S'ha de mencionar que el dia onze de setembre de 1936 – l'actual “Diada” o Dia Nacional de Catalunya – va ésser molt celebrat amb actes d'aquest tipus.

ciutat de Sabadell. El seu cadàver va ser exposat en el seu de l'Ajuntament i es va enterrar el 5 de setembre, invitant-se a l'efecte “ a tots els Ajuntaments dels voltants, Cercle Republicà Federal de Sabadell i totes les entitats i organitzacions obreres de la localitat”. Li substituiria en el càrrec el Primer Tinent d'Alcalde, Salvador Pujol Sabé ¹⁷⁷.

Es van confiscar 29 finques urbanes. Respecte a la seva utilització, l'Ajuntament es va quedar amb la situada al carrer Pi i Margall núm. 15; el parvulari es va ubicar en la del carrer Passeig de Clavé, núm. 14; l'escola que depenia del CENU en la del carrer Joaquím Costa número 2 i la major part de la resta es destinarien a residències per als refugiats de guerra ¹⁷⁸.

Els assassinats a causa de la repressió política, al llarg d'aquests primers mesos, van ser tres: un paleta, un membre de la CEDA i de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (és a dir, un propietari) i el sacerdot Enric Torramorell Rabella, de 63 anys d'edat ¹⁷⁹.

▪ **MUNICIPIIS DE 5.000 A 7.500 HABITANTS:**

▪ Montcada i Reixac:

En el Comitè Local de Milícies Antifeixistes estan presents les organitzacions ERC, UR, PSUC/UGT i CNT. En aquesta important localitat no hi ha agrupacions d'ACR ni del POUM. Hi ha una bon entesa entre els líders d'aquestes.

L'Alcalde assumeix la funció d'impulsor del nou ordre revolucionari –raó per la qual serà reelegit sense cap problema a l'octubre – en portar al Consistori cap a posicions radicals. Són significatius, per exemple, acords com el d'enderrocar l'edifici de l'església per la brigada municipal i dedicar el solar a una plaça de mercat (encara que necessitaran la conformitat del Comitè Central de Milícies Antifeixistes, reconeixen els consellers) o el que qualsevol empleat de l'Ajuntament que cobri més de 70 pessetes setmanals, no podrà tenir

¹⁷⁷ *Idem*, acta del ple de l'Ajuntament celebrat el dia 5-9-36.

¹⁷⁸ ANC, fons citat, caixa 215, expt. 2, núms. 77-78 i 102.

¹⁷⁹ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 171.

qualsevol altre tipus d'ocupació remunerada ni percebre cap tipus de renda o pensió (incompatibilitat, dedicació exclusiva)¹⁸⁰.

Els “Consellers” del nou Govern de la Generalitat prenen possessió dels seus càrrecs el dia 27 de setembre.

És la constatació definitiva davant l'opinió pública d'un fet històric sense precedents en el moviment llibertari internacional: els representants d'una organització sindical revolucionària anarcosindicalista donen el pas definitiu en la seva evolució d'adaptació possibilista al mig que els envolta, acceptant compartir les màximes responsabilitats de caràcter polític existents en un territori amb altres organitzacions de caràcter no llibertari.

És el començament d'una nova etapa en l'història de l'esquerra llibertària catalana, radicalment diferent de la protagonitzada fins abans de la guerra i que suposa no sols oblidar l'opció d'una temptativa colpista que obri el camí cap a una dictadura de la CNT (el “anar a pel tot”, defensat per Juan García Oliver), sinó també acostar a la Confederació a un procés revisionista tant dels seus postulats estratègics com de la seva pròpia estructura organitzativa i la seva dinàmica de funcionament intern.

Aquest mateix dia, dimarts, l'Ajuntament de Montcada i Reixac celebra un ple extraordinari i, sense esperar tan sols a la publicació del Decret de nomenament novament Govern autonòmic, els regidors renuncien als seus càrrecs “per facilitar la unificació de l'administració del poble”, resolent que quedi “encarregat l'Alcalde per gestionar amb el Comitè Antifeixista Local la forma de complir a aquesta aspiració unànime del Consistori”¹⁸¹.

El resultat és que el diumenge 4 d'octubre ocorre un fet polític important: es constitueix el denominat “Comitè Municipal” a les dependències del Consistori, compost per les diferents organitzacions antifeixistes existents, en substitució de l'anterior Ajuntament i anticipant-se al Decret que acordarà el

¹⁸⁰ AAMR, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 27-8-36, 3 i 27-9-36.

¹⁸¹ AAMR, acta del ple del dia 27-9-36.

Govern català el dia 9 d'octubre, que regularà el dit caràcter unitari de les Corporacions Locals.

Ho formen els representants confederals Salvador Mellado Hernández, Juan Rodríguez, Rafael Castillo, Joaquín Martínez, Benito Hernández, Salvador García Valverde, Francisco Miras Rodríguez, Juan Téllez Domínguez, José Miras Rodríguez, Salvador García Valverde i Antonio Monreal, a més a més d'en Joan Colomer Canals (PSUC/UGT), Victoriano Carranza, Camil Puig Escudero (UR), Felip Gener Cañardó (ERC), Antonio Espinassa (UGT), Antonio Martínez Surroca (UGT) i Francesc Reverter.

Evidentment, els cenetistes s'han imposat – fent valer la seva major presència numèrica de militants – a la resta de les organitzacions antifeixistes del poble, encara que la dita majoria (amb 11 consellers) només serà efectiva fins al ple del 22 del dit mes, quan hagin de complir forçosament el Decret del dia 9 i acostentar-se amb 6 representants en el nou Ajuntament ¹⁸².

De moment, es procedeix a organitzar l'administració municipal de la manera següent: Delegat del despatx d'afers generals (Juan Téllez), Ordinador de Pagaments (Victoriano Carranza), Dipositari (Francisco Miras), Delegat de Cultura (Salvador García), Delegat de Sanitat (Felip Gener), Comissió Central (Rafael Castillo, Juan Téllez, Joan Colomer i Salvador Mellado), Comissió d'Abastaments (José Miras, Benito Hernández, Antonio Monreal i Camil Puig), Comitè de Guerra (Joaquín Martínez, Francisco Miras, Victoriano Carranza i Francesc Reverter).

No obstant això, l'acceptació unànime de la dita composició tan sols dura aquest dia, ja que en la pròxima sessió, la del dia 7 del dit mes, els quatre representants de la UGT manifesten, a través del seu portaveu (Antonio Martínez Surroca), que abandonen el dit Comitè Municipal, en haver rebut ordres respecte d'això i al·legant – entre d'altres raons menors – que la UGT no tenia la representació que mereixia.

¹⁸² AAMR, acta del ple del dia 4-10-36.

Entre els acords adoptats pel Comitè Municipal, podem destacar els següents:

- En àmbits assistencials: la creació d'un menjador popular per a les persones que tinguin més de 60 anys, no puguin treballar o no tinguin mitjans de subsistència; l'establiment d'un ordre de preferència per entrar a treballar, a favor d'aquelles persones que no tinguin cap familiar que percebi salari; la confiscació d'un edifici per a la creació d'una clínica en què s'assisteixi a les dones embarassades; la prohibició de la mendicitat; la realització d'un estudi sobre l'entrega d'una paga setmanal als aturats i el repartiment del treball existent per torns; el cobrament pel propi Comitè de les rendes de tots els arrendaments urbans existents en la localitat, per destinar les dites quantitats al pagament de salaris de les activitats laborals que es creuen per als aturats.
- En els àmbits de l'ensenyament i la cultura: l'edifici confiscat a una institució religiosa per la CNT i que aquesta va oferir a l'Ajuntament per convertir-ho en Hospital, s'habilita per ser destinada a escoles públiques (les denominades “Grup Escolar del riu Ripoll”), el condicionament i posada de les quals en marxa es durà a terme el dilluns 19 d'octubre; l'ampliació de la biblioteca municipal, tant en extensió del local com del seu fons de llibres; el pagament de les excursions estiuenques escolars a Caldes de Montbui per als nens del poble.
- En defensa i seguretat interior: es redueix a 40 el nombre de milicians i membres de comitès amb dret a cobrament; es realitzen crides individualitzades a tots els homes del municipi en edats compreses entre els 18 i 40 anys d'edat, perquè acudeixin a la Casa Consistorial a presentar els seus documents militars i reomplir unes fitxes, amb vista al començament de la instrucció militar, d'acord amb el que estableix el Decret de 30 de setembre del nou Govern català.
- En matèria d'ordre públic: resolució negativa a la petició de diverses persones perquè els sigui expedit un certificat de bona conducta i tenir així un accés més fàcil a les denominades Forces d'Ordre Públic. Es considera que “qui vulgui defensar les llibertats del país, ben pot fer-ho inscrivint-se en les milícies, i

dedicant-se al treball productiu un cop vençut el feixisme”.

- Per al foment de la nova economia: a la petició que han realitzat els treballadors que s'han confiscat de la fàbrica de serrar fustes de J. Capdevila, en el sentit que s'els rebaix el lloguer que cobra l'Ajuntament tant de la finca com de la maquinària, li contesta dient-los que no se'ls cobrarà cap lloguer; resolució negativa a què sigui concedida, a una empresa privada que així ho ha sol·licitat, la concessió per a l'extracció de sorres dels rius Besòs i Ripoll i de la “riera” de Sant Cugat, “ja que no seria just que es concedís aquesta explotació per a un benefici o lucre particular, quan sent càrrec del municipi l'extracció, es dona manera de guanyar-se el sustento a moltes famílies”; acordant pagar – a compte que es vagi reintegrant la dita quantitat conforme es vagi poguent i sense cobrament d'interessos – les obres d'adaptació del local de l'empresa “Col·lectiva de Barbers”¹⁸³.

Al cementiri d'aquesta localitat es va executar a diversos centenars de persones, a causa de la proximitat amb la capital catalana. Dels estudis realitzats fins avui, es desprèn que en aquests tres primers mesos de guerra la repressió va aconseguir a 14 persones del poble, de les que 6 eren pertanyents a entitats religioses i altres 6 estaven vinculades a organitzacions de la dreta local ¹⁸⁴.

▪ Rubí:

El comandament de les milícies rubinenques estava a càrrec del denominat “Comitè Executiu de Milícies Antifeixistes” (CEMA). Va estar format per representants d'ERC, UR, POUM i CNT-FAI, al no haver-hi a la localitat cap organització ugetista ni Ràdio local del PSUC.

El diumenge 2 d'agost va sortir el primer nombre del setmanari, bilingüe, “Combat. Organ dels Milícies Antifeixistes. Portaveu dels organitzaciones que integrin l' A O R.” (és a dir, Aliança Obrera Revolucionària), editant-se amb la maquinària que s'havia fet servir fins llavors per editar el setmanari catòlic i

¹⁸³ DOGC núm. 278, de 4-10-36; AAMR, actes dels plens dels diess 4, 7 i 14-10-36.

¹⁸⁴ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 163 i 179.

conservador “Endavant”, situada a les dependències de la Cambra Agrícola Oficial i que ara serien seu del Comitè com abans ho havien estat de la Lliga Catalana (després denominada “Casino Espanyol”). Tenia un caràcter unitari i es publicaria fins a juliol de l'any següent ¹⁸⁵.

Entre els representants que les dites organitzacions van tenir en el Comitè al llarg de la seva existència, podem citar als següents: per ERC, Esteve Llopart, Joan Martí i Amadeu Tort; per la CNT, Joaquím Aragonès Campderrós (que serà conseller municipal a partir del dia 30 d'octubre de l'any següent), Domènec Dolcet Roura (qui substituirà a l'anterior – per dimissió - en el dit Comitè des del 15 d'agost i també serà conseller municipal a partir del 30 d'octubre de l'any següent) i tres representants més de la Confederació que van pertànyer al dit Comitè però que van comunicar a mitjan del mes d'agost – mitjançant escrit de la Junta del Sindicat cenetista - la seva renúncia al Comitè Central de Milícies Antifeixistes de Catalunya i aquest els va respondre – en data 2 de setembre – que no els havia sigut acceptada i havien de continuar als seus llocs de responsabilitat: E. Algora, P. Abella i C. Alvarez ¹⁸⁶.

El CEMA va decidir que es dugués a terme la constitució d'un Comitè Femení de Defensa Nacional i a aquest se li van habilitar unes dependències al costat de la seva seu. Tindria com a finalitat bàsica la de recaptar donatius de roba i diners per als combatents (com va passar, per exemple, en la tradicional Festa de la Flor, celebrada el diumenge 30 d'agost). Les representants en el dit Comitè Femení van ser: pel Centre Democràtic Republicà (ERC), Carmen Crespo i Maria Roura Cortina; per les “Societats Camperoles” (és a dir, UR), Rosa Ricart Alemany i Pepita March Camats; pel POUM, Teresa Pereña Lázaro i Remei Pla Pallejà; per la CNT, Asunción Aragonès Campderrós i Emilia Metz Manzanares; per l'Ateneu Cultural, Adelina Martí Serrano i Joaquina Granero

¹⁸⁵ *Butlletí del Grup de Col.laboradors del Museu de Rubí*, núm. 32, març 1989, monogràfic “Rubí durant la guerra 1936-1939”, p. 66, 79 i 83.

¹⁸⁶ *Idem*, p. 62, transcripció de documents originals del CEMA, feta pels integrants del Grup de Col.laboradors del Museu de Rubí, Francesc Margenat Ribas i F. Xavier Arís Puiggrós.

Molina; pel Grup Femení de la Cooperativa “La Rubinenca”, Angela Bonell i Rosa Casanovas ¹⁸⁷.

En la sessió ordinària celebrada pel Consistori el 26 d'agost, la immediata posterior a la seva constitució, es va aprovar, entre altres molts pagaments a realitzar per l'Ajuntament, l'abonament de 5 jornals (90,50 ptes.) a una persona per “desmuntar i muntar el rellotge del campanar i altres despeses que ha ocasionat el foc de l'església”¹⁸⁸.

Però aquest ple pot considerar-se com històric per un altre motiu, ja que els consellers aproven, per unanimitat, fer cas omís de les normes jurídiques que regulen el funcionament d'adjudicació de les contractacions municipals d'obres públiques – el Reglament de Contractacions Municipals – i que sigui el propi Ajuntament el que s'encarregui, immediatament, de construir les obres que estaven pendents de realització, com a mitjà per mitigar el considerable atur existent al poble (“molt més quant aquest s'ha agreujat considerablement a hores d'ara de lluita contra el moviment facciós...”): la construcció del nou Grup Escolar (que ja s'havia adjudicat legalment a una empresa mitjançant subhasta realitzada el 15 de juliol), l'arreglament i construcció de clavegueram, arreglament d'edificis, arreglament i construcció de nínxols, etc. A més a més, decideix per unanimitat demanar un préstec de 100.000 ptes., acollint-se a allò que s'ha previst en el Decret aprovat pel Consell Executiu català (a proposta del Conseller de Governació, Josep Maria Espanya, d'ERC) el dia 17 d'agost, que diu – entre d'altres coses – el següent:

“Constituïts tots els Ajuntaments de Catalunya sota una sola directriu, és

¹⁸⁷ *Ibidem*, pp. 42 i 62-63. La Presidenta del Grup Femení del CDR era Rosa Rosés – substituïda posteriorment per Palmira Tort - i la Secretaria, Clara Brossa.

¹⁸⁸ *AHMR*, acta del ple de l'Ajuntament del dia 26-8-36. El foc va passar el dia 20 de juliol, al matí, y sembla que els animadors del fet eren de fora del poble (és a dir, una de les famoses “patrulles mòvils” que –es diu – existien en aquells primers dies convulsius i a les quals s'adjudicaven, generalment, en tots els municipis, dites fogueres de caire antireligiós), i gràcies a alguns vilatans que es van oposar, únicament va afectar el mobiliari i algunes coses de l'interior del temple eclesial, sense arribar a la rectoria. Mirar el relat i les fotografies en: Josep SAPÉS ESMENDIA, *Dretes i esquerres o la guerra del 36 a Rubí*, Rubí, Comissió de Cultura del Casal d'Avis de Rubí, 1991, pp. 55 i 60-63.

no ja una alta conveniència, sinó una necessitat imprescindible, en les actuals circumstàncies, que les Corporacions Municipals disposin de suficients mitjans per complir amb tota eficàcia l'altíssima missió que aquelles els imposen (...) Art. 1r: S'autoritza als Ajuntaments de Catalunya a votar un crèdit extraordinari, l'import del qual es fixarà prudencialment en relació al respectiu Pressupost, amb destí a sufragar les despeses que ocasioni als mateixos Municipis el servei de la defensa nacional i les exigències de l'atur forçós (...) s'autoritza la confecció d'un repartiment, també amb caràcter extraordinari, i sense limitació quant a la matèria que pugui ser objecte de la imposició (...) Art. 3r: Les quotes seran aplicades en relació a les rendes i rendiments dels contribuents, volgudes pels Ajuntaments en la xifra que considerin justa, i també, amb caràcter subsidiari, es podrà utilitzar per determinar-les els signes externs de riquesa (...) Art. 4t: El repartiment, també amb caràcter extraordinari, i sense limitació quant a la matèria que pugui ser objecte de la imposició (...) Art. 5è: Les quotes seran aplicades en relació a les rendes i rendiments dels contribuents, volgudes pels Ajuntaments en la xifra que considerin justa, i també, amb caràcter subsidiari, es podrà utilitzar per determinar-les els signes externs de riquesa (...) Art. 6è.: El repartiment extraordinari esmentat no estarà subjecte als terminis i altres requisits del general o ordinari i entrarà en període de cobrament immediatament després que ho confeccioni i aprovi l'Ajuntament”¹⁸⁹.

L'Ajuntament prosseguirà la seva activitat normal quotidiana fins a la constitució del nou Ajuntament que ordenarà el Decret de 9 d'octubre, sense cap problema, atenent a les moltes necessitats del moment i de difícils solucions a curt termini, mantenint tots els serveis públics i, a més a més, ratificant-se en l'acord que es va adoptar en un ple anterior al començament de la guerra (el del dia 5 de juny), pel qual es decidia sol·licitar un préstec, per un import de 400.000 pessetes, a una entitat financera (actualment, “La Caixa”), per destinar-les a la construcció d'unes escoles ¹⁹⁰.

Per a la Delegació Local del CENU, l'Ajuntament va triar com a representant seu a Miquel Segura Mitjans (president de la Comissió de Cultura, conseller per ERC). Al seu torn, el POUM va tenir com a representant seu a Vicens Acín Mas i la CNT a Domènec Paloma Camí (futur conseller

¹⁸⁹ AHMR, acta del ple de l'Ajuntament del dia 26-8-36; BOGC núm. 232, de 19-8-36.

¹⁹⁰ AHMR, acta del ple de l'Ajuntament del dia 9-9-36.

municipal)¹⁹¹.

El 27 de setembre sortiran de Rubí 54 voluntaris milicians, sota el comandament de Jaume Pla (POUM) i Esteve Llopart (ERC). S'integraran a la Columna Joaquín Maurín, dirigida pel rubinenc del POUM, Josep Rovira Canals ("Pep Rovira", futur Cap de la 29 Divisió "Lenin"). Amb ells, ja serien més d'un centenar els milicians de la localitat que lluitarien al front aragonès¹⁹².

Les organitzacions antifeixistes rubinenques també van desenvolupar, a partir de la segona setmana de setembre, una sèrie d'iniciatives bàsiques en l'àmbit econòmic o juridicocomercial, gràcies a les confiscacions i col·lectivitzacions que s'havien vingut efectuant des de primers d'agost (entre les que es comptava la de l'empresa industrial més important de la localitat, "Rubí Industrial, S.A.", propietat gairebé en la seva totalitat de Joan Arch). Clau per a la població va ésser la constitució d'una comissió o ponència conjunta per a l'elaboració d'un pla general de col·lectivització i control de tots els rams productius, doncs seria l'encarregada de perfilar el camí a seguir per la revolució econòmicosocial que es viuria al llarg de tot el conflicte.

Va estar formada per les persones següents: Ramón Pujol Albó i Pere Serra Llunell pel Centre Democràtic Republicà (ERC), Simeó Calaf Montserrat i Josep Rossell Morgades per l'UR, Josep Cardona Parera i Justí Rigol Sàbat per la Cooperativa La Rubinenca, Tomàs Coll Arenas i Josep Bertran Riba per la Cooperativa de Producció Agrícola 1er. de Maig, Jaume Martí Serrà i Lluïu Martínez Marcè pel POUM, Jesús Montroig Cuartero i José Sánchez Meca per la CNT¹⁹³.

D'acord amb la relació que l'Ajuntament de Rubí va enviar a la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat, va haver-hi 77 confiscacions de béns

¹⁹¹ AHMR, acta del ple de l'Ajuntament del dia 8-8-36; *Butlletí del Grup de Col.laboradors...*, pp. 62-63.

¹⁹² *Idem*, pp. 40 i 44.

¹⁹³ *Butlletí del Grup...*, pp. 62-63, transcripció de textos originals realitzada per Francesc Margenat Ribas i F. Xavier Arís Puiggrós.

immobles, dels que 61 eren urbans i 16 rústics ¹⁹⁴.

Quant als veïns d'aquest poble que van ser presumptament víctimes de la repressió política, per considerar-se enemics (abans de la constitució dels Ajuntaments que ordenarà el Decret del 9 d'octubre), hi ha constància d'un total de 6 morts, dels que dos eren sacerdots (Josep Guardiet Pujol i Josep Rovira Camps) i un tercer –Antoni Moliner Fuster – havia estat regidor; la resta eren un agricultor, un electricista i un jornalier ¹⁹⁵.

▪ Sant Cugat del Vallès:

En el moment d'esclatar la guerra, l'Alcalde té sota el seu comandament, en qualitat de Delegat Local d'Ordre Públic (competència que tenia assumida la Generalitat des d'abans del començament de la guerra i que suposava el comandament directe de totes les Forces d'Ordre Públic existents a Catalunya), a 8 mossos d'esquadra (és a dir, membres de la policia autonòmica) i a 5 carrabiners. No hi ha incidents d'esment i el dia 20 de juliol es convoca a una reunió a la Sala Tadeu per a l'organització del Comitè Local de Milícies Antifeixistes, acudint a aquesta ERC, ACR i UR.

Més tard s'unirien el POUM, la UGT, la CNT i el PSUC.

Cada organització tenia dos representants. La seu es va establir al Monestir, després d'haver aconseguit que patrulles d'altres llocs no arribessin a destruir-ho el dia 21 de juliol. La part de l'església va ser utilitzada com a magatzem de productes agrícoles per l'UR.

Dividit en diverses seccions, ERC (Ramón Batet Farrés, paleta per compte pròpia o, el que és el mateix, un empresari autònom de la construcció) i UR s'encarregaran de l'àmbit relacionat amb els aprovisionaments, la CNT (Josep Presas Llenas, barber de professió i nascut en Sant Feliu de Guíxols) s'encarregarà de l'economia i el POUM (Ramón García Corbacho) i el PSUC

¹⁹⁴ ANC, fons citat, caixa 214, expt. 2, núms. 126-140.

¹⁹⁵ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 165-166.

(Jaume Cussó Junyent) de les patrulles de vigilància i investigació ¹⁹⁶.

L'Ajuntament va prosseguir la seva activitat normal al llarg de l'estiu.

Les confiscacions polítiques van arribar a afectar un total de 119 finques urbanes i 15 solars. Quant a les defuncions constatades d'aquesta primera època, es xifren en 8, entre els que hi ha dos sacerdots, dos comerciants, un Mosso d'Esquadra i Pere San Mestres, considerat membre de la Lliga. La casa d'aquest últim (situada al carrer Major núm. 19) seria confiscada pel PSUC/UGT, per utilitzar-la com a seu ¹⁹⁷.

SABADELL I TERRASSA

▪ Sabadell:

L'activitat que du a terme l'Ajuntament al llarg de l'estiu es redueix a l'estrictament fonamental i pròpia de les seves competències legals ¹⁹⁸.

Sol basar-se en els acords adoptats amb anterioritat per la Comissió de Govern, recollint en ocasions propostes realitzades pel Comitè Local de Defensa-Milícies Antifeixistes. Així, va haver-hi reunions totalment normals de la Comissió de Govern Municipal des del 13 d'agost, amb realitzacions, propostes i acords concrets sobre afers municipals que van dur a terme els regidors de Finances (Puig Pujol, anomenat Delegat de Banca de la Generalitat a Sabadell), Foment (Francesc Tomàs Solé), Cultura (Salvador Sarrà Serravinyals, qui és Rector de la Universitat Autònoma de Barcelona i ha estat anomenat per la Generalitat Delegat per l'UAB, Comissari de Confiscacions, Comissari de l'Escola Industrial i d'Arts i Oficis de Sabadell i Comissari per a l'estudi i creació a Sabadell d'un Institut-Escola i d'una Escola Catalana de Comerç, a més de ser

¹⁹⁶ José Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., pp. 107-108, 175, 177, 180 i 253; AHMSCV, acta del ple de l'Ajuntament del dia 14-10-36; Miquel SANCHEZ GONZALEZ, op. cit., p. 106.- DOGC núm. 248, de 4-9-36, extracte de l'acord de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès, ple del dia 26-8-36.

¹⁹⁷ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., p. 169; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 2, núms. 5-6.

¹⁹⁸ *Idem*, pp. 21.22-21.23

un dels delegats de l'Ajuntament en la Delegació del CENU a Sabadell i President d'aquesta) i Governació i Assistència Social (Joan Lladó Matas, qui va constituir el Comitè de Coordinació de Serveis d'Assistència Municipal, “amb la missió de dirigir i controlar els establiments d'Assistència Pública que estaven a càrrec de patronats o bé de congregacions religioses).

A més a més, els acords més importants adoptats pel Consistori apareixen publicats en el Diari Oficial de la Generalitat.

L'explicació d'aquesta activitat de l'Ajuntament és fàcil: la major part de les seves comeses o competències eren diferents de les que havia començat a realitzar o exercir el Comitè Local. Per exemple, qüestions com els acords adoptats en el ple de l'Ajuntament del dia 16 d'octubre, aprovats anteriorment per la Comissió de Govern, relatius a destitucions d'empleats de l'Ajuntament i als nomenaments d'altres nous, proposats pel CLD-MA, entrarien dins les competències a afrontar que eren alienes a l'estricta gestió municipal de la ciutat i estaven més d'acord amb la seguretat del règim, d'aquest nou règim que ha nascut gràcies a la pròpia rebel·lió reaccionària; però la resta dels adoptats aquest mateix dia – i són molts – es troben dins el seu àmbit normal d'activitat, destacant d'entre ells els relatius a la confiscació dels serveis funeraris i la municipalització dels mateixos ¹⁹⁹.

Però, ja abans del començament de les hostilitats, és el Comitè d'Enllaç del Front Popular i Organitzacions Obreres el que està a l'espera d'esdeveniments des del dia 14 de juliol ²⁰⁰.

Ha sorgit amb caràcter unitari, agrupant a totes les forces frentepopulistes

¹⁹⁹ Josep Maria BENAUL y otros, op. cit., p. 82. Sembla més encertada l'opinió de Benaul que la de Castells, respecte a que l'Ajuntament “va conservar una certa capacitat de gestió”; els acords apareixen publicats en el *DOGC*, núms. 256 (de 12-09-36), 266 (de 22-09-36), 277 (de 3-10-36). Sobre les competències, *Llibre d'Actes de la Comissió de Govern Municipal*, pp. 105-106, corresponents a la reunió mantinguda el 20-02-36. Sobre els últims acords citats, *Llibre d'Actes*, ple de l'Ajuntament del dia 16-10-36.

²⁰⁰ Andreu CASTELLS PEIG, op. cit., pp. 21.12 i 21.20.

i d'esquerra de la localitat, incloent a les organitzacions llibertàries ²⁰¹.

El seu portaveu periodístic és la publicació denominada “Full Oficial del Comitè del Front Popular i Organitzacions Obreres” i el seu primer nombre apareix el dimarts 21 de juliol. Serà l'únic periòdic polític existent a la ciutat fins que deixi de publicar-se, la qual cosa es produirà el 9 de gener de 1937.

El 23 de juliol és quan ja es constitueix de forma oficial l'òrgan col·legiat unitari de comandament de la coalició politicomilitar que ha sortit guanyadora, el Comitè Local de Defensa-Milícies Antifeixistes i, a l'efecte, el “Full Oficial” es convertirà en el seu portaveu.

Es du a terme el dit acte en presència del Delegat d'Ordre Públic de la Generalitat – és a dir, de l'Alcalde, Joan Miralles Orrit - i al saló de conferències de l'Ajuntament de Sabadell, celebrant-se el mateix dia al vespre un multitudinari acte públic de presentació pública, en el que intervindrien com a oradors: Joan Miralles, Josep Moix Regàs (com a representant del Comitè Local de Defensa acabat de crear, del que detenia el càrrec de president), Edgard Ricetti Escandella (per la CNT-FAI), Miquel Bertran (pel Comitè d'Enllaç del Front Popular) i Joan Vila (pel POUM). Integren aques nou Comitè:

- Pels partits del sector que generalment es qualifica com a “republicà” (Círcol Republicà Federal, Izquierda Republicana, ERC y ACR): Joan Pont Padrós (President del Círcol o Centre Republicà Federal, será elegit Secretari del Comité Local de Defensa) i Josep Esteve Aguiló (ERC).
- Per la UGT: Celestí Fabregat Mor.
- Per la Federació Local de Sindicats (ex-CNT i encara no integrada en la UGT, però controlada per membres fundadors del PSUC): Antoni Bernat Rius, Josep Pardell Bartolomé i Josep Moix Regàs (qui es anomenat

²⁰¹ Josepa Ossorio (de les Joventuts Llibertàries), per exemple, col·laborava amb articles seus (així, en el núm. 145, de 2-1-37).

President)²⁰². També hi seràn al mateix, amb posterioritat, Antoni Bernat i Sebastià Vera.

- Pels partits obrers (se consideraven com a tals el PSUC, el POUM i l' Ateneu Sindicalista Obrer de Divulgació Social, vinculat al Partit Sindicalista): Galileu Molins Ventura (POUM) i Ricard Bernat Setó (de l'Ateneu Sindicalista i, des de maig de l'any següent, ja d'una manera "oficial", de la delegació del PS en Sabadell).
- Per la CNT: Antonio Silvestre Franco (futur conseller municipal) i Juan Geniva Giménez.
- Per la FAI: Edgard Ricetti Escandella (seria substituït posteriorment per Jesús Jara Pérez)²⁰³.

Aquest Comitè duraria fins a la constitució del nou Ajuntament, realitzada el dia 17 d'octubre, dissolent-se de manera oficial cinc dies després.

Els seus components no treballaven i es dedicaven en exclusiva a aquest, cobrant idèntic salari setmanal que qualsevol milicià que estigués al front o a la rereguarda: 75 pessetes, encara que a partir de la segona quinzena d'agost es va fixar ja en 70 per al milicià "normal" i en 80 per als conductors. Des de la segona setmana d'octubre, aquell milicià que cobrés anteriorment a ser-ho més de les 70 esmentades, tindria dret a cobrar la diferència directament del seu patró.

La dotació de milicians de rereguarda que hi havia a la ciutat el 3 d'agost era de 189, comptant els elements dels comitès directius, personal administratiu i de servei a càrrec seu, els conductors, el personal al servei de les organitzacions antifeixistes i els milicians de les patrulles. Al començament d'octubre, ja havia pujat a 221 membres.

²⁰² Precisament aquest mateix dia neix oficialment el PSUC, mitjançant la unificació de l'USC (de la qual provenia Moix, qui arribarà a ésser a l'exili el Secretari General i President del nou partit), el Partit Català Proletari, la Federació catalana del PSOE i el Partit Comunista de Catalunya.

²⁰³ Josep Maria BENAUL i altres, op. cit., pp. 80 , 178-179, 182. Jesús Jara Pérez tenia 27 anys i era un empleat de la xurreria d'en Santiago Rocamora, seria conseller municipal des de el 17-10-36 al 22-5-37, murint en el front de batalla el dia 4-3-38.

El total de milicians de Sabadell, incloent els dels fronts de batalla, s'aproxima a 1.000 a primers de setembre i puja fins als 1.535 en data 22 d'octubre. La meitat d'ells pertanyien a la CNT ²⁰⁴.

Al costat de les forces milicianes de la rereguarda, hi ha mes forces protectores del nou règim juridicopolític sorgit de l'aixafament de l'alçament facciós: les que ja existien abans del començament de la contesa.

Quan quedin dissoltes les milícies, els seus components podran integrar-se en un nou cos de policia especial local, posat en marxa pel nou Consistori a partir del 29 d'octubre: el Cos d'Investigació i Patrulles de Control ²⁰⁵.

És interessant conèixer que el CLD-MA es va estructurar en vuit seccions, cadascuna d'elles amb el seu propi personal. Eren les següents:

- Milícies . Al capdavant d'aquesta secció figurava un comitè. Un dels seus membres va ésser Galileu Molins Ventura (POUM). La seva funció principal era l'organització de les patrulles de control, que van començar a funcionar de manera regular per la ciutat a partir del dia 2 d'agost. Investigava, reprimia als facciosos o sospitosos de ser-ho i organitzava a les milícies de la rereguarda.
- Investigació i Trànsit. Dos dels membres de la mateixa van ésser el cenetista Juan Geniva Giménez i Josep Esteve Aguiló, d' ERC.
- Subministraments
- Proveïments. Presidida per Pere Manyé Albertí (FLS), també formaria part de la dita comissió el president local d'ACR, Feliu Prats Grané.
- Premsa i ràdio. Tenia per objectiu controlar totes les emissions radiofòniques que s'emiten a la ciutat. També es va fer càrrec de l'edició del "Full Oficial". Van formar part de la mateixa Joan Sangrés Serarols, Saderra (PSUC), Joan Vila (POUM) i Pere Cadena.

²⁰⁴ Josep Maria BENAUL i altres, op. cit., pp. 104, 187- 189. *AHS*, acta de la reunió de la Comissió de Govern Municipal del dia 13-8-36, p. 335.

²⁰⁵ *Idem*, pp. 49 i 104.

- Sanitat. Es va dedicar fonamentalment a recollir material sanitari destinat als ferits i als hospitals, a més del reclutament de personal sanitari per al front de guerra.
- Depuració
- Assumptes civils y administratius. Esteve Gené formaria part de la mateixa. Posteriorment, també dintre del CLD-MA, es crearia la Comissió d'Indústries de Guerra.

Un altre organisme unitari de nova creació va ésser el Comitè Coordinador del Treball. Funcionava com a organisme central de control i intervenció dels sindicats en l'economia de la ciutat. Integrat per tots els existents en aquesta (la FLS - antiga escissió “oposicionista” de la CNT i que s'integraria el 22 d'agost de 1936 en l'UGT - i el Sindicat d'Empleats i Tècnics, l'UGT i la CNT), es constituïria el dia 1 d'agost i en aquest estarien, entre altres, Emili Mira i Francesc Abad.

Serà aquest comitè unitari el que ordenarà als treballadors de la localitat tornar a la feina el dilluns dia 3 d'agost i anunciarà diverses mesures importants a través del portaveu “El Full” núm. 13, del diumenge 2 d'agost: jornada de 40 hores setmanals, augment del 15 % dels salaris, exempció d'incorporació al treball per als membres de les milícies i dels comitès superiors de les organitzacions antifeixistes (els sous dels quals seran pagats provisionalment per les seves empreses respectives) i, quelcom realment fonamental per poder portar a terme un control dels assalariats, l'obligació d'estar afiliat a un sindicat per poder treballar²⁰⁶.

En tractar-se d'una ciutat tan important econòmicament, les confiscacions de béns de l'enemic van ser moltes i en elles van intervenir tant l'Ajuntament com totes les organitzacions d'esquerra. La majoria d'elles van tenir com a destinataris a congregacions religioses i a elements significatius de la dreta local

²⁰⁶ *Ibidem*, pp. 84, 178-183 y 194. Sobre Pere Manyé en el CLD-MA, *AHS*, acta de la reunió de la Comissió de Govern de l'Ajuntament de Sabadell del dia 13-8-36, p. 332.

(Círcol Tradicionalista, Acció Popular Catalana, CEDA, Lliga Catalana, Renovació Espanyola, Falange Espanyola, etc.), molts d'ells grans empresaris²⁰⁷.

La nova UGT sabadellenca tindria sota el seu control durant la guerra al voltant del 75-80 % de la població obrera, mentre que el percentatge restant seria per a la CNT, com veurem més endavant.

Excepte qüestions puntuals sense importància (relatives a accions dels camperols cenetistes de la localitat, uns pocs obrers en atur que necessitaven treballar algunes terres confiscades per poder subsistir ells i les seves famílies), hi hauria un bon clima d'entesa i col·laboració entre ambdues organitzacions en les qüestions bàsiques econòmiques i socials (amb la formació d'alguns comitès conjunts per a l'ordenació i control de diversos sectors de l'activitat econòmica, com també va passar a la major part de Catalunya), però no va ocórrer així en l'àmbit estricte del poder polític institucional local, en el que Josep Moix i els seus companys no sols es van venjar dels enfrontaments de tota mena que van tenir durant els tres primers anys de la Segona República, a causa de la seva oposició als maximalistes (denominats genèricament “faístes”), sinó que van aprofitar la seva majoria política i social per provocar la sortida del Consistori del grup municipal de la CNT.

És important assenyalar que Sabadell va ser, després de Barcelona, la segona ciutat catalana on més aviat es va constituir la Delegació del CENU (Consell de l'Escola Nova Unificada, organisme de la Generalitat de Catalunya presidit pel cenetista Joan Puig Elias) de la Generalitat de Catalunya, tenint competència no sols sobre la localitat sinó també sobre les de Sant Feliu de Codines, Caldes de Montbui, Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç Savall i Gallifa.

Aquesta Delegació va estar integrada per cinc representants de l'Ajuntament de Sabadell (Salvador Sarrà, Artur Bracons, Maria Vinyes, Josep

²⁰⁷ Per profundir en aquest tema, mirar: *ANC, fons citat, caixa 215, expt. 1 complet (178 documents o números)*.

Palau, Josep Ribell), dos de la FLS (Ricard Fornells i Joaquím Montosell), dos de la CNT (Edgard Ricetti i Ramón Calopa), un del POUM (Manuel García), un del Sindicat d'Empleats i Tècnics (Ramón Ventura) i un de la UGT-PSUC (Francesc Carreras), el seu president seria el conseller-regidor de Cultura de l'Ajuntament, Salvador Sarrà, sent vicepresident Ricard Fornells i secretari, Ramón Calopa.

Es formarien quatre ponències o comissions dintre de la mateixa: la d'ensenyament primari, la d'ensenyament secundari, la professional i tècnica i la d'ensenyament artístic i literari ²⁰⁸.

Es comptabilitzen 51 morts al llarg de l'etapa del primer Ajuntament de guerra, de les que 23 corresponen a membres de congregacions religioses (escolapis, maristes i claretianos) o sacerdots (encara que únicament catòlics, ja que no va haver-hi cap repressió contra congregacions religioses de tipus protestant, que no sols van mantenir els seus edificis sense confiscar, sinó que van prolongar la seva activitat durant tota la guerra) i les altres 22 tenen una clara filiació política enemiga (és a dir, de la dreta local: Unió Patriòtica, Requetès, Tradicionalistes, Falange Espanyola, CEDA, Lliga Catalana).

Entre els milicians de la rereguarda que van participar activament en la repressió, va destacar en Saturní Nicolás Antolino ("Lino"), afiliat a la Federació Local de Sindicats de la UGT ²⁰⁹.

▪ Terrassa:

A la ciutat egarense no es produeix cap fet d'armes quan esclata la guerra civil a Barcelona. Possiblement, perquè uns dies abans de l'esclat de la guerra havien arribat a la ciutat una secció de guàrdies d'assalt i un grup de "mossos d'esquadra", la policia autonòmica.

²⁰⁸ AHS, *acta de la reunió de la Comissió de Govern Municipal*, dia 13-8-36, pp. 338-339.

²⁰⁹ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 167-168; Andreu CASTELLS PEIG, op. cit., pp. 21.12 i 21.29. També, per al conjunt de Sabadell i Terrassa, al llibre col·lectiu *Catalunya i la guerra civil (1936-1939). Cicle de conferències fet al CIC de Terrassa, curs 1986-1987*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (:Biblioteca Serra d'Or), 1988, pp. 88, 89 i ss.

Els elements més decidits de l'enemic local – tan sols 37 – viatgen fins a la pròxima ciutat de Barcelona (distant només 30 km) per unir-se als rebels militars de la Caserna d'Artilleria de Sant Andreu, raó per la qual els preparatius dels polítics de l'esquerra local no necessitaran ser posats en pràctica ²¹⁰.

Possiblement van ser a Barcelona perquè pensaven que la seva ajuda a la rebel·lió podia ser més útil al capital catalana que no a Terrassa, a tenor del dispositiu governamental que s'havia preparat per a tal eventualitat. De fet, tenien raó: el Comitè d'Enllaç Antifeixista ha estat reunit en una de les dependències de l'Ajuntament, en sessió permanent, des de la nit del dissabte dia 18 de juliol i “ha assistit a les autoritats populars i governatives de Terrassa (...) com en les altres poblacions catalanes”. És aquesta coordinació unitària la que ha permès seguir de prop tots els moviments i accions de significats elements “dretans i desafectes a les autoritats populars”.

El primer dels detinguts és el propietari de la finca “La Barata” – on residiria posteriorment Manuel Azaña -, Antoni Barata Rocafort, per ser “el cap de la CEDA”, seguint posteriorment altres 31 detinguts més (tots ells amb noms i cognoms d'origen típicament català). Quatre eren sacerdots ²¹¹.

Al tercer dia de començada la guerra a Catalunya, el dimarts dia 21, al matí, quan encara s'estava lluitant a Barcelona, “les entitats obreres o polítiques de classe van emplaçar les seves oficines d'acció antifeixista als locals de les entitats polítiques de dreta i en els casinos de tradició burgesa i reaccionària. Així tenim que en el Círcol Tradicionalista està el Partit Comunista de Catalunya; en el Círcol Egarenc, el POUM i la Unió Local de Sindicats Obrers; en el Gran Casino, la CNT; en l'Associació Catalanista, el Partit Català Proletari i la UGT”.

²¹⁰ L'Acció, núm. 8523 (de 17-7-36); *Terme*, núm. 1 (noviembre, 1986), Xavier NAVARRO, “La repressió, juliol-desembre 1936”, p. 51; VV. AA., *Història de Terrassa...*, p. 175 (Xavier MARCET, “1936-1939, guerra i revolució”).

²¹¹ L'Acció, núm. 8525 (de 23-7-36). La informació d'aquest dia, dijous, és molt important per fer-se una idea clara dels fets: és l'aaautoritat local la que porta l'iniciativa, no les organitzacions anarquistes.

Tampoc l'Alcalde, en qualitat de Delegat d'Ordre Públic, perd el temps i aquest mateix matí, veient que té la ciutat controlada, envia a uns 20 guàrdies civils a combatre a Barcelona, al comandament del Tinent Julve i del Sergent Vallès, dotació que tornarà a la seva caserna al vespre.

Al seu torn, el poder polític civil tampoc es queda croat de braços aquest mateix dia 21: l'Ajuntament, en ple extraordinari celebrat a un quart de vuit de la tarda, convocat aquell matí amb caràcter urgent, decideix l'ocupació de l'edifici situat al carrer Col.l.egi núm. 12, abandonat pels “Religiosos Escolapis, que en l'esmentat edifici es dedicaven a l'ensenyament”²¹².

El susdit Comitè d'Enllaç Antifeixista s'havia constituït “entre els partits d'esquerres i obrers: ERC, Joventut d'Esquerra Republicana (Estat Català), Partit Comunista de Catalunya, Joventuts Socialistes Unificades, POUM, Unió Local de Sindicats Obrers (ULSO, controlat pel POUM), FAI, CNT, UGT, PSOE, UR, Fraternitat Republicana Federal, Centre Catalanista Republicà”²¹³.

Un articulista reflexa la situació que s'ha viscut a Terrassa durant aquests primers dies de lluita, sota el títol “Les jornades revolucionàries a Terrassa”: “La nostra ciutat, dins el natural nerviosisme i les indispensables precaucions adoptades per part de les autoritats i les milícies populars, ha viscut unes jornades passives. Expectants, prenyades de perills, això sí; però sense la sang, el dolor i les llàgrimes d'altres llocs”. Per si de cas, en feina d'inspecció preventiva, “la policia i les forces locals antifeixistes troben armes durant la nit passada a la fàbrica del carrer Mas Adei, propietat l'industrial Josep Tapioles” i continuen actuant conjuntament, duent a terme detencions i trobant algunes armes de foc en els registres efectuats ²¹⁴.

Serà el dijous, dia 23, en sortir els primers periòdics després d'ocórrer els fets, quan aparegui en ells inserit el següent Ban de l'Alcalde, Samuel Morera:

“En virtut de les atribucions que em confereix la vigent Llei d'Ordre

²¹² Ídem, p. 2; AAT, acta del ple de l'Ajuntament del dia 21-7-36.

²¹³ L'Acció, núm. 8525 (de 23-7-36), p. 1.

²¹⁴ L'Acció, núms. 8525 (de 23-7-36) i 8526 (de 24-7-36).

Públic en estat d'alarma i d'acord amb el Comitè d'Enllaç, faig saber a tots els ciutadans QUE: queda rigorosament prohibit tot registre domiciliari que no sigui autoritzat convenientment. Seran castigats tots els individus que aprofitant-se de les actuals circumstàncies i sense prèvia autorització, requisin qualsevol article dels establiments de la ciutat, venint obligats els industrials a denunciar els infractors. Els que siguin trobats en cas de pillatge, seran tractats amb tots els rigors que l'actual estat aconselli. Terrassa, 23 de juliol del 1936. L'Alcalde, Delegat d'Ordre Públic”.

Al seu torn, tots, unitàriament, criden a l'allistament de voluntaris per fer la guerra contra els rebels i mantenir en ordre el nou règim neixent. En aquest sentit és la crida que es fa en la portada - amb grans titulars i requadre a la seva zona central – del portaveu d'ERC:

“Inscripció en les milícies populars.- Els republicans i militants d'Esquerra Republicana de Catalunya que vulguin allistar-se en les milícies populars, disposats a anar on sigui per lluitar contra l'extinció total de les forces feixistes, passin aquesta tarda per la Casa del Poble per fer la corresponent inscripció. Igualment, poden dirigir-se per formular-la al Comitè d'Enllaç”²¹⁵.

Entre el divendres dia 24 i el dissabte dia 25, van succeint-se els esdeveniments vertiginosament: la normalitat va tornant a l'activitat quotidiana de la ciutat (després de les decisions dels diferents sindicats relatives a la tornada al treball), però també es van trobant cadàvers per les carreteres pròximes a aquesta; arriben altres cent guàrdies civils el divendres dia 31; es publica el Decret del dia 22 pel que els vuit consellers de l'oposició seran substituïts en la Corporació Municipal (quatre d'ells seran substituïts pels de la llista de la candidatura electoral - Josep Caixelós, Maurici Prats, Josep Valls i Manuel Mateu - i “els altres quatre que falten, seran designats pel Conseller de Governació de la Generalitat de Catalunya a proposta dels diversos partits del Front d'Esquerres”) i es van coneixent els edificis que són confiscats per decisió de l'Ajuntament (Asil Busquets; Convents i Esglésies de la Concepció, al carrer Nord, núms. 25 i 27; edifici dels Carmelites, carrer del Vall, núm. 17; esglésies i escoles del Patronat de Sant Josep, als carrers Colom i Infant Martí; convent i

²¹⁵ L'Acció, núm. 8525 (de 23-7-36).

església dels Carmelites, al carrer Concili Egarenc; convent de les Germanes Darderes, al carrer Alcalà Zamora; convent i escola de les Monges de Santa Teresa, al carrer Major de Sant Pere; edificis i béns de les empreses Mina Pública d'Aigües de Terrassa, Acondicioniento Tarrasense i Mútua d'Assegurances de Terrassa) o per ordre directa de la Generalitat (edifici que la família Salvans posseeix en “la Barata”, per a l seu patrimoni artístic).

Això últim degut al desplegament i desenvolupament del nou organigrama de l'Administració autonòmica a la seva vessant militar, ja que el Comitè Central de Milícies Antifeixistes (organisme pertanyent a tots els efectes al Departament de Defensa de la Generalitat, incloent l'econòmic), ha creat la Comissió de Milícies Comarcals (amb seu a l'Escola de Nàutica, situada a la Plaça del Palau) i sol·licita a tots els comitès de milícies locals i comarcals que s'hagin constituït fins aquest moment, que li remetin informació detallada sobre cadascun d'ells (noms dels milicians de què disposa cada comitè, material de guerra amb què compten, organitzacions que ho integren, etc.)²¹⁶.

És en començar el mes d'agost quan es procedeix a la constitució oficial del Comitè Local Antifeixista, després d'una reunió prèvia realitzada en l'última setmana de juliol per a tal finalitat, assistint totes les organitzacions antifeixistes, per complir les instruccions rebudes de la Comissió de Milícies Comarcals del Comitè Central de Milícies Antifeixistes, en les que es fa saber que “únicament reconeixerà la personalitat dels Comitès Locals o Comarcals constituïts amb les distintes representacions de les diferents organitzacions antifeixistes de les respectives localitats”.

El dit Comitè queda constituït amb la representació següent: ERC, 2 (Joan Mateu i Jaume Banyeres); Joventut d'Esquerra “Estat Català”, 1 (Miquel Sabater); UR, 1; ACR, 1; Fraternitat Republicana de Sant Pere, 1; Sindicat de Ferroviaris, 1, UGT, 1; Partit Comunista de Catalunya, 1; POUM, 2; ULSO, 2;

²¹⁶ L'Acció, núms. 8527 (de 25-7-36), 8530 (de 29-7-36), 8531 (de 30-7-36) i 8533 (de 1-8-36).

CNT, 5 i 2 la FAI.

En conseqüència, el sector entorn d'ERC té 6 representants en el dit organisme conjunt de comandament militar local, 3 el sector entorn del que d'aquí en endavant serà el PSUC, 4 el POUM i 7 entre la CNT i la FAI, per la qual cosa és clar que els llibertaris no són majoria al si d'aquest.

S'instal·larà a l'antiga casa rectoral del carrer Alcalà Zamora (nom que serà substituït pel de Francisco Ascaso, després de l'acord de canviar el nom d'alguns carrers de Terrassa, adoptat en el ple celebrat el 4 de setembre d'aquest any).

Com pot apreciar-se, en les institucions locals destaca la presència dels representants de les dues grans organitzacions de l'esquerra local que existeixen fins aquest moment: el partit (ERC) i el sindicat (CNT), quelcom que fins llavors també ha estat la nota més característica de la major part dels municipis catalans. No obstant això, la constitució del PSUC, el seu control de la UGT local i el desmantellament posterior del POUM, possibilitaran la consolidació d'un tercer bloc de poder, que exercirà d'àrbitre i decantarà la balança cap al sector republicà o cap al sector llibertari segons consideri oportú en cada moment ²¹⁷.

Però no tot era senzill en el transcurs diari de la coalició: Samuel Morera era un personatge que - en la seva qualitat d'Alcalde i Delegat d'Ordre Públic de la Generalitat - ja s'havia hagut d'enfrontar amb els homes d'acció de la CNT local anys endarrera (el 1932 i 1933) i això li feia no fiar-se en absolut d'aquesta confraternització, una relació de cooperació amb persones amb les què fins feia no gaire temps havia tingut una greu rivalitat. A més a més, cal recordar que era membre del Comitè Executiu d'ERC de Catalunya i el seu partit havia perseguit, al llarg de l'etapa històrica anterior, als elements més combatius de la Confederació ²¹⁸.

²¹⁷ AAT, acta del ple de l'Ajuntament del dia 4 de setembre de 1936; *El Dia*, núm. 5223 (de 6-8-36); *L'Acció*, núm. 8534 (de 2-8-36).

²¹⁸ Respecte a aquest antagonisme, es poden mirar els meus treballs de Doctorat, a la Facultat de Geografia i Història de l'UNED, Departament d'Història Contemporània,

La seva actuació, durant aquestes primeres setmanes de guerra civil, va ser la de continuar intentant controlar la situació com si res hagués passat, volent imposar la seva autoritat en el tema de l'Ordre Públic sense tenir en compte als altres, principalment, als cenetistes. La seva falta de diplomàcia i d'adequació a les circumstàncies - molt al contrari del que van fer els seus companys del Comitè Executiu del partit - van provocar un greu enfrontament amb el Comitè Local de Milícies, amb alçament de barricades i la convocatòria d'una manifestació davant l'Ajuntament.

La causa va ser l'ordre que va donar de traslladar a un grup de presos polítics a la presó Model de Barcelona, sense consultar abans al Comitè Local, rebent per la dita actitud crítiques de totes les organitzacions de la ciutat, incloent la pròpia ERC ²¹⁹.

La situació li va semblar insuportable i això li va portar a presentar la seva renúncia a continuar al Consistori, realitzada per carta datada el dia 22. Va ser llegida i acceptada en el ple del dia 25 d'agost, sent substituït a l'Alcaldia per Jaume Figueres Salellas ²²⁰.

L'Ajuntament va tenir una activitat normal en les seves comeses peculiars al llarg dels mesos d'estiu i es va complir amb allò que s'havia disposat pel Decret de 22 de juliol en el ple celebrat el divendres 14 d'agost ²²¹.

En la vida econòmica i social de la ciutat jugà un paper destacat el Comitè d'Indústria, organisme unitari integrat per un membre d'ERC (Josep Batlle), un de l'Associació d'Empleats i Tècnics i posterior UGT (Eduard Ballbé), un altre de la ULSO (Josep Francino, del POUM) i un altre de la CNT (Giordano Moya). Constituït el dia 1 d'agost, ha de fer front a l'abandó de la major part de les empreses pels seus propietaris i estarà actiu fins a l'aparició del Decret del 9

inèdits, en castellà, "*Terrassa, 15 de febrero de 1932: un ejercicio de gimnasia revolucionaria anarcosindicalista*" i "*1933, el cénit insurreccional anarcosindicalista: el caso de Terrassa. Contexto y características*", tots dos de l'any 1997.

²¹⁹ *Terme*, núm. 1 (novembre, 1986), p. 48.

²²⁰ AAT, acta del ple de l'Ajuntament del dia 25 d'agost de 1936.

²²¹ AAT, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 14 i 25-8-36 i 11 i 23-9-36; DOGC núms. 264 (20-9-36) i 277 (3-10-36).

d'octubre del mateix any.

Venia a ser un intermediari entre les empreses industrials productores i els organismes oficials compradors dels seus productes.

Les necessitats urgents de la guerra van obligar a l'establiment de relacions entre aquest i els comitès semblants d'altres ciutats, així com d'aquests amb l'Administració.

El Departament de Defensa de la Generalitat li va encarregar el subministrament de mantes i articles de vestir en quantitats importants, per la qual cosa el Comitè d'Indústria Local “es va veure obligat a ordenar a totes les fàbriques de Terrassa que procedissin a la producció...”. Com veiem, és fonamental l'activitat compradora que porta a terme l'Administració Pública, l'Estat, per possibilitar el funcionament de les indústries...Com també ho és la que faran tots els Ajuntaments vallesans al llarg de la guerra, contractant, d'acord amb les seves possibilitats econòmiques, tot tipus de professionals dels diferents sectors o rams de producció existents a les respectives localitats, en la seva lluita contra l'atur, un dels més greus problemes quotidians dels catalans de a peu.

No obstant això, convé assenyalar que el dit Comitè tenia una funció molt més transcendental que la de ser un simple intermediari comercial. Segons es diu en el document que els representants de la Comissió Organitzadora de la Federació Local de les Indústries de la Llana fan arribar a l'Ajuntament de Terrassa el dia 24 de març de 1938, en petició que se li traspassin tots els elements actius i passius de l'inventari de liquidació de la Conselleria d'Economia de l'Ajuntament, el motiu de la constitució del Comitè d'Indústria “no va ser un altre que el d'intervenir les empreses industrials dirigides o controlades pels Comitès de Control. Aquesta intervenció era amb mires a evitar els perjudicis que s'originen quan no es té un concepte de responsabilitat i és

només l'egoisme el que dirigeix les accions humanes” ²²².

I és que, si bé en un principi només “analitzava” els journals setmanals dels treballadors i pagaments de tota mena, “també avalava amb la seva signatura tots aquells documents que pels Comitès de Control s'alliberaven per retirar cabals de les entitats bancàries”. Es dedicaria a més a més posteriorment “a engegar aquelles fàbriques paralitzades per falta de primeres matèries i evitar l'acaparament probable per les que tinguessin mitjans per fer-ho”, dent a terme una recollida de totes les primeres matèries existents a la ciutat i procedint després al seu repartiment “a les fàbriques en una proporció equitativa, segons la seva capacitat productiva i condicionant el seu abastament a les disponibilitats econòmiques d'aquestes” ²²³.

En un altre tipus de qüestions, aquesta ciutat es va fer famosa per la quantitat de morts - assassinats - que es van produir durant la guerra, malgrat els esforços i les notes públiques realitzades tant per l'Alcaldia com pel Comitè de Milícies (també denominat Comitè de Defensa), que deixava molt clar quin tipus de mesures s'adoptarien en el cas de trobar a algú que no fes cas de la seva autoritat:

“Atenció! A totes les organitzacions i obrers milicians: per acord recaigut, aquest Comitè posa en coneixement que no seran vàlids els registres i detencions si no van autoritzats i controlats pel Comitè de Defensa. Tots quants individus o grups que siguin trobats indocumentats, fent registres o detencions, seran executats sense formació de causa.- El Comitè de Defensa Antifeixista. Terrassa, a 12 de setembre de 1936” ²²⁴.

²²² Totes les Conselleries, Departaments, Comissions o Àrees d'Economia dels Ajuntaments catalans, seràn dissoltes pel Decret de 10 de febrer de 1938.

²²³ Document que ha sigut reproduït íntegrament per Bernat RODRIGUEZ PI, a la seva obra *El municipio de Terrassa durante la guerra civil y la revolución social de 1936-1939*, Terrassa, edició de l'autor, 1980, apèndix núm. 4. Es va registrar en la Secretaria de l'Ajuntament de Terrassa el dia 30-3-38, amb registre d'entrada núm. 735. A les seves pp. 2, 3, 11 i 12, trobem la informació que hem agafat i que considerem d'interès per a un millor coneixement d'aquest període.

²²⁴ *Vida Nueva*, núm. 4 (15-9-36). Era una repetició –encara que explicant la sanció a imposar a l'infractor – de l'Ordre del Conseller de Governació de la Generalitat (Josep Maria Espanya) de data 24 d'agost, establint que estava expressament prohibida la realització de qualsevol registre domiciliari o la detenció de ciutadans “que no sigui ordenada per l'Autoritat governativa o la judicial o pel Comitè Central de Milícies Antifeixistes”, publicada en el *DOGC* núm. 239 (26-8-36).

Tot això serviria de poca cosa. Fins i tot la CNT va executar a dos dels seus militants – considerats membres de grups anarquistes adherits a la FAI – després d'acusar-los a un (Ferràn Restoi Martínez), d'intent d'assassinat per raons personals i, a un altre (Jaume Casarramona Florensa), d'espionatge.

Els denominats “incontrolats”, van portar a la pràctica una política repressiva directa que va costar la vida a un total de 121 persones des del començament de la guerra fins a la constitució de l'Ajuntament unitari, el dia 14 d'octubre. D'elles, 13 eren sacerdots o membres de Congregacions Religioses catòliques – carmelites i escolapis – i altres 87 pertanyien a associacions legals durant la República però ara considerades enemigues, enemigues a mort ²²⁵.

Al capdavant del denominat Comitè d'Investigació i Defensa – una secció de què es componia el Comitè Local Antifeixista o de Defensa, a més dels Comitès Sanitari, d'Abastaments i de Banca – estava el faïsta Pedro Alcocer Gil i és qui es va portar la fama de ser l'autor de les morts, després de ser acusat de la majoria d'elles en instruir-se la denominada “Causa General” pel ban vencedor, un cop acabada la guerra.

El que sí sembla clar és que hi havia un ambient tens i que volia mantenir-se el nou ordre a qualsevol preu, sense donar cap possibilitat a l'enemic ocult, com advertia una nota del Comitè d'Investigació i Defensa publicada el dia 2 d'octubre: “seran considerats elements facciosos, tots els individus o indivídues que en cafès, botigues i locals públics, facin manifestacions adverses a l'actual estat de coses (...) Tot ciutadà ha de vetllar i impedir que elements sospitosos continuïn divulgant notícies falses i tot quant estigui en contra del règim constituït. Per la nostra part, aplicarem les sancions pertinents a tot aquell que continuï semblant confusionismes” ²²⁶.

²²⁵ Josep M. SOLÉ SABATÉ i Joan VILLARROYA FONT, op. cit., pp. 171-177.

²²⁶ *Vida Nueva*, núm. 9 (2-10-36).

LA CONSOLIDACIÓ DE LA COALICIÓ ANTIFEIXISTA

Els nous acords aconseguits al final de l'estiu per les principals organitzacions antifeixistes catalanes, possibilitaran un avanç més ràpid en la finalitat - comú a totes elles - de portar a terme un millor control i ordenació de la vida política, econòmica i social de la rereguarda, així com encaminar-se cap a la formació - a finals d'any - de l'exèrcit regular català.

En aquest últim tema, totes es van adonar de la necessitat i conveniència de tenir un exèrcit típic, obligatori per a tots els ciutadans, tradicional, per fer front a l'enemic comú. I l'eina més important que tenien al seu abast per aconseguir-ho era recórrer a l'aplicació de la legalitat ja existent i que no s'havia suprimit: el codi penal militar i la tasca de suport dels Ajuntaments en la movilització periòdica forçosa de tots els homes de les edats que interessessin en cada moment, segons la marxa de la guerra.

El dimarts 29 de setembre es publica legalment el nomenament d'un nou Govern de la Generalitat – el tercer en temps de guerra - i la CNT assumeix ja les màximes responsabilitats polítiques en figurar al capdavant de 3 Departaments, a través dels seus representants Joan Porqueras Fàbregas (Economia), Josep Joan Domènech (Abastaments) i Antonio García Birlán (Sanitat i Assistència Social). Es tracta de l'anomenat Govern Tarradellas, on ERC està present amb 3 representants (Conselleries de Finances, Seguretat Interior i Cultura), el PSUC amb 2 (Serveis Públics i Treball i Obres Públiques), el POUM amb 1 (Justícia), ACR amb 1 però sense cartera, a més de l'independent Felipe Díaz Sandino, militar professional (Defensa)²²⁷.

Curiosament, va ser en un ple de Federacions Locals i Comarcals

²²⁷ DOGC núm. 273 del dimarts 29-9-36; Manuel ALCANTARA SAEZ, " Cuatro anarquistas en el poder", *Historia* 16, 47 (març 1980) p. 28; Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, *Catalunya i la guerra civil*, Barcelona, Edicions d'Ara, 1983, p. 143).

cenetistes celebrat el dia 24, cinc dies abans, quan es va acordar l'ingrés en el Consell Executiu de la Generalitat, i uns dies després que haguessin fracassat les negociacions amb el Govern central republicà per obtenir crèdits per a la indústria catalana i per als abastaments de les columnes que el Govern català tenia al front d'Aragó. Segons Josep PEIRATS, Joan Porqueras Fàbregas (l'inminent Conseller d'Economia) hauria declarat, el mateix dia 24, sobre aquesta última qüestió, que la comissió de la Generalitat - desplaçada a Madrid per sol·licitar al Govern central crèdits per ser utilitzats en l'adquisició de primeres matèries i armament - no va obtenir el que demanava, considerant que això era degut al fet que el Govern de l'Estat no volia recolzar a Catalunya, afegint que hi havia grans quantitats de productes manufacturats que no podien exportar-se a causa de la guerra i de la tensió amb el susdit Govern central ²²⁸.

Quant a aquesta decisió històrica de formar part del Govern unitari català, al màxim nivell, amb la màxima responsabilitat, Cèsar MARTINEZ LORENZO (fill de qui va ésser Secretari General de la CNT durant una part important de la guerra, Horacio Martínez Prieto) ha deixat escrit que va ser en un ple conjunt de Federacions Locals i Comarcals CNT-FAI-FIJL catalanes, celebrat a finals d'agost, de caràcter secret, en el qual es va decidir l'entrada en el Consell Executiu de la Generalitat, després d'haver estat invitada a això la Confederació Regional del Treball de Catalunya pel President Lluís Companys.

Es va prendre la dita resolució després d'aprovar-se un dictamen favorable que havia estat redactat prèviament, de forma conjunta, per una ponència o comitè integrat pel Comitè Peninsular de la FAI (que va assistir-hi), el Comitè Regional de la CNT (Mariano Rodriguez Vazquez era el Secretari General d'aquest Comitè), un delegat de Guíxols i un altre de L'Hospitalet de Llobregat. Un dels màxims defensors de la participació política al màxim nivell va ésser Diego Abad de Santillán, mentre Joan García Oliver i altres del seu antic grup

²²⁸ José PEIRATS, *La CNT en la revolución española, tom 1* (París, Ruedo Ibérico, 1971), p. 216.

d'acció “Nosaltres”, com Ricard Sanz, volien el contrari: la presa del poder, definitivament, per la CNT ²²⁹.

Tot això ja era anormal i contravenia el funcionament intern de la Confederació fins aquest moment, així com el de la FAI i les Joventuts Llibertàries catalanes, ja que l'adopció d'un acord semblant requeria molt de temps en reunions i discussions prèvies assembleàries.

La decisió que estem comentant era contrària als acords dels Congressos estatals espanyols anteriors, els de 1910, 1919, 1931 i 1936, la qual cosa ens indueix a pensar que, en realitat, del què es tractava era de prendre la decisió al marge del conjunt de l'afiliació ²³⁰. Els líders ho tenien clar i corria pressa.

En definitiva, els líders eren ara més “dirigents” o “caps” que ho havien estat mai fins ara, gràcies a la conjuntura de la guerra. A més a més, no podia comptar-se amb la presència de gaires militants destacats (i de plena “confiança”, militants de sempre), que es trobaven als fronts de batalla i, a més a més, els que van quedar a la rereguarda ja tenien també “treball” més que suficient – en tots els àmbits de la vida quotidiana – com per poder preparar adequadament la dinàmica interna (les assemblees amb el conjunt de l'afiliació) de mode favorable per a tal finalitat. Tanmateix, en aquell moment la pròpia “natura” de l'anarcosindicalisme històric havia canviat: l'afiliació per conveniència i obligatorietat era una realitat diària en el si dels sindicats

²²⁹ César M. LORENZO, *Los anarquistas españoles y el poder, 1868-1969*, París, Ruedo Ibérico, 1972, pp. 98-100.

²³⁰ Respecte a les normes sobre la celebració d'un Ple Regional de Sindicats i la dinàmica interna en la presa de decisions, pot mirar-se: *La normativa confederal*, Núcleos de Información CNT-AIT, diciembre 1976; *Cómo funcionan los Congresos de la CNT*, Secretaría de Formación CNT Catalunya (: Cuaderno de Formación núm. 7), Barcelona, 1977; *CNT-AIT. Estatutos, normativa confederal y estructura orgánica*, Secretaría de Prensa y Propaganda del Comité de Cataluña de la CNT, Barcelona, 1977; Juan GOMEZ CASAS, *Historia de la FAI*, Bilbao, Zero, 1977, pp. 188-208, sobre el funcionament i desenvolupament del Ple Nacional de Federacions Regionals de GG.AA. adherits a la FAI, celebrat els dies 31 de gener i 1 de febrer de 1936 en Madrid, prenent les seves anotacions directament de la *Memoria del Pleno Peninsular*, editat pel Comitè Peninsular de la FAI en Barcelona, febrer de 1936; Miguel GONZALEZ URIEN y Fidel REVILLA GONZALEZ, *La CNT a través de sus congresos*, México, D.F., Editores Mexicanos Unidos, 1981; Fundación Anselmo Lorenzo, *CNT. Congresos 1910-1990*, Madrid, edició del autor, 1996).

cenetistes (com a la UGT i al sindicat camperol UR).

Si tenim en compte que la Confederació Regional del Treball catalana era en aquests moments una de les dues centrals sindicals que rebien una enorme afluència de persones sol·licitant la seva afiliació, perquè esdevenia una necessitat per poder treballar i tenir certa seguretat de no caure en desgràcia davant les noves autoritats; que entre els que s'afiliaven hi havia militants de partits polítics i que els anarquistes que realment tenien més estret contacte entre si a través de les Federacions Locals de Grups Autònoms de la FAI eren pocs abans del començament de la guerra (uns 225 grups a tot Catalunya, la qual cosa equival a dir que serien més o menys uns 3.000 integrants, per les pròpies característiques dels grups d'afinitat i el temps que es tardava en la formació de cadascun d'ells), sembla bastant lògic, des del punt de vista del pragmatisme polític i la necessitat d'un mínim d'eficàcia conjunta, que la seva actuació fos així en aquell context concret.

Segons Cèsar M. LORENZO, l'acord famós va ser definitivament aprovat - ratificat - en un Congrés de Sindicats de la Confederació catalana que va tenir lloc a Barcelona els dies 24 a 26 de setembre, un Congrés amb debats públics, comentat a la premsa, on van assistir-hi 505 delegats en representació de 327 sindicats cenetistes²³¹.

Tenim dubtes respecte de com es va arribar a adoptar tan important acord, de si la major part de la militància confederal catalana, la militància de base, va poder participar en el debat corresponent, dir la seva opinió i votar a favor o en contra de la participació al Govern. En tot cas, sembla que el procediment portat a terme va ésser massa ràpid, irregular, encara que la situació d'extrema gravetat i urgència potser no deixaven una altra opció als líders anarcosindicalistes.

Valgui com a exemple de la dita asseveració que la Federació Local de Sindicats de Terrassa, que sempre havia estat liderada pel sector maximalista ("faísta") i era la més important després de la de Barcelona, sí que va realitzar

²³¹ Cèsar M. LORENZO, op. cit., p. 100.

una “reunió de militants” el dilluns 7 de setembre, per preparar el Ple de Federacions Locals i Comarcals a celebrar el 18 de setembre i següents, però sense que es parlés per a res de la dita qüestió tan transcendental; i si es va fer, al no figurar en l'ordre del dia de la convocatòria, no va transcendir a la militància - i molt menys a l'afiliació en general - que aquest tema seria tractat en la susdita reunió ²³².

EL DECRET DE 9 D'OCTUBRE DE 1936, TOTS UNITS

Es considera arribat el moment de procedir a la simplificació orgànica institucional local, a la qual cosa jurídicament es denomina “racionalització administrativa”, de la mateixa manera a com es ve ja operant en l'Administració de la Generalitat. Prosseguir en la normalització i consolidació del règim polític que ha ocasionat l'esclat de la guerra.

El pragmatisme polític dels líders antifeixistes catalans – especialment, dels d'ERC i la CNT – ha suposat arribar a la formació d'un nou Govern i, amb això, la possibilitat de donar-li al nou règim l'impuls i desenvolupament que necessita, després d'haver implantat ja els fonaments bàsics d'aquest al llarg de l'estiu.

Per tot això, i per dotar d'una major eficàcia als Consistoris, tant en l'exercici de les seves pròpies competències com en el d'aquelles que es duen a terme per delegació dels diferents Departaments de la Generalitat, el nou Govern aprovarà el dia 9 d'octubre - pràcticament quan s'inicia en les seves tasques executives – dos Decrets que afecten de manera decisiva als municipis.

El primer d'ells, a proposta del Conseller Primer, Josep Tarradellas, estableix el següent:

“Art. 1r. Queden dissolts a tot Catalunya els Comitès Locals, sigui quin sigui el nom o denominació que ostentin, així com tots aquells altres organismes de caràcter local que hagin anat sorgint arran del moviment subversiu amb

²³² Sobre la reunió convocada previament per la FLS de Terrassa, *Vida Nueva Organo de la Federación Local de Sindicatos Unicos de Tarrasa CNT-AIT*, núm. 6 , de 22-9-36, p. 3.

finalitats culturals, econòmiques i de qualsevol altre tipus.- Art. 2n. La resistència a dissoldre's serà considerada com un acte facciós i els seus autors entregats als Tribunals de Justícia Popular”.

Al seu torn, en el segon Decret, aprovat pel Consell Executiu a proposta del Conseller de Seguretat Interior, Artemi Agudé Miró (ERC), s'aborda directament la reordenació dels governs locals:

“Les circumstàncies extraordinàries per les que travessa el país, conseqüència de la commoció produïda per la guerra contra el feixisme, aconsellen emmotllar l'estructuració de la vida local, de manera que la conjunció de tots els partits i col·lectivitats que lluiten al front i a la rereguarda pugui aportar amb la seva participació aquelles activitats que millor serveixin per a la consecució dels què són ideals del poble.

La forma com es desenvolupen els esdeveniments; la persistència de la lluita que afecta els Municipis, i també la necessitat de canalitzar els impulsos del nou ordre revolucionari, exigeixen l'adopció de normes precises que responguin sobretot a què, reflectint l'acció solidària del front de la rereguarda, tinguin representació als Ajuntaments els sectors que fins ara han estat allunyats i que la realitat porta a compartir en tots els organismes la responsabilitat del comandament.

Hi ha doncs què que posar la Llei Municipal Catalana d'acord amb les exigències excepcionals del moment, i fixar les normes que en l'actual període harmonitzin la vida municipal”

I a tal finalitat es dirigeixen tant el seu articulat com el seu posterior desenvolupament normatiu – dut a terme per l'Ordre de la dita Conselleria, datada el 12 del mateix mes – que, bàsicament, estableix ja a tot Catalunya el punt d'inflexió definitiu en l'evolució del règim, establint-se que “els Ajuntaments acomodaran el nombre dels seus components a les exigències de la representació dels partits polítics i organitzacions sindicals, en la mateixa proporció que integren el Consell de la Generalitat de Catalunya”.

És així com la CNT (i, a través d'ella, el conjunt de l'esquerra llibertària) no sols reacciona a temps per aconseguir compartir també liderat, poder i responsabilitat al màxim nivell en el Govern català, sinó que aconsegueix acabar amb el monopoli del poder institucional que ha vingut exercint fins ara ERC als

Ajuntaments de tot el territori, després d'haver-se adonat que estava exercint un paper fonamental tant en el manteniment de la situació militar com en el del control del transcurs de la vida econòmica i social catalana, però que anava sent relegada gradualment cap a un lloc de segona fila pel corró del funcionament quotidià de l'aparell juridicopolític²³³.

Finalment, els llibertaris van a dedicar-se també a la gestió dels afers públics generals que dia a dia els afecten com a ciutadans i veïns d'unes comunitats determinades, en un context geogràfic i històric concret, en el que la pluralitat política és també – en part – reflex de la pluralitat econòmica, sociològica i ideològica existent en la societat catalana. I assumir la direcció compartida d'una societat tan complexa i plural, suposarà per als militants que l'exerceixin adonar-se ràpidament de què lluny quedaven ja – per buits de contingut concret, útil per al present – els postulats maximalistes de l'Ideal.

Si ja hi havia hagut divisions en les dècades anteriors entre els militants del moviment llibertari, aquestes s'aniran accentuant progressivament al llarg de la guerra... i un silenciós desencant s'anirà obrint pas a pas entre les bases. I és que, com en totes les ideologies o creences religioses i similars, suggestionar-se significa anar per un camí mental que podem configurar a plaer, i, en canvi, la realitat social quotidiana - tossuda - és lliure i no s'ajusta als nostres anhels i conveniències individuals o de grup.

Ara, després de la derrota de la rebel·lió del dinou de juliol, el poder hegemònic d'ERC ha començat a trontollar-se: els treballadors són els protagonistes principals i les seves organitzacions han de despertar i posar-se al nivell que les circumstàncies – urgents – exigeixen. Tots ells tenen un enemic comú i saben perfectament que aquesta vegada és a cara o creu. Es juguen la seva pròpia supervivència, perquè tots ells són enemics potencials a suprimir feroçment pels rebels. Aquesta convicció, aquesta certesa, és el millor argument

²³³ Denominació utilitzada per Jorge RIECHMANN en el seu llibre *Los verdes alemanes*, Granada, Comares, 1994, p.14, entre d'altres, per a una millor identificació del moviment llibertari. S'eviten així interpretacions equívokes.

perquè els uns i els altres harmonitzin les seves postures i arribin a acords en tot tipus de matèries.

Un dels dits acords es plasma ara amb aquesta nova normativa que permet posar ordre i simplificació, la qual cosa ha de redundar en una major eficàcia governativa.

Si en la primera constitució dels Ajuntaments catalans després del començament de la guerra (ordenada pel Decret de 22 de juliol), ja es va establir la necessitat que la mateixa fora comunicada ràpidament a la Direcció General d'Administració Local (en aquell moment dependent del Departament de Governació, amb el Conseller Josep Maria Espanya al capdavant), així com qualsevol dificultat que sorgís, ara es repeteix el mateix missatge.

Es desenvolupa el dit Decret amb l'Ordre del Departament de Seguretat Interior de data 12 del mateix mes, per a què no hi hagi lloc a dubtes sobre com constituir-los i quina representació té dret a ostentar cada organització en cadascun dels Ajuntaments ²³⁴.

A l'efecte, es va disposar el següent:

- Als municipis de fins a 5.000 habitants: ERC i CNT 3 representants, el PSUC 2 i ACR, UR i POUM 1.
- Als municipis de 5.001 a 20.000 habitants: ERC i CNT 6 representants, el PSUC 4 i ACR, UR i POUM 2.
- Als municipis de més de 20.000 habitants: ERC i CNT 9 representants, el PSUC 6 i ACR, UR i POUM 3.

S'especificava que cap organització podria ocupar els llocs que es trobessin vacants per no haver-hi a la localitat agrupació local d'alguna de les entitats esmentades.

Entre els requisits per poder prendre possessió del càrrec de conseller - regidor constava el de no haver exercit cap càrrec governatiu “durant el període del Directori militar, ni practicat funcions del propi caràcter, com a gestors, als

²³⁴ DOGC núms. 285 (11-10-36) i 288 (14-10-36).

Ajuntaments del 7 d'octubre de 1934 al 14 de febrer de 1936”.

El mateix Director General d'Administració Local - Pere Lloret - que hi havia dos mesos endarrera era el que també ara ocupava el mateix càrrec i, com llavors, la normativa establia l'obligació d'enviar-li una relació nominal certificada “ dels càrrecs i filiació política i social dels Consellers” així com consultar-li en cas de dubte o incidència sobre la qüestió.

CONSTITUCIÓ DELS CONSELLS MUNICIPALS

La normalitat va ser la tònica general en la constitució dels Consistoris del Vallès Occidental.

El procediment a seguir era el que establia la Llei Municipal catalana vigent abans del començament de la guerra i l'única diferència entre l'època democràtica constitucional anterior i la present era que en aquesta ocasió els que serien consellers no ho serien en virtut de la voluntat popular dels ciutadans de cada localitat catalana, sinó en virtut de la designació que realitzés cadascuna de les organitzacions polítiques i sindicals amb dret a fer-la. És a dir, no es va aplicar el seu art. 3, que deia “ Els Consellers municipals seran elegits per sufragi universal, directe, igual i secret, de conformitat amb la present Llei i el que disposen les Lleis electorals” ²³⁵.

Per tant, cal insistir-hi, no es tenia la representació dels habitants dels municipis, de tots ells, per la voluntat secreta i lliure d'aquests. Qui establia jurídicament, forçosament, gràcies a “l'aparell de l'Estat”, quina organització política o sindical tenia dit dret a estar representada, a tenir activitat política i poder en cadascun dels Ajuntaments, era el Govern de la Generalitat de

²³⁵ La Llei Municipal de Catalunya va ésser aprovada i publicada oficialment al BOGC en diverses dades: 14 d'agost de 1933 (BOGC núm. 79, de 15-08-33), 5 de gener de 1934 (BOGC núm. 8, de 8-01-34), 8 de gener de 1934 (BOGC núm. 10, de 10-01-34) i 19 de febrer de 1934 (BOGC núm. 53, de 22-02-34).

Catalunya.

El començament d'una guerra entre ciutadans del mateix territori – començant per la seva mateixa localitat - feia del tot impossible la volta al règim democràtic anterior.

D'altra banda, segons els arts. 7è i 8è., el càrrec de conseller municipal no comportava retribució alguna i s'havia d'estar inscrit en el cens electoral del municipi, en el padró municipal amb un mínim de tres anys, saber llegir i escriure i haver complert vint-i-tres anys d'edat.

L'Alcalde, en virtut dels arts. 31 i 32 de la mateixa Llei, podia ésser un càrrec remunerat. I s'entén, doncs el seu deure era “fer compir les Lleis i disposicions que siguin de caràcter obligatori per als Ajuntaments”, a més d'exercir les funcions corresponents “com a representant de la Generalitat de Catalunya i del Govern de la República”. Era el “Cap de l'Administració Municipal” i entre les seves competències havia una important en aquell moment: “Dirigir la policia urbana i rural i dictar Bans i ordenances dintre l'esfera de la seva competència”.

La intenció del Govern català era la que cadascuna de les noves Corporacions Locals fora un fidel reflex de si mateix, amb independència de la implantació que cada organització pogués tenir en cada municipi. Però no sempre es va fer cas del que des de la capital s'ordenava, com podrem veure a continuació, per ordre alfabètic:

1. Barberà del Vallès:

En aquest petit poble, limítrof amb Sabadell, no hi havia agrupacions locals d'ACR i POUM, per la qual cosa havia de constituir-se l'Ajuntament amb nou consellers, no amb onze.

Va haver-hi una constitució irregular, raó per la qual el dia 8 de març de l'any següent va tenir lloc un ple extraordinari en el que es va procedir a una nova, després d'haver dimitit dels seus càrrecs Carles Sancho Monistrol (que exercia d'Alcalde, en representació del PSUC), Pere Sanfeliu Diviu, Pere Camps

Argemí i el cenetista Santiago Valero Ros.

Els representants de la CNT van ser Joan Querol Folch, Joan Pallàs Berenguer i Antonio López Vivancos.

Va sortir escollit Alcalde, per unanimitat, Joan Querol i - al contrari d'altres poblacions amb una població també inferior als 1.000 habitants - es va decidir que altres quatre consellers tindrien la responsabilitat d'una àrea d'activitat: Joan Pallàs s'ocuparia d'Obres Públiques, Sanitat i Assistència Social; Ramón Esteva Torrella (UR) dels Abastaments; Benet Balada Carbonell (PSUC) de Governació, i Joan Giribet Llobera (ERC) de Finances i Economia.

2. Castellar del Vallès:

El dilluns 19 d'octubre es va celebrar el ple extraordinari constituent, al qual no van acudir representants d'ACR i POUM, per no haver-hi a la localitat agrupacions respectives.

Per la CNT van estar Vicenç Roca Artigas, Josep Malla Rocavert i Dídac Hernández García.

El nou Alcalde que resulta escollit és Vicenç Roca, mentre que com a Alcalde segon sortirà Lluís Montagut Homet (PSUC) i com a Alcalde tercer Josep Malla. Tot això és fruit de les bones relacions existents entre la CNT i la UGT locals, basades en experiències econòmiques conjuntes.

ERC i UR s'oposen a formar part de les Comissions municipals que es creguin, raó que porta a què siguin presidides únicament per ambdues organitzacions avantdites: la CNT presidirà Abastaments i Agricultura (Josep Malla) i també la de Defensa (Vicenç Roca), mentre que el PSUC les d'Economia i Foment (Bartomeu Gelis) i Cultura i Assistència Social (Lluís Montagut) ²³⁶.

207 El representant d'UR, Enric Comellas Tàpies, era també el president del Sindicat Agrícola local i fins aquest moment havia sigut conseller per ERC; pot mirar-se al respecte AACV, actes dels plens anteriors al citat així com la del dia 19-4-38. També, ANC, fons citat, caixa 214, expt. 1, núm. 85. El nou Alcalde serà també el director de la empresa Tolrà, la més important del poble; pot mirar-se AACV, acta del ple del 14-6-38. Sobre la constitució de l'Ajuntament, AACV, acta del ple, i ANC, fons citat, caixa 306,

3. Castellbisbal:

S'aprofitarà el diumenge dia 18 d'octubre per a la celebració del ple extraordinari constituent. No hi ha agrupació local d'ACR, però, malgrat això, prenen possessió del seu càrrec onze consellers municipals, sumant l'UR dos llocs en comptes d'u.

Per la CNT prenen possessió del seu càrrec Jacint Amigó Grau, Adolf Arús Moliné i Pere Comellas Torres. Els llocs del PSUC els ocupa el sindicat UGT.

Després d'acordar de manera unànime que l'Alcalde serà Ramón Torras Arís (de l'entitat “Sempre Avant”, adherida a ERC), cada organització present presidirà una Comissió municipal. Adolf Arús presidirà la d'Abastaments, que és la que li ha correspost a la CNT ²³⁷.

4. Cerdanyola del Vallès:

El 17 d'octubre prenen possessió els deu nous consellers o regidors que constituïran la nova Corporació. Queda vacant – com estableixen les normes - el lloc corresponent a ACR.

Per la CNT acudeixen a l'esdeveniment Jaume Feliu Nieves, Dídac Pérez Alarcón i Mariano Tejero Regalés.

No hi ha unanimitat sobre qui ha de ser el nou Alcalde. Després de votar secretament les tres vegades que estableix la LEC, es tria – per set vots a favor i tres en blanc – al representant d'ERC, Josep Soler Valentí. De l'ajustat del resultat dona compte el fet que Jaume Feliu va ser anomenat Alcalde segon per cinc vots a favor i quatre en contra.

En el ple següent – el del dia 19 – es decidirà la formació de diverses Comissions municipals i qui seran els presidents d'aquestes: la CNT ostenta les d'Economia (Dídac Pérez) i Defensa (Mariano Tejero), ERC la de Cultura

expt. 1, ofici de l'Alcaldia registrat d'entrada en el Dto. Seguretat Interior el 26-10-36, núm. 7124.

²³⁷ AAC, acta del ple citat; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 1, ofici de l'Alcaldia amb registre d'entrada en el Departament de Seguretat Interior núm. 8934, de 30-11-36.

(Jaume Guinot Sahagún), el PSUC-UGT la d'Obres Públiques (Joan Gabarra Jané), UR la d'Agricultura (Jaume Burgadà Comas) i el POUM la d'Abastaments (Francesc Servent Ferrer) ²³⁸.

5. Gallifa:

La constitució d'aquest Ajuntament és tardana: el dilluns 26 d'octubre. A més a més, falten agrupacions locals del POUM, PSUC i ACR. Fins i tot únicament hi ha dos representants de la Confederació (Enric Bosch Serracanti i Josep Vila Benet) i no els tres que li corresponen.

L'explicació és senzilla: com passa en molts casos, afiliats al partit polític ERC es troben també afiliats a un sindicat, ben sigui CNT, UGT o UR. I és que si ja abans del començament de la guerra succeïa per voluntat lliure individual en el cas de molts catalans, ara - després dels Decrets de sindicació obligatòria i l'activitat comú dels sindicats en aquest sentit – ningú pot tenir interès en no estar sindicat. Per això pot comprovar-se que tant el representant d'UR (Joan Sans Ferrer) com els dos de la CNT, ja venien exercint el lloc de consellers municipals des de la constitució del primer Ajuntament de guerra, el 26 de juliol. Conseqüentment, l'única organització política realment existent a la localitat és ERC i no cal estranyar-se que qui ja era l'Alcalde i president del Comitè de Milícies local, sigui ara escollit novament com a Alcalde ²³⁹.

6. Matadepera:

Es constituirà el dilluns dia 19 d'octubre, pels onze consellers que la normativa ha previst. La CNT ha designat per representar-la a Marc Genescà Cortés, Josep Orriols Casals i Josep Companyó Lucó.

La votació secreta dona com resultat que Joan Arola Caellas (ACR) pugui seguir ostentant el càrrec d'Alcalde, en haver votat a favor seu set consellers i

²³⁸ AACEV, acta dels plens citats; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 1, ofici de l'Alcaldia registrat d'entrada en el Dt. Seguretat Interior del 21-10-36, núm. 6282.

²³⁹ AAG, acta del ple citat; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 1, ofici de l'Alcaldia registrat d'entrada en el Dt. Seguretat Interior del 29-10-36, núm. 7484, així com la caixa 214, expt. 1, números 124, 136 i 148.

altres quatre en blanc. Per unanimitat, es tria a Isidre Torras Gurufaus (PSUC) com a Alcalde segon.

En el ple següent, el del dia 24 d'octubre, s'acordarà que totes les Comissions siguin presidides per l'Alcalde, participant totes les organitzacions en qualitat de vocals ²⁴⁰.

7. Montcada i Reixac:

El ple constituent se celebra el dia 22 d'octubre. Queden sense cobrir els llocs del POUM i els d'ACR, per la qual cosa seran divuit els consellers que prendran possessió dels seus càrrecs.

L'Alcalde existent – Alfons Boix Vallicrosa (ERC) – surt reelegit en el càrrec i com a Alcalde segon el representant del PSUC Joan Colomer Canals.

La CNT va designar per a la seva representació a Salvador Mellado Hernández, Salvador García Hernández, Joan Téllez Dominguez, Cipriano García Montón, Antonio López Gallardo i Francesc Mires Rodriguez.

Es va acordar que les Comissions municipals anessin presidides per les persones següents: Joan Colomer Canals (PSUC), Hisenda; Alfons Boix, Presidència; Joan Colomer Ribas (UR), Agricultura; Lluís Pedrola Briansó (ERC), Sanitat i Assistència Social; Felip Gener Cañardó (ERC), Cultura i Propaganda; Ulpià García Fraile (PSUC), Treball i Serveis Públics; Joan Téllez, Economia i Obres Públiques; Salvador García, Abastaments; Salvador Mellado, Seguretat i Vigilància ²⁴¹.

D'acord amb l'art. 14 de la Llei Municipal catalana, “en els municipis de població fins a 10.000 habitants, exercirà la totalitat del Govern l'Ajuntament en

²⁴⁰ AAM, acta dels plens citats; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2, ofici de l'Alcaldia registrat d'entrada en el Dt. Seguretat Interior núm. 6357, de 22-10-36; DOGC núm. 292, de 18-10-36.

²⁴¹ Ulpià García era també president de la Unión Local de Sindicats de l'UGT; AAMR, acta del ple referit, i ANC, fons citat, caixa 306, expt. 1, ofici de l'Alcaldia de data 25-10-36 (registre de sortida núm. 1256, de 28-10-36) al Dtor. Gral. Admó. Local (registre d'entrada del Dt. Seguretat Interior núm. 7696, de 31-10-36), en relació amb l'escrit enviat anteriorment pel Delegat del Comitè Antifeixista local el dia 2-10-36 (registre de sortida de l'Ajuntament núm. 1219, de 6-10-36 i registre d'entrada en el Dt. Seguretat Interior núm. 5557, de 9-10-36).

ple. Amb tot, els municipis de 5000 a 10000 habitants podran prendre l'acord de regir-se per Comissió de Govern mitjançant el vot favorable de dues terceres parts dels consellers i prèvia una informació pública per un espai no menor de trenta dies". Era una opció possible tant per a aquest Consistori com per als de Rubí i Sant Cugat del Vallès.

8. Palau-solità i Plegamans:

Es constitueix el dimecres dia 21 d'octubre amb un total de set consellers: tres d'ERC, un d'UR i tres de la CNT.

No hi ha agrupacions locals d'ACR, PSUC i POUM.

Per la CNT prenen possessió del càrrec Francesc Llargués Soley, Antoni Truyols Ninou i Quirze Solé Barberà, qui resulta triat nou Alcalde després d'haver guanyat la votació per un resultat de sis vots a favor i un en blanc. Per aquest resultat és triat Alcalde segon Josep Tintó Tarrés (UR).

En el ple del diumenge següent, dia 25, s'acordarà la constitució de tres Comissions: la de Foment, que serà presidida per l'Alcalde; la de Governació, per Josep Tintó i la d'Hisenda per Josep Campabadal Mañosa (ERC) ²⁴².

9. Polinyà:

En aquest poble no tant sols no hi ha organització cenetista, sinó que tampoc hi ha agrupacions locals d'ERC, ACR, PSUC/UGT o POUM. L'única organització existent és UR i en el ple extraordinari constituent del dijous 22 d'octubre es reuneixen sis representants d'aquesta, prenen possessió dels seus nous càrrecs i decideixen que sigui Alcalde Mateo Solà Campreciós, presidint ell mateix totes les Comissions de la Corporació municipal ²⁴³.

10. Rellinars:

És tal la pressa a procedir a la nova constitució de l'Ajuntament, que es du

²⁴² AAP, actes dels plens citats; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2, ofici de l'Alcaldia amb registre d'entrada en Dpt. Seguretat Interior núm. 6445, de 23-10-36.

²⁴³ AAP, actes dels plens citats; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2, ofici de l'Alcaldia amb registre d'entrada en Dt. Seguretat Interior núm. 7282, de 27-10-36, així com la caixa 214, expt. 2, núms. 108-113. No tenim cap constància de que amb posterioritat a aquesta data hi hagi hagut alguna variació.

a terme el ple extraordinari corresponent just el mateix dia en què es publica l'Ordre que desenvolupa el Decret: el dimecres 14 d'octubre.

Potser pel fet que el mateix no està presidit pel Jutge Popular Municipal, com era allò preceptiu, la constitució serà netament irregular: en comptes de prendre possessió del càrrec de consellers municipals – terme utilitzat en la normativa, traducció literal de “consellers municipals” – un total de deu, tenint en compte que no hi ha agrupació local d'ACR, ho fan, no obstant això, dotze, a més de no atenir-se al que ordena: UR té quatre, la CNT té tres (Fermí Bassó Tarrés, Anton Gil Bartoll i Pere Calsina Genescà), dos té ERC, un té el PSUC i un té el POUM.

L'elecció secreta - com ordenava la Llei - del nou Alcalde, va portar a un resultat curiós: Fermí Prunés Tarrés la va guanyar, però hi havia un vot en blanc, un vot per a Fermí Bassó Tarrés i un altre per a Pere Calsina.

Tres dies més tard se celebrarà un nou ple on s'acordarà la formació de departaments o àrees d'activitat municipal, així com la presidència de cadascuna d'elles. L'Alcalde ostentarà la presidència de Defensa, Valentí Bassó Prat (UR) la d'Abastaments, Fèlix Boada Balart (UR) la d'Obres Públiques i Pere Calsina la de Cultura ²⁴⁴.

11. Ripollet:

El dimarts 20 d'octubre es constitueix el nou Ajuntament, a què acudeixen un total de deu representants dels partits i sindicats amb dret a estar representats al Consistori.

Queda vacant un dels llocs possibles, al no haver-hi delegació local d'ACR.

La constitució és la correcta: ERC té tres, UR u, el PSUC dos, el POUM

244 El nou Alcalde ja l'havia sigut amb anterioritat des del dia 8 de septiembre, després d'haver pres possessió del càrrec en el ple del 7-8-36, però com a representant d'ERC. No és l'únic cas curiós: Marcel·lí Cardona Gall, d'UR, ja l'havia sigut anteriorment també, des del passat 7 d'agost, però en representació d'ERC, així com Pere Calsina, que ara ho és per la CNT. L'explicació es simple: es podia estar afiliat – como a l'actualitat – a un sindicat i a un partit polític al mateix temps. Pot mirar-se al respecte AARE, actes dels plens citats; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2.

un i la CNT tres (Pere Llargués Domènec, Ramón Boix Cosialls i Balbià Ramos Oller).

Per nou vots a favor i un en blanc, surten triats Antoni Jorba Altolaguirre (ERC) com a Alcalde i Pere Llargués com a Alcalde segon ²⁴⁵.

L'endemà va haver-hi nou ple. En aquest es va decidir formar les Comissions i la seva composició. Les presidències assignades van ser: Finances, per Sadurní Terol, (PSUC); Defensa, per Pere Llargués; Abastaments, per Balbià Ramos; Obres Públiques, per Pere Girbau Aimadós (ERC); Agricultura, per Andreu Gorina Rovira (UR); Cultura, per Antoni Vila Vila (PSUC) ²⁴⁶.

12. Rubí:

El nou Consistori rubinenc es forma el dimarts dia 20 d'octubre. Quedaran vacants quatre llocs, els que corresponen al PSUC, al no haver-hi a la localitat agrupació de dit partit (“Ràdio”) ni presència de la UGT.

Els sis representants que ha designat la Confederació per al Consistori són els següents: Joaquím Mariné Cornet, Joan Gaju Pujol, Ramón Solsona Cortès, Domènec Paloma Camí, Miquel Campdurós Badell i Pere Rossell Vidal.

Després de la votació secreta pertinent per a l'elecció del nou Alcalde, resulta triat qui ja detenia el càrrec fins aquell dia, Pere Aguilera Garriga (ERC), per onze vots a favor i set en blanc.

Les Comissions municipals – també denominades Conselleries – tindran els següents responsables: Hisenda i Governació, Pere Aguilera; Defensa, Eliseu Pujol Mora (POUM); Cultura, Miquel Segura Mitjans (ERC); Agricultura, Joan Gansà Calaf (UR); Sanitat i Assistència Social, Francesc Ursul Vidal (ACR); Indústria, Ramón Pujol Albó (ERC); Abastaments, Joaquím Mariné; Economia, Domènec Paloma; Treball i Obres Públiques, Joan Gaju ²⁴⁷.

²⁴⁵ El càrrec d'Alcalde segon únicament era d'utilitat per desenvolupar el d'Alcalde-President del Consell Municipal, quant aquest no podia desenvolupar-lo per alguna raó, temporalment.

²⁴⁶ AAR, actes dels plens al·ludits.

²⁴⁷ DOGC núm. 276, de 2-10-36; AHMR, acta del ple.

13. Sabadell:

En aquesta localitat es va notar ràpidament que hi havia organitzacions amb més apetència de poder que les altres. La nova Unió Local de Sindicats de la UGT – successora de la FLS oposicionista, anarcosindicalista, escissió de la CNT abans de la guerra – havia tingut presència majoritària en el període inicial del nou règim sorgit després del començament de la guerra, a través dels organismes o institucions paral·leles organitzades per controlar la rereguarda militar i la vida econòmica i social.

Al capdavant de la dita organització continuava estant Josep Moix Regàs – home fort del PSUC, provinent del partit fundacional Unió Socialista de Catalunya, que ja havia participat en alguns governs de la Generalitat de l'època anterior a la guerra – i ara tenia l'oportunitat de reflectir la seva influència en la composició del nou Consistori.

Aquest es constituirà formalment el dissabte 17 d'octubre. El Jutge Popular Municipal, Josep Sentias Masgrau, presidirà el ple extraordinari convocat a l'efecte, tal com establia la Llei Municipal catalana.

Després de donar possessió dels seus càrrecs als trenta-dos nous consellers municipals que ho han de compondre i declarar constituïda la Corporació, la sessió plenària pansa a ser presidida pel conseller de més edat, que resulta ser el cenetista Bru Lladó Roca.

La resta del grup municipal confederal està format per Bartomeu Barnils Serret, Antonio Silvestre Franco, Josep Marés Claparols, Josep Cinca Vilagener, Santiago Pallàs Berengué, Jesús Jara Pérez, Ramón Calopa Cejuela i José Ibañez Gargallo.

A conseqüència d'haver-se reunit amb anterioritat a la sessió plenària, ja existia un acord previ de tots els representants sobre la distribució de responsabilitats. Per això, el representant i portaveu del grup d'ERC, Josep Esteve Aguiló, va prendre a continuació la paraula i va proposar que es triés com a Alcalde a Josep Moix, la qual cosa es va acceptar per unanimitat.

Després de prendre Moix possessió del càrrec, es procedeix a acordar, de la mateixa manera, la creació d'un nou càrrec municipal no existent amb anterioritat, el de President de l'Assemblea Municipal, per al qual es designa un home de confiança de Moix – malgrat ser un dels líders del PS –, en Ricard Fornells Francesc (que és regidor en representació de la sindical UGT).

Posteriorment es designen els presidents de les Comissions Municipals que es formen, un total d'onze: Miquel Bertràn Olear (UGT), Serveis Municipals; Manel Farràs Baró (UGT), Assistència Ciutadana; Jaume Camps Illa (UR), Finances; Pere Manyé Albertí (POUM), Obres Públiques; Josep Rosàs Vilaseca (UGT), Abastaments; Josep Esteve Aguiló (ERC), Defensa; Salvador Sarrà Serravinyals (ERC), Cultura; Bru Lladó, Economia; José Ibañez, Sanitat; Josep Marés, Treball; Josep Cinca, Indústries de Guerra ²⁴⁸.

Diverses irregularitats es produeixen en la constitució d'aquest Ajuntament, motivades per la voluntat política dels dirigents ugetistes de no desaprofitar la situació que ha propiciat la sindicació obligatòria i, consegüentment, que la major part de la població sabadellenca estigui afiliada a la UGT, a través de les divuit organitzacions sindicals adherides que té a la localitat.

Entre aquestes s'inclou la que pertany a la Federació Catalana de Gremis i Entitats de Petits Comerciants i Industrials (GEPCI), una associació a la que podien pertanyer els empresaris que no tinguessin més de deu treballadors contractats i que s'extendria ràpidament per tot Catalunya, arribant als 10.000 afiliats a finals de 1936 ²⁴⁹.

D'altra banda, la situació de guerra civil i el fet que en les milícies locals hi hagi majoria indiscutible d'ugetistes – així com la fama de repressor que ha pres entre la ciutadania un d'ells, en Saturnino Nicolás Antonino (“Nino”) –, permet entendre millor que la Corporació tingui ara onze consellers representant

²⁴⁸ AHS, acta del ple de l'Ajuntament de Sabadell de data 17-10-36.

²⁴⁹ Tenia la seva seu social a la Plaça Urquinaona, 11, de Barcelona. *Butlletí Interior Unió General de Treballadors* núms. 1 (15-12-36) i 2 (1-1-37).

la UGT i que, a més a més, hi hagi dos representants del PSUC, quan legalment s'establia que el PSUC era l'únic que podia tenir representació i només en nombre de sis.

El resultat final és la conseqüència d'un “despreniment” generós de representants per part de diverses organitzacions amb dret a tenir-los:

A) ERC. Li ha cedit quatre llocs. L'entitat sabadellenca que estava adherida a ERC s'anomenava Casal Català d'Esquerra, però, no obstant això, dos dels cinc representants seus al Consistori (Joan Alvarez de Lara i Joan Miralles Orrit) pertanyien al Círcol Republicà Federal, que no ho estava ²⁵⁰.

B) POUM, UR i ACR. Han cedit un cadascuna d'elles.

A diferència del POUM de Terrassa, el de Sabadell tenia molt poca presència a la ciutat. Potser per aquesta raó, els seus líders locals es van desmarcar de la línia de confrontació i beligerància amb el PSUC que van portar endavant els dirigents del partit a nivell català. El seu òrgan d'expressió, “Impuls”, es va publicar des del dia 22 de gener de 1937 fins el dia 28 de maig del mateix any.

Respecte d'ACR, també era una agrupació petita. La més forta de la comarca era la de Terrassa, on també tenia la seva seu la Federació Comarcal i es publicava el portaveu oficial del partit, “Democràcia”.

UR gairebé no tenia presència a Sabadell, ciutat industrial i de serveis i seu de les delegacions territorials de la Generalitat. A més a més, l'afiliació campesina havia de compartir-la amb l'UGT (Sindicat de Treballadors de la Terra, dirigit per Josep Gibert Casas) i la CNT (Sindicat de Camperols) ²⁵¹.

Respecte a la CNT, al front de la qual es troben els maximalistes amb què els nous mandataris locals s'havien enfrontat molt durament anys endarrere (fins i tot de forma violenta, al llarg de tot el procés d'escissió confederal que va donar lloc al naixement dels Sindicats d'Oposició de la CNT i a la Federació

²⁵⁰ Això afegia una altra singularitat a l'Ajuntament sabadellenc (AHS, acta del ple de l'Ajuntament referit).

²⁵¹ ANC, fons citat, caixa 215, expt. 1, núm. 8.

Sindicalista Llibertària), és l'única organització que manté els llocs que li corresponen legalment ²⁵².

Era demanar-los massa a dits líders no ja suportar la seva presència en la mateixa institució, sinó, a més a més, intentar entendre's amb ells. Per aquesta mateixa raó, van tornar a repetir la mateixa estratègia que ja van dur a terme amb anterioritat en el Comitè de Milícies: contenir-se momentàniament i traçar un pla d'empaitament i enderrocament a mitjà termini, sabedors que al terreny de l'acció política la seva experiència i suports serien suficients per revoltar als lideris cenetistes i propiciar la seva sortida del Consistori – quelcom que, efectivament, ocorreria uns mesos més tard –, en ser poc daus aquests a suportar les argúcies i maniobres típiques dels polítics professionals, reaccionant amb actituds poc serenes i reflexives ²⁵³.

Particular esment requereix Ricard Fornells Francesc, el flamant president de l'Assemblea Municipal. És un dels signants del famós i històric – principalment, dins la historiografia específica sobre el moviment llibertari – Manifest dels Trenta, datat a Barcelona a l'agost de 1931 i que va suposar donar coneixement a l'opinió pública i als afiliats cenetistes de les lluites internes

²⁵² Josep Moix, Ricard Fornells i Emili Mira Aparici – que serà Secretari General de l'UGT local i, posteriorment, del Comitè Executiu Comarcal –, entre d'altres, van tenir un paper decisiu en el fet d'apartar a la majoria dels assalariats de la localitat del control dels llibertaris maximalistes. Sobre el procés escissionista sabadellenc, es pot mirar el portaveu de la Fedració Local de Sindicats, "*Vertical*", anys 1932-1933, dipositats en el Arxiu Històric de Sabadell i la Biblioteca de la Caixa de Sabadell (Secció Local). També, els treballs de'n Albert BALCELLS, *El moviment obrer a Sabadell i la crisi de l'anarcosindicalisme entre 1930 i 1936*, separata de *Perspectiva Social*, 1, ICESB, Barcelona, 1973 i Josep M. BENAUL i altres, *La República i la guerra civil. Sabadell, 1931-1939*, Ajuntament de Sabadell, 1986, pp. 34, 42, 57, 63-64 i 82. Sobre Emili Mira, *Superación*, núm. 88 (12-11-37); ANC, fons citat, caixa 215, expt. 1, núm. 10; *Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 17 (15-9-37).

²⁵³ Moix, com molts dels altres líders dels diferents partits de l'esquerra catalana de l'època, va començar a la CNT, éssent representant de cinc sindicats sabadellencs en el Congrés de la CRT del 31-7-31 (FSS, original en AHN-SGC Salamanca, opuscle 3.913, *Memoria del Congreso...*), afiliant-se a la Unió Socialista de Catalunya en 1933 i mantenint estretes relacions amb la III Internacional des de llavors, la qual cosa li va permetre ésser un dels dirigents del PSUC, Vice-president del Comitè de Catalunya de l'UGT, Director General de Treball de la Generalitat de Catalunya i, finalment, Ministre de Treball i Assistència Social el 17-8-38 en el Govern del socialista Juan Negrín López. *Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 21/22, del 15-30-11-37, i en Andreu CASTELLS, *Sabadell. Informe de l'oposició...*, p. 21.15. i Josep M. BENAUL i altres, op. cit., p. 181.

existents pel control de les Junes i Comitès de la Confederació.

A més de ser el president de l'Institut Pedagògic Cultural des de 1933, ocupa el càrrec de president de la Federació Catalana del PS i ho promou i funda oficialment a Sabadell, ajudat principalment en la seva comesa per M. Puigjuriol – Secretari General local – i Josep Robusté²⁵⁴.

Dit partit aconseguirà tenir diversos centenars d'afiliats al llarg de tota la guerra, però durà a terme una praxi contrària a la CNT, amb una actuació política personalista dels dirigents locals que estarà totalment subordinada als interessos del PSUC, quelcom que anirà manifestant-se tant en els plens de l'Ajuntament com en els seus articles d'opinió, publicats en el portaveu periodístic ugetista.

Com a resum final de la situació del Consistori sabadellenc després de la nova constitució, pot comentar-se que tant el regidor de Finances (Jaume Camps Illa, representant teòric d'UR) com el d'Obres Públiques (Pere Manyé Albertí, representant teòric del POUM), eren homes de confiança dels dirigents de la UGT.

El resultat real, en l'ostentació de càrrecs, seria el següent: la tinença de l'Alcaldia, la Presidència de l'Assemblea Municipal i cinc presidències de

²⁵⁴ Pere SOLÀ, *Història de l'associacionisme català contemporani. Barcelona i les comarques de la seva demarcació (1874-1966)*, Barcelona, Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1993, p. 338 (recollint la informació directament del Registre d'Associacions de l'Arxiu del Govern Civil de Barcelona); Andreu CASTELLS, op. cit., pp. 21.23, 21.24 i 23.2; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 1, núm. 57. Per aprofundir en la trajectòria històrica i els plantejaments teòrics de la Federació Sindicalista Libertaria i el Partit Sindicalista, es poden mirar els seus portaveus periodístics més importants: *Sindicalismo*, *El Sindicalista*, *Hora Sindicalista* y *Mañana* (AHCB), així com els estudis específics de N' Eulàlia VEGA MASANA -*El trentisme a Catalunya. Divergències ideològiques en la CNT, 1930-1933*, Barcelona, Curial (:Biblioteca de Cultura Catalana, 43), 1980, i *Anarquistas y sindicalistas durante la Segunda República. La CNT y los Sindicatos de Oposición en el País Valenciano, 1931-1936*, Valencia, Alfons el Magnànim (:Estudios Universitarios, 30), 1987 - ; el meu treball de Doctorat (Departament d'Història Contemporània, Facultat de Geografia i Història de l'UNED), inèdit, *Una revista anarcosindicalista posibilista dirigida por un maestro masón: "Orto. Revista de documentación social" (marzo 1932- enero 1934)*, 1998; complementats amb: Equipo EL SINDICALISTA, *Movimiento libertario y política*, Madrid, Júcar (:Biblioteca Júcar de Política), 1978; Angel Maria DE LERA, *Angel Pestaña. Retrato de un anarquista*, Barcelona, Argos, 3^a ed., 1978; i les obres d'Angel PESTAÑA, principalment.

Comissions municipals o regiduríes, per als homes de la UGT (Serveis Municipals, Assistència Ciutadana, Obres Públiques, Finances i Abastaments); dues presidències de les dites Comissions per a ERC (Cultura i Defensa) i quatre per a la CNT (Indústries de Guerra, Treball, Economia i Sanitat)²⁵⁵.

El Comitè de Defensa-Milicias Antifeixistes es dissoldria públicament el 22 d'octubre, passant els seus milicians a dependre de la Comissió de Defensa del nou Ajuntament ²⁵⁶.

14. Sant Cugat del Vallès:

La Corporació municipal es constituirà el dia 14 d'octubre, dimecres, de forma correcta i sense que falti cap dels consellers municipals previstos per la nova normativa.

La CNT ha designat per representar-la a Josep Presas Llenas, Fratern Arnau Solà, Isidoro Checa Valero, Pere Puig Plà, Antonio Carrasco Navarro i Manuel Capel Vázquez.

Després de donar possessió dels càrrecs, el Jutge Municipal es retira de la sala de sessions de l'Ajuntament i passa a ocupar la presidència del ple el conseller de major edat, que resulta ser el cenetista Isidoro Checa. Després de suspendre's la sessió per breus moments, es reprèn després d'haver-se arribat a un acord i la CNT proposa com nou Alcalde a Magí Bartralot Auladell (del Centre Republicà Federal, entitat adherida a ERC), qui és triat per aclamació. Per igual procediment són també triats l'Alcalde segon – Isidoro Checa -, l'Alcalde tercer – Luís García Guillén (PSUC)- i l'Alcalde quart – Joan Puig Plà (POUM), deixant l'adopció de l'acord sobre la formació de les Comissions municipals per al ple del dia següent i per al divendres dia 16 les designacions de les presidències d'aquestes i de les dues vocalies corresponents a cadascuna.

Tots els grups municipals, menys ACR, tindran la presidència d'alguna d'elles: ERC ostenta les d'Abastaments (Mateu Cortès Feliu) i Cultura (Ramón

²⁵⁵ Aquesta és l'opinió de l'historiador local sabadellenc Andreu CASTELLS, op. cit., pp. 21.23 i 21.24. Sobre la constitució, AHS, acta del ple de l'Ajuntament de data 17-10-36.

²⁵⁶ Andreu CASTELLS, op. cit., p. 21.24.

Batet Farrés), UR la d'Agricultura (Joan Andreu Canyelles), el PSUC la d'Obres Públiques i Treball (Jaume Cussó Junyent) i la de Sanitat i Assistència Social (Antoni Vilaró Cahís), el POUM la de Governació i Defensa (Ramón García Corbacho) i la CNT les d'Economia (Josep Presas) i Serveis Públics (Isidoro Checa).

Al Consell Municipal han coincidit dos germans, els Puig Plà: Pere per la CNT i Joan pel POUM²⁵⁷.

El president local de la UR durant la guerra va ésser Jaume Grau Mercè, militant del Centre Republicà Federal, entitat adherida a ER. D'altra banda, Jaume Cussó, representant del PSUC, era també el president del Sindicat d'Oficis Varis de la UGT local.

Josep Presas tindrà la plena confiança dels líders confederals catalans i serà nomenat Vocal del Consell d'Economia de Catalunya (Departament d'Economia de la Generalitat de Catalunya), en representació de la CNT, des del 22 d'octubre de 1936 fins al dia 18 de desembre d'aquest mateix any, quan és substituït per Joan Porqueras Fàbregas²⁵⁸.

15. Sant Llorenç Savall:

Es va constituir el dilluns 19 d'octubre, però no van acudir onze representants sinó únicament set: tres d'ERC, un d'UR i tres de la CNT (Josep Castella Ros, Llorenç Brosa Utset i Joan Parera Davi). Al poble faltaven agrupacions locals d'ACR, PSUC i POUM²⁵⁹.

Això possibilitarà que hi hagi una fàcil entesa entre els consellers, triant-se per unanimitat per al càrrec d'Alcalde a Josep Castella Ros, per a Alcalde segon

²⁵⁷ DOG núm. 300, de 26-10-36.

²⁵⁸ Véase José Fernando MOTA, *La Segona República, la guerra civil i el primer franquisme a Sant Cugat del Vallès (1931-1941)*, tesi UAB, inèdita, 1996, pp. 50 i 52; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 2, núm. 5; DOGC núms. 299 (25-10-36), 300 (26-10-36) i 354 (19-12-36); AHMSCV, actes dels plens de l'Ajuntament dels dies 14, 15 i 16-10-36.

²⁵⁹ Com també passaria a Rubí i altres localitats vallesanes, els dirigents del PSUC/UGT van portar a terme un pla de realització de propaganda i captació d'afiliació, per tenir representació on encara no la tenien, inclouent mítings amb intervencions de líders molt coneguts, com Emili Mira. *Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 6, de 15-3-37.

a Francesc Solà Ollé (UR) i per a Alcalde tercer a Joan Riatós Francàs (ERC).

Les Comissions municipals tindran totes elles dues vocals (un per organització), però totes es presidiran per l'Alcalde: Defensa, Economia, Treball i Obres Públiques, Finances, Abastaments, Agricultura, Cultura i Sanitat i Assistència Social ²⁶⁰.

16. Sant Quirze del Vallès:

El dilluns 19 d'octubre va tenir lloc el ple constituent, que es va celebrar amb tota normalitat i d'acord amb la normativa vigent des de 1934.

Al no haver-hi agrupacions locals d'ACR i POUM, els seus llocs van quedar vacants.

Els tres militants cenetistes que van ocupar el càrrec de conseller municipal van ser Quirze Vidal Vidal, Miquel Raspall Nin i Ramón Juliana Turell.

Després de votació secreta, va resultar triat per unanimitat per al càrrec d'Alcalde Magí Via Ferrer (ERC). Després, es trien pel mateix procediment i resultat l'Alcalde segon i tercer: Antonio López Clemente (PSUC) i Josep Berenguera Homs (UR), respectivament.

Dos dies després, el 21, es decideix la formació de les Comissions municipals, que estaran compostes pel seu president i dues vocals. ERC tindrà la presidència de Cultura (Jaume Saló Carreras), Obres Públiques (Antoni Farré Saumell) i Sanitat (Magí Via Ferrer); UR la d'Agricultura (Josep Berenguera Homs); el PSUC les d'Hisenda (Antonio López Clemente) i Defensa (Josep Ros Castelló) i la CNT les d'Economia (Ramón Juliana), Abastaments (Quirze Vidal) i Treball (Miquel Raspall) ²⁶¹.

17. Santa Perpètua de Mogoda:

El mateix dia de la publicació en el DOGC del Decret regulador, el dia 11 d'octubre, tenia lloc una reunió, a les quatre de la tarda, a les dependències de

²⁶⁰ AASLS, acta del ple referit.

²⁶¹ AHMSQV, actes dels plens de l'A juntament dels dies 19 i 21-10-36.

l'Ajuntament. L'havia convocat el Jutge Municipal i a ella van acudir els representants de les organitzacions antifeixistes següents: Josep Teixidor (ERC), Andreu Llorens (Partit Republicà Democràtic Federal- Círcol Republicà Federal), Antón Morral (UR), Roc Ivorra (UGT), Jaume Altayó (POUM) i Jaume Fado (CNT) ²⁶².

Van arribar a un acord entre tots ells, sent part d'aquest que el PRDF i l'UR tinguessin el seu representant en el nou Consistori.

L'endemà, el dilluns 12 d'octubre, a les deu de la nit, prendrien possessió dels seus càrrecs un total de nou representants: tres d'ERC (entre els que es trobava el President local d'ERC, Lluís Serra Codina), dos pel Sindicat d'Oficis i Professions Diverses de la UGT (entre ells, el seu Secretari General, Roc Ivorra Tronchoni), un pel POUM i tres per la CNT (Jaume Fado Rovira, Julio Alcácer Tos i José Morral Grau). A continuació es van llegir sengles escrits de protesta remesos per l'UR i el PRDF, protestant per l'acord aconseguit el dia anterior i sol·licitant una reunió al marge de les sessions plenàries normals. No es va acceptar la dita petició i sí es va invitar a ambdues formacions a què enviessin els seus representants a personar-se i prendre possessió del seu càrrec en el ple que tindria lloc l'endemà a les nou de la nit.

Però ni Ramón Jané (President local del PRDF-CRF) ni Juan García (President de la Junta del Sindicat “La Unió Agrícola”, adherit a l'UR) van considerar oportú participar en l'esdeveniment y en el ple extraordinari del dimarts es va procedir ja a triar com nou Alcalde a Jaume Ventura Rovira (ERC), així com als Alcaldes segon i tercer, Roc Ivorra i Jaume Fado.

Després, es va decidir la creació de les Comissions municipals i la seva composició, quedant distribuïdes les presidències de la manera següent: ERC estaria al capdavant de les d'Abastaments (Lluís Serra Codina), Cultura (Josep Teixidor) i Agricultura (Lluís Serra); la UGT de la de Foment (Francesc Oriol Vila); el POUM de la d'Hisenda (Jaume Altayó Casamiquela) i la CNT de les de

²⁶² AASPM, expedient “Carrechs públics, 1936-1937”.

Seguretat Interior i Sanitat i Assistència Social (Jaume Fado), Defensa (Jaume Fado) i Treball (Julio Alcácer) ²⁶³.

18. Sentmenat:

També aquí hi haurà una constitució irregular del nou Consell Municipal, al marge del que estableix la nova normativa.

Sota la presidència del Jutge Municipal, Josep Cuscó Illa, s'obre el ple extraordinari del dilluns 19 d'octubre amb la presentació de tres representants d'ERC, dos del Círcol Republicà Federal (entitat no adherida a ERC, i, en conseqüència, sense dret a tenir representació), dos del PSUC, un de l'UR i tres de la CNT (Jaume Giralt Monistrol, Francesc Rams Casals i Joan Mira Vendrell).

A tots ells els hi dóna possessió del càrrec de conseller municipal i es retira de la sala de plens el Jutge, quedant – com és preceptiu – la presidència de la sessió en el conseller de major edat, que resulta ser el representant de l'UR, Jaume Fabrès Artigas.

Passant-se a la votació secreta per a l'elecció del càrrec d'Alcalde, el resultat és el de deu vots a favor i un en blanc per al cenetista Jaume Giralt. En posteriors i consecutives votacions, són triats per aquest resultat Joan Mira, com a Alcalde segon, i Manel Giralt Illa (ERC) com a Alcalde tercer.

Les tasques de la Corporació es distribueixen en set Comissions, quedant com a presidents d'aquestes els consellers següents: Joan Artigas Llonch (ERC) per a la d'Abastaments; Manel Giralt (ERC) per a la de Cultura; Francesc Baigual Esturgó (Círcol Republicà Federal) per a la de Treball i Obres Públiques; Jaume Fabrès Artigas (UR) per a la de Finances; Jaume Obiols Rocabruna (PSUC) per a la de Sanitat i Assistència Social i el confederal Joan Mira per a la d'Economia ²⁶⁴.

19. Terrassa:

²⁶³ AASPM, expedient citat i actes dels plens de l'Ajuntament, dies 12 i 13-10-36.

²⁶⁴ AAS, acta del ple de l'Ajuntament del dia 19-10-36; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2; DOGC núm. 298, de 24-10-36.

Es procedeix a la constitució de l'Ajuntament el dimecres dia 14 d'octubre. Després de donar possessió dels seus càrrecs als nous trenta-tres consellers municipals, va abandonar el saló de plens el Jutge Popular Municipal suplent, Josep Biosca Solà, i va ocupar la presidència d'aquest el conseller de més edat, Josep Batlle Esteve, d'acord amb el que disposa l'art. 109 de la Llei Municipal catalana.

Per la CNT ocupen els nou llocs que li corresponen les persones següents: Gregori Andreu Companys, Facund Machirant Durà, Francesc Palau Abad, Martí Bruno Màs, Josep Pedro Gimjuan, Gracià Lípiz Rodriguez, Joan Juvé Vallès, Francesc Sàbat Romagosa i Martí Mur Escamilla.

En hi haver hagut amb anterioritat un acord entre les diferents organitzacions, es tria per aclamació per a Alcalde a qui ja venia sent-lo fins ara, Jaume Figueres Salelles (ERC)²⁶⁵.

Es passa, posteriorment, a l'elecció dels deu consellers-regidors que formaran la Comissió o Comitè Permanent i que presidiran les Comissions, compostes pel seu president i dues vocals, de diferents organitzacions (com és també allò usual en la resta dels Ajuntaments vallesans). El resultat final és el següent: Cultura, Miquel Palet Martí (ERC); Finances, Miquel Boada Carreras (ERC); Economia, Facund Machirant; Sanitat, Francesc Palau; Abastaments, Martí Bruno; Obres i Serveis Públics, Francesc Olivé Fontanet (UGT); Treball, Gustau-Espartacus Puig Alegre (UGT); Justícia, Joaquím Vendrell Canals (POUM); Agricultura, Enric Torres Plà (UR) i Assistència Social, Emili Garriga Albaret (ACR).

Així, la CNT presideix tres Comissions municipals – Economia, Sanitat i Abastaments -, dos ERC i UGT i un l'UR, el POUM i ACR.

Els vocals tindran veu, però no vot, en les decisions que s'adoptin en cadascuna de les dites Comissions, “dau el seu caràcter d'informadors o

²⁶⁵ Va ésser elegit en el ple del dia 25-8-36, per majoria absoluta, després d'haver-se acceptat la dimissió presentada per Samuel Morera Ribas (ERC). AAT, acta del ple referit; DOGC núm. 316, del 11-11-36.

col·laboradors en les deliberacions d'aquestes”.

Abans de donar per finalitzat el ple extraordinari, s'acorda la constitució d'una Junta de Seguretat Local (de la que formaran part quinze delegats de les organitzacions antifeixistes de la ciutat que no siguin consellers municipals), en la proporció següent: ERC, 3; Fraternitat Republicana Federal, 1; ACR, 1; UR, 1; PSUC, 1; UGT, 2; POUM, 2; CNT, 4. Serà presidida per l'Alcalde i tindrà competències “per als afers i qüestions d'ordre purament governatiu”.

Els reunits volen deixar constància del moment històric del que són protagonistes, raó per la qual es presenta una proposició unitària, signada per Palet (ERC), Batlle (ERC), Garriga (ACR), Torres (UR), Pedro (CNT) i Vendrell (POUM), que serà aprovada i reflectida en l'acta. Entre d'altres coses, diu el següent:

“...dins les noves normes i facultats establertes pel Decret de la Generalitat de Catalunya del 9 de l'actual mes d'octubre per a l'organització i funcionament de les Corporacions municipals, dictades en atenció a les extraordinàries circumstàncies per què travessem a conseqüència de la fonda pertorbació produïda per la guerra contra el feixisme, i davant la necessitat de modificar l'estructuració municipal de la nostra ciutat en forma que, canalitzant dins les normes precises, les activitats actualment disseminades en diferents organismes locals, pugui cobrir amb la seva actuació totes les necessitats i exigències de la vida ciutadana en el moment present, anant d'aquesta manera a la normalització i consegüent consolidació del nou ordre revolucionari...”

Curiosament, com a exemple de les bones relacions existents amb els confederals, el portaveu periodístic local cenetista publica un escrit signat pel PSUC, Ràdio de Terrassa, en el que, fent referència la constitució de l'Ajuntament, diu:

“Com es pot veure, el PSUC no té representació directa, no obstant això el caràcter taxatiu del Decret pel qual es regeix la constitució dels nous Consells Municipals. No cal dir que el PSUC ha de fer constar la seva protesta per tal com s'ha desenvolupat la tramitació de la crisi municipal, ja que s'ha vulnerat de manera clara i terminant l'esmentat Decret”

La sindicació obligatòria havia suposat l'entrada dels sindicats controlats

pel POUM en l'UGT local i el PSUC no controlava el Comitè Local de dita sindical. Això suposaria la realització de tota mena de maniobres internes d'aquest partit en el dit sindicat, per poder arribar a controlar la UGT de Terrassa; un conflicte de poder entre els dos partits marxistes, a què serien aliens els anarcosindicalistes egarencs ²⁶⁶.

20. Ullastrell:

El Jutge Popular Municipal, Vicenç Puig Sucarrats, serà qui doni possessió dels seus càrrecs als onze consellers que constituïran el nou Ajuntament. Això ocorre el 19 d'octubre, dilluns. Aquí no hi ha hagut una reunió prèvia al ple extraordinari.

Acudeixen representants d'ACR, CNT, ERC, PSUC i UR.

Després d'ostentar la presidència d'aquest el nou conseller de major edat, Joan Font Bertràn (ERC), la votació secreta per a l'elecció de l'Alcalde tindrà com resultat que surti triat el mateix Joan Font – qui, al seu torn, ja era Alcalde amb anterioritat -, per sis vots a favor i cinc en blanc.

Amb aquest resultat, Josep Carreras Canyadell (ERC) serà triat Alcalde segon.

Representen a la CNT Maties Martínez Padró, Salvador Solé Coma i Benet Julibert Valls.

El dissabte d'aquesta mateixa setmana, dia 24, s'observarà la falta d'acord entre les organitzacions components del Consistori: en el ple es decideix la formació de quatre Comissions, però ni la CNT ni el PSUC volen formar part d'elles, en estar en desacord en què siguin presidides pel propi Alcalde ²⁶⁷.

21. Vacarisses:

El Jutge Popular Municipal, Fermí Masana Atler, presideix el ple constituent del dia 13 d'octubre de 1936, donant possessió dels seus càrrecs als set nous regidors o consellers municipals que hi haurà al Consistori: tres per

²⁶⁶ AAT, acta del ple citat; *Vida Nueva*, núm. 14, de 20-10-36.

²⁶⁷ AAU, actes dels plens referits; *DOGC* núm. 283, de 9-10-36.

ERC, un per UR i tres per la CNT (Francesc Codina Grau, Domènec Badia Masqué i Feliu Espuña Masana).

No hi ha agrupacions locals de la resta d'organitzacions que tenen dret a estar representades.

Després d'abandonar la sala de plens el dit Jutge i prendre la presidència el conseller de major edat, Dionís Torres Nages (ERC), es procedeix a la votació per a l'elecció novament Alcalde, resultant triat el mateix Dionís – qui ja ocupava el dit càrrec fins aquesta data – per sis vots a favor i un en contra.

José Bercero Martínez, de la mateixa formació política, surt escollit Alcalde segon.

Les tres organitzacions representades van designar cadascuna d'elles a un possible substitut, davant la possible eventualitat que algun dels consellers dimitís o hagués d'incorporar-se a files. La CNT va designar com a substitut a Antonio Bercero Martínez ²⁶⁸.

22. Viladecavalls:

El divendres 16 d'octubre té lloc el ple constituent del nou Ajuntament, sota la presidència del Jutge Popular Municipal interí, Joan Turu Corbera.

Dóna possessió del càrrec de conseller municipal a un total d'onze persones, quan, al no haver-hi agrupacions locals del POUM i ACR, únicament corresponia fer-ho a nou d'elles.

Com en altres municipis, el Consistori deurà posteriorment ajustar la seva composició a allò que s'ha prescrit en la normativa.

ERC té tres representants (entre els que es troba l'Alcalde, Martí Purull Duràn, triat per deu vots a favor i un en cotra), UR també tres (el portaveu del qual, Jaume Puig Torrella, surt triat Alcalde segon, amb vuit vots a favor per un cadascú que van obtenir els seus rivals, Wenceslao Fontanet, Feliu Gorina i Benet Turu), el PSUC dos i la CNT tres: Wenceslao Fontanet Vidal, Lluís Vila

²⁶⁸ AAVA, expedient de constitució de l'Ajuntament; ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2, escrit de l'Alcaldia de Vacarisses de data 16-10-36; DOGC núm. 276, de 2-10-36; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 3, núm. 60.

Morgo i Miquel Casanovas Picó.

En el ple del dia 22 s'acordaria la constitució de les Comissions municipals i la seva composició, quedant fixada en un president i dos vocals. Van ser aquestes: Defensa, presidida per Fèlix Gorina Costa (ERC); Hisenda, per Benet Turu Corbera (UR); Foment, per Benet Turu; Agricultura i Confiscacions, per Wenceslao Fontanet ²⁶⁹.

REPARTIMENT DEL PODER

El poder polític institucional local de la CNT en el conjunt comarcal, després de la constitució dels Ajuntaments i realitzant una anàlisi diferenciada per nuclis de població, queda de la manera següent:

▪ Als municipis fins a 1.000 habitants:

El total de consellers existents al conjunt d'aquests Consistoris és de 60 (aquesta xifra suposa el 100 %) i únicament ens resulta d'interès conèixer la presència de consellers o regidors de cada organització i la tinença d'Alcaldies, atès que en la major part dels dits municipis és l'Alcalde qui presideix les Comissions municipals que es formen:

1. ACR: té dos consellers (el 3,33 % del total) i únicament està present en Matadepera i Ullastrell. No obstant això, té l'Alcaldia de Matadepera.
2. ERC: té divuit consellers (el 30 % del total) i està present en tots els municipis menys a Polinyà. Ostenta quatre Alcaldies.
3. UR: té dotze consellers (el 20 % del total), està en tots els municipis i és l'única organització existent a Polinyà, on té l'Alcaldia.
4. PSUC/UGT: té vuit consellers (el 13,33 % del total) i no està present a Gallifa, Polinyà i Vacarisses. Té l'Alcaldia de Rellinars.
5. POUM: únicament té tres consellers (el 5 % del total) i només té presència en Matadepera, Rellinars i Ullastrell. No té cap Alcaldia.

²⁶⁹ AAVI, actes dels plens referits.

6. CNT: té disset consellers (un 28,33 % del total) i està present en totes les poblacions a excepció de Polinyà, però la reduïda presència a Gallifa (dos llocs en comptes dels tres corresponents) li fan tenir un representant menys que ERC.

D'altra banda, Viladecavalls és l'únic Ajuntament d'aquest grup en què el cartipàs o govern municipal està format per membres de totes les organitzacions presents (ERC, UR, PSUC/UGT), incloent a la CNT, que ostenta la presidència de l'Àrea d'Agricultura i Confiscacions (Wenceslao Fontanet).

- Als municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

Hi ha un total de 91 consellers (el 100 %) i la situació de cada organització és la que segueix:

1. ACR: no està present en cap dels municipis (0 % del total).
2. ERC: té el màxim possible de consellers, 30 (el 27,3 % del total), estant present en tots els Consistoris, aconseguint cinc Alcaldies (la meitat) i quinze presidències de Comissions (el 25,42 % del total possible, que són 59 en el conjunt de tot aquest grup de Consistoris).
3. UR: té 10 consellers i està present en tots els Consistoris (el 9,1 % del total). No ostenta cap Alcaldia i presideix set Comissions (l'11,86 %).
4. PSUC/UGT: té 16 consellers, però no té presència a Palau-solità i Plegamans i Sant Llorenç Savall (el 14,56 %). No té cap Alcaldia i presideix deu Comissions (el 16,94 %).
5. POUM: té 5 consellers (el 4,55 %), però no està present a Barberà del Vallès, Castellar del Vallès, Sentmenat, Palau-solità i Plegamans i Sant Llorenç Savall. No obté cap Alcaldia i presideix tres Comissions (el 5,08 %).
6. CNT: té 30 consellers (el 27,3 %), està present en tots els municipis. Ostenta cinc Alcaldies i la presidència de vint-i-quatre Comissions (el 40,67 %).

En una anàlisi sobre els equips de govern municipals, veiem que són

majoria els Ajuntaments en què el cartipàs municipal – les presidències de Comissions municipals o responsabilitat d'Àrea – està integrat per membres de totes les organitzacions presents al Consistori respectiu (: Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Palau-solità i Plegamans, Ripollet, Sant Quirze del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda i Sentmenat) i són minoria els que opten per un govern de tipus presidencialista (és el cas de Sant Llorenç Savall, on l'Alcalde presideix totes les Comissions municipals) o de coalició no unitària (a Barberà del Vallès la CNT governa conjuntament amb ERC, mentre que a Castellar ho fa amb el PSUC/UGT). Per tant, novament la regla general és la cooperació de totes les forces antifeixistes, el govern de coalició.

▪ Als municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

Sumen entre tots ells un total de 58 consellers o regidors (el 100 %), 26 presidències de Comissions municipals o regidurías (el 100 %) i la situació de cada organització amb dret a estar present, és la que segueix:

1. ACR: té 4 consellers (el 6,89 %) i no està present a Montcada i Reixac. No ostenta cap Alcaldia i només en Rubí se li té en compte per a la formació del govern municipal, ostentant la presidència d'una Comissió (el 3,84 %).
2. ERC: té 18 consellers municipals (el 31,03 %), ostenta les tres Alcaldies i la presidència de 8 Comissions o regidurías d'Àrea (el 30,76 %).
3. UR: té 6 consellers (el 10,34 %) i la presidència de 3 Comissions (l'11,53 %).
4. PSUC/UGT: té 8 consellers (el 13,79 %), no té presència en Rubí i ostenta la presidència de 4 Comissions o Àrees de govern municipal (el 15,38 %).
5. POUM: té 4 consellers municipals (el 6,89 %), no està present a Montcada i Reixac i ostenta la presidència de 2 Comissions (el 7,69 %).
6. CNT: té 18 consellers municipals (el 31,03 %) i ostenta la presidència de 8 Comissions (el 30,76 %).

- Als municipis de més de 45.000 habitants:

Els consellers municipals o regidors que han pres possessió dels seus càrrecs en els Ajuntaments de Sabadell i Terrassa són un total de 66 (el que

considerem el 100 %), hi ha dues Alcaldies i 21 presidències de Comissions municipals o regidurías d'Àrea (el 100 %).

La presència de cada organització és la següent:

1. ACR: té 5 consellers (el 7,57 %) – de què 3 són de Terrassa i 2 de Sabadell, per cessió irregular d'1 al PSUC/UGT - i una presidència de Comissió o regiduría en l'equip de govern de Terrassa (el 4,76 %).
2. ERC: té 14 consellers (el 21,21 %) – de què 9 són de Terrassa i 5 de Sabadell, per cessió irregular de 4 al PSUC/UGT – o regidors, una Alcaldia (Terrassa) i quatre presidències de Comissió o regidurías (el 19,04 %), de les que 2 són de Sabadell i 2 de Terrassa.
3. UR: té 5 consellers – 3 a Terrassa i 2 a Sabadell, per cessió irregular d'1 al PSUC/UGT – o regidors (el 7,57 %) i una presidència de Comissió o regiduría, en l'equip de govern de Terrassa (el 4,76 %).
4. PSUC/UGT: té 19 consellers – de què 13 són de Sabadell i 6 de Terrassa – o regidors (el 28,78 %), una Alcaldia (Sabadell) i set presidències de Comissió o regidurías d'Àrea (el 33,33 %), de les que 5 són de Sabadell i 2 del cartipàs de Terrassa.
5. POUM: té 5 consellers – 3 a Terrassa i 2 a Sabadell, per cessió irregular d'1 al PSUC/UGT – o regidors (el 7,57 %) i una presidència de Comissió o regiduría (el 4,76 %), corresponent a l'equip de govern de l'Ajuntament de Terrassa.
6. CNT: té 18 consellers (el 27,27 %) – els que li corresponen legalment, perquè no ha cedit cap - i set presidències de Comissions o regidurías (el 33,33 %), de les que 4 corresponen a l'equip de govern de Sabadell i 3 al de Terrassa.

En l'anàlisi global de com queda repartit el poder institucional de cada organització en l'Administració Local vallesana, després de la constitució dels Ajuntaments o Consells Municipals, podem apreciar que hi ha una pluralitat de criteris en la formació dels equips de govern, que cada agrupació local i cada

municipi té la seva pròpia singularitat o peculiaritat.

Així, en tots els municipis amb menys de 1.000 habitants – excepte a Rellinars i Viladecavalls – hi ha un govern monocolor o presidencialista, en el que l'Alcalde assumeix la presidència de totes les Comissions municipals que es formen: de dits cinc Ajuntaments, tres estan presidits per ERC (Gallifa, Ullastrell i Vacarisses), un per ACR (Matadepera) i un altre per UR (Polinyà) I a aquesta forma de funcionament intern s'apunta també l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall (municipi d'entre 1.000 i 5.000 habitants), malgrat presidir-ho un cenetista i representar a una organització que sempre ha fet apologia dels òrgans col·legiats.

I en la resta dels municipis de la comarca, on es concentra la pràctica totalitat de la població, podem observar que la CNT no adopta una postura uniforme per a totes les localitats, sinó que la seva actitud política s'adapta a la situació existent al municipi. Per això no cal estranyar-se que governi conjuntament amb ERC i UR a Palau-solità i Plegamans (on no hi ha agrupacions d'ACR, PSUC/UGT i POUM) i que, en canvi, governi amb PSUC/UGT a Castellar del Vallès, on es queden al marge del dit equip de govern les organitzacions ERC i UR.

La tendència més generalitzada dels sindicats locals confederals és la de participar en governs totalment unitaris, compostos per totes les organitzacions presents en cada localitat. És el cas dels Ajuntaments de Rellinars, Viladecavalls, Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda, Sentmenat, Montcada i Reixac, Rubí i Terrassa.

No obstant això, en alguns dels dits Ajuntaments teòricament unitaris, es deixa al marge dels seus respectius equips de govern a alguna de les organitzacions presents en els dits Consistoris, i amb el consentiment de la CNT : a Ripollet i Sant Quirze del Vallès és el POUM qui queda fora; a Montcada i Reixac, és ACR i a Sabadell, ACR, UR i POUM.

Dels fets exposats es desprèn que la Confederació Local de Sindicats

cenetista de cada municipi vallesà té una dinàmica política pròpia, singular, diferenciada de la resta de les Federacions Locals dels municipis veïns; que cadascuna manté una autonomia d'acció política, reflectida en els acords que adopta sobre com portar a la pràctica la possibilitat d'ostentar un poder institucional que li ofereix la normativa aprovada pel govern català.

No pot seguir sustentant-se ja la idea propagada per alguns historiadors que la CNT tenia com a aliat al POUM o viceversa, o que els cenetistes eren enemics irreconciliables d'ERC/ACR/UR o del PSUC/UGT: la guerra va suposar una convergència unitària de totes les organitzacions catalanes que s'oposaven a l'alçament rebel reaccionari i la dedicació prioritària d'aquestes va ser el manteniment de la confrontació bèl·lica, per al que era absolutament imprescindible arribar a uns mínims de cohesió interna de la coalició.

La dita concòrdia va ser el que va permetre l'ordenació de la vida quotidiana – econòmica i social - de la rereguarda i el control policíac del dit front interior, a més d'aconseguir des del començament una resposta armada convencional en tota regla als fronts de combat exterior i la consolidació del denominat Exèrcit de Catalunya pocs mesos després, al què s'anirien incorporant milers de soldats gràcies al servei militar obligatori.

I la CNT va ser part fonamental en el dit procés permanent de concòrdia de la coalició politicomilitar que lluitava contra els rebels reaccionaris.

PRIMER ANY DE TRAJECTÒRIA CONFEDERAL

En aquest capítol es fa referència al període comprès entre octubre de 1936 i octubre de 1937, quan es procedirà pel Govern de la Generalitat a una nova reorganització general dels Consells Municipals catalans.

Els seus distints apartats ens permeten tenir un coneixement de quines persones van ser les que van exercir la comesa de ser representants de la Confederació de la seva localitat en el respectiu Ajuntament, a qui representaven directa i indirectament i quines van ser les repercussions institucionals dels “Fets de Maig”.

ELS REPRESENTANTS DE LA CNT

La finalitat introductòria i de divulgació general bàsica d'aquest estudi, ens obliga a dur a terme un resum pràctic cronològic que contingui els noms dels representants de la CNT que formaven part dels Consistoris i la situació en què es trobaven en qualitat de consellers municipals, forma efectiva de saber el protagonisme polític que podien exercir cadascun d'ells i com a grup dins cada Consistori. Així es farà també al llarg del proper capítol, fins al final de la guerra a Catalunya, amb l'ocupació militar.

D'altra banda, també es fa constar, en ocasions, algunes de les normes jurídiques bàsiques creades pels Governs central republicà o de l'autonòmic català, fets puntuals de la vida orgànica cenetista o del moviment llibertari i, com exemple, alguns acords d'interès (dons donen una idea bastant aproximada de les principals preocupacions de la població de la rereguarda, d'acord amb les característiques demogràfiques i socio-econòmiques de cada municipi) adoptats als plens dels Consells Municipals, amb el vot favorable dels representants dels

sindicats anarcosindicalistes ²⁷⁰.

És important assenyalar que els arts. 102 i 103 de la ja esmentada Llei Municipal catalana (molt anterior a la guerra) feien que aquells Consistoris no fossin massa diferents, en realitat, en quant a les seves competències i activitat normal quotidiana, als de les èpoques anteriors, posteriors i, fins i tot, als de l'actualitat. Com competències exclusives s'enunciaven les següents:

- La constitució de les Corporacions, resolució sobre la capacitat, aptituds, incompatibilitats i excuses dels consellers elegits i declaració de vacants (art. 102,1)
- Nomenament, correcció i destitució dels funcionaris, empleats i agents del Municipi (art. 102,4)
- Municipalització de serveis (art. 102,10)
- Aprovació i proposta de Cartes Municipals, així de caràcter orgànic com econòmiques (art. 102,11)
- Serveis relatius a proveïments d'aigües i destinació de les que tinguin caràcter residual (art. 102, 16)
- Clavegueres, desinfeccions, mesures sanitàries en règim normal o extraordinari, lluita contra el contagi o epidèmia, policia d'higiene, urbana i rural, dessecament de terrenys o aigües estancades i serveis generals de salubritat (Art. 102,17)
- Enterraments, cementiris i forns crematoris (art. 102,18)
- Enllumenat de tota mena i subministrament als veïns de llum, calor o força motriu (art. 102,19)
- Escorxadors, mercats, policia de subsistències, prevenció i càstig de l'adulteració de substàncies alimentoses, frau en la venda, i adhuc per arribar en

²⁷⁰ Si no hi ha cap indicació diferent, totes les dades que s'exposaran d'ací endavant, al llarg del present capítol i el següent, referides a acords adoptats pels Ajuntaments i a les incorporacions, substitucions i càrrecs de responsabilitat dels representants de la CNT, s'han recollit directament, com a mínim, dels llibres d'actes dels Plens celebrats pels Consistoris mencionats, documents fehacients en Dret a causa de la seva realització pels Secretaris Municipals corresponents.

els casos de reincidència, al tancament temporal dels establiments que infringeixin la reglamentació municipal en aquesta matèria (art. 102,20)

- Policia de seguretat i de vigilància, d'acord amb el que les lleis disposin, per a la protecció de persones i coses, així en la vida pública com en els llocs de reunió (art. 102,21)

- Policia i guarda rural (art. 102,22)

- Prevenció i persecució de la mendicitat i la vagància, i protecció de menors, orfes i vells, i establiment de centres benèfics que tinguin l'esmentada finalitat (art. 102,23)

- Assistència mèdica i benèfica de caràcter domiciliari (art. 102,24)

- Escoles d'instrucció professional, d'arts, d'oficis, indústries i totes les modalitats que cregui l'Ajuntament oportú encoratjar (art. 102,25)

- Foment de les manifestacions artístiques (art. 102,26)

- Institucions de crèdit popular o agrícola i d'assegurances socials (art. 102,27)

- Cura i conservació d'objectes i monuments de caràcter històric i artístic (art. 102,29)

- Institucions de previsió i auxili en casos d'incendi o de tota mena de calamitats (art. 102,30)

- Atorgaments de contractes i concessions per a obres, adquisicions, construcció d'edificis i serveis municipals de tota classe (art. 102,31)

- Regulació financera del Municipi, discussió i aprovació del pressupost, ordenació dels ingressos i rendició de comptes (art. 102,32)

- Determinació de les responsabilitats governatives o econòmiques que neixin de l'actuació dels Ajuntaments (art. 102,33)

- Adquisició de tota mena de béns per l'Ajuntament o pels establiments que en depenguin (art. 102,34)

- Fixació de les mesures per a la utilització de béns comunals o repartiment temporal de béns propis de l'Ajuntament (art. 102,38)

- Construcció de cases barates, econòmiques o populars (art. 102,39)

- Relació amb Ajuntaments i unions d'Ajuntaments nacionals i estrangers per tal de facilitar les corrents d'intercanvi entre les municipalitats de tots els països(art.102,40,paràgraf primer)

Tanmateix, la Llei estableix les obligacions dels Ajuntaments en diverses matèries i diu que “estan encomanats a llur acció i vigilància”:

- Conservació i endegament de la via pública (art. 103,1)
- Policia urbana i rural (art.103,2)
- Administració, custòdia i conservació de les finques, béns i drets dels pobles i boscos comunals (art. 103,3)
- Mercats i escorxadors (art. 103,4)
- Higiene pecuària (art. 103,5)
- Subministre, vigilància i protecció d'aigües potables de puresa bacteriològicagarantitzada (art.103,6)
- La reforma i, en el seu cas, la clausura dels pous que manquin de condicions higièniques (art. 103,7)
- La supressió d'aigües estancades i acondicionament de femers (art. 103,8)
- Evacuació, en condicions higièniques, de les aigües i matèries residuals (art. 103,9)
- Inspecció i millora higiènica de les cases-habitació, amb prohibició d'habitar les insalubres (art. 103,10)
- La inspecció i axàmen d'aliments i begudes, especialment del pa, carns i llet (art. 103,11)
- Policia sanitària de vies públiques, quadres, estables, mercats i escorxadors, centres de reunió, rentadors i cementiris (art. 103,12)
- Assistència mèdico-farmacèutica i de llevadores a les famílies pobres (art. 103,13)
- Vacunació dels nascuts en el terme abans de què trnascorrin els sis mesos de vida, i revacunació anual dels veïns que ho necessitin (art. 103,14)

- Institucions d'assistència social (art. 103,15)
- Política social i especialment la millora de les condicions de vida de l'obrer (art. 103,16)
- Construccions d'edificis escolars, higiene de les escoles i reconeixement periòdic dels escolars (art. 103,17)
- Cementiris (art. 103,18)

Ens interessa recordar que tots dos articles es van aprovar el 5 de gener de 1934 i es van publicar al Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya núm. 8 , de data 8 de gener de 1934. Tanmateix, a l'article 183 de l'esmentada Llei (aprovat el 19 de febrer de 1934 i publicat al BOGC núm. 53, de data 22 del mateix mes) s'especifica el següent sobre la municipalització de serveis:

“Els Ajuntaments podran municipalitzar:

- a) Els serveis de naturalesa industrial, com els d'abastiment d'aigües, tant públiques com les destinades al servei de veïns; gas, electricitat, cambres frigorífiques, publicitat; anuncis en la via pública, tramvies, autoòmnibus, ferrocarrils urbans i suburbans, pompes fúnebres i tota mena de transports inclosos en les dites condicions.
 - b) Els altres serveis que els Ajuntaments projectin i per als quals obtinguin la deguda autorització del Govern de la Generalitat
- Aquestes municipalitzacions podran fer-se amb monopoli o sense”

Sobre el funcionament intern dels propis Consistoris, a l'article 136 de la mateixa norma legal - publicat al BOGC número 8, del dia 8 de gener de 1934 - s'especifica que les Corporacions Locals poden facultar temporalment als respectius Alcaldes per a què puguin resoldre, a proposta de les Comissions corresponents, els afers municipals. Però, com diu la mateixa Llei, “l'Assemblea municipal podrà en tot moment destituir en part o totalment les persones a qui hagi conferit les càrrecs d'Alcalde, Alcalde segon, tercer i quart, i Conseller Regidor”.

En principi, en el municipis amb una població fins a 10.000 h., la totalitat del govern municipal és exercida per l'Ajuntament en ple, encara que si ténen

més de 5.000 h. poden prendre l'acord de regir-se per una Comissió de Govern, si així l'acorden les dues terceres parts dels consellers. Si ténen més de 10.000 h. ha d'haver una Comissió de Govern, formada per l'Alcalde i quatre Consellers Regidors (excepte la ciutat de Barcelona, amb vuit), que té per finalitat "regir i administrar el Municipi"²⁷¹.

Com es pot veure, els Consells Municipals o Ajuntaments es troven amb una normativa que és la mateixa que havia abans del començament de la guerra. Qualsevol modificació en la seva forma d'actuar present i futura vindrà determinada per l'autorització o consentiment del Govern de la Generalitat de Catalunya, per les seves decisions. En definitiva, per la seva voluntat política.

A més a més, ningú s'ha d'enganyar: hi ha una guerra tradicional i, a més a més, hi ha una guerra civil, és a dir, entre el mateix veïnat de cadascuna de les poblacions. La força, la violència, garanteix - com sempre ha passat al llarg de l'Història de l'Humanitat - l'activitat del poder institucional.

D'altra banda, els recursos econòmics són molt limitats i, en aquestes difícils circumstàncies, satisfer les necessitats bàsiques de la quotidianitat diària dels ciutadans, controlar l'orde públic de guerra i la normalitat cívica a la rereguarda, a més de mantenir el funcionament de les pròpies Corporacions i els serveis públics ja existents amb anterioritat, ocupen la pràctica totalitat del temps que els Consellers dediquen als Ajuntaments respectius.

També hem de fer constar que els polítics locals havien de col·laborar amb alguns Departaments del Govern o amb Ministeris del Govern central, realitzant tasques de competències pròpies d'aquells i que no analitzarem - ni en la seva composició ni en les seves tasques - en el recorregut pels diferents mesos de guerra: Delegació Local d'Ordre Públic (l'Alcalde), del Comissariat de Propaganda, del Consell de Primera Ensenyança, del Departament de Sanitat i

²⁷¹ Arts. 54, 55, 56 i 111 de la Llei Municipal de Catalunya, del 14 d'agost de 1933, BOGC núm. 79, de 15 d'agost de 1933 i Disposició Transitòria, sobre numeració de l'articulat de la primera part de la Llei, de 5 de gener de 1934, publicada al BOGC núm. 8, de data 8 de gener de 1934). També, l'art. 78, paràgraf primer, de la mateixa norma legal, de 8 de gener de 1934 (BOGC núm. 10, de 10 de gener de 1934).

Assistència Social, la Justícia Popular Local, la Junta Municipal Agrària, la Junta Pericial Local (per a la confecció del Padró de Cèdules Personals, el Repartiment de la Contribució o Riquesa Rústica, Pecuària i Urbana, etc.), la Junta del Repartiment General d'Utilitats (Finances), el Comitè Local Segell Pro-Infància, la Junta Local de Defensa Passiva, la d'Administració i Control de la Propietat Urbana, etc.

Tanmateix, s'ha de recordar que no havia Diputacions Provincials i que havia una molt estreta relació i col·laboració amb les delegacions territorials de diferents Departaments de la Generalitat i Ministeris del Govern central: Consell Comarcal de Proveïments del Vallès Occidental (dissolt per Decret del 24 de desembre de 1936), Delegació Comarcal de Proveïments (substituïda per la Junta Regional, 1a. Regió, del Departament de Proveïments, a mitjans d'octubre de 1937), Delegació Comarcal del Patrimoni Artístic, Comitè Comarcal d'Ajut als Refugiats (a tots els municipis amb més de 10.000 habitants, des del 17 d'octubre de 1936), Delegació de la 1a. Regió del Comissariat d'Assistència als Refugiats (des del 14 d'agost de 1937) , diverses del Ministeri de Defensa, del Ministeri d'Hisenda, etc.

També la Junta de Seguretat Interior de la Generalitat tenia una Secció de Comarques, on havia un representant de la CNT.

Ací fem referència a algunes normes jurídico-polítiques que ténen una incidència important o bé a actituds de les organitzacions llibertàries amb una transcendència, a més a més de mencionar els Consistoris quan hi ha canvis en la participació política cenetista, es fa alguna substitució dels seus consellers o si creiem interessant exposar algun acord adoptat en el Ple al considerar que ens pot servir d'exemple dels temes més tractats pels polítics locals i que eren també els que més preocupaven als vilatans de tots els municipis de la comarca:

- **Octubre de 1936:**

Algunes de les primeres decisions del nou Govern són la dissolució del Comitè Central de les Milícies Antifeixistes; la dimissió d'en Vicenç Guarnier Vivanco com a Secretari General del Departament de Defensa i la creació d'un Secretariat General de la Conselleria de Defensa (amb 2 representants d'ERC, 1 d'ACR, 2 del PSUC, 1 d'UR, 1 del POUM i 2 de la CNT), del qual n'és el Secretari General en Joan Garcia Oliver; l'allistament obligatori de tots els ciutadans entre 18 i 40 anys, tasca en la qual han de col·laborar forçosament els Ajuntaments; l'obligació de rebre instrucció militar tots els ciutadans d'entre 20 i 30 anys; la creació d'una Junta de Seguretat Interior al Departament de Seguretat Interior (amb la composició següent: 2 representants d'ERC; 2 del PSUC, 1 d'UR, 1 del POUM i 2 de la CNT, Vicenç Gil i Dionís Eroles Batlle) i l'adscripció a dit Departament de tots el serveis "de defensa de rereguarda que havia prestat el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, com són: patrulles, investigació, permissos, controls, censura postal, telegràfica i telefònica, ràdio, informació, propaganda, subscripcions, etc."; el nomenament d'un altre militant llibertari històric d'acció, Aurelio Fernàndez Sánchez, com Secretari General d'aquesta susdita Junta; l'adscripció del Comitè d'Indústries de Guerra al Departament de Presidència; la creació del Consell de Sanitat de Guerra i el nomenament dels seus components, amb 2 representants d'ERC, del PSUC, 1 del POUM, 3 d'UGT, 1 del Socors Roig Internacional; 3 membres del Departament de Defensa, 5 per la CNT (Xavier Serrano Coello, Josep Sala Alegri, Joaquím Tries Pujol, Fèlix Martí Ibañez i Nicasí Olivan) i 2 per la FAI (Angel Cortés Rusté i Lluís Salvans).

Hi ha d'altres encara més transcendents:

A) A l'àmbit de la rereguarda i la vida quotidiana, el Decret de data 24, aprovat a proposta del Conseller cenetista d'Economia, Joan Porqueras Fàbregas, de col·lectivització de les empreses industrials i comercials, pel qual era obligatòria la col·lectivització de totes les empreses que en data 30 de juny de 1936 tenien més de 100 treballadors, així com també les que encara que no arribessin a la

susdita xifra havien sigut abandonades pel seus propietaris o havien sigut declarats facciosos. A més, el Consell d'Economia podia col·lectivitzar les indústries que considerés oportunes i, en les empreses amb menys de 100 treballadors però més de 50, era suficient l'acord favorable de les tres quarts parts dels treballadors o bé un acord al respecte entre el propietari o propietaris i la majoria del treballadors de l'empresa en qüestió.

En les empreses col·lectivitzades, la direcció serà portada a terme pels seus treballadors mitjançant un Consell d'Empresa i un Director anomenat per aquell, que exercirà la representació legal, encara que al Consell hi ha també un Interventor de la Generalitat i que els membres del susdit Consell també poden ésser separats dels seus càrrecs pel Consell General de l'Indústria respectiva, podent interposar recurs els treballadors contra aquesta decisió, però la resolució del Conseller d'Economia és inapel·lable.

En les empreses privades que no es col·lectivitzin, la direcció és a càrrec del propietari o gerent, amb la col·laboració i fiscalització del Comitè Obrer de Control.

També es contempla que es farà una classificació de les diferents indústries i llur agrupament, degudament estructurat, a fi i efecte de promoure la constitució i organització dels Consells Generals d'Indústria, organismes depenents del Consell d'Economia de Catalunya (Departament d'Economia de la Generalitat) amb acords executius sobre qualsevol tipus d'empresa catalana, encarregats de formular “els plans de treball de la respectiva indústria amb caràcter general, orientant els Consells d'Empresa en llurs funcions” i amb moltes més competències mencionades al seu art. 25.

La composició dels Consells Generals d'Indústria seria la següent: 4 representants dels Consells d'Empresa, 4 tècnics nomenats pel Consell d'Economia i 8 representants dels sindicats, en nombre proporcional als afiliats a

cada una d'elles. Estarien presidits pel Vocal respectiu del Consell d'Economia de Catalunya ²⁷².

El líder llibertari Diego Abad de Santillán presentarà la seva dimissió com Vocal del Consell d'Economia de Catalunya - per ésser nomenat Comissari de Combustibles Sòlids i Líquids - i serà substituït per Enric Farriols “que representarà igualment a la Federació Anarquista Ibèrica”²⁷³.

B) A l'àmbit estrictament militar o de la Defensa, tres Decrets del dia 24 i una Ordre del dia 25 d'aquest mes suposen l'obligació d'entregar les armes llargues immediatament als Ajuntaments (que les portaran al Parc d'Artilleria de Barcelona); la imposició del Codi de Justícia Militar als milicians i al personal movilitzat adscrit a les indústries de guerra, als serveis sanitaris i als serveis de rereguarda; l'obligació immediata dels Caps de Sector de les columnes de milicians de proposar l'organització dels milicians corresponents en batallons, companyies i seccions; l'obligació d'incorporar-se a l'Exèrcit dels individus corresponents a les lleves de 1935, 1934, 1933 i 1932 “que es trovin en el territori català o de les províncies aragoneses ocupades per les nostres tropes” i l'establiment d'un sistema de control dels obligats a incorporar-se, ara i en el futur, mitjançant un sistema de fitxes i registres a portar pels Ajuntaments i en coordinació amb el Centre de Movilització del Departament de Defensa.

La “Caja” de Reclutes núm. 26, amb seu a Barcelona, era la que corresponia als partits judicials de Sabadell i Terrassa, entre d'altres²⁷⁴.

En quant a l'àmbit políticossindical, la CNT i l'UGT catalanes signen el dia 22 un pacte d'unitat d'acció, fruit del qual neix un segon Comitè d'Enllaç (el primer s'havia constituït l'11 d'agost). Segons César M. LORENZO, el pacte d'unitat d'acció era entre CNT-FAI i l'UGT-PSUC, signant Antoni Sesé i Rafael Vidiella per la UGT catalana i Felipe Garcia pel PSUC, mentre que per la CNT ho feien Manuel Escorza i Dionís Eroles i per la FAI Pedro Herrera.

²⁷² DOG núm. 302, de data 28-10-36.

²⁷³ DOG núm. 287, de data 13-10-36.

²⁷⁴ DOG núms. 301, 302 i 303, de dates 27, 28 i 29-10-36.

Es comprometien a reforçar el poder del Govern català, reconvertir les milícies en exèrcit popular disciplinat i amb comandament únic i la col·lectivització dels mitjans de producció sota la direcció i control de la Generalitat. Publicitat per la premsa, es va celebrar amb un gran míting conjunt el dia 27 a Barcelona, on van intervenir Sesé, Vidiella, Comorera, Antónov-Ovseenko (cònsul general de l'URSS), Federica Montseny, Pedro Herrera i Mariano Rodríguez Vázquez. Els motius dels llibertaris per al pacte, serien els següents:

“En primer lloc, es volia obtenir una part del material militar soviètic que fins aquell moment únicament era subministrat a les milícies del PSUC (...) En segon lloc, es tractava d'acabar amb la campanya de calúmnies i mentides que els estalinistes havien fet a Espanya i a l'estranger per desacreditar el moviment llibertari. Finalment, per contenir la reacció de la petita burgesia, d'una part dels camperols i de les classes mitjanes, que s'havien organitzat a l'UGT posteriorment al decret de sindicalització obligatòria del 1o d'agost de 1936”²⁷⁵.

D'altra banda, no ens hem d'oblidar que els resultats del Plens espanyols o nacionals de Confederacions regionals dels sindicats cenetistes celebrats a Madrid els dies 3 i 15 de setembre a Madrid, van suposar una empenta fonamental per a l'entrada de la CNT en el Govern central republicà. Segons César M. LORENZO:

“Amb la finalitat d'arribar a un acord, va ésser designada una comissió integrada per representants de les tres tendències i encarregada de trobar una solució de compromís: Juan López per la Confederació Regional de Llevant, Federica Montseny per la catalana i Aurelio Alvarez per l'asturiana. Aquesta ponència va redactar una resolució, aprovada pel Ple, que es va fer pública d'inmediat, la van publicar tots els diaris de l'Espanya republicana. Resumint, la CNT demanava la creació d'un Consell Nacional de Defensa integrat per 5 delegats de la CNT, 5 de l'UGT i 4 republicans. El President seria Largo Caballero mentre que Azaña conservaria la presidència de la República. Aquest Consell seria només la reunió en el cim dels diferents Consells regionals ja existents, per arribar a construir una societat basada en el federalisme (...) Naturalment, els mitjans de producció serien socialitzats, les empreses controlades o dirigides pels treballadors, les forces armades unificades i sotmeses a un comandament militar únic i a un comissariat de guerra (...) la

²⁷⁵ César M. LORENZO, op. cit., pp. 105-106.

supressió dels Ajuntaments, Diputacions i Guberns Civils (...)la planificació de la gran indústria i dels conreus més importants”²⁷⁶.

Segons el fill d'en Horacio Prieto, el seu pare, Secretari General de la CNT en aquell període, va arribar tard al Ple del dia 15 en el seu viatge des de València, però:

“No obstant, es va consagrar a la tasca de reforçar l'autoritat del Comitè Nacional de la Confederació que, deixant de ser designat per la Federació Local de Sindicats del lloc de residència, es va formar amb delegats permanents de les Confederacions Regionals i per membres administratius més nombrosos, més especialitzats; d'altra banda, el Comitè Nacional de Defensa CNT-FAI, amb atribucions fins llavors bastant mal definides, va perdre la seva autonomia per passar a convertir-se en una secció militar del Comitè Nacional”²⁷⁷.

Després dels nous Plens Nacionals de Confederacions Regionals del 28 de setembre i del 18 d'octubre, els representants de la CNT ja van negociar, a finals d'octubre, únicament, els Ministeris sota la seva responsabilitat política i el número de quatre que s'els va concedir va ésser gràcies a José Giral, però no al socialista Largo Caballero, que volia molt poca intervenció cenetista al Consell de Ministres. El delegat permanent de la Confederació Regional catalana al Comitè Nacional era Nemesio Gálvez i va ésser aquest qui, en representació del Comitè Nacional i del Secretari General, Horacio Prieto, va acabar de convèncer al Comitè Regional català sobre la participació. A més, va ésser el Comitè Nacional qui va escollir a Juan López (històric “oposicionista” valencià), Joan Peiró (un altre antic “trentista”), Federica Montseny i Joan Garcia Oliver, qui, amb el seu sometiment a aquesta decisió, va deixar el seu càrrec a la Secretaria General del Departament de Defensa de la Generalitat i va marxar lluny de Catalunya, lluny de tot allò que passava ací²⁷⁸.

²⁷⁶ Ídem, op. cit., pp. 180-184.

²⁷⁷ César M. LORENZO, op. cit., pp. 184-185.

²⁷⁸ Ídem, op. cit., pp. 185-190.

Els més importants líders d'acció, de reconegut prestigi i experiència entre la militància que arriscava la seva vida des de feia anys, es trobaven ja fora de la dinàmica política catalana quotidiana, un fet important a tenir en consideració.

Ara exposarem l'evolució de la participació de la Confederació als Consistoris i de les seves responsabilitats polítiques als mateixos, les substitucions dels seus representants i alguns dels acords adoptats o assumptes tractats en plens amb la presència cenetista:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

En aquest grup d'Ajuntaments no es produeix cap canvi al llarg de tot el mes que afecti els interessos cenetistes, excepte en el de Viladecavalls, on Wenceslao Fontanet Vidal és designat com a Conseller d'Agricultura i Confiscacions el dia 22.

A Vacarisses es van canviar els noms d'alguns carrers, en virtut d'acord al respecte adoptat en el ple del dia 24: Sant Josep va ésser Llibertat; Montserrat, Companys; Major, Manuel Azaña; Esglesia, Ascaso; Galán y Garcia, la meitat pel mateix nom i l'altra meitat, Av. del 19 de juliol²⁷⁹.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

Sobre l'activitat dels confederals a l'Ajuntament de Castellar, on des d'aquest mes assumien l'Alcaldia i les Àrees de Govern de Proveïments, Agricultura i Defensa, podem mencionar que el President del Consistori, Vicenç Roca Artigas, ho seria fins el final de la guerra, amb l'ocupació militar del 26 de gener de 1939, a més d'ocupar un càrrec important en l'empresa més gran del poble, la qual cosa fa que es pugui considerar com una de les figures més rellevants (i, perquè no dir-ho, també de les més "poderoses") de la vida quotidiana de la localitat al llarg de tot el conflicte.

Intervenía sovint en els plens i no únicament feia propostes pròpies o del

²⁷⁹ DOG núm. 305, de 31-10-36.

grup cenetista sobre els temes més variats, sinó que també era freqüent la seva intervenció exposant la seva opinió sobre les propostes de les altres organitzacions, normalment, en un to de respecte i conciliació i buscant sempre l'acord. Un exemple de la seva forma de ésser en la política municipal ho tenim en els acords que es van aprobar en el ple del dia 23, quan va acceptar l'excedència temporal, com funcionari de l'Ajuntament, del conseller del PSUC Lluís Montagut, per a què pogués fer la seva tasca de president de la Comissió de Cultura, proposant, a més “de conformitat amb l'art. 66 de la Llei Municipal, s'acordés concedir al company Montagut una remuneració mensual igual a la que venia cobrant com a funcionari”, i, quan va donar suport a una proposta del PSUC i es va acordar “sol·licitar al Govern de la República la creació d'una escola pública mixta a Sant Feliu del Recó, d'ensenyament primari i de titularitat estatal”.

Sobre l'activitat al Consistori de Cerdanyola del Vallès, podem mencionar l'acord adoptat en el ple del dia 19, d'establir provisionalment “un impost extraordinari de guerra per fer front a les necessitats dels moments actuals, a raó de 1,75 pessetes metro de façana de les cases que radiquen en aquest terme municipal, havent de pagar l'esmentat impost els respectius propietaris”.

No hi ha canvis en la composició cenetista, excepte en el de Santa Perpètua de Mogoda: després de portar una setmana al Consistori, són substituïts José Morral Grau per Emili Monje Ibañez i Julio Alcócer Tos (responsable de l'Àrea de Treball) per Sadurní Tarrès Sanvicens, que ocuparà el mateix càrrec que el seu antecessor en el govern municipal. D'altra banda, en el ple del dia 20 s'acorda que el municipi passi a tenir el nom oficial de Perpètua de Mogoda²⁸⁰.

A la resta de municipis – tant en el grup de 5.000 a 7.500 habitants com en el de més de 45.000 - no es produirà cap canvi en la representació cenetista.

Sobre l'activitat que es porta a terme, tenim, per exemple, que a Sant

²⁸⁰ DOG núm. 310, de 5-11-36.

Cugat del Vallès, en aquest mes, s'aprovent i realitzen, entre d'altres, els següents acords i tasques: s'encarrega a l'impremta la tarja familiar de proveïments (és a dir: la tarja de racionament); s'estableix el personal permanent necessari per a cada Comissió Municipal; es fixa en 12 homes i 1 xofer els milicians depenents de la Comissió de Defensa; el canvi de nom del municipi pel de Pins del Vallès; es faculta a les Comissions de Proveïments i de Defensa per a que facin el que creguin convenient respecte a controlar els comerciants "que aprofitant-se dels moments actuals augmenten indegudament els preus dels articles alimentaris"; s'adjudiquen taules de la Plaça del Mercat i s'autoritzen obres públiques de manteniment i dels particulars; s'accepta pel Consistori la cessió que li fa la UGT de les finques i aigües de Valldoreix que han sigut apropiades a Manuel Borràs; es fixen les tarifes de l'escorxador municipal; es faculta a la Comissió Municipal d'Economia per fer un projecte que possibiliti la realització d'obres "d'habilitació de l'antic convent de les monges per a escoles"; s'assabenta de l'agraïment de la "Comandància de Carabiners" de la localitat pels serveis d'aigua, electricitat i telèfon que les ha donat el Consistori i del Decret de la Generalitat "ordenant la recollida de les armes llargues que tinguin els ciutadans a l'objecte d'enviar-les al front", assumpte del què s'encarregarà la Comissió de Defensa; el començament "de les obres convenients per habilitar el local de l'antic convent de la Rambla de Ribatallada" en un grup escolar, la qual cosa suposarà una despesa estimada de 10.000 pessetes; començar a estudiar la utilització de llenya i elaboració de carbó dels boscos o de les finques apropiades als "propietaris declarats facciosos"; el dipòsit a l'Ajuntament de les claus "de les cases i torres que han estat ocupades pels disolts comitès" i la realització d'un inventari dels susdits immobles "i dels objectes que s'hi trovin"; el tipus del 7 % "com a impost a aplicar sobre la contribució urbana en general d'aquest terme municipal, encara que passa a l'estudi de la Comissió d'Economia una proposta dient que "tota vegada que hom va a l'aplicació d'aquests recursos econòmics, sigui resolt el pagament o

impost de guerra que es ve aplicant” (plens dels dies 19, 23 i 28).

A Sabadell, el Ple del dia 21 aprova per unanimitat les competències de cadascuna de les Comissions municipals, es nomenen els Vice-Presidents Primer i Segon de l'Assemblea Municipal (el Segon serà en Ramón Calopa Cejuela) i es constitueix una ponència o comissió, integrada per un representant de cadascuna de les minories municipals (Silvestre per la CNT), per estudiar “l'estructuració” del règim municipal del tipus de Carta Municipal previst per la Llei Municipal catalana. Aquestes són les competències de les Comissions Municipals presidides pels confederals:

“Economia: comerç interior (vendes de comitè a comitè); comerç exterior (monopoli del comerç de teixits amb filats i metal·lúrgia); col·lectivitzacions; cooperatives, fixació de preus comercials; serveis a l'indústria; estadístiques especials del Departament.

Treball: ordenació del treball; redistribució del treball; borsa del treball; qüestions socials; comitès de control obrer; legislació social (...)

Sanitat: clíniques i hospitals; hospitals de sang; parc de desinfecció; dispensari municipal; nomenament personal sanitari.

Indústries de guerra: tindrà cura de posar al servei de la guerra, l'Economia i Treball “.

▪ **Novembre de 1936:**

Els noms dels líders anarcosindicalistes catalans Joan Peiró Belis, Joan García Oliver i Federica Montseny Mañé, a més del valencià Juan López Sánchez, apareixen al diari oficial de la República, la “Gaceta de la República”, del día 5 de novembre, com a conseqüència de ésser nomenats Ministres d'Indústria, Justícia, Sanitat i Comerç, respectivament.

La notícia del seu nomenament ja està recollida a “Solidaridad Obrera”, la “Soli”, del dia 3, quan es va comunicar a la premsa el resultat de la reunió del Comitè Nacional de la CNT amb Largo Caballero i es feia pública una nota explicant l'històric aconteixement amb frases com les següents:

“La prolongación de la lucha y el proceso revolucionario determinado por la misma, ya desde hace unos meses exigían una participación directa de la CNT

en la dirección política y administrativa del país para garantizar la seguridad y el aplastamiento del fascismo y realizar la reconstrucción económica de la retaguardia (...) Factor principalísimo de nuestra decisión es la delicada situación de algunos frentes de guerra, y muy principalmente los del Centro, donde el enemigo está ya a las puertas de Madrid”²⁸¹.

A partir d'ara, serà Valeri Mas - un altre militant històric de primera línia- qui s'en ocuparà del càrrec de Secretari General de la Confederació catalana.

Una Ordre del Departament d'Agricultura de data 7 obliga tots els Ajuntaments catalans a remetre a la Conselleria, degudament omplerts, uns llistats sobre la col·lectivització agrícola existent a cada municipi²⁸².

Respecte als Ajuntaments vallesans, va haver canvis o activitat interessant il·lustrativa en alguns d'ells:

A) Municipis fins a 1000 habitants:

A Matadepera, no es van canviar els representants confederals, però sí ens interessa exposar un acord que exemplifica l'espèrit unitari que es donava, en general, a tots els Consistoris vallesans: al ple del dia 21 es va acordar fer canvis en els noms d'alguns carrers, passant el de Sant Joan a ésser Joaquím Maurín, Sant Llorenç a Francesc Ascaso, Sant Isidre a Rafael de Casanova, Sant Josep a Milícies Catalanes, Montserrat a Blasco Ibañez i Passeig d'Arnau a Lluís Companys²⁸³.

Un dels acords adoptats per l'Ajuntament de Rellinars en aquest mes, a proposta del Conseller de Cultura, el cenetista Pere Calsina, va ésser el de subministrar tubs per a l'estufa de l'escola municipal (ple del dia 6).

A l'Ajuntament de Viladecavalls, en el ple del dia 26, s'acorda, després d'una llarga discussió “la concessió de la matança de porcs pel seu consum dels particulars que enguany els han criat, acordant-se per unanimitat permetre que

²⁸¹ Manuel ALCANTARA SAEZ, “Cuatro anarquistas en el poder”, *Historia* 16, 47, març 1980, pp. 30 i 35.

²⁸² DOG del dia 8-11-36. La mateixa obligació es recorda per l'Ordre-Circular del dia 11 de desembre, publicada al DOG de 14-12-36.

²⁸³ DOG núm. 335, de 30-11-36.

els veïns quines famílies siguin en número de quatre, pugin sacrificar-ne un; les que arribin a sis, un i mig, i les que sobrepassin de sis, dos, sempre prevenint-los que queden compromesos a criar-ne el mateix número en el proper any. També es permetrà matar-ne un o mig els que s'avinguin a criar-ne tot seguit, encara que no en tinguin aquest any". D'altra banda, en el mateix ple, s'aprova un important acord per unanimitat:

“practicar l'incautació de les propietats d'aquest terme municipal nomenades Can Turu, Can Sanahuja, Can Trullàs, Can Marcet, Can Boada, Can Buxeres, Can Purull, Can Gonteras i tota la part del bosc de Can Mitjans. Un cop fetes les actes d'incautació per la Comissió nomenada, s'en donarà compte a la superioritat, transferint tota la part agrícola de dites finques al Sindicat Agrícola de la població, quedant la part de bosc a càrrec i administració de l'Ajuntament, el qual podrà acordar fer algunes tallades, sense malmetre el bosc, a fi de que amb els seus productes nets es pugi fer pagament de comptes pendants que tingués l'anterior propietari i atendre necessitats de l'hora present”.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Cerdanyola del Vallès, Diego Pérez Alarcón (president de la Comissió municipal d'Economia), deixa de ser conseller el dia 17, substituint-li – i ocupant el mateix càrrec en el cartipàs municipal – Manuel Abad Carrey.

Entre l'activitat d'aquest Consistori, podem destacar l'acord adoptat en el ple del dia 23, referent a l'establiment d'un impost extraordinari de guerra, on s'especificava que “s'examini el talonari dels propietaris obligats a satisfer l'impost de guerra i els que no hagin retirat llur rebut, sigui apropiada la corresponent finca, així mateix apropiar-se de les finques propietats de feixistes”. Uns dies més tard, en el ple celebrat el dilluns dia 30, s'acorda “concedir un crèdit de pessetes al Conseller de Proveïments per a què siguin destinades a la importació de queviures a aquesta població, doncs en els moments actuals és la única solució per a què al poble no li falti l'alimentació necessària”.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 21 surten els 3 consellers que hi ha i són substituïts per Antoni Estany Padrós (que assumeix l'Alcaldia i les Àrees

d'Abastaments, Agricultura i Economia i Foment), Patrici García Albiol (assumeix l'Àrea de Defensa) i Jesús Esquiús Buxó.

Sobre l'activitat de l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall amb la participació confederal, assenyallem: el canvi de segell que “es venia utilitzant amb el nom d'Alcaldia de Sant Llorenç Savall, el qual serà substituït pel de Consell Municipal CNT-ERC-UR – Sant Llorenç Savall”; la constitució de la Junta del Repartiment General d'Utilitats de la localitat, “en compliment del que disposa la Llei de 25 de juliol de 1934 i les disposicions complementàries de la mateixa”, amb quatre vocals contribuents designats per sorteig, “un vocal representant dels contribuents per Rústica, un pels d'Urbana, un pels d'Industrial i un pels de Rendes del Treball (...) designant per formar part de la susdita Junta, en representació de l'Ajuntament els consellers Joan Trench Vila, Francesc Solà Ollé, Joan Parera Davi i Joan Clotet Corominas”; l'aprovació d'una proposta de substitució del nom del municipi pel de Ripoll del Vallès, “trametent un duplicat del mateix (del certificat de l'acord) al Diari Oficial de la Generalitat per a la seva inserció i un altre a l'honorable Conseller de Seguretat Interior, en compliment del que es disposa en els articles 149 i 153 de la Llei Municipal de Catalunya i disposicions posteriors” (plens dels dies 5 i 19)²⁸⁴.

A Santa Perpètua de Mogoda, (Perpètua de Mogoda, segons acord del Consistori aprovat en el ple del dia 20 d'octubre), un Edicte de l'Alcalde Jaume Ventura, de data 27, fa pública la composició de la Junta de Repartiment General d'Utilitats del municipi, a la qual - a més dels representants dels contribuents (un per Rústica, un per Urbana, un per Industrial i un per Treball) - hi ha quatre consellers municipals, el cenetista Jaume Fadó entre ells²⁸⁵.

Entre altra activitat d'aquest mes, assenyallem el nomenament d'Enric Clarena Closa com Alcalde del barri de Santiga, a petició d'un veïns del mateix;

²⁸⁴ El conseller cenetista Joan Parera Davi era membre del Comitè de Control de la Cooperativa Sindical “La Llorençana”, que tenia la seva seu social a la Avinguda del 14 d'abril número 20 (ple del dia 1 d'abril de 1937).

²⁸⁵ DOG núm. 340, de 5-12-36.

l'aprovació de l'entrega a l'Ajuntament de totes les armes llargues existents al poble; assabentar-se de la petició de 174 veïns del barri de La Florida que han fet una petició demanant ésser submunicipi; l'aprovació de la proposta del portaveu cenetista (Jaume Fadó) de canviar el nom actual del municipi pel de "Bonaventura Durruti", comunicant-se al Conseller de Seguretat Interior de la Generalitat; l'acord de què tots els consellers continuïn cobrant el jornal que ja venen percibint de l'Ajuntament; l'acord de regular degudament la venda de queviures, sense que a les botigues es puguin fer reserves de comandes i amb un subministrament pel barri de Mogoda i pel barri de La Florida d'acord amb el cens del seus habitants respectius; la acceptació de la proposta de Fadó, ordenant que els bars tanquin a les onze de la nit, excepte les vigílies dels dies festius, a més de prohibir-se el joc en els mateixos, infracció sancionada amb una multa de 50 pessetes (plens dels dies 5, 12 i 26).

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Rubí, el ple mensual de la Corporació es va celebrar el dia 26, dijous. Entre l'activitat a destacar on van intervindre els cenetistes, destaquem: la concessió al Sindicat Agrícola d'un edifici incautat per l'Ajuntament; l'autorització de pagaments de les despeses del Consistori (a la Cooperativa de llauners, lampistes i electricistes, a la Cooperativa de Mosaics i Cement Armat, a la Col·lectiva de Transports Mecànics, a la Secció de Treball Col·lectiu del Sindicat Agrícola, a la Secció Borsa de Treball del Sindicat Agrícola, a les Mútues d'Assegurances, a la Cooperativa La Rubinenca, a la Col·lectiva de Paletes, a la Col·lectiva de Mecànics Serrallers, etc.); la construcció d'una casa de planta baixa i pis "destinada a indemnitzar l'enderroc de les cases propietat dels hereus de Josep Cruells i Sala; la creació de sis escoles unitàries "a l'objecte de donar solució al greu problema escolar (existent) des de fa anys, ja sent aquesta població agravada d'una manera considerable a conseqüència de la supressió de l'ensenyança religiosa i de la incautació dels edificis destinats a

aquesta classe d'ensenyança; el control de tots els ciutadans residents a la vila, mitjançant l'obligació d'omplir una fitxa “en la qual consti molt especialment tot el que faci referència a sous, llocs de treball, import de tots els bens que es posseeixen, ja siguin de finques, valors, metal·lic i gènere, fent constar també si s'està aturat, per quin motiu i temps, malalties que es tinguin o s'hagin tingut, etc (...) per donar solució el més aviat possible als diferents problemes que ha creat aquest històric moment i, per conseqüent, serà severíssima la sanció que s'imposarà a tots aquells que la deixin d'omplir ...”; l'aprovació del canvi de nom de la plaça Pearson pel de Durruti i la col·locació d'una estàtua d'aquest llibertari en la mateixa.

A l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès, el conseller Isidoro Checa passa a ocupar la presidència de la Comissió municipal d'Economia, substituint en el càrrec a Josep Presas Llenas (qui al·lega no poder atendre'l degudament, a causa d'haver estat anomenat per ocupar un càrrec polític de confiança a la Conselleria d'Economia de la Generalitat de Catalunya: Vocal del Consell d'Economia en representació de la CNT, substituint al ara nou Conseller Joan Porqueras Fàbregas), la qual cosa es farà efectiva a partir del dia 14, deixant d'ostentar la presidència de la Comissió de Serveis Públics²⁸⁶.

Joan Porqueras Fàbregas era el Conseller d'Economia de la Generalitat en representació confederal - es tractava del tercer Govern constituït amb posterioritat al començament de la guerra, el dia 26 de setembre - i el va incorporar al seu grup directiu.

Respecte a l'activitat normal de gestió dels interessos públics de la localitat, que ens doni una idea genèrica de les preocupacions dels consellers i dels vilatans, destaquem el següent realitzat als plens d'aquest mes: fer gestions per aconseguir alguna quantitat, en concepte d'ajut econòmic o préstec, de l'Institut contra l'Atur Forçós, organisme de la Generalitat que ha rebut

²⁸⁶ Ordre del Departament d'Economia de data 22 d'octubre, DOGC núm. 299, de data 25-10-36.

oficialment un milió de pessetes per a aquesta finalitat mitjançant els Ajuntaments catalans; ordenar a tots els vilatans “fer tancar tots els solars i terrenys que es trovin dintre de zones urbanitzades, així com fer construir totes les voravies i fer posar les cases amb el degut estat d’higiene, advertint que en cas de que no ho efectuïn els propietaris en el terme de cinc dies, ho realitzi l’Ajuntament, amb càrrec, com és natural, als propietaris (...) als efectes de calmar l’atur forçós, bastant intens en aquesta vila”; estudiar com evitar “certs abusos que es cometien en els preus dels articles alimentaris”; amb una intervenció del conseller cenetista Fratern Arnau, membre “del CENU”, realitzar les gestions oportunes “especialment pel que es refereix al nomenament dels mestres necessaris per a aquesta població”, doncs també és necessari comunicar oficialment “la destitució dels mestres que foren considerats desafects al règim”; la continuació de les gestions realitzades pel dissolt Comitè de Milícies Antifeixistes “per tal de nomenar un nou metge per a les atencions d’aquest municipi”; comunicar “al Centre responsable” l’advertiment de què “el ciutadà Serrano, que fou destituït com a empleat municipal per la seva significació política dubtosa, actua com a instructor dels veïns d’aquesta vila que han de rebre instrucció militar”, la qual cosa “no pot inspirar l’absoluta confiança pels seus antecedents”; “autoritzar a Ferràn Martori Pujadas, agent matriculat, veí de Barcelona, pugui en nom i representació d’aquest Ajuntament, cobrir de la Tresoreria d’Hisenda la quantitat de 1218,93 pessetes en concepte de 20 % Industrial, corresponent al tercer trimestre del 1936”; la realització d’un concurs administratiu com forma de “nomenament d’un nou metge per a aquesta població”; la petició a la CNT “interessant es facin gestions per tal que el servei d’aigües potables pugui passar a favor del municipi, per tractar-se d’un servei genuïnament municipal”; no permetre “en absolut que per part de cap foraster s’efectuïn incautacions de finques d’aquest municipi”; “la incautació de les parcel·les que es diràn, als efectes de legalitzar la neteja i tallada dels boscos següents: Can Gordi, Can Boba, Can Borrull, Can Majó, Can Busquets i Torre

Negra”, però, primerament, “que es facin les investigacions necessàries per saber ón es troven els propietaris i averiguar de les persones que es tracta”; “fer les gestions necessàries per tal de veure si es pot aconseguir alguna subvenció per a les atencions de Cultura d’aquesta vila” davant el Departament de Cultura de la Generalitat, que ha rebut un crèdit extraordinari, per Decret de la Generalitat, per import de 1.500.000 pessetes; la prohibició de la caça, excepte amb autorització especial; que la Comissió d’Economia resolgui sobre la petició de la Col·lectivitat de Fusters, demanant un préstec de 3.000 pessetes, “per tal de poder atendre uns treballs per a les indústries de guerra”; gràcies a la Comissió d’Economia, l’entrega (mitjançant un contracte signat amb el Consistori) a dos obrers d’una finca denominada “Granja Arrieta”, per a la seva explotació, amb cinc vaques i sis bedelles, un carro i un burro, amb el compromís d’abonar a l’Ajuntament la quantitat de 5.000 pessetes, “a raó de setanta cinc pessetes per quinzenes, a regir el dia primer de novembre actual”; la comunicació als Serveis Elèctrics Unificats de Catalunya, “pregant el ràpid endegament” de la instal·lació elèctrica de Valldoreix; l’estudi de la realització d’un contracte d’arrendament de la “Granja de Can Rocamora”; la proposició a la “Secció Administrativa de Primera Ensenyança” del nomenament d’un nou director de l’Escola Graduada, doncs el càrrec està vacant “per destitució del que ho era fins el 19 de juliol”; que també l’Ateneu Llibertari pagui el 10 % del recaptat per entrades a les sessions de cinema, com fa “La Unió”; la imposició d’un repartiment extraordinari, per pagar un crèdit extraordinari de 16.707,07 pessetes, amb destinació a “sufragar les despeses que ocasioni a aquest municipi el servei de la defensa nacional i les exigències de l’atur forçós”, la satisfacció de les quotes és mitjançant el pagament del 2,2 % setmanal sobre el líquid imposable de la contribució urbana; el nomenament d’un metge “titular amb propietat d’aquesta vila” directament per l’Ajuntament, sense el procediment de concurs (Dr. Ferràn F. Riofrio); l’anàlisi “de les aigües del pou que ha d’abastir la font de la plaça dels Quatre Cantons”, i, l’estudi per les Comissions

d'Economia i Obres Públiques d'una proposta del cenetista Presas: “mentre s'estudia el Decret disposant la municipalització de la propietat urbana, l'Ajuntament podria pendre l'acord d'incautar-se dels lloguers de totes les finques urbanes” (plens dels dies 4, 11, 18 i 25).

A Sabadell, el dia 4 s'acorda el reglament de funcionament de l'Assemblea Municipal i ampliar les matèries competència de cadascuna de les Comissions Municipals, facultant “els Consellers Presidents...per a resoldre les qüestions reglamentàries pertanyents als respectius departaments, de conformitat amb l'esperit que informa l'article 84 de la Lei Municipal catalana”:

“Economia: personal de serveis propis. Treball: personal de serveis propis (...) Sanitat: proveïment de material sanitari; control sanitari de la ciutat; safareigs públics; higiene de locals públics, establiments industrials i escoles; higiene d'aigües; personal de serveis propis. Indústries de Guerra: personal de serveis propis”

En quan a Terrassa, el dia 5 s'aprova per unanimitat un dictàmen, a proposta de la Comissió de Sanitat i ratificant l'acordat per la Comissió Permanent en la seva sessió del 21 d'octubre, pel qual s'acorda “apropiar-se de la finca designada amb el nom “Can Amat”, emplaçada en aquest terme municipal, ex-propietat d'Alfons Sala i Argemí, junt a la part d'horta i altres drets inherents, tals com la dotació d'aigua (...) per tal de destinar-la a lloc de repós i guariment. En el mateix sentit, també s'aprova la proposta de la Comissió d'Economia, aprovada per la Comissió Permanent en sessió del dia 4 d'aquest mes, consistent en “apropiar-se de l'entitat econòmica Institut Industrial (...) L'esmentat immoble serà destinat a la Comissió d'Economia”.

El dia 12 s'aprovà un “pressupost especial per als mesos de novembre i desembre d'enguany (el qual en tot cas i sota la base de nou repartiment, podrà prorrogar-se per durant el primer trimestre del proper exercici 1937), ascendint el seu total, igual en despeses que en ingressos, a un milió sis-centes noranta-dues mil dues-centes pessetes, el detall per capítols del qual és com segueix: Despeses: Capítol 1r.- Obligacions Generals, 200.000; Capítol 2n.-

Representació municipal, 27.000; Capítol 4t.- Policia Urbana i rural, 60.000; Capítol 6è.- Personal i material d'Oficines, 37.500; Capítol 7è.- Salubritat i Higiene, 17.000; Capítol 8è.- Beneficència, 195.650; Capítol 10è.- Instrucció Pública, 123.900; Capítol 11è.- Obres públiques, 953.150; Capítol 13è.- Foment dels interessos comunals, 60.000; Capítol 18è.- Imprevistes, 18.000.

Ingressos: Capítol 3r.- Subvencions, 200.000; Capítol 5è.- Eventuals i extraordinaris, 42.200; Capítol 7è.- Contribucions especials, 50.000; Capítol 10è.- Imposició municipal, 1.400.000. (...) Aprovat en principi per la Comissió Permanent en sessió celebrada ahir, i així mateix del Repartiment impositiu de quotes de guerra i d'atur forçós a determinades persones de la localitat i de les regles per a l'execució del pressupost que al mateix s'acompanyen”.

▪ Desembre de 1936:

A primers de mes es confirma el que ja estava presvist: es crea per Decret l'Exèrcit Popular de Catalunya i una Ordre nomena els primers Caps de les Unitats del mateix²⁸⁷.

També es constituirà a Catalunya un nou Govern de la Generalitat. Es tractava del quart govern de guerra, anomenat per Decret de data 17 de desembre, en el que desapareixien ACR i POUM²⁸⁸.

Duraria fins al 3 d'abril de 1937 i va ser un govern clau per a l'enfortiment de l'Administració Pública i l'adequació definitiva de Catalunya a la situació de guerra que s'estava vivint, tant en l'àmbit militar com en els àmbits polític, econòmic i social.

A aquesta fonamental activitat del moment històric concret es van dedicar els onze components del Consell Executiu: 3 d'ERC (Josep Tarradellas Joan, Conseller Primer i Finances; Artemi Agudé Miró, Seguretat Interior; Antoni Maria Sbert Massanet, Cultura), 1 d'UR (Josep Calvet Móra, Agricultura); 3 del

²⁸⁷ DOG núms. 341 i 352, de dates 6 i 17-12-36.

²⁸⁸ DOG núm. 353, de 18-12-36.

PSUC (Joan Comorera Soler, Abastaments; Miquel Valdès, Treball i Obres Públiques; Rafael Vidiella Franch, Justícia) i 4 de CNT (Diego Abad de Santillán, Economia; Pedro Herrera, Sanitat i Assistència Social; Josep Juan Domènech, Serveis Públics; Francesc Isgleas, Defensa).

Van aconseguir que el nou règim català acabés de consolidar-se als seus pilars bàsics i que la política adquirís uns camins ben distints dels fins llavors coneguts des del començament de la guerra: a partir d'ara, únicament hi havia dos camins per poder arribar a tenir tot o part del poder polític institucional (el cop d'estat o la negociació) i a ells podien acudir totes i cadascuna de les organitzacions que tinguessin un mínim de possibilitats, encara que, lògicament, l'opció del cop d'estat suposava una guerra civil dins la pròpia guerra civil, l'enfonsament d'alguns fronts de combat en l'avantguarda y, segurament, la derrota, davant la impossibilitat de continuar la guerra.

El POUM ja no tindrà tan sols el mínim paper institucional que havia ostentat fins ara i haurà de torejar en altres fronts, podent comptar en alguna de les seves activitats amb el suport de grups anarquistes (com “Els Amics de Durruti”) que – sumits ja en una desorientació total - veuran en l'acció contra el nou ordre establert una forma de donar regna solta a les seves grans frustracions i decepcions.

Al seu torn, els dirigents cenetistes catalans i espanyols també veuran minvades les seves possibilitats en la conjuntura política, no sols per la necessària ajuda soviètica que utilitzaran en el seu favor el PCE i el PSUC, sinó per liderar una confederació sindical que les circumstàncies han convertit en un gegant amb peus de fang en la nova situació, a causa de les seves pròpies peculiaritats en el funcionament orgànic intern, basades en l'autonomia d'acció de les bases, no aptes per dur a terme una acció operativa ràpida i eficaç - del tipus “ordeno i mando” - que decideixin en cada moment els Comitès superiors.

Si a això li afegim l'estesa pràctica de la denominada “solidaritat confederal” – l'ajuda espontània a favor dels “companys”, habitual en la

Confederació – i les frustracions de tota mena que s'anaven acumulant entre els militants, la dita debilitat serà molt evident quan es produeixin els successos de “Maig de 1937” i d'ella s'aprofitaran la resta dels sectors del nou règim en les futures negociacions (mentre els dirigents llibertaris intentaran, a corre-cuita, introduir en el conjunt del MLE els canvis necessaris - en l'estructura orgànica interna i en el seu funcionament quotidià - que els permetin poder utilitzar amb eficàcia uns mecanismes jeràrquics semblants als de la resta dels partits polítics de la coalició) ²⁸⁹.

I és que la nota oficial de premsa de la Presidència del Govern de la Generalitat, de data 16 de desembre de 1936, dimecres, insinuava que no hi havia hagut coincidència entre les forces polítiques i sindicals, ja que “no ha estat possible obtenir-la respecte a un extrem relacionat amb la participació d'un sector”.

Segons Manuel CRUELLES, membre destacat d'Estat Català en aquestes dates, “la política catalana estava patint un canvi profund que li venia marcat, o impost, per uns elements externs al país (...) en realitat s'observa el primer pas decidit, segur i ferm, per dominar la política catalana des del Govern Central a través dels comunistes catalans del PSUC (...) Dia 18 de desembre, divendres. Per fet tenim un nou Govern en la Generalitat. Està format per 4 homes de la CNT, 3 de la UGT, 3 d'ERC i 1 Rabassaire. Díaz Sandino deixa de ser Conseller de Defensa. La Conselleria, no obstant això, continua a les mans de la CNT (...) S'han eliminat del Govern als partits polítics Acció Catalana, POUM i PSUC. Aquest últim aparentment, per guardar les formes, ja que els tres representants de la UGT són els dirigents màxims del PSUC. Comença la lluita per dominar la Comissaria General d'Ordre Públic...”²⁹⁰.

El que sí es tenia molt clar, també, és que calia més seguretat institucional.

²⁸⁹ DOGC núm. 353, de 18-12-36.

²⁹⁰ Manuel CRUELLES, *La societat catalana durant la guerra civil. Crònica d'un periodista polític*, Barcelona, Edhasa, 1978, pp. 187-189.

Així, si l'Escorta Presidencial es va crear per Decret de data 28 de setembre d'aquell any, ara, mitjançant un Decret de data 2 de desembre, el Cos d'Esquadres de Catalunya se separa del Departament de Seguretat Interior i queda novament adscrit al Departament de Presidència²⁹¹.

L'Ordre de la Conselleria de Proveïments (en mans d'en Joan Comorera, del PSUC), de data 22, suposarà la creació de les Delegacions Comarcals d'aquest Departament, clau en el desenvolupament de la vida quotidiana dels vallesans i la resta dels catalans al llarg de la guerra. L'activitat de la Delegació de Sabadell anirà cada vegada a més i els contactes amb els consellers de proveïments dels Consistoris seràn continuats, amb assemblees periòdiques amb tots ells.

La normalització continua ràpidament a l'àmbit jurídic administratiu. Així, una Ordre del Conseller de Sanitat i Assistència Social, el confederal Pere Herrera, de data 31, publicada al DOG del dia 3 de gener, aprova el reglament del personal matancer dels escorxadors, confeccionat per Col·legi de Veterinaris de Catalunya. La plantilla municipal de mantancers pot ésser formada lliurement per cada Ajuntament, però les incidències sobre l'exercici de la professió són competència d'una Comissió Mixta, integrada per un representant del Departament de Sanitat de la Generalitat com president de la mateixa, dos representants de la Federació de Municipis Catalans i dos representants de la Federació d'Operaris d'Escorxadors de Catalunya.

A l'àmbit econòmic-social, el Departament d'Economia, sota la responsabilitat del confederal Joan Porqueras Fàbregas, havia fet una tasca important en el sosteniment de l'activitat productiva. Un bon exemple és la Circular del Consell d'Economia de Catalunya, de data 16, firmada pel Vocal Conseller de Producció Química, Ramón Peypoch, amb el vist i plau del President-Delegat del susdit Consell, Andreu Capdevila:

“Havent-se presentat pel Sindicat Únic de l'Indústria Vidriera (Secció

²⁹¹ DOG dels dies 1-10-36 i 4-12-36.

Òptica) un projecte demanant la concentració en una empresa única del Ram de l'Òptica de Barcelona, el Consell d'Economia de Catalunya, a la sessió celebrada en el dia de la data, ha acordat, de conformitat amb el que disposa l'art. 4 de l'Ordre de 28 de novembre, que regula aquesta matèria, obrir un període d'informació, per espai de quinze dies a partir de la publicació de la present Circular en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, a la que podran concórrer les empreses col·lectivitzades o privades afectades per la concentració, les organitzacions sindicals del Ram, i, en general, les representacions autoritzades dels interessos que es considerin afectats per l'agrupació demanada”²⁹².

Veiem la trajectòria dels Consells Municipals:

A) Municipis fins a 1.000 habitants:

Sobre l'activitat de l'Ajuntament de Rellinars, on Pere Calsina és el Conseller de Cultura, podem destacar alguna activitat amb participació dels cenestistes, que serveix també com exemple de la que es feia en altres Consistoris i de les preocupacions de la Corporació municipal i els ciutadans: s'acorda comunicar “a Josep Casademunt per a què faci anar llurs fills a l'escola d'aquest poble, doncs essent gratuïta la quota, és un deure vetllar per l'ensenyança dels infants”; també s'acorda:

“amonestar al mestre d'escola, Ernest Negre, per les coaccions que fa als pares dels infants respecte a la gratificació de cap d'any i fer-li avinent s'abstingui de fer-ho novament, ja que l'escola és absolutament gratuïta. Demanar-li també que la Corporació Municipal tindria un goig de veurel-hi ensenyar els infants el cant revolucionari La Internacional, per creure molt convenient desvetllar-els-hi l'intel·ligència en el nou ambient de llibertat que s'està portant a terme”.

Altres assumptes són l'acord d'enviar “un comunicat al Conseller d'Obres Públiques de la Generalitat, demanant-li sigui arreglada la carretera de Terrassa a Castellvell, doncs es troba en condicions molt ruïnoses”; s'acorda la destitució immediata del carter del poble “tenint en compte els moments actuals, tota persona que representi un càrrec oficial ha d'ésser mereixidor de la confiança de tothom i un fervorós adepte del nou règim que estem vivim, fruit de la revolta

²⁹² DOG núm. 353, de 18-12-36.

provocada pel moviment sedició feixista, havent-se presentat algunes queixes respecte a la seva actuació parcial a favor de persones considerades desafectes al règim i no poguent tenir-li la susdita confiança necessària” (plens dels dies 1 i 16).

De l'Ajuntament de Viladecavalls, on la CNT s'encarrega de la Conselleria d'Agricultura, podem assenyalar uns acords dels plens dels dies 10 i 31: l'acord de “fer la carta de racionament i distribuir-la entre els veïns del terme municipal, considerant el consum proporcional per persona major de tres anys de la següent manera: porc, 3 onces; carn, dues; bacallà, 3; patates, un quilo; mongetes, sis onces; sucre, 3; cigrons, també 3 onces”; també “formalitzar un repart per cobrir les despeses del sosteniment dels trenta tres refugiats de zones de guerra distribuïts en aquesta població, quin repart consistirà a 60 cèntims per setmana i persona major de 14 anys resident a la població, excepte els considerats inútils i els que es trobin ingressats a les milícies. Respecte a les despeses que ocasionen aquests refugiats, s'acorda sigui fet un estudi per la presidència buscant la manera com fer possible de suprimir alguna setmana aquest repart, recaptant per altres conceptes l'import de les despeses de manutenció de dits refugiats”; i un altre important:

“Vista la demanda que hi ha de terrenys per cultivar-los dintre el terme municipal, s'acorda nomenar una comissió de tres consellers, que cuidrà de fer els asentaments que calgui, autoritzant conrear troços de terreny que estiguin sense cultivar, mitjançant la formalització d'una acta per duplicat, imposant condicions als autoritzats, sobre tot, que estaràn subjectes a les ordres que dicti el Consell de la Generalitat i les de la Comissió d'Agricultura de l'Ajuntament”.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Castellar del Vallès, aquesta va ésser part de l'activitat del Consistori, amb participació dels cenetistes: el pagament del lloguer mensual de les cases dels mestres de la localitat; l'acord de municipalització de la terra i la constitució d'una comissió especial sobre el tema, composta per representants de la CNT, la UGT i la UR, a més d'un tècnic agrònom en els casos de falta d'acord, que

hauria d'avaluar les terres i les quantitats que en concepte d'arrendament haurien de pagar els pagesos; la realització d'obres d'arranjament de terres al terme municipal, fent conducció d'aigües per poder regar alguns troços de terreny de la zona de Fonts Calents, “per alleugerir l'atur forçós en els obrers dels ram de la construcció”; l'aprovació del trasllat a França del conseller confederal Josep Malla, per adquirir queviures per a l'abastament de la població, doncs “tenia bones impressions de trobar-ne, especialment mongetes, bacallà i sucre”, i, la prohibició de tallar cap tipus d'arbre al municipi sense la prèvia autorització de l'Ajuntament (plens dels dies 4, 12 i 18).

Asenyalem la següent activitat de l'Ajuntament de Castellbisbal (plens dels dies 1, 4 i 8): l'aprovació de “consignar la quantitat de 300 pessetes a disposició de la Conselleria de Proveïments, per tal d'atendre a les primeres necessitats peremptòries, en concepte de despeses de viatges i jornals esmerçats en treballs encarregats a procurar l'abastament de la població”;

A Ripollet, Ramón Boix passa a exercir el càrrec de president de la Comissió d'Assistència Social. A partir d'aquests moments, són ja tres les presidències de Comissió que ostenta la Confederació (la citada, Defensa i Abastaments).

A l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall, els plens s'anaven celebrant els dijous cada quinze dies i en el ple del dia 17, l'Alcalde (el confederal Josep Castella Ros) va manifestar:

“que segons resulta de l'acta de la sessió celebrada per aquest Ajuntament amb data dos del passat mes d'agost, el ciutadà Segimón Serra Arboia (...) Secretari d'aquesta Corporació Municipal, fou trobat mort al terme municipal de Barberà i enterrat al cementiri de Sabadell; per tant, trobant-se vacant l'esmentat càrrec de Secretari Municipal, prega a la Corporació manifesti si creu necessari procedir al proveïment de la plaça en propietat i, en cas afirmatiu, anunciar la vacant per tal d'ésser proveïda d'acord amb el que disposa la vigent Llei Municipal de Catalunya i el Reglament de Funcionaris Municipals (...) d'unànim conformitat, s'acorda procedir a la declaració de la vacant de Secretari d'aquest Ajuntament, que disfruta l'haver de quatre-mil set-centes pessetes anuals, acord que serà tramés al Director General d'Administració Local de Catalunya per tal que procedeixi a l'anunci reglamentari de la vacant”.

A Sant Quirze del Vallès, el dia 4 s'aprova que entri un nou conseller per la CNT, en substitució d'un altre aliè – Jaume Subirana – que ha de deixar el Consistori per incorporar-se a l'Exèrcit: s'anomena Josep Raspall Nin i el seu ingrés és acordat per unanimitat, passant a ocupar-se del càrrec que ostentava el cessant (conseller o regidor de l'Àrea d'Agricultura).

A Santa Perpètua de Mogoda, un edicte de l'Alcalde (Jaume Ventura) de data 23 d'aquest mes (publicat al DOG del dia 2 de gener), dóna publicitat legal de què ja està enllestit el padró de cèdules personals (impost no municipal) corresponents a l'exercici de 1937 i que restarà exposat al públic en el taulell d'anuncis de la Secretaria de l'Ajuntament per un termini de 8 dies.

D'altra banda, sobre la presència confederal al Consistori, en el ple del dia 24 ocorren diverses incidències importants: dimiteix l'Alcalde d'ERC (Jaume Ventura Rovira) i l'Alcalde segon (Roc Ivorra, de la UGT), dóna possessió del càrrec de nous consellers municipals a un representant de la CNT (Fèlix Camps, que assumeix la presidència de la Comissió d'Agricultura) i a un altre de la UGT, amb la qual cosa la CNT té ara 4 consellers i la UGT 3.

Tot això per l'acceptació pel Consistori de les peticions fetes per la CNT i la UGT, d'augment en un conseller la seva representació, d'acord amb la composició del nou Govern de la Generalitat.

Al seu torn, deixa de ser conseller municipal Sadurní Tarrès (que és president de la Comissió de Treball), sent substituït el dia 29 per Genís Xarrié Jacas (o Jacques), qui assumeix l'Alcaldia aquest mateix dia amb els vots a favor de la UGT, mentre que ERC protesta perquè en l'acord CNT-UGT només se li deixen dues presidències de Comissió i manifesta que ja no participarà en cap de les Comissions municipals existents.

En quant a l'activitat confederal al sí del mateix, assenyalem: l'aprovació de la realització de registres per buscar queviures, degut a que hi ha gent que en té sense declarar-les, imposant una sanció de 100 pessetes; assabentar-se els

consellers de què la Generalitat ha concedit l'autorització per enderrocar l'edifici de l'església; assabentar-se del comunicat de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Sabadell, informant de la creació d'uns "instituts-escoles" i demanat es faci publicitat del fet; l'aprovació de la creació d'una "carta de racionament de proveïments", que entrarà en vigor a primers del mes de gener; l'acord de nomenar Alcalde de barri a Mateu Mestres, a petició de la Cooperativa de Cases Barates de La Florida; s'aprova demanar a la Direcció General d'Administració Local l'enviament d'un funcionari "per portar a terme la comptabilitat municipal"; s'autoritza la realització d'un ball a profit de les milícies, organitzat per la Junta del Cor pel dissabte dia 26; l'acord de que cada organització designi un delegat per a la formació d'una comissió local "que es preocupi de recollir joguines per als infants orfes i refugiats", donant conformitat a l'escrit del Delegat Comarcal de la Setmana de l'Infant (plens dels dies 3, 10, 17, 24 i 29).

A Sentmenat, deixa de ser conseller el dia 15 el cenetista Joan Mira (assumia la presidència de l'Àrea d'Economia) i el conseller que entra al seu lloc – Joan Anglès Puigdemunt – pansa a ocupar-se de l'Àrea d'Obres Públiques.

Gràcies al Decret del dia 29, publicat al DOG del dia 1 de gener, aprovat a proposta del Conseller de Seguretat Interior i prèvia petició dels mateixos Consells Municipals, Santa Perpètua passà a tenir el nom oficial de Perpètua de Mogoda i Sant Cugat del Vallès el de Pins del Vallès.

B) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, el dia 15 deixa de ser conseller Francesc Miras –per incorporar-se a l'Exèrcit – i ocupa el seu lloc Benito Hernández.

Entre els acords adoptats amb participació confederal, mencionem: l'adquisició "d'una sirena d'alarma aplicable a un automòbil, per a què pugui servir d'avís en cas de bombardeig aeri"; el comunicat del Conseller d'Economia, el cenetista Joan Tellez, assabentant al Consistori "de la necessitat de que es procuri limitar al mínim les despeses de cada Departament, durant una

temporada, degut a què amb motiu de l'adaptació i amoblement de les escoles del riu Ripoll, han estat precises quantioses despeses que sols podran ésser ateses en els terminis convinguts si es té cura de gastar el menys possible, doncs del contrari les recaptacions no permeterien cobrir els compromissos contrets, en desprestigi de la Corporació Municipal"; l'aprovació de les liquidacions de cobraments i pagaments de les diferents setmanes en curs (plens dels dies 18 i 25).

A l'Ajuntament de Rubí, entre l'activitat on van participar els confederals, assenyalem la següent: amb l'autorització de la Generalitat de Catalunya, "l'eixamplament dels carrers Cervantes i Avinguda de la República"; la cessió al Centre Democràtic Republicà (ERC) de "les cases veïnes al local social, assenyalades amb els números 15 i 16 de la Plaça Palet, 9 i 11 del carrer Ruíz Torrah i 19, 21 i 23 del carrer Pi i Margall, les quales finques estan ja incautades per aquest Consell Municipal"; la cessió a l'Ateneu Cultural del local "on ara es troba instal·lada la Federació Local de Sindicats d'Indústria (CNT), o sigui, l'antic Casal Popular"; l'aprovació de la municipalització de les farmàcies existents a la localitat (havia tres) "i la creació immediata (...) d'un dispensari d'urgència i de visita mèdica gratuïta, amb infermeria anexo"; l'obligació dels vilatans de declarar si tenen ràdio-receptor, en compliment d'una Ordre de la Conselleria de Defensa de la Generalitat, i la necessitat d'ésser avalats en la seva possessió per una organització antifeixista; l'adquisició d'una sirena "a l'objecte de què els vilatans puguin assabentar-se de qualsevol perill; la concessió d'un local a "la Col·lectiva de Lampistes, Llauners i Electricistes", on es trobava l'Ateneu Cultural; la proposta i aprovació de la creació de la tarja de racionament familiar; la realització d'un festival a favor de les milícies i la recaptació i entrega de material (roba, mantes, impermeables, etc.) per als milicians rubinencs que es troben al front de l'Aragó; l'aprovació de l'acord de no llogar cap vivenda als forasters, per així no gravar el problema de les subsistències (plens dels dies 10 i 24).

En Sant Cugat del Vallès, el dia 16 deixa de ser conseller Josep Presas i s'incorpora al Consistori Pedro López Martínez, el qual ocuparà la presidència de la Comissió de Serveis Públics (la CNT ostenta ara dues presidències de Comissió: la citada i la d'Economia)²⁹³.

C) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Sabadell, el dia 2 s'acorda per unanimitat:

“Concedir a cada Conseller la quantia de 100 pessetes setmanals en concepte d'indemnització pels perjudicis econòmics que pugui reportar-los l'exercici del càrrec i l'haver de deixar desateses les seves ocupacions professionals, amb el bon entès que deixaran de percebre dita indemnització tots aquells Consellers que gaudeixin d'un sou o salari igual o superior a l'expressada quantitat (...) Nomenar els companys Josep Verdú Alcaraz i Joan Sanchez, agents del Cos de Patrulles de Control Antifeixista, per cobrir les vacants produïdes pels ciutadans Enric Viadez Gutés i Joan Urgell Marcelles, que han de marxar al front de lluita, amb l'haver de 10 pessetes diàries, inclosos dies festius, amb càrrec al concepte que escaigui de la Caixa especial a crear...”

També s'autoritza el president de la Comissió de Defensa per a que, d'acord amb l'Alcaldia, proceda “als nous nomenaments que escaiguin entre els companys provinents de les mateixes organitzacions a les quals pertanyen els que causin la baixa”.

A Terrassa, el dia 24 deixa de ser conseller Josep Pedro Gimjuan.

A començament del mes, el dia 3, s'adopta un acord, a proposta del cenetista Machirant, pel qual s'abonarà la quantitat de setanta pessetes, “import de les despeses produïdes per l'assistència amb caràcter oficial d'una representació d'aquest Ajuntament a l'enterrament del camarada Durruti”. D'altra banda, s'acorda, a proposta de la Comissió de Sanitat i previament aprovat per la Comissió Permanent a la seva reunió del dia 23, el cessament del Cap Mèdic i de quatre metges del Dispensari Mèdic Municipal i la seva substitució per altres quatre (Josep Clavería Ventura, Carles Maturana Vargas,

²⁹³ Josep Presas també va ésser substituït per Joan Porqueras Fàbregas com Vocal del Consell d'Economia de Catalunya (Ordre de 18-12-36, DOG núm. 354, de data 19-12-36).

Josep Domènech Jufresa i Manuel Allué Terrades), amb un sou anual de tres mil pessetes, amb càrrec a la corresponent assignació del pressupost municipal.

▪ **Gener de 1937:**

Al llarg d'aquest mes, quasi tots el dies sortiran publicades al Diari Oficial de la Generalitat unes Ordres del Departament d'Economia (en mans del llibertari Diego Abad de Santillán) nomenant Interventors Delegats de la Generalitat en empreses col·lectivitzades, d'acord amb el Decret de data 24 d'octubre de 1936.

Advocats, Procuradors, Notaris, etc. continuen treballant sense problemes (la Secció d'Advocats del Sindicat de Professions Liberals de la CNT té dos representants al Comitè que assumeix les funcions de les Junes dels Col·legis d'Advocats de Catalunya) i també fa els seus negocis la Banca privada, encara que sota el control de la Comissaria Delegada de Banca del Departament de Finances. De fet, també continuen existint i fent la seva feina els Jurats Mixtos de Treball dels diferents sectors econòmics, decidint sobre temes com l'acomiadament, tal i com ja es feia abans del 19 de juliol²⁹⁴.

Continua de Director General d'Administració Local en Pere Lloret, segueix funcionant la Caixa d'Estalvis de la Generalitat i el Departament de Cultura és qui controla les ones radiofòniques, mitjançant la Comissaria de la Radiodifusió.

També continua funcionant l'Administració de Justícia (Jutjats Populars Locals per als judicis de faltes, Jutjats de 1º. Instància i Instrucció i Audiència Territorial per als judicis civils i penals, el Comitè d'Inspeccions - on hi ha un representant de la CNT - i les Audiències Provincials, els Tribunals Industrials, etc.), la Guàrdia Nacional Republicana (ex-Guàrdia Civil), Cos de Seguretat i d'Assalt, el Cos d'Investigació i Vigilància, els funcionaris de la Generalitat i els dels Ajuntaments, la Justícia Militar, els exàmens per a l'obtenció de títols de

²⁹⁴ DOG núms. 1, 3 i 5, de dates 1, 3 i 5-01-37.

capacitació professional, els nous oficials de l'Exèrcit destinats al front i sortits de l'Escola Popular de Guerra de Barcelona, etc.²⁹⁵

Aquests exemples ténen la finalitat de què el lector es faci una idea de com era la vida normal quotidiana a la rereguarda i als fronts de batalla...Si tenim en compte que havia atur, dificultats econòmiques, alimentícies i d'abastaments, clima d'inseguretat, obligació de treballar i d'anar a la guerra, etc. etc., es fàcil pensar que havia molta gent amb molt poc interès per la continuació del conflicte bèl·lic, menys conforme passava el temps i s'anava a pitjor. No s'ha d'oblidar mai que no és el mateix el militant polític/sindical que el ciutadà/na que no ho és. El seu ànim no és el mateix.

Per a molts habitants dels municipis vallesans, el primer de gener de 1937 passà a l'història per ésser la data del Decret del Govern de la Generalitat que va donar una sortida legal a tots els camperols que tenien contractes de conreu vigents el 19 de juliol de 1936, amb independència de la denominació del tipus legal de contracte (:rabassa morta, terratge, parceria, masoveria, arrendament, etc.). Publicat en el DOG del dia 7, disposà que eren considerats contractes nuls i que “cap autoritat ni organisme no està autoritzat a percebre dels conreadors cap quantitat, en metàl·lic o en fruits, en concepte d'arrendament per l'aprofitament de les terres o en concepte de recàrrec o augment sobre els tributs que les terres tenien fixats en la referida data del 19 de juliol de 1936”.

El conreadors que en aquest mes de gener es troben en ús de les terres, vindran obligats “al pagament de la contribució territorial i altres tributs o taxes de l'Estat, Generalitat o Municipi (...) sense que això els representi un augment dels drets que sobre elles poguessin tenir en aquella data”²⁹⁶.

Així mateix, seràn els Ajuntaments els que tindran l'obligació d'elaborar el cens sindical agrícola i portar a terme l'elecció de les Junes Municipals

²⁹⁵ DOG núms. 1, 2, 5, 5, 6 i 7, de dates 1, 2, 5, 6 i 7-01-37.

²⁹⁶ Josep Maria MURIÀ, *La revolució al camp de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya (:Antecedents i Documents, 6), 1937, (edició facsímil, Barcelona, 1978), pp. 7-8

Agràries, d'acord amb l'Ordre del Conseller d'Agricultura de data 26 d'aquest mes.

Però també pels mateixos Consistoris, com Administració Local territorial, el mes de gener es converteix en una època de canvis importants: mentre que en el DOG del dia 17, a la seva pàgina 262, una Ordre-Circular del Departament de Seguretat Interior dona un termini de 15 dies per a que els Ajuntaments que encara no ho hagin fet, es constitueixin d'acord amb el Decret del 9 d'octubre i l'Ordre del dia 12 següent, d'altra banda els Consistoris són destinataris de nou dels anomenats "Decrets de S'Agaró", un conjunt de 57 Decrets del Govern - aprovats a proposta de Josep Tarradellas Joan, President del Consell Executiu i Conseller de Finances de la Generalitat- que es van publicar en un número extraordinari del Diari Oficial de la Generalitat, el del dia 18 de gener.

Es tractava d'una sèrie de disposicions legals, de data 9 de gener, que es dictàven en virtut del Decret de data 20 de novembre de 1936, pel qual s'atorgaven les autoritzacions i facultats excepcionals suficients per adoptar les disposicions necessàries per unificar la política financera de Catalunya.

I és que s'havia produït una alteració profunda en el sistema tributari que nodria els pressupostos estatals i municipals. Com diu Rafael TÀSIS MARCA:

"Les grans concentracions de riquesa han estat dispersades; els valors mobiliaris i immobiliaris han estat expropiats o desvaloritzats; la indústria i el comerç sofreixen, ultra les limitacions imposades per la guerra civil, un procés d'adaptació a noves normes, que exclouen el profit individual i el substitueixen per l'interès col·lectiu. Ací farem breu referència únicament els que afectàven als Consells Municipals. Les fonts de tributació, per tant, o bé s'han exhaurit o han canviat de situació, i les finances públiques han d'adaptar-se a aquestes transformacions (...) la caixa del Govern ha d'atendre tota mena de necessitats i es veu privada d'una part considerable dels seus ingressos. I un dels aspectes més importants del trasbals operat en les finances públiques és el de les despeses i els ingressos dels Ajuntaments. El mateix desnivell (augment de les despeses i restricció dels ingressos) que s'ha produït en les finances de la Generalitat i de l'Estat, ha fet sentir els seus efectes en la vida econòmica dels municipis. El desnivell produït ha obligat als Ajuntaments a les impositcions extraordinàries (utilitzant per a això l'autorització per confeccionar un crèdit i un repartiment

extraordinaris continguda en el Decret del 17 d'agost) i ha repercutit, en definitiva, en les finances de la Generalitat”²⁹⁷.

Els motius del sobtat augment de les despeses ja s'han anat veient fins ara: creació i manteniment de les milícies, el nou exèrcit que s'ha hagut de posar en marxa d'inmediat; la improvisació de nous sistemes de distribució o de producció; les necessitats motivades per l'atur forçós local, que obliguen a posar en marxa programes d'obres públiques precipitades; l'acolliment i la manutenció dels refugiats de guerra; etc.

Ara, es deroga el Decret del 17 d'agost, que permetia als Consells Municipals la possibilitat de demanar crèdits extraordinaris i imposar repartiments (impost de tipus personal) també extraordinaris, “per haver acabat les circumstàncies que la imposaven”. Les despeses de Defensa, de l'atur forçós i del manteniment dels refugiats de guerra, hauran d'ésser desglossades dels pressupostos municipals i es preveu un reemborsament (de la Generalitat als Ajuntaments) de les quantitats gastades a causa d'aquestes matèries. També s'els faculta per votar una Carta financera destinada a eixugar els dèficits, que haurà d'ésser aprovada per la Generalitat i que no pot contenir els ingressos procedents de l'apropiació de bens mobles e immobles, doncs els Decrets 15 i 10, respectivament, dicten la dissolució del Comité d'Apropiacions i la creació d'un nou organisme de la Generalitat encarregat del tema a partir d'ara: la Comissió de Responsabilitats.

La nova Hisenda municipal es basarà principalment en la participació en els impostos generals (un 10%, ampliable fins a un 20% màxim en els Ajuntaments de municipis amb una població inferior a 5.000 h), la municipalització dels serveis públics i en la municipalització de l'habitatge o, si més no, de la seva administració i usdefruit. Tanmateix, els Consistoris vénen obligats a trametre

²⁹⁷ Rafael TESIS MARCA, op. cit., pp. 27-28. S'ha de recordar que Rafael Tasis Marca va ésser Director General de Serveis Correccionals de la Generalitat de Catalunya, en aquell període.

mensualment (trimestralment els petits, a la Conselleria de Finances, un estat de la capacitat dels tributs municipals, fent constar les deficiències existents amb respecte als períodes normals i indicant, quan sigui possible, les causes que dificulten la recaptació normal. Les despeses derivades de la guerra, l'atur forçós i el manteniment dels refugiats seràn a càrrec del Departament de Finances de la Generalitat.

El Decrets 8 i 9, publicats a la pàgina 7 del citat DOG, també són clars i taxatius: els Ajuntaments que no tinguin una constitució legalment correcta seràn privats d'acollir-se als nous beneficis, a més a més de la possibilitat d'ésser privats de tenir a les seves localitats establiments bancaris o d'estalvi. D'altra banda, ja s'havia publicat en el DOG del dia anterior, 17 de gener, una Ordre Circular del Departament de Seguretat Interior per a la constitució correcta dels Ajuntaments (d'acord amb la normativa d'octubre) en un termini màxim de 15 dies.

En el tema de la vivenda, el Decret núm. 48 dictava la suspensió en el cobrament dels lloguers, excepció feta dels immobles urbans municipalitzats abans del 18 de gener, deixant de funcionar el Comissariat de la Vivenda.

Sobre la municipalització de serveis, el Decret núm. 1 estableix la possibilitat de municipalitzar (és a dir, que passin a ésser titularitat del Municipi) no únicament els típics serveis d'abastament d'aigües, gas, electricitat, cambres frigorífiques, publicitat i anuncis a la via pública, serveis funeraris, etc., sinó, també, tot tipus d'indústries, sempre que les empreses tinguin caràcter purament local. En el procediment a seguir, és preceptiva la intervenció d'una Comissió Mixta (on hi ha el mateix número de representants del Departament de Finances i de l'Ajuntament) que s'ha de constituir per indicació de la Conselleria de Finances, en un termini no superior als 30 dies, a comptar des del 18 de febrer de 1937. La proposta de l'Ajuntament en qüestió ha de tenir el vot favorable de la meitat més un dels Consellers que formin el Ple municipal.

En general, per al conjunt de la població, hi ha d'altres normes que ténen molta importància, com la regulació dels aprofitaments forestals, doncs era hivern (Decret proposat pel Departament d'Agricultura, publicat en el DOG del dia 14); la intervenció de la producció i existències de l'oli (Ordre del Departament d'Economia publicada en el DOG del dia 8); la fixació dels preus de venda del sucre al major i al detall i l'obligació de tots els ciutadans en possessió de blat i de farina de comunicar, en el termini màxim de 15 dies, les seves existències, amb l'amenaça de posar-los a disposició dels Tribunals Populars (Ordre i Decret del Departament d'Abastaments publicats en el DOG dels dies 10 i 8 respectivament).

Veiem alguns aspectes del transcurs de la vida corporativa en aquest mes:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

Entre els acords adoptats a Matadepera, assenyallem els següents: que per pregó es faci saber als vilatans que els particulars “que hagin mort porc i bé en martiri, d'avui endavant s'abstinguin durant el termini de dos mesos d'anar-ne a comprar a la tenda” (ple del dia 2); la realització d'una inspecció per tots els establiments, per portar “un exacte control de les subsistències alimentícies existents a la localitat” (ple del dia 23) i la pròrroga del crèdit extraordinari votat en el mes de desembre “per atendre les despeses dels refugiats de zones de guerra durant el referit mes, per un trimestre, en iguals conceptes i quantitat de sis mil pessetes” (ple del dia 9).

Sobre l'activitat a Rellinars, on la CNT porta la Conselleria de Cultura, assenyallem la següent: l'acord de destituir a l'agutzil de l'Ajuntament per considerar que no es “prou adepte als moments actuals i és un deure de l'Ajuntament vetllar per la purificació dels seus empleats”, i, l'acord de “nomenar uns comissionats per recòrrer les comarques a buscar blat o farina” per solucionar el problema que pot presentar-se, “que dintre de breus dies no hi hagi pa al poble” (plens dels dies 1 i 16).

A Ullastrell, el dia 27 es passa a la modalitat de govern conjunt unitari de

totes les organitzacions presents (ACR, ERC, UR, PSUC i CNT), ostentant la CNT la presidència de la Comissió municipal de Cultura, Sanitat i Assistència Social (Salvador Solé).

A Viladecavalls, el dia 29 deixa el seu lloc Lluís Vila i li substitueix Manel Font Marquès.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Castellbisbal, Jacint Amigó passa a ocupar-se de l'Àrea d'Abastaments el dia 20; al seu torn, deixa de ser conseller Adolf Arús (que havia vingut ocupant-se de l'Àrea esmentada) i ocupa el seu lloc Joan Andreu García, que ostentarà la Conselleria o Àrea d'Assistència Social (en conseqüència, els cenetistes tenen des d'aquest moment les dues Àrees esmentades, però no la d'Economia).

Entre l'activitat d'aquest mes, destaquem la d'alguns acords adoptats en el ple del dia 27: que el racionament de pa que es farà d'ara endavant sigui de 150 gr pels majors de 2 anys i menors de 6, i de 300 gr pels major sde 6 anys, “i que es numerin les famílies, de maner que llur despatx sigui repartit equitativament pels dos flequers de la població; que quant l'encarregat de portar vi a la població (Joan Comas) tingui intenció de traslladar-se a Can Puig a procurar càrrega de vi “avisi amb vint-i-quatre hores d'anticipació, a l'objecte de què en dit viatge pugui acompanyar-lo un conseller amb l'encàrrec de controlar les existències i sortides de dit líquid”; que d'ara endavant “els materials o gèneres que afectin a l'aprovisionament de carns i pa, llurs compra i venda corrin a càrrec de l'Ajuntament, i en quan afecta a farines distintes a les necessàries per fer el pa, grans i altres articles, el Conseller de Proveïments pugui intervenir-hi sempre que la compra s'efectuï mitjançant el pagament per avançat”; com els pollastres “deuen estimar-se com article de luxe, s'acorda que pugui procedir-se a la lliure sortida de la població”; també “es considera convenient que, com fins ara, no es permeti la sortida d'ous, quin article es destinarà a ésser objecte d'intercanvi

amb altres articles de primera necessitat procedents de diferents poblacions”, i, finalment, que els consellers Amigó i Enric Verdaguer (conseller de la UGT, encarregat dels Serveis Públics) es traslladin en camió a diferents localitats “al’objecte de procurar la compra de blat i farina, pagant en efectiu o en altres gèneres”.

Una Ordre del Conseller de Cultura (Antoni Maria Sbert) de data 2, publicada al DOG del dia 3, acceptà la designació del Conseller-Regidor de Cultura de l’Ajuntament de Cerdanyola del Vallès, Jaume Guinot Sahagún, per exercir d’habilitat en el pagament de les nòmines dels mestres nomenats per la Generalitat. Entre l’activitat d’aquest Consistori al llarg del mes, assenyalen uns acords adoptats en els plens dels dies 8 i 27: que es pagui el lloguer de la casa-habitació dels Mossos d’Esquadra; que, degut a que l’exèrcit ha deixat en mal estat la urbanització de Bellaterra, formular “una queixa al Departament de Guerra de la Generalitat de Catalunya”; que “per atendre les necessitats del poble, s’acorda gestionar de la Banca d’Emprestits un préstec de 150.000 pessetes”; que “atenent-se a les disposicions vigents, aquest Consell Municipal acorda incautar-se de tota la riquesa forestal del terme municipal” i, finalment, centralitzar el despatx de pa “en l’edifici de l’antiga església, despatxant 400 grams per a cada persona domiciliada al poble”.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 6 deixa d’ocupar-se de l’Àrea d’Abastaments Antoni Estany i s’ocupa d’aquesta Jesús Esquiús; el dia 13, deixa de ser conseller municipal Patrici García i el dia 20 entra al seu lloc Joaquím Taurón Ciurans (qui assumirà l’Àrea de Defensa, que ocupava el substituït).

El Departament d’Agricultura del Generalitat, mitjançant una Ordre del dia 24 de desembre, publicada en el DOG del dia 3, disposa l’apropiació de la sèquia “Munnà” del Sindicat de Regs de Ripollet i la dissolució de la seva Junta Administrativa, éssent substituïda en les seves funcions pels Presidents dels Sindicats Agrícoles de Ripollet, Montcada i Reixac, Sabadell i Barberà del Vallès.

Un Decret de data 2, aprovat a proposta del Conseller de Seguretat Interior (Artemi Aguadé Miró, d'ERC), publicat al DOG del dijous 7, acceptà la petició de l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall i passà el municipi a anomenar-se oficialment Ripoll del Vallès.

En Sant Quirze del Vallès, ERC substitueix els seus representants i el dia 22 es procedeix a una nova constitució de l'Ajuntament, per resolució de la Direcció General d'Administració Local: CNT tindrà a partir d'ara els seus 3 representants que li corresponen legalment (Quirze Vidal, Miquel Raspall i Ramón Juliana) i les 3 Àrees del govern municipal conjunt que ja venien exercint (Abastaments, Treball i Economia).

En el ple del dia 8, s'acorda unànimement la dissolució del Cos de Policia Municipal i l'establiment de la carta de racionament familiar. En el següent, el del dia 15, es comunica a l'Ajuntament de Sabadell que també a Quirze de la Serra s'està cobrant un impost de guerra per atendre les despeses dels refugiats que han arribat al poble, demanant-li que no es cobri als seus veïns que treballen a Sabadell, doncs s'els està cobrant dels seus salaris i surten doblement perjudicats. També s'els comunica als paletes en situació d'atur forçós, en el ple del dia 28, que presentin un pla de les obres que creuen es poden realitzar i els salaris i despeses que poden comportar, per al seu estudi pel Consell Municipal, a més d'acordar que es prohibeix tallar llenya sense permís previ a qualsevol bosc del terme municipal. La despesa setmanal municipal pel sosteniment dels refugiats de guerra que hi ha al poble és d'unes 350 pessetes.

En Santa Perpètua de Mogoda, ERC demanarà l'adequació del Consistori a la normativa legal vigent (el dia 23), amb la finalitat de tornar a recuperar la seva hegemonia.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

En Sant Cugat del Vallès, el dia 13 deixa el seu lloc de conseller municipal Fratern Arnau i ocupa el seu lloc José López Martínez.

Entre l'activitat del Consistori protagonitzada també pels confederals,

podem esmentar: l'acceptació de la petició feta per "la Federació de Cooperatives de Catalunya, demanant que s'els cedeixi una botiga i una botiga i forn situades respectivament al carrer Major i de Francesc Layret, incautades per aquest Ajuntament", si previament es posa "d'acord amb els treballadors de les tendes esmentades"; l'obertura d'un concurs públic per nomenar "un auxiliar aprenent de matancer" per a l'escorxador municipal; l'acord favorable a la petició feta pels "Sargents Instructors del grup d'aquesta vila, per celebrar una competició esportiva" (des de desembre funcionava un camp d'instrucció militar a Can Mora); l'impuls i la aprovació del lcontracte d'arrendament "entre l'Ajuntament i Eduard Rodriguez Zanaluchi, de la Granja Avícola Pins del Vallès"; la investigació necessària per controlar millor la venda del pa, doncs "és lamentable que molts veïns d'aquesta vila es quedin sense pa", mentre "el dilluns passat es va vendre 800 quilos més de pa que els altres dies (...) hi ha una tenda que no marca les cartes de proveïment"; l'aprovació de "la instal·lació d'una estació telegràfica en aquesta vila"; "atendre's a alló que hi hagi legislat sobre la col·lectivitat de referència", respecte a "una petició del Sindicat Únic d'Arts i Oficis (CNT) demanant que el camió de la col·lectivitat del transport que ha estat requisat per aquest Ajuntament, sigui retornat, per ésser sumament necessari a a aquella col·lectivitat" (s'ha de recordar que havia pocs automòbils i "tots" els volien); l'estudi de la construcció d'un nou escorxador municipal; decidir que es presentin les denúncies sobre "els preus abusius a que es venuda la carn" a la Comissió de Defensa "o a la comissió investigadora"; assabentar-se d'una comunicació "de la Federació de Matancers de Catalunya, en la qual es dicten les normes que hom ha de tenir en compte per a la contractació de personal i en especial dels aprenents; d'una altra del Departament de Treball de la Generalitat "en la que es demana el cens d'obers camperols d'aquesta vila abans del 19 de juliol"; d'un altre comunicat de la Delegació del Servei de Cooperació Agrícola de la Generalitat "crident l'atenció per l'abús que en molts llcos es comet en la talla de boscos, requerint el compliment del Decret de

sindicació obligatòria de data 27 d'agost darrer i interessant la complimentació de l'enquesta sobre col·lectivització de terres; d'un comunicat de la Conselleria de Defensa de la Generalitat "donant instruccions per la formació del cens d'aparells de ràdio-receptors"; l'estudi de la creació d'un cos de bombers; la conformitat amb la "relació d'ingressos i despeses (...) corresponent al propassat mes de desembre" (on hi ha, per exemple, despeses pels salaris dels empleats de la brigada municipal, treballs realitzats per la cooperativa/col·lectivitat d'ebanistes, cooperativa/col·lectivitat de paletes i peons; jornals Granja Rocamora, jornals dels obrers empleats al bosc i transport, sosteniment de les milícies locals, benzina, capots serenos, reparacions camioneta, l'assegurança de la brigada, el subministrament d'aigua a diverses cases incautades, treballs de neteja, col·lectivitat de camperols, brigada sanitària, fusells d'imitació, reparació de fonts, obres Plaça Macià, assegurança obrers del bosc, servei telèfon dependències municipals, cooperativa d'electricistes, paper timbrat, cartes/tarjes de proveïments, netejes dependències municipals, despeses de les Comissions Municipals, impressos, jornals milícies, beneficència, nòmina empleats jubilats, nòmines dels empleats municipals, retribucions mestres i mestresses, contracte del servei de transport, etc.), pujant els ingressos a un total de 51.786,06 pessetes i el de les despeses a un total de 90.703,10 pessetes; l'aprovació de la petició feta per la "cooperativa de pintors d'aquesta vila, manifestant que com sigui que fa temps que es troben en atur forçós i la Plaça del Mercat es troba en molt mal estat de conservació, puix que convindria pintar els ferros i les portes", la aprovació "d'efectuar la reforma de l'enllumenat d'aquesta vila, així com per efectuar la instal·lació de faroles, amb motiu de les obres que s'efectuen a diverses places i vies públiques", per un import de 5.130 pessetes (plens dels dies 6, 13, 20 i 29).

Sobre l'activitat al Consistori de Montcada i Reixac, amb participació dels confederals, mencionem alguns dels acords proposats als plens pel Comitè Permanent i que van ésser definitivament aprovats: aconseguir de l'Ajuntament

de Barcelona la urbanització immediata “del Passeig de Jaume I, per evitar novament pugui ésser destinat a cultius, i donar a un nombre d’obriers, treball”; comunicar a la “Col·lectivitat Obrera Asland” que no està contra “l’ocupació” que ha fet de “les finques llindants amb aquells Colònia Industrial, que eren propietat de Romà Torres Regardosa i Paulina Costa”, però que ha de respectar els drets de l’Ajuntament sobre l’aprofitament forestal del terme, segons acord municipal ja adoptat; la pròrroga “per al trimestre primer de 1937 (del pressupost de despeses i d’ingressos format per a l’any 1936, amb l’import d’una quarta part equivalent a un trimestre, quedant igualment prorrogades les ordenances fiscals (...)) Igualment, queda prorrogat en la seva totalitat per haver estat efectuat en un sol trimestre, el crèdit extraordinari per despeses de Defensa nacional i atur forçós i la forma de cubrir-lo, que fou tramitat d’acord amb el Decret de 17 d’agost de 1936 i que ascendeix a la quantitat de 159.000 pessetes”; la contractació directa “amb la Companyia d’Energia Elèctrica de Catalunya, del subministre de corrent elèctrica per l’enllumenat del poble i dependències municipals, pel termini de deu anys; assabentar als companys del Consistori que “les dificultats que per a l’abastament regular de les poblacions ha promogut la autorització que ha estat concedida de poder-se entrar queviures a Barcelona (ciutat), fa que els detallistes i acaparadors de Barcelona surtin a proveir-se al pobles, a preus superiors als corrents, i, que, en conseqüència, seguint la política de no deixar que s’apujin en el detall, és possible que el poble es vegi mancat d’alguns articles”; s’aprova la proposta del Conseller d’Abastaments, de “constituir un dipòsit únic de les mongetes existents en el terme municipal, per tal de procurar que siguin equitativament repartides entre els veïns”; es cedeix a les JJ. LL. el local on abans estaven instal·lades les escoles de Masrampinyo, que s’han traslladat a un altre local, “estant en projecte un nou edifici escolar per aquella barriada”; la votació a favor de concedir el permís necessari per celebrar “una reunió per tractar de la separació d’aquell veïnat, deixant de formar part d’aquest terme municipal”, demanat per “les

entitats Ateneo Obrero Cultural de Masrampinyo, Casal Català Democràtic de la mateixa barriada i Sindicat Agrícola de Rabassaires” (plens dels dies 4 i 29).

Com es fa amb els Consellers encarregats de Cultura d'altres Consistoris (com, per exemple, en el del dia 3, amb Jaume Guinot Sahagún, de Cerdanyola del Vallès, i el del dia 6 del mateix mes de gener, amb Josep Odena Recasens, de Sabadell), en el DOG del dia 19 es publica una Ordre del Departament de Cultura per la qual s'accepta la designació del Conseller municipal Felip Gener, encarregat de Cultura, per exercir d'habilitat en el pagament de les nòmines dels mestres de Montcada i Reixac nomenats per la Generalitat.

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Sabadell, el dia 27 s'acorda de manera unànime el començament del procediment per a la municipalització del servei d'autobusos urbans (“aquest servei funcionarà utilitzant el material de que s'incautà l'Alcaldia per Decret del dia 3 de juliol de 1936, el qual material serà degudament indemnitzat als seus propietaris, previ el seu inventari i valorització”), així com la sol·licitud “al Ministeri d'Instrucció Pública de la creació d'un Institut de 2n. Ensenyament (...) 2n. Oferir el Castell de Can Feu com a residència de dit Institut”.

A Terrassa, el dia 4 deixen de ser consellers Gracià Lípiz i Martí Bruno (que era Regidor d'Abastaments), entrant en els tres llocs vacants els confederals Enric Aldave Rebullida (que serà el nou Regidor de Defensa), Pedro Alcócer Gil i Baptista Reig Calaf.

Aquest ple és molt important en l'història del Consistori, perquè vol ser una còpia del nou Govern de la Generalitat.

No cal estranyar-se que, considerant que l'Ajuntament ha de tenir una composició semblant a la del govern (i sense que hi hagi cap norma legal que ho justifiqui), els grups municipals d'ERC, UR, UGT i CNT, decidissin deixar fora del cartipàs o govern unitari municipal a les organitzacions ACR i POUM i repartir-se els llocs de la manera següent: ERC, Alcaldia i 3 regidors; UGT, 3 regidors; UR, 1 regidor; CNT, 4 regidors (:Economia i Treball, així com Alcalde

segon, Facund Machirant; Sanitat, Francesc Palau; Assistència Social, Francesc Sàbat; Defensa, Enric Aldave).

El mateix dia s'aprova una "proposició acceptada en principi per la Comissió Permanent en sessió del dia 30 de desembre propassat", proposada pel Conseller-Regidor d'Economia, que diu:

"Que es procedeixi pel Consell Municipal a la incautació de l'Acondicionamiento Tarrasense, amb totes les seves pertinenècies, i a la municipalització del serveis del susdit establiment, sense perjudici de respectar la seva autonomia, règim i reglamentació en l'actualitat establerta".

▪ **Febrer de 1937:**

D'entre altres normes jurídiques "de l'Estat" (doncs tant la Generalitat de Catalunya com el Govern central de la República són Estat) d'aquest mes, hi ha algunes que interessa mencionar: l'Ordre del Ministeri de la Governació de data 21, instaurant una certificació de treball que tots els ciutadans hauràn de tenir i que la Conselleria de Treball de la Generalitat s'encarregarà de regular i expedir; l'Ordre del Conseller de Finances de data 17, implantant l'impost sobre la xifra de negocis, la qual cosa volia dir que totes les transaccions comercials realitzades a Catalaunya estàven subjectes a dit impost, amb l'obligació de tot tipus d'empreses i empresaris de presentar declaració de les operacions realitzades i de portar un llibre de vendes d'acord amb el que disposava el Codi de Comerç; l'Ordre del Conseller d'Economia (Diego Abad de Santillàn), de data 28, desenvolupant l'Ordre de data 28 de novembre de 1936, donant instruccions sobre la legalització de la constitució d'agrupacions d'empreses comercials e industrials, respecte de la petició al Consell d'Economia de la Generalitat de concentració o agrupació en una empresa única de les diverses empreses d'un mateix sector industrial, quina aprovació definitiva corresponia al Govern català; el Decret, aprovat a proposta del Conseller de Cultura, de data 6, sobre la documentació que han de remetre els Ajuntaments per tenir autorització d'obertura d'escoles públiques i el Decret aprovat a proposta del Ministeri de

Treball i Previsió en data 16 (publicat al DOG per l'Ordre del Conseller Primer, Josep Tarradellas, de data 1 de març), sobre l'obligació dels empresaris o, en el seu cas, de la direcció de les empreses, d'efectuar puntualment el pagament de les quotes del Retir Obrer i Maternitat i les primes de les Assegurances d'Accidents del Treball dels treballadors (doncs continuava funcionant l'Instituto Nacional de Previsión).

Veiem el transcurs del mes a l'interior dels Consistoris:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

A Matadepera, l'Ajuntament, com sempre havia sigut obligació dels Consistoris abans de la guerra, continua ajudant en les tasques de Defensa: el dia 21 es porta a terme la revisió mèdica dels minyons cridats a files, classifica els soldats i s'encarrega de notificar-los qualsevol situació que els afecti (ple del dia 15) i rebent instruccions de la Caixa de Recluta N° 26 referents a l'allistament de l'any en curs (ple del dia 20). D'altra banda, s'assabenta de l'obligació de tots els Consistoris catalans de complir amb l'ordenat a una Circular del Departament de Proveïments de la Generalitat, "demanant una relació de producció i consum dels principals productes alimenticis" de cada localitat i que ha sigut nomenat representant local del Comissariat de Propaganda de la Generalitat el conseller Jaume Font Grau (plens dels dies 20 i 27).

Als consellers se'ls comunica que a l'Ajuntament es troben les claus pertanyents a varies cases i torres de la localitat, actualment deshabitades, "en dipòsit i custòdia", que abans les tenia el Comitè Local a l'edifici de l'ex-rectoria, i que l'Ajuntament farà un donatiu al Comitè d'Ajut Permanent a Madrid que s'ha constituït a Barcelona (ple del dia 27).

A Rellinars se celebra un ple extraordinari el dia 16, amb la finalitat d'adequar la composició de l'Ajuntament al que estableix el Decret de 9 d'octubre de 1936 i a l'Ordre del dia 12 del mateix mes. Això se deu al fet que el Conseller de Seguretat Interior ha dictat una Orden-Circular, el dia 16 de gener, per la qual es dóna un termini de 15 dies als Ajuntaments perquè procedixin a

una constitució legal d'acord amb les normes referides, així com també, que els Decrets nombres 8 i 9 dels denominats popularment com “Decrets de S`Agaró”, estableixen que els Ajuntaments que no ho estiguin no podran acollir-se als beneficis de tipus econòmic que en aquests s'esmenten, a més de ser privats dels seus comptes corrents en les entitats bancàries i d'estalvi ²⁹⁸.

En aquest ple deixen de ser consellers els representants de la CNT Antoni Gil i Pere Calsina. La nova etapa serà portada a terme per Fermí Bassó Tarrés (que ja hi era) i els substituïts dels anteriors, Francesc Gil Bartoll i Emilio Semillas Puigoriol, sense ostentar cap presidència de les Àrees del cartipàs o govern municipal.

Es triarà - per unanimitat – com a Alcalde a Gaietà Gall Casals (ERC). També es produeix una reorganització de l'Ajuntament de Vacarisses el dia 8, encara que, en aquest cas, pel fet que la UGT ha constituït un sindicat a la localitat i entra al Consistori. La CNT canvia els seus tres representants, entrant Isidre Creus Plans, Joan Cintas Lozano i Joan Sendin Utset. Es tria com a Alcalde a Antonio Ubach Prat (UGT), qui segueix el mateix sistema de govern presidencialista que hi havia abans establert, per la qual cosa la CNT no assumeix cap càrrec de govern, encara que Joan Sendin serà l'Alcalde segon.

Sobre l'activitat del Consistori d'Ullastrell, on la CNT té la responsabilitat de les Conselleries de Cultura i Assistència Social, podem destacar l'acord adoptat en el ple del dia 20, on el cenetista Salvador Solé proposa, i així s'aprova “la col·locació d'un parallams a les escoles unitàries d'aquest municipi, per tal d'evitar possibles desgràcies”.

A Viladecavalls també es produeix una novetat: des del dia 4, la Conselleria d'Agricultura i Confiscacions pansa a denominar-se d'Agricultura i Assentaments, ocupant-se d'aquesta el cenetista Miquel Casanova (substituïnt en el dit càrrec al seu company de grup, Wenceslao Fontanet).

Un dels acords adoptats en el ple del dia 4, amb participació cenetista, diu:

²⁹⁸ DOGC dels dies 17 (p. 262) i 18 (extraordinari, p. 7) de gener de 1937.

“que amb tota urgència siguin totalitzades les quantitats de despeses satisfetes per la manutenció dels refugiats que han sigut destinats en aquesta població des de 29 de novembre passat i presentar dit compte a la Conselleria de Finances de la Generalitat, conforme el Decret número 7, de 9 de gener de 1937, el qual, segons el seu articulat, tots els serveis per al sosteniment dels refugiats de guerra, les satisfarà la Generalitat a càrrec del Govern de la República, que és a qui pertanyen dites despeses”.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

Entre l'activitat de l'Ajuntament de Castellar del Vallès en aquest mes, amb participació cenetista (com sempre fem), mencionem alguns acords del ple del dia 12: la municipalització del servei d'aigües; el trasllat a França del Conseller d'Abastaments per comprar queviures, i, que l'Ajuntament podia demanar les dades necessàries a Secció Forestal del Sindicat Únic d'Oficis Varis de la CNT sobre la talla de boscos que anava realitzant i que un tècnic “informi al Consell el preu que considera poden satisfer per la fusta tallada”, satisfent així les peticions fetes pel conseller Gelis (PSUC).

De l'activitat de l'Ajuntament de Castellbisbal, podem assenyalar alguns exemples, corresponents als plens dels dies 3, 10, 17 i 24: l'acord de què “per part dels components de la Comissió de Proveïments, es proposi als ciutadans que cediren la farina existent en llurs cases, amb mires a assegurar l'abastament de pa a la població, el pagament de l'import de la mateixa en plaços setmanals i seguits de l'equivalència al vint-i-cint per cent”; que “els ciutadans que han cedit llur farina per a l'aprovisionament de la població i que a la vegada siguin deutors pel concepte d'ajut al sosteniment dels refugiats procedents de zones de guerra, se'ls dedueixi l'import d'aquella sobre el deute esmentat”; que “es comuniqui a la Secció d'Intercanvi del Departament de Proveïments de la Generalitat la no conveniència d'acceptació dels preus proposats per aquella sobre els vins oferts baix mostra”; que la Conselleria de Proveïments pugui disposar d'un camió cada dia, convocant-se “els propietaris dels camions existents en aquest poble i recabar la seva conformitat per a cessió dels mateixos”, la qual cosa també farien amb

els seus la UR i la Col·lectivitat de Camperols (CNT); l'habilitació “de les cases i pisos que actualment no estiguin habitats (...) per tal d'atendre les necessitats de refugi d'allotjats a la població procedents de zones evaquades com a conseqüència de la lluita entaulada contra el feixisme (...) a partir del dia primer del proper mes de març, restaràn a disposició del Consell Municipal si no presenten llurs propietaris la baixa de veí degudament requisitada per l'Ajuntament on actualment resideixen”; posar un llit en l'edifici de l'Ajuntament “als efectes de facilitar una possible estada de gent necessitada de passar la nit en la població”; assignar “la quantitat de 60 pessetes mensuals a percebre pels mestres nacionals (...) en concepte de retribució per les classes nocturnes del present curs i corresponent a cada mes d'actuació en aquest sentit”; , també que “preveient una afluença de refugiats de procedències no fixades i, per tant, no sol·licitades, s'exigeixi d'ara endavant la deguda documentació que obligui a aquest Ajuntament i, entretant, fer les gestions prop dels organismes oficials per a què, donant a entendre l'esforç que en aquest sentit ja ha fet l'Ajuntament, es procuri atenuar el corrent immigratori a que es fa referència”, i, finalment, un exemple d'un tipus d'acords que per sí mateixos reflectien un altre problema:

“Tenint en compte la pobresa del ciutadà en Pere (...) i llur ineptitud per fer cap treball manual ni corporal, donada la seva condició física, se l'assigni la quantitat de dues pessetes diàries per sufragar les necessàries despeses de manutenció, posant-lo al nivell dels refugiats de zones de guerra actualment residents en la població”.

A Palau-solità i Plegamans, la UGT s'incorpora a l'Ajuntament des del ple del dia 3, després d'haver-se constituït a la localitat la Societat de Professions i Oficis Diversos de dita central sindical. La conseqüència immediata es produeix el dia 17: el cenetista Jesús Esquiús deixa d'ocupar el càrrec de Conseller de l'Àrea d'Abastaments. No obstant això, continua mantenint l'Alcaldia i tres Àrees de responsabilitat (Foment, Defensa i Agricultura i Economia).

En Perpètua de Mogoda (els municipis de Catalunya es van treient el qualificatiu de sant/a), també hi ha novetats: en el ple extraordinari del dia 9, es procedeix a l'adequació de l'Ajuntament al que estableix el Decret del 9 d'octubre passat, després d'haver-se reunit el dia anterior representants de la Direcció General d'Administració Local (que està enquadrada en el Departament de Seguretat Interior, al front del qual figura Artemi Agudé Miró, d'ERC) i de les organitzacions presents al Consistori. El resultat és que la CNT continua mantenint l'Alcaldia i dues Conselleries d'Àrea (Defensa - a càrrec de Jaume Fadó – i Abastaments, a càrrec d'Emilio Monje), però surt de l'Ajuntament Fèlix Camps (que venia exercint el càrrec de Conseller de l'Àrea d'Agricultura).

No obstant això, l'acord duraria poc, perquè la UGT s'enemistà amb la CNT en el ple del dia 11, quan aquesta s'alinearà amb ERC, POUM i UR, votant en contra d'una proposta presentada per la UGT, en la que se sol·licitava la supressió del lloc de treball d'Auxiliar de Secretaria, en estar ocupat per un familiar del Secretari de l'Ajuntament.

La UGT no tornarà a presentar-se al Consistori fins al ple del 20 de març.

Hi ha un acord important: al ple del dia 12 s'aprova un dictàmen del Conseller de Finances proposant la municipalització dels serveis.

A Sant Llorenç Savall, es nota la crisi interna d'ERC, posada de manifest durant el mes de gener, quan va canviar dos dels seus representants a l'Ajuntament – Joan Clotet i Joan Trench - en el ple del dia 25 de gener, en contra de la voluntat d'aquests (els va retirar “la confiança”). Únicament es celebrarà un ple (en lloc dels dos habituals), el del dia 18, del qual destaquem l'aprovació de canvis de noms d'alguns carrers, com el del Passeig Alt pel d'Avinguda 19 de juliol, Vapor per Francesc Layret (Foix), Nou per Bonaventura Durruti, Barcelona per Francesc Ascaso, Diputació per Francesc Ferrer (Guàrdia), Arrabal per Anselm Llorenç. I que “sigui publicat aquest acord al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya per tal que obtingui la fermesa necessària”.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, Juan Téllez - Alcalde segon – pansa a ocupar l'Alcaldia de forma interina a partir del dia 22, per haver-se accidentat l'Alcalde titular.

A Rubí, tot el Consistori dimiteix el dia 8, després d'un període de crítiques mútues i discussions entre els grups municipals, començades quan el POUM i ERC van criticar les incautacions a favor de la Col·lectivitat de Camperols.

Després d'un acord previ de totes les organitzacions sobre la distribució dels càrrecs, en en el ple del dia 25 es torna a constituir la Corporació, canviant ERC a alguns dels seus representants (entre ells a Pere Aguilera, que havia sigut l'Alcalde). També ho fa el POUM. Passa a exercir l'Alcaldia el cenetista Joaquím Mariné Cornet, així com la Conselleria de l'Àrea de Defensa i Seguretat Interior, deixant la d'Abastaments, que passa a mans del seu company confederal Domènec Paloma Camí. A més, la CNT tindrà la responsabilitat de l'àrea d'Obres Públiques, en mans de Joan Gaju Pujol.

ERC portarà Indústria, Economia i Cultura; el POUM, Hisenda; ACR , Sanitat i Assistència Social, i UR Agricultura.

Sobre l'activitat al Consistori en aquest mes, mencionem: es comunica al Consell Municipal, per la Col·lectiva de Transports Mecànics, que el preu del transport s'ha augmentat un 25 % “per haver-se augmentat el preu de la gasolina”; l'aprovació de l'autorització als Consellers de Treball i Obres Públiques (Joan Gaju), al d'Hisenda (Pere Escarpe) i a la Presidència (Joaquim Mariné), “per poder retirar cabals de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, de l'emprèstit concertat per a la construcció d'un Grup Escolar” (plens ordinaris dels dies 2 i 25).

Sobre l'activitat confederal al Consistori de Sant Cugat del Vallès, podem mencionar: la defensa de la petició de la col·lectivitat de camperols, de donar el curs reglamentari a “diverses incautacions” de finques, en contra de l'opinió de la resta d'organitzacions presents al Consistori, al “trobar-se pendent de

resolució la proposta de municipalització de la terra”, feta per la UR, encara que sí es decideix que “totes les terres ermes o sense conreuar que es trobin en el terme municipal siguin entregades immediatament a la Col·lectivitat de Camperols” cenetista; l’apropiació municipal de les aigües “aparescudes a les mines de Can Domènec i portar a terme la canalització i conducció de les mateixes; el Consistori queda assabentat que “en el ram de la construcció solament es treballen tres dies” a la setmana; que hi ha una Circular de l’Institut Nacional del Vi, “ordenant la delcaració de collites i existències de l’any 1936 i anteriors”; l’aprovació de la cessió “per local social, la torre número 11 de la Carretera de Barcelona” a les “Joventuts Llibertàries d’aquesta vila”; s’acorda “nomenar com a metge per a les operacions de revisió dels ciutadans compresos en l’allistament de l’any corrent, el dr. Ferràn F. Riofrio, per tal que col·labori en les referides operacions amb el titular Bonfill Garriga Puig. Així mateix, s’acorda nomenar tallador per a les operacions del cas en l’allistament actual, el ciutadà Joan Vendrell Rodó”; l’aprovació de què “siguin començades amb la màxima rapidesa les obres de construcció de la nova xarxa de clavegueres d’aquesta vila, i, la de la municipalització de la terra del terme municipal, doncs, segons el portaveu confederal, Pere Puig, el projecte de municipalització “és el principi de la socialització”, éssent aprovat també per ERC, ACR, UR i POUM, amb el vot en contra del PSUC, doncs el seu portaveu, Antoni Vilaró, manifestà que “el Partit Socialista té el criteri de que es té de respectar la petita propietat i creu que l’Ajuntament amb el que es proposa vol caminar massa ja que l’afer de que es tracta no es trindria d’endegar fins que fos acabada la guerra” (plens dels dies 3, 12, 17 i 24).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

L’Ajuntament de Sabadell no va complir fins al dia 19 de gener amb la seva obligació de notificació de la constitució d’aquest a la Direcció General d’Administració Local. I va ser com a conseqüència de rebre un ofici del Director General, J. Lloret, en el que, entre d’altres coses, es deia que “la

proporció amb els referits Decret i Ordre ha de ser així: ERC, 9; CNT, 9; PSUC i UGT (conjuntament o per mútua delegació), 6; POUM, 3; ACR, 3; i UR, 3. És a dir, que és conforme la representació de la CNT, la del PSUC i la UGT excedeix de 7 llocs, l'ERC està falta de 4 i les del POUM, ACR i UR falten d'un lloc cadascuna. Se li prega procedeixi a la normalització de l'Ajuntament de la vostra digna Presidència, en el ben entès que així com cap dels sectors polítics i organismes sindicals pot excedir en la respectiva representació dels llocs abans fixats, estan en la seva facultat el deixar els que tingui per convenient, però aquests quedaran vacants...”.

Després d'un acord previ, el diumenge dia 21 se celebra ple extraordinari d'adequació al Decret, però únicament de façana i per cobrir l'expedient, ja que ERC té ara els seus 9 representants, però d'ells hi ha 4 que abans ho eren per UGT (Manuel Farràs, Josep Rosas, Miquel Bertran i Ricard Fornells) i els altres 3 sobrants els continua mantenint a través de les sigles d'ACR (Francesc Ibars), UR (Jaume Camps) i POUM (Francesc Abad).

En aquest ple es elegit nou Alcalde, per unanimitat, Josep Moix, encara que falten a aquest els consellers cenetistes, per falta d'acord amb la resta de les organitzacions sobre les presidències de Comissions que els tocarà presidir a partir d'ara i que seran les d'Obres Públiques, Sanitat i Abastaments. Al no acudir al ple, les presideixen de forma interina, des d'aquesta data, membres d'organitzacions presents.

En el Ple del dia 3 s'havia acordat, entre d'altres coses:

“Sol·licitar a la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya la creació oficial de les escoles primàries que es detallen en la relació adjunta al dictàmen, de 56 aules en total (38 seccions elementals i 8 parvularis) per a totes les quals aquest Municipi té disposat local, mobiliaria i material pedagògic (...) Crear l'Escola Jardí “Delcrolr” per al tractament especial dels infants de mentalitat deficient o retardada i d'anormalitat lleu, d'acord amb les indicacions i superior direcció del Laboratori Psicotècnic Municipal. 2n.- Destinar a la instal·lació de l'esmentada Escola, la finca incautada per a fins docents al carrer Quevedo número 80”.

I el dia 19, a proposta de l'Alcalde i de la Federació Local de Sindicats (UGT), s'acorda que l'Ajuntament obri llistes d'inscripció en les seves oficines per "constituir batallons de reserva sense cap afiliació específica (...) i faciliti els instructors necessaris", després d'exposar "les conclusions formulades en la manifestació (de dones) del dia 8 del corrent" i "els acords presos pel Consell de la Generalitat i les organitzacions PSUC, UGT, FAI i CNT".

A Terrassa, en el Ple del dia 4, demana la paraula el Conseller-Regidor Machirant:

"Qui manifesta que a la Conselleria d'Economia s'han presentat i es presenten continuament moltes comissions demanant on han de cobrar els jornals, ja que per manca de feina i de primeres matèries no poden treballar, i demana es llegeixin uns comunicats que li han estat dirigits pels Rams de Rajolers i el de Paletes del Sindicat de la Construcció (...) forent llegits pel sotscriu Secretari, i tot seguit el mateix company Machirant, continuant en l'ús de la paraula, diu que hi ha mig poble de Terrassa que aviat no podrà menjar, mentre l'altre mig pot atendre folgadoament les seves necessitats, i és hora de posar-hi cura abans que succeixin coses greus, pel que exposa a la consideració dels companys del Consell aquest problema per tal de cercar una solució.

Intervé el company Aldave dient que si tots ens haguéssim posat al nivell dels companys del Ram de la Construcció, les coses haurien anat d'altra manera, estrayant-se que encara alguns critiquin la socialització, quan en realitat, sense aquesta, l'actual conflicte s'hauria presentat més aviat, estant com estem en període de guerra, i com que aquest conflicte tendeix a estendre's cada vegada més, cal que el Consell cerqui una fórmula per a resoldre'l, que no pot ésser altre que partir el pa entre tots, acabant amb la desigualtat social, per evitar mals majors, ja que de no posar-hi remei el poble es rebel·larà.

La Presidència diu que el que proceeix és que els comunicats que s'han llegit passin a estudi de la Comissió respectiva i que aquesta proposi la sol·lució que calgui adoptar, i al preguntar el company Machirant a quina Comissió i contestant-li la Presidència, a la d'Economia, el propi company Machirant, President d'aquesta, manifesta que ell proposa la implantació del sou familiar".

Posteriorment al debat suscitat, es va acordar "que el procedent en aquesta qüestió és que per la CNT s'envii un comunicat a la UGT amb la proposta relativa al salari familiar, per tal que l'estudiï i de comú acord les sindicals resolguin el que estimin més convenient".

▪ **Març de 1937:**

La Generalitat continua amb la seva tasca “normalitzadora”: per Decret de data 1 d’aquest mes, es crea el Cos de Seguretat Interior de Catalunya, amb la intenció d’unificar totes les forces similars de la reraguarda²⁹⁹.

Altres normes d’interès són: l’Ordre del Conseller de Serveis Públics de data 3, donant instruccions per a la municipalització de serveis, d’acord amb el disposat en els Decrets del 9 de gener i 19 de febrer; el Decret, aprovat a proposta del Conseller d’Economia, de data 19, sobre la constitució del Consell de l’Indústria Química; el Decret de data 24 de febrer però que va començar a ésser vigent des del 14 de març, conforme els empresaris privats no podien acomiadar els treballadors que formaven part dels Comitès de Control per les causes generals establertes a la Llei de Contracte de Treball del 21 de novembre de 1931 i havien de procedir d’acord amb el disposat en el Decret de Col·lectivitzacions, a més a més d’assenyalar que tots els treballadors acomiadats poden acudir als Tribunals de Treball; el Decret de data 30 de gener però en vigor des del 12 de març, juntament amb l’Ordre del Conseller d’Economia del dia 26, sobre la presentació per les empreses col·lectivitzades del nou estatut tipus, per a la seva aprovació, a la Junta de Control Sindical Econòmic de Catalunya i el Decret de 17 de març, aprovat a proposta del Ministre de Treball i Previsió, Anastasio de Gracia, pel qual queden inclosos en el règim de l’Assegurança Obligatòria de Vellesa tots els assalariats d’entre 16 i 65 anys d’edat que tinguin un salari anual no superior a les 6.000 pessetes³⁰⁰.

També es pot assenyalar que un Decret de la Generalitat del dia 14 dicta incorporacions a l’Exèrcit amb caràcter forçós i que una Ordre del dia 22 fa que hi hagi un règim provisional d’administració de la propietat de les finques urbanes, si així ho volen els Ajuntaments, per poder administrar els lloguer.

Veiem ara l’activitat municipal:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

²⁹⁹ DOG de data 14-03-37.

³⁰⁰ DGOC de les dates 4, 11, 13, 28 i 30-03-37.

En Matadepera, el dia 25 és triat nou Alcalde Isidre Torras Gunfaus (PSUC).

En el ple del dissabte dia 6, s'aprova la pròrroga del pressupost de 1936 per a l'any 1937, amb les respectives ordenances fiscals i el crèdit extraordinari per refugiats de guerra, conforme el primer trimestre de 1937. A més a més, s'informa als consellers que el Comitè Antifeixista Local es va fer, en el seu dia, responsable de les claus de les cases deshabitades, “vist els abusos que realitzaven orgnitzacions de Terrassa, en motiu de venir a fer registres”, i que s'han rebut oficis de la Caixa de Recluta N° 26, trametent Circulars del Ministeri de la Guerra, referents a la incorporació a files dels individus del cupus d'instrucció dels anys 1935, 1934, 1933 i 1932, així com a les pròrrogues de primera i segona classe. És a dir, tots els homes de 24 a 27 anys d'edat, nascuts entre els anys 1911 a 1914.

A Rellinars, en el ple del dia 16, s'acorda no portar a terme la municipalització de la propietat immobiliària urbana, doncs al poble hi ha un número reduït de llogaters i, en canvi, “les molèsties que ocasionaria de portar-lo a terme no seria compensat pel poc benefici que l'Ajuntament podria assolir per tal objecte, ja que recauria damunt d'ell atendre la realització d'obres escaients i liquidar tota mena de contribucions, arbitris i càrregues que gravin els immobles”. Sí es llogaràn les cases incautades per l'Ajuntament a persones considerades faccioses, segons la relació enviada al Comitè d'Apropiacions de Barcelona (Generalitat de catalunya), i que ara es troben deshabitades.

També s'adopta l'acord d'indicar que està rigurosament prohibit banyar-se a la bassa dipòsit de l'aigua que serveix pel subministrament del poble, “ja que són molts els excursionistes que ignorant l'ús de l'aigua que hi ha a la mateixa, s'han cregut que servia com una piscina pública”.

Al Consistori d'Ullastrell, podem assenyalar l'acord d'aprovació del projecte de Carta Financera municipal, indicant-se que “entre els referits recursos, cal comptar especialment amb el rendiment que produeixi la

municipalització del servei d'enllumenat i força motriu, sense perjudicis dels que s'obtinguin o puguin obtenir-se amb la municipalització d'altres serveis”; “efectuar l'anàlisi químic i microbiològic de les aigües destinades al consum públic”, i l'aprovació del projecte “de creació d'una escola de pàrvuls, d'una de solfeig i piano i una de mecanografia” (plens dels dies 6 i 25).

A Viladecavalls, el dia 14 se celebra el ple per acordar el compliment del Decret d'1 de març, aprovat a proposta del Conseller de Seguretat Interior (Artemi Aguadé, d'ERC), pel qual es dissolen les Conselleries municipals de Seguretat Interior i Defensa, quedant els Alcaldes com Delegats d'Ordre Públic de la Generalitat, d'acord amb el que disposa els articles 57 i 63 de la Llei Municipal catalana³⁰¹.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Barberà del Vallès, el dia 8 es procedeix a l'adequació del Consistori a la normativa i l'Alcaldia – que abans la tenia un representant del PSUC – passa ara a mans d'un cenetista, Joan Querol Folch.

Hi haurà un govern conjunt CNT-ERC-UR, quedant exclòs el PSUC d'ocupar alguna Conselleria d'Àrea. La CNT assumeix les d'Obres Públiques i Sanitat i Assistència Social (Joan Pallàs Berenguer). També entra com a conseller municipal Antonio López Vivancos, substituint a Santiago Valero³⁰².

A Castellar del Vallès, també ha de deixar la presidència de la Comissió de Defensa el confederal Dídac Hernández, assumint-la l'Alcalde, d'acord amb la nova normativa.

Entre l'activitat desenvolupada per aquest Consistori, destaquem alguns acord del ple del dia 19: la convocatòria d'una reunió de totes les organitzacions el dia següent “per estudiar moure el sentiment humanitari de la nostra població, que cal fer alguna cosa pels nostres germans de Madrid, en lluita sagnant per

³⁰¹ DOGC del dia 4-3-37.

³⁰² ANC, fons citat, caixa 306, expt. o document 1 (ofici de l'Ajuntament de Barberà del Vallès de data 11-3-37, dirigit al Director General d'Administració Local, registrat d'entrada amb el número 13445, de data 18-3-37).

abatre el feixisme”; un racionament del pa més estricte encara “a fi de no donar-ne cada dia, puix l’existència va decreixent i cal allargar-la”, donant autorització al Conseller de Proveïments (Malla) “per seguir com fins ara i que segons sigui el seu criteri, obri en conseqüència”, i, l’acord d’emetre – a proposta de l’Alcalde, que també era el President de la “Col·lectivitat Vda. de J. Tolrà”, l’empresa més important del poble – bitllets de moneda local fraccionària, de 1 pesseta i de 5, 10 i 25 cèntims, per resoldre el problema de la falta de circulació d’aquesta en les empreses i el comerç local. S’emetran en total 35.000 pessetes “guardant-se com a dipòsit de garantia el mateix import en bitllets del Banc d’Espanya”.

De l’activitat als plens del Consistori de Castellbisbal, volem mencionar alguns acords dels dies 12, 19 i 26: la comunicació al “farmacèutic en Joan (...) que d’ara endavant curarà de donar immediat compliment al despatx de les receptes que vagin avalades amb la paraula urgent, escrita de puny i lletra pel metge de la població, encara que siguin hores no acostumades”; “recordar al veïnatge i per mitjà de pregó, l’obligatorietat d’assistència a les escoles dels infants majors de 6 anys i menors de 14 i, a la vegada, pregar als mestres trametin llista dels alumnes assistents a llurs classes. Tot això per a després fer un repàs amb mires a passar el tant de culpa als pares infractors de dita disposició”; “tots els residents a la població no empadronats abans i després de la data del 19 de juliol passat, deuen presentar, dintre del plaç més breu possible, la baixa de veí extesa per l’Ajuntament de procedència (...) advertint que de no complir-se aquest requisit, en moment que es cregui oportú o convenient, se’ls sancionarà en forma que no tinguin dret al racionament de queviures, de manera total o parcial, segons els cassos”; “havent arribat a oïdes de diversos consellers noves de què hi ha algun ciutadà que, en combinació amb refugiats, es gaudeix dels beneficis que reporta el despatx gratuït de receptes signades pel metge titular de la població, s’acorda que, per tal d’evitar aquest abús, es pregui a aquest últim que en les receptes de referència hi estampi la paraula refugiats

quan siguin destinades a un dels mateixos”; que “els ciutadans en Salvador (...), en Marius Mercader Margarit (que havia sigut conseller municipal per ERC fins el dia 20 de gener d’aquest mateix any), n’Emili (...), en Josep (...) i en Josep (...), se’ls imposi l’obligació de contribuir amb dues pessetes els tres primers, 1 pesseta el quart i 5 pessetes el cinqué, amb destí al sosteniment dels refugiats”; que “en compliment del Decret de la Generalitat de Catalunya que regula l’entrega de pa a tots els ciutadans de Catalunya des del proper dilluns dia quinze corrent, el racionament de dit aliment sigui a raó de 250 grams per persona major de dos anys”, i, igualment, que “per tal de procurar l’adquisició de la gasolina que deu subministrar la veïna vila de Molins de Llobregat, de manera que s’evitin confusions i es procuri el degut control, sigui el Consell Municipal qui cuidi de la recollida i repartiment de dit liquid i que per compensar les despeses dels necessaris desplaçaments, es faci la venda als interessats amb un augment de preu de dos cèntims per litre”.

Entre l’activitat a destacar del Consistori de Cerdanyola, assenyallem uns acords dels plens dels dies 6, 20 i 27: pagar els rebuts del subministrament d’electricitat de les cases expropiades; “establir un segell d’una pesseta i de 0,10 cèntims a profit de l’assistència social”; “assignar una quantitat setmanal als caps de família veïns d’aquest poble que, faltats de recursos i vells, no poden treballar”; nomenar una comissió composta per representants de la UGT i de la CNT “amb el fi de controlar la tarja de racionament”, i, finalment, el nomenament de quatre persones com empleats públics, amb la categoria professional de matancers de l’escorxador públic.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 3 presenta la seva dimissió - per motius personals - el cenetista Jesús Esquiús (encarregat de la “Granja Planas”), sent substituït el 17 per Miquel Tort Oller. Al seu torn, el dia 6 es declara dissolta la Conselleria de l’Àrea de Defensa i assumeix plenament la competència l’Alcalde (és a dir, segueix a les mans de la CNT). El dia 31 deixen de ser consellers municipals Joaquím Taurón i Miquel Tort, per incorporar-se a l’Exèrcit, sent

substituïts per Emili Ribas Prats i Joan Font García, que ocuparà la presidència de la Comissió d'Obres Públiques i Foment (única que tindrà la CNT en endavant).

Al Consistori de Sant Llorenç Savall, destaquem la constitució del Comitè Local del Segell Pro-Infància, amb un representant de cadascuna de les organitzacions antifeixistes de la localitat i l'acord de “creació de la Escola Nova Unificada en el lloc d'aquest terme municipal, carrer Francesc Macià (...) el Consell Municipal es compromet a sufragar (...) totes les despeses de mobiliari, llum i demés inherents al bon funcionament de dita escola”, considerant-se amb una capacitat per a 300 alumnes i que havia d'haver un mínim de quatre mestres “a raó d'un mestre per cada cinquanta alumnes, demanant sigui cobert lo més urgentment possible”, fent la sol·licitud de mestres al Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU). En el funcionament intern de la Corporació, s'aprova, a proposta de la CNT, “que es procedeixi a la supressió d'alguns salaris que s'estàn pagant a tots els que formen part del Consell Municipal (...) i que únicament percebeixin havers dos membres, el de Proveïments i l'Alcalde”, a més a més de la dissolució “de totes les Comissions Permanents que foren nomenades en la sessió de constitució d'aquest Ajuntament i que endavant quedin únicament les que són nomenades a continuació (Finances, Foment i Obres Públiques, Governació, Proveïments), les que seràn totes elles presidides per l'Alcalde i en formaràn part dos consellers” (plens dels dies 4, 18 i 20).

A Sant Quirze del Vallès (durant la guerra es va denominar Quirze de la Serra), la CNT es retirarà voluntàriament de l'Ajuntament després del ple del dia 25, en el que es va adoptar una resolució – a proposta d'UR i UGT – per la qual es declarava nul l'acord adoptat en el ple de l'11 de març, pel qual s'aprovava el conveni subscrit entre l'Ajuntament i els Sindicats de Camperols de Quirze de la Serra i de Rubí (ambdós de la CNT), atorgant-los la neteja del bosc de Can Corbera. Això per “creure-ho perjudicial per als interessos del poble i als treballadors d'aquest”.

En aquest mes, s'havia format una ponència - integrada pels Consellers d'Obres Públiques, Finances i Economia i Treball - encarregada de formular un projecte de municipalització de vivendes, una altra per formar un cos de policia municipal, els productors i venedors al detall de llet demanaven un augment del seu preu, s'especificava el procediment per demanar poder cultivar algun terreny i per poder anar a viure al poble els forasters, s'assabentava tothom que en pocs dies sortiria un Decret de la Generalitat pel qual s'abonarien dues pessetes diàries als Consistoris per pagar els sosteniment dels refugiats (ple del dia 4), es permetia el balls dels diumenges, es requeria als dos barbers per a què treballin i obrin l'establiment com s'havia fet fins aquell moment, amb ofici al respecte als dos sindicats del poble, evitant que s'en vagin a Sabadell, "doncs no es pot consentir quedi el poble sense un servei tant necessari" (pel del dia 11), i s'acordava, el dia 18, el següent en matèria de racionament:

"Donar mitja ració de pa pels infants que no tenen l'any i una als que passin, i que es racioni als individus que habiten actualmente al poble, acordant-se no racionar a ningú més que vingui o pretengui venir a viure-hi, a no ésser que justifiqui patir un cas de força major, com seria haver-se ensorrat la casa on vivia, no admetent-se cap altre classe de justificant".

Sobre la retirada dels representants cenetistes, va apareixer publicada la següent nota en el portaveu confederal de Sabadell i els pobles circumdant:

"A todos los Sindicatos de la comarca y compañeros en general. Por razones superiores a nuestra voluntad colaboracionista, este Sindicato ha retirado su representación en el Municipio. Sentimos grandemente tener que adoptar tal determinación, pero ante los vejámenes y humillaciones sufridas y determinadas por los demás sectores antifascistas, no hemos encontrado mejor salida. Tengan presente los camaradas todos de la comarca nuestra situación y sepan a qué atenerse. La Junta del Sindicato Unico de Oficios Varios de Quirico de la Serra"

³⁰³

A Sentmenat, el dia 11 deixa d'estar al capdavant de la Conselleria o Departament de Seguretat i Defensa el cenetista Francesc Rams - passant a ser

³⁰³ *Superación*, núm. 10, de data 2 d'abril de 1937.

una competència de l'Alcalde (el també cenetista Jaume Giralt) -, però assumirà l'Àrea d'Abastaments des d'aquesta mateixa data.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Rubí, Joaquím Mariné (l'Alcalde) deixa d'exercir el càrrec de Conseller de Defensa i Seguretat Interior des del dia 11, per declarar-se dissolta, però passa a ocupar la Conselleria o Àrea de Governació.

Destaquem l'aprovació unànim de l'anomenada “proposta de modificació d'Estatuts pels quals s'ha de regir l'Ajuntament de Rubí”, és a dir, del reglament de funcionament intern del mateix; l'espèrit unitari davant les manifestacions i protestes fetes al poble per desacreditar les autoritats locals, davant la manca d'aliments, entre ells, el pa, a causa de l'escassetat de farina, doncs “la contractació de la distribució de la farina ha produït aquesta escassetat i que per disposició de la Conselleria de Proveïments de la Generalitat s'ha prohibit en absolut la compra de farina, que la distribució anirà a càrrec d'aquella Conselleria”; l'aprovació unànim del projecte d'estatuts “pels quals s'ha de regir la Cooperativa General de Consum i Distribució La Rubinenca”, a més del “nomenament d'una ponència integrada per tres representants de cada organització de les que componen el Consell Municipal, juntament amb tres representants de la Cooperativa Popular La Rubinenca, a l'objecte de la seva redacció definitiva”; la conformitat amb la proposta de l'Alcalde de què, en cas de necessitat, tenir present l'oferiment fet pel Sindicat de Professions Liberals, Secció Advocats, “interessant es proporcionï treball compatible amb els seus coneixements, a un determinat advocat; l'augment del preu del pa, a 1,20 pts quilo, així com el nomenament d'una comissió especial integrada “per totes les minories que componen el Consell, per estudiar tot el que fa referència a la compra de farines i venda de pa; l'aprovació d'un Ban “manifestant que seràn severament castigats tots aquells que facin campanya insidiosa contra les autoritats locals, tota vegada que les queixes justificades que facin els vilatans

seràn degudament ateses per les autoritats d'aquesta vila"; l'aprovació del Pressupost de l'any 1937 i les seves ordenances fiscals (plens dels dies 4, 11, 18 i 25).

En Pins del Vallès (nou nom que tindrà Sant Cugat del Vallès durant la guerra, acordat pel Consistori de Sant Cugat del Vallès i aprovat pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya), l'únic canvi que es produeix al llarg del mes és la retirada, el dia 17, com a conseller municipal, d'Antonio Carrasco i l'entrada al seu lloc d'Antonio Avenza Almaida.

Entre l'activitat desenvolupada per la CNT de Montcada i Reixac, assenyalem l'exposició del Conseller de Vigilància i Seguretat, el confederal Salvador Mellado, en el ple del dia 5, conforme havia "observat en la lectura de l'acta anterior el debat que es sostingué referent als pasquins de propaganda apareguts contra el Conseller de la Generalitat Comorera, i manifesta la seva opinió de les dificultats en prohibir determinada propaganda en la població, quan a la capital es ve fent, per una i altra entitat, amb tanta profusió", referint-se a l'acord existent entre les dues sindicals (UGT i CNT) a la localitat per evitar la propaganda en el poble en contra d'alguna d'elles, afegint "no trobar procedent la reunió de les sindicals locals per assumptes que sols la direcció de cadascuna d'elles poden solucionar", però es va trobar que, al mateix ple, un altre representant de la CNT, el Conseller d'Abastaments Salvador García Valverde, no va evitar "llançar més llenya al foc", al contrari, va dir que "en nom de les Joventuts Llibertàries s'han efectuat diverses propagandes i que no cessaràn en la crítica de tot alló que els sembli contraproduent, encara que ho efectuin Consellers de la Generalitat, com criticarem l'actuació de Gil Robles en altres temps, i mal pot ésser prohibida la crítica quant precisament l'actuació de Comorera fins ha donat lloc a manifestacions del Conseller Primer de la Generalitat, a conseqüència de la polèmica entaulada entre aquest Conseller i altres elements elevats sindicals i polítics".

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Sabadell, els representants de la CNT acudeixen al ple del dia 3 i prenen possessió dels nous càrrecs que s'ha acordat tinguin a partir de la data: la presidència de la Comissió d'Indústries de Guerra (Bartomeu Barnils), la d'Obres Públiques (Ramón Calopa) i la d'Abastaments (Josep Marès, qui, a més a més, serà Alcalde tercer). A més a més, com a conseqüència d'haver renunciat als seus càrrecs de consellers Antoni Silvestre i Santiago Pallàs, entren als seus llocs Pere Manyalich Santos i Andreu Bermejo Raposo.

Els cenetistes que no ocupen presidències de Comissions (Josep Cinca, Jesús Jara, José Ibañez, Pere Manyalich, Andreu Bermejo i Bru Lladó, que fa de portaveu cenetista en els plens, és membre destacat de l'Agrupació "Els Amics de Durruti" i, a més a més, és Delegat Comarcal de la Conselleria d'Economia de la Generalitat), s'integren tots ells en les diferents Comissions, de les que quatre estan presidides pel PSUC/UGT (entre elles la d'Economia, per Ricard Fornells, President de l'Assemblea Municipal i dirigent català del PS, en la que té com un de les seves vocals a Bru Lladó), tres per la CNT i dos per ERC (Cultura i Defensa, aquesta última a càrrec de Josep Esteve, qui haurà de passar a presidir una altra de nova creació, la de Governació, a causa de la dissolució decretada per la Generalitat).

També s'acorda la dissolució del Cos d'Investigació i Patrulles de Control Antifeixista de Sabadell, com a conseqüència d'un Decret de la Generalitat del 4 de març pel qual es declaraven dissolts els Cossos de la Guàrdia Nacional Republicana (abans, Guàrdia Civil), Seguretat i Assalt, Investigació i Vigilància, Patrulles de Control i tots aquells organismes que exercissin funcions d'Ordre Públic, amb independència de la seva denominació i de l'entitat o organització que els hagués creat.

El dia 10, l'Alcalde informa del resultat satisfactori del seu viatge a València, acompanyat dels Consellers Sarrà (Conseller de Cultura, ERC), Calopa, "en representació de la CNT i el ciutadà Florà, en representació de la sindical UGT", en visita oficial al Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts,

“per tal d’informar sobre la petició nostra de crear a Sabadell un Institut de Segon Ensenyament, el qual (...) podria convertir-se en un Institut per Obrers...”. La creació d’aquest Institut surtiria publicada a un Decret del dia 10, “inserir en la Gazeta de la República del següent dia 14”.

A Terrassa, el dia 4 s’aprova una proposta per la qual el control de les introduccions de vi i la seva distribució dintre el termini municipal serà a càrrec del “Sindicat de Camperols” de la CNT local i el Sindicat Agrícola Cooperatiu de Rabassaires (UR), amb la següent condició: “Cas de constituir-se en la nostra ciutat la Federació de Treballadors de la Terra (UGT) o altre sindicat de camperols, aquests vindran a formar part del control i distribució del vi amb les mateixes avantatges, condicions i deures de les altres organitzacions”.

▪ **Abril de 1937:**

La crisi al Govern català es va voler tancar amb el nomenament del cinquè Consell Executiu en temps de guerra, mitjançant un Decret de 3 d’abril: per ERC hi ha 2 representants (el Conseller Primer, Josep Tarradellas Joan, a Finances i Cultura; Artemi Aguadé Miró, a Seguretat Interior), pel PSUC hi ha 1 (Joan Comorera Soler, a Treball, Obres Públiques i Justícia), per l’UR també 1 (Josep Calvet Mora, a Agricultura i Abastaments) i 2 per la CNT: Francesc Isgleas (Defensa) i Josep Juan Domènech (Economia, Serveis Públics, Sanitat i Assistència Social)³⁰⁴.

Però, els problemes de fons continuaven i per un Decret de data 16 del mateix mes - 13 dies després - es torna a formar un altre, on hi ha les mateixes organitzacions però amb més incorporacions: ERC té 3 representants (s’afegeix Antoni Maria Sbert Massanet, a Cultura), el PSUC 2 (ha sortit Comorera i els nous són Josep Miret - Abastaments - i Rafael Vidiella, a Treball i Obres Públiques), la CNT 4 (Francesc Isgleas a Defensa, Andreu Capdevila a Economia, Aurelio Fernández a Sanitat i Assistència Social, Josep Juan

³⁰⁴ DOG núm. 94, de 4-04-37.

Domènech a Serveis Públics) i UR es queda amb el mateix que tenia, però portant únicament la Conselleria d'Agricultura³⁰⁵.

Continuen funcionant, com a l'època anterior a la guerra, els Jurats Mixtes de Treball, pertanyents a l'organigrama del Departament de Treball i Obres Públiques i, per tant, sota la responsabilitat última de representants del Conseller del susdit Departament de la Generalitat, en mans ara del PSUC/UGT³⁰⁶.

El Consell d'Economia de Catalunya (organisme del Departament d'Economia de la Generalitat), d'acord amb les competències que l'otorgava el Decret de 17 d'octubre de 1936 (publicat al DOG del 22 del mateix mes), continua dictant Circulars mitjançant les quals autoritza l'augment dels preus de venda de productes fabricats per empreses de diferents rams, tant col·lectivitzades com no, a més a més d'anar acordant també la concentració o agrupació en empreses úniques de totes les empreses d'un determinat ram de producció o serveis³⁰⁷.

Hi ha algunes normes jurídiques - és a dir, obligatòries per a tothom - que ens interessa assenyalar, per ésser una de les finalitats perseguides en aquest llibre que el propi lector es vagi adonant de que, sigui la situació que sigui, sempre hi ha un poder, tingui el nom que tingui i sigui exercit per un o per més persones, de forma individual, col·legiada o col·lectivament: es prenen decisions d'obligat compliment sobre tot tipus de situacions o àmbits de la vida quotidiana i aquestes decisions comporten la necessitat de crear una estructura orgànica - amb les persones que fan que sigui possible, que funcioni - permanent, més petita o més gran, que permet el funcionament correcte del conjunt de l'activitat econòmica, social i ...política.

Així, l'Ordre del 22 de març, però que no va entrar en vigor fins el 10 d'abril, del Conseller de Finances, donant instruccions per a l'administració de les finques urbanes als municipis de més de 1.500 habitants (menys la ciutat de

³⁰⁵ DOG núm. 107, de 17-04-37.

³⁰⁶ DOG núm. 91, de data 1-04-37.

³⁰⁷ DOG núm. 91, de data 1-04-37.

Barcelona), en els quals s'ha de crear una Comissió Especial per a l'Administració de la Propietat Urbana, éssent potestatiu crear-la o no als de menys. Formada per un president i dos vocals als municipis amb un cens de menys de 100 llogataris o per 6 vocals si hi havia més, les 2/3 parts de membres de la Comissió havien d'ésser consellers municipals de l'Ajuntament respectivament. Entre les seves funcions figuraven les de cobrar la renda del lloguer, realitzar les obres de conservació i millora, etc. i podia cobrar una tasa no superior al 10% de la recaptació, rendint comptes al ple del Consistori³⁰⁸.

Sobre l'activitat i l'evolució política dels Consistoris:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

En Matadepera, el dia 17 és substituït Josep Orriols per Miquel Sellarés Gibert.

El Consistori continua pagant totes les despeses de manteniment i material de les escoles, les cases-habitació dels mestres, així com de la llar d'infants i el salari de l'encarregada d'aquest. També paga l'adquisició de material per a l'assistència sanitària i les primes d'assegurances contra incendis de les cases destinades a vivenda dels Mossos d'Esquadra. Com que es cobra el repartiment d'utilitats de l'exercici de 1936, s'acorda per unanimitat, d'acord amb la Llei de 25 de juliol de 1934 i de la Resolució del 13 d'agost següent:

“Fixar en número de quatre els Consellers d'aquesta Corporació que han de formar part de la Junta del Repartiment General d'Utilitats d'aquest municipi, en nombre igual que el de vocals contribuents que, ateses les contribucions predominants en aquesta localitat, seràn els següents: un vocal representant dels contribuents per Rústica, un altre pels d'Urbana, un altre pels d'Industrial i un altre pels de Rendes de Treball”.

Tots els consellers s'aasabenten de la disposició de la Generalitat sobre retribució als Ajuntaments “per despeses de sosteniment als refugiats de zones de guerra”, acordant-se sobre aquest assumpte que als susdits refugiats “els serà entregada la quantitat setmanal en proporció de a dues pessetes diàries per

³⁰⁸ DOG de data 9-04-37.

persona, essent del seu compte el procurar-se les subsistències i demés”, sense que siguin ja necessaris els serveis de la dona que s’encarregava de cuinar per a ells, la qual es acomiadada. També s’acorda aprofitar l’aigua de la casa de camp de Can Solà del Recó, tant per regadiu com per a l’abastament de la població, “havent desaparegut el propietari i ignorant el seu parador”.

Es farà un pregó prohibint que els ciutadans entrin en els camps i vinyes i tots els residents a la localitat que no siguin veïns del municipi, hauràn “de presentar dintre el termini de tres dies, certificació lliurada per l’Ajuntament on constin empadronats, en el que manifestin ésser de baixa de la tarja de racionament familiar, o, del contrari, els serà anul·lada la tarja d’aquest Ajuntament”, així com que “sota cap pretext, sigui augmentat en les tarjes de racionament el nombre de familiars els quals no siguin veïns de la població, ni es lliuri cap nova tarja” (plens dels dies 3, 12, 17 i 24).

A Rellinars, en el ple del dia 16 s’adopten, d’entre altres acords, els següents: “comprar els retrats de Francesc Macià, Companys, Durruti i Maurín i col·locar-los a la sala de sessions d’aquest Ajuntament”, i :

“Donar un vot de gràcies als companys Alcalde (Gaietà Gall Casals, d’ERC) i Francesc Oliver, aquest darrer President de l’Associació d’Empleats i Tècnics de Terrassa, que d’un temps ençà es troba entre nosaltres per guarir-se d’una dolença motivada per l’enorme treball, que davant aquests mesos de revolució ha recaigut damunt d’ell, treballant incansablement per la total emancipació de la classe obrera, doncs que gràcies a ells fins els moments actuals no hem tingut d’estalviar el pa i han procurat que el poble quedés subministrat de farina, no amb excés, però sí que amb suficiència per poder gairebé esperar la collita de blat”

A l’Ajuntament de Viladecavalls, en el ple del dia 16 començà a discutir-se “l’Ordre del Conseller de Finances de data 22 de març, la qual estableix un règim provisional d’administració de la propietat urbana en els Ajuntaments de Catalunya, donant plenes facultats als Ajuntaments per poder administrar la que se refereix als que paguen lloguer, essent potestatiu o no a l’Ajuntament el nomenament de la Comissió per a l’Administració que faculta l’esmentat

Decret”, deixant la constitució de la susdita Comissió per a més endavant.

C) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

Entre l’activitat del Consistori de Barberà del Vallès (amb participació dels consellers cenetistes, com sempre venim fem des del començament) que serveixi d’exemple, podem destacar que el Conseller d’Assistència Social havia d’encarregar-se, entre d’altres competències, de tot el referent als refugiats procedents de zones de guerra, éssent en aquest mes un total de 48, corresponents a nou famílies i dels quals 19 eren homes i 29 dones ³⁰⁹.

Entre l’activitat desplegada al Consistori de Castellar del Vallès, mencionem un acord important per ajudar en el problema de l’atur forçós, molt greu a tota la comarca en el sector de la construcció, adoptat en el ple del divendres dia 9: la realització d’algunes obres importants per al municipi, a realitzar per la “Col·lectivitat del Ram de la Construcció”, encara que també suposaran treball per a la “Col·lectivitat del Ram de la Fusta”, com, per exemple, la construcció d’una piscina pública en el lloc on es trobava la Plaça Mercat i l’habilitació de l’edifici de l’església en la nova Plaça Mercat, a més de continuar les obres a les escoles.

A Cerdanyola del Vallès, el dia 21 deixa de ser conseller Manuel Abad (que era president de la Comissió d’Economia) i és substituït el dia 30 per Isidre Mañosa Compañó, qui passa a exercir el càrrec que ostentava aquell.

Com a curiositat, assenyalem que un Edicte del Delegat de Mines de Catalunya, López Manduley, de data 1 d’aquest mes i publicat al DOG del dia 4, permeteix el registre de divuit pertinències per a la mina de grafit anomenada “Durruti”, amb el número 2720, localitzada a Cerdanyola del Vallès, paratge Torrent de Can Cerdà, d’acord amb la petició presentada per Doroteu Martínez Egea, President del Sindicat Únic de Treballadors de Cerdanyola-Ripollet (CNT).

³⁰⁹ Dades existents a l’Arxiu Municipal, “Expedient del Padró Municipal d’Habitants 1936-1939”.

A Palau-solità i Plegamans, la CNT únicament ostenta l'Alcaldia des del passat 31 de març (Antoni Estany Padrós), a més de la presidència d'una Comissió (Foment i Obres Públiques, per Joan Font).

Entre l'activitat portada a terme per l'Ajuntament de Ripollet en aquest mes, amb la participació cenetista i com a exemple també d'aquests Consistoris del grup d'aquest grup de municipis, assenyalen la següent: l'acord “de donar facultats a tots els veïns la llibertat de construir refugis, a les afores de la població, en grups de barriades, amb l'obligació abans de presentar a aquesta Alcaldia un planol o croquis on consti la superfície i el punt projectat”; també s'acorda “subvencionar a amb cent pessetes la col·lectivització de Forners d'aquesta població, sols una setmana, en motiu d'haver-se pujat el preu de les farines, per a què no en sigui augmentat el pa del preu establert en aquesta data (ple del dia 3); donar autorització a l'Ajuntament de Montcada i Reixac “per a l'aprofitament de les aigües residuals procedents de les cloaques públiques d'aquesta població i les de l'indústria Uralita, per tal que puguin ésser conduïdes, per ésser-ne destinades als regants del terme municipal de Montcada” (ple del dia 9); la creació de la Comissió Especial per a l'Administració de la Propietat Urbana i l'autorització “per l'augment del preu dels porcs d'una pesseta el quilo, per la compra i venda, això és, a 6,75 el quilo (ple del dia 16); la imposició d'una segona multa al mateix botiguer, per import de 75 pessetes, “que tenia varis gèneres de la seva indústria amagats en paquets ocults, a sota del taulell”, així com al propietari d'un bar, per import de 25 pessetes, “per no entregar a cada consumidor el segell municipal corresponent” (ple del dia 23); l'autorització al Conseller Pere Llargués, amb posterioritat a una discussió sobre l'escassetat de blat, pera que faci registres domiciliaris quan i on vulgui “sens perjudici de donar-ne compte a la primera sessió que es celebri” i poder “incautar-se de les despulles de totes les cases que'n venguin exceptuant dels Sindicats Agrícoles, també podrà incautar-se de totes aquelles despulles que es venguin amb excés dels preus de taxa tarifats pel Conseller d'Agricultura de

la Generalitat”; l’acord de trametre al mestre company (...) de “l’obligació que s’abstingui des d’avui endavant de fer informacions per publicar-les en les fulles d’informació setmanal i que la màquina d’impremta serveixi exclusivament per a la cultura i ensenyament dels alumnes”; l’autorització “al Secretari d’aquest Consell Municipal, encarregui es facin cinc mil bitllets d’una pesseta i deu mil de cinquanta cèntims, per donar compliment a les moltes reclamacions fetes pels veïns d’aquesta població, al trobar-se els venedors amb l’impossibilitat de tornar-lis el canvi després d’haver-ne fet la compra del gènere (...) dits bitllets seràn reintegrables a la Caixa Municipal, els quals seràn abonats per aquest Ajuntament al portador, a la presentació dels esmentats bitllets” (ple del dia 30).

L’Ajuntament de Sant Llorenç Savall acordà “emetre la quantitat de tres mil pessetes en paper moneda, amb bitllets d’una pesseta i de vint-i-cinc cèntims, quina emissió es declara d’ús obligatori en aquesta localitat” (ple del dia 15).

El Consistori de Sentmenat decideix la constitució “de la Comissió Administrativa de l’Estatge (...) d’acord amb les disposicions de la Generalitat”, acordant-se que sigui president de la mateixa el conseller Joan Anglés i que formin part de la mateixa els consellers Francesc Rams i Josep Curtielles; anar liquidant “les anualitats pendents de pagament de l’Agrupació Forçosa de Municipis”, quantitats que han sigut reclamades pel Conseller de Finances de l’Ajuntament de Sabadell; per unanimitat, retirar la carta de racionament número 266, perteneixent a (...) com a conseqüència de les continuades desobediències a les ordres emanades en diverses ocasions (...) i comunicar-ho tot seguit als corresponents industrials” pel seu coneixement, la qual cosa volia dir que els botiguers no podrien donar-li els queviures bàsics, que eren els que es racionaven a causa de la seva escassetat; i , l’emissió de “vals de valor d’una pesseta i de 50 cèntims (...) per un import de 6.200 pessetes (...) degut a les immenses dificultats que es ténen a la població enels canvis de moneda fraccionària” (ple del dia 26, dilluns).

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, deixa de ser conseller municipal Cipriano García el dia 2, per trobar-se malalt, entrant al seu lloc Manuel Tomás del Toro.

Des del 30 d'aquest mes, ERC, PSUC i CNT pugnaran per arribar a algun acord que els serveixi per aconseguir l'Alcaldia.

Entre l'activitat normal, assenyalem l'acord que es prenc, basant-se en l'Ordre de la Generalitat de Catalunya “per prevenir els casos de ràbia en la població canina”, de “reiterar les ordres d'extermini de tots els gossos que circulin sense les degudes precaucions (...) per tal d'evitar la reproducció d'aquesta malaltia que des de molt de temps existeix en aquest terme municipal”; la pròrroga del pressupost del primer trimestre de 1937 per a cadascun dels altres tres trimestres de l'any; l'aprovació de l'augment de sou demanat pels empleats municipals; es cedeix a Intendència Militar de l'ús de l'escorxador “que existeix a la barriada de Bifurcació (...) sense que perdi el caràcter d'incautat per l'Ajuntament, que es reserva tots aquells drets que de l'expressada incautació puguin derivar-se”; assabentar al Consistori “que algunes dones han acudit (a la Conselleria d'Abastaments) per queixar-se de qu'en les vendes de blat de moro efectuades pels rabassaires hi mancava pes” (plens dels dies 2 i 30).

A Rubí no ha canvis dels representants de la CNT, però volem esmentar que la mestra de la Generalitat Benvinguda Ortega Pérez, destinada pel Departament de Cultura de la Generalitat per Ordre del 30 de desembre, ha sigut ratificada en el seu destí per una Ordre del mateix Departament de data 2 d'aquest mes³¹⁰.

A Sant Cugat del Vallès, la sessió plenària de l'Ajuntament celebrada el dia 7 suposa l'adopció d'un acord d'incompatibilitat del Consistori amb el cenetista Manuel Capel, detingut per haver matat a un home (Jaume Barbany) a

³¹⁰ DOG núm. 95, de data 5-04-37.

causa de motius personals. El dia 21 entraria al seu lloc Fratern Arnau Solà.

Entre l'activitat dels confederals, assenyalem: la participació, amb Isidoro Checa, a la "Comissió especial de municipalitzacions (...) atesa la conveniència de què les municipalitzacions de serveis i altres activitats industrials en projecte siguin estudiades i endegades convenientment"; la realització de subhastes d'algunes de les taules de la Plaça Mercat; que les Comissions municipals d'Agricultura i de Proveïments "es posin d'acord per a prendre les mesures que siguin del cas" doncs hi ha "la conveniència de què tot el vi que surti d'aquest terme municipal sigui degudament controlat, per tal de poder fer intercanvis de mercaderies en el cas que fos necessari"; comunicar als responsables del Camp d'Instrucció Militar "la queixa de la Corporació", demanant "que els elements d'aquell campament s'abstinguin en absolut d'intervenir en els afers de caràcter polític d'aquesta localitat, que les patrulles s'abstinguin de circular armades per la vila, que compleixin tots els deures cívics pagant el que correspongui en espectacles, cafès i altres llocs de concurrència pública i que es comportin correctament en locals i vies públiques", tot això a conseqüència d'una "manifestació que va tenir lloc el propassat diumenge, organitzada pel Socors Roig del POUM, veient-se pertorbada en diverses ocasions pels esmentats elements, la qual cosa va estar a punt de produir fets que haurien pogut ésser molt lamentables"; l'aprovació d'autoritzar el Sindicat Agrícola per posar vigilància als horts, doncs "la pagesia es veu amenaçada pels robatoris de viandes que es produeixen en els camps i hortes", imposant multes "als que s'atrapin per tal motiu, les quals oscilaràn entre 25 i 100 pessetes quan els infractors siguin infants i de 50 a 200 pessetes quan es tracti de persones majors"; donar compliment al Decret "que disposa la creació a cada municipi d'una Comissió que s'encarregarà de l'administració i control de la propietat urbana", formada per l'Alcalde i un representant de cada organització present al Consistori; l'aprovació de què "en lloc de designar els carrers amb noms de persones o coses, siguin numerats"; sol·licitar "de la Mancomunitat Hidrogràfica

del Pirineu Oriental, la formació de l'oportú projecte de portada d'aigües destinades a regatge i proveïment de la vila"; l'estudi de la petició de la "Indústria Rajolera Col·lectivitzada d'aquesta vila, demanant que els sigui cedit un terreny que els és necessari per a l'extracció de terres, situat al lloc conegut per Can Castanyer" i de la petició d'augment de sou dels serenos, feta pel "Sindicat de Treballadors Municipals"; la defensa de la petició feta pels "obriers de la brigada municipal, demanant que els sigui augmentat el jornal, degut al considerable augment de les subsistències; la numeració de totes les "finques urbanes situades a l'extraradi, d'acord amb les normes assenyalades per la Comissió d'Obres Públiques i Treball", que divideixen el terme municipal en set zones; l'aprovació de l'augment de sou dels obrers de la brigada municipal "que en el succeïu (...) cobrin 65 pessetes a la setmana, acordant així mateix requerir els Sindicats d'aquesta vila per tal que disposin que els esmentats obrers treballin per la seva part fins el dissabte a migdia"; que la fira es celebri "el tercer diumenge de maig"; que es faci una distribució equitativa de les despulles de blat, éssent entregades "al Sindicat Agrícola, Cooperativa Obrera i Sindicat de Camperols", la redacció i entrega a cadascuna de les Comissions municipals d'un "quadre o detall de les atribucions que li corresponen, per tal que puguin ésser estudiades i acordar la seva modificació si procedeix", evitant-se així controvèrsies entre les diferents Comissions i organitzacions; el permís als alumnes i ex-alumnes de l'escola Abat Oliva per utilitzar "el proper diumenge (...) el camp de futbol i la piscina de Valldoreix", i, l'aprovació d'obligar "que es posin rètols dels preus dels articles alimentaris als diversos establiments d'aquesta vila" (plens dels dies 7, 14, 21 i 28).

d) Municipis amb més de 45.000 habitants:

Als Ajuntaments de Sabadell i Terrassa, no hi ha canvis de representants.

Sobre la normativa jurídica, a mena d'exemple, volem fer referència, d'una banda, a una Ordre del Departament de Cultura del dia 2 i publicada en el DOG del dia 5, conforme es destina a Sabadell (comarca del Vallès Central) al

mestre Joan Vila Martra, i, d'altra, a quatre Ordres del Conseller d'Economia, Diego Abad de Santillán, de data 29 de març però publicades en el DOG del dijous dia 1 d'aquest mes d'abril, nomenant interventors de la Generalitat de Catalunya en quatre empreses col·lectivitzades de Terrassa, d'acord amb l'art. 15 del Decret de Col·lectivitzacions, acceptant les persones proposades pels treballadors respectius, tots domiciliats al susdit municipi: Enric Banyeras Fité, a l'empresa Francesc Torredemer; Paulina Melgosa Massot, a Josep Tapiolas; Josep Agusi Guitart, a Mauri; Pere Rius Borrell, a Conrad Rius Elias.

Al llarg del mes d'abril, la tensió política va augmentant i a Sabadell la premsa i la ràdio són utilitzats pel PSUC (s'ha de recordar que Josep Moix Regàs és un dels dirigents catalans d'aquest partit) per atacar els consellers municipals cenetistes. De fet, no es tracta únicament d'una situació de confrontació personal d'en Moix, Mira i d'altres companys seus amb alguns elements confederals, antics companys seus als sindicats confederals, per la violència haguda contra ells quan uns anys enrera van liderar la separació de la CNT, sinó que a la ciutat vallesana hi ha un grup important de membres de l'Agrupació "Els Amics de Durruti" - encapçalats per en Bru Lladó - i els articles d'opinió dels "ideòlegs" més importants de la mateixa - com Jaume Balius - van apareixent a la premsa cenetista local. La confrontació era previsible, però va ésser de tipus polític, d'opinió pública i de debats i votacions a l'interior de l'Ajuntament, no de confrontació armada.

Encara que en els mesos anteriors havia hagut crítiques a Bru Lladó, per la seva forma de portar la Comissió Municipal d'Economia, ara, en el mes d'abril, la confrontació ja va ésser total, contra tota la representació confederal. Els objectius més importants de les crítiques públiques - per la ràdio i la premsa - i dels debats dels plens setmanals del Consistori, van ésser Bartomeu Barnils (president de la Comissió Municipal d'Indústries de Guerra) - al ple del dia 7, aprofitant la seva absència - i Josep Marés, el president de la Comissió Municipal d'Abastaments des del dia 3 de març, als plens del mateix dia 7 (en el

que estava absent), del dia 21 i del dia 28, quan també estava absent.

En el susdit ple del dia 7, Fornells va llançar crítiques com les següents contra en Bartomeu Barnils:

“Per exigències de Guerra, la Junta de Compres ha hagut d’encarregar a Catalunya més d’un milió de metres de teixits. Sabadell és, de Catalunya, la població que té més capacitat de producció, però quan ha hagut de servir les exigències de Guerra, ha quedat en una situació ridícula. S’han repartit les comandes i han correspost a Terrassa 500.000 metres, a Badalona 250.000 i a Sabadell 60.000, essent la ciutat fabril que pot produir més d’Espanya (...) Per què Sabadell fa un paper tant pobre, que no produeix la dècima part del podria produir? Què passa, que la Comissió d’Indústries de Guerra no dona als treballadors el que necessiten per servir la guerra? Per què no dona coneixement a l’Ajuntament del que fa? Actua més com Comitè que com a Comissió Municipal?...”

Va ésser defensat per vocals de l’esmentada Comissió. El seu company de minoria o grup, Jesús Jara, va comentar que es tractava de l’última comanda feta i que era de teixits de cotó, que havien hagut molts problemes per aconseguir entregar-la, doncs “de teixits de cotó som els que menys hem fabricat, però dels altres articles som els que hem fet més”. Igualment, Andreu Bermejo, cenetista, va manifestar:

“Contestaré que perque la Conselleria d’Economia no facilita sosa, no podem rentar 40.000 metres de roba. Cóm es prodria comprometre Indústries de Guerra a fer treballs que no es podrien complir perque no se li faciliten el carbó i la sosa necessaris? Ara llegirem un informe de l’actuació de la Comissió d’Indústries de Guerra. Llegit el document, en extracte diu: La Conselleria d’Indústries de Guerra ha satisfet totes les exigències de guerra, no que li hagin estat demanades, sinó que ella ha ofert, d’acord amb les possibilitats del moment, que han estat molt minses. Malgrat les dificultats, s’han complimentat amb destí a diferents organismes, les següents comandes: mantes, (...) Les anteriors xifres, que no es consideren suficients, malgrat superar la producció tèxtil de qualsevol altre ciutat, haurien pogut augmentar-se de no concòrrer els extrems següents: 1r. L’esgotament progressiu de les primeres matèries en el territori lleial, com llanes, draps, cotons, desperdicis, etc., la qual cosa obliga a importar 110.000 kgs.de drap de l’estranger, havent-se hagut d’adquirir divises amb els propis mitjans de la Conselleria; 2n. L’inexistència inicial absoluta de capital circulat amb que s’ha hagut de desenvolupar la Conselleria, que ha dificultat de manera extraordinària l’adquisició de les poques matèries existents,

en competència amb altres col·lectivitats que efectuaven totes les seves comandes al comptat, la qual cosa no ha privat de què les matèries s'hagin adquirit amés baix preu, com ha passat amb la partida esmentada de drap, que s'obtingué pel 50% del seu valor. Tanmateix, la manca de capital no ha privat de què en certs moments es fessin préstecs a les Conselleries d'Economia i Proveïments; 3r. La manca de mitjans de transport per traslladar a la nostra ciutat les matèries adquirides, repartir-les a l'interior i fer-ne entrega a Barcelona un cop elaborades. Aquesta dificultat no ha estat superada per qui corresponia dintre de l'Ajuntament, malgrat les reiterades demandes; 4t. El sistema de fabricació imposat des del primitiu Comitè Local d'Indústries de Guerra, no modificat encara per la Conselleria d'Economia, de repartiment del treball entre les múltiples cases de Sabadell, en lloc de centralitzar-lo dintre l'especialitat en una o dues de les més importants col·lectivitats; 5è. La manca d'assistència per part de la Conselleria d'Economia, controladora dels proveïments industrials, al no facilitar, per les causes que siguin, el suficient carbó, sosa i altres productes necessaris per a l'acabat i tenyit de teixits; 6è. La resistència del Comitè Obrers d'algunes fàbriques a treballar per torns en algunes indústries necessàries.

Finalment, hem de considerar inoportuna, en les actuals circumstàncies, la present interpel·lació, perquè perjudica les bones relacions entre les diferents Conselleries Municipals, relacions que s'han fet públiques recenment, en ocasió de la visita del President de la Generalitat, amb cartells i xifres que enlairaven la contribució tèxtil de Sabadell a la guerra, la qual cosa està en profund desacord amb la interpel·lació d'avui”.

Per la seva banda, Feliu Prats, vocal a la Comissió susdita per ERC, va dir que era veritat l'exposat per Bermejo i que tots els problemes venien de la falta de relacions entre les Comissions (o “Conselleries”) d'Economia (des de febrer en mans de l'UGT) i Indústries de Guerra. Bermejo va ratificar-ho:

“No hi ha hagut relació: no hi ha hagut interès en tenir-la per part de cap Conselleria. Si el Conseller d'Economia hagués tingut interès en solventar la qüestió i no fer-ne ostentació, segurament que s'hauria arreglat l'assumpte”

Veient que no anaven massa bé les crítiques a Barnils, ho van intentar amb el president de la Comissió Municipal de Proveïments, el cenetista Marés, absent al ple i al que “l'havien donat” els del PSUC (anteriorment en mans d'en Josep Rosas) la susdita Comissió des de el dia 3 del mes passat, però també un vocal membre de la Comissió, Joan Miralles, d'ERC, va sortir explicant els motius de l'absència:

“Intervinc per remarcar que així com hi ha Comissions que amb anterioritat poden justificar alguna causa, a la Comissió de Proveïments ens trobem que un company no hi pot ésser perquè, a la millor, ha d’absentar-se i no sap quan tornarà. Sempre he estat un dels que m’ha agradat assistir a les sessions. Es marxa pensant tornar desseguida i es tarden tres o quatre dies, la qual cosa vol dir que no és per manca de voluntat que no assisteixi a les sessions”.

Però van insistir-hi als plens dels dies 21 i 28, encara que també estava absent Marés en aquest últim. Alguna de les crítiques eren degudes a que la Col·lectivitat del Sindicat de Camperols cenetista havia obert una botiga al carrer Santiago Rusiñol, on es venien queviures del camp al detall sense permís municipal d’obertura de l’establiment. Ens interessa fer constar algunes intervencions, doncs també serveixen per explicar situacions de la vida quotidiana en general. Aquestes són algunes de les coses dites per Marés:

“Ningú podrà negar que la Comissió de Proveïments, potser, requeria no vint-i-quatre hores sinó vuit dies per tal que els companys que cessaren posessin al corrent els que hi entraven. Contràriament, vaig veure a en Rosas cinc minuts. Ningú m’ha assabentat dels serveis; i en moments d’avassallat de feina, em ve l’Abad, em vaig molestar i vaig dir: Necessito a Proveïments companys que vinguin a col·laborar i no a molestar. No veig que no pugui continuar venint. S’ha dit que era cert que la Col·lectivitat de Pagesos havia rebut ajut de Proveïments i això no ho he pas negat. Però no és menys cert que si hi ha una col·lectivitat que deu 18.000 pessetes a l’Ajuntament, hi ha cooperatives que deuen cinc vegades més i no s’en fa menció. I si he dit que entenia que era una qüestió sense importància, era perquè hi havia coses de més envergadura que s’havien de resoldre aquesta nit, per a que demà, amb altres companys, pogués traslladar-me a buscar una partida de mongetes, sucre, bacallà i d’altres queviures, que és a la frontera de Port-Bou (...) Respecte a la Conselleria de Treball, diré que a l’acoplar-se amb la d’Economia, el que s’en feu càrrec fou en Fornells...”

Joan Miralles, del Círcol Republicà Federal, entitat adherida a ERC, va tenir el valor suficient com per aclarir els debats:

“Haig d’intervenir en el debat, perquè com a representant d’Esquerra Republicana de Catalunya en la Comissió de Proveïments, si no ho fes, semblaria que no estic assabentat de res. En la meua actuació he col·laborat tant amb la UGT com amb la CNT, puix he entès que per damunt de les sindicals i partits el poble necessita queviures. Per acabar diré que aquest debat s’ha

plantejat en una forma que, francament, hauria valgut més que s'haguéssin fet indicacions prèvies (...) Les coses s'han de fer constar d'una manera concreta. D més a més, quant es constitueix una Comissió, el personal s'ha de presentar, i per això pregunto a Marés si s'ha presentat o no l'empleat de la inspecció dels establiments...(Davant la negativa d'en Marés, continua la seva exposició oral) Si l'empleat no s'ha presentat, no ha complert. I ara tractaré d'aclarir la posició de la Comissió de Proveïments. És ben cert que Proveïments es veu impossibilitada d'adquirir productes per causa dels Decrets de la Generalitat. Ha hagut de comprar, primer, de l'Associació de Rabassaires i després, de l'Associació de Camperols, per tal que, amb els productes d'aquestes associacions, es pugui fer l'intercanvi (...) En quan al que representa aquest debat, considero que, des del principi, s'ha desviat. Es pot exigir que l'establiment de referència es posi dintre la legalitat, però cal que el debat no degeneri en assumptes individuals”.

També Bru Lladó va parlar sobre la qüestió:

“No vull anar al terreny que es situa en Fornells. Els pagesos no deuen pas vendre el que no sigui producte del seu treball de pagesos: això és, dels uns als altres. Fornells ha retret que deuen 18.000 pessetes i això es va discutir. Avui i demà, em faig responsable d'haver entregat diners als pagesos perquè lloguessin homes que feien de pagés. Com que no hi havia manera de subvenir les necessitats dels pagesos, els mitjans els vaig treure del Departament d'Economia, per damunt de la burocràcia, perquè si s'hagués hagut d'esperar els tràmits burocràtics, érem el mes de desembre i llavors no s'hauria pogut sembrar. Tant en aquestes com en altres, crec que els pagesos han de trobar un crèdit fins que puguin fer pessetes per poder seguir treballant.

Vaig entendre, essent a Economia, que els pobles s'havien d'ajudar els uns als altres. A un poble d'Aragó, vaig facilitar un crèdit de més de 12.000 duros de roba, del qual import existeix un document que n'ha fet una entrega i no dubto que dintre pocs dies ne farà una altra: és el mateix poble que Acció Catalana hi envià roba. En qüestió de terminis, han complert les dues vegades, fent pagues de tres en tres mesos. Vaig entendre que s'havia de donar la garantia de gran termini perquè es vestissin els despullats.

Sense fer distincions, assenyalaré que hi ha la Cooperativa de Sabadell que reparteix els productes als seus socis com ho fan els pagesos, cooperativa que es lucra poc o molt com l'Ajuntament, perquè l'Ajuntament també és culpable que s'apuguin les matèries. La Cooperativa de Sabadell tenia una compra feta d'uns quants mil quilos d'oli, a Tortosa, però la casa venedora els avisà que el Delegat de la Conselleria d'Economia els impedia la sortida de la mercaderia. Em vinguerem a trobar i sense tenir en compte si eren d'una mena o altra, faig les gestions com a Delegat de la Comarca, vaig a Tortosa i l'oli vindrà a un preu que si l'Ajuntament l'ha de comprar el pagarà més car que la

Cooperativa. Quan vaig anar a buscar l'oli a Maella, el vaig oferir a Proveïments i per això, a Sabadell, avui encara hi ha oli.

Què discutim aquí? Que es lucra la Cooperativa? Que es lucren els pagesos? Que es lucren els que no són treballadors?. No hem sapigut col·lectivitzar, i uns per incapacitat i altres per deixadesa, fem que vagin lucrant-se els burgesos.

Els pagesos no han obert un establiment per fer negoci, fan encara de pagesos i continuaran fent-ne. I si les circumstàncies no fossin les actuals no vendrien en el seu local. Com que no han portat intenció d'obrir una cooperativa de consum ni una tenda de comestibles, no han pensat que havien de demanar permís (...) De la qüestió dels pagesos ens hem anat a altres i hem arribat a fer un debat polític de gran envergadura. Com que m'agrada anar per feina, proposo que es prengui l'acord de portar al Consistori una relació detallada de tota l'actuació de la Comissió de Proveïments, des de que es constituï l'Ajuntament, i un balanç fins a la data, fent distinció del canvi que hi ha hagut entremig; i llavors, amb aquestes dades, podrem parlar de tot el que calgui, si hi ha càrrecs i si hi ha proves contra individus o casos generals, així com l'actuació de quan hi havia els altres i des de que intervé la CNT, tenint en compte que abans hi havia més queviures, perquè el menjar, tots ho sabem, estava emmagatzemat i ara ja som a les acaballes.

Sabadell es troba mancat de coses de tota mena perquè si abans no hi havia gran cosa, ara no sap on anar a buscar el que hi havia. S'ha procurat buscar o fer el que ha estat possible, però Proveïments no té diners per pagar i l'Ajuntament fins ara ha dit que tampoc en tenia.

Aquestes qüestions no s'haurien de debatre públicament sinó en les oficines, per tal de buscar un arreglo.

I per acabar, companys, cal que ens recordem que fa quaranta vuit hores que ha començat una cosa que en diuen el control, i que, per tant, no podem anar a buscar, fàcilment, el que ens falti”.

Va ésser el seu company, el criticat Marés, qui va acabar amb els plantejaments d'en Moix i Fornells:

“A l'entrar a Proveïments, es va tancar la importació i si a Sabadell se li demanen panyos, sí que se'n troben, però queviures, no. El company Miralles sap prou bé que no hauriem menjat tocino si no haguéssim tingut bacallà per fer intercanvi, i és quan diguérem: cal reservar-lo.

Per altra part, les primeres gestions les vam fer a la Conselleria d'Economia, per veure d'organitzar l'intervanvi, però no va ésser possible. També anàrem a la Conselleria de Proveïments i tampoc no donà resultat.

Ara tenim una partida a la mà autoritzada, que ens ha estat facilitada per un comerciant: això és, una autorització que no l'ha poguda obtenir Proveïments. Heus ací l'explicació perquè vam gastar partides que hi havia en existència, per poder menjar altres productes. Fa un mes, Fornells em telefonà que a Sallent es

neguen a portar carbó si no els portem cigrons o bacallà. Hem fet intercanvis fins amb bicicletes, mitjons, bufandes, gorres, etc.

Davant la realitat, es constituí la Comissió d'Intercanvi, amb la qual es resolía una mica el problema...”

Efectivament, mentre a la resta de Consistoris de tot el Vallès Occidental els seus Consellers Municipals estaven pendents de solucionar els múltiples problemes, primaris, que havia a les seves viles (atur, refugiats de guerra, falta de queviures, comerç fora de control, la llenya i el carbó per cuinar i protegir-se del fred de l'hivern, etc.), l'Alcalde Moix i els seus “ajudants” tenien altra feina per realitzar...era normal, doncs en Moix ja portava una carrera de polític “professional”, tal i com avui l'entenem, i pensava més en cóm aconseguir els seus objectius que en d'altres coses. De fet, aquesta va ésser la “política” seguida pel PCE/PSUC, en general, al llarg de la guerra, molt més pendent de qué fer per aconseguir més poder a costa de les altres organitzacions antifeixistes - encara que moltes vegades això anava també contra els mateixos interessos o la posició general de la coalició davant l'enemic - que no d'una col·laboració correcta amb la resta de les organitzacions antifeixistes.

Potser, també, en aquest cas, la venjança contra els seus antics adversaris personals era un factor determinant de la seva actuació...

Veient que el debat no anava massa bé aquell dia, el van derivar sobre el fet de que havia uns quants empleats a la Comissió de Proveïments que, segons Moix, eren desafectes al règim. Com va resultar que en Marés no els coneixia, no els havia portat ell a la susdita Comissió, es va acordar per unanimitat que s'aportaria una llista de personal col·laborador per cada Comissió Municipal, per controlar si eren desafectes al nou règim i, per tant, si podien o no continuar amb la seva tasca a l'Ajuntament.

A Terrassa, el dia 20 s'aprova l'oferiment que l'Alcalde ha fet, a proposta i d'acord amb la Comissió Municipal de Sanitat, al Consell de Sanitat de Guerra (Departament de Defensa de la Generalitat), de cessió temporal del Sanatori

Mèdico-Quirúrgic municipal, “per tal de destinar-lo a Hospital de Sang”.

ELS SEUS REPRESENTATS, AFILIATS I LLIBERTARIS EN GENERAL

El nou règim jurídic pel qual es regula l'elecció dels representants dels ciutadans als Ajuntaments catalans estableix una innovació fins ara desconeguda: seran els propis partits polítics i organitzacions sindicals que integren la coalició governant en la Generalitat els que els triïn directament – a través de les seves delegacions locals – als regidors. Conseqüentment, necessitem tenir coneixement de la implantació de la CNT a la comarca, així com de les organitzacions d'arrel anarquista que aporten la majoria dels militants i líders d'aquella, controlant l'esdevenir quotidià d'aquesta.

Es fa aquí esment a alguns dels militants més famosos del moviment llibertari comarcal, evitant en la mesura que es pot la relació dels regidors cenetistes, ja que encara que molts d'aquests també ocupaven llocs destacats en la vida sindical i en altres àmbits de la vida local, a ells ja s'al·ludeix en diversos apartats del present llibre.

No figuren tampoc gaires dels protagonistes principals d'accions de lluita armada (paramilitars o terroristes, segons s'interpreti) d'anys anteriors, ja que ens ocupem de l'època de la guerra.

Les activitats generals de les organitzacions llibertàries – compostes en la seva gairebé totalitat per afiliats a la CNT - tenien el mantell protector de la Confederació. Era l'eix sobre el qual tot girava. Els grups municipals confederals no actuaven ni podien actuar pel seu compte i risc, sinó després de reunions i acords amb els grups de militants de la localitat o – com a mínim – dels què formaven les Junes dels Sindicats o el Comitè de la FLS.

Això suposava la concurrència d'iniciatives i voluntats, una dinàmica interna diferenciada del “ordenó i mando” propi d'estructures centralitzades i jerarquitzades. Així, gran part de les accions i omissions – individuals o de grup – dels regidors cenetistes, dels seus plantejaments i estratègies al si dels Consistoris, obeïen a canvis d'impressions i acords adoptats - en reunions o assemblees més o menys majoritàries i més o menys obertes al conjunt de tota l'afiliació – al si de les pròpies agrupacions locals, en virtut de la seva pròpia autonomia orgànica confederal, no a causa d'imposicions dels comitès d'àmbit territorial superior.

Es genera així una activitat política municipal pròpia i característica del Sindicat o FLS de cada localitat. I els “companys” – terme emprat normalment per referir-se a la resta dels militants – esdevenien, al seu torn, partícips de dita política relativa al conjunt de la població, de la que formaven part en qualitat de veïns i no de treballadors:

1. Barberà del Vallès:

La CNT d'aquesta localitat no va estar representada al Congrés estatal de Saragossa, celebrat dos mesos abans del començament de la guerra, però hi havia presència llibertària, facilitada en gran part per estar situada al costat de Sabadell i haver-hi bones relacions entre militants d'ambdues.

El suport prestat pels sabadellencs va permetre fins i tot la constitució d'un Sindicat de Camperols i d'una Federació Local de Joventuts Llibertàries, que tindria la seva seu social en l'Av. Primer de Maig, núm. 9 .

El seu Secretari General va ser Ramón Navarro ³¹¹.

2. Castellar del Vallès:

³¹¹ FSS, Fons de la CNT (documentació original a l'Institut Internacional d'Historia Social – “Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis”, Amsterdam), caixa 331, paquet 40, *Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña, agosto 1938*; ANC, Fons Generalitat de Catalunya 1931-1939, originals a l'AHN-SGC, caixa 336, expt. 13, núm. 49; *Superación*, núm. 11 (13-8-37).

El Sindicat Únic d'Oficis Varis castellarenc comptava amb una llarga trajectòria històrica en aquesta localitat i quan dos mesos i mig abans de començar la guerra civil se celebra el Congrés nacional de Saragossa, compta amb una afiliació de 743 treballadors.

La seva seu social estarà al carrer Centre núm. 8 (edifici confiscat a Santiago Gorina) i com a presidents de la seva Junta figuraran, successivament, Manuel Anto Salvador, Dídac Hernández García i Josep Malla.

Altres militants destacats d'aquest van ser Joaquín Juliana (Secretari General), Julián Ventura (delegat al Congrés de Saragossa) i Francesc Comellas Linares ³¹².

Els camperols també es van organitzar en un col·lectiu adherit a la CNT, amb uns 75 afiliats. El seu president era Isidre Ventura Miró i la seva seu estaria a la casa confiscada del carrer del Centre, núm. 21 (propietat de Josep Maria Agustí, Alcalde durant el “Bienni Negre”).

D'un total de 23 finques rústiques confiscades per l'Ajuntament (a més d'altres 31 urbanes, inclòs el Castell), els camperols confederals treballaven les terres de “Mas Turull”, “Mas Avellaneda” i “Can Carné”. A més a més, fruit de la bona relació existent amb el PSUC/UGT del poble (és l'únic municipi en què l'equip de govern de l'Ajuntament està format exclusivament per ambdues formacions, després de la constitució de l'Ajuntament com a conseqüència del Decret del 9 d'octubre de 1936), es correspon no sols a relacions unitàries als Centres de Treball, sinó que la Federació de Treballadors de la Terra ugetista té una delegació que constitueix - i saca endavant - amb els camperols confederals, d'una banda, la “Col·lectivitat Agrícola Harmonía CNT-UGT” (el president de la qual és també Isidre Ventura i conrea les terres confiscades a Josep Armengol,

³¹² Va ésser representat en el Congrés estatal de 1919 i en 1931 es va registrar en el Registre d'Associacions del Govern Civil de Barcelona amb el núm. 14.969 (es pot mirar: Maria Assumpta RODON VALLS, *Inventari de les associacions polítiques, sindicals i obreres inscrites en el Govern Civil de Barcelona des de l'any 1887 fins 1936*, treball inèdit, guanyador de la segona bossa d'estudis Doctor Vives i Gatell, Sabadell, en AHS, ref^a 3986, B8au 349).

Enric Turull, Francesc Mir, Antoni Llonch i Santiago Gorina), i, per un altre, la “Empresa Col·lectivitzada de Treballadors Forestals UGT-CNT”, que explotarà setze finques forestals (confiscades, entre altres, a Josep Perich, Frederic Ros, Enric Llonch, Concepció Guix, Ignasi Fontcuberta, etc.).

Hi haurà una Federació Local de Joventuts Llibertàries, molt ben relacionada amb la seva homònima de la veïna Sabadell ³¹³.

3. Castellbisbal:

El Sindicat Únic d'Oficis Varis CNT-AIT local no va estar representat al Congrés nacional de maig. Amb uns 118 afiliats, estava presidida la seva Junta per Jacint Amigó Grau i la seva seu social es va instal·lar a la casa confiscada a Josep Comellas – conseller municipal durant els “Ajuntaments gestors” de la dreta -, situada al carrer de Pi i Margall, núm. 90. José Fontanet serà un dels seus més destacats militants.

En el mateix carrer però en el núm. 51 (casa confiscada a l'absent Esteban Sala), es va instal·lar la seu del col·lectiu de camperols cenetistes, que agrupava entorn dels 90 afiliats i el secretari de la qual era també Jacint Amigó ³¹⁴.

Van tenir una estreta relació durant la guerra amb la CNT de Terrassa ³¹⁵.

4. Cerdanyola del Vallès:

Aquí, el Sindicat Únic d'Oficis Varis integrava tant als treballadors de Cerdanyola com als de la localitat veïna de Ripollet. De fet, la seu estava en

³¹³ AACV, caixa “Fons sobre la deportació 1939-1945”, “Expedient personal de Francesc Comellas Linares, núm. 4.717, supervivent del Camp de Concentració de Matthausen i dels seus Komandos (Vöklabruck, Tewberg, Redl-Zipf”); FSS, Memoria del Congreso de la CNT, Saragossa, maig 1936; *Superación*, núm. 12 (14-8-37); *Campo*, núm. 2 (13-2-37); ANC, fons citat, caixa 214, expt. 1, núms. 24-60, 67, 72, 78-79 i 84; Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, *La CNT a través de sus Congresos*, Mèxic, 1, D.F., Editores Mexicanos Unidos, 1981, p. 295. Per a una profundització en les activitats locals cenetistes, es pot veure el setmanari unitari local publicat durant la guerra, “La Farga” (Arxiu d’ Història de Castellar del Vallès).

³¹⁴ Es de destacar que en aquest petit poble hi hagués una “Col·lectividad del Ram de la Construcció CNT-AIT Castellbisbal”, administrada per Josep Roig Parera.

³¹⁵ ANC, fons citat, caixa 214, expt. 1, núms. 88-90; *Campo*, núm. 15 (29-5-37); *Vida Nueva*, núms. 7 (26-9-36), 10 (6-10-36) i 17 (30-10-36); FSS, fons citat de l'IIVSG de Amsterdam, caixa 331, paquet 40, *Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña, agosto de 1938*.

aquest poble (carrer del Calvari i de Fermín i Galán des de 1931). Això va ser degut al fet que molts assalariats d'ambdues treballaven a l'empresa Uralita.

Junt amb els militants llibertaris de Terrassa, van ser els més famosos de la comarca abans de l'esclat de la guerra civil en els mitjans del MLE. Era a causa de l'existència de grups d'acció o de defensa confederal - ben relacionats amb els de Barcelona, Montcada i Reixac, Sabadell i Sant Cugat del Vallès - i a la publicitat en els mitjans de comunicació dels fets insurreccionals maximalistes anarquistes del 8 de gener de 1933.

El resum dels mateixos és que un grup que rondava el mig centenar de persones – residents a Cerdanyola del Vallès, Ripollet, Sabadell i Sant Cugat del Vallès – van intentar buscar el suport dels treballadors d'ambdues poblacions per a la seva insurrecció, però l'únic que van aconseguir és anar completament sols a ocupar l'Ajuntament de Ripollet i atrinxerar-se allí durant tres hores, fins que els van desallotjar els membres de les Forces d'Ordre Públic que els triplicaven en nombre (Guàrdies Civils, Guàrdies d'Assalt i Mossos d'Esquadra), matant a dos cenetistes. Després, van ocupar el local del Sindicat i van registrar el poble fins a detenir vuit participants.

Però, per al present treball, ens interessa ressaltar que l'Alcalde, Magí Girbau, malgrat que els assaltants no li van fer mal algun i li van deixar sortir de l'Ajuntament amb tota tranquil·litat, va publicar després un Ban Municipal demanant als veïns que denunciessin les autoritats als protagonistes dels fets i, per si això era poc, una comissió de l'Ajuntament es va dedicar a anar pel poble recollint signatures del veïnat que serien entregades al Governador Civil, en petició que anessin expulsats de la localitat tots els participants ³¹⁶.

³¹⁶ Aquests fets hi són relatats en Ramón MARTOS CALPENA i Toni OLLER CASTELLÓ, *Ripollet 1931-1945. II República i franquisme. 15 anys d'història local*, Ripollet, Associació Ràdio Ripollet, 1987, pp. 37-45, i Miquel SANCHEZ GONZALEZ, *La Segona República i la Guerra Civil a Cerdanyola (1931-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadía de Montserrat, 1993 (pròleg de Francesc Bonamusa), pp. 56-61. En tots dos casos, la informació s'agafa dels diaris de l'època "La Veu de Catalunya" (dies 9, 11, 15 16 i 17 de gener de 1933 i 6 de maig de 1934), "La Vanguardia" (dies 10, 11, 12, 13 i 24 -1-33) i "Solidaridad Obrera" (dies 10 i 26-1-33 i 5-2-33).

En el III Congrés estatal de la CNT, celebrat al Teatre Conservatori de Madrid, al juny de 1931, Cristobal San Juan va representar als 1.150 afiliats llavors existents. Registrat aquest sindical cenetista amb el número 16.488 en el Registre d'Associacions del Govern Civil de Barcelona, estava controlada la seva Junta pels maximalistes.

El seu vot, en el tema de la constitució de Federacions Nacionals d'Indústria com estructura de funcionament intern per al futur, va ser negatiu, la qual cosa coincidia amb la postura acordada pels delegats sindicals que estaven adherits a la FAI i que celebraven, de manera paral·lela, una reunió clandestina.

Convé recordar que la FAI era, bàsicament, una organització per a la relació entre grups anarquistes i que molts que es consideraven com a tals no estaven adherits a aquesta. D'altra banda, l'autonomia dels grups era el principi bàsic del seu funcionament, abans del començament de la guerra. Com veurem amb posterioritat, els enormes problemes que el conflicte bèl·lic va ocasionar a un MLE encara en fase de prèvia construcció en tots els ordres, comportarien una evolució rapidíssima - en la segona meitat de l'any 1937 – cap a la decisió de convertir-la en un partit polític, a dotar-la d'una estructura molt més operativa.

I és que s'ha magnificat el pes de la “específica”. Cal assenyalar que uns mesos abans d'esclatar la guerra, la Federació Intercomarcal del Vallès (que comprenia tant al Vallès Occidental com al Vallès Oriental) tan sols comptava amb 13 grups faístes. Estarien representats, al costat de la resta del total de 225 grups adherits a Catalunya, en el Ple Nacional de Federacions Regionals de la FAI, celebrat a Madrid durant els dies 19 al 21 de gener de 1936.

Segons estimacions de Juan GOMEZ CASAS, ex-Secretari General de la CNT, hi havia en aquestes dates uns 5.000 faístas, com a màxim, a tot Espanya. Sobre les peculiaritats de la FAI, són interessants les declaracions realitzades per Progreso Fernández, membre del grup fundacional “Luz y Vida”:

“Respecte a l'organització, es partia de l'individu, i les decisions es prenen per acord unànime. Si no hi havia acord, els grups quedaven en completa llibertat d'actuació sobre el tema que fora (...) Els companys comprenien que, en grups o aïllats, no donarien el mateix resultat que associats. Sempre partint de l'individu, dels grups d'afinitat, sense comitès executius ni res d'això (...) Els fins?...Lluitar contra la dictadura fins on es pogués. De cara a un futur, més o menys pròxim, projectar una propaganda per donar a conèixer l'anarquisme: periòdics, escoles racionalistes... Sobre el sindicalisme es va prendre una actitud: érem partidaris del moviment obrer de tendència anarquista, la qual cosa ara s'anomena anarcosindicalismo; per a nosaltres la unitat de classe havia fracassat i el que havia de buscar era la unitat anarquista (...) La FAI ha tingut tres etapes: la primera va ser la de la seva fundació, els companys tenien un mínim de conviccions anarquistes, tant en la seva forma de pensar com en la seva actuació. Va ser una etapa d'activitat molt limitada, en realitat no es va arribar a engegar ni tan sols una publicació anarquista. Després de la proclamació de la República, va començar a articular-se d'una forma que a molts anarquistes no nos convenia, es va crear un Comitè Peninsular que es prenia atribucions, la qual cosa estava en contra de les nostres idees, en voler aglutinar a molta gent la FAI va tenir una actuació que no responia a la idea per a la que va ser fundada (...) Jo vaig deixar de pertànyer a la FAI el 1934, quan vaig tornar de la deportació, perquè es veien ja tendències autoritàries... Va marxar més gent. Però continuem sent anarquistes, perquè és una actitud davant la vida. La tercera època de la FAI ja la coneixen tots. Va deixar de ser una associació anarquista per convertir-se en un partit polític”³¹⁷.

Quant al Sindicat Únic d'Oficis Varis, el seu pes quantitatiu aniria en retrocés: al març de 1933 assisteix al Ple Regional – representat per Manuel Fontanet – i el seu nombre ronda els 1.000 afiliats; abans de començar la guerra, són ja 970.

La seva Junta directiva està presidida per Doroteo Martínez Egea, sent el Secretari Cándido Martínez.

Utilitzà dues seus per a les seves activitats: una al carrer Francesc Layret, número 11 (una casa confiscada que es coneixia popularment com “Can

³¹⁷ FSS, *Memoria del Congreso Extraordinario de la CNT, Madrid, junio de 1931*, Toulouse, Ediciones CNT, 1951; Miguel SANCHEZ GONZALEZ, op. cit., p.162; Maria Assumpta RODON VALLS, op. cit.; Juan GOMEZ CASAS, *Historia de la FAI (Aproximación a la historia de la organización específica del anarquismo y sus antecedentes de la Alianza de la Democracia Socialista)*, Bilbao, Zero (Biblioteca Promoción del Pueblo, serie P, núm. 95), 1977, pp. 134-136. Sobre la xifra de faístes, *Idem*, pp. 188-192 i 209. Sobre les declaracions realitzades per Progreso Fernández, membre del grup fundacional “Luz y Vida”, Redacción de BICICLETA, “¿Para qué fundamos la FAI?. Entrevista a Progreso Fernández”, *Bicicleta. Revista de comunicaciones libertarias*, 11, novembre 1977, p.38.

Renom”) i un altre en el que havia estat el convent de les Dominiques - ocupat el mateix dia 20 de juliol – situat al carrer de la Salut, número 20.

Les esglésies que es van confiscar no van ser utilitzades per la CNT (la del carrer Pi i Margall va servir com a magatzem i forn, la del carrer Santa Cristina com a garatge) ni tampoco la casa confiscada del carrer Francesc Layret, número 26, que es va utilitzar com a escola.

Entre els militants destacats es pot esmentar els germans Antonio i José Molina Patiño. Aquest últim, amic de Joan García Oliver, va ser un dels membres del grup d'aquest Sindicat que va recollir armes de la Caserna d'Artilleria de Sant Andreu el dia 19 de juliol i les va repartir entre els membres d'aquest i de la Federació Local de Sindicats confederal de Terrassa, a més d'organitzar un grup de 100 milicians voluntaris procedents de Montcada i Reixac, Cerdanyola del Vallès i Ripollet, que es van incorporar a la Columna Durruti . També podem esmentar a Joan Ribes Casamitjana i Isidre Bayó, tots ells treballadors de “Uralita, Empresa Obrera Col·lectivitzada”, en la que la CNT té la majoria de l'afiliació i el director de la qual és Salvador Ruíz.

Una paper important en l'activitat econòmica quotidiana de la població serà el protagonitzat pel nou “Sindicat Únic del Ram de la Construcció CNT-AIT de Cerdanyola-Ripollet”, quina Secció de Rajolers tindrà relacions comercials amb els Ajuntaments de les dites localitats.

A més a més, es crearà una “Agrupació Col·lectiva de Paletes de Cerdanyola-Ripollet”, conjuntament per la CNT i la UGT (amb seu al carrer Francesc Layret, número 18). De fet, hi haurà una Federació Local de Col·lectivitats de Cerdanyola del Vallès- Ripollet CNT-UGT.

El dit activisme constructiu i pragmàtic és el que li permetria a la Confederació arribar als 1.300 afiliats a la fi de novembre de 1936.

A l'agricultura, tampoc es va quedar croada de braços: el col·lectiu de Camperols confederal (també conjunt amb el poble de Ripollet) constituïa un nucli format per uns 63 afiliats, tindria la seva pròpia seu a l'edifici de “Can

Benús” – abandonat - del Passeig de Cordellas (del que es confiscaran a l'abril de 1937) i el seu representant legal seria Diego Ortega. Mentre que l'UR conreava les terres abandonades pels Gassó, els confederals i un petit grup d'uguetistes van constituir la Col·lectivitat de Camperols Cerdanyola-Ripollet el dia 31 de juliol de 1936, comprenent terres d'ambdues localitats i algunes de Barberà del Vallès i de Montcada i Reixac (entre elles Can Pallarès, la finca del Marquès de Cerdanyola i les terres del torero “Bombita”). El seu Secretari serà José García Sánchez.

Amb una estreta connexió amb les JJ.LL. de Sabadell, Castellar i Barberà del Vallès, es formarà una Federació Local de JJ.LL. de Cerdanyola-Ripollet, que tindrà la seva seu a l'edifici del Gran Casino, situat al carrer de Santa Anna. Dos membres destacats d'aquestes seran Esteban Navarrete i Amador Berbel Barnez ³¹⁸.

5. Gallifa:

Després del començament de la guerra, s'aconseguirà tenir presència organitzada en aquest petit poble gràcies a la constitució d'un Sindicat de Camperols, amb uns 60 afiliats ³¹⁹.

6. Matadepera:

³¹⁸ José GARCIA SANCHEZ, *Cerdanyola 1936-1939. Estampas de nuestra guerra. Recuerdos y vivencias*, Ajuntament de Cerdanyola del Vallès, 1991, pp. 48, 55 i 64. Un altre llibre interessant d'aquest protagonista dels fets és el titulat *Tal como lo ví. La Colectividad de Campesinos Cerdanyola-Ripollet, 1936-1939*, Cerdanyola, edició de l'autor, 1981; *FSS, Memoria del Congreso Extraordinario de la CNT, Madrid, junio de 1931*; *Archivo Fontanillas, núm. 03: Memoria del Pleno Regional de Sindicatos Unicos de Cataluña, Barcelona, 5 al 13 de marzo de 1933*; *Memoria del Congreso de la CNT, Zaragoza, mayo 1936*. També: Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 297; *Campo*, núm. 11 (17-4-37); *Superación*, núm. 9 (27-3-37); *DOGC* núm. 94 (4-4-37, l'Edicte del Delegat de Mines de Catalunya de 1-4-37); *ANC*, fons citat, caixa 214, expt. 1, núms. 92-99; *AACEV*, acta de la sessió ordinària del ple de l'Ajuntament de data 17-9-37, en relació a un escrit dirigit al Consistori per les Joventuts Llibertàries locals; Joan MARTOS CALPENA i Toni OLLER CASTELLÓ, op. cit., pp. 24, 52-54, 60-61, 81-84, 94 i 96; Miquel SANCHEZ GONZALEZ, op. cit., pp. 99, 102, 122, 162, i 166; Miquel SANCHEZ GONZALEZ, *La Segunda República ...*, pp. 21, 24 i 48.

Les dades sobre l'afiliació cenetista dels llibres d'Història Local abans mencionats, s'han obtingut del diari “Solidaridad Obrera”, dies 12-6-36 i 5-12-36.

³¹⁹ *Campo*, núm. 15 (29-5-37).

Els militants de la poderosa FLS cenetista de la veïna Terrassa van ser els que van recolzar la constitució d'un Sindicat confederal en aquest poble, després del començament de la guerra. Es va constituir el Sindicat de Camperols amb uns 12 afiliats i van poder instal·lar la seva seu social en Can Trapet, així com utilitzar la casa confiscada a Francesc Arnau, situada en l'Av. de la República, número 4 ³²⁰.

7. Montcada i Reixac:

Població amb llarga tradició anarcosindicalista, es constituirà el Sindicat Únic de la CNT-AIT el dia 20 de maig de 1931, amb forta presència a l'empresa cementera Asland, que tenia altres centres de treball a les localitats d'Olesa de Montserrat i Bilbao.

Tindrà la seva seu social en la Ctra. de Ribes, nombres 9 i 11 i seran els seus presidents, successivament, José Herrero, Juan Téllez, Antonio López i Francisco Aznar.

Altres militants destacats serien Francisco Bellido (delegat d'aquest en el III Congrés Nacional de juny de 1931, representant a 894 afiliats), Antonio Juárez, Juan Rodríguez (delegat d'aquest en el Ple Regional de Sindicats celebrat a Barcelona al març de 1933, representant a 600 afiliats), Àngel Pastor, Antoni Badía, Enrique Solano, Bienvenido Campoy, Antonio Soler i Eusebio Martínez (delegat en el IV Congrés Nacional, celebrat a Saragossa dos mesos i mig abans del començament de la guerra, en representació de 550 afiliats).

Amb un grup de 12 afiliats es constituirà el Sindicat de Camperols després del començament del conflicte armat i es procedirà al conreu de terres en col·lectivitat, el president del qual – als efectes legals – serà José Pano. Gràcies a dues confiscacions, podrà disposar de dos magatzems a la localitat: un al carrer de Francisco Ascaso, número 7, i un altre al carrer Ripoll, número 38.

³²⁰ ANC, fons Generalitat de Catalunya 1931-1939, originals en AHN-SGC de Salamanca, caixa 214, expt. 2, núms. 2-4; *Vida Nueva*, núm. 3 (11-9-36); *Campo*, núm. 15 (29-5-37).

Com en altres localitats amb tradició anarquista, també hi haurà FL de JJ. LL. i es crearà un grup artístic denominat “Nueva Humanidad”, dirigit per Ramón Balsalobre³²¹.

8. Palau-solità i Plegamans:

En el llavors denominat Palau-solità (de vegades, també, Palau-solità i Plegamans), funcionava un Sindicat Únic d'Oficis Varis confederal. El seu president era Emilio Ribas Prat i entre els seus més destacats militants estaven Joan Font García i Josep Estany. Aquest últim seria víctima d'un atemptat criminal contra la seva persona, en ser tirotejat quan es dirigia al seu domicili, a primers de gener de 1937, sent ingressat per això durant un mes en un hospital de Barcelona.

Ocuparà per a les seves activitats una de les tres cases confiscades a Mercè Padró.

Igual que en la major part de localitats vallesanas, també es formarà un col·lectiu de camperols confederal, però merament testimonial, per quant hi havia al voltant de 16 afiliats³²².

9. Polinyà:

No es van arribar a constituir organitzacions de l'esquerra llibertària en aquesta petita localitat.

10. Rellinars:

³²¹ AAMR, acta del ple de l'Ajuntament del dia 4-10-36; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 326; Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 297; ANC, fons citat, caixa 214, expt. 2, núms. 48-49. També: FSS, *Memoria del Congreso Extraordinario de la CNT, Madrid, junio 1931*; *Memoria del Pleno Regional de Sindicatos Unicos de Cataluña, Barcelona, 5 al 13 de marzo de 1933 (en Arxiu Fontanillas, 03)*; *Memoria del Congreso de la CNT, Zaragoza, mayo 1936*; del fons de la CNT dipositat a l'IIVSG d'Amsterdam, caixa 331, paquet 40: *Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña, agosto 1938*. Sobre el Sindicat de Camperols, *Campo*, núm. 15 (29-5-37). Sobre les dades complementàries respecte als anys anteriors a la II República: Jordi SÀNCHEZ ESCRIGAS, *Associacionisme a Montcada i Reixac, 1900-1936*, Ajuntament de Montcada i Reixac, 1994, pp. 54-56.

³²² *Superación*, núms. 1 (29-1-37) i 3 (12-2-37); *Campo*, núm. 15 (29-5-37); ANC, fons citat, caixa 306, expt. 2, oficis registrats d'entrada en el Departament de Seguretat Interior núms. 7967, de 4-11-36, i 12798, de 24-5-37. També, caixa 214, expt. 2, núm. 76.

Amb al voltant d'una desena d'afiliats, Fidel Lechón aconseguirà – gràcies a l'ajuda dels militants de Terrassa – organitzar un Sindicat de Camperols confederal, després del començament de la guerra ³²³.

11. Ripollet:

Encara quan hi haurà representants de la CNT a l'Ajuntament d'aquesta localitat i també en el de la veïna Cerdanyola del Vallès (denominada normalment “Sardañola” en els textos en llengua castellana), no obstant això, en tractar-se de dues localitats que estaven limítrofs la una a l'altra, el sindicat cenetista era el mateix per a les dos.

12. Rubí:

Aquesta localitat també tenia una llarga trajectòria anarcosindicalista amb anterioritat a la guerra i el conflicte no va fer sinó plasmar en la pràctica la dita hegemonia. Podem fins i tot afirmar que va ser el municipi de la comarca en què va tenir més poder – econòmic, polític i social – la CNT, en comparació a què va tenir en la resta de localitats.

Sens dubte, això no sols es va deure a la gaire eficaç feina que en tots els ordres pràctics quotidians va realitzar la seva militància llibertària, sinó també que no va haver-hi cap competència ugetista fins a la segona fase de la guerra (i seria mera presència testimonial), en considerar els poumistas locals que era més interessant continuar integrats en la FL de la CNT i treballar braç a braç amb els anarcosindicalistas, en comptes d'ingressar en l'UGT, a diferència del que passaria en la resta de municipis.

També l'esquerra llibertària rubinense va tenir una evolució diferenciada de la de poblacions com Sabadell: malgrat que va assistir al Ple Regional de Sindicats Únics celebrat a Barcelona al març de 1933 (representat per José Chesa i José Baquer, amb mandat dels aproximadament 500 afiliats existents), al desembre del mateix any, es passava, el denominat “Sindicat General de

³²³ *Campo*, núm. 15 (29-5-37); *Vida Nueva*, núm. 11 (9-10-36).

Treballadors de Rubí” (registrat, en el Registre d'Associacions del Govern Civil de Barcelona, l'any 1930, amb el número 15.897), a les files dels Sindicats d'Oposició a/de la CNT (SS.OO.) i la minoria de militants maximalistes - que recolzava al Comitè faïsta de la Confederació Regional del Treball de Catalunya i que tenia estret contacte amb els seus homònims de Terrassa- va haver d'acontentar-se de tenir un paper secundari a l'interior del Sindicat i agrupar-se entorn d'un Ateneu Cultural que s'havia constituït l'any anterior (inscrit en el Registre del Govern Civil amb el número 16167, de data 30 de març de 1933) i al manteniment del qual els socis contribuïen amb una pesseta mensual.

Així, l'esquerra llibertària possibilista local va formar més tard – a la primavera de 1934 - part de la denominada Aliança Obrera Local - en què va participar, a més a més, l'UR, la “Societat L'Agrícola ” (una cooperativa de treball formada per jornalers agrícoles) i el Bloc Obrer i Camperol (Bloc Obrer i Camperol) – i això li suposaria formar part del Comitè Revolucionari que – amb la inclusió d'ERC – proclamaria, el 6 d'octubre de 1934, des del balcó de l'Ajuntament, l'Estat català dins una República Federal Espanyola, a través del llavors Alcalde de la població, Pere Aguilera.

Fins i tot, aquesta mateixa nit del dissabte dia 6, els grups armats de l'esquerra local van registrar una cinquantena de cases, es van apoderar de l'edifici del Casal Popular (situat en l'actual carrer Maximí Fornés, llavors Pi i Margall) i van obligar el sacerdot a tancar l'església l'endemà. El dilluns i dimarts – dies 8 i 9 – va haver-hi vaga general política per aquesta qüestió i tot va acabar quan el dit dia 9 van aparèixer a la localitat els Mossos d'Esquadra i van ocupar l'Ajuntament, on estava hissada la bandera de les quatre barres i l'estrella, simbòlica de l'Estat que es pretenia.

És important recordar aquests fets per la transcendència posterior que van tenir: després de les eleccions legislatives generals de febrer de 1936, el Sindicat General de Treballadors està novament en activitat no clandestina i es tria a una nova Junta (presidida per Joaquim Mariné Cornet) que no sols tindrà com a

objectiu acudir al IV Congrés Nacional de la CNT, a celebrar a Saragossa al maig d'aquest any – en què el sindicat estarà representat per Josep Rossell – sinó continuar actuant de manera unitària amb la resta de l'esquerra local. És per això que es torna a organitzar l'anterior Comitè Local de l'Aliança Obrera i s'organitzen actes com el d'una concentració popular per a la celebració del Primer de Maig, sent Andreu Nin un dels oradors.

El resultat és que quan arriba el començament de la guerra civil, les forces de l'esquerra local ja estan preparades per assumir l'acompliment de la nova responsabilitat que comportarà la direcció de la vida quotidiana ciutadana en tots els seus àmbits ³²⁴.

Després del començament de la guerra, la CNT s'estén per tota la localitat i s'aconsegueixen els 2.000 afiliats. Així, quan el PSUC aconsegueixi organitzar un Sindicat d'Oficis Diversos ugetista a mitjan any següent – amb seu al carrer Prim, número 47 -, la seva presència ja no influirà per a res en l'esdeveniment locals i no aconseguirà passar del centenar d'afiliats.

La nova realitat – militar, política, econòmica i social - obliga els militants anarcosindicalistas a créixer-se i multiplicar-se en els seus esforços: la seu de la plaça Anselm Clavé, número 6 (un edifici de 400 metres quadrats que ho va adquirir l'Organització fa anys) es queda petita i l'Ajuntament li permet l'ús de dues de les seixanta-una finques urbanes confiscades: el local de la Cambra Agrícola Oficial (i Casino de la Lliga Catalana, situat a la plaça de Salmerón, número 1) i el local de l'empresa de teixits propietat de Francesc Serrat (que es destinaria a fabricar farina).

No obstant això, la nova estructuració econòmica suposarà la creació d'una FLS - formada per quatre Sindicats, amb locals per a les seves activitats

³²⁴ VV.AA., *Rubí a l'abast...*, pp. 159, 162-169; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., pp. 330-331; Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 296; *FSS, Memorias del Pleno Regional de SS.UU. de Cataluña, Barcelona, 5 al 13 de marzo de 1933* (Arxiu Fontanillas, núm. 03) y *Memoria del Congreso de la CNT, Zaragoza, mayo de 1936*; *Diari de Rubí*, del 10-12-99; *La Ciutat*, publicació mensual rubinenc, núm. 37 (9-4-99); *Brazo y Cerebro*, núms. 1 (2-1-32) i 4 (23-1-32).

pròpies en unes dependències del Casal Popular (el Sindicat d'Oficis Diversos), en l'anterior carrer de Sant Sebastià i llavors carrer de Frederic Soler (la Secció del Transport), al carrer Cadmo (el Sindicat de la Indústria Metal·lúrgica) i al Passeig de Pau Clarís (en la denominada “Casa Paretet”, els Sindicats de la Construcció i Tèxtil, així com els Camperols) - i un Comitè Local, en el que Julià Llorens Ros actuarà de Secretari General (després de Joaquím Mariné) i José Lapiedra de Vicesecretari.

Els acompanyaran, com Delegats Adjunts, entre altres, Joan Roba García (president del Sindicat de la Indústria Fabril i Tèxtil, acompanyat en la seva Junta directiva per Jesús Monroig, José Sánchez Mesa, Eulàlia Arús Oller, Antonio Bernal López, Antonio Callés Morcillo, Josep Mataró Riera, Pilar Consta Iser, Josep Prats Galtés i Josep Bru Palau), Enrique Aragonès Campderrós, Manel Oliveres Pou (membre de la Junta directiva del Sindicat d'Oficis Varis, el President de la qual era Pere Carnet Arreu i en la que , entre altres, figuraven Sebastià Catasús, Andrés Costa Muñoz, Ramón Arís Bach i Simón Muñoz), Ramón Solsona Cortès (president del Sindicat de la Indústria Metal·lúrgica, acompanyat en la Junta per Adelina Martí Serrà, Lluís Camps, Manuel Leal, José Aguilar, Joan Badía, Juan López, José Juan i Mónica Estadella) i Joan Gaju Pujol (qui formava part de la Junta del Sindicat de la Construcció, junt amb Antonio Ramírez Royo, Andrés Longas Berga, Joan Riba Corbera, Miguel Cerezuela i Antonio Vivancos Izquierdo).

Al seu torn, el col·lectiu de Camperols confederal aniria cobrant cada cop major importància al municipi – a mesura que la guerra empitjorava les condicions de vida dels ciutadans - i d'uns 160 afiliats que tenia a l'abril de 1937, passaria a comptar amb 200 a l'any següent (i això, malgrat les continuades crides d'incorporació a files). Simeó Calaf Montserrat seria el seu representant legal i estarien constituïts com a Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola oficial local.

Entre les setze finques rústiques que treballaven (procedents de

confiscacions a l'enemic), estaven - entre d'altres - les propietats de Josep Claverí, Josep Margenat, Enric Sarriera, Antoni Massana, Josep Pujol, Pere Ramoneda i Magí Serra.

Els militants llibertaris que portaven endavant l'Ateneu Cultural, van utilitzar per als seus fins culturals i recreatius els edificis de l'església i el rectorat, el convent de les monges i les Escoles Montserrat.

Com a Sabadell i Terrassa, aquí també va emetre una emissora de ràdio confederal: l'ECN 4 Ràdio CNT de Rubí. Va ser el dia 7 de juny de 1937 i el seu horari normal d'emissió era des de les vint a les vint-i-dos hores.

Fins i tot una de les places més cèntriques i populars del poble va portar el nom del famós Durruti ³²⁵.

13. Sabadell:

La localitat més important de la comarca havia tingut una llarga tradició llibertària i la FLS cenetista aglutinava a la major part de la seva població assalariada – eminentment industrial - d'aquesta (14.575 afiliats el 1933).

No obstant això, aquesta important organització es va perdre per a l'anarcosindicalisme quan la major part dels dirigents dels seus Sindicats van aprofitar la confrontació entre possibilistes i maximalistes – produïda en la primera meitat del període democràtic republicà – per provocar l'escissió i agrupar-se entorn de líders com Josep Moix, Emili Mira i Ricard Fornells, emprenent amb ells un camí molt allunyat dels postulats teòrics de la Federació Sindicalista Llibertària i amb l'objectiu final de, simplement, integrar a la FLS en la rival UGT.

³²⁵ AHMR, acta del ple de l'Ajuntament del dia 22-8-36; ANC, fons citat, caixa 214, expt. 2, núms. 126-136 i 139-140; *Campo*, núm. 11 (17-4-37); *Butlletí del Grup de Col.laboradors del Museu de Rubí*, núm. 32 (març, 1989, monogràfic titulat "Rubí durant la guerra 1936-1939"), pp. 43, 46, 85 (on es reproduïx una carta de la UGT local, de data 6-7-37, al Secretari General de dita organització, Francisco Largo Caballero, explicant-li la seva debilitat en aquest poble) i 86 (on es reproduïx íntegrament l'informe emés, amb data 27-4-38, sobre la situació de l'esquerra llibertària rubinenc i els militants que eren de confiança, per un Delegat de la Federació Comarcal del Vallès Occidental de la CNT-FAI-JJ.LL., remissat al Comitè d'Enllaç Comarcal del Moviment Llibertari); *La Lluita. Organ del Centre Democràtic Republicà*, núms. 297 (24-7-37) i 304 (30-10-37).

Una possible explicació a la persecució política que Moix i els seus companys desencadenaran durant la guerra civil contra el grup cenetista de l'Ajuntament sabadellenc – a diferència del que va ocórrer en la resta de les poblacions vallesanas - és el grau d'enfrontament personal que va arribar a haver-hi en el període 1932-1933, a causa del procés escisionista dels – pretesament – possibilistes: Moix (que ja militava en la Unió Socialista de Catalunya, partit governant en la Generalitat de Catalunya amb ERC) va ser ferit de bala en una cama, quan, estant en companyia de diversos dels seus seguidors, van tenir un altercat amb un maximalista sabadellenc - denominat Molina i dit “El Valencià”-, en plena Rambla de la dita localitat. Quan comença el conflicte bèl·lic, la UGT sabadellenca únicament té a 75 afiliats, però en el plebiscit (davant la necessitat d'optar per la integració bé en la CNT o bé en l'UGT) que es va realitzar el dissabte 22 d'agost de 1936, els partidaris d'ingressar en l'UGT sumen 10.839 i tan sols 956 els partidaris de la CNT.

Això explica per què no va estar representada aquesta FLS dels Sindicats d'Oposició al Congrés de Saragossa de la CNT, celebrat al maig, el de la reunificació.

Un dels què no van continuar amb l'equip de Moix va ser Francesc Duràn, qui no sols pertanyeria a la Confederació durant tota la guerra, sinó que seguiria la lluita contra el franquisme actuant en grups anarquistes de lluita armada.

Es va tractar d'una actitud personal difícil – perquè era contrària al majoritari poder que tenia Moix en aquest moment a la ciutat -, però coherent amb si mateix, molt al contrari de l'adoptada per Ricard Fornells Francesc, el qual, sent President de la Federació Regional Catalana del Partit Sindicalista, va optar per la integració en l'UGT y per realitzar una política d'absolut vassallatge i seguidisme de Moix (home important ja dins el nou PSUC, adherit a la III Internacional comunista), sent el col·laborador més important que ésste va tenir en els atacs directes que es van realitzar als confederals tant a l'interior del Consistori com a l'exterior, orquestrant campanyes contràries d'opinió pública i

aconseguint, finalment, l'exclusió de la CNT de l'Ajuntament sabadellenc.

L'activitat del PS de Sabadell estaria sempre centrada entorn de la UGT local i a les activitats de l'Institut Pedagògic Cultural ³²⁶.

Va ser així com el nucli de militants confederals va creuar el que podríem qualificar el seu particular “travessia del desert”, des de 1933 fins a 1936, lluitant contra vent i marea davant la realitat que la gran majoria dels obrers organitzats estaven afiliats a la FLS escisionista, mentre que ells van oscil·lar entre els 700 afiliats de 1933 – el seu Sindicat Únic d'Oficis Varis va estar representat per Roberto Pera i Joan Costa en el Ple Regional de Sindicats celebrat al març del dit any – i els 2.615 representats al Congrés saragossà immediatament anterior al començament de la guerra (representats per Eugeni Grillol). Al llarg d'aquesta meritòria etapa van destacar també, entre altres militants, Josep Plans, Ramón Trepas i Antonio Silvestre Franco ³²⁷.

Ara, la necessitat de sindicació i el control de l'economia local que du a terme conjuntament amb la UGT, possibiliten que tingui una major importància en tots els aspectes de la vida quotidiana, doblgant el nombre d'afiliats i servint de cobertura per al desplegament i consolidació dels grups llibertaris i les seves diverses activitats.

Amb Celestí Altarriba Bosoms en el càrrec de Secretari General de la FLS, i ajudat en la seva feina al capdavant d'aquesta per –entre altres– Joan Mercè Vilanova, Francesc Pons Alexandre, Jaume Bertran, Juan Villanova Salamero, Manuel Ginés, Antonio Silvestre, Francesc Freixa, Queraltó i Aurora

³²⁶ La confrontació entre possibilistes, practicistes o heterodoxos, per una banda, i els maximalistes per una altra, ha sigut sempre una constant a l'història del moviment llibertari. Amb posterioritat al final de la guerra, Felipe Alaiz va deixar constància de la susdita animadversió en opuscles com “Maldición del practicismo” o “Nueva maldición del practicismo”. Sobre l'altercat amb en Moix, es pot mirar el testimoni de José Molina Patiño, militant cenetista de Cerdanyola del Vallès que coneixia els fets, recollit en una entrevista personal, publicada en : Ramón MARTOS CALPENA i Toni OLLER CASTELLÓ, op. cit., p. 53). Sobre la integració en la UGT, Andreu CASTELLS PEIG, a la seva op. cit., p. 21.17, treient la informació directament del “Full Oficial” del Comitè de Defensa-Milícies Antifeixistes del dia 22-8-36.

³²⁷ Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 295; FSS, Arxiu Fontanillas, 03, *Memoria del Pleno Regional de Sindicatos de Cataluña, Barcelona, 1 al 13-3-33; Memoria del Congreso de la CNT, Zaragoza, mayo 1936.*

Navarro, s'arribarà a consolidar una estructura orgànica en què, des de la seva seu social del carrer Indústria número 9 i amb un Comitè Local organitzat amb les Comissions d'Estadística, Control Sindical i Jurídica, Defensa, Propaganda, Foment i Administrativa, funcionaran els Sindicats següents: Indústries Agrícoles, Pesca i Alimentació; Barbers; Construcció, Fusta i Decoració; Paper i Arts Gràfiques; Espectacle, Ensenyament i Professions Liberals; Aigua, Gas, Electricitat i Combustible; Tèxtil, Vestir i Annexos; Comunicacions i Transport; Sanitat, Assistència Social i Higiene; Siderometal·lúrgic, i, Distribució i Administració.

Sobre el tema de les transformacions ocorregudes en l'àmbit econòmic i juridicolaboral, un exemple del que suposaven ho exposa Eduard Pons Prades (cèlebre militant llibertari, guerriller després del final de la guerra i historiador d'aquesta nova etapa històrica i membre en aquells moments del Sindicat de la Fusta català) a Ronald FRASER, qui escriu:

“A diferència de la indústria tèxtil i els grans magatzems de Barcelona, en els que cada empresa col·lectivitzada era una unitat autònoma, el sindicat de treballadors de la fusta havia socialitzat la seva indústria i s'ocupava i ho dirigia tot, des de la tala d'arbres a la Vall d'Aran a les botigues de venda de mobles al públic. A causa d'aquesta política el sindicat havia estat a punt d'escindir-se (...) Es va imposar la socialització: el sindicat ho dirigia tot (...) El sindicat havia d'emprar-se a fons per aconseguir de la Generalitat les divises estrangeres. Pons Prades recordava haver vist el líder del sindicat, Hernández, sortint de desbandada cap al Consell d'Economia i dient que, si no es disposava de divises, el sindicat no treballaria més per a l'esforç bèl·lic. Pons Prades va calcular que prop d'un terç de la força laboral treballava en l'indústria de guerra (...) el sindicat havia perdut almenys la meitat dels seus millors militants entre els que havien mort als carrers de Barcelona i els que ara estaven al front d'Aragó, que eren els més. Per si no fos poc, quan la mobilització es va fer oficial, la indústria va perdre tots els treballadors d'edat compresa entre els 21 i els 32 anys (...) El principal fracàs (...) va ser que el sindicat es va transformar en una mena de gran empresa, amb una estructura progressivament rígida. “Vist des de fora, va començar a assemblar-se a un trust americà o alemany”. Des de dins, si bé els obrers tenien la possibilitat d'expressar les seves crítiques i necessitats, resultava difícil efectuar els canvis que volien. “Tenien la impressió que no participaven directament a la presa de decisions. Si el “estat major” decidia que es canviés la producció en dos tallers, no s'informava els obrers del perquè. La falta

d'informació (...) va engendrar descontent, especialment si es té en compte que en la CNT era tradicional discutir-ho i examinar-ho tot. Les reunions quinzenals de delegats van passar a ser mensuals i crec que van acabar sent trimestrals”³²⁸.

A la seva disposició, la CNT sabadellenca tindrà també altres locals, situats als carrers Francesc Macià, núm. 105-107; Santiago Rusiñol, núm. 40; Rambla, núms. 33 i 64; Pi i Margall, núm. 15, i, Pedregar, núm. 17.

La coordinació comarcal confederal no se centralitzarà exclusivament a Terrassa, sinó que també col·laborarà activament la FLS de Sabadell, on tenia la seva seu el Comitè Comarcal del Vallès Occidental de les Indústries Socialitzades de la Fusta de Catalunya (CNT-AIT).

No obstant això, l'activitat que exerceix la CNT a la ciutat és poc important si la comparem amb la de la UGT, que té estructurades 18 organitzacions sindicals i 20.725 afiliats a l'agost de 1937³²⁹.

Quant als “Camperols” confederals, aquests tenien a les seves files al voltant de 200 afiliats i com a representant legal dels mateixos van actuar, primer, Francesc Pons, i, més tard, Juan Villanova. Com a mínim, van treballar setze finques rústiques confiscades – entre les que hi havia una granja avícola – i els seus productes els emmagatzemaven al local del carrer Santiago Rusiñol,

³²⁸ *Superación*, núms. 8 (19-3-37), 11 (9-4-37), 14 (17-8-37), 17 (20-8-37) i 88 (12-11-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 1, núms. 4-6, 26 i 71. Joaquím Baró, domiciliat a Sabadell, era el President del Sindicat del Element Directiu de les Indústries Auxiliars del Textil de Catalunya CNT-AIT. Dit Sindicat tenia un delegat en la Junta de la Associació de Tècnics de Catalunya de la CNT: en *ANC, fons citat*, caixa 319, expt. 1, núm. 17. – Sobre l'exposat per Eduardo Pons Prades, Ronald FRASER, *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros. Historia oral de la guerra civil española, I*, Barcelona, Crítica, 1979, pp. 305-308.

³²⁹ *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 1, núms. 4-5 i 21; *Superación*, núms. 5 (6-8-37), 8 (19-3-37), 13 (16-8-37) i 14 (17-8-37). Sobre l'afiliació ugetista, “*Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 1 (15-12-36) i José Eugenio BORAO MATEO, op. cit., p. 66, dades que ha recollit del document “Federación Local y Comarcal del Vallès Occidental. Pueblos, sindicatos y afiliados que componen esta comarca. Sabadell, 9 de agosto de 1937”, dipositat en la Fundació Pablo Iglesias, Arxiu UGT-PSOE. Però s'ha de fer alguna observació a les dades que Borao diu: no semblen correctes si tenim en compte que en la p. 55 diu que els obrers de Sabadell eren, en 1934, un total de 17.500 i que aquesta ha sigut una informació facilitada per la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Sabadell. Segons aquesta, i d'acord a les afiliacions respectives existents amb anterioritat al començament de la guerra, així com als testimonis personals recollits per Andreu CASTELLS PEIG, op. cit., p. 21.18 (: la CNT tenia uns 4.000 afiliados), es pot concloure que la població treballadora sabadellenca estaria afiliada en un 70-75 % a la UGT i en un 25-30 % a la CNT.

núm. 40. El Ràdio del PSUC local els tindria durant molts mesos al punt de mira i, a través de l'Ajuntament, intentaria acabar amb la dita organització agrícola, però no ho aconseguiria ³³⁰.

L'activisme militant en aquesta ciutat, malgrat allò que s'ha reduït dels seus efectius, va aconseguir que arribés a haver-hi no sols una Federació Local de Grups Autònoms de la Federació Anarquista Ibèrica i una FL de Joventuts Llibertàries, sinó, també, una agrupació local de Dones Lliures i delegacions locals de la Federació Regional d'Escoles Racionalistes i de la Federació Estudiantil de Consciències Lliures ³³¹.

Entre les realitzacions conjuntes dels llibertaris sabadellencs, destaquen: l'Escola de Militants (el secretari de de les quals l'Assemblea d'Alumnes era José Ibañez, actuant com Delegat responsable del seu funcionament Ramón Calopa), la Colònia Agrícola Naturista (el seu representant era Leandro Vargas Latorre), la Granja Escolar Camperola (situada en Can Argeleguet, en la seva comissió directiva figuraven Edgardo Ricetti i Tomàs Ferreres i també va acollir a nens refugiats de la guerra), l'Escola Racionalista de La Salut (una colònia escolar al front de la qual es trobaven les mestres Palmira Luz i la seva filla, que van adquirir bastant popularitat en l'àmbit de l'Ensenyament), l'Institut d'Estudis Econòmics i Socials (en el que va participar de manera molt activa, com a professor, el geògraf Gonzalo de Reparaz), l'Ateneu Idea i Cultura (el president del qual era Cipriano Sánchez Castejón), una emissora de ràdio i el periòdic portaveu "Superación".

Escrit en català i castellà i venut al preu de 15 cèntims l'exemplar, es va

³³⁰ *Campo*, núm. 11 (17-4-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 1, núms. 6, 13-21, 26-29 i 30-34.

³³¹ *Superación*, núms. 1 (29-1-37) i 9 (11-8-37). Per aprofundir en la trajectòria de la FAI catalana, es pode mirar els setmanaris "Tierra y Libertad" i "Anarquía FAI", entre d'altres; sobre les JJ.LL., els seus portaveus "Ruta", "Faro" i "Juventud Libre". Sobre l'activitat en Sabadell de MM. LLL., *Superación*, núm. 88 (12-11-37); sobre la de la FECL, *Superación*, núms. 2 (5-2-37) i 29 (3-9-37); sobre la de la FRER, *Superación*, núm. 17 (20-8-37). Per aprofundir en les activitats d'aquestes organitzacions catalanes del MLE durant la guerra, es podem mirar els seus portaveus "Mujeres Libres", "Evolución" (de la FECL) i "El Porvenir" (de la FRER).

publicar al llarg de tot l'any 1937, sortint el seu primer nombre el 29 de gener i l'últim, el dissabte dia 13 de novembre, encara que no sortiria al carrer durant la segona quinzena d'abril i els mesos de maig, juny i juliol. Les dificultats per adquirir paper premsa impedirían la seva continuació.

Va tenir com a administrador a Andrés Bermejo i entre els seus principals col·laboradors van estar Germà Pastor, Ramón Calopa, Edgardo Ricetti, Josep Queralt, Vicenç Roca, Floreal Ocaña, Fraternal Alba, Mariano Remost, Antonio Vergel, José Aragay, Francisco Calopa, Josep Marcet, Germinal Fraternal, Juan Blasco, Josefa Osorio, Natura Alorda, Evelio G. Fontaura, Vicente Marcet, Amadeo Gongga, Jaime Balius, Emilio Rubio, Antonio Ocaña, José Enginyers, Francisco González, Jaume Aragall, Pedro Martín, Tomás Ferreres, Pascual Alonso, Miguel Esparza, Pere Auladell, Andreu Sisó Orús, J. R. Cebrián, Juan Montañés, Antoni Font Ferret, Antonio Redondo, José Pisa, Diego Ortega, Rodolfo Arribas, Juan Hernández, Quirico Santamaría, Juan Gil, Joan Sala Rovira, Andreu Sisó Oms, Pablo Pastor i Jaume Casanova Manyalich).

Les Joventuts Llibertàries van dur a terme una gran activitat, principalment les seves seccions de Cultura i Propaganda i de Relacions amb el Front, formant part de les Comissions respectives d'àmbit comarcal. Amb seu social al carrer Rambla (també denominada Rambla de la República, era la principal zona cèntrica de la ciutat), número 64, el secretari del seu Comitè Local era Emilio Rubio.

Al local del carrer de Larra número 60, van engegar l'Ateneu Cultural de Can Rull, figurant com a president d'aquest Josep Riera Cervera. Un dels membres més destacats de les JJ. LL. locals va ser Germinal Fraternal³³².

Van engegar un grup artístic, un grup excursionista (denominat "Avenir"), un teatre (denominat "CNT") i una societat recreativa: la "Joventut Esportiva

³³² Andreu CASTELLS PEIG, op. cit., p. 21-29; *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 1, núms. 1, 15-16 i 35; *Superación*, núms. 1 (1ª etapa, 29-1-37), 10 (1ª etapa, 2-4-37), 1 (2ª etapa, 2-8-37), 10 (2ª etapa, 12-8-37), 12 (14-8-37), 14 (17-8-37), 18 (21-8-37), 17 (20-8-37) i 89 (13-11-37).

Obrera”³³³.

Altres figures rellevants del moviment llibertari sabadellenc – entre el qual no podem considerar al Partit Sindicalista local, per quant no sols no va tenir vinculació amb aquest, precisament quan les circumstàncies de la guerra ho propiciaven, sinó que va actuar en contra seu – van ser: Palmira Rubio, Rosita Salamero, Joaquín Benedicto, Josep Costa, Juan Hernández, Francisco Carreño, Juan Gil, Isidor Oliveres, Francisco Pérez, Antonio Nasarre, Pablo Coca, Antonio Belmonte, Santiago Gassó, José Pérez, Joan Font, Miquel Domènech, Nicolás Copper, Josep Carbonell i Antonio Martínez.

Van tenir estretes relacions amb els llibertaris de les poblacions veïnes de Castellar del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Palau-solità i Plegamans, Ripollet i Sant Quirze del Vallès³³⁴.

14. Sant Cugat del Vallès:

La Confederació tenia adherit en aquesta localitat un Sindicat Únic d'Arts i Oficis, que ja comptava amb uns 750 afiliats quan va enviar al seu delegat, Juan Martínez García, al transcendental Ple Regional de Sindicats de març de 1933. Dit delegat seria president de la Junta directiva el 1932 i a partir d'abril de 1937, després de ser-ho Pedro López Martínez i Antonio Avenza Almaida. Durant 1938, ho seria José López.

Va haver-hi dos militants d'aquesta localitat que van ser detinguts a Ripollet per la seva participació en el fet insurreccional llibertari del dia 8 de gener de 1933: Antoni Artigas Llugany i Francesc Arnau Solà. Altres militants confederals que van destacar van ser: Jaime Gimeno, José de los Rios, Juan Torres Pina, Lorenzo Villar Gibanel, José García Montiel, Antonio Tomás Egea, Antoni Ferrer Ager i José Martínez García.

D'un total de cent dinou finques urbanes i quinze solars que es van arribar

³³³ *Superación*, núms. 11 (13-8-37), 18 (21-8-37) y 22 (26-8-37).

³³⁴ *Superación*, núms. 1 (29-1-37), 3 (12-2-37), 4 (19-2-37), 9 (27-3-37), 10 (2-4-37), 4 (2ª etapa, 5-8-37), 11 (13-8-37) i 12 (14-8-37).

a confiscar al suposat enemic, a aquest Sindicat confederal tan sols s'el va atribuir dos immobles: un situat al Passeig de Cánovas del Castillo número 11 – en què s'engegaria una escola racionalista denominada “Institut Lliure” - i un altre a la plaça de la República número 8. No obstant això, va procedir a la confiscació, també, del brollador d'aigua situat en Can Valdés i de totes les instal·lacions, dipòsits, motors, canonades i accessoris que servien per a l'abastament d'aigua potable a la localitat, un servei de subministrament que estava sent explotat per una societat anònima amb seu social a Barcelona i els amos o representants de la qual no van comparèixer des del començament de la guerra ³³⁵.

Es va organitzar un Sindicat de Camperols – la col·lectivitat del qual va ser presidida per Domingo Belmán Sánchez, dit “El coix de Lorca” i que serà un dels consellers cenetistes al Consell Municipal – que comptaria amb més d'un centenar de membres, augmentant el seu nombre conforme la guerra continuava i la subsistència era la major preocupació de la població de la rereguarda ³³⁶.

El Parc, que havia estat un centre d'oci de la dreta local, s'ocuparà durant un temps per la CNT i ho convertirà – abans que servís com a caserna- en un Ateneu Llibertari. Des de 1932 funciona l'Ateneu Obrer Cultural, presidit per Antoni Ferrer i amb seu social al carrer Salvador Vaig seguir núm. 8. Els militants de l'esquerra llibertària local mantenien estretes relacions amb els de Terrassa i Cerdanyola-Ripollet ³³⁷.

15. Sant Llorenç Savall:

Malgrat trobar-se situat aquest municipi una mica allunyat de les grans

³³⁵ José Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., pp. 174 i 178; *FSS, Memoria del Pleno Regional de Sindicatos Unicos de Cataluña, Barcelona, 5 al 13 de marzo de 1933, Barcelona, Talleres Gráficos Alfa, 1933* (Arxiu Fontanillas, o3); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 2, núms. 5-6, 9-10.

³³⁶ José Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., p. 175; de 140 afiliats en abril de 1937, es passaria a 170 en el mes següent: *Campo*, núms. 10 (10-4-37) i 15 (29-5-37).

³³⁷ José Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., pp. 9, 16, 47-49 i 230 (especial referència a la seva recollida d'informació directa de la publicació local “Garba”, núm. 24, setembre de 1933 i de la publicació llibertària “Campo”, del dia 31-7-37); *Vida Nueva*, núm. 15 (23-10-36).

ciutats vallesanas, també comptava amb una llarga tradició de militants llibertaris. La seu confederal anarcosindicalista es trobava al carrer Sant Fèlix núm. 26 i va enviar delegat del Sindicat al Ple Regional de Sindicats Únics de març de 1933, a la Conferència Regional Extraordinària celebrada a Barcelona del 25 al 27 de gener de 1936 i al Ple de Sindicats Fabrils i Tèxtils de la Confederació Regional del Treball de Catalunya, celebrat a Sabadell els dies 30 de maig i 1 de juny d'aquest mateix any ³³⁸.

Josep Castella Ros és el Secretari General del Sindicat Únic de Treballadors CNT-AIT del poble.

Es traslladarà la seu al rectorat i dues cases confiscades serviran per engegar una Cooperativa Popular (la del carrer 14 d'abril) i una escola (la del carrer de Sant Fèlix o Sant Feliu).

Els Camperols cenetistes seran uns quaranta, utilitzaran un magatzem situat en la Ctra. de Monistrol i treballaran diverses finques rústiques abandonades, conreant-les de forma col·lectiva (: La Montada, Can Dalmau, Vilatarsana, Genescà, etc.) ³³⁹.

16. Sant Quirze del Vallès:

Abans de la guerra ja hi havia un Sindicat Únic d'Oficis Varis adherit a la CNT-AIT. Comptava amb 216 afiliats, la seva seu social estava en una de les cases que va confiscar l'Ajuntament al carrer Àngel Guimerà i figurarà com a president d'aquest Ramón Pedro José.

La Secció de Camperols tindrà al voltant dels 25 membres i comptarà amb la col·laboració activa dels Camperols de Rubí per portar endavant la col·lectivitat.

³³⁸ Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 343; *FSS, Memoria del Pleno Regional de Sindicatos Unicos de Cataluña, 1933* (Arxiu Fontanillas, 03); *FSS, Memoria de la Conferencia Regional Extraordinaria de la CRT de Cataluña, 25 a 27 de enero de 1936* (original dipositat en el AHN-SGC, folleto 1.031); *Pleno de Sindicatos Fabriles y Textiles de la CRT de Cataluña, Sabadell, 30 de mayo a 1 de junio de 1936* (original dipositat en el AHN-SGC, opuscle 1.571).

³³⁹ *Campo*, núm. 15 (29-5-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 2, núms. 20-23 i 31-32.

A poc que hi hagués mitjans humans i materials, allò habitual en els mitjans llibertaris era l'organització d'un centre cultural. També en Sant Quirze del Vallès hi va haver: l'Ateneu Cultural Llibertari. Al capdavant del mateix figura Josep Raspall Nin (va ésser conseller a l'Ajuntament) i la seva seu es trobava al carrer Major núm. 8.

Des del començament del sagnant conflicte, les relacions amb els militants de la veïna Sabadell van ser molt estretes i alguns dels seus militants van col·laborar en el periòdic “Superación”³⁴⁰.

17. Santa Perpètua de Mogoda:

Amb presència llibertària anterior al començament de la guerra, la seva seu social es trobava al carrer de Santa Maria (denominada Jaume Compte des del 19 d'agost de 1936, en honor de què va ser líder del partit independentista d'esquerres, Partit Català Proletari), núm. 28.

El 1933 comptava amb 138 afiliats únicament. Igual que els Sindicats anarcosindicalistes d'altres poblacions vallesanas, que havien estat als Sindicats d'Oposició i sota la influència de la Federació Sindicalista Llibertària (Rubí, Sant Cugat del Vallès, etc.), va acudir al Congrés de la reunificació: el IV Congrés nacional, celebrat a Saragossa dos mesos i mig abans del començament de la guerra (ja havia pujat la seva afiliació a 450 associats).

Presidit per Jaume Fado Rovira (qui va ser empresonat per la seva intervenció en els fets del 6 d'octubre de 1934), primer, i, després, per Joan Llonch Sala, el Sindicat es va confiscar del mobiliari de les monges de l'Escola de la Sagrada Família per a les seves activitats organitzatives (bàsicament, per a les reunions i assemblees sindicals).

La Secció de Camperols organitzava a uns quaranta afiliats.

Entre les finques rústiques que van treballar figura la Granja Soldevila – propietat de Lluís Soldevila, a qui se li va confiscar per considerar-ho un dretà

³⁴⁰ Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 297. *Superación*, núms. 4 (19-2-37), 7 (12-3-37) i 10 (2-4-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 2, núms. 34 i 39-40.

que acomiadava els seus treballadors com a represàlia, que els forçava a votar a les dretes i que va denunciar a Jaume Fado perquè fora detingut després del 6 d'octubre de 1934 -, que va passar a denominar-se “Granja Germinal del Vallès”, sent el seu encarregat Joan Llonch Cot. L'experiència col·lectiva duraria únicament fins que al desembre de 1937 la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat de Catalunya es va pronunciar a favor de les al·legacions manifestades pel dit propietari, considerant que no tenia cap responsabilitat derivada l'alçament i que havia de recuperar totes les seves possessions ³⁴¹.

18. Sentmenat:

Municipi amb llarga tradició anarcosindicalista (el 1919 hi havia una afiliació de 600 treballadors, xifra que baixaria fins als 450, quan va estar representat per Juan Vidé en el Ple Regional de Sindicats, celebrat al març del dit any), el Sindicat Únic de Treballadors CNT tenia la seva seu social a la plaça de Pi i Margall, núm. 2, però, després del començament de la guerra, l'Ajuntament li va cedir per al seu ús el Casal utilitzat fins llavors per la Lliga Catalana, situat al carrer Domènec Fruitós, núm. 31.

Els Camperols – que comptaven amb al voltant d'uns 20 afiliats a l'abril de 1937 – van estar representats oficialment per Josep Pujol, Vicenç Fruitós i Joan Giralt.

Es van confiscar el rectorat eclesial, la finca del Marquès de Sentmenat – denominada El Castell – i les finques rústiques de Can Oliva, Casa Baigual i Can Fruitós ³⁴².

³⁴¹ Joan RICART i altres, *El que sabem del segle XX. Història de Santa Perpètua de Mogoda 1900-1979. Volum I.*, Ayuntamiento de Santa Perpètua de Mogoda, 1999, pp. 115, 117, 133 i 149. *Idem*, *Volum II*, p. 8;; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 342; DOGC núm. 303 (29-10-36); Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 297; *FSS, original en fons de la CNT dipositat en el IIVSG d'Amsterdam: "Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña, agosto 1938* (en caixa 331, paquet 40); *Campo*, núm. 15 (29-5-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 2, núm. 75; *AASPM*, expedient “Càrrecs públics, 1936-1937”.

³⁴² *Campo*, núm. 11 (17-4-37); Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 341; Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 292; *FSS, Memoria del Congreso de la CNT, Zaragoza, mayo de 1936*; *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 2, núms. 77-78.

19. Terrassa:

La política de sindicació obligatòria com a millor mig de control de la vida econòmica i social de la rereguarda, en torn únicament a la CNT i la UGT, provoca a Terrassa que d'una majoria cenetista en l'afiliació es passi a una situació d'equiparació amb la UGT, en integrar-se en aquesta els potents i diversos sindicats autònoms existents a la ciutat – com l'Associació d'Empleats i Tècnics, que ingressa el 14 d'agost, aportant més de 300 afiliats; el Col·legi d'Agents Comercials, que ingressa l'endemà, o, entre altres, el Sindicat de Contramestres, Ajudants i Preparació de Teixits “El Radium”, que ho fa el 30 de novembre -, els petits empresaris i comerciants – agrupats entorn del GEPCI – i els sindicats que controla el POUM (la Unió Local de Sindicats Obrers, ULSO, amb uns 8.000 afiliats), comptabilitzant un total, a l'agost de 1937, de 11.662 afiliats, enquadrats en 13 organitzacions ugetistes. Cal afegir, també, com a causa de tot això, la pròpia trajectòria de la FLS cenetista en els anys anteriors, marcadament conflictiva ³⁴³.

No obstant, també va haver nova afiliació a la CNT, doncs l'Associació d'Empleats i Obrers de l'Ajuntament de Terrassa va acordar el seu ingrés a la

³⁴³ La ULSO tenia una important presència a Terrassa gràcies a una històrica implantació del POUM en la localitat, on el BOC (el Bloc Obrer i Camperol) havia arrelat. A primers de juliol de 1936, va rebre l'adhesió del Sindicat d'Indústries del Gènere de Punt (amb uns 2.000 afiliats), que havia sigut un Sindicat d'Oposició – escissió anarcosindicalista de la CNT – i tenia entre els seus líders a Josep Arnau i Gustau-Espartacus Puig Alegre, firmant, aquest últim, del Manifest dels Trenta, publicat a l'any 1931 (al respecte, *L'Acció*, núm. 8517, del 10-7-36, i *AHCT*, caixa “Governació-Associacions-registre d'Entitas 1918-1970, *Llibre Registre de Societats 1932, apartat S*). La ULSO s'integraria en la UGT a primers d'octubre d'aquest mateix any, abans de la constitució de l'Ajuntament unitari de guerra (es pot mirar al respecte, *Vida Nueva*, núm. Núm. 11, del 9-10-36). Per a un millor coneixement de l'història local del POUM, poden consultar-se les obres del militant local i conseller municipal, Pere Vigués Guàrdia “Catalunya/Socialisme”, “Metamorfosi” i “Un món hostil”. Respecte a les organitzacions ugetistes locals: segons fons de la mateixa UGT, la població activa catalana era de 1.185.709 persones i el total de la població obrera industrial, 580.000, raó per la que “les xifres que s'ajusten més a la realitat són les següents: 475.000 afiliats a la UGT, 400.000 a la CNT i uns 100.000 repartits entre la Unió de Rabassaires i altres nuclis de treballadors que escapen al control sindical, i entre els que s'han de comptar a molts dels treballadors de professions liberals (*Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 7-8 (1 i 15-4-37); respecte al Vallès Occidental, es diu que “la ciutat de Terrassa compta amb 10.000 ella sola i en la seva zona d'influència (subcomarca) hi ha en total 12.500. En la ciutat de Sabadell, hi ha 19.000 afiliats i en la seva zona d'influència (subcomarca) un total de 22.000” (*Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 2, de 1-1-37).

Confederació a la seva assemblea general celebrada el 25 d'agost³⁴⁴

I és que no sols els mesos anteriors a la guerra van estar plens de conflictes amb la patronal, sabotatges i atemptats a empreses, sinó que en aquesta ciutat es van dur a terme, en els anys 1932 i 1933, importants i famoses accions insurreccionals maximalistes (exercicis de la denominada “gimnàstica revolucionària”, de la que eren partidaris alguns Grups Autònoms., integrats o no en la Federació Anarquista Ibèrica), fruit de la important activitat que al llarg de dècades van realitzar els militants locals al si del moviment obrer egarense i de les estretes relacions que van mantenir alguns de dits militants amb els grups d'acció confederal armada més famosos de l'època³⁴⁵.

Així, si en el III Congrés estatal de la CNT, el celebrat a Madrid al juny de 1931, la FLS cenetista local tenia com representats en aquest a un total de 10.798 afiliats – el que representava, aproximadament, el 61,71 % de la població obrera – la tàctica insurreccional (que tenia les mateixes característiques que les que s'havien anat fent des del segle passat: espontaneista, descoordinada, descentralitzada i sense prèvia preparació militar), que van practicar alguns Grups Autònoms locals en els anys posteriors, tindria com a conseqüència el descens gradual de l'afiliació: en el Ple Regional de Sindicats que es va celebrar al març de 1933, ja havia baixat fins als 5.885.

El canvi de tàctica suposaria que s'arribaria als 6.384 afiliats (el 36,48 %)

³⁴⁴ Acta del ple de l'Ajuntament de Terrassa del dia 4 de setembre; DOG núm. 317, de 12-11-36.

³⁴⁵ En general, en tots els treballs publicats que ténen com a centre de la seva atenció l'història del moviment llibertari, l'importància dels fets de Terrassa queda reflectida. Un dels últims treballs generalistes publicat és el de Julián CASANOVA, *De la calle al frente: el anarcosindicalismo en España (1931-1939)*, Barcelona, Crítica, 1997. Per aprofundir en els fets mencionats, es poden mirar els meus treballs de Doctorat (Departament d'Història Contemporània, Facultat de Geografia i Història de la UNED), inèdits, *Terrassa, 15 de febrero de 1932: un ejercicio de gimnasia revolucionaria anarcosindicalista*, i *1933, el cénit insurreccional anarcosindicalista: el caso de Terrassa. Contexto y características*. Respecte a aquest tipus d'accions, en general, és de molt interès l'article de'n Antonio FONTECHA PEDRAZA, *Anarcosindicalismo y violencia: la gimnasia revolucionaria para el pueblo* (“Historia Contemporánea”, núm. 11, 1994).

en el IV Congrés estatal, celebrat al maig de 1936 ³⁴⁶.

La conseqüència de tot això és que la CNT i la UGT es divideixen la població gairebé a parts iguals, podent considerar que cap d'elles té una majoria que – com sí ocorre a Sabadell en favor d'UGT – li permeti actuar de forma prepotent en perjudici de l'altra.

Contribueix també a aquest clima d'entesa la presència en el Comitè de la Unió Local de Sindicats de la UGT egarense, de dos treballadors que van tenir un liderat indiscutible en els mitjans anarcosindicalistes anys endarrere i contra els que no es va exercir, en l'època de l'escissió, cap violència, al contrari de Sabadell.

Un d'ells és Ricard Domènech - ara Secretari de Propaganda ugetista -, que havia estat Vicepresident del Sindicat Únic de la Construcció i delegat del dit Sindicat (i dels de Transports i Alimentació) en el III Congrés cenetista – el de 1931 -, compartint llavors activitat quotidiana en la Junta del sindicat amb José Barrios Calderó – que era Comptador mensual -, ara un dels col·laboradors del portaveu confederal local “Vida Nueva” i membre destacat de l'Associació d'Empleats i Obrers Municipals, adherida a la CNT el 29 d'agost de 1936. L'altre, Gustau-Espartacus Puig Alegre, ara Secretari General de la UGT, era abans de l'escissió el President del totpoderós Sindicat de l'Art Fabril i Tèxtil, en quina Junta col·laboraria amb líders confederals actuals com Pedro Alcocer Gil, Sebastià Badia Antiñano, Joan Jové Ballbé, Llorenç Tapióles Vancells i Joan Prat Castellà, a més de ser company de Marcel·lí Sàbat Romagosa – futur Alcalde – en la delegació que la FLS va enviar a Madrid per participar al

³⁴⁶ Miguel GONZALEZ URIEN i Fidel REVILLA GONZALEZ, op. cit., p. 295, amb informació recollida de “Solidaridad Obrera”, en maig de 1936; José Eugenio BORAO MATEO, op. cit., p. 55, recollint dades aportades per la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Terrassa relatius a l'any 1934; FSS, *Memoria del Pleno Regional de Sindicatos Unicos de Cataluña, Barcelona, 5 al 13 de marzo de 1933* (Arxiu Fontanillas, o3) i *Memoria del Congreso Extraordinario de la CNT, Madrid, junio de 1931* (publicada també per Ediciones CNT, Toulouse, 1951, i, *Revista del Trabajo*, núm. 3, 1970).

Congrés Extraordinari de juny de 1931 ³⁴⁷.

Abans del començament de la guerra, la Federació Local de Sindicats anarcosindicalista engloba als Sindicats següents: Art Fabril i Tèxtil, Construcció, Transport, Metal·lúrgia, Llum i Força, Musical, Obrers Aturats i Alimentació.

La característica principal de la majoria dels seus afiliats i militants és la de ser treballadors manuals i haver rebut una educació bàsica primària, havent-hi, a més a més, un petit percentatge d'analfabets totals. Allò normal és que els militants que fan funcionar l'activitat quotidiana sindical siguin dels que tenen aquesta instrucció primària i vagin augmentat els seus coneixements mitjançant lectures autodidactes, amb la qual cosa això suposa d'erràtic en coneixements fonamentals funcionals i la facilitat per a l'existència de líders que basen el dit liderat sobre les masses en el seu carisma o temperament, loquacitat i dir frases ressonants i fàcils que els oients desitgen escoltar.

En la nova realitat que ara s'està vivint, molts treballadors dels denominats “intel·lectuals” o “de coll blanc” s'integren en l'estructura confederal i en la complexa organització del nou model econòmic que estan controlant i fent funcionar la Generalitat de Catalunya i les centrals sindicals (incloent a l'UR en l'àmbit agropecuario). A més a més, molts dels homes d'acció acudeixen a la petició d'allistament de voluntaris per a la lluita al front aragonès (a Terrassa hi haurà més de mil). Nous Sindicats afloren (Empleats Municipals, Ensenyament i Professions Liberals, Espectacles Públics, Sanitat, Vaquers, Oficis Varis, en el que tenen cabuda tot tipus de Seccions, com la de Barbers, per exemple) i, amb ells, nous tipus d'afiliats i militants que són desconeguts per als antics, per als que són experts en les lluites sindicals dels anys anteriors però que ara han

³⁴⁷ En 1931, el Sindicat de l'Art Fabril i Tèxtil de la CNT tenia afiliats a 8.000 treballadors i, segons dades de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Terrassa, en 1934 treballaven en aquest sector un total de 14.066 (José Eugenio BORAO MATEO, op. cit., p. 55; *FSS, Memoria del Congreso Extraordinario* de la CNT, Madrid, juny de 1931, Toulouse, Ediciones CNT, 1951). Sobre els càrrecs ugetistes: *AHCT, caixa "Governació-Associacions-Registre d'Entitats, 1918-1970"*, Llibre Registre de Societats, p. 47.

d'esforçar-se a adaptar-se a les noves realitats econòmiques, socials i polítiques, en les que són membres d'una Organització que és un dels pilars bàsics en què s'asseu el nou règim polític.

El resultat del gran vendaval que ha suposat el començament de la guerra, és que no sols ha escombrat el model polític, econòmic i cultural anterior, sinó que també s'ha portat amb si a la pròpia Organització existent amb anterioritat.

La nova CNT, tant en la seva estructura orgànica (que ara estarà cada cop més basada en la Federació d'Indústria o Sector) com en la seva dinàmica de funcionament intern, requerirà dels seus màxims líders o dirigents uns plantejaments totalment innovadors, buscar solucions per a uns nous problemes que van sorgint i que abans eren totalment impensables ³⁴⁸.

L'anterior seu de la FLS – situada en la Ctra. de Montcada núm. 79 – es traslladarà a l'edifici del Gran Casino, del carrer Font Vella núm. 79, on també tindrà la seva seu la Federació Comarcal i la redacció i administració del periòdic portaveu “Vida Nueva”, fins que a primers de desembre de 1936 es produeixi el trasllat a la nova seu: l'edifici de la denominada “Casa Badrinas”, situat al Passeig de García Hernández núm. 2, que li ha estat cedit pel Comitè de Confiscació ³⁴⁹.

Valentín Ferrer serà el primer Secretari General durant la guerra, sent substituït posteriorment per Josep Padilla Boloix. Altres militants destacats seran: Diego Navarro, Bartomeu Gumell, Àngel Argelich, Rafael Miralles, Josep

³⁴⁸ *Vida Nueva*, núms. 1 (4-9-36), 3 (11-9-36) i 8 (29-9-36), entre d'altres; *DOGC*, núm. 317 (12-11-36); *AHCT*, caixa “Governació-Associacions-Registre d'Entitats, 1918-1970, Llibre Registre de Societats, pp. 30 i 47, i Llibre Índex d'Associacions, apartats I y S.

³⁴⁹ La seu cenetista anterior a la de la Ctra. de Montcada va ésser la del carrer del Vall núm. 11, 1° (*AHCT*, caixa citada, Llibre Registre de Societats, pp. 18-19, 30, 45 i 47; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 346). El Casino Industrial Terrassenc es va constituir el 6-11-1891 i era un centre de reunió de la gran burgesia local (*L'Acció*, núm. 8525, de 23-7-36; *Vida Nueva*, núms. 3, de 11-9-36, i 5, de 18-9-36; *AHCT*, caixa citada, Llibre Registre de Societats, p. 41; Pere SOLÀ GUSSINYER, op. cit., p. 344). “Vida Nueva” sortirà al carrer el 4-9-36 i el seu últim número, el 584, el dissabte 24-9-38. Tenia 4 pàgines i el seu preu era de 15 cts. (*Vida Nueva*, núms. 43, de 9-12-36, i 184, de 24-5-37; *FSS*, fons CNT dipositat en l'IIVSG d'Amsterdam, caixa 331, paquet 40, *Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña, agosto 1938*; *ANC*, fons citat, caixa 215, expt. 3, núm. 6.

Rivera i Joan Florensa (Sindicat del Transport); Lluís Fustet Noguera, Jaume Caballé Bargalló, Furriol Llopart, Joan Prat Castellà, Pere Costa Sanllehí, Pere Roviralta Comellas i Manel Calderés (Sindicat de l'Art Fabril i Tèxtil); Ramón Maraqué, Josep Gracia, Andreu Cortès i Pablo Rodriguez (Llum i Força); Francesc Vidal, Josep Badia, Amadeu Puig Pascual, Josep Roquera, Inocenci Ortega i Magí Dovi (Metal·lúrgia); Matías Comas Padró, Miquel Casas Bell i José Barrios Calderó (Empleats Municipals); Ramir Casanovas, Emili Renabias i Manel Sallent (Musical); Josep Tues, Simó Mitjans Escolà i Marcel·lí Valls (Alimentació); Aleix Reig, Santiago Navarro, Pablo Forns, Domingo Rovells i Tomàs Llongueras (Construcció); Josep Cots Cerdà i Antonio Gómez Díaz (Obrers Aturats); José Ribera, Antonio Puiggros i Félix Ubiergo (Camperols, el més important del seu sector en tota la comarca) ³⁵⁰.

Entre els col·laboradors del periòdic portaveu confederal i oradors en els mítings, podem destacar a: Joan Montserrat, Josep Forns, Frederic Aligué, Baptista Reig, Valentín Noguera Marín, Luis Romeva, Valentín Peralta, Orencio Beltrol, Francisco Benatnom, Benito Segarra, Lluís Estivill, Juan Rusiñol, José Pedro, Jacinto Borràs, Joan Campoy, Lluís Fortet, Jaime Rillo, Juan Sanahuja, Lluís Campa, Josep Puig, Joan Canals, J. Moya Domènech, Salvador Castelló, Santiago Navarro, Juan Paulís i Rosa Sanjuan ³⁵¹.

Quant a les denominades “organitzacions específiques”, hi havia Federacions Locals i Comarcals de GG. AA. de la FAI i de la FIJL, a més d'agrupacions locals de la Federació Regional de MM. LL., de la FRER i de la

³⁵⁰ *Vida Nueva*, núms. 166 (2-5-37), 184 (24-5-37), 1 (4-9-36) i 8 (29-9-36); *AHCT, caixa citada*, Llibre Registre de Societats, pp. 30 i 47, Document titulat “*Relación de los individuos que componen la Comisión del Sindicato de Obreros Parados de esta ciudad, controlados por la CNT*”, Llibre “Índex d'Associacions”, documents sobre el Sindicat Musical Terrassenc, el Sindicat de Camperols CNT i apartat S; *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 3, núm. 6; *Campo*, núm. 12 (24-4-37).

³⁵¹ *Vida Nueva*, núms. 5 (18-9-36), 8 (29-9-36), 10 (6-10-36), 60 (30-12-36), 166 (2-5-37) i 168 (5-5-37); *ANC, fons citats*, caixa 215, expt. 3, núms. 5 i 12; *AHCT, caixa citada*, Llibre Índex d'Associacions, apartats A y M; *Solidaridad Obrera*, núms. 1734 (17-11-37) i 1741 (26-11-37).

FECL³⁵².

El Secretariat de la Federació Local de la FAI està format pels delegats de la GG. AA. següents: Anarcos, Sis Dits, Els de Sempre, XX, Temps Nous i Ukrania. Tindrà les seves seus en els mateixos locals de la CNT (els ja citats amb anterioritat i, a més a més, els del carrer Joaquím Maurín núms 76-78; plaça de la República núm.6, pis; carrer Francesc Catasús núm. 31 i carrer Ramón Pont – abans, Sant Pau -, núm. 25) i el seu membre més famós – per la seva activitat repressiva com a membre de la Junta de Seguretat Municipal – serà Pedro Alcocer³⁵³.

La seu social de la Federació Local de Joventuts Llibertàries es trobava al carrer Topete núm. 68, local confiscat en el que es va organitzar l'Ateneu Juvenil Llibertari i el Secretari del qual era Manuel Ramos Castillo. Entre els seus membres destacats figuren Miguel Gil, Lluís Campa, René Progrès, Ramón Nevés, Lorenzo Roig, José Riberas, Josep Rusiñol, Fernando Villarroa Ariño, Josep Lleonart Canals, Francesc Rodriguez, Josep Ibarra Lloret i Enric Carbó Adell³⁵⁴.

L'agrupació local de MM. LL. solia reunir-se al local del carrer Font Vella núm. 79, seu del Sindicat de l'Ensenyament i Professions Liberals (del que sorgiria la major part dels seus membres, després de formar-se al seu si un Comitè Femení). Engegaran, entre d'altres iniciatives, un Comitè Femení de Solidaritat Llibertària i una Secció Femenina en la Mutualitat Cultural i Cooperativista. Seran freqüents els contactes amb Palmira Rubio, de les MM. LL. de Sabadell, arribant a realitzar aquestes intervencions en els mítings del

³⁵² *Vida Nueva*, núms. 6 (22-9-36), 7 (26-9-36), 8 (29-9-36), 11 (9-10-36), 37 (2-12-36), 90 (3-2-37), 56 (25-12-36), 200 (11-6-37), 166 (2-5-37), 175 (13-5-37) i 184 (24-5-37)

³⁵³ *Vida Nueva*, núms. 5 (18-9-36), 80 (21-11-36), 90 (3-2-37), 179 (18-5-37), 184 (24-5-37), 199 (10-6-37) y 200 (11-6-37); *AHCT, caixa citada*, Llibre Índex d'Associacions, diversos documents del Sindicat Musical Terrassenc CNT; *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 3, núm. 7.

³⁵⁴ *Vida Nueva*, núms. 3 (11-9-36), 8 (29-9-36), 37 (2-12-36) i 175 (13-5-37); l'Ateneu va tenir la seva seu anterior en el carrer Antonino Pio núm. 118. Véase también: *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 3, núm. 11; *AHCT, caixa citada*, Llibre Índex d'Associacions, apartat A.

Moviment Llibertari Espanyol que es van realitzar a Terrassa. Entre d'altres militants, podem destacar a Amparo Carceller, Rosa Sanjuán, Teresa Torrella, Concepció Padró i Concepció Arqué³⁵⁵.

La FRER estava representada a Terrassa per l'entitat Mutualitat Cultural i Cooperativista, la seu social de la qual estava al carrer Giner de los Rios núm. 15. Membres destacats van ser Joan Jové Vallès (President), Josep Rusiñol, Joan Pedro Pinjuan, Fidel Lechón, Josep Sanjenís, Isidor Noguera, Llorenç Roig, Jaume Carbó, Josep Reimbau, Joan Florensa i Giordano Moya.

Després de la confiscació de l'immoble del carrer Milícies Catalans (abans Sant Pere), núm. 34, va poder traslladar allí la seva seu i a mitjan desembre de 1936 va canviar la seva denominació oficial per la de “Ateneu Amics del Llibre”. Va formar part del Secretariat català de la FRER. Era freqüent la realització de cursets i conferències, ja que la seva finalitat era la de la “divulgació de l'art, la literatura i la ciència” També organitzaven xerrades-col·loqui i conferències a l'Escola Ferrer i Guàrdia, situada al carrer del Vall. Un dels freqüents conferenciants sobre qüestions ideològiques llibertàries era José Reimbau³⁵⁶.

Els estudiants d'ensenyament secundari eren els que engrossien les files de les Consciències Lliures CNT (FECL). Terrassa era també important en el pla educatiu i els llibertaris no eren aliens al moviment estudiantil, ja que una de les tasques bàsiques de la revolució havia de ser la de formar persones lliures i els millors mitjans per a això eren la cultura i el lliure pensament.

El “Ateneu Cultural Consciències Lliures” – dedicat a activitats culturals i amb una quota mensual d'una pesseta – tenia la seva seu a l'immoble confiscat

³⁵⁵ *Vida Nueva*, núms. 4 (15-9-36), 10 (6-10-36), 11 (9-10-36), 14 (20-10-36), 37 (2-12-36) i 90 (3-2-37).

³⁵⁶ *Solidaridad Obrera*, núm. 1741 (26-11-37); *Vida Nueva*, núm. 175 (13-5-37); *DOGC* núm. 317 (12-11-36); *AHCT, caixa citada*, Llibre Índex d'Associacions, apartat M; *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 3, núm. 12.

de la Ctra. de Martorell núm. 133. El seu Secretari era Jaume Solé Torras ³⁵⁷.

L'esquerra llibertària local, en el seu conjunt, compta amb una emissora de ràdio, denominada "Ràdio CNT-FAI Tarrasa", l'indicatiu de la qual és ECN 2, que té una antena d'ona normal de 200 metres, emetent en una freqüència d'1.500 quilocicles. Des de primers de novembre de 1936, la redacció del portaveu "Vida Nueva" s'encarregarà de radiar un programa de notícies diari, a les 8 i mitja de la nit.

Al seu torn, s'ha posat en marxa una Escola de Militants i segueix en funcionament la Cooperativa Mèdica Popular – propulsada per la FLS –, entitat d'assistència sanitària per als treballadors associats, sense ànim de lucre. Fundada el 1935, tenia les seves instal·lacions al carrer Sant Quirze (denominada Màrtirs del 6 d'octubre des del ple de l'Ajuntament del dia 4 de setembre de 1936) núm. 76 i era atesa per un cos facultatiu compost per dotze metges i una llevadora. Entre els especialistes més famosos es trobava Fèlix Martí Ibañez, assidu col·laborador de revistes llibertàries – com "Tiempos Nuevos", dirigida per Diego Abad de Santillán – i alt càrrec confederal en el Departament de Sanitat de la Generalitat, primer, i al Ministeri de Sanitat, després ³⁵⁸.

Després de la confiscació de l'immoble situat al Passeig de García Hernández, núm. 26, va traslladar allí les seves instal·lacions. El President de l'entitat era Josep Solà Casals ³⁵⁹.

Centres per a reunions i per a la realització d'activitats culturals i

³⁵⁷ No es pot entendre bé l'història del MLE sense saber l'importància fonamental que va tindre l'element cultural en la mentalitat dels seus militants, raó per la qual no és difícil trobar noms de grups anarquistes – grups d'afinitat d'al voltant dels deu memebres – referits al mateix: "Luz y Cultura", "Paso a la verdad", "Sembrando Ideas", "Generación Consciente", etc. El 5-12-37 es celebrarà a València una Conferència Nacional d'Estudiants Llibertaris. Al respecte: *Vida Nueva*, núm. 37 (2-12-36); *Solidaridad Obrera*, núms. 1721 (24-10-37), 1728 (10-11-37), 1729 (11-11-37) i 1746 (1-12-37); *ANC*, fons citat, caixa 215, expt. 3, núm. 5.

³⁵⁸ *Vida Nueva*, núms. 20 (12-11-36), 37 (2-12-36) i 176 (14-5-37); *L'Acció*, núm. 8516 (9-7-36); *DOGC*, núm. 317 (12-11-36); *FSS*, fons dipositat en l'Internationaal Instituut Voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam, caixa 331, paquet 40, "Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña, agosto 1938"; *Tiempos Nuevos*, núms. 1 (1-1-37), 2 (1-2-37), 4 (1-4-37), etc.

³⁵⁹ *ANC*, fons citat, caixa 215, expt. 3, núm. 4.

recreatives comuns, eren els Ateneus. A més dels ja citats, per ser específics de cada organització, es trobaven l'Ateneu Popular Estudis (situat al carrer Bartolomé Amat, núm. 42, figuraven com a President Joan Botey Fité i com a Secretari, Josep Vintró Güell, i a més de les activitats culturals normals – el promotor més important de les quals era René Progrés –, tenia en funcionament permanent una escola amb al voltant de 200 alumnes, aprofitant que abans ja hi havia una, dirigida per frares caputxins) i l'Ateneu Llibertari Temps Nous, amb seu al carrer Colom, núm. 169 ³⁶⁰.

20. Ullastrell:

En aquesta petita localitat, eminentment agrícola, va començar el camí cenetista amb un Sindicat d'Oficis Varis, amb uns 45 afiliats. No obstant això, s'arribaria a constituir un potent Sindicat de Camperols, amb 35 associats, contribuint al dit èxit la relació existent amb els confederals de la pròxima ciutat de Terrassa ³⁶¹.

21. Vacarisses:

Petit poble agrícola en què es va constituir un Sindicat Únic d'Oficis Varis, amb uns 68 afiliats, així com un Sindicat de Camperols amb 47 membres. El President dels confederals va ser Salvador Sendiu Utset i la seu es va instal·lar en una casa confiscada situada a la plaça de la República ³⁶².

22. Viladecavalls:

En aquesta petita localitat, limítrof de Terrassa, es va fundar un Sindicat Únic d'Oficis Varis, a l'agost de 1936, que comptaria amb 57 afiliats. El seu President seria Manel Font i la seva seu s'ubicaria a l'edifici confiscat del carrer Major núm. 1.

Posteriorment, arribaria a constituir-se un Sindicat de Camperols

³⁶⁰ *Vida Nueva*, núms. 40 (5-12-36), 179 (18-5-37) i 193 (3-6-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 3, núms. 8-9.

³⁶¹ *FSS, fons de la CNT dipositat en l' IIVSG d'Amsterdam*, caixa 331, paquet 40, *Estadística de los Sindicatos de la CNT en Cataluña*, agost 1938; *Campo*, núms. 12 (24-4-37) i 15 (29-5-37).

³⁶² *FSS, idem; Campo*, núm. 15 (29-5-37); *ANC, fons citat*, caixa 215, expt. 3, núms. 80 i 95.

confederal, amb 60 afiliats, representats per Miquel Casanova en el Comitè que organitzarien conjuntament amb la delegació local de la Federació de Treballadors de la Tierra-UGT, denominat “Control de Treballadors de la Terra CNT-UGT Viladecavalls”, un organisme que utilitzaria l'immoble confiscat situat al carrer del 14 d'abril, núm. 3 ³⁶³.

REPERCUSIONS DELS “FETS DE MAIG” DE 1937

Qualsevol obra que tracti de la guerra civil fa algun esment als denominats “Fets de Maig”: els combats ocorreguts als carrers centrals de la ciutat de Barcelona, durant els dies 3 al 6 de maig de 1937, entre militants de les diverses faccions antifeixistes i amb les forces d'Ordre Públic. Resultat: uns 500 morts i més de 1000 ferits.

Què va passar? Hi ha pluralitat d'enfocaments sobre aquest tema, però hi ha un que és majoritari entre l'historiografia popular existent i amb el què no estem d'acord: s'ha divulgat massivament l'idea de què la CNT i el POUM es van rebel·lar contra les autoritats existents. També hi ha un altre bastant important, encara que amb molta menys intensitat que l'anterior, que manifesta que les lluites ocorregudes entre les files antifeixistes van ésser possibles gràcies a una “jugada” geopolítica dels comunistes, seguidors de les instruccions de Moscó.

No és l'objecte d'aquest llibre, però, com ens hem de pronunciar sobre els fets, nosaltres ens atindrem estrictament a allò que sí està provat pels documents i des de l'òptica de l'història del moviment llibertari. El resumen és que ens trobem davant una situació que descobreix a la resta de forces antifeixistes els greus problemes interns de la més important organització del moviment llibertari

³⁶³ FSS, *idem*; Campo, *idem*; ANC, fons citat, caixa 215, expt. 3, núms. 104-105.

català, l'anarcosindicalista CNT. I, sobre aquest coneixement del rival polític, portarà a terme la seva tasca de Govern fins al final de la guerra.

A causa de la divisió existent a les files de la militància (cada vegada més important des de feia ja mesos ençà), és la pròpia direcció del moviment llibertari la que ha de donar les consignes de deixar de combatre i tornar a casa a la part dels seus militants que estan lluitant als carrers contra les forces d'Ordre Públic i militants d'altres organitzacions (principalment, del PSUC i Estat Català). Com sempre havia passat, l'espontaneisme havia fet novament acte de presència, a més d'ésser el resultat d'una forma de funcionar internament molt diferent a la de qualsevol altra organització del Front Popular d'Esquerreres de Catalunya...

Joan Garcia Oliver, en aquest moment Ministre al Govern central republicà, havia sigut company de Durruti, Ascaso, Gregorio Jover, Ricardo Sanz, Alfonso Miguel, Dionís Eroles Batlle, etc. En temps no massa llunyans formaven el grup d'acció "Nosotros" o "Los Solidarios". Ara, els que no havien mort estaven lluitant al front amb càrrecs de comandament molt importants o bé tenien responsabilitats de primer ordre a l'Administració Pública i a l'organització confederal ³⁶⁴.

Quí era més "revolucionari" al juliol de 1936?... I al maig de 1937?...Els que sabien que no tindrien el suport de les democràcies burgeses occidentals contra "els nacionals" i els seus aliats si imposaven la dictadura cenetista a Catalunya (tot el contrari), a més a més d'haver de lluitar a la resta de l'Espanya republicana contra les altres forces antifeixistes, sense tenir la força numèrica i militar necessària per triomfar, o bé, els que "passaven" de totes aquestes

³⁶⁴ Per exemple, Alfonso Miguel ocupava el càrrec de Secretari General de la Federació Local de Sindicats de Barcelona, la més important de tot l'Estat republicà (*Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 7-8, 1 i 15/04/37). Respecte a Dionís Eroles, durant els "Fets" era Cap dels Serveis de la Comissaria d'Ordre Públic, seria destituït –juntament amb Rodríguez Salas– pel Ministre de Governació i seria posteriorment Secretari del Comitè Regional català de la CNT (Miquel AMORÓS, op. Cit. Pp. 227-228). Va formar part del grup d'afinitat "Nosotros", segons Eduardo GONZALEZ CALLEJA: "El fracaso de las milicias políticas", del llibre col·lectiu *La República: esperanzas y decepciones*, Barcelona, Ediciones Folio S.A. (:La Guerra Civil española, 1), 1996, p. 82.

consideracions lògiques o raonaments “possibilistes”, impulsats únicament pel seu cor, pels seus sentiments, pels seus ideals...cada dia més llunyans...i en constant contrast amb una realitat diària quotidiana cada vegada més trista i gris.

Una cosa sí podem dir al respecte: tan militants d'un com de l'altre bàndol van lluitar amb les armes a la mà durant la guerra i després de la seva finalització “oficial”, es van jugar la vida, la van oferir sempre al seu Ideal i a l'organització en la que tenien dipositades les seves esperances d'aconseguir, algun dia, una societat llibre i sense cap tipus de classes socials.

A nosaltres tan sols ens interessa ressaltar diversos fets que tenen incidència sobre la dita qüestió, doncs és evident la lluita existent entre els integrants del sector marxista i l'interès del PCE/PSUC per l'augment del seu poder a qualsevol preu, però no la lluita entre la CNT i la resta del sector antifeixista ni molt menys la intenció d'anar conjuntament amb el POUM per donar un cop d'estat revolucionari:

1.- Quatre líders històrics anarcosindicalistes – d'una enorme influència entre els distints sectors de l'esquerra llibertària anterior a la guerra – formen part del govern unitari central republicà de Llarg Caballero, quan els successos succeeixen. Tots intervenen decissivament per a què els militants cenetistes tornin a casa seva i deixin d'enfrontar-se contra els què han començat la lluita, que són els altres.

Segons el fill d'Horacio Martínez Prieto (Secretari General de la CNT durant la guerra civil), Cèsar MARTINEZ. LORENZO, quan surten del Govern central “es lamentaran amb insistència de no haver pogut realitzar la desena part del que havien desitjat. Descriuran com en el Consell de Ministres, comunistes, socialistes de dreta i republicans s'agrupaven contra les iniciatives dels llibertaris, considerant-les massa atrevides i revolucionàries (...) més, igual que republicans, comunistes i socialistes de dreta van torpedinar a la CNT, els llibertaris van torpedinar a aquests mateixos republicans, comunistes i socialistes de dreta, els van impedir aplicar lleis i decrets reaccionaris. I va ser aquesta obra

d'obstrucció dels anarquistes en el govern el veritablement positiu. Si no van poder fer gran cosa en els seus respectius Departaments, el seu pes va ser immens en el Consell de Ministres. Van protegir sistemàticament les conquestes revolucionàries del proletariat (...) no van permetre cap atac contra les col·lectivitats agrícoles ni contra el poder dels sindicats, contra la democràcia social i l'autogestió obrera. Els Ministres llibertaris van actuar també perquè la CNT no fos privada d'armes o municions ni apartada dels comandaments militars; van evitar el debilitament de les tropes anarquistes i es van oposar a tota injustícia respecte a la CNT, a tot atac a la seva força adquirida abans de novembre de 1936 “.

És a dir: a més a més d'ocupar càrrecs en diversos tipus d'organismes de les diferents Administracions Públiques i a l'Administració Local, la CNT també estava interessada en continuar amb la mateixa política seguida fins ara (des del començament de la guerra) i tenir els seus representants en els governs central i autonòmic, com pot observar-se fàcilment per la seva trajectòria posterior als “Fets” - al llarg del què resta de conflicte bèl·lic - i que continuarà fins i tot després de l'exili, participant, fins al gener de 1947, a diversos governs republicans.

Per als seus propis plans immediats, la sortida de Largo Caballero i els esdeveniments negociats posteriors van suposar un retrocés considerable, doncs els dirigents confederals volien continuar al sí del mateix, sense perdre pes polític específic. És totalment fals que la CNT tingués la intenció de sortir d'ambós governs i, molt menys, que vulgués donar un cop d'estat a Catalunya, per governar en solitari o amb el POUM. No hi ha cap prova en dit sentit.

2.- Com ja s'havia deixat escrit per alguns protagonistes de la guerra i historiadors (i ara han confirmat Antonio Elorza i Marta Bizcarrondo en un treball de documentació molt seriós i rigorós, estudiant els arxius dels serveis secrets soviètics), el PCE era el partit del Kremlin, a la qual cosa cal afegir que, a Catalunya, ho era el PSUC. És a dir: la seva política seguia les direccions que

anava decidint el PCE de l'URSS, els interessos de Stalin.

3.- Com es comprovaria amb la caiguda de Largo Caballero, la major part de la direcció del PSOE i el PCE eren contraris al Govern central i a la política d'aquest.

Ambdós partits estaven clarament a favor de les propostes “tot el poder per al Govern” i “comandament únic militar”, quelcom absolutament lògic en un Govern central estatal i més estant en una situació de guerra com la que s'estava vivint. Dues qüestions fonamentals com eren tot allò que s'ha relacionat amb les Forces Armades – i el seu aprovisionament, és a dir, la indústria de guerra – i tot allò que s'ha relacionat amb l'Ordre Públic a la rereguarda, estaven fora del control del Govern central en tot el territori català i aragonès, a més del basc.

4.- Largo Caballero, malgrat ser Ministre de la Guerra, havia d'anar fent escrits de petició a Lluís Companys en aquesta matèria. I és que Defensa era una “matèria” o “competència” de la que es va haver de fer càrrec la Generalitat, encara que no estava previst al seu Estatut d'Autonomia, doncs davant l'intent de cop d'estat, d'ocupació militar il·legal del poder a Catalunya, l'Aragó, etc., van ésser les organitzacions antifeixistes i el voluntariat popular els que van treure “les castanyes del foc”.

Un exemple d'això és la carta de data 3 d'abril de 1937 (registre d'entrada de la Secretaria Particular de la Presidència de la Generalitat núm. 2818, de 19-4-37) en la que li diu que indiqui al Conseller de Defensa que la incorporació a files dels individus pertanyents a les quotes dels anys 1932 a 1935, ordenada per l'Orden-Circular “del Ministeri de la Guerra del poder central de data 17 de febrer últim (Gasetta del 21 del mateix mes) (...) i el que és norma de conducta per part de les autoritats de Catalunya, dependents de la Conselleria de Defensa, respecte a la mobilització en aquesta regió autònoma. Em diu per part de l'Organització Telefònica Obrera Espanyola que als empleats de telèfons que treballen a Catalunya, se'ls obliga a la incorporació i que quan han invocat l'excepció que es fa en l'Ordre Circular esmentada del Ministeri de la Guerra,

se'ls ha contestat que el reclutament a les províncies catalanes es verifica d'acord amb les disposicions del Govern de la Generalitat. Com es tracta sens dubte d'un error d'interpretació, agrairé VE tingui la bondat d'indicar al Sr. Conseller de Defensa que la mobilització es porta a efecte a Catalunya d'acord amb la disposició legal que li determino, a fi que no hi hagi dualitats de criteri i també per no perjudicar els serveis auxiliars de guerra, quals són els serveis de Comunicacions”.

5.- La sortida del POUM del govern unitari català després de la remodelació de desembre de 1936, va servir, com exposa Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, per a “l'increment de la influència del PSUC sobre el Consell de la Generalitat (...) El Consell format aquell desembre de 1936 va arribar fins a la crisi de març de 1937, quan les relacions entre anarquistes i la resta de les forces polítiques i socials eren cada cop més tenses. Es va produir una greu divisió, cosa que va obligar a remodelar algunes carteres: el 4 d'abril, la nova distribució de les Conselleries va ser: Finances i Cultura, Josep Tarradellas (ERC); Seguretat Interior, Artemi Agudé (ERC); Agricultura i Abastaments, Josep Calvet (UR); Treball, Obas Públiques i Justícia, Joan Comorera (PSUC); Economia, Serveis Públics, Sanitat i Assistència Social, Josep Juan Domènech (CNT); Defensa, Francesc Isgleas (CNT)...”³⁶⁵.

Seria un efecte més dels plans de gran envergadura que els comunistes durien a terme, per quant, com exposa SOBREQUÉS CALLICÓ, “la crisi es va

³⁶⁵ César M. LORENZO, *Los anarquistas españoles y el poder*, París, Ruedo Ibérico, 1972, pp. 208-209. Al·lusió a l'obra de'n Antonio Elorza i Marta Bizcarrondo “Queridos camaradas” (Barcelona, Planeta, 1999) -, en la que es manifesta expresament que el PCE era un partit al servei de la URSS, recollida per Javier Tusell en el seu comentari respecte a dit llibre, titulat “Cuando el PCE era el partido del Kremlin”, aparegut en *La Vanguardia. Revista*, suplement dominical del diari “La Vanguardia” del dia 20-6-99, p. 21. També, el que ha dit Josep Lluís Martín, “La política de gobierno del PSOE” en: VV. AA., *La guerra civil, 2. Actes del II Seminari sobre la guerra civil i el franquisme a Catalunya. Barberà del Vallès, 14 i 15 de març de 1997*, Barberà del Vallès, Ajuntament, 1998, pp. 50-51, amb introducció i col·laboració de Francesc Bonamusa). Sobre l'escrit de Largo Caballero a Lluís Companys, carta de data 3 de abril de 1937 (registre d'entrada de la Secretaria Particular de la Presidència de la Generalitat núm. 2818, de 19-4-37). en *ANC, Fons Generalitat de Catalunya 1931-1939, dipositat a l'AHN-SGC, Salamanca*, caixa 11, expt. 6.. Sobre el Govern, Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, *Catalunya i la guerra civil*, Barcelona, Edicions d'Ara, 1983, pp. 149-153.

mantenir sense la solució necessària, que no va arribar fins després dels fets del mes de maig (...) Els directors de la política de la Generalitat encara van intentar arribar a un acord amb les forces polítiques, i el 16 d'abril es va formar un nou govern, que va ser el que es va enfrontar amb les violències dels últims dies del mateix abril i els primers de maig. Aquest Consell estava format per: Conseller Primer i Finances, Josep Tarradellas (ERC); Cultura, Antoni Maria Sbert (ERC); Seguretat Interior, Artemi Agudé (ERC); Agricultura, Josep Calvet (UR); Justícia, Joan Comorera (PSUC); Abastaments, Josep Miret (PSUC); Treball i Obres Públiques, Rafael Vidiella (PSUC); Serveis Públics, Josep Juan Domènech (CNT); Sanitat i Assistència Social, Aurelio Fernández (CNT); Economia, Andreu Capdevila (CNT); Defensa, Francesc Isgleas (CNT)” .

Hem recordat quí estava al Govern de la Generalitat, a més a més d'ERC i el PSUC, abans i en el moment en què ocorren els fets: la CNT. I el dia 5, quan encara no s'han acabat, comença a funcionar un nou, petit i provisional Govern, format per Carles Martí Feced (ERC), Antoni Sesé Artaso (PSUC/UGT), Joaquím Pou Mas (UR) i Valeri Màs Casas (CNT). El dia 6, Antoni Sesé, mort a causa d'un atemptat abans de prendre possessió del seu càrrec, fou substituït per Rafael Vidiella. I fins el dia 29 de juny - per tant, quasi dos mesos després - no arribaria a formar-se un nou Govern català sense la CNT.

La CNT no va formar part del mateix - del projecte de Govern del dia 28 de juny, que no arribà a constituir-se - per no voler acceptar la presència d'ACR, doncs sí que Companys li va oferir tenir representació al mateix. Es tractava d'un Govern on la CNT no tindria 4 representants, com va tenir des de desembre, però sí 3, com a finals de setembre. En aquesta ocasió figuraven al proper Consell Executiu Joan Garcia Oliver (Serveis Públics), Germinal Esgleas (Economia) i Robert Alfons Vidal (Sanitat i Assistència Social). Al seu costat, ERC tindria també 3 Conselleries (entre elles la de Governació, a càrrec de d'en

Antoni Maria Sbert), el PSUC igual, UR 1 i ACR 1, però sense cartera³⁶⁶.

Greu error, doncs ACR ja havia estat al Govern abans de la guerra i havia sigut un soci típic d'ERC, com també ho va ésser, en el seu moment, l'USC, un dels partits fundadors del PSUC, adherit a la III Internacional.

Insistim, per tant, en un detall clau: la CNT estava al Govern català, era Govern, formava part del mateix, quan passen els "Fets". I ni va preparar ni va donar un cop d'Estat.

Tot indica que és a les files del POUM, dels bolxevics-leninistes i d'alguns grups de defensa confederal i agrupacions molt importants de militants anarquistes - com "Els Amics de Durruti" - on es poden trobar els que sí pretenen combatre i anar més enllà, realitzar una mena de cop d'estat a Catalunya, enderrocar la Generalitat i posar en el seu lloc a una Junta Revolucionària que imposaria una dictadura obrera, fent la revolució d'una vegada per totes, basant-se en els sindicats per controlar tota la vida econòmica i social catalana. I el moment escollit va ésser quan es podia aprofitar la típica i tradicional solidaritat dels militants confederals, que (una vegada més, com s'havia fet des de dècades anteriors en les lluites de la gran família confederal anarcosindialista) surten espontàniament en ajut dels companys atacats – per tres camions de guàrdies d'assalt, sota el comandament directe del Comissari General d'Ordre Públic, Rodriguez Salas (PSUC), gràcies a una ordre firmada pel Conseller de Seguretat Interior, Artemi Aguadé (ERC) - a la seu de la Companyia Telefònica de la plaça de Catalunya, sobre les tres de la tarda.

Però no sols Defensa - una competència de la Generalitat que no estava recollida en el seu Estatut d'Autonomia - era una matèria difícil en les relacions del Govern central amb el Govern català: els propis Ministres anarcosindicalistes tenien conflictes competencials amb els seus homònims del Principat, malgrat pertànyer tots a la mateixa Confederació.

Un exemple del dit problema quotidià és un altre escrit que Largo

³⁶⁶ *L'Avenç*, núm. 0, desembre 1976, pp. 55-62.

Caballero, en qualitat de President del Consell de Ministres, dirigeix a Lluís Companys el dia 12 d'abril del mateix any (segell de data de sortida 14-04-37, registrat d'entrada en el Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya el 22-04-37, núm. 2711), en el que li fa trasllat d'una nota que ha rebut de part del Ministre de Comerç – que era el cenetista possibilista valencià Juan López Sánchez – que diu, entre d'altres coses, el següent “el Decret de la Presidència del Consell de 2 de desembre de 1936, va dictar les normes a què havien de subjectar-se les exportacions de productes a l'estranger, així com les operacions de compensació que es plantegessin per entitats i particulars. L'orientació del Decret és sotmetre, tant unes com altres transaccions, a una fiscalització rigorosa d'aquest Ministeri i del d'Hisenda, per procurar que els preus es trobin dins els límits normals de les cotitzacions a l'exterior y evitar així l'evasió de capital que per mitjà de trameses clandestines de mercaderies, o ben fingint valoracions depreciades, poguessin realitzar-se (...) En primer lloc, cada dia presenta caràcters més aguts l'autonomia que en matèria economicocomercial s'ha abrogat el Govern de la Generalitat de Catalunya, que no exigeix per a les exportacions que es realitzen des de la regió sotmesa a la seva jurisdicció, autoritzacions d'aquest Departament, ni tampoc són sol·licitades per a les operacions de compensació (...) Tota aquesta situació, exposada a grans trets, i que podria ser origen d'un informe detallat que ho precisaria amb major exactitud, conduiria evidentment a una desarticulació econòmica totalment perjudicial per als interessos de l'economia de la zona lleial al Govern de la República, sense excloure la de Catalunya, per la qual cosa creu aquest Ministeri que és de la màxima urgència abordar la resolució d'aquest problema per arribar a solucions definitives en què s'impliquin les responsabilitats del Govern de la Generalitat i del Govern de la República...” i Largo Caballero li diu textualment a Companys “...pregant-li se serveixi recordar a les Autoritats competents d'aquesta Generalitat de Catalunya, la conveniència d'observar el més exacte compliment del Decret d'aquesta Presidència de data 2 de Desembre de 1936,

referent al règim d'exportacions de productes a l'estranger “³⁶⁷.

Des de feia ja uns mesos, el PSUC no havia aconseguit les seves pretensions sobre la nacionalització de la indústria de guerra, la creació d'un Departament específic sobre la mateixa – al front del qual estaria un membre de la dita organització – o, si s'escau, la titularitat del Departament de Defensa, davant la negativa de la CNT.

Eren importants aspiracions les del PSUC, adherit a la III Internacional, seguidor de les consignes (és a dir, ordres) de Moscó, el referent a Catalunya del PCE, perquè, entre d'altres acords aconseguits per la coalició antifeixista en la reunió del 10 de febrer de 1937, sota la presidència del President de la Generalitat, figuraven els següents:

“Acord i declaració pública per part de les organitzacions responsables, representades en el Govern, que seran desautoritzats i sancionats aquells afiliats que no acatin les disposicions oficials del Govern de la Generalitat (...) Prohibició, a tots els elements de les organitzacions representades en el Govern, de les manifestacions i actes que ataquin persones i organismes de les ciutats organitzacions (...) Compliment del Decret de mobilització, incorporant immediatament a totes les lleves dels anys 1934 i 1935 i enquadrant les Milícies dins un Exèrcit Popular sota el comandament únic, coordinat amb l'Estat Major Central i sotmès al Reglament i Codi que seran promulgats amb tota urgència (...) Constitució immediata del Consell Superior de Defensa (...) Declaració d'urgència del projecte d'unificació de les actuals Forces d'Ordre Públic “³⁶⁸.

Van començar les provocacions als confederals - segons diuen alguns - ja des de la publicació del Decret de 4 de març sobre Ordre Públic, incloent-hi

³⁶⁷ Idem, p. 154. Sobre l'escrit que Largo, en qualitat de President del Consell de Ministres, dirigeix a Lluís Companys el dia 12 d'abril del mateix any (segell amb data de sortida 14-4-37, registrat d'entrada en el Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya el 22-4-37, núm. 2711), *ANC, fons citat*, caixa o lligall 12, expt. o document 1.

³⁶⁸ Sobre les pretensions conflictives del PSUC, es poden mirar les reunions mantingudes per la Junta de Seguretat Interior el 29-1-37 i 6-2-37 (*ANC, fons citat*, caixa o lligall 283, expt. o document 9, núms. 4-8). Respecte als acords adoptats el 10-2-37, sota la presidència del President de la Generalitat, *ANC, fons citat*, caixa 11, expt. 1, núms. 20-1 i 20-2). També s'ha de mirar l'informe emés per la Confederació (la CRT de Catalunya) a Lluís Companys davant la crisi del Consell Executiu de març de 1937 (*ANC, fons citat*, caixa 11, expt. 5) i les actes de les reunions de Lluís Companys amb representants de ERC, UGT, UR i CNT, els dies 11 i 13 d'abril, davant la crisi del Govern de la Generalitat (*ANC, fons citat*, caixa 11, expt. 6, núm. 2).

molts actes arbitraris contra ells, incloent detencions. L'exemple més important de la forma d'actuar de la Conselleria de Seguretat Interior és el de Puigcerdà, que va costar la vida a tres cenetistes (incloent l'Alcalde), ocorregut el 27 d'abril. Igualment, els dies anteriors al 2 de maig, els carrers de Barcelona van ser objecte d'escorcolls, desarmament i detenció de cenetistes per les forces d'Ordre Públic. El portaveu confederal, “Solidaridad Obrera”, del mateix dia 2, llançava la consigna de no deixar-se desarmar.

Quan - al començament dels “Fets de Maig” - les forces d'Ordre Públic van atacar l'edifici de la Companyia Telefònica, a espatlles del conjunt del Govern català, en la citada empresa – que prestava un servei fonamental en temps de guerra, no s’ha d’oblidar mai - hi havia un representant de la pròpia Generalitat i un Comitè de Control CNT-UGT. I encara que s'ha esmentat molt la feina d'agitació del POUM i de grups o agrupacions anarquistes – com la de “Els Amics de Durruti “– en la lluita, el ben cert és que el factor decisiu que va desencadenar la generalització de la mateixa per la ciutat va ser que alguns Comitès de Defensa Confederal (alguns autors parlen del paper decisiu del Comitè de Defensa del Centre) van complir amb el vell precepte - no escrit – del suport mutu, de la solidaritat confederal entre els “companys” llibertaris.

Van funcionar l'espontaneïtat (allò que havien pretès els que van preparar l'origen del conflicte) i les moltes ganes d'actuar per la força contra l'ordre polític d'aquell moment que tenien molts dels què actuaven a les files antifeixistes. I el conflicte generat va poder ésser utilitzat políticament per reforçar el poder del Govern central republicà (la Generalitat va perdre les competències d'Ordre Públic i Defensa) i per realitzar els canvis que pretenien els comunistes.

La Confederació Regional del Treball de Catalunya no va sortir derrotada de la confrontació bèl·lica als carrers barcelonins, però molts dels seus militants, els que van haver de deixar les barricades i tornar a les seves ocupacions habituals sense més ni més, complint amb el que els demanaven els seus líders,

segur que no entenien gaire el què passava o bé les raons per les quals havien exposat la seva vida i havien vist morir a tants i tants companys.

Va ésser una derrota política, doncs la CNT va descobrir les seves interioritats als dirigents de la resta d'organitzacions, el seu autèntic “punt prim”: no sols no era una organització amb una autoritat centralitzada les ordres de la qual eren executades immediatament per tots els components d'aquesta, sinó que hi havia una gran falta de cohesió entre els militants que la dirigien en els seus diferents nivells estructurals ³⁶⁹.

Un comunicat conjunt dels Comitès Regionals catalans de la CNT i la FAI (Valeri Mas i Severino Campos eren els seus respectius Secretaris Generals en aquell moment) va ésser emetre per la ràdio en la nit dels dies 5 al 6 de maig de 1937, a més de ésser publicat a *Solidaridad Obrera* del dia 6. Pel seu interès, el reproduïm sense traduir-lo:

“ Nos vemos sorprendidos por una octavilla que circula por la ciudad avalada por “Los Amigos de Durruti”. Su contenido absolutamente intolerable y en pugna con las determinaciones del movimiento libertario, nos obliga a desautorizar plenamente su contenido. Conste así a todos los camaradas y a la opinión en general. Desautorizamos categóricamente este manifiesto y señalamos que ayer nos vimos obligados a desautorizar otro.

Los Comités Regionales de la CNT y de la FAI no estamos dispuestos a que nadie especule con nuestras organizaciones ni puede nadie hacer el juego a posiciones dudosas o tal vez a maniobras de auténticos agentes provocadores. Que cada cual se atenga a las consignas de estos Comités. Ya constituido el Consejo de la Generalidad, debe cada cual aceptar sus decisiones puesto que en él estamos representados. ¡Fuera las armas de la calle!”³⁷⁰.

La calma havia tornat tant a la capital com a la resta de localitats catalanes, temorosos d'una possible guerra civil dins la pròpia guerra que s'estava vivint. I es que el Govern central republicà tampoc havia perdut el temps,

³⁶⁹ José PEIRATS, *La CNT en la revolución española. Tomo 2*, París, Ruedo Ibérico, 1971, pp. 137-173.

³⁷⁰ Miquel AMORÓS, *La revolución traicionada. La verdadera historia de Balius y Los Amigos de Durruti*, Barcelona, Virus Editorial, 2003, pp. 225-226. Aquest llibre aporta molta informació sobre els “Fets de Maig” i és de lectura imprescindible per a un bon coneixement del tema.

aprofitant la situació de conflicte greu existent en una part del “seu” territori: d’una banda, per Decret del dia 4, tots els Serveis d’Ordre Públic de Catalunya passaven a dependre del Govern central, quan la Comissaria General d’Ordre Públic de Catalunya s’havia restablert per Decret del 25 de juny d’aquell mateix any; d’altra, per Decret del dia 5, el Departament de Defensa de la Generalitat (que s’havia creat per Decret de la Generalitat de data 3 d’agost, als setze dies de començada la guerra) és suprimit i les seves funcions són assumides per Sebastián Pozas Perea, Cap de la Divisió Orgànica de Catalunya³⁷¹.

Els que havien sortit al carrer a lluitar, havien tornat a les seves llars després de convèncer-se que les consignes que donaven els dirigents llibertaris eren autèntiques. Teòricament, no estaven derrotats i s’havia obrat amb valentia davant la provocació, però la trajectòria confederal en els governs autonòmics i central els demostraria que la resta de les organitzacions importants no volia governs unitaris, compartits, sinó anar cap a la concentració del poder en les menys mans possibles. Ells no estaven preparats - ni les seves organitzacions tampoc – per a aquest tipus de lluita, com van demostrar quan va començar la guerra.

Negrín va oferir dos Ministeris a la CNT el 17 de maig, però aquesta no va voler formar part del nou Govern, no obstant ser el mateix número de Ministeris que amb anterioritat li havia ofert Largo Caballero.

D’una reunió conjunta dels Comitès Regionals catalans de la CNT i de la FAI, a més de la Federació Local de Sindicats Únics de la CNT de Barcelona, celebrada el 22 de maig, va sortir una resolució dels mateixos, que va ésser publicada a Solidaridad Obrera, amb el següent contingut:

“Dando cumplimiento al acuerdo recaído en el Pleno Regional de Locales y Comarcales celebrado en Barcelonaa el día 22 de los corrientes sobre el comportamiento de los componentes de la entidad denominada Los Amigos de Durruti, quienes en diferentes manifiestos hechos públicos los días 4 y 5 de mayo, y otro posterior a ambas fechas, así como en su periódico El Amigo del

³⁷¹ DOG de dates 26-06-36, 4-08-36 i 7-05-37; Gaceta de la República de data 5-05-37.

Publeo, de fecha 20 de los corrientes, reitera gravísimas calumnias contra el Comité Regional de la CNT y contra algunos militantes de ambas organizaciones (confederal y específica), y habiendo finido en más del doble el plazo dado por el mencionado Pleno Regional de Locales y Comarcales para que presentasen las pruebas acusatorias pertinentes, y como éstas no han sido presentadas a pesar de todos los requerimientos, COMUNICAMOS a las organizaciones, confederal y anarquista, que deben proceder a la expulsión del seno de las mismas de todos los pertenecientes a la dicha entidad Los Amigos de Durruti que no hagan públicamente manifestaciones en contra de la posición mantenida por dicha agrupación. Asimismo hacemos saber que esta misma agrupación, ni ninguna otra al mérgen de nuestros organismos, está autorizada para emplear en su documentación, privada o pública, los anagramas de la Confederación Nacional del Trabajo y de la Federación Anarquista Ibérica (CNT-FAI)³⁷².

D'altra banda, el dia 22 comença a Catalunya un procés de negociacions entre la CNT i l'UGT, al proposar aquesta última subscriure un pacte d'unitat d'acció i la creació d'un Comitè Permanent d'Unitat d'Acció, el qual tindria per finalitat la de "millorar i perfeccionar el Comitè d'Enllaç UGT-CNT que fins ara ha vingut funcionant (...) Les seves atribucions tindran caràcter executiu per a tot el què es refereixi a la realització pràctica del pacte". Una de les seves funcions bàsiques seria la de treballar per a "l'organització de Comitès Permanents a totes les comarques i localitats, rebent aquests Comitès l'orientació en el seu treball del Comitè Permanent d'Unitat d'Acció UGT-CNT".

En un altre tipus de qüestions, un Decret de la Presidència del Govern català suposa que a partir de llavors, l'impost d'utilitats ja no es deduirà dels salaris dels treballadors, sinó que correspondrà fer-lo a les empreses, organismes o empresaris individuals per als que prestin els seus serveis³⁷³.

La situació política confederal als Ajuntaments vallesans va ésser la següent al llarg d'aquell tràgic mes de maig:

³⁷² Es tracta de l'acta de la reunió dels susdits Comitès en data 27-05-1937, dipositada a l'IIGS d'Amsterdam, recollida literalment a les pp. 246-247 del llibre de Miquel AMOROS, *La revolución traicionada. La verdadera historia de Balius y Los Amigos de Durruti*. No obstant aquesta resolució, els membres van continuar a la CNT, encara que es van anar dispersant i es considera com a data final de l'agrupació el mes de març de 1938 (ídem, pp. 357-358).

³⁷³ DOG de data 14-05-37.

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

No hi ha canvis en relació amb el mes anterior.

Sobre l'activitat del Consistori d'Ullastrell, assenyallem alguns acords adoptats en els plens dels dies 8 i 18: “en quant a les Joventuts Llibertàries, s'acordà que paguin 5 pessetes pel fluit elèctric consumit a la casa que ocupen fins el 31 de març darrer i 3 pessetes cada mes a partir del dia primer del corrent mes de maig”; com ja es va fer amb altres carrers, als que se'ls va canviar el nom per un altre (Pau Iglesias, Carles Marx, Francesc Layret, etc.), a proposta del portaveu confederal, Salvador Solé, es canvia el nom del carrer Nou, passant a nomenar-se oficialment “Pere Kropotkine”; “a proposta de la Comissió de Finances i a l'objecte de facilitar moneda fraccionària als veïns d'aquesta localitat, i per evitar la circulació de vals posats en circulació pels industrials d'aquest poble, s'acorda fer una emissió de bons de pesseta, numerats del 1 al 400, i una de bons de 50 cèntims, enumerats del 1 al 1.100, els quals finiràn el dia 16 de maig de 1938 (...) el seu import de 950 pessetes quedarà dipositat a la Caixa Municipal en bitllets del Banc d'Espanya”, i, finalment:

“autoritzar al ciutadà Ramón Martí Roca, del Centre Administratiu Subirachs de Barcelona, perquè en nom i representació d'aquest Ajuntament, cobri de la Generalitat de Catalunya la quantitat de 1.064 pessetes corresponents a dues pessetes diàries dels refugiats de guerra en aquest Municipi. L'esmentada Comissió (la de Cultura, Sanitat i Assistència Social), tenint en compte la quantitat percebuda per aquest Ajuntament per subvenir a les despeses dels refugiats de guerra en aquest Municipi durant els últims dies del mes de novembre, el (mes) de desembre i gener últim, i que l'esmentada quantitat de 1.992 pessetes percebudes és insuficient per cobrir la quantitat de 4.003,45 pessetes import de les factures presentades, per una part, i, per altra, que també sembla insuficient per cobrir dites despeses encara que només sia a raó de dues pessetes diàries per refugiat, s'acorda autoritzar a la Presidència i al Secretari d'aquest Ajuntament per tal que gestionin el cobrament, quan menys, d'una o altra de les diferències”.

A l'Ajuntament de Viladecavalls destaquem els següents acords, adoptats en els plens dels dies 16 i 23: constituir la Comissió Administradora de la Propietat Urbana, d'acord amb el Decret publicat en el DOG del 9 d'abril, doncs

“el cens de llogaters d’aquest municipi és inferior a cent”, formada per dos consellers municipals (Miquel Cortés Raventós i el confederal Miquel Casanova Picó) “ i el paleta d’aquesta població en Benet Turu Corbera”, i, “per resoldre el problema de la manca de moneda fraccionària, per als canvis (...) efectuar l’emissió de paper moneda per un import total de 4.000 pessetes, posant-les en circulació de la manera següent: 2.000 pessetes en bitllets d’una pesseta i 2.000 més de 0,50 pessetes, de curs legal obligatori per a tot el terme municipal”.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Cerdanyola del Vallès, on l'Ajuntament funciona mitjançant un govern conjunt unitari de totes les organitzacions que ho componen, l'Alcalde segon (el cenetista Jaume Feliu Nieves) ha d'ocupar l'Alcaldia interinament des del ple del dia 9, a què acudeixen els consellers d'UR, UGT, POUM i CNT, però no els d'ERC (entre els que es troba l'Alcalde i contra el que es decideix presentar una denúncia judicial en el ple del dia 27, per apropiació indeguda de la quantitat de 10.000 pessetes de la Caixa municipal, a més de declarar-se incompatible el Consistori amb els consellers d'ERC, per haver-se absentat del municipi sense cap explicació ni causa justificada).

Entre els acords adoptats en aquest mes, destaquem alguns adoptats en els plens celebrats els dies 13 i 27: “anticipar de la Caixa Municipal una quantitat als mestres de l’Escola Nova Unificada que es troben en aquesta vila prestant servei, reintegrant-los (els diners) tant prompte els percebin de la Generalitat”; “comunicar a les organitzacions CNT, UGT, POUM i UR per tal de què nomenin un company amb el fi d’actuar en el Tribunal Popular, que llur nomenament en donguin compte a aquest Consell Municipal per tot el dia disset de l’actual”, ja que els consellers d’ERC no assistien als plens des del començament del mes; sobre el tema de la municipalització de la riquesa forestal, la formació “d’una Secció del Servei Forestal on estiguin representades les tres sindicals” i “digirir-se al Cap del Servei Forestal de la Generalitat de Catalunya, per tal de que nomeni un enginyer o tècnic amb el fi de que informi

sobre l'estat en què es troben els boscos d'aquest terme municipal", doncs, desenvolupant ara allò que ja s'havia acordat en els plens dels dies 23 de novembre i 27 de gener, "l'extracció i venda de la fusta i la llenya dels boscos d'aquest terme municipal, siguin a compte d'aquest Municipi, però en quant a l'administració (aquesta) correrà a càrrec del Sindicat de Camperols" de la CNT.

A Palau-solità i Plegamans, Antoni Estany deixa de ser conseller municipal el dia 31 (ocupava l'Alcaldia i les Conselleries d'Abastaments, Agricultura i Economia, i, Foment), a causa d'haver estat donat de baixa com afiliat a la CNT pel Sindicat d'Oficis Varis de la localitat (segons escrit del Sindicat a l'Ajuntament -de data 23 del dit mes- i ofici de la Direcció General d'Administració Local a l'Ajuntament de data posterior – també llegit en el ple citat – pel qual s'ordenava el cessament immediat d'aquest per no tenir ja la representació de la CNT local i adjuntant un escrit del dit Sindicat conforme ja no era afiliat).

Al Consistori de Sant Llorenç Savall (és a dir, Ripoll del Vallès) destaquem: la constitució de la Comissió Especial per a l'Administració de la Propietat Urbana, degut a que "el cens de població d'aquesta vila és superior a 1.500 habitants (...) que el cens de llogaters que actualment compta aquest municipi és superior a cent", éssent "composta per tots els consellers i que la Presidència convoqui a tots els seus components a la reunió de presa de possessió en la qual es donarà compliment al que disposa l'article 10 de la susdita Ordre", l'aprovada a proposta del Conseller de Finances de la Generalitat, publicada al DOG del dia 9 d'abril; la construcció "d'un pantà o llac al riu Ripoll, per tal de facilitar rec a diverses finques d'aquest terme municipal (i per) normalitzar la feina del ram de la construcció"; la constitució de la "Comissió Pericial encarregada de formar el repartiment de la Contribució territorial Rústica i Pecuària", que estaria integrada per l'Alcalde de l'Ajuntament i quatre vocals; la instal·lació de "l'aigua potable per tot el carrer de Sant Antoni, per tal que els veïns del mateix pugin gaudir de igual comoditat

que els demés de la població”; i, la conversió de “l’antiga casa de les Religioses, per tal de poder-hi instal·lar-hi una escola de pàrvuls i una guarderia d’infants (plens dels dies 13 i 20).

A Santa Perpètua de Mogoda, l’*entente* de la UGT amb la CNT s’havia trencat des del ple de l’11 de febrer – quan una proposta ugetista va ser derrotada pels vots d’ERC, UR, POUM i CNT – i des de la seva volta al Consistori (el 20 de març), s’havia acostat al sector d’ERC. El dia 2 de maig, el POUM va anunciar la seva retirada de l’Ajuntament i el dia 22 va ser l’assalt a l’Alcaldia detinguda per la CNT: ERC,UR i UGT van demanar la reorganització de l’Ajuntament i, després de guanyar la votació, es va procedir a l’elecció novament Alcalde, sortint triat Jaume Ventura Llorens (ERC). A la CNT no se la deixava fora de l’equip de govern municipal (se li cedien els llocs d’Alcalde segon i les presidències de les Comissions de Cultura i Sanitat i Assistència Social), però – no obstant això – el Sindicat cenetista local va comunicar, en el ple del dia 25, que es retirava del Consistori.

Entre l’activitat normal del Consistori al llarg d’aques mes podem assenyalar l’aprovació d’un dictàmen del Conseller de Finances “proposant l’emissió de paper moneda i posant en circulació deu mil pessetes en bitllets d’una pesseta i deu mil bitllets de cinquanta cèntims”; el pagament de la factura presentada per l’Hospital de Granollers “per les despeses ocasionades per l’assistència a Genís Xarrié, la seva companya Isabel Celdrà i el company Antoni Quero, i quin import de 1.726,16 pessetes es faci efectiu tant prompte la situació econòmica de l’Ajuntament ho permeti; assabentar-se del comunicat del POUM, retirant-se del Consistori; l’aprovació del pagament de les factures “detallades en el dictàmen presentat pel Conseller de Finances, que ascendeixen a un total de pessetes dues mil cinc centes dues amb vint cèntims”; assabentar-se el Consistori de la celebració d’una reunió de Consellers de Cultura convocats per la Conselleria de Cultura de Sabadell; la constitució de:

“la Junta General del Repartiment d’Utilitats corresponent a l’exercici de

1937 i verificant el corresponent sorteig, queden designats: per Rústica, el nº 100 del padró, que resulta ésser (...); per Urbana, el nº 203 del padró, que és (...); per Industrial, el nº 81 del padró, que recau en (...), i, per Rendes del Treball, s'acorda que sigui designat per la CNT el company que hi hagi de formar part. Com representants de l'Ajuntament queden nomenats els consellers Xarrié, Serra, Ricart i Roura”.

Tanmateix, d'acord amb el Decret “del Conseller de Finances, DOG del 3 de febrer, es procedeix a:

“constituir la Comissió Municipal Administrativa de la Propietat Urbana, integrada per sis components, que s'acorda hi siguin representades totes les minories de l'Ajuntament, queden designats els següents consellers: Jaume Fadó per la C.N.T., Lluís Serra per E.R.C., Nicolau Alemany per la U.G.T. i Tomàs Ricart per la U. de R.”

S'acorda oferir “dos llocs al Partit Federal, ja que així hi estarien representades totes les forces polítiques i sindicals de la localitat”. També s'acorda que “en el successiu la Conselleria de Proveïments deixi de vendre al detall i es limiti al repartiment dels queviures entre les botigues; assabentar-se de l'endarreriment en tres mesos per la Generalitat en el pagament de la quantitat destinada al manteniment dels refugiats de guerra (plens dels dies 2 i 15).

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, des del 30 d'abril s'inicia un procés en què les tres organitzacions més importants – ERC, CNT i PSUC – volen ostentar l'Alcaldia. Després de diverses reunions, ERC i CNT arriben a un acord i en el ple del dia 21 del present mes aconsegueix novament l'Alcaldia Felip Gener Canyardó (ERC), en detriment del cenetista que l'ocupava interinament. A partir de llavors, del ple celebrat el dia 26, la CNT substitueix a tres dels seus consellers municipals o regidors: Salvador Mellado, Salvador García i Juan Téllez, comunicant com a causa de la dita decisió, l'absència dels citats. Els substitueixen Josep Miras Rodriguez, Víctor Mulet i Josep Martí Maimó. Des d'aquest dia, la Confederació ostenta únicament l'Alcaldia segona – o Primer

Tinent d'Alcalde -, per Manuel Tomás, i la presidència de la Comissió de Foment, per Antonio López.

A l'Ajuntament de Rubí, s'aprova la petició d'autorització de la “Col·lectiva de Pastes per a sopa marca Rubí”, d'augmentar trenta cèntims el quilo “el qual augment vindrà a ajudar-los un xic de les moltes pèrdues que fins avui ténen”, pels problemes amb la farina, be per l'encareixement, be per la falta de subministrament; l'aprovació de l'emissió de paper moneda, retirant-se “els vals” existents a la vila, en la quantitat de 20.000 bitllets de pesseta i 10.000 de 0,50 pessetes (ple del dia 13).

Al Consistori de Sant Cugat del Vallès, destaquem la següent activitat: aprovar la concessió d'una extensió de terra “sol·licitada per la Societat Obrera Col·lectivitzada Xandri, amb les condicions que s'indiquen”; l'emissió de paper moneda de curs local obligatori, “a l'únic objecte de facilitar el canvi monetari en aquesta vila (...) amb motiu de l'escassetat de moneda fraccionària (...) la qual cosa ha motivat que diversos comerciants i industrials d'aquesta vila es dediquessin a expendre vals sense cap garantia ni serietat”, un total de 20.000 bitllets d'una pesseta i 20.000 bitllets de 50 cèntims, decretant-se “l'obligatorietat de curs legal de l'esmentat paper moneda”; prendre les mesures necessàries per evitar “fer cues davant dels establiments, que moltes vegades comencen a mitja nit i ocasionen serioses molèsties al veïnat”; s'assabenta el Consistori de la falta de farina al Sindicat Agrícola; l'aprovació del telegrama d'adhesió al Govern de la Generalitat amb motiu dels “Fets de maig”; fer les gestions necessàries per obtenir una asubvenció per adaptat com escola l'edifici situat a la Rambla de Ribatallada, d'acord amb la Circular del Cap del Departament de Cultura de la Generalitat sobre la concessió d'ajuts econòmics i de subvencions als Ajuntaments de Catalunya que construeixin nous grups escolars “o bé n'adaptin d'existents amb destinació a escoles de la Generalitat”; l'aprovació de què “els companys d'investigació” prenguin les mesures necessàries per evitar que els botiguers venguin carbó, carn i d'altres articles de

primera necessitat al marge de la tarja de racionament, evitant així el mercat negre (plens dels dies 12 i 19).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Sabadell, feia ja temps que els líders de la nova UGT – amb Moix al cap - volien venjar-se dels seus vells coneguts maximalistes cenetistes i els “Fets de Maig” eren el pretext perfecte per acabar políticament amb ells.

El líder del PSUC a Sabadell - futur Ministre el 1938 amb Negrín i, posteriorment, Secretari General de dit partit - sabia perfectament que alguns dirigents locals de la Confederació estaven desorientats, desmoralitzats i a punt de donar un “salt cap endavant”, amb l’empenta dels líders de l’Agrupació “Els Amics de Durruti”, de la que era membre el propi portaveu confederal sabadellenc al Consistori, en Bru Lladó.

El mateix periòdic portaveu cenetista local, “Superación”, es dedicava a impulsar una reacció contra les noves normes jurídico-polítiques de la Generalitat, des de feia un temps, en incloure articles com el del famós Jaume Balius, un dels protagonistes destacats dels “Fets”, titulat “ El projecte del Cos de Seguretat és una mesura contrarevolucionària” – on criticava que no poguessin sindicar-se els que anessin a ser membres d'aquest i deia coses com les següents: “Assumim la responsabilitat de vetllar per les ànsies dels homes que es debaten als camps de batalla i dels que som dipositaris (...) No és un moment d'actuacions neutres. Qui patrocini tàctiques contrarevolucionàries, com el cas concret del Cos de Seguretat, és un enemic de la revolució” -, o l'escrit per un cert Oinotna, de Barberà del Vallès, titulat “Cal anar ràpidament a la socialització de totes les riqueses, tasca aquesta dels Sindicats”, on – entre d'altres coses – es propaga el següent:

“L'actitud dels treballadors, magnífica per excel·lència, d'acabar per complet amb els últims reductes del sistema capitalista, no deu, no pot ser desatesa per qui té l'obligació d'atendre, ja que són realitzacions que beneficien a tots, menys als que aspiren lucrar-se de la suor aliè. I aquests últims petit-burguesos als qui competeix en part donar curs satisfactori a les necessitats i

exigències del moment revolucionari que vivim, posen en joc tots els ressorts al seu abast perquè quedin en il·lusions totes les realitats en perspectiva. Ens veiem obligats, amb perfecte dret, a emprendre a l'empresa que els arribistes i incapacitats no han sabut, o no han volgut, portar a felicitat terme (...) Instem als homes amb esperit d'abnegació, altruisme i voluntat, que sumeixen i secundin, en el moment precís, les consignes que emanin dels obrers organitzats. Dels retrògrads, d'aquests rèptils morbosos que no aspiren al bé comú, farem cas omís, o bé els desplaçarem dels llocs de responsabilitat, com a trasto inservible. Cal anar ràpidament a la socialització de totes les riqueses, tasca aquesta dels Sindicats. Ens posarem d'acord amb l'avantguarda, i qui s'interposi a aquestes realitzacions netament revolucionàries, serà enrotllat”

Això permetia els seus enemics polítics anar coneixent, amb molta anticipació, quins serien els pròxims consellers municipals cenetistes als que calia criticar i intentar desbancar del Consistori, després de realitzar a la premsa i ràdio locals una campanya d'opinió pública al respecte ³⁷⁴.

Al Vallès Occidental, els consellers cenetistes sabadellencs es van assabentar d'això en el ple del dia 22, dissabte, quan el PSUC – ajudat per totes les altres organitzacions i l'abstenció dels dos representants del POUM – va aconseguir que es dictés una resolució per la qual es declarava la incompatibilitat dels mateixos amb el Consistori i, molt especialment, amb Bru Lladó “per la seva suposada col·laboració amb la subversió a Barcelona”.

Es va al·legar com prova, per l'inefable Ricard Fornells Francesc, haver

³⁷⁴ *Superación. Organo de la CNT-FAI de Sabadell y su comarca*, núms. 8 (de 19-3-37) y 7 (de 12-3-37). Va haver una intensa campanya dintre del Consistori i també mitjançant la premsa i ràdio locals, a més d'alguna manifestació de dones, contra els presidents de Comissions municipals que es trobaven sota responsabilitat confederal, principalment, contra els d'Economia (Bru Lladó), Treball (Josep Marés), Indústries de Guerra (Josep Cinca i Bartomeu Barnils) i Abastaments (Josep Marés). Ricard Fornells Francesc va ésser qui més es va distiguir en aquestes crítiques, donant suport a Josep Moix i els dirigents locals del PSUC, tant dintre l'Ajuntament (en els plens) com pels seus articles a “Vertical”. Si el Partido Sindicalista tenia com a un dels seus objectius fundacionals la representació política indirecta – i, per tant, la seva defensa davant les institucions del poder polític – de l'esquerra llibertària (que era i és plural, heterodoxa i complexa), en Sabadell va fer justament el contrari, gràcies a l'intensa activitat d'un dels seus màxims líders catalans, com ho era Fornells, sindicat a l'UGT. Aquesta és la raó per la qual no el podem incloure dintre el conglomerat d'organitzacions, associacions o grups d'arrels llibertàries a la comarca. A més a més, aquest polític sabadellenc, als anys quaranta, va acceptar l'oferta del Ministre de Treball falangista, José Antonio Girón, d'integrar-se a la CNS (l'anomenat Sindicat Vertical franquista), Cèsar M. LORENZO, op. cit., pp. 274-275.

vist un full de propaganda de l'agrupació “ Els Amics de Durruti” al despatx que Bru Lladó tenia com Delegat comarcal del Departament d'Economia de la Generalitat. Efectivament, no tan sols pertanyia a la citada agrupació anarquista revolucionària sinó que Sabadell es considerava seriosament com un municipi on la mateixa podria obrir local i desenvolupar-se ³⁷⁵.

La CNT es va retirar de l'Ajuntament i ja no la deixarien tornar, com més endavant comprovarem, a l'octubre d'aquest mateix any.

A Terrassa, la situació era molt diferent: no va haver-hi canvis al Consistori ni crítica política o periodística alguna. Per si de cas, en la portada del portaveu confederal del diumenge dia 2, podia llegir-se el següent editorial:

“Moments d'energia, però que exigeixen la màxima serenitat.- Bufen mals vents. Sembla que algú té un marcat interès a pertorbar la pau de la rereguarda. Per maldat, es pressiona a les masses, unes contra altres. Això, a més de criminal, és antirevolucionari (...) No hem de perdre la serenitat. Contra les maniobres que s'intentin realitzar per desarticular el nus de l'aliança antifeixista, han de respondre a l'uníson tots aquells homes que fan del treball un deure cap a tots els seus semblants, perquè la traïció no trobi buit a les files revolucionàries (...) alerta per vigilar i controlar a tots aquells elements que per servir als seus egoismes particulars ens volen embolicar en un drama social, arribant inclusivament a enfrontar-nos uns amb altres (...) Els que tenim la missió de reconstruir l'economia per a quan, lliure Espanya d'Isbariotes i mercenaris, pugui ser la vida un plaer, no podem consentir que facin mossa en les nostres files els insans desitjos d'un grapat d'individus que potser venuts a l'or feixista, pretenguin crear una situació difícil, perquè, debilitant-se els fronts, puguin ser envaïdes les nostres terres pels assassins a sou del capitalisme. Ningú en aquestes circumstàncies pot apartar-se de les directrius generals que assenyala l'Organització i tampoc pot sostreure's en deure moral i material de mantenir-se en la més estricta disciplina que dimani dels acords recaiguts en les assemblees dels treballadors”

Al seu torn, en la seva pàgina segona, flama a la concòrdia dels “partits polítics de tendència marxista”, ja que “després dels incidents un tant violents desenvolupats en la nostra ciutat el divendres (...) el malestar en l'organització sindical germana ve sentint-se, potser acreixent-se més i més, a causa de la

³⁷⁵ Miquel AMORÓS, op. Cit., pp. 175, 178, 245-246.

pugna que des d'un temps a aquesta part existeix entre aquests partits (...) Cessin les discòrdies”³⁷⁶.

Al seu torn, l'exemplar del dia 5 està tot dedicat al dit tema i, a més de fer referència al discurs pronunciat per García Oliver des del Palau de la Generalitat, a les 9 de la nit del dia anterior, fa esment a la crida de volta al treball i depositar l'actitud de lluita armada que realitza Mariano R. Vázquez (“Marianet”) en nom del Comitè Regional, que les emissores de ràdio de la Generalitat han informat que el Govern central s'ha fet càrrec dels serveis d'Ordre Públic a Catalunya, la formació del nou Govern autonòmic i – el que importa més al ciutadà egarense – que la CNT i la UGT locals col·laboren juntes. Amb aquest fi, publica el següent comunicat, signat pel Comitè d'Enllaç d'ambdues organitzacions (format per Josep Forns, Frederic Aligué i Baptista Reig, per la CNT, i Ricard Domènech, Josep Sanahuja i Joan Comadrà per la UGT) el dia 4 de maig:

“CNT i UGT es dirigeixen al poble.- Al poble de Terrassa.- Aquest Comitè d'Enllaç, integrat per la CNT i la UGT, posa sobre avís als camarades de les dos centrals sindicals, que a causa del nerviosisme que s'ha produït avui per notícies donades de boca en boca, així com també per la ràdio, que no es deixin impressionar per consignes que no hagin estat donades per les dos centrals sindicals. Per tant, recomanem la màxima serenitat i intel·ligència a la massa proletària de Terrassa, per evitar que elements interessats, al marge de les centrals sindicals ja esmentades, puguin estendre i sembrar el confusionisme i la pertorbació local entre els sectors antifeixistes vertaders Companys de les forces armades, sou del poble i per al poble i si lluitem el 19 de juliol junts hem d'acabar la lluita pel bé de la Revolució!. La nostra consigna, companys i companyes de l'exèrcit del treball ha de ser: unitat sindical, per aixafar el feixisme, per guanyar la guerra i estructurar la Revolució”³⁷⁷.

Novament, el portaveu confederal local “Vida Nueva” del dijous dia 5, explica a la ciutadania, amb claredat, quina és la situació: ha tornat la

³⁷⁶ *Vida Nueva. Organo de la Federación Local de Sindicatos Unicos de Tarrasa. CNT-AIT*, núm. 166 (2-5-37). El divendres, dia 30 d'abril, va haver una reunió en la qual es va escollir un nou Comitè Local de la UGT egarenca, convocada pel Comitè Comarcal ugetista. En el transcurs de la reunió i durant la nit d'aquell dia, va haver enfrontaments entre membres del PSUC i del POUM, éssent detinguts sis militants d'aquest últim partit (en *El Dia*, dilluns 3 de maig de 1937, comunicat del Secretariat de Catalunya de la UGT).

³⁷⁷ *Vida Nueva*, núm. 168 (5-5-37).

tranquil·litat a Barcelona; hi ha al voltant de 400 morts i uns 1.500 ferits; Federica Montseny va parlar ahir des de l'emissora cenetista barcelonina, demanant l'alto el foc, tant en representació del Comitè Nacional de la CNT com en representació del Govern de la República; anit va quedar constituït el nou Consell de la Generalitat de Catalunya, estant reunits en Consell Permanent fins que no es restableixi del tot la normalitat; el General Sebastián Pozas Pérez ha estat designat per ocupar el càrrec de General de la 4a Divisió (“de la que dependrà el front d'Aragó d'ara endavant”); el Ministre de Justícia, Joan García Oliver, ha tornat a València; en un comunicat conjunt, les Federacions Locals de Sindicats de la CNT i la UGT han ordenat la reincorporació al treball, i, finalment, es reproduïxen els textos dels telegrams que, per acord de la Comissió de Govern reunida ahir, ha dirigit l'Ajuntament de Terrassa al nou Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya (:"El Consell Municipal de Terrassa té el gust de dirigir-se al Consell de la Generalitat constituït ahir al vespre, per manifestar-li que les organitzacions que signen, que són les que formen part d'aquest Consell Municipal, compenetrades del major esperit de solidaritat, se senten identificades amb el Consell de Catalunya, i aportant l'alt exemple de la nostra ciutat en plena harmonia antifeixista, demanen que el Govern català tingui constància d'aquest viu i urgent anhel de tot el poble de Terrassa antifeixista, que vol que s'acabin immediatament les pertorbacions a Barcelona i que es deposin les actituds fraticides i tots es reintegrin al lloc normal, en benefici de la victòria sobre el feixisme.- CNT, UGT, ER, UR, POUM i Acció Catalana”) i a tots els comitès superiors de Catalunya de les minories que ho componen (:"Aquest Consell Municipal de Terrassa, reunit amb assistència de consellers de la CNT, UGT, ER, UR, POUM i Acció Catalana, demana el cessament de la lluita fraticida que existent a Barcelona treballa a favor del feixisme i us mostra la nostra solidaritat perquè els respectius Comitès d'organitzacions i partits ho posin en relleu, per assenyalar el camí necessari per

aixafar al feixisme. President, Figueres”)³⁷⁸.

▪ **Juny de 1937:**

La intenció de la CNT era tornar a formar part del Govern central republicà el més aviat possible, com així es va posar de manifest a l'entrevista del Comitè Nacional amb Negrín del mateix dia 1 i a les resolucions del Ple Nacional de Confederacions Regionals celebrat a València dos dies després.

En aquest estudi no fem referència a tota la vida orgànica interna del moviment llibertari català o, si s'escau, espanyol, sinó únicament d'alguns fets d'aquest tipus que poden ésser d'interès sobre els temes que abordem. I aquest Ple va ésser important. Així, resultat del mateix va ésser l'aprovació d'un programa que va aparèixer publicat a la premsa del dia 8 i del que ens interessa destacar alguns punts:

“La CNT, que desde el 19 de julio, con hechos, tiene demostrado su profundo interés, rayano en la obsesión, en ganar la guerra, ha estudiado la situación, reconociendo que sin la realización inmediata de una política de guerra y de renovación ejercida por igual a través de todos los departamentos del Gobierno de la República, no es posible salir del marasmo en que nos debatimos hace meses (...) No se trata, por lo tanto, de que el programa que sometemos al Gobierno y a la opinión sea un programa de partido: rechazamos tal supuesto. La CNT afirma que cuanto contiene su programa no son más que realizaciones indispensables para llevar a la práctica una completa política de guerra (...)

- En defensa nacional:

- Dirección única y mando único efectivos y sin debilidades, aplicándose severas sanciones a quienes no cumplan las disposiciones del mando, igual en el Ejército de Tierra que en la Marina y Aviación. Sanciones severísimas también a los altos mandos que, con pretextos fútiles, no cumplan las determinaciones superiores. El mando único parte del Ministerio de Defensa nacional, llegando hasta el miliciano; para garantizarlo, junto a cada sección de los Estados Mayores, existirá el competente elemento civil designado por igual entre los tres sectores antifascistas: marxistas, libertarios y republicanos.

³⁷⁸ *Vida Nueva*, núm. 169 (6-5-37). A l'exemplar del dissabte de la setmana següent, es recollia la notícia de l'acceptació per Manuel Azaña de la dimissió que va presentat-li Largo Caballero i de què el socialista Negrín havia rebut l'encàrrec de formar un nou Govern. Tres dies després, el mateix periòdic informava de la seva composició – en el qual no va voler estar la CNT i el socialista Indalecio Prieto va assumir la cartera de Defensa Nacional– i publicava una entrevista amb el Secretari General de la CRT de Catalunya i membre del Govern de la Generalitat, Valerio Mas (en *Vida Nueva*, núms. 177 -15-5-37 - i 179, del 18-5-37).

- Constitución de un Consejo organizador junto a cada Subsecretaría de Defensa nacional, cuya exclusiva función será la de impedir decisiones partidistas.
- Creación de la Subsecretaría de Industrias de Guerra, dependiente del Ministerio de Defensa nacional.
- Anexionado a esta Secretaría, se constituirá un Consejo Nacional de Industrias de Guerra, con representaciones del Gobierno y las Sindicales, el cual asumirá la dirección única de las industrias de guerra, debiendo laborar intensamente para crear una industria de guerra potente que nos independice del exterior.
- En gobernación:
 - Cumplimiento inmediato de los Decretos sobre constitución del Cuerpo de Seguridad único. Mientras se organiza el Cuerpo de Seguridad único, los Consejos provinciales y el Consejo Nacional de Seguridad asumirán las funciones que les atribuyó el Decreto de constitución del Cuerpo único, con las mismas facultades que los Cuerpos armados existentes.
 - Creación del Consejo de Orden en la retaguardia, compuesto por los representantes de los tres sectores, marxistas, republicanos y libertarios (...)
 - Reajuste de Gobernadores, procediendo a la formación de un cuadro de Gobernadores con igual número para cada uno de los sectores que forman el frente de lucha antifascista, republicanos, marxistas y libertarios.
- En economía:
 - Creación del Consejo de Economía, compuesto de la representación de las Sindicales e intervención de los Ministerios afectados (...) procederá inmediatamente a la elaboración de un plan de reconstrucción económica, plan que una vez elaborado y aceptado por todos, será llevado a la práctica sin dilación, velando el Consejo de Economía por su inmediata realización, oponiéndose a toda traba (...)
 - Organización efectiva del monopolio en el comercio exterior, medida indispensable para realizar una política de capacidad económica, sin la cual se dificulta el triunfo en la guerra. El monopolio tiene que organizarlo el Gobierno a través de los órganos productores creados con ese exclusivo objeto.
 - Municipalización de la vivienda (...)
 - Municipalización de la tierra, constituyéndose, anexo al municipio, el órgano regulador de la laboración del campo (...) Este órgano estará constituido por las representaciones sindicales del campo, UGT-CNT, entendiéndose que el campesino queda en absoluta libertad de laborar la tierra individual o colectivamente.
 - Reconocimiento legal de las industrias colectivizadas, intervenidas por el Estado o controladas por los sindicatos, buscando la forma de intensificar la producción útil, prescindiendo de la inútil o secundaria mientras dure la guerra.
 - Creación por las sindicales UGT-CNT de un servicio de inspección de trabajo, que asumirá la responsabilidad de lograr un máximo de rendimiento en los lugares de producción, impidiendo de esta forma la disminución de la misma.
- En política exterior:

- Realización de un programa intenso de propaganda en el exterior, tendente no sólo a demostrar a las democracias la barbarie del fascismo internacional y su intervención en España, sino también a despertar de su letargo al proletariado internacional, sumándolo a nuestra causa.
 - Reajuste rápido del cuadro de Consulados y Embajadas, dando intervención por igual a los sectores antifascistas en los cargos oficiales mencionados (...)
 - En justicia: Revisión de toda la legislación anterior al 19 de julio, renovándola con arreglo a las aspiraciones populares, fundada en la nueva concepción de la vida que el 19 de julio significa.
 - En instrucción pública: Constitución de un Consejo Nacional de Enseñanza que elabore un plan de enseñanza nacional, alejando en absoluto de la educación de los niños el sectarismo.
 - En obras públicas:
 - Elaboración y puesta en práctica inmediata de un plan nacional de intensa red de carreteras, tendiendo a dar facilidades para los servicios de guerra.
 - Estudio y realización de un vasto plan de electrificación y de política hidráulica, para ser aplicado a la industria de comunicaciones.
 - Intervención en los Ministerios:
 - Dependiente de los Ministerios de Agricultura, Instrucción Pública, Trabajo, Asistencia Social, Obras Públicas y Comunicaciones, se constituirán Consejos asesores, compuestos por igual número de representantes de la Unión General de Trabajadores y de la Confederación Nacional del Trabajo, los cuales intervendrán en cuantos problemas se planteen en los Ministerios que afecten a las organizaciones sindicales.
- Por el Comité Nacional: Mariano R. Vázquez, secretario”³⁷⁹

El dia 17 sortia publicada una nota del Secretari General de la CNT, en resposta a unes declaracions de Negrín sobre la representació del Govern republicà:

“En el actual Gobierno no hay ninguna tendencia política que nos represente, y a los obreros enrolados en la CNT - esos dos millones y medio que tienen que soñar los partidos -, y a los milicianos de la CNT, y son más de un centenar de millares, que dan su vida en los frentes, no los representa ninguno de los partidos que forman el moderado Gobierno actual”

I posteriorment, en un míting organitzat pel Comitè Nacional en el Teatre Apolo de València, el dia 28, va demanar obertament la participació en el

³⁷⁹ José PEIRATS, op. cit., pp. 221-224 i César M. LORENZO, op. cit., pp. 227-228.

Govern “per raons d’oportunitat i no d’oportunisme”. Domingo Torres, Alcalde confederal de la ciutat va fer un resum final de les intervencions:

“1º Constitución de un Gobierno con representación proporcional de todas las fuerzas antifascistas, el cual se imponga una auténtica política de guerra. 2º Cese de la censura en cuanto se refiera a críticas y cuestiones políticas. 3º Revocación del Decreto constituyendo el Tribunal Especial, por ser un arma dictatorial inadmisibile en manos de una minoría. 4º Libertad de los detenidos gubernativos y vista rápida en público y con garantías de los procesos pendientes”³⁸⁰.

Organitzat pels llibertaris francesos, el dia 18 es va celebrar un míting a París en solidaritat amb la revolució espanyola. Van fer ús de la paraula Benito Pavón, David Antona, Federica Montseny i Joan García Oliver. D’aquesta última intervenció destaquem el següent:

“ Es más: pudimos haber continuado dirigiendo la guerra y la revolución sin necesidad de formar parte del Gobierno de Cataluña ni del de España, siempre y cuando el proletariado internacional no nos hubiese abandonado como nos tenía abandonados. Porque, realmente, ha sido trágico el abandono en que hemos estado sumidos; los que hemos vivido aquellas horas de angustia, bien lo sabemos. Todas nuestras reservas en fusiles y cartuchos, en poco más de dos meses se perdieron en los campos de batalla. Y llegó el momento trágico en que ya no se podía absolutamente continuar la lucha. Yo, que entonces estaba encargado de la preparación de la guerra, cuando se terminó la pólvora sin humo, única que sirve para cargar los cartuchos, mandé que éstos se cargaran con pólvora negra y de humo; esa pólvora, que no llega a quemarse del todo y que puede originar una explosión dentro del fusil, que puede producir a la vez al muerte del propio compañero que la emplea (...) Sin embargo, la pólvora blanca sin humo estaba en Francia, estaba en Bélgica, estaba en Inglaterra; en todas las naciones hay fábricas de pólvora blanca, como las había en nuestro país, pero que estaban en poder de los fascistas. Y no pudimos adquirirla.

Entonces nos quedaba el dilema de afrontar definitivamente el problema político de España, ya implantando el comunismo libertario, ya aceptando la colaboración gubernamental. Y entramos a formar parte del Gobierno de Cataluña y del Gobierno de Madrid. Ya era hora que lo hiciéramos, porque durante este tiempo habíamos luchado contra los fascistas, en los frentes de batalla, con organizaciones militares deficientísimas; columnas sin mandos militares, sin técnica militar, tenían que enfrentarse con verdaderos ejércitos dirigidos por técnicos extranjeros.

³⁸⁰ Jose PEIRATS, op. cit., pp. 235-236.

Y así entramos a gobernar, por algo éramos la organización mayoritaria del país. Poco tiempo después, el ejército estaba creado, el ejército revolucionario, con mandos de los propios elementos trabajadores ...”

També Federica Montseny va insistir en el mateix sentit:

“El proletariado internacional, las democracias de Europa, no han querido comprender esta verdad tan elemental y tan simple: que en España se está jugando la suerte del mundo. Han fracasado las democracias como fuerzas estatales, y ha fracasado el proletariado como fuerza revolucionaria y antifascista. Las Internacionales, las tres, la sindical, la segunda y la tercera, incluso la nuestra, han fracasado, al no saber organizar la protesta mundial del proletariado, obligando a los gobiernos a situarse en lo que a la invasión de España por Italia y Alemania se refería. Cuando nosotros pedíamos armas con desesperación, toda la solidaridad internacional se ha limitado a darnos chocolate y leche condensada para nuestros hijos. No se ha sabido ni aun organizar el sabotaje, el boicot, para conseguir que, ya que nosotros no podíamos recibir armas, tampoco las recibieran los rebeldes. ¡ Terrible responsabilidad para los proletarios de Francia, de Inglaterra, de Bélgica, de Suiza! En cuanto a la democracia, ha dado el ejemplo más vergonzoso de cobardía ante la bravuconería fascista que puede darse, consintiendo esa farsa de la No Intervención, del control ejercido por los mismos Estados beligerantes, puestos en peligro por la revolución que había estallado en España (...) Si a nuestra unidad para la lucha hubiera contestado la acción decidida de los trabajadores de todos los países, el fascismo estaría ya vencido en España y habría recibido un golpe de muerte en Italia y Alemania. Si la personalidad humana no es una entelequia, si la dignidad humana no es un mito, todos los enemigos del fascismo, que destruye todo ésto, que somete al hombre y lo reduce a la condición de máquina obediente, que anula todas las conquistas del cerebro humano, hemos de encontrarnos reunidos alrededor de un objetivo común: impedir que los Estados totalitarios se consoliden y la que bestia negra de la autoridad exacerbada y frenética se haga dueña del mundo. La CNT ha sabido realizar esa misión alta y útil en España. Por eso se nos acusa. Por eso hay camaradas que estiman que nosotros hemos renunciado a nuestros ideales y hemos iniciado un camino de rectificaciones peligrosas. No. Nosotros nos hemos encontrado ante problemas vitales, palpitantes, ante los que no se podía esconder la cabeza bajo el ala, ante los que debía buscarse una solución inmediata, ya que de ella dependía el triunfo o el fracaso (...) La CNT ha comprendido que, en lo que respecta a todos los problemas, había de tener un punto de vista, un plan concreto. Hoy lo tiene. Lo tiene en economía (...) de realizaciones revolucionarias por etapas, que comienzan por la municipalización inmediata de todas las colectivizaciones, conseguida en lo que al campo se refiere. Lo tiene en Justicia, en Enseñanza, en Obras Públicas, Seguridad Interior, en Política

exterior, en Defensa. Con criterio constructivo, encarándose con realidades, no soslayándolas, refugiándose en la intangibilidad de principios, que son letra muerta cuando no pueden solucionar los conflictos planteados por el curso de los acontecimientos y por el encadenamiento de hechos sucesivos, que constituye la vida de los hombres y de los pueblos...”³⁸¹.

Davant les pròpies paraules dels líders llibertaris, una pregunta ens podem fer: si no s’hagués produït l’alçament facciós, en quin moment i com s’hauria fet la revolució llibertària, si tan depenia de la no existència d’enemics interiors a Catalunya/Espanya i de la no intervenció armada contrària des de l’exterior?...

Un fet important: el dia 21 es va perdre Bilbao, un fet molt greu per a la marxa de la guerra.

Un Ple Nacional de Confederacions Regionals de Camperols celebrat el dia 12 a València suposa la creació de la Federació Nacional de Camperols, uns dies després de què a Catalunya un Ple de Sindicats Camperols acordi la creació de la Federació Regional d’Indústries Agrícoles i la Federació de Col·lectivitats Agrícoles de Catalunya³⁸².

Igualment, a Catalunya, el Comitè Regional cenetista contestà favorablement el dia 18 a la proposta unitària ugetista i el dia 22 ja es comença a tractar la qüestió a les reunions que porta a terme el Comitè d’Enllaç existent en aquell moment, format, des del 22 d’octubre, pels cenetistes Josep Xena i Antoni Marcó (membres del Comitè Regional) i pels ugetistes Duran Rosell i Vilaseca.

Tanmateix, començà una nova etapa política a la Generalitat, quan el President Lluís Companys projecta un nou Govern, el dia 28 de juny, que no arribà a constituir-se, davant la negativa de la Confederació al nomenament d’en Pere Bosch Gimpera (ACR) com a Conseller, no obstant l’oferiment de tres Conselleries per a la CNT: Serveis Públics (Joan García Oliver), Economia (Germinal Esgleas Jaume) i Sanitat i Assistència Social (Robert Alfons Vidal).

³⁸¹ José PEIRATS, op. cit., pp. 225-227.

³⁸² Ídem, op. cit., pp. 228-234.

Aquesta oposició serveix de teòrica raó per prescindir de la CNT al màxim nivell, el del Govern, el qual es constitueix el dia 30, amb tres representants d'ERC, tres del PSUC, u d'UR i u d'ACR. Aquest seria el Govern amb el que s'arribaria a l'ocupació militar franquista de Catalunya, encara que quan el Govern central republicà es va fer càrrec de la responsabilitat del Proveïments, en mans d'en Miquel Serra Pàmies (PSUC), pel gener de 1938, aquest passà a ocupar-se de la nova Conselleria d'Obres Públiques.

De fet, aquestes coalicions de govern no eren noves, pròpies del començament i posterior desenvolupament de la guerra civil, doncs ERC ja havia format coalició amb ACR (representada per Martí Esteve Guau) als Governos de la Generalitat de Catalunya del 3 de gener de 1934, 1 de març de 1936 i 26 de maig de 1936. També amb l'USC (partit cofundador del PSUC), mitjançant Rafael Campalans Puig, Manuel Serra Moret, Salvador Vidal Rossell, Josep Jové Surroca, Antoni Xirau Palau, Pere Mias Codina i Joan Comorera Soler, als anys 1931, 1932, 1933, 1934 i 1936. No era, doncs, cap novetat, però la CNT no ha va entendre, ni tampoc la situació política i militar del moment ³⁸³.

No obstant això, l'esquerra llibertària, des del primer moment en què es trobà fora, es va adonar del seu error tàctic, de què això no conduïa a cap altre camí alternatiu eficaç per als interessos del MLE, tornaria a demanar la seva inclusió en el Govern de la Generalitat, mitjançant contactes secrets de la Comissió Assessora Política del Comitè Regional català, formada per Germinal Esgleas, Francesc Isgleas i Joan García Oliver, i, al seu torn, començaria a posar ordre a les seves files, intentant expulsar a tots aquells que havien col·laborat en l'agrupació "Els Amics de Durruti", amb una tasca molt important en els "Fets de Maig". Fins i tot, la seva petició de tornar al Govern de la Generalitat va ésser de pública notorietat, al publicar-se aquesta voluntat a "Solidaridad Obrera"³⁸⁴.

Tot això sense deixar d'ocupar llocs rellevants al si de l'Administració

³⁸³ *L'Avenç*, núm. 0, desembre 1976, pp. 55-62.

³⁸⁴ César M. LORENZO, op. cit., pp. 242 i 246; José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 260-261.

Pública autonòmica catalana: en el Ple i la Comissió Executiva de l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona, dependent de la Conselleria de Treball i Obres Públiques; en els catorze Consells Generals d'Indústria; en el Consell d'Economia; en la Comissió de Control de la Mobilització Civil de tots els treballadors adscrits a indústries i comerços que obtenien préstecs de la Generalitat per mitjà de l'Oficina Reguladora del Pagament dels Salaris; en la Comissió Reguladora dels Salaris; en la Comissió d'Indústries de Guerra; etc.

Una Ordre del Conseller de Finances (Carles Martí Feced, d'ERC), de data 31 de maig però que no entrà en vigor fins el 3 de juny, donava instruccions sobre la confecció dels pressupostos municipals per a 1937 i sobre el procediment per dotar-se els Ajuntaments de la corresponent Carta Financera Municipal: s'havia d'aprovar per l'Ajuntament corresponent juntament amb el pressupost anual i era el Conseller de Finances de la Generalitat qui, finalment, l'autoritzava³⁸⁵.

Una altra Ordre del mateix Conseller i mateix dia, amb entrada en vigor el dia 3 de juny, dicta els requisits necessaris per a que els Consistoris demanin ajuda financera a la Generalitat per a la realització de projectes d'obres, com una forma de lluitar contra l'atur forçós existent. També un Decret aprovat a proposta dels Consellers d'Economia (el confederal Valeri Mas) i de Justícia (en Rafael Vidiella, del PSUC), de data 11, dicta la municipalització forçosa de totes les finques urbanes que no siguin utilitzades directament pels seus propietaris i les de totes aquelles que no fossin “utilitàries-lucratives”: les que en el mes de juny de 1936 tenien un lloguer de fins a 25 pessetes mensuals als municipis de menys de 15.000 habitants, fins a 50 pessetes mensuals als municipis de més de 15.000 habitants, i, fins a 100 pessetes mensuals al municipi de Barcelona.

L'article 8 del mateix especifica el procediment per fitxar l'import de la compensació econòmica o indemnització a donar al propietari de cada finca que es municipalitza (que passa a ésser de l'Ajuntament), excepte els que hagin sigut

³⁸⁵ DOG de data 2-06-37.

declarats facciosos per sentència dels tribunals. Es crearia un organisme autònom denominat Caixa Immobiliària, dirigit per un Consell Directiu, format per 6 membres als municipis de menys de 15.000 habitants i per 9 als de més. Presidit per l'Alcalde i amb una tercera part dels seus membres representant l'Ajuntament (consellers municipals), les altres 2/3 parts serien representants dels sindicats CNT i UGT.

Als Consells Municipals va passar el següent:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

No hi ha canvis en relació amb el mes anterior.

A l'Ajuntament d'Ullastrell s'adoptent, entre d'altres acords, el següent, en el ple del dia 22: "exigir a les persones que durant la revolució han fixat la seva residència en aquest municipi, la documentació corresponent, per esbrinar llur personalitat, ja que no es propi l'acollir persones en aquest poble sense saber d'on són ni d'on han vingut (per la qual cosa es demanarà) la carta de treball a tots els que legalment no estiguin domiciliats al mateix".

Un dels acord adoptats pel Consell Municipal de Viladecavalls en el ple del dia 13, deia:

"reconèixer l'estat precari en que es troba aquesta població per la falta d'aigua, que pot dir-se no és suficient per a la vida de les persones, éssent perillós per la salut pública el tenir-se que proveïr moltes famílies de pous d'aigua de la pluja que es troben a l'interior de les cases, per quin motiu i fent ús del contingut del Decret del Ministeri d'Obres Públiques de 19 de desembre de 1936, s'acorda sol·licitar de l'Estat que s'encarregui d'efectuar les obres de presa, captació i conducció d'aigües potables per a l'abastament de la població, procedent d'un pou existent a la propietat de Can Buxeres, quin caudal és considerat molt abundant, o bé d'un altre pou de la propietat Can Turu. Aquest acord serà tramés amb instància al Ministre d'Obres Públiques, per conducte del Cap de la Divisió Hidràulica del Pirineu Oriental".

C) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

En el Consistori de Castellar es van adoptar - d'entre altres acords amb participació dels anarcosindicalistes – els següents, en els plens dels dies 4, 15 i 29: la construcció d'una piscina municipal i d'un dipòsit judicial "on serien

dipositats els cadàvers de les persones que estàn subjectes a procediments judicials”; remetre a la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat de Catalunya la relació de totes les finques confiscades a persones faccioses, segons les actes que consten a l’Ajuntament, procedents del Comitè Local Antifeixista, i, a més, acudir a la susdita Comissió, responsabilitzant-se el Consell en ple “i mantenir en la seva totalitat el concepte que mereix cada propietari en quan a la seva significació en el moment que atavessem”, i, finalment, la finalització de les obres d’instal·lació de dotze fanals de ciment per a l’enllumenat del Passeig.

A Castellbisbal, el dia 19 deixa de ser conseller municipal Joan Andreu (que ocupava el càrrec de Conseller de l’Àrea de Sanitat i Assistència Social) i li substitueix Josep Roig Parera, qui exercirà el càrrec de Conseller de l’Àrea de Governació i Justícia.

A Cerdanyola del Vallès, el dia 25 es reincorpora el seu lloc d’Alcalde Josep Solé Valentí (ERC) i Jaume Feliu —Alcalde Accidental— deixa de ser-ho. Continuarà el govern unitari conjunt existent fins al moment.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 2 ocupa l’Alcaldia Florenci Nualart Permnayer (ERC) i ocupa el lloc deixat per l’anterior Alcalde cenetista, com nou conseller municipal, Miquel Tort Oller.

Alguns dels acords adoptats aquell mes van ésser els següents: desestimar la sol·licitud (amb el vots d’ERC, UR i UGT) feta pel Comitè del Sindicat Unic del Ram de l’Alimentació-CNT de Barcelona (“Industria Lactea Socializada”), que havia demanat la cessió de la “Granja Planas”, sita a la finca “Mas Planas” (confiscada per l’Ajuntament a l’agost de 1936), per crear una instal·lació lletera col·lectivitzada, amb unes cent vaques, gràcies als contactes del cenetista i ex-conseller municipal Jesús Esquius Buxó; imposar sancions a botiguers per no voler acceptar cobrar les seves vendes amb paper moneda emés pel Consistori (tots ells al ple del dia 2).

Davant la campanya difamatòria feta al poble contra la CNT, amb la finalitat de desprestigiar-la, va sortir en la seva defensa, en el ple del dia 13, el

conseller confederal Emili Ribas, mencionant que “la CNT d’aquest poble no s’ha fet mai solidària dels homes que amb el seu carnet sindical l’han traïdonat i deshonrat, essent la primera en prendre les mesures necessàries per a treure’ls la compte”, obtenint la consideració i el respecte, com a companys, de la resta del Consistori.

A Ripollet, el dia 3 deixen de ser consellers municipals els representants confederals Pere Llanguès (que havia presidit la Comissió de Defensa, a causa, segons un comunicat de la CNT local “d’haver sigut nomenat dit company per un altre càrrec als serveis de l’Estat”) i Balbià Ramos (que presidia la Comissió d’Abastaments), que havia dimitit. Aquest mateix dia entra Doroteo Ortíz Quiles i en el ple del dia 10, Balbià torna a incorporar-se al Consistori, sol·licitant li sigui concedida novament a la CNT la presidència de la Comissió d’Abastaments.

Però el tema queda ajornat fins a la sessió del dia 17, dijous, en la que es tria per majoria, per al susdit càrrec, a Andreu Gorina (de la UR), a proposta d’ERC, sense que la CNT obtingui, tampoc, després de demanar-lo, el poder tenir un conseller com ajudant del Conseller d’Abastaments. Únicament tenia la força política dels seus tres vots. I això que el cenetista Boix va dir, entre altres coses, que:

“d’acord amb la proposta del conseller Girbau (d’ERC), ell accepta el nomenament del conseller Gorina (de la UR) com a Conseller de Proveïments, ja que representa el Sindicat Agrícola, però com sigui que la CNT té també un Sindicat de Camperols, creu que el millor seria que fossin els dos sindicats els que tinguessin Proveïments, ja que estarien representats els Rabassaires i indirectament l’Esquerra, i, per l’altre costat, els Camperols pertanyents a la CNT”.

Així, a partir d’ara únicament tindrà la CNT la presidència de la Comissió d’Assistència Social (que ja venia ostentant), encara que el nou Conseller, Doroteo Ortíz, ocuparà l’Alcaldia segona o Primera Tinença d’Alcaldia, càrrec que ostentava Pere Llanguès.

Entre l'activitat d'aquest Consistori al llarg d'aquest mes, i que serveix d'exemple de la resta de Consistoris, destaquem la següent: l'acord de comprar llibres per import de 300 pessetes “per ésser la Fira del llibre”; la confecció “d'un pressupost per sis mesos, que respongui a les necessitats del Municipi”; l'acord de pagament de factures (a la Cooperativa de Pintors, a la Col·lectivitat de Paletes, etc.); fer propaganda als cinemes del segell pro-infància, “que els infants de les escoles procurin la seva venda, així com també els segells de la dona de la Rereguarda; l'aprovació de que les nenes de les escoles puguin fer una excursió a Perpètua de Mogoda en autobús “en retorn de la visita que les de l'esmentada localitat les hi havient fet a elles”; l'acord d'autoritzar la venda del litre de llet a 0,90 pessetes, contestant a la petició feta per “una comissió de vaquers, en la que demanen els sigui permés augmentar la llet fins al preu de 1,10 pessetes litre”; l'autorització al guarda del Sindicat de Camperols (CNT) de poder utilitzar una carabina Winchester a la seva feina; la retolació “dels carrers per números en lloc de noms”; l'acord de constitució de la Junta Municipal Agraria, d'acord amb el decret del Departament d'Agricultura de la Generalitat, “avisant-se a les entitats corresponents”; la realització d'un Ban (que es faria públic mitjançant un pregó), “manant sigui declarat tot el blat que es culli”; autoritzar novament l'augment del preu de venda del litre de llet de vaca, passant a ésser d'una pesseta, “i la de cabra a una pesseta vint cèntims”; demanar “de la Conselleria d'Obres Públiques de la Generalitat la construcció dels ramal de carretera de desviació de la que va de Cerdanyola a Montcada, per Ripollet, i quals projectes foren confeccionats per l'enginyer Joan H. Lagarde l'any 1931, per ésser un perill el pas de la referida carretera per dins aquesta població”; l'aprovació del pressupost ordinari “pel proper semestre”, amb “les ordinacions econòmiques a que el mateix es refereix”, per un import igual en ingressos i despeses de 106.400 pessetes (plens dels dies 3, 10, 17 i 24).

Al Consistori de Sentmenat, entre altres acords d'aquest mes, asenyalen: la declaració de pròfug d'un minyó de la localitat, pertanyent a l'allistament pel

reemplaç de l'any 1935 (és a dir, de 23 anys d'edat), “el qual cridat per Edictes no va compareixer ni per sí ni per medi de representant a l'acte de classificació i declaració de soldats, ni tampoc va al·legar causa justa que l'hi vai impedir (...) condemnant-lo al pagament de les despeses que ocasioni la seva captura i conducció”; el cobrament de 4.588 pessetes de la Generalitat pel concepte de manteniment dels refugiats de guerra, corresponents al mes de març propassat; la instal·lació d'una bomba a la mina d'abasteixement d'aigua de la població; la constitució de la Comissió Pericial de la Propietat Rústica i Pecuària, integrada per Manuel Giralt Illa (president), Maties Pujadas Manyosa, Vicenç Castellet Planas, Agustí Castell Morera i Vicenç Fruitós Clapés; assabentar-se de “l'èxit obtingut el passat diumenge en la postulació i recapte efectuada amb motiu de la visita feta per la Creu Roja, Comitè Local de Sabadell, ja que donà el resultat total de 1.408,50 ptes., de les quals 492,50 foren lliurades pels Comitès de Control obrer de les quatre fàbriques de la població i el reste fou recollit en la postulació pública, a les quals hi van incloses les 300 ptes. que aquest municipi va acordar fer-ne donatiu” (plens dels dies 11 i 24).

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

No hi ha canvis en els representants.

Entre l'activitat realitzada al Consistori de Montcada i Reixac, exposem l'aprovació d'un dictàmen pel qual els pagesos no podran vendre patates sense prèvia autorització de l'Ajuntament i també la necessitaràn per subministrar-les als botiguers, es vendran a 46 pessetes els 100 quilos “o el que sigui assenyalat per la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat, reservant-se el 2 % pel Sindicat Agrícola i altre 2 % per la Comissió d'Abastaments”, per tant, agricultors i botiguers havien de passar per la Conselleria/Comissió d'Abastaments per poder donar sortida a les patates; l'aprovació d'una proposta de tancament dels “establiments públics, per tal de fer sentir la guerra al poble”, a les 12 de la nit; l'aprovació de l'ampliació de “l'emissió de paper moneda, per facilitar els canvis, en altres cinc mil pessetes, amb el següent repart: 2.000

pessetes en bitllets de pesseta, 2.000 en bitllets de cinquanta cèntims i 1.000 en bitllets de vint-i-cinc cèntims, important així l'emissió total de quinze mil pessetes" feta el mes de maig, i "que com està acordat per la primera part de l'emissió, sigui dipositat al Banc Hispano-Colonial un import en moneda corrent de l'Estat, igual al paper local que es posi en circulació i com a garantia del mateix"; l'aprovació d'una proposta conforme cada setmana l'Ajuntament demanaria a la Col·lectivitat de la Construcció la quantitat i tipus d personal necessaris per als treballs projectats realitzar a la semana següent; sobre el tema de "la Caixa Immobiliària de la Porpietat Urbana", i "per donar compliment a allò que està disposat pel Decret de 11 del corrent publicat en el DOG del dia 18, a proposta de les respectives sindicals, foren nomenats per formar part del Consell Directiu de l'esmentada Caixa Immobiliària, per la CNT el conseller Antoni López Gallardo i per la UGT a Ulpià Garcia Fraile", éssent proposats com vocals per la Confederació Joan Alcaraz, Domènec Baliarda i Joan Ruiz" (plens dels dies 23 i 30).

A Rubí, es forma una comissió "integrada pels Consellers de Cultura, Hisenda i Obres Públiques, per a la resolució de la qüestió del Grup Escolar", una vegada discutit en el ple "el pressupost extraordinari de 400.000 pessetes" destinades a l'acabament del mateix; la cessió a la Col·lectiva de Camperols (CNT) de diversos llocs de la Plaça Mercat per a la venda de les seves collites (plens dels dies 8 i 10).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

No hi ha canvis a Terrassa. En el ple del dia 3 s'apova per unanimitat el següent acord:

"Per tal de donar immediata solució al problema de la manca de moneda divisionària, s'acorda que es procedeixi a l'emissió de bitllets per un total import de dues-cents cinquanta mil pessetes, representada en la forma següent: 175.000 bitllets d'una pesseta (...) 150.000 bitllets de 0,50 pessetes (...) Dita emissió serà de curs obligatori per tot el terme municipal de Terrassa i tindrà com garantia, en tot moment, la reserva de bitllets del Banc d'Espanya o del Govern de la Generalitat de Catalunya, en igual quantitat que el circulant, import

el qual restarà dipositat en els establiments bancaris de la localitat i en la Tresoreria Municipal (...) Una vegada posada en circulació l'esmentada emissió de bitllets representativa de moneda divisionària local, tots els comerciants i industrials de la localitat que hagin lliurat "vales" o altre document amb idèntica finalitat, vindran obligats a retirar-los de circulació en el termini màxim de quaranta vuit hores".

▪ **Juliol de 1937:**

Per al conjunt de la població en general, excepte els combatents, les autoritats i els seus agents, els homes de més de 65 anys i les dones que es dediquen a treballs domèstics, una Ordre del Conseller de Treball i Obres Públiques (Rafael Vidiella, del PSUC), de data 3, que desenvolupa el Decret del 16 de juny, obliga a posseir un certificat de treball segons el model que s'indica. Els obrers a l'atur el poden obtenir al Departament de Treball presentant el seu carnet sindical, mentre que els empresaris s'identifiquen amb el rebut de la contribució industrial³⁸⁶.

Una Ordre del Conseller d'Economia, en Joan Comorera (PSUC), de data 8 d'aquest mes, dicta l'obligació que ténen els Consells d'Empresa de totes les empreses col·lectivitzades d'inscriure els corresponents estatuts al Registre Mercantil, d'acord amb el Decret de data 25 de maig d'aquest any. La data de la legalització de la col·lectivització de l'empresa és sempre la fitxada en el DOG o la que s'acrediti mitjançant certificat de la Junta de Control Sindical Econòmic (organisme del Departament d'Economia on també participava la CNT). Tanmateix, mitjançant un Decret del dia 9 es constitueixen els Consells Generals d'Indústria, desenvolupant el capítol IV del Decret de Col·lectivitzacions del 24 d'octubre passat. Sostinguts per la pròpia branca industrial en qüestió mentre no es cregui la Caixa de Crèdit Industrial (art. 17), totes les empreses col·lectivitzades o en règim de control obrer acollides al Decret de Col·lectivitzacions, deuràn federar-se d'acord amb les classificacions establertes en el Decret de data 26 de desembre i disposicions complementàries (art. 23).

³⁸⁶ DOG de dates 18-06-37 i 3-07-37.

Per cadascuna de les 14 branques industrials classificades al mencionat Decret haurà una Federació Econòmica d'Indústria i cadascuna tindrà el seu Consell General d'Indústria. Integrats per 4 representants dels Consells d'Empresa, 8 d'UGT i de la CNT (en número proporcional als treballadors afiliats a cadascuna d'elles), 4 tècnics nomenats pel Consell d'Economia i 1 vocal-conseller del Consell d'Economia, escolliràn el seu president i realitzaran els plans de producció, proposant al Consell d'Economia de Catalunya l'extensió, creació, supressió, fusió, etc. de tallers, comerços, fàbriques i tot tipus de Centres de treball (arts. 2 i 3).

Un dia més tard, un Decret de data 10, signat per Companys a proposta del Conseller de Treball i Obres Públiques, en Rafael Vidiella (PSUC), suposa la creació de l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona. Depenent del Departament de Treball, al seu capdavant hi ha un Ple i una Comissió Executiva. Mentre el primer està integrat per la Comissió Executiva, representants del sector de la CNT i la UGT, la segona ho serà mitjançant 1 representant del Comitè Regional de la CNT, 1 representant del Secretariat català de l'UGT, 1 representant d'ERC, 1 representant d'UR i representants de la Generalitat³⁸⁷.

Ens trobem ja amb un enfortiment orgànic generalitzat a totes les estructures i àmbits de les organitzacions de l'esquerra llibertària, inclouent l'aprovació de les noves normes per poder constituir Agrupacions Anarquistes de la FAI, els estatuts de les mateixes i la nova estructuració orgànica d'aquesta, l'anomenada "específica", tot seguint els dictàmens aprovats en el Ple Peninsular de la FAI, celebrat entre el 4 i el 7 de juliol a València.

Es tractava, "l'específica", d'una organització que d'uns 30.000 adherits, aproximadament, abans del començament de la guerra, va passar a uns 154.000 a finals de 1937. Els faïstes, majoritàriament afiliats a la CNT, s'associaven entre ells mitjançant grups d'afinitat autònoms federats territorialment, al voltant de la

³⁸⁷ DOG dels dies 9 i 13-07-37.

desena de membres cadascun. A partir d'ara, són les agrupacions locals, de barri o districte, les que substitueixen als susdits grups i, a més a més:

“Els comitès de les federacions locals seràn nomenats en assemblees d'afiliats de tots els barris i els acords d'aquelles s'aplicaran a tots els afiliats per igual. Els comitès comarcals, provincials, regionals i peninsular seràn designats en congressos o plens convocats a l'efecte, amb un ordre del dia confeccionat en col·laboració de totes les agrupacions i enviat amb la deguda anticipació per al seu estudi.

D'els càrrecs.- Els Comitès d'agrupació local, de barri i federació local, estaran formats per un secretari general, un vicesecretari, un tresorer, un comptador i tants vocals com les circumstàncies diguin, previ acord de l'assemblea general (...) Els càrrecs seràn renovats periòdicament, per la seva meitat, cada any, com les assemblees determinin, donant comptes dels treballs realitzats a les assemblees generals. Els delegats de la FAI en els càrrecs públics vindràn obligats a donar comptes de la seva missió i de la seva actuació als comitès (...) Tot afiliat a la FAI que sigui designat per ocupar qualsevol càrrec públic, sigui quin sigui el caràcter del mateix, podrà ésser desautoritzat o cessar en el càrrec tan aviat com els òrgans adequats de l'Organització així ho determinin, restant també els comitès obligats a informar en aquests casos.

La potestat màxima de la FAI resideix a les seves assemblees generals quan es tracti d'agrupacions locals, i en els plens i congressos quan es tracti de federacions comarcals, provincials, regionals i peninsular. Entre congrés i congrés, el Comitè Peninsular tindrà facultats per orientar la marxa general de l'Organització, responant dels seus actes davant els plens. Els comitès comarcals, provincials, regionals i peninsular s'anomenaràn en els congressos convocats a l'efecte...”

El estatuts de la FAI van ésser dipositats a finals del mes anterior, de juny, i sembla que per una raó urgent: segons José PEIRATS, el nou Ministre de Justícia, Irujo, va decidir expulsar dels tribunals populars a la FAI, per considerar-la inexistente segons la llei. Així “pel mateix principi d'il·legalitat, la FAI podria ésser expulsada de tots els llocs on tenia representació. La CNT i la FAI reclamaven per aquells dies una representació proporcional a les respectives forces als organismes polítics, econòmics, militars, etc. Eliminada la FAI de tota representació, la CNT es trobaria en situació d'inferioritat davant la resta de forces polítiques que feien la seva intervenció mitjançant dues organitzacions

(comunistes i socialistes ho feien també mitjançant l'UGT). La solució a aquest problema era convertir la FAI en una entitat real, legalitzar-la³⁸⁸.

Aquestes importantíssimes resolucions a l'història del moviment llibertari, van ésser aprovades també, per majoria, amb el vot en contra d'alguns grups, en el Ple Local de Grups faistes de la ciutat de Barcelona, celebrat els dies 22 i 25 d'aquest mes de juliol³⁸⁹. No obstant, per evitar l'escissió d'alguns grups, es va deixar que els grups que no es volien integrar a les noves agrupacions tinguessin també representació orgànica en els plens i congressos a celebrar per la nova FAI.

I serà en aquest mes quan s'aprovà l'ordre del dia del fonamental Ple de caràcter econòmic, al que hauràn d'assistir les Federacions Locals, Comarcals, Regionals i els Comitès Regionals i Nacionals de les Federacions d'Indústria de la CNT (l'anomenat Ple Nacional Econòmic Ampliat, que es celebraria a València des del dia 15 de gener de 1938).

El Comitè Nacional de la CNT i la Comissió Executiva de l'UGT van signar un pacte a València el dia 28 de juliol, del qual va sorgir un Comitè d'Enllaç Nacional, per a tot Espanya, en el què anirien participant líders com Federica Montseny, Pedro Herrera i Joan Garcia Oliver.

Allò que havia sigut una realitat quotidiana des del començament de la guerra per als treballadors als seus centres de treball (el Comitès conjunts de tot tipus CNT-UGT), ara s'havien encarregat, també, de convertir-lo en una realitat política - cada vegada més consolidada - els dirigents confederals.

Així va transcórrer aquest mes al Consells Municipals:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

A Matadepera, es retiren voluntàriament dos dels tres consellers confederals: el dia 17, Miquel Sellarés (és cridat a files amb la lleva de 1932,

³⁸⁸ José PEIRATS, op. cit., pp. 246-251 i César M. LORENZO, op. cit., pp. 228-229.

³⁸⁹ José PEIRATS, op. cit., p.255, recollint literalment un article de Gilabert, Secretari de la Federació Local d'Agrupacions Anarquistes de Barcelona, publicat a "Solidaridad Obrera" el 12 d'octubre de 1937.

amb 26 anys d'edat), i el dia 26, Josep Companyó. No tindran substituïts, possiblement perquè el nombre d'afiliats és molt petit i tampoc els havien deixat intervenir en l'equip de govern municipal.

D'entre els acords que es van adoptar aquest mes amb el seu suport, mencionem els següents: davant l'insuficient quantitat d'aigua potable per a la localitat, la contractació temporal fins el 31 de desembre d'enguany, a canvi de 200 pessetes, per l'explotació del pou propietat dels hereus de Pere Aldavert, "tota vegada que ja hi ha les instal·lacions de bombes i motor i podria ésser utilitzat amb urgència, com el cas requereix"; la sol·licitud al Servei Forestal de la Generalitat de Catalunya del permís per fer unes aclarides de pins en les finques de "Can Solà del Recó" i "La Barata"; la sol·licitud al propietari del pis on abans "hi havia la Casa Consistorial (...) si voluntàriament vol rescindir el contracte", i, que la casa situada al carrer Fermí Galan, una de les "apropiades per l'Ajuntament", es destini "per habitació dels mestres de les Escoles Nacionals de la localitat". També es va assabentar el Consistori del Decret de la Conselleria de Treball i Obres Públiques de la Generalitat, "creant el certificat de treball que hauràn de posseir tots els assalariats de Catalunya" i del Decret de Presidència de la Generalitat "que regula la venda i la distribució del blat de la present collita, la distribució de la farina i de les despulles de la moldre, i el consum de pa al territori de Catalunya" (plens dels dies 5 i 10 de juliol).

A l'Ajuntament d'Ullastrell destaquem el següent acord, adoptat en el ple del dissabte dia 3: l'autorització a "Ramón Martí Roca, del Centre Administratiu Subirachs de Barcelona, perquè en nom i representació d'aquest Ajuntament, cobri de la Generalitat de Catalunya la quantitat de 1.200 pessetes en concepte de subsidi als refugiats, mes d'abril de 1937".

A Vacarisses, la resta d'organitzacions presents al Consistori acorden, el dia 19, excloure d'aquest als consellers cenetistes, al·legant per a això que la CNT no compleix les lleis de la Generalitat.

A l'Ajuntament de Viladecavalls, en el ple del dia 18 es va acordar “no racionar des d'avui endavant a ningú que no posseeixi llogada una casa per a ell sol i família; o sigui, no s'entregarà la carta de racionament a cap foraster que s'introdueixi en una altra casa; a més, pels qui trobin casa pròpia per a ells sols, tampoc se'ls entregarà sense (que) abans no ho hagi acordat així aquest Ajuntament”.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

De l'activitat del Consistori de Castellar del Vallès, assenyalem els següents acords, adoptats en els plens dels dies 16 i 17: la creació d'un Dispensari Sanitari Municipal, on es pugui practicar alguna intervenció quirúrgica, i la compra de material sanitari amb destí al mateix.

A Cerdanyola del Vallès, des del dia 30, Manuel García Sánchez i Doroteo Martínez substitueixen els dimitits Mariano Tejero (era president de la Comissió de Defensa) i Isidre Mañosa (era president de la Comissió d'Economia). La CNT ja només compta amb la presidència de la Comissió d'Economia – que ostenta a partir d'ara Jaume Feliu – i el POUM – com en la major part dels Consistoris – no anomena cap representant, quedant-se fora del Consistori.

Entre els acords adoptats aquest mes, assenyalem un del dia 30, favorable a la construcció de refugis antiaeris.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 25 deixa de ser conseller municipal Miquel Tort, a causa d'incorporació a files (crides de les partides de 1933 i 1934).

A Sant Llorenç Savall – durant la guerra, Ripoll del Vallès – té lloc el dia 5, dilluns, a les 9 de la nit, un ple extraordinari. La seva finalitat és la de reorganitzar l'Ajuntament a causa de la incorporació a aquest dels representants de la UGT, nova al municipi. En la votació secreta per a l'elecció dels Alcaldes 1r, 2n i 3r, surt triat per unanimitat –els 9 vots emesos – per a l'Alcaldia el representant d'UR, Francesc Solà Ollé. Per als altres dos, un d'ERC i un altre de UGT, per idèntic resultat. Les Comissions continuaran presidides per l'Alcalde.

Al Consistori de Sentmenat, es dóna permís al Sindicat Agrícola “per construir un edifici annex al que ocupa”; s’assabenta de què “ha de procedir-se al nomenament d’un Secretari pertanyent al Cos del Secretariat, declarar la vacant, per tal de convocar el corresponent concurs i mentre no s’efectuï, nomenar-ne un altre Secretari interí”; l’aprovació del pagament immediat de les factures dels “Serveis Electricos Unificats de Catalunya del mes de juny, d’import 282,83 pessetes, pel subministrament de força i llums elèctrics pels carrers, places i dependències municipals d’aquesta vila”, cursar “les instàncies corresponents a la Conselleria d’Agricultura, Serveis Forestals, per poder fer unes aclarides i talles als boscos incautats per aquest Consell Municipal, anomenats Can Riera i Can Canyomeres; i, “la compra d’un grup electrobomba (...) per procurar suplir en el que sigui possible (...) la manca d’aigua potable”, a causa de les reclamacions rebudes per la falta d’aigua potable (plens dels dies 7 i 22).

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

En el ple celebrat per l'Ajuntament de Montcada i Reixac el dia 16, s'informa que el conseller Manuel Tomás i el que temps endarrere ho va ésser, Salvador Mellado, han estat detinguts per ordre d'un Jutge de Barcelona. Tots els consellers de l'Ajuntament signen un document en el seu favor que s'entregarà directament al Jutjat.

D’entre l’activitat d’aquest Consistori, destaquem l’aprovació de què “es faci públic per mitjà de la premsa el desig de l’Ajuntament de què cap indústria sigui considerada de guerra als efectes d’evadir les obligacions militars, que es procuren emboscar-se la majoria dels elements tebis d’entusiasme per guanyar la guerra”; atorgar a la CNT “i a base de que aquesta accepti la col·laboració de la UGT en les tasques”, l’explotació forestal del terme municipal, “de la qual en serà donada una participació de cinc pessetes amb setanta-cinc per tonelada, que serà satisfeta setmanalment”, fent-se càrrec la Secció Forestal cenetista, mitjançant la borsa de treball, dels obrers en atur “que no puguï atendre el

municipi”; la realització d’un escrit signat per tots els consellers del Consistori demanant al President de l’Audiència l’alliberament dels detinguts Manuel Tomàs del Toro (conseller) i Salvador Mellado Hernández (ex-conseller); facultar a l’Alcalde per formular la sol·licitud “a la Generalitat de Catalunya d’una subvenció, amb referència a l’edifici de les escoles Ignasi Iglesias, destinades al CENU; permetre obrir els establiments públics “fins a la 1 de la matinada”; demanar oficialment “fer els treballs necessaris a l’efecte de lograr aquest trasllat de Comarcal (a causa del) modo anormal que funciona la Comarcal de Proveïments de Sabadell (Generalitat de Catalunya), considerant procedent el formar part de la Comarcal de Granollers” (plens dels dies 9, 16 i 28).

De l’actuació dels confederals en aquest mes al Consistori de Sant Cugat del Vallès, assenyalen la següent: la selecció dels dos serenos que desenvoluparan els seus serveis al barri de La Floresta des del dia 15 d’aquest mes; el nomenament d’un conserge, també encarregat de la neteja i la vigilància, per al recentment inaugurat Grup Escolar núm. 2 , situat a la Rambla Ribatallada; l’aprovació de l’augment del preu de venda de la llet, éssent el de cabra a 1,20 ptes. el litre i el de vaca a 1,10; l’autorització de l’augment del preu de la carn de xai i de moltó; entrevistar-se amb els responsables de l’Escola de Comissaris de Guerra de la localitat, que han demanat autorització per fer algunes obres; autorització de treballs “per a la instal·lació de les bombes per treure aigua d’un pou de Valldoreix, per captar més aigua per a la piscina”; la realització de les gestions oportuns per evitar “que marxin geèneres de primera necessitat de la població així com la falta de control en l’adquisició dels productes racionats; l’acord de “contestar degudament (...) una denuncia que presenten els ciutadans d’aquesta vila que es troben prestant servei a Figueres, en la qual es fa constar que el ciutadà (...) no s’ha presentat a complir els seus deures militars”, a més de “donar compte d’aquest afer a la Jefatura de policia per tal que procedixin dela manera que s’escaigui”; l’aprovació de les obres per

a la “captació d’aigües per a regatge a la Torre Negra”; no facilitar “cap més tarja de racionament (...) ja que la Comissió de Proveïments d’aquesta vila depèn del Delegat comarcal de Proveïments (de la Generalitat) (i) tenint el nombre de persones de la vila declarat a l’esmentada Delegació comarcal, els veïns de la localitat es veurien privats d’efectuar el racionament normal”; la prohibició de vendre a gent de fora del poble “articles de primera necessitat subjectes a racionament”, i, la publicació d’un Ban de l’Ajuntament “prevenint els pagesos per evitar aquestes anomalies”, doncs al poble no es trobe ni patates ni vi però “en canvi, s’en treuen continuament” (plens dels dies 7, 14, 21 i 28).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Terrassa, després de la volta de Morera a l’Alcaldia el passat dia 28, hi ha malestar en molts confederals per la decisió del Comitè Executiu Local d’ERC i tots presenten la seva dimissió.

En el ple extraordinari del dia 9, es dóna compte del comunicat de la FLS cenetista en el que es comunica qui seran a partir d’ara els seus representants al Consistori: surten Facund Machirant, Francesc Palau, Joan Juvé, Francesc Sàbat, Pedro Alcocer i Baptista Reig Calaf; entren nous, Josep Pedro Gimjuan, Josep Padilla Boloix, Ramón Sainz Roytegui, Frederic Aligué Prió, Joan Argerich Cabellana i Bartomeu Morros Miralles. També hi ha quatre ugetistes que són nous.

No està present la representació del POUM.

Després d’un acord unànim sobre la nova reorganització de l’equip de govern municipal, la CNT tindrà la Consejería-Regiduría 2a (Enric Aldave), que presidirà la Comissió de Serveis Públics, i la presidència de la Comissió de Governació (que ostentarà Josep Padilla).

La resta del cartipàs queda així repartit: ERC, Finances i Municipalitzacions i Cultura i Propaganda; ACR, Sanitat i Assistència Social; UR, Obres Públiques; UGT, Abastaments i Economia i Indústria. Les Comissions municipals estan integrades – a més de pel seu president – per tres,

quatre (Finances i Municipalitzacions) o cinc consellers en qualitat de vocals (Economia i Indústria).

La UGT aconsegueix el suport d'ERC, ACR i UR per presentar una proposta en què demana que els tres representants que li corresponen al POUM li siguin adjudicats, en haver abandonat el Consistori per voluntat pròpia. No obstant això, després de l'oportú debat, s'acorda per unanimitat consultar prèviament a la Direcció General d'Administració Local si això és o no possible.

▪ **Agost de 1937:**

Ja sense la concurrència de la CNT en el nou Govern central, aquest dissolia legalment, per Decret d'11 d'agost, el Govern autonòmic aragonès (el Consell de Defensa d'Aragó), amb l'actitud passiva tant del Comitè Nacional de la CNT com del Comitè Peninsular de la FAI i la divisió entre els mateixos llibertaris que formaven el dit Consell. Entre d'altres raons, per la seva falta d'interès cap a l'experiència de la zona aragonesa i per la seva intenció de tornar al Govern el més aviat possible.

I un organisme que seria de vital importància per a la política de control i terror a la rereguarda republicana va ésser creat en virtut d'un Decret del Govern central de data 15 d'agost: el Servei d'Investigació Militar (SIM), una mena de GPU soviètica que depenia del Ministeri de Defensa.

El PCE/PSUC aniria ocupant els càrrecs de comandament corresponents al llarg dels mesos, més preocupats dels “enemics” de dintre de la coalició antifeixista que no dels franquistes. I com que l'idea era anar de mica en mica a controlar-lo tot, tenir tot el poder en tots els ordres possibles, la resta de partits i organitzacions estaven al seu punt de mira ³⁹⁰.

Un Decret del Govern català, aprovat a proposta de Presidència, publicat al DOG de data 3 d'aquest mes, fixa el preu de venda a Catalunya del blat, de la farina panificable, del pa i de les despulles procedents de la mòlta del blat.

Respecte a l'evolució dels aconteixements en els Consistoris, va anar així:

³⁹⁰ José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 217-230.

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

A Matadepera, el dia 9 és l'últim a què assisteix un representant confederal, l'únic que quedava, Marc Genescà.

Fem menció d'alguns dels acords adoptats al Consistori de Rellinars en el ple del dia 1: la supressió de l'entrega dels 2 quilos de pa que diàriament es fa als refugiats de guerra, degut a la falta de farina, a més de la ració de 0,200 grams que per a cadascun se'ls fa en panets individuals, reduïnt-la aquesta última a la quantitat de quatre unces, “fins esperar tenir més farina disponible”³⁹¹. A més, pel mateix motiu, es retiraven “tots els vales que s'havien entregat als malalts forasters que ho acreditaven amb el corresponent certificat mèdic, lamentant moltíssim aquesta obligada determinació però que té una solució, portant-els –hi del lloc de procedència i per mitjà dels seus familiars, la ració que allà tinguin concedida”. Tanmateix, s'acorda pujar el preu de la càrrega de carbó, que es ven a 55 pessetes, a causa “del considerable augment que han sofert els transports i els jornals de llenyeters i carboners”, la qual cosa suposava l'encariment d'una energia bàsica per a tots els vilatans, necessària continuament per fer el menjar, per exemple, o escalfar-se a l'hivern.

Aquests són alguns dels acords adoptats per l'Ajuntament d'Ullastrell en els plens dels dies 7 i 21: d'una banda, una possible solució per no vendre pa als forasters:

“que amb el pretext d'al·legar que porten farina, extreuen pa sense tarja ni control de cap mena, s'acorda prohibir terminantement l'adquisició de farines de les persones no veïnes d'aquest poble, per tal de proveir-se de pa, sense el previ consentiment de la Comissió de Proveïments, la qual, per mitjà d'aquests acord té plena facultat per accedir o no a la petició formulada, imposant les condicions que estimi convenientes a les persones forànees que portant-se la farina sol·licitin proveir-se de pa d'aquest municipi, i notificar aquest acord als flaquers Josep Puig i Josep Anglada.

A l'objecte de controlar els queviures i pa venut i saber les existències de cadascun dels repartits per la Comissió de Proveïments, i saber si el repart entre

³⁹¹ A Catalunya, una lliura era l'equivalent a 400 grams i es considerava dividida en dotze unces.

els veïns ha estat o no equitatiu, s'acorda notificar als venedors Puig, Anglada, Cooperativa, Maties i Palet, que possin a les tarjes de racionament, a l'acte d'ésser expedit, l'inicial P, A, C, M i la lletra F respectivament”.

D'altra, fer una petició a la Generalitat de Catalunya per a que “es faci una nova revisió dels casos d'inutilitat i de serveis auxiliars”, a més d'autoritzar el cobrament de la quantitat de 1.354 pessetes de la Generalitat pel concepte del subsidi pel refugiats de zones de guerra, corresponent al mes de maig.

C) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

Entre els acords adoptats en el Consistori de Cerdanyola del Vallès, mencionem alguns dels plens dels dies 2 i 16: la construcció de refugis antiaeris, “tenint la CNT i la UGT el control del bon compliment i disciplina en el treball”, éssent “incumbència del mateixos (sindicats) l'aportació de personal, a tenor de les sol·licituds que aquesta Conselleria (la d'Obres Públiques) cregui convenient fer a les dues”. A més, s'indica que “en compliment dels Decrets dictats, s'acorda sigui indispensable la sindicació, respectant la llibertat de tendències” dels treballadors que vulguin treballar en la susdita construcció, encara que sí és “indispensable ser veí d'aquesta localitat per participar en les obres, sense que siguin acceptats menors de 18 anys “salvant el cas de necessitar pinches, en tal cas, les sindicals tindran en compte els cassos de major necessitat econòmica dels afectats”. Mentre que els menors de 18 anys no guanyarien més de 8 pessetes el jornal, els dels majors de 18 anys seria de 10 pessetes, mentre el risc d'accidents de treball s'aasegurava suscrivint una pòlissa d'assegurances.

Tanmateix, no tots els treballadors de la “brigada de personal” municipal cobraven igual, doncs a un petit grup dels mateixos “se'ls ha augmentat el sou fins a 13 pesseetes (...) després d'una petita selecció d'aptituds feta pel personal d'aquesta Conselleria i els Delegats Sindicals els senyalin com més aptes”; en matèria de disciplina laboral, s'acorda que “les faltes al treball sense causa justificada es consideraran abandonament del lloc” de treball.

El ple del dia 16 es va haver de suspendre fins el dia 18, “per haver-se

apagat l'enllumenat elèctric en senyal de bombardeig", doncs sempre es feien per la nits, tant en aquest com en els altres Consistoris. Potser per això es van considerar totalment necessaris els refugis i es va acordar "imposar, per segona vegada, 5 pessetes a cada tarja de racionament que s'entregui el dia primer del mes entrant", com un mitjà d'ingressar diners amb els quals anar pagant les obres dels refugis.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 20 entra com nou conseller municipal Domènec Bellavista Bellavista. En aquest mateix ple s'acorda també:

"Autoritzar a Ferràn Martín Pujadas (...) representant d'aquesta Corporació a la capital, per a què en nom i representació de la mateixa pugui percebre de la Generalitat de Catalunya les quantitats següents: 154,23 ptes. en concepte de cessió del 20 % sobre la contribució territorial riquesa urbana, corresponent al segon trimestre de l'any 1936; 125,55 ptes. en concepte de participació municipal en l'impost de cèdules personals, corresponent a l'any 1936 i 190,29 ptes. en concepte de sobrant 16 % sobre la contribució territorial corresponent al rossec de l'any 1936, autoritzant-lo per signar els documentens a l'efecte necessaris".

Entre els acords del ple del dia 22, assenyalem el de "procedir a la pintura dels bancs, taules i demás mobiliari de les Escoles de nens i nenes d'aquest poble, així com les finestres i portes que ho precissin del nou Grup Escolar, satisfent el seu import amb càrrec a la partida 39, article 2n. del capítol 10è. del pressupost ordinari vigent".

A l'Ajuntament de Ripollet, part de l'activitat de la CNT va ésser la següent, tenint en compte que únicament tenia en el govern municipal la Conselleria d'Assistència Social: l'aprovació de factures, entre les que hi ha unes a favor de la Col·lectivitat de Camperols (CNT), "d'import 52 pessetes, per llet subministrada a Assistència Social"; fer un pregó informant de l'obligació que ténen "tots els pagesos que tinguin patates per vendre, les portin al Sindicat Agrícola, d'acord amb les ordres vigents, amb l'advertiment que el que no ho facin, seràn sancionats; igualment advertir el veïnat que no vagi a buscar l'aigua amb portadores a les fonts ni les faci servir per regar, doncs en cas contrari serà

castigat. També és acordat requerir a tots els cafés per a que donin compliment en quant es refereix a les begudes, a l'impost del segell municipal sobre les mateixes", és a dir, cobrar als clients el recàrrec municipal sobre les begudes; el compliment del Decret que fixa el preu del pa a 85 cèntims el quilo; que el Consell de l'empresa Uralita segueixi pagant, com fins ara, el sou del conseller Gorina "doncs com a Conseller de Proveïments són necessaris els seus serveis per al Municipi"; "posar l'aigua directa a les escoles de l'Avinguda del 19 de juliol"; "avisar a l'estanquer que el dia abans de repartir el tabac, reparteixi els números corresponents, a fi d'evitar possibles alteracions d'ordre públic; el compliment de diversos Decrets sobre preus "de les subsistències"; l'autorització de "deixar comprar els porcs a deu pessetes el quilo i per tant, deixar augmentar una pesseta per quilo el preu de venda; "vistes les reclamacions fetes pels forners, en referència al preu del pa, és acordat autoritzar-los perquè el venguin a noranta cèntims el quilo, però serà racionat, de manera que en lloc de donar dos-cents grams per habitant, seràn donats dos-cents cinquanta grams, sense que es faci cap diferència entre les diverses professions que s'exerceixen en aquesta localitat", i, un acord interessant per a molts vilatans, doncs "és acordat que els vaquers donguin, primer que a cap altres, la llet que sigui necessària, a les persones que pel seu estat de salut en siguin menesteroses, sempre que sigui amb recepta i justificada"; la formació d'una comissió especial per "buscar estatge" per als refugiats de guerra; per portar a terme el Decret "sobre l'entrega del blat", s'acorda que el Municipi pagarà el blat "al preu de setanta pessetes els cent quilos, si és que directament s'encarrega el Municipi, i si va directament a càrrec del Sindicat Agrícola, l'Ajuntament en el seu dia l'entregarà la gratificació de cinc pessetes per cent quilos, el dia que la cobri de la Conselleria corresponent", és a dir, de la Generalitat, i, "comsigui que la Col·lectivitat de Forners ha continuat venen el pa a noranta-cinc cèntims el quilo, no complint així l'acord de l'Ajuntament, és acordat imposar-li la multa de cent pessetes" (plens dels dies 8, 15, 22 i 29).

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A l'Ajuntament de Rubí, es concedeix el permís demanat per la Federació Local de Sindicats (CNT), demanant “permís per tal de que pugui instal·lar-se a Rubí (...), enginyer industrial i professor de ciències químiques i naturals (...) per tal de montar un laboratori”, a causa de la manca d'alguns productes químics a la localitat; l'aprovació d'accedir a la instància del Sindicat de la Indústria de la Construcció (CNT), on demana “que el Consell busqui la manera de donar ocupació als obrers aturats que fins a la setmana 31 venien emplenant els seus esforços en la Col·lectiva de Camperols d'aquesta localitat, que cobraven els seus jornals de la Federació Local de Sindicats, procedent del 6 % que pagaven els treballadors i que a conseqüència de la supressió d'aquest 6 % han quedat en atur forçós”; el pagament del rebut de subministrament d'energia elèctrica del mes de març de l'Ateneu Cultural, a petició d'aquest, “degut al seu estat econòmic”; l'expulsió dels “gitanos instal·lats en la casa torre situada en primer terme a la dreta de l'esmentada localitat”, a petició “dels veïns i conreadors de la barriada del Camí de Ximelis (...) degut als perjudicis morals i materials”; vigilar que no es vengui a preus exorbitants, burlant els preus de taxa (plens dels dies 5 i 19).

A Sant Cugat del Vallès, el dia 11 passa a ocupar la presidència de la Comissió d'Economia Pere Puig, “provisionalment, mentre duri l'absència del company Checa”, segons el comunicat cenetista (Checa havia estat detingut, després d'haver-li estat practicat un registre per agents de la policia arribats des de Sabadell i haver-se-li trobat una arma).

L'Ajuntament farà gestions en el seu favor i en el ple del dia 25 del present, es llegirà una carta d'agraïment a tots els consellers, enviada pel propi Checa des de la presó).

A més, entren dos nous consellers – Antoni Perarnau Solà i Domingo Belmán Sánchez – en substitució d'altres dos que s'incorporen a l'Exèrcit: Antoni Avenza i Fratern Arnau. Prendran possessió del seu càrrec en el ple següent, el

del dia 18.

Entre l'activitat quotidiana, assenyallem la següent: facultar als “companys d'investigació” a prendre les mesures oportunes, en relació a “uan instància de diversos cultivadors de les terres pertanyents a la finca nomenada Torre Negra, demanant que es posi remei als robatoris i destroces que s'ocasionen en aquelles terres”; l'aprovació de la continuació de la comissió especial d'estudi de les municipalitzacions; l'acord de “que no es serveixin articles ni s'encarreguin serveis als industrial d'aquesta vila que no compleixin degudament els seus deures tributaris respecte a la contribució i impostos”; que la Comissió d'Economia s'encarregui de portar el control de les existències i les vendes de patates, doncs encara s'estàn venen a gent de fora de la localitat; davant la situació dels obrers en atur forçós “pertanyents al ram dela construcció”, la creació d'una comissió mixta “formada per consellers i obrers de l'esmentat ram, a l'objecte de fer les gestions que calguin encaminades a cercar mitjans econòmics per sol·lucionar l'esmentat problema”; la restricció de la possibilitat de banyar-se 4 ó 5 dies a la setmana a la piscina de Valldoreix els nens de la colònia d'infants refugiats “Nestlé”, a únicament 2 dies i hores convingudes, “degut a les dificultats que hi ha per a la renovació de l'aigua”; la cessió en propietat que ha fet la “Col·lectivitat Catalana del Plom” de les aigües que el Consistori pugui extreure del pou i galeries, fent les instal·lacions necessàries, en la mina de plom existent a Can Domènech, “la qual quedarà de la seva propietat per a utilitzar-la en els regadius i consum de la població”, aprovant-se la cessió dels terrenys necessaris per a la realització de les esmentades obres i que es “sol·liciti del Ministre de Comunicacions, Transports i Obres Públiques, l'execució del projecte necessari per a les susdites obres i en el seu dia la realització de les mateixes, d'acord amb la Llei d'Obres Hidràuliques de 7 de juliol de 1911 i Decrets del 26 de desembre de 1936 i 14 de gener d'enguany”; l'acord de comunicar als bars l'obligació que ténen de tancar “ a unes hores prudencials, puix que actualment produeixen tals escàndols a la via pública que

priven el veïnat de descansar”; l’aprovació de l’informe-proposta de la Comissió de Sanitat i Assistència Social, fent recaptació de diners per a la dita Comissió municipal, que té la intenció de realitzar uns projectes de llars d’infants i d’altres similars, mitjançant l’emissió de segells de 5 cèntims “per gravar la correspondència que surti d’aquesta vila, conforme es va tractar en la sessió del 14 de juliol propassat (...) (i) “editar unes targetes postals d’un valor de 5 cèntims cadascuna”, doncs ha sigut una iniciativa amb èxit i des de molts llocs d’Espanya i de l’estranger han fet comandes d’aquests segells; facultar al “Conseller de Cultura” de l’Ajuntament per a què “resolgui la qüestió” de procedir “al nomenament de Directors per als Grups Escolars”, que la fira de setembre passi a celebrar-se, “a partir d’aquest any, el primer diumenge del mes de setembre”; l’aprovació d’un acord pel qual “totes les patates que no hagin estat declarades o que es trobin amagades, es decomisin sense indemnització de cap mena”, a conseqüència de comprovar que han sigut pocs els pagesos que han declarat la seva collita de patates, a més de què “malgrat que estigui prohibit treure articles de la vila, el passat dissabte es van facturar a l’estació més de 3000 quilos de queviures”; formar part de la comissió especial integrada per totes les organitzacions presents al Consistori, inclouent el PSUC, que va fer gestions i signar instàncies oficials per aconseguir l’alliberament dels consellers municipals Ramón García i Joan Puig, pertanyents al POUM, a més del Dipositari municipal, Josep Colom Canyelles, detinguts el dia 30 d’aquest mes per uns policies arribats de Sabadell i per una ordre verbal del “Cap Superior de Policia” de Barcelona, éssent ignorants dels motius de la detenció, encara que el confederal Pere Puig sí va denunciar en el ple del Consistori que hi ha alguns empleats municipals “que des de l’Ajuntament fan política contra el POUM” (plens dels dies 4, 11, 18, 25, 30 i 31).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Terrassa, el dia 4 s’aprova per unanimitat el pressupost ordinari d’ingressos i despeses per a 1937, amb les ordenances fiscals, i el projecte de

Carta Financera, “per tal d’elevant-lo a la definitiva autorització del Consell de la Generalitat de Catalunya.

El dia 5 té lloc la substitució de Gracià Lípiz Rodríguez, com nou conseller municipal, pel dimitit Josep Padilla, passant a ocupar el càrrec que aquest ostentava: Consejero-Regidor 7è, president de la Comissió municipal de Governació.

En aquest mateix ple, tres nous representants de la UGT ocupen els llocs deixats pel POUM, en presència del Jutge Popular suplent, igualant en nombre a ERC i CNT. Els altres grups municipals, ACR i UR, s’han quedat cadascun amb els seus tres respectius. Això suposa el començament d’una altra etapa política, doncs el PSUC serà, a partir d’ara, l’arbitre de les decisions que s’adoptin, a més del grup municipal que tindrà la clau del govern municipal.

▪ **Setembre de 1937:**

Un Decret del Govern català, aprovat a proposta del Conseller d’Economia Joan Comorera (PSUC), de data 9 d’aquest mes, estableix que a les empreses producte d’una agrupació o concentració d’empreses, assistirà a les reunions del Consell d’Empresa un interventor-delegat de la Generalitat, que tindrà veu però no vot; e igual passa amb aquest tipus d’empreses que siguin susceptibles de municipalització segons els criteris del Consell d’Economia: podrà assistir-hi un representant de l’Ajuntament, amb veu però sense vot.

D’altra banda, un Decret del dia 23 suposa la movilització civil de tots els treballadors adscrits a indústries i comerços que siguin beneficiaris de préstecs rebuts de la Generalitat, mitjançant l’Oficina Reguladora del Pagament de Salari: mentre no s’acabi de pagar el préstec, el treballador haurà de prestar els seus serveis per un temps mínim equivalent al número de jornals percebut. A tal fi, es crea la Comissió de Control de la Movilització, on hi ha un representant de la CNT³⁹².

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

³⁹² DOG de data 29-09-37.

No hi ha canvis en els representants de la Confederació.

Destaquem de l'activitat de l'Ajuntament de Rellinars l'acord adoptat en el ple del dia 1, on s'acorda emetre 2.062,50 pessetes en "bitllets fracionaris, per facilitar les operacions del canvi (...) i per evitar l'aglomeració de bitllets municipals que hi ha al poble procedents d'altres municipis (...) que en el seu dia hauràn d'ésser reintegrables en bitllets o moneda del Govern de la República o de la Generalitat de Catalunya". Es faràn 1.500 bitllets d'una pesseta, 750 bitllets de cinquanta cèntims i altres 750 bitllets de vint-i-cinc cèntims.

De l'Ajuntament d'Ullastrell volem mencionar uns acords dels plens dels dies 7 i 18: l'autorització al President de la Comissió Municipal de Cultura, el confederal Salvador Solé, per formular el projecte de creació d'una biblioteca popular; l'expedició a tots els consellers de la Corporació Municipal d'una autorització "per gestionar la procedència de les persones que provisionalment s'han traslladat a aquest municipi, demanant-los-hi, si ho creuen convenient, els documents que justifiquin la seva personalitat"; sobre el carnet individual de treball, "per tal d'evitar els casos d'expedició per duplicat de certificats de treball, a petició del conseller Salvador Solé, s'acorda comunicar a les entitats sindicals la conveniència de reunir-se a tal efecte, per posar-se d'acord i controlar si és convenient els expedits", i, finalment, que la biblioteca popular quedi, en principi, "establerta a la Casa Consistorial i mentre es facin les gestions que calguin per si es factible instal·lar-la en un local adequat".

Dels acords adoptats pel Consistori de Viladecavalls, mencionem un del ple celebrat el diumenge dia 5: l'autorització al gestor administratiu Ramón Martí per cobrar "de la Tresoreria de la Generalitat, la quantitat de 1.260 pessetes, import del subsidi als refugiats de guerra en aquesta població, corresponent al mes de juny passat".

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

Mencionem un acord adoptat per l'Ajuntament de Castellar del Vallès, en el ple del dia 24: que grups de pagesos poguessin fer vigilància dels horts, per

evitar substraccions de verdures, doncs la situació era greu “puix tots els articles que la Conselleria (de Proveïments, que era responsabilitat del conseller cenetista Malla) facilitava, s’han esgotat i, segons referències, no es veu pas encara probabilitats de tenir-ne (...) la farina toca a les acaballes, la carn de porc ja va exposar-se com s’estava, arròs no n’hi ha gens, etc.”, evitant així que “es puguin treure articles fora de la població, encara que sigui amb la intenció de facilitar-ho a algun familiar o amic de fora”.

A Castellbisbal, des del dia 15, Jacint Amigó assumeix la Conselleria o Departament de Treball i Obres Públiques, deixant Abastaments. A més a més, surt del Consistori Pere Comellas i entra Francesc Campanyà Parera, qui portarà la Conselleria d'Economia a partir d'ara fins al dia u de desembre del mateix any.

En el ple del dia 19 s’aprovarà la construcció d’una llar de foc a la vivenda de la “mestressa nacional” (és a dir, la mestra dependent del Ministeri d’Instrucció Pública), Àngela Mena.

De l’activitat del Consistori de Cerdanyola, amb participació favorable cenetista (com fem sempre), mencionem uns acords que es van adoptar en el ple del dia 17, divendres: a causa del problema de la falta d’aliments, “no entregar la tarja de racionament corresponent al mes d’octubre al que no acrediti haver pagat el lloguer del mes d’agost a la Comissió Mixta Municipal de la Vivenda d’aquesta localitat, o bé el rebut d’arbitris municipals corresponent a l’any 1936, en quant afecti als propietaris”, així com també portar un major control de les tarjes de racionament, doncs havia residents en el poble que estaven en possessió de “tarjes de racionament de Barcelona”, per la qual cosa es va considerar convenient “nomenar una comissió investigadora encaminada a depurar llur existència”, evitant el perjudici per a la localitat; igualment, l’Ajuntament es va fer càrrec del subministrament d’aigua potable al barri de Bellaterra (pous, maquinària d’extracció i xarxa de distribució) “amb caràcter interí, per a l’extracció d’aigua destinada a les cases habitació d’aquella urbanització, que la majoria d’elles es troben mancades de tan important element (a causa de) les

nombroses queixes que es presenten diàriament per la manca d'aigua en llurs habitacions, degut a l'abandó des del 19 de juliol de l'any passat”.

A Sentmenat, sobre l'activitat cenetista, assenyalem que en els plens dels dies 9 i 23, s'autoritza a Ramón Martí Roca, del Centre Administratiu Subirachs, per al cobrament de la quantitat de 4464 pessetes de la Generalitat, corresponents al mes de juliol, pel concepte d'assistència i atenció als refugiats de guerra, i, d'altra banda, a proposta del Conseller d'Obres Públiques i prèvia informació, s'acorda:

“que tots els que es troben afectats per la col·locació de l'aixeta d'aforament i el corresponent trepilló, que com a conseqüència de la nova distribució de l'aigua potable propietat de l'Ajuntament, tindran necessitat d'efectuar l'esmentat treball, els sigui concedit el corresponent permís sense necessitat d'esperar la celebració de la sessió municipal, no obstant vindran obligats a presentar la corresponent instància, degudament reintegrada i signada”.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, Manuel Tomás torna a estar present en el ple del dia 10, ja lliure, ocupant el seu càrrec d'Alcalde segon i, a més, és triat per unanimitat per ostentar la presidència de la Comissió de Governació.

Respecte a l'activitat quotidiana, mencionem la següent: davant la informació de què s'han venut “patates a 70 i 80 cèntims, en lloc dels preus de taxa”, s'acorda que “els empleats municipals procurin assabentar-se dels abusos que es cometin i denunciar-los”; que els pagesos no fan l'entrega “per a la seva molturació” de tot el blat que recollin, en lloc d'entregar 4.000 quilos diaris, ho fan únicament de 1.500 quilos, sabent-se que la collita ha sigut molt superior a les xifres que es diuen; es denuncia al Consistori que hi ha “alguns pagesos (que) tot i collint patates en les seves terres, han prestat les seves cartes de racionament per tal de poder-ne adquirir, a altres persones”; la falta de cabals a la caixa municipal fa que necessàriament s'els hagi de donar queviures als refugiats i no els diners del seu import, com proposa el conseller Miras, doncs, de fet, “estem a

dia 7 i els empleats que cobren per mesos, no han percebut encara la mensualitat d'agost, la qual cosa vol dir la impossibilitat material d'atendre com es voldria la petició formulada; l'autorització a l'Alcalde "per a que cursi la corresponent instància per sol·licitar oficialment (...) l'adjudicació directa de les obres de reforma de les curves de la carretera de Sant Adrià a La Roca, a l'entrada d'aquesta població (...) posant-se en quant sia necessari d'acord amb el tècnic municipal i la col·lectivitat de la construcció"; la designació del substitut temporal del veterinari municipal (plens dels dies 3, 10 i 24).

A l'Ajuntament de Rubí, s'acorda que l'Alcalde assisteixi en representació de l'Ajuntament a la reunió de la Federació de Municipis Catalans, "que es celebrarà el dia 12 de l'actual, a les 10, en el Palau de Belles Arts" de Barcelona, "a l'objecte de portar a terme la represa de les activitats de la Federació", segons diu el comunicat de l'Ajuntament de Barcelona; l'assistència per la Corporació a un concert simfònic popular que organitza la Federació Local de Sindicats (CNT), a càrrec de la Banda Municipal de Barcelona, "a fi de col·laborar efectivament a les tasques sanitàries que indefectiblement precisin els nostres braus lluitadors"; canviar "el nom de Teatro i Café Domènech pel de Teatre Municipal i Café del Teatre Municipal"; l'aprovació d'una sanció d'apropiació d'una partida sosa que tenia unciutadà sense autorització ni coneixement de ningú; assabentar als consellers de què a una reunió de Consellers de Proveïments "per tractar del preu de taxa del peix, d'acord amb el Decret de la Generalitat", s'ha acordat "fer complir inexorablement el preu de taxa del peix" i es faculta al Conseller de Proveïments per apropiar-se en nom del Consistori d'aquell peix que es trobi a qualsevol que no el vengui al susdit preu; assabentar els consellers del preu del blat, la farina i els seus derivats, d'acord amb el Decret de la Generalitat, a proposta del Departament d'Agricultura; l'aprovació de què es facin els tràmits i "gestions que siguin necessaris per al compliment de l'acord que precedeix, concedint un vot de confiança a la Comissió per realitzar dita gestió", és a dir, "la renúncia de la subvenció de 264.000 pessetes

concedides per l'Estat, per Ordre Ministerial de 24 de març de 1936, publicada a la Gazeta del 26 del mateix mes i any, per a la construcció del Grup Escolar, fent en aquest cas cessió a favor de l'Estat de l'edifici en construcció (...) juntament amb el terreny comprat i pagat per aquest Ajuntament", encarregant-se del cost de les obres fins a la data i de l'amortització del préstec, "sempre que l'Estat es faci càrrec de la construcció definitiva del Grup Escolar de referència", d'acord amb les gestions que la comissió especial encarregada a l'efecte va realitzar davant la Direcció General d'Instrucció Pública, a València, per resoldre el problema de la paralització de les obres; l'aprovació de tornar a comunicar a la Junta del Sindicat Agrícola de la localitat de Rubí que és el responsable de la manca de pa al poble i que ha de complir amb el que disposen els Decrets de la Generalitat sobre el preu taxats del blat, la farina i els seus derivats, tenint l'obligació "de manifestar la quantitat de blat que pugui estar a disposició de la Conselleria de Proveïments, per tal d'acabar amb el problema plantejat per la manca de pa, tota vegada que si el Sindicat entrega el blat necessari, desapareixerà el problema", després de dures crítiques al mateix i de què ell conseller Escayol manifestara a la resta de consellers que "reunida la Junta del Sindicat, es va acordar fer les gestions que siguin precises a l'objecte de què els pagesos que tinguin blat l'entreguin al Sindicat a preu de taxa, a l'objecte de donar compliment al que està disposat"; l'aprovació de la proposta del Conseller de Cultura, Antoni Vilardell (ERC), de convertir "en graduades les escoles unitàries números 1, 3 i 4 de nens i 1, 3 i 4 de nenes, i els números 2 i 4 de pàrvuls, per estar totes elles localitzades en el mateix edifici, nomenat de Francesc Layret, situat al carrer Cervantes número 73, i que es sol·liciti de la Inspecció Provincial de Primera Ensenyança la creació d'una plaça de director"; l'aprovació de la proposta del Conseller de Cultura de nomenar un professor per a l'Escola Municipal d'Art, per al curs 1937-1938, "amb el sou de 125 pessetes mensuals (...) cinc dies setmanals"; l'aprovació d'altra proposta del mateix Conseller per la qual es demana al Departament de Cultura de la Generalitat "la

creació d'Escoles, de conformitat amb el Decret de 6 de febrer darrer", facilitant-li "l'edifici nomenat ex-convent de les Germanes Carmelites (...) amb destinació a escoles, obligant-se aquest Ajuntament a atendre les despeses de conservació, neteja, aigua, llum, calefacció i personal subaltern" (plens dels dies 2, 10, 13, 16 i 30).

A Sant Cugat del Vallès, Antonio Pagán García entra com nou conseller municipal el dia 22, substituint Pedro López, el qual s'incorpora a l'exèrcit. Assumirà la mateixa presidència de Comissió: la de Serveis Públics.

Sense canvis a Terrassa.

El dia 2 s'acorda - previament aprovat per la Comissió Permanent de l'Ajuntament en la seva reunió de dia anterior - la municipalització de la Mina Pública d'Aigües de Terrassa, les pompes fúnebres i el transport de cadàvers, els transport públic (autobusos) i els espectacles públics, encara que sobre aquest últim sector, davant l'oposició de la minoria cenetista i com a conseqüència d'un escrit presentat pel Consell d'Empresa dels "Cinemes Socialitzats de Terrassa, CNT", també s'acorda que s'estudiïn les seves opinions i al·legacions a la Comissió Mixta Ajuntament-Generalitat que s'ha de constituir. A més a més, la situació econòmica del Consistori és tan greu que unànimement s'acorda una proposta de la Comissió de Finances - aprovada en principi per la Comissió Permanent en la seva sessió del dia 25 d'agost - per la qual es demana un crèdit al Banc Comercial de Terrassa, Banc Hispano-Americà i Banc de Bilbao, per a la Conselleria Municipal de Proveïments, per un import total de 250.000 pessetes, "amb destí a l'adquisició de queviures per a l'abastiment de la ciutat".

NOVA CONFIGURACIÓ DELS AJUNTAMENTS **(OCTUBRE DE 1937 – GENER DE 1939)**

El POUM ha desaparegut de l'escena política i la CNT, al no atendre els desitjos de Negrín i Companys, s'ha quedat fora dels governs central i autonòmic. No obstant això, és absolutament necessària per a la coalició, tant per mantenir la cohesió social, l'economia i l'ordre a la rereguarda com per garantir els fronts i la continuïtat de la guerra. Així, no sols els seus representants continuen ocupant càrrecs públics en organismes fonamentals d'ambdues Administracions, sinó que s'estreny la unitat antifeixista amb nous pactes entre els comunistes i la CNT, propiciant la tornada de la Confederació al govern del socialista Negrín, quan – instal·lat aquell des de fa uns mesos a Barcelona – la Generalitat de Catalunya és ja una ombra del que va ser (s'han minvat les seves competències) i els problemes de la població civil que viu en territori català – la d'abans del començament de la guerra i la població refugiada – s'aguditzen enormement dia després de dia: falta de comestibles, atur, desertors, etc.

En aquest ambient de misèria, privacions de tota mena, por i falta de recursos econòmics, és en el que s'han de desembolicar les activitats dels polítics que els ciutadans tenen més a prop: els que tenen la responsabilitat d'assumir els governs locals.

Toca ara abordar el coneixement de la reforma que es va produir en la composició dels Ajuntaments, qui van representar a la Confederació al llarg dels temps més difícils del conflicte – i que, a la fi, han passat a ser els últims polítics locals de la dita comarca que ha tingut el moviment llibertari espanyol fins a l'actualitat – i què poder van arribar a ostentar.

EL DECRET DE 8 D'OCTUBRE DE 1937: ADÉU AL POUM

El context polític posterior als “Fets de Maig” de 1937 no sols implicava la desaparició del POUM de l'escena política, sinó també que la CNT aniria ja sempre a remolc de la voluntat política de la resta de les organitzacions.

D'altra banda, no obstant la signatura a València, el dia 28 de juliol de 1937, pel Comitè Nacional de la CNT i la Comissió Executiva de la UGT, del pacte pel qual es constituïa el Comitè d'Enllaç Nacional UGT-CNT, començaria llavors una persecució, una fustigació generalitzada, contra el MLE per tota l'Espanya republicana, però que no va arribar a provocar cap tipus de resposta frontal de tipus armat, com segurament es pretenia, encara que sí una defensa de la CNT per part d'Àngel Pestaña, líder del PS, Diputat, en la sessió de les Corts que es celebra a València.

A la fi d'aquest mateix mes, el dia 31 d'octubre, es va establir la capital de la República a Barcelona.

També, per contra, en aquest mes d'octubre comencen ja a proliferar per Catalunya els denominats “pactes locals del Front Popular Antifeixista”, en els que s'inclou la CNT, així com els actes unitaris de suport i homenatge a l'Exèrcit Popular, en els que també participen destacats caps militars confederals ³⁹³.

▪ Octubre de 1937:

³⁹³ Sobre les ofertes ministerials a la CNT, César MARTINEZ LORENZO, *Los anarquistas españoles y el poder*, París, Ruedo Ibérico, 1972, pp.219-221; José PEIRATS, op. cit., pp. 181-184.- Sobre la dissolució del Consell d'Aragó i l'intenció de tornar al Govern, Ídem, op. cit., pp. 246-249.- Sobre el Comitè d'Enllaç a nivell estatal, *Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 17, 15-9-37. Sobre el fustigament a la CNT, César MARTINEZ LORENZO, op. cit., pp. 250-253. Sobre la defensa feta per Angel Pestaña, *Solidaridad Obrera*, núm. 1704, del diumenge 3-10-37. Sobre el trasllat del Govern central republicà, Raimon GALÍ HERRERA, *Signe de contradicció. 7. L'Ebre i la caiguda de Catalunya*, Barcelona, Barcelonesa d'Edicions, 1996, p. 9. Sobre el nou Govern català, *L'Avenç*, núm. 0, desembre 1976, pp.55-62; José PEIRATS, op. cit., pp. 236-240. Sobre l'expulsió dels “Amigos de Durruti”, José PEIRATS, op. cit., pp. 220-224; Juan GOMEZ CASAS, *Los anarquistas en el Gobierno*, Barcelona, Bruguera, 1977, p. 202. Sobre la seva intervenció posterior en la Administració de la Generalitat, DOGC de 9-7-37, 13-7-37, 29-9-37, 30-9-37, 13-10-37, 15-10-37, 16-10-37; *Solidaridad Obrera*, núm. 1702, d' 1-10-37; *Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núm. 15-16, agost 1937. Sobre els aconteixements importants en el mes d'octubre de 1937, José PEIRATS, op. cit., pp. 241-251; *Solidaridad Obrera*, núms. 1702 a 1722, corresponents al mes d'octubre de 1937.

Segons Pelai PAGÈS, la Comissió d'Indústries de Guerra (que va ésser creada el 8 d'agost, amb Eugenio Vallejo representant a la CNT i presidida per Josep Tarradellas), que coordinava els esforços de diverses indústries del sector metal·lúrgic, mecànic i químic, per adaptar-les a les necessitats generades per la guerra, controlava en aquest mes un total de 500 fàbriques amb uns 50.000 obrers, a més dels 30.000 que treballaven en empreses auxiliars³⁹⁴.

Mitjançant dos Decrets dels dies 5 i 12 d'aquest mes, aprovats a proposta del Conseller de Treball i Obres Públiques Joan Comorera (PSUC), es crea la Comissió Reguladora dels Salaris, integrada pel President del Consell d'Economia, diversos Directors Generals de la Generalitat (de Treball, de Transport, d'Abastaments, etc.), representants dels Consells Generals d'Indústria, 1 representant de l'UGT i 1 representant de la CNT.

Altres dos Decrets, de dates 5 i 10, disposen la creació de la Caixa de Crèdit Agrícola de la Generalitat (amb Caixes Locals o seccions de crèdit de cada Sindicat Agrícola local, d'obligatòria constitució pels agricultors de cada localitat, d'acord amb el Decret de sindicació obligatòria dels cultivadors de la terra de data 27 d'agost de 1936 i el reglament per a la seva aplicació del 19 d'octubre) i la regulació del funcionament de les col·lectivitats agràries: s'han de registrar en un registre públic especial que es crea a l'efecte i els seus estatuts s'han d'aprovar pel Conseller d'Agricultura, poden afiliar-se a les organitzacions agràries que creguin convenient i federar-se lliurement a tots els nivells territorials. Igualment, també una Ordre del Conseller d'Agricultura (Josep Calvet Mora, de l'UR) del dia 30 de setembre però en vigor des del dia 2 d'octubre, regula el procediment per a la redistribució de terres: les peticions al respecte s'han de formular a la Junta Municipal Agrària del Sindicat Agrícola de la localitat, que elevarà la mateixa amb la corresponent proposta al Consell

³⁹⁴ VV. AA., *Catalunya i la guerra civil...*, p.106.

d'Agricultura, competent per decidir. La seva resolució denegatòria es pot recórrer al Conseller del Departament³⁹⁵.

Ha passat un any des que es va dictar el Decret de 9 d'octubre de 1936 i ha arribat el moment en què el Govern autonòmic català considera necessari un canvi de dita normativa, una adaptació a la nova realitat política.

El 8 d'octubre dicta un Decret – a proposta del Conseller de Governació i Assistència Social, Antoni Mª Sbert (ERC) – pel qual es deroga l'abans citat i s'estableixen les normes per a la constitució i règim governatiu dels Ajuntaments. S'estableix com a únic canvi que el POUM no tindrà ja representació als Consistoris i que el PSUC té dret al mateix nombre de consellers municipals que ERC i CNT.

La presència de la CNT – ara absent en el Govern autonòmic de Catalunya – es justifica adduint que “és convenient mantenir aquesta col·laboració, en benefici de la unitat del Front Popular i del proletariat de Catalunya, en tots els casos que resulti igualment profitosa per a la vida local i contribueixi a afirmar l'autoritat i l'eficàcia de la gestió municipal”.

No obstant això, hi ha altres modificacions d'interès: cada representant que designi una organització, haurà de reunir les condicions que estableix l'art. 50 de la Llei Municipal catalana; estarà subjecte al règim d'obligacions, incapacitats, incompatibilitats i excuses, per a l'exercici del càrrec que la dita Llei estableix en el seu art. 102; es considera com una causa d'incapacitat haver exercit algun càrrec de nomenament governatiu durant la Dictadura militar o entre el 7 d'octubre de 1934 i el 14 de febrer de 1936, haver format part dels òrgans directius centrals o locals d'algun partit o organització no adherida al front contra el feixisme, i, haver participat “en el moviment de maig passat”.

D'altra banda, l'art. 5è del Decret permet que els llocs que no s'hagin cobert en el termini de 15 dies hàbils per les organitzacions que tinguin dret a això, puguin ser atribuïts a qualsevol altra organització, mitjançant acord

³⁹⁵ DOG de dates 1, 13 i 15-10-37.

majoritari dels components de l'Ajuntament.

El Conseller de Governació i Assistència Social tindrà la competència de poder suspendre “en l'exercici del càrrec als Alcaldes i Regidors, per infracció de les disposicions legals vigents a Catalunya” ³⁹⁶.

Comprovarem ara l'efecte d'aquesta nova norma als Ajuntaments:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

La Confederació queda fora dels Consells Municipals de Matadepera, Polinyà i Vacarisses; continua tenint els mateixos consellers a Gallifa, Rellinars i Viladecavalls i té problemes en el d'Ullastrell, ja que en el ple del dia 16, el bloc format per ERC, ACR i UR està en contra que continuï sent conseller Salvador Solé (president de la Comissió de Cultura, Sanitat i Assistència Social), mentre que el PSUC es mostra favorable que continuï sent-ho, doncs també tenia a dos dels seus representants atacats políticament per una “declaració d'incapacitat”. S'al·lega pel bloc contrari que es troba dins les llistes del cens electoral de Matadepera i no de les d'Ullastrell.

Hi ha una batalla política en la que no volen entrar a fons els cenetistes, segurament per evitar friccions personals en un poble tan petit. Per falta d'assistència suficient, es perdrà finalment la votació a finals del mes següent i la CNT i el PSUC es retiraran del Consistori.

Entre l'activitat de l'Ajuntament d'Ullastrell, mencionem uns acords adoptats en el ple del dia 6: un d'ells és fer de propietat municipal l'empresa d'electricitat “La Eléctrica de Ullastrell”, la qual “tractant-se d'un servei públic, la forma d'explotació serà directa, conforme autoritza l'apartat a) de l'article 188 de la Llei Municipal de Catalunya, portant la comptabilitat separada de l'administrativa pròpia dels Organismes de Règim Local (...) Deixar sense efecte els acords adoptats per aquest Ajuntament en la sessió celebrada el dia 5 de desembre del 1936, els quals fan referència a la municipalització del servei d'electricitat”, tot això gràcies a “la cessió en perpetuitat i sense indemnització,

³⁹⁶ DOGC, núm. 283 (10-10-37).

deldomini, possessió, propietat i explotació dels bens, instal·lacions, l'actiu i passiu de la societat", havent de recordar-se ací que aquest Ajuntament ja tenia també municipalitzat el servei públic de subministrament d'aigua potable als veïns del poble. Un altre és aquest, d'un assumpte ben diferent:

“Amb motiu de l'aniversari del 6 d'octubre, s'acorda enviar l'adhesió de l'Ajuntament al President de la Generalitat de Catalunya. Per tal de commemorar l'anniversari de la mort de l'heroïna lluitadora antifeixista Lina Òdena, a petició de les Joventuts Socialistes Unificades, s'acorda donar el nom de Lina Òdena al carrer del Centre d'aquesta localitat”.

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

No es produeixen canvis a Castellar del Vallès (encara que el PSUC augmenta la seva representació en un lloc des del dia 22, mantenint-se el govern conjunt CNT-PSUC), Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Sant Llorenç Savall, Sant Quirze del Vallès (queda fora de l'Ajuntament) i Sentmenat.

Entre l'activitat del Consistori de Castellar del Vallès, podem mencionar el nomenament de la mestra Victòria Umbert (ple del dia 22) i el viatge del conseller cenetista Malla a terres lleidatanes, amb èxit en la seva missió d'adquirir i transportar blat al poble, doncs ja s'havia acabat el pa (plens dels dies 15 i 26).

A Barberà del Vallès, el dia 15 es procedeix a la constitució del nou Ajuntament, en el que entraran dos nous consellers: José Sánchez García i Santiago Valero Ros, substituint a Joan Querol (que era l'Alcalde) i Antonio López. L'Alcaldia serà per al PSUC (Carles Sancho Monistrol) i la CNT no estarà en l'equip de govern. El dia 18, Francisco Pérez López substituirà a Joan Pallàs.

A Palau-solità i Plegamans, es constitueix el dia 21, formant-se per 3 d'ERC, 3 del PSUC, 1 d'UR i 3 de CNT (els mateixos del mes anterior). Seguirà el mateix Alcalde i la CNT participarà en el cartipàs municipal ostentant la presidència de la Comissió municipal de Cultura.

A Ripollet, el dia 23, es pretén fer la mateixa jugada política: el PSUC,

que ara compta amb tres consellers, demana la creació d'una comissió d'investigació per aclarir les responsabilitats dels cenetistes durant els “Fets de Maig”. Formada per l'Alcalde (Antoni Jorba Altolaguirre, ERC), Alfons Nonell (PSUC) i Andreu Gorina (UR), el PSUC aconsegueix – a més a més - que s'aprovi una proposta seva a favor que el lloc vacant d'ACR sigui cobert per la UR.

El resultat és que la CNT s'avé a canviar a dos dels proposats (els que, segons el PSUC, “varen prendre part en els fets de maig”, Boix i Ortíz) i, finalment, queden al Consistori Isidre Tomàs Pi, José-Antonio Teruel Alonso i Balbià Ramos Oller (que continuava).

El dia 28, es triarà el mateix Alcalde, Antoni Jorba Altolaguirre, d'ERC, per deu vots a favor i un en blanc, i la CNT assumirà les presidències de les Comissions de Governació (Isidre Tomàs) i Finances (José- Antonio Teruel). L'Alcalde segon és un representant del PSUC.

Entre l'activitat de l'Ajuntament de Ripollet d'aquest mes, detaquem: la manifestació de disgust de l'actuació de la Conselleria de Cultura de la Generalitat, per haver nomenat “una mestressa sense tenir-ne coneixement el Municipi”; la imposició d'una multa de cents pessetes a dos veïns, “per haver venut el porc a preu més elevat que el de taxa”; l'acord de denunciar a un veí “al Delegat General d'Ordre Públic, per no acatar les ordres del Govern de la República i la Generalitat de Catalunya, i les de la Conselleria de Proveïments d'aquesta localitat, en referència als preus de taxa de les mercaderies”; la publicació d'un edicte “de concurs per a l'adquisició d'una bomba per a l'extracció de l'aigua per a l'abastiment de la població”; “cridar l'atenció als venedors de peix, amb referència al temps que fa que no venen a vendre a la Plaça Mercat, a pesar de tenir el lloc i portar peix al poble veí”; s'acorda “que en vista de la greu situació que actualment té la localitat en matèria de proveïments, s'acorda facultar el Conseller per a que cridi als tenders (...) exposant-los la situació i atendre en el que sigui possible el normal proveïment de la localitat,

emprant a tal fi el règim de tiquets en lloc de fer el de la tarja, com actualment es venia fent” (plens dels dies 3 i 28).

A Santa Perpètua de Mogoda els grups del PSUC i ERC es posen d'acord i en el ple constitutiu del dia 19, els tres representants confederals (Ramón Sabatés Torruella, Jaume Fado Rovira i Sadurní Tarrès Sanvicens) són declarats incapacitats per poder ser consellers, per considerar que havien participat en els “Fets de Maig”, sol·licitant a la CNT local que nom a altres al seu lloc. En la seva defensa, Jaume Fado va al·legar que ell era Conseller de Defensa i que va sortir al carrer en companyia d'altres companys cenetistes per guardar l'ordre públic, però no va ser tinguda en compte la dita al·legació per què no volien col·laborar amb ells.

La CNT va enviar als mateixos per al ple del dia 22, sent novament rebutjats, constituint-se definitivament el nou Consistori – sense representació de la Confederació – el dia 2 de novembre.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac es constitueix el nou Consistori el dia 22, substituint l'accidentat Josep Miras per Antonio Monreal i dos dies després – el 25 – a Víctor Mulet per Rafael Castillo (per no reunir els requisits exigits en el nou Decret).

Seguirà el mateix Alcalde (Felip Gener, ERC) i la Confederació presidirà les Comissions de Foment (Antonio López), Governació i Sanitat (Manuel Tomàs) i Abastaments (Benito Hernández).

Respecte a la seva activitat, mencionem: l'autorització a l'Alcalde i al Conseller de Finances per negociar i signar la petició d'un préstec de 50.000 pessetes al Banc Hispano-Colonial, “amb que efectuar les transaccions precises per tal de procurar l'abastament a les tendes dels articles de primera necessitat (...) tenim en compte la carestia de subsistències en que es troba aquesta població, agreujada encara per l'incapacitat creixent amb motiu de buscar-s'hi adequat redós innumbrables famílies procedents de zones fortament castigades

de la capital amb motiu dels darrers bombardejos, i per tal d'evitar que, com en aquestes darreres setmanes, es trobin les famílies mancades de subsistències amb que atendre a les més ineludibles necessitats"; assabentar-se de què hi ha factures pendents de pagament a la Col·lectivitat de la Construcció i que els hi manca feina als pintors de la mateixa, a causa de la suspensió que es va fer d'aquest tipus de feina a les escoles del riu Ripoll; que s'ha deixat sense subministrament d'aigua a alguns veïns que no han pagat el rebut corresponent, doncs, como diu l'Alcalde "ha de tenir-se en compte que els obrers de la Col·lectivitat de les Aigües també han de percebre el seu corresponent jornal"; que s'han presentat moltes reclamacions al municipi "a conseqüència del darrer aigüat, "per tal que es procedís a arranjar desperfectes de algunes cases, però que cal tenir en compte que no pot pas l'Ajuntament dedicar-se a efectuar obres en les cases si no es percebeix cap producte"; que haurà cinc homes treballant " a les oficines de Proveïments", sota les ordres del President de la Comissió municipal i la resta dels consellers que són components de la mateixa en qualitat de vocals, trobant-se el seu magatzem " a l'antic magatzem Riera de la Plaça de Fermí Galán; que hi ha dies que el poble es queda sense electricitat, raó per la qual es queda sense pa si s'aturen els motors quan s'està fent; que pel mes d'agost passat té dret a cobrar de la Generalitat, pel concepte de subsidi pel manteniment dels refugiats de zones de guerra, la quantitat de 5.434 pessetes (plens dels dies 3, 8 i 25).

En Rubí s'obre una nova etapa després de la formació d'un sindicat ugetista a la localitat: el dia 30 té lloc el ple extraordinari de constitució del nou Ajuntament, format per 6 consellers d'ERC (entre ells, Pere Aguilera), 6 del PSUC, 2 d'ACR, 2 d'UR i 6 de la CNT (dels que 3 són nous, Joaquím Aragonès Campderrós, Joan Roba García i Domènec Dolcet Roura, en substitució de Domènec Paloma – que va dimitir el dia 14 -, Joaquím Mariné i Miquel Campderrós). Sortirà triat nou Alcalde Pere Aguilera Garriga (ERC), per 13 vots a favor i 7 en blanc.

En Sant Cugat del Vallès, el ple extraordinari se celebra el dia 27. ACR, ERC i PSUC al·legaran que dos dels cenetistes no reunien els requisits necessaris per ser consellers municipals o regidors, al no estar inclosos en el cens electoral del municipi. El portaveu confederal, Pere Puig, al·legarà que portaven residint més de tres anys i era un error del cens, però no prosperarà el dit argument.

En aquest mes, també continua l'activitat normal de gestió dels interessos públics generals de la localitat: s'aprova la creació d'una llar d'infants en una de les quatre "torres ocupades" pels refugiats, tant pels infants refugiats com per als nens "d'aquesta vila pertanyents a famílies en situació precària"; l'aprovació d'una proposta d'ERC, defensada pel mateix Alcalde, Magí Bartralot, contra la que va votar el PSUC, per al qual es demanava al ple "que es prengui una resolució categòrica respecte l'aplicació dels preus de taxa dels queviures i fa present que amb els preus actualment establerts és difícil de trobar res, significat la gravetat que de dia en dia revesteix el problema dels proveïments d'aquesta vila", especificant-se que, segons informacions obtingudes "a la plaça de Barcelona", els articles "estàn fixats oficialment", però "és molt lamentable que hi hagin pobles que es trobin sense blat i sense patates i dintre 60 kms. hi hagin aquests articles amb escreix (...) En aquests pobles es va fer com a Rússia, que hom va recórrer a la força per tal que fossin entregats el blat i el mateix es tenia que fer amb aquelles comarques que encara tenen queviures (...) Ha vingut una mare dient que tenia un fill al llit per falta d'aliments, la qual cosa és molt sensible i en vista de la greu situació, s'han fet gestions per trobar el remei, ja que del contrari es prodrien produir desordres greus (...) la missió del governant és la de prevenir (...) cal facultar el Conseller de Proveïments per procurar que es portin articles de primera necessitat a la vila (...) sempre que els mateixos no siguin a un preu excessiu" (els cenetistes van explicar el seu vot favorable a aquesta proposta argumentant que si hi ha gèneres però no al preu de taxa, és una prova evident que les comarcals de proveïments de la Generalitat han fracassat

en la seva tasca, que s'han d'atendre les queixes i peticions formulades respecte a l'aplicació dels preus de taxa i “cal prendre mesures que resolguin la situació (...) encara que quedi l'acord, no hi ha cap inconvenient, ja que amb tota responsabilitat es pot dir que el poble vol menjar, ja sigui pa o patates o arròs,etc. i si es pot trobar gènere que s'en porti, encara que no sigui al preu de taxa (doncs tot això passa) per no haver estat atesses pels organismes del Govern les peticions d'aquests Ajuntaments”; l'aprovació d'una proposta d'un altre grup municipal, conforme no podia sortir de Sant Cugat del Vallès cap verdura, vi o d'altres productes de la terra “que es produeixen en aquest terme”, la qual cosa suposava en la pràctica treure una font d'ingressos per a molts pagesos, però que ja venia establerta per normes de la Generalitat, que obligaven a portar el vi al celler del Sindicat Agrícola, sense tenir la possibilitat de vendre'l -encara que fos un producte excedentari – directament a la ciutat de Barcelona, un acord contra el que únicament va votar el conseller d'ERC Martí Vilaró (dimitint posteriorment de forma voluntària del seu càrrec de conseller municipal, “per trobar-se en desacord amb les orientacions i l'actitud que pren l'organització que representa), encara que, en un altre ple posterior, es decidiria que el destí de l'excedent de vi, ateses ja les necessitats dels vilatans i del propi Ajuntament, seria una qüestió a resoldre pel Conseller de proveïments, posant-se d'acord amb el Sindicat Agrícola i la Junta Municipal Agrària (no obstant això, el propi Alcalde defensaria la necessitat d'aprofitar l'excedent de vi, doncs “no s'ha pensat mai en lesionar interessos particulars, ja que les disposicions que es puguin prendre en quan el vi, són tenint en compte que durant molt de temps es va poder menjar pa degut a les existències del vi sobrant d'aquesta població, amb el qual es va fer intercanvi”); l'acord unànim de tot el Consistori demanant la llibertat del conseller municipal Joan Puig Plà, del POUM, del qual s'informa que es troba encara detingut i serà traslladat a València, a causa d'ésser denunciat per un Tinent Coronel de fora de la vila (els altres dos ja van ésser alliberats el mes de setembre passat); l'aprovació unànim de la municipalització

de l'aprofitament de la fusta dels boscos de la localitat, “tenint en compte les necessitats cada dia majors d’algunes indústries d’aquesta vila que podrien arribar a paraitzar-se per manca de combustible, tenint en compte que s’apropa l’època dels freds i (...) així mateix (per) les necessitats domèstiques” (plens dels dies 6, 13 i 20).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

La FLS de Sabadell va continuar tenint una presència activa i important a la ciutat de Sabadell, però la seva pretensió de tornar a l'Ajuntament amb alguns dels anteriors representants, en el ple del dia 13, no va prosperar i ja no va poder presentar-se posteriorment amb altres ³⁹⁷.

A Terrassa, el ple extraordinari que a l'efecte es va celebrar el dia 29, suposa l'entrada a l'Ajuntament d'altres quatre persones, representants de la Confederació: Llorenç Tapioles Vancells, Ramón Soler Orriols, Joan Graells Llopart i Frederic Marín Abad, substituint a Gracià Lípiz, Frederic Aligué, Vicenç Lípiz (per no reunir els tres algun dels requisits esmentats en el Decret) i Joan Argerich (malalt).

El Comitè del Ràdio Local del PSUC cedeix els seus llocs a la UGT i continuarà havent-hi un govern conjunt (ACR, ERC, UR, UGT i CNT), mitjançant vuit Consellers- Regidors que formaran la Comissió de Govern o Permanent, presidint cadascun d'ells una Comissió municipal.

La CNT té dos Consellers-Regidors: Enric Aldave (Àrea de Serveis Públics) i Llorenç Tapioles (Àrea de Governació).

En el ple del dia 7 d'aquest mes, essent encara Alcalde en Samuel Morera Ribas (ERC), una vegada acabats els assumptes de l'ordre del dia i sense haver-se presentat cap proposició:

³⁹⁷ Els nou representants designats eren: Brú Lladó Roca, Bartomeu Barnils Serret, Miquel Jou Ferret, Jaume Aragay Pujols, David Ortin Joan, Jaume Troncho Mestra, Ramón Casanovas Jufresa, Andrés Bermejo Raposo i Adolfo Aros Illescas (*Superación*, núm. 88, de 12-11-37). El PSUC i els seus aliats van argumentar l'existència d'un acord d'incompatibilitat del Consistori amb alguns dels representants cenetistes. I la CNT no va voler designar a uns altres.

“va fer ús de la paraula el Conseller-Regidor ciutadà Aldave per manifestar les deficiències observades d'algun temps ençà en la qüestió del proveïment de queviures a la ciutat, ran les quals la seva sindical CNT ha rebut queixes de molts Consells d'Empresa i Controls de fàbriques, respecte aquesta carestia d'existències, el que motiva que no tenint l'obrer els articles més indispensables per al seu sosteniment, no pot donar el seu normal rendiment en la producció que li està confiada, pel que cal que el Municipi es preocupi d'aquesta qüestió que comporta un greu problema, cercant entre tots i pel mitjà que sigui una solució en el proveïment de queviures, donant així la sensació al poble de què aun menys l'Ajuntament fa quant està al seu encalç per resoldre-la (...) es promou sobre aquest assumpte un extens debat (...) El Conseller ciutadà Espartacus Puig, qui després de lamentar que degut a la greu malaltia que sofreix no pugui estar present el company Marimón, Conseller-Regidor de Proveïments (...) exposa que a l'igual que ha manifestat el Conseller-Regidor Aldave, també a la seva sindical UGT s'han rebut comunicats de Consells d'Empresa i Comitès de Control expasant-se amb idèntic sentit, en relació al greu problema de manca de queviures, es refereix a la intensa labor portada a terme pel Departament de Proveïments i el seu titular, fent tot quant ha estat al seu encalç, per tal que a Terrassa no hi manquessin els articles més indispensables, així com les constants gestions realitzades prop de la Conselleria corresponent de la Generalitat en el mateix fi i que evidencien el zel i interès que han tingut per tal de remeiar aquesta situació, però es lluita amb una sèrie d'obstacles i dificultats com acaparadors, especuladors i agiotistes, que actuant sense escrúpols de cap mena, l'agreuja cada dia més, que entén que la solució d'aquest problema passa a ésser de molta gran part una qüestió d'autoritat i per tant, el Govern de la Generalitat ha de prendre les mesures necessàries per tal d'evitar que s'eludeixin les seves disposicions relatives als preus de taxa, no permetent-se que qualsevol ciutadà adquireixi gèneres a preus exorbitants i sancionar amb tota rigurositat les contravencions, i afirma que la UGT està disposada a col·laborar amb tot entusiasme per tal de resoldre aquesta qüestió, i invità a les altres minories es manifestin sobre la mateixa...”

Puigdomènech, en nom d'ERC, va manifestar que el seu grup tenia en estudi un projecte per resoldre el tema i quan estigués confeccionat el portarien al ple. Per la seva banda, el Conseller-Regidor Torres, d'UR, va manifestar el següent:

“és un problema de molt difícil solució pel seu caire general derivat de la guerra i del bloqueig que sofrim, tenint en compte que la part de l'Espanya lleial no produeix els queviures suficients pel seu contingent de població”

El Conseller-Regidor Garriga, d'ACR, “coincideix en la mateixa

apreciació i diu que en quant a Catalunya cal afegir que s'ha incrementat la seva població amb un milió de refugiats", afegint:

“però no obstant això, és palesa la desigualtat existent en l'existència i disposició de queviures, tant en les famílies com en les diverses comarques catalanes, pel que és partidari d'adreçar-se del Govern de la Generalitat i fer-li sentir la nostra queixa justa, pregant-li es dictin les mesures adients per tal de què els queviures siguin repartits equitativament, a qual efecte demana es facin les gestions oportunes, d'acord entre totes les minories (...) A continuació el Conseller Morros es refereix a la necessitat de gestionar la portada de forratges pel bestiar, procedentes de la part de Lleida, contestant-li la Presidència que havent trobat una fórmula respecte al transport del gra, procurarà també gestionar la portada de forratges, assabentant també aquest últim al ple que, per tal d'evitar la manca de llet als malalts, s'ha ordenat a totes les lleteries que l'obertura per a la venda, la primera mig-hora sia destinada únicament i exclusivament pel despatx d'aquest aliment amb destí als malalts”.

ENTESA PSUC-CNT

Comença d'ací endavant un període on els pactes al màxim nivell entre l'UGT/PSUC i la CNT suposaran també, en general, un apropament dels líders locals d'aquestes organitzacions i uns resultats pràctics a l'àmbit polític institucional, favorable als interessos d'ambdues parts, a més a més de consolidar l'activitat conjunta que es va fent quotidianament a l'àmbit econòmic des de ja fa temps.

▪ **Novembre de 1937:**

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

Només es produeixen novetats a Ullastrell: el dia 2 té lloc el ple extraordinari, incorporant-se el tercer representant del PSUC. El dimarts següent, dia 9, té lloc la lectura d'un escrit que el Sindicat d'Oficis Diversos d'Ullastrell CNT-AIT remiteix a l'Ajuntament, de data 2 de novembre, pel que, contestant el de l'Alcalde (registre de sortida núm. 50), es ratifica la confiança en els seus representants, inclouent Salvador Solé.

Passada a votació la proposta de rebutjar que dit representant cenetista (Salvador Solé) sigui conseller municipal, perden la votació els que estan en contra (ERC – partit del què únicament assisteixen al ple l'Alcalde i un altre conseller – i ACR), per l'absència de la UR, i la guanyen els 3 assistents del PSUC i un conseller assistent de la CNT, prenent possessió com a conseller Salvador Solé. El PSUC aprofita l'ocasió i presenta immediatament una proposta amb caràcter urgent – que també es guanya – declarant cessats dels seus càrrecs a l'Alcalde, al Tinent d'Alcalde o Alcalde segon i als presidents de les Comissions municipals.

Però els confederals no ho tenen clar i a continuació dimiteix el cenetista Benet Julibert. Ací comença el procés de retirada de la Confederació d'aquest Ajuntament, doncs (en lloc de fer com en altres Consistoris, on l'entesa CNT-PSUC suposava tenir la majoria) els consellers cenetistes prefereixen no entrar en aquesta mena de “guerra política”, en un poble tan petit i on tothom es coneix, deixant sols als consellers del PSUC.

Així s'explica el que va passar en el ple extraordinari, celebrat en segona convocatòria el dimarts dia 23: mentre que es presenten els 3 del PSUC, només es presenta 1 de la CNT (Matías Martínez); pel bàndol contrari assisteixen tots (un total de 5, els de ERC, ACR i UR) i presenten una proposta urgent per la qual es declara la incapacitat per ser consellers de 2 representants del PSUC, al mateix temps que es declara la impossibilitat de realitzar una convocatòria d'un altre ple extraordinari per a la renovació dels càrrecs de l'Ajuntament, al no estar aquest compost per la tercera part més un del nombre de consellers necessari, ja que també està incapacitat el confederal Salvador Solé i haver dimitit el seu company Benet Julibert. Automàticament, la CNT i el PSUC presenten sengles escrits en els que manifesten la seva retirada l'Ajuntament.

En el ple del dia 28 es:

“dóna lectura de l'escrit del Sindicat d'Oficis Diversos CNT (AIT), que en la sessió ordinària celebrada el propassat dia 23 quedà sobre la taula, pel qual la

Sindical esmentada, tot i reconeixent que el seu representant en aquest Ajuntament, ciutadà Salvador Solé Coma, no reuneix les condicions que per ésser conseller exigeix l'article 50 de la Llei Municipal, per no figurar inscrit en el cens electoral ni en el padró municipal d'aquesta població amb tres anys d'anticipació, diu: que la declaració d'incapacitat és un atropell del seu dret i acaba dita entitat manifestant que retira la seva representació de l'Ajuntament”.

Curiosament, tant de temps servint els interessos generals del poble més que correctament, no havien servit per a què els membres d'ERC i els seus aliats tinguessin cap benevolència en el terreny de la lluita pel poder polític local...fins i tot, en moments tant difícils com aquells.

Aquesta és –ens agradi o no – la dura realitat dels homes, que viuen en grup/s i no aïllats, i dintre de cada grup sempre hi ha alguns que volen manar, tenir el poder de decidir el que han de fer la resta, i més volen aquest poder contra més gran i poderós és el mateix grup on estàn integrats. Malauradament, els “interessos” que poden haver en qualsevol grup –més o menys gran – no són únicament de tipus econòmic...

Així, quan es diu que tots els homes/dones hem d'ésser iguals en drets i obligacions, de tot tipus, potser s'hauria de començar a pensar que és una meta que molts idealistes han volgut, volen i voldrà en el futur arribar a assolir, però que sempre ha trobat, troba i trobarà moltes, moltíssimes dificultats de tot ordre, inclouent el mateix individu com a tal, el conjunt de cervell i cos interrelacionats que l'integren (alguns diràn que, a més, també té l'esperit o l'energia còsmica o de la vida, o una mostra de la mateixa divinitat del tot indivisible i etern) i fan d'ell un ésser únic i diferenciat de tota la resta d'individus...

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Barberà del Vallès, en aquest mes s'arriba a una població de dret de 1.892 persones, a més de 73 “transeünts” i 64 refugiats de zones de guerra³⁹⁸.

A Castellbisbal, després de la constitució del nou Ajuntament el dia 30,

³⁹⁸ Segons dades existents a l'expedient del “Padró Municipal d'Habitants 1936-1939”, de l'Arxiu Municipal.

únicament estarà constituït per 3 consellers del PSUC i 3 de la CNT, sense que s'hagin presentat ERC i UR. És triat per unanimitat nou Alcalde un representant del PSUC, Benet Osorio García (qui va ser al seu dia representant del POUM).

A Cerdanyola del Vallès, es procedeix a la constitució del nou Consistori el dia 1. Per la CNT se substitueix a Jaume Feliu i Doroteo Martínez, entrant al seu lloc Josep Castells Hugàs i Joaquín Fernández Sánchez. Es tria com nou Alcalde a Josep Solé Valentí (ERC), amb els vots a favor del seu grup i els d'UR i PSUC.

El cartipàs municipal es distribueix el dia 3, ostentant la CNT la presidència de la Comissió d'Economia (Josep Castells).

Una de les activitats usuals de tots els Consistoris és l'aprovació de la construcció de ninxols i altres obres als cementiris, la qual serveix també per donar feina als paletes de cadascuna de les seves localitats. Un d'aquest tipus d'acords de l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès és el del dia 16, demanant a la Col·lectivitat de Paletes la construcció d'un bloc de deu ninxols per un preu de 1.300 pessetes.

A Palau-solità i Plegamans, en el ple del dia 4 s'aprova el pagament de factures per un import de més de set mil pessetes i s'autoritza a Ferràn Martori per cobrar de la Generalitat 4442 pessetes “en concepte de despeses de refugiats de guerra en aquest poble, durant el mes d'agost darrer”.

Al Consistori de Ripollet, on ara es fan les sessions plenàries els dimecres de cada setmana a les nou de la nit, destaquem la següent activitat: acordar el pagament de les dues terceres parts de la factura del subministrament de llet que ha subministrat la Col·lectivitat de Camperols, “i més tard ja es liquidarà totalment”; l'autorització al Conseller de Proveïments “a fi de què pugui adquirir tots els gèneres que li siguin factibles, tenint en compte l'estat en que està la població, en especial 1.000 kg. de sabó”; “és acordat estudiar novament la llista de les persones que no han entregat el blat i obrar en conseqüència”; l'aprovació d'un acord conforme ja l'Ajuntament no es farà càrrec del pagament del material escolar “dels infants que assisteixen a les escoles del CENU”, sinó

que anirà a càrrec dels mateixos infants “tal com fins ara han vingut fent-lo les escoles nacionals”, és a dir, les del Ministeri; l'autorització per al cobrament de 7.068 pessetes, corresponents al subsidi pels refugiats de guerra, corresponent al mes d'agost passat; “arranjar les terres de la part de l'església que va caure quan els aiguats, i destinar la terra a l'arranjament dels carrers; “treure els cartells anunciadors amb números dels carrers de Ripollet, i que foren col·locats per l'Ajuntament de Cerdanyola”; “adquirir queviures junt amb la Cooperativa, facultant el Conseller per realitzar totes les operacions”; “que l'Alcalde, junt amb els consellers Almirall i Ramos, s'entrevistin amb l'Ajuntament de Cerdanyola, per arranjar la qüestió del tabac, així com tot el que es refereix a l'assumpte de les tarjes”; “que una comissió gestioni l'adquisició o lliurament de farina, pel proveïment de la població, a la Conselleria de Proveïments”; “que tots els verdulaires de la Plaça Mercat presentin les albarans de compra i el Conseller de Proveïments senyali el preu de venda”; atendre “una instància de l'Agutzil, en la que demana li sigui augmentat el sou, tenint en compte l'augment sofert dels queviures” i pagar-li un sou de “tres-centes seixanta cinc pessetes mensuals en lloc de les tres-centes que actualment cobra”; “que a partir del proper mes de desembre, es dongui trenta pessetes mensuals a la veïna (...) de 86 anys (...) per trovar-se amb necessitat i mancada de recursos”; assabentar-se que “el Sindicat Únic de Treballadors (CNT) ha designat al company Miguel Lozano, en lloc d'Antonio Ortíz, per representar-la a la Comissió de l'Estatge” (plens dels dies 3, 10, 17 i 24).

En Santa Perpètua de Mogoda, el ple constituent se celebra el dia 2, sense que es presenti la CNT, al no haver-se admès en plens anteriors a la representació que havia designat. Queda fora del Consistori.

A Sentmenat, UR i PSUC no envien els seus representants al ple extraordinari del dia 11, després del termini que a aquestes se'ls ha donat. Al no haver-hi agrupació local d'ACR, ERC i CNT decideixen que la Confederació tingui 3 llocs més i ERC altres 2, completant-se així el total d'11 que estableix el

Decret. El dia 21, diumenge, prenen possessió del seu càrrec de consellers els cenetistes Joan Turell Sempere (que s'ocuparà de l'Àrea o Departament d'Economia), Vicenç Fruitós Curtielles i Pere Artigas Llonch. Es tria nou Alcalde al confederal Joan Anglès Puigdemunt i, a més a més, Jaume Giralt s'ocuparà de l'Àrea d'Abastaments.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, el conseller Benito Hernández deixa voluntàriament d'ostentar la presidència de la Comissió d'Abastaments en el ple del dia 26, en considerar que l'Alcalde s'ha extralimitat en les seves funcions i ha assumit algunes que són pròpies de la dita Comissió, queixant-se que s'han realitzat distribucions d'articles que ell no havia autoritzat.

En Rubí, la CNT decideix, en el ple del dia 4, estar present, com vocals, en totes les Comissions, però no presidir la que se li ha ofert (Foment i Serveis Públics) per la nova “*entente*” formada per ERC, ACR, UR i PSUC, limitant-se a formar part de les Comissions en qualitat de vocals, quedant fora del cartipàs del govern municipal. I és que en el ple extraordinari del passat dia 30 d'octubre, dissabte, va tornar Pere Aguilera Garriga, com portaveu d'ERC, i, al mateix temps, van entrar al Consistori sis representants del PSUC/UGT, amb el resultat de què aquell va sortir elegit novament Alcalde gràcies als nouvinguts i, també va ésser aprovada la seva proposta de “no acceptar la forma en que s'ha vingut regint fins ara la Corporació, o sigui, per Conselleries, sinó que ha d'ésser regit per Comissions, amb l'Alcalde responsable”; l'oposició a la proposta d'ERC - (aprovada amb el suport del PSUC, ACR i UR) – de què les sessions ordinàries del Consistori es celebrin els dijous i cada 15 dies, argumentant que era millor l'opció de continuant fent-les cada 8 dies; assabentar-se d'un comunicat del Departament de Cultura de la Generalitat conforme “ha estat acceptat l'oferiment d'aquest Ajuntament, de destinar a escoles d'ensenyament primari de la Generalitat l'edifici situat al carrer Frederic Soler número 30, abans convent de les Germanes Carmelites; la intervenció crítica contra l'actitud passiva de

l'Alcalde davant uns policies de Terrassa (que va ésser cridada pel mateix Alcalde, però, segons va dir, per les sospites que tenia sobre un sospitós d'ésser l'autor d'uns robatoris que havien passat al poble, "d'hortalisses i aviram") que van vindre a Rubí a fer registres del local del POUM i a vivendes particulars, fent detencions i clausurant-lo (després de treure del mateix "bastants objectes"), éssent posats en llibertat abans de portar-se'ls gràcies a la defensa dels mateixos feta pel conseller cenetista Rosell (que va signar un atestat "fent-se responsable dels detinguts, els quals quedaren en llibertat"); realitzar la proposta (que seria aprovada en el ple del dia 24 de desembre) "de què es prodria anar ràpidament a la creació d'una patrulla de vigilància (constituïda per un representant de cada minoria) i s'evitarien els abusos que es comenten en quasi tots els horts de fora la població i en cases que ténen aviram", que va tenir el suport de la resta d'organitzacions i va passar a estudi de la Comissió de Governació (plens dels dies 4 i 18).

En Sant Cugat del Vallès, el dia 1 es tria com a Alcalde a Magí Bartralot Auladell (ERC) i el 3 s'accepta pel ple que les proves aportades per la Confederació confirmen que Domènec Belmán porta més de tres anys residint a la localitat, havent-hi un error en el cens electoral. En el decisiu ple del dimecres dia 10, també s'admetrà que continuï com a conseller Antoni Perarnau Solà (presentat el dia 3) i es procedirà a la designació dels càrrecs del nou equip de govern conjunt. La CNT presidirà les Comissions municipals d'Economia i Serveis Públics (Pere Puig).

Sobre l'activitat dels confederals al llarg d'aquest mes, com exemple que també serveix per il·lustrar al lector, amb caràcter general, sobre el que també es feia (en aquest mes o en altres d'aquesta època) a la resta dels Consistoris vallesans o sobre les preocupacions dels consellers i ciutadans, assenyalem la següent: a vegades, per comprar carn a la Plaça Mercat, ja es formen cues des de mitja nit, la qual cosa fa que hi hagi gent que es quedi sense, raó per la què s'acorda que la Comissió de Proveïments "procuri resoldre aquest afer de la

manera més efectiva”; el passi a estudi de les denúncies de “diversos veïns de la barriada de Sant Domènec, demanant que s’organitzi i estableixi un servei de vigilància nocturna en aquella barriada, amb motiu de diverses substraccions ocorregudes”; la posada en circulació de 10.000 bitllets de 25 cèntims i de 20.000 bitllets de 10 cèntims, i , l’obertura entre el veïnat d’una subscripció “consistent en recollir robes i metàl·lic” destinada als combatents del front (plens dels dies 3, 10, 17 i 24).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

No es produeix cap canvi a l'Ajuntament de Terrassa.

Entre els acords adoptats, mencionem alguns del ple del dia 4: la creació de l’Escola Tècnico-Mercantil, que “tindrà la missió de preparar i capacitar els alumnes per a l’exercici de càrrecs tècnico-comercials en les indústries o empreses”, anomenant-se quatre professors interins “els quals gaudiran cadascun d’ells de la remuneració de tres mil pessetes anuals”; que “la Biblioteca-Museu Municipal Soler i Palet, atès el notable contingent diari d’infants lectors que regularment hi concorren, passi a ésser exclusivament Biblioteca Municipal Infantil Soler i Palet”, així com “que la Biblioteca Popular sigui instal·lada a les dependències que siguin necessàries de l’immoble que pertanyia a la desapareguda entitat feixista anomenada Centre Social, emplaçat al número 40 del carrer Joaquím Maurín”; la petició al Conseller de Finances de la Generalitat, demanant “es digni prorrogar la vigència o autoritzar per a tot l’any mil nou-cents trenta-vuit, la Carta Financera d’aquest Municipi, aprovada per Decret del 23 de setembre últim, acordada en principi per la Comissió Permanent en sessió del dia vint d’octubre últim”; l’emissió de moneda fraccionària, posant en circulació “utilitzant els serveis de la Banca local, quatre-cents cinquanta mil bitllets, amb numeració correlativa, representatives de deu cèntims de pesseta cadascun, i dos-cents mil de quinze cèntims de pesseta (...) seràn de curs forçós dins del terme municipal”; degut a la greu situació del sector de la construcció, el portaveu confederal Aldave va manifestar que “s’ha agreujat de tal manera

d'un temps ençà que ha fet que totes les organitzacions sindicals i partits polítics (...) anessin a la creació de la Comissió d'Ajut a l'Atur Forçós, l'assemblea de la qual tingué lloc fa pocs dies (...) entén la minoria de la CNT (...) que cal donar donar estat oficial a aquesta col·laboració i per tant, creu que s'ha de nomenar la representació del Municipi al sí de la susdita Comissió", però l'Alcalde (Samuel Morera, d'ERC) va manifestar que era un tema que s'havia de parlar amb tranquil·litat i fora de les sessions oficials del Consistori, afegint que ja s'havia preocupat del tema i havia el projecte "de portada d'aigües i d'altres obres", així com la obtenció "d'una subvenció d'un milió i mig de pessetes, que juntament amb altres ingressos, servirà de base per a la confecció d'un pressupost extraordinari destinat a l'execució d'obres amb les quals contribuir a solucionar aquest problema de l'atur forçós", però, curiosament, va parlar posteriorment el portaveu de la minoria d'ERC, Puigdomènech, dient:

"Va néixer l'al·ludida Comissió integrada per representants de tots els sectors del Front Antifeixista (...) però perquè aquesta Comissió tingui en llur actuació plena eficiència, precisa la intervenció oficial de la Corporació, i per això es demana la representació municipal dintre de la susdita Comissió (...) que segons l'articulat que els seus Estatuts assenyala, és quatre representants en el ple de la mateixa, dels quals un ha de formar part del Comitè Executiu. La Comissió de referència tindrà al seu càrrec la part relativa a la recaptació de fons i control dels aturats, i la part administrativa i tècnica de les obres a executar correrà a càrrec del Municipi".

Després d'un extens debat, es va acordar:

"mantenir el nombre de quatre representants municipals en la susdita Comissió d'Ajut a l'Atur Forçós, i designant-se a l'efecte per ostentar dita representació a l'Alcalde-President, en Samuel Morera i Ribas, el Conseller ciutadà Machirant, de la minoria de la CNT, un lloc que es reserva a la minoria de la UGT en quant aquesta formi part del Consistori, i al Conseller ciutadà Montfort, de la d'Acció Catalana Republicana".

▪ **Desembre de 1937:**

Una Ordre del Conseller de Treball de data 20 de novembre però en vigor des del dia 4 de desembre, estableix que l'horari de treball a les empreses no es

podrà modificar sense permís del Conseller i a proposta del Consell General d'Indústria corresponent. Tanmateix, una Ordre del dia 3 dictava que qui autoritzava l'augment dels salaris dels treballadors, prèvia la corresponent petició al respecte, eren la Comissió Reguladora de Salaris i el President del Consell d'Economia³⁹⁹.

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

Segueixen els mateixos representants anarcosindicalistes als Ajuntaments de Gallifa, Rellinars i Viladecavalls.

De l'activitat del Consistori de Rellinars mencionem la de posar noms a diferents parts del carrer de l'antic Arrabal. Així, del número 35 al 52 se li dona el nom de Josep Colldeforms, del número 54 al 58, el de Josep Pujol, veí del poble, mort al front d'Osca "que generosament va donar la vida per salvar la de la resta dels companys que lluitaven amb ell, amb un gest heroic reconegut gairebé per la totalitat de la premsa".

Entre l'activitat d'aquest mes a l'Ajuntament de Viladecavalls, destaquem l'acord adoptat en el ple del dia 30: "s'acorda que tots els residents que no tinguin el veïnatge en aquesta població, vindran obligats, per tenir dret a carta de racionament en aquesta població, a presentar un escrit de baixa del lloc on perteneixem com a veïns o que consti que no gaudeixen de racionament en aquell lloc".

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

A Castellbisbal, Francesc Campanyà (que ha vingut sent Conseller de l'Àrea d'Economia) passa a ser Conseller de l'Àrea d'Economia i Agricultura des del dia 1; al seu torn, Josep Roig deixa Governació i Justícia des del mateix dia passant a ocupar la de Governació i Assistència Social, però únicament fins al dia 25 del mateix mes, que assumirà únicament la de Governació.

Entre l'activitat amb participació confederal d'aquest mes, mencionem la següent: fer les gestions necessàries a la Conselleria d'Assistència Social de

³⁹⁹ DOG de dates 3 i 5-12-37.

Terrassa per aconseguir l'ingrés en el Casal del Vallès “ del ciutadà en Pere (...), que ja des de fa temps està considerat com a pobre de solemnitat”, així com que “atesa la necessitat de què el ciutadà en Pere Pastallé Elias es posi en règim de curació, per a la qual cosa deurà permaneixen a Barcelona i ingressar en un Hospital, s'aboni a llur familia la quantitat de quatre pessetes diàries fins al dia en què retorni a la població degudament curat de llur afecció”; la pujada del preu de la tarja mensual de racionament familiar, que si abans era d'una pesseta per cada tarja, ara deuràn pagar-se 50 cèntims per cadascuna de les persones incloses en cada tarja; l'extracció “del Registre Civil i del Padró d'Habitants de la població, tota classe de detalls que facilitin la tasca a emprendre per a la inscripció militar dels minyons pertanyents a la lleva de l'any 1941, o sigui, dels que compliràn divuit anys durant l'any proper, seguint ordres rebudes de la Superioritat, amb mires a la instrucció pre-militar”; l'acomiadament de l'auxiliar de Secretaria i que “es possin en vigor llibres de comptabilitat que justifiquin l'actuació econòmica de l'Ajuntament o dels consellers que han prés possessió de llur càrrec amb data d'ahir”; “la seperació de la Conselleria de Proveïments del conjunt de tasques de Secretaria, de manera que s'obri comptabilitat separada i que una vegada organitzada, el conseller de dit Departament obri al públic de 2 a 8 del vespre de cada dia, per a consultes i resolucions que afectin a llur repetit Departament”; l'autorització a la Col·lectivitat de Camperols (CNT) per a que pugi retirar de l'edifici conegut per Casa Sala “tots els estris de treball i fruits que siguin de la seva propietat, i concedir-los-hi el barri de dit edifici que representa perllongació del mateix, per a la col·locació dels efectes ja esmentats”; també “traspasar al Sindicat Agrícola Cooperatiu “la fulla rebuda del Departament de Proveïments de la Generalitat de Catalunya per tal què omplenin els espais destinats a detalls que poden facilitar amb bastante exactitud dita organització, i després de rebuda, completar-la per aquesta Secretaria, omplint el duplicat i donar-li el curs degut. Dits impressos es refereixen a estadística de la producció local de tota classe de productes del camp, ramaderia,

avicultura, cunicultura, a més de fer constar el cens de la població, l'extensió superficial i altres dades complementàries"; l'acord de què "els femo provinents dels corrals de Can Coromines siguin venuts a la Col·lectivitat de Camperols CNT al preu de 0,60 pessetes el cove, tant prompte dits corrals estiguin lliures de bestiar", així com la comunicació al Sindicat Agrícola Cooperatiu local:

"que el proper dissabte, de 2 a 8 del vespre, se'ls passarà rebut de la factura pendent ultimament presentada, per a que sigui fet efectiu i que diàriment presentin declaració de quantitat de llenya extreta dels boscos d'aquest terme municipal, i cada dissabte satisfacin l'import de dues pessetes per càrrega extreta, quina quantitat, en qualitat d'impost, deuràn fer efectiva en el local d'aquest Ajuntament (...) que demà per mitjà de pregó, es faci saber a la població s'abstingui tothom de tallar cap arbre de bosc i de sabareda, i que el ciutadà que porti o intenti portat llenya grossa fora de la població, serà detingut si no disposa de permís lliurat per l'Ajuntament".

També aquests altres: "la municipalització de la manufactura del pa, no permetent dita tasca a altra societat o industrial que no sigui la Cooperativa d'Obrers Flequers de la localitat, i, en conseqüència, enviar comunicat al Sindicat Agrícola Cooperatiu local i a la casa Carme Ribas Elias, privant-los de què exercitin la panificació des del dilluns proper dia 13" (recordem que únicament assistien al Consistori la CNT i el PSUC); que "el Conseller d'Assistència Social, junt amb un delegat d'aquest Ajuntament, gestioni, amb la major brevetat possible, la distribució de llits i robes per a tots els refugiats procedents de zones de guerra actualment residents a la població"; que "es comuniqui a tots els forasters residents a la població des del 19 de juliol del passat any, que es presentin abans del proper dia quinze amb la baixa de veïns de la població de llur procedència, si es que desitgen gaudir del mateix racionament de queviures com els altres ciutadans"; l'autorització al Conseller d'Assistència Social "per a què, per tots els mitjans al seu abast, procuri la llenya i verdures necessàries per a què els refugiats de guerra no es trobin faltats d'aquests elements"; i, finalment, "consignar la quantitat de 300 pessetes a disposició de la Conselleria de Proveïments, per tal d'atendre a les primeres necessitats

peremptòries, en concepte de despeses de viatges i jornals esmerçats en treballs encarrilats a procurar l'abastament de la població”.

Mencionem ara alguns dels acords adoptats per l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès en el seu ple del dia 9: que s'apliqui un increment o recàrrec per a l'any 1938, a l'anomenada “matrícula industrial” del 32 %; intentar resoldre el problema de la falta de pa, que no es reparteix a la població des de mitjans del mes passat; i, demanar explicacions a l'empresa subministradora d'energia elèctrica (Serveis Elèctrics Unificats de Catalunya) sobre la factura del tercer trimestre de l'any, doncs s'aprecia la pujada d'un 30 % sobre l'impost de l'Estat que grava el consum d'electricitat.

I en el ple del dia 21, davant la difussió feta per ràdio, pel Ministre de Defensa Nacional, de la notícia de què “les forces republicanes havien entrat a la ciutat de Terol, s'acorda per unanimitat consti en acta veure amb goig i aleagria tant important ofensiva”.

Continuen sent els mateixos consellers confederals als Ajuntaments de Barberà del Vallès, Castellar del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Ripollet, Sentmenat, Palau-solità i Plegamans i Santa Perpètua de Mogoda.

A l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans, en el ple del dia 30 s'aprova per unanimitat sol·licitar al Consell Nacional de Ferrocarrils d'Espanya “la construcció d'una desviació de línia en l'estació d'aquesta població, per a la càrrega i descàrrega de mercaderies, amb quina millora es sol·lucionaria en part l'actual conflicte del transport i redundaria en benefici dels interessos agrícoles i comercials d'aquesta comarca”, aprofitant la propera reanudació del servei de transport de viatgers i mercaderies del ferrocarril de Mollet a Caldes de Montbui, i “oferint per a la seva realització cent jornals de peó o bé la quantitat de 1500 pessetes, que es satisfaràn amb càrrec a la partida 41, article 7è. del capítol 11 è. del pressupost ordinari aprovat per a l'exercici de mil nou-cents trenta-vuit”.

G) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, el dia 3 entren Domènec Baliarda, Francesc Bellido

i Pedro Contreras Ortega, en substitució d'Antonio López, Benito Hernández i Manuel Tomás. Des del dia 10, la CNT presidirà les Comissions de Governació (Josep Martí, que és Alcalde segon) i Foment (Antonio Monreal).

En el susdit ple, es llegeixen els Decrets de la Generalitat de Catalunya on surt la creació oficial de les escoles instal·lades al Grup Ignasi Iglesias, situat al Passeig de Fermí Galán, “i el del dia 6 del mes corrent, pel qual es resolts sigui lliurada a l'Ajuntament de Montcada i Reixac, del crèdit extraordinari, la quantitat de 48.000 pessetes, en concepte de subvenció per l'esforç econòmic realitzat amb la construcció de l'edifici escolar situat a la plaça de Fermí Galán de l'esmentat poble, i corresponent a l'Escola Graduada creada per Decret del 3 de desembre corrent”.

A Rubí i Sant Cugat del Vallès seguiran els mateixos consellers confederals.

Sobre l'activitat confederal al Consistori de Rubí, podem mencionar – com exemple, a més, del què es feia a tots els Ajuntaments en general, i de les preocupacions prioritàries dels consellers i els ciutadans - l'aprovació de què passi “a estudi i informe de la Comissió de Proveïments” la petició de “la Federació Local de Sindicats d'Indústria CNT, en la qual demanen que sigui convocada la ponència de la Cooperativa General de Consum i Distribució, juntament amb una representació de l'Ajuntament, per tal d'estudiar la distribució dels productes alimentaris i normalització en el distribuir-los per la població”; defensa i aconseguir l'aprovació d'una petició de “la Col·lectiva de Flequers, en la qual demanen poder prestar durant els dies que no treballin per la població, la farina que persones forasteres fan moldre en la farinera d'aquesta vila, amb la qual cosa obtindrien uns beneficis que els ajudaria a cobrir les seves despeses”; assabentar-se i aprovar la petició del “Sindicat de Lleters d'aquesta vila, en la qual demanen autorització per poder augmentar el preu de venda de la llet que expendeixen”, autoritzant-lo “per a què pugui vendre la llet a 1,25 pessetes el litre i a 0,65 pessetes el mig litre”, d'acord amb l'Ordre de la

Conselleria d'Economia de la Generalitat “en la que es fixa el preu de venda de la llet a tot el territori de Catalunya”, publicada al DOG de data 24 de novembre passat; l'aprovació d'una proposta cenetista de “que es reclami (a la policia de Terrassa) el local que varen clausurar (el local utilitzat pel POUM), per tal de disposar-ne aquest Ajuntament, com a propietari”, amb posterioritat a la demanda d'informació a l'Alcalde de les gestions realitzades per aquest sobre el tema; l'aprovació d'un acord pel qual es prohibeix “la venda (de queviures) a totes aquelles persones que no estiguin degudament autoritzades amb la tarja de racionament d'aquesta vila”, en un debat en el qual alguns consellers van manifestar que “no es pot comprar res a causa dels preus exorbitants”, demanant un acurat control per a què les vendes siguin a preu de taxa i que “es racionin les entregues de gèneres, ja que es dona el cas de què molts vilatans els compren per portar-los a fora”; assabentar-se de què la “Subsecretaria d'Aviació de Barcelona” farà ús d'un local de la vila i que el local utilitzat pel POUM “ha estat cedit a disposició del Cap Militar del Centre d'Instrucció número 33 de Pins del Vallès; la concessió del permís demanat per l'Ateneu Cultural, “d'apertura d'espectacle de cinema, en el saló-teatre d'aquella entitat; la presentació pel “Sindicat d'Oficis Diversos CNT- Secció d'Empleats Municipals” de la localitat, d'una petició d'augment de sou “amb la qual cosa es creu que seràn alleugerides les necessitats que els exorbitants preus de les subsistències i demés articles els han vingut a imposar, per no ésser suficient el sou que fins ara han vingut disfrutant” (i s'especifica una “escala” on es mencionen les següents categories d'empleats: guàrdia municipal i agutzil; conserge municipal, serenos, conserge de l'escorxador i sepulturer; administrador del mercat; auxiliar de secretaria; auxiliar cap d'oficines i dipositari; auxiliars d'oficina temporers; peó; veterinari; encarregades de la guarderia d'infants; ajudanta d'escola); la favorable acollida al nou conseller representant del PSUC, Vicenç Acin Mas, dient que “ha estat sempre un fervent lluitador i amant dels ideals revolucionaris i a favor de la classe treballadora.

Inclusiu durant l'existència del Bloc Obrer i Camperol, del qual formava part, va ésser proposat per a Diputat a Corts”; assabentar-se i acordar en conseqüència, d'una comunicació “tramesa per la Subsecretaria d'Aviació del Ministeri de Defensa Nacional, en la qual es demana que es faciliti vivenda al personal de l'Arma Civil i Militar que han de prestar els seus serveis en tallers d'aquesta localitat; l'acord de redactar un nou reglament interior de l'Ajuntament; l'augment de sou dels empleats de l'Ajuntament i de l'Alcalde; l'autorització “a la Secció Forestal de la Col·lectiva de Camperols d'aquesta vila, per tal que puguin tallar els platans” que es troben a la propietat de Can Vallhonrat (“la qual està apropiada pel Consell Municipal”) i “quina demanda els ha estat feta pel Consell Econòmic de la Fusta Socialitzada de Barcelona, a petició del Ministeri d'Hisenda” (plens dels dies 2, 16 i 30).

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

En el ple del dia 4, dissabte, es dóna lectura a l'ofici remès per la Direcció General d'Administració Local pel qual es dóna la conformitat a la cessió realitzada pel PSUC a la UGT dels seus llocs al Consistori.

Posteriorment, la UGT presenta una moció de censura contra l'actuació de l'Alcalde, considerant que ha usurpat competències del Conseller-Regidor president de la Comissió d'Abastaments (ugetista), amb la finalitat d'afavorir a un particular en l'adquisició de productes alimentaris, però no per al seu consum particular, sinó per a la seva venda, per fer negocis. És a dir, a un comerciant privat, la qual cosa suposava tenir dubtes de si en Morera no havia protagonitzat un acte de corrupció, aprofitant-se del càrrec d'Alcalde per beneficiar a un altre (i, possiblement, beneficiar-se ell mateix). I és que l'anomenat estraperlo ja existia des de feia temps. Segons el diccionari, això era una “activitat que consistia a vendre d'amagat i a preus molt alts productes difícils de trobar perquè anaven racionats”.

Això dóna lloc a què es produeixi un ple molt tens, amb desqualificacions mútues entre ERC i UGT, formant-se dos grans blocs: d'una banda, els que

defensen l'actuació de Samuel Morera (ERC, ACR i UR); d'una altra, els que la critiquen (UGT i CNT), que són majoria.

Finalment, es resol la situació creada amb l'aprovació d'una proposta que permet la votació secreta, prosperant posteriorment la censura a l'Alcalde i provocant la dimissió d'aquest i de tots els càrrecs que ocupen en el cartipàs municipal els representants d'ERC, ACR i UR.

Celebrat el ple extraordinari convocat per al dissabte dia 11, amb la finalitat de procedir a la reestructuració de l'equip de govern municipal, s'acceptaran les dimissions presentades i haurà un llarg debat, suspent-se l'acte per continuar-ho uns dies després, la qual cosa es produirà el dissabte següent, dia 18.

En el transcurs d'aquest, es dóna lectura a un ofici remès per la Direcció General d'Administració Local, permetent que la Comissió de Govern o Permanent tingui vuit Regiduríes d'Àrea. I és que segons els arts. 15 i 16 de la Llei Municipal catalana, la Comissió de Govern tenia per finalitat “regir i administrar el Municipi” i estava formada “a més de l'Alcalde President, per quatre Consellers Regidors”, amb l'excepció de l'Ajuntament de Barcelona, on havia vuit. Aquests càrrecs de Consellers Regidors podien ésser remunerats, segons l'art. 23.

La UGT es va mostrar partidària que totes les organitzacions presents al Consistori formessin part de l'equip de govern municipal, però no van voler participar – excepte en qualitat de vocals de les Comissions Municipals – en aquest els representants d'ERC, ACR i UR.

Va ser una decisió equivocada, perquè ni Samuel Morera tornaria a ser Alcalde, com possiblement pensava, ni cap de les dites organitzacions tindria ja Consellers-Regidors que la representessin en la Comissió de Govern o Permanent..

Per 17 vots a favor i 13 en blanc, es va triar com nou Alcalde a l'anarcosindicalista Enric Aldave Rebullida; a més a més, la CNT tindria 4

Consellers-Regidors i la UGT els altres 4 restants.

Com que ja continuarà igual aquesta situació política fins al final de la guerra, creiem d'interès transcriure la part de l'acta del ple municipal del dia 4 que fa referència a la moció de censura a l'Alcalde Morera:

“Enunciat per la Presidència el següent extrem de l'Ordre del Dia, “Dimissió de la Presidència de la Comissió Municipal de Proveïments, presentada per la minoria de la UGT, fa ús de la paraula el Conseller-Regidor ciutadà Domingo, per explicar la seva dimissió, dient que la minoria de la UGT es veu obligada a presentar aquesta dimissió de la Presidència de la susdita Comissió Municipal, per fets ocorreguts en els quals han entès hi ha hagut el que qualifica d'usurpació de funcions per part de l'Alcaldia-Presidència, en matèria pròpia d'aquella Conselleria, en relació a la portada de queviures, per haver donat tracte de favor a una anomenada “Cooperativa de Treballadors del Municipi”, resolent favorablement una instància de petició de permís per tal de retirar de La Junquera una important partida d'articles de consum, entre mongetes, cigrons, bacallà, sucre i llet concentrada, a espatlles de la Conselleria de Proveïments, que per malaltia llavors del malaguanyat company Antoni Marimón, estava regentada per la UGT per mitjà d'un delegat designat a l'efecte. Llegeix a continuació per il·lustrar al Ple i recolzar llurs afirmacions, documentació diversa relacionada amb la cooperativa i assumpte de què es tracta, i exposa de la manera al seu entendre improcedent com s'ha excedit en llurs funcions l'Alcaldia, fent que l'esmentada Cooperativa pogués obtenir de la Generalitat el permís que pretenia, per poder retirar aquells articles de la frontera, i el bo del cas, manifesta, és que aquesta entitat no està legalitzada, com ha pogut constatar-ho la Conselleria Municipal de Proveïments per les esbrinacions practicades, donant lectura, ensems, d'un document lliurat per la Federació de Cooperatives de Catalunya amb el qual justifica que ni tan sols obra en poder d'aquesta Federació l'acta de constitució de l'entitat de referència i, afegeix, que es dona el cas paradoxal de què una vegada concedida l'autorització de retirada de queviures de la frontera, la Cooperativa la passa a mans d'un determinat agent comissionista, que disposa també d'altres semblants, i així pot actuar d'una manera, entre tot, a base de negoci per compte propi, tot el que ha arribat a coneixement del públic, començant-se a alçar una campanya de part de l'opinió, suposant que la Conselleria de Proveïments ha intervingut en aquest assumpte, i com que això no és cert, ara es té d'aclarir. S'estén en consideracions sobre aquesta qüestió, dinet que no es pot tolerar que es lliurin permisos d'aquesta forma per l'Alcaldia quan únicament pot donar-los la Conselleria de Proveïments, i que la Presidència al lliurar aquesta autorització al marge de la Conselleria, donant-se el cas que per Proveïments se n'havien denegat d'altres, inclús a entitats com la Unió de Cooperadors, estableix una situació de privilegi en favor de determinats ciutadans, cosa que no es pot tolerar

ni acceptar en una qüestió tan delicada com és la obtenció de queviures en aquestes circumstàncies, i, per tant, conceptuant que hi ha hagut “usurpació de funcions”, dimiteix la Presidència de la Comissió de Proveïments en nom de la UGT”.

Gener de 1938:

La preparació i realització, al Teatre Serrano de València, del Ple Nacional de Federacions Locals i Comarcals de Sindicats de la CNT, anomenat “Econòmic Ampliat”, del 15 al 23 de gener de 1938, contribuirà decisivament al procés de convergència en tots els àmbits entre la UGT-PSUC i la CNT.

No s’havia fet una àmplia consulta - decisòria - als Sindicats confederals des del Congrés de maig de 1936, però les circumstàncies de la guerra eren determinants i no intervindrien directament els susdits Sindicats, a més de l’absència ja d’una gran part dels afiliats d’abans de la guerra, ara en territori sota el poder facciós: van assistir-hi el Comitè Nacional; els Comitès de les Confederacions Regionals de Catalunya, Centre, d’Andalusia, Llevant i Múrcia, d’Extremadura i de l’Aragó, Rioja i Navarra; els Comitès Nacionals i Regionals de les Federacions Nacionals d’Indústria; els Comitès de les Federacions Locals i els de les Federacions Comarcals de Sindicats del territori encara no ocupat. En total, uns 800 delegats que van adoptar uns acords en representació d’un milió set-cents mil afiliats aproximadament.

Els més importants acords adoptats es poden resumir en el següent:

- El nomenament per les Federacions Nacionals d’Indústria, a proposta dels Sindicats i mitjançant les Federacions Locals, Comarcals i Regionals, de delegats tècnics encarregats d’inspeccionar “i orientar les unitats econòmiques que es trobin sota la seva jurisdicció”, és a dir, en mans dels treballadors. Podrien proposar l’aplicació de sancions i s’encarregarien “de complir i fer complir les disposicions dels Consells”.
- L’establiment, per les Federacions Nacionals d’Indústria, de retribucions salarials d’acord amb les categories professionals, amb complements familiars

(Fons de Compensació Familiar de caràcter local): “La bonificació familiar, acordada i regulada per la Federació Nacional corresponent, serà abonada pel fons compensador, que serà estructurat per la Federació Nacional, amb l’aprovació del Consell Nacional d’Economia”.

- La creació del Banc Sindical Ibèric, “on es reservarà una igual participació en el capital social sindical a les dues centrals CNT-UGT, no éssent indispensable per al seu immediat funcionament l’acord previ amb l’altra central sindical...”.

- La creació d’entitats per a la realització de les funcions de previsió social i d’assegurances en general, una Agència Sindical Administrativa d’Assegurances i una Assessoria Tècnica d’Assegurances, depenents del Consell Econòmic Confederal del Comitè Nacional.

- La reducció de diaris i publicacions periòdiques confederals, davant la falta de paper i les carències de matèries primes, així com per economitjar. Els diaris (dos diaris màxim a Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, l’un pel matí i l’altre per la tarda) podrien tenir orientació política o sindical, però no passaria el mateix amb les revistes i boletins, que tractarien únicament temes econòmics: hauria un butlletí mensual de cadascuna de les Federacions Nacionals d’Indústria, a més d’una revista trimestral.

- Creació de grans magatzems de distribució i d’una Secció d’Estadística a cadascun dels Consells locals, comarcals i regionals d’Economia Confederal, per portar estadístiques diàries d’existències, intervenir a les operacions d’adquisicions al major, fixació de preus de venda, etc., amb unes normes de funcionament dictades pel Consell d’Economia Confederal.

- Facultar el Consell Econòmic Confederal per preparar i executar “un ampli projecte o programa de planificació de tota l’economia confederal”, però amb “l’especial característica de contenir una generalització necessària per comprendre una visió completa de tota l’economia nacional i, d’aquesta manera, al realitzar la planificació respecte a l’economia confederal, sigui aquesta com una mena de realització parcial de les previsions totals de la planificació

econòmica general considerada indispensable pel Consell Econòmic Confederal per a l'obtenció dels resultats que es necessiten...". Aquest pot decidir "la transformació, trasllat, suspensió o desaparició" de les indústries, empreses i col·lectivitats sota control cenetista, però sempre per criteris econòmics i sense augment de l'atur.

- L'estructuració dels òrgans econòmics de les Federacions Nacionals d'Indústria, des del Consell Tècnic Administratiu del Centre de Producció fins al Consell Tècnic Administratiu i Estadístic de la Federació Nacional d'Indústria, amb el procediment democràtic d'elecció dels seus integrants, començant pels treballadors del Centre de producció (és a dir: del Centre de treball o unitat bàsica).

- L'estructuració, competències, composició, seccions, i coordinació amb la resta de la Confederació, del Consell Nacional d'Economia Confederal, amb l'existència dels corresponents Consells Econòmics Regionals i els Consells Locals d'Economia.

- La "concentració administrativa de l'economia": les empreses en general i les col·lectivitats camperoles, controlades per la CNT, serien regides pel Consell Nacional d'Economia Confederal, "de conformitat amb les facultats i autoritzacions que li hagin sigut atorgades per l'Organització per acords del Ple Nacional ampliat o en congressos ordinaris, o, en el seu defecte, en Plens nacionals o regionals". I s'especifica:

"Las unidades económicas que constituyen la base de este sistema administrativo son de dos órdenes:

a) De integración completa CNT:

1. Las empresas colectivizadas o las que adopten esta denominación, en cualquier parte del territorio nacional, cualesquiera que sean las leyes que las legalicen o las consientan
2. Las industrias socializadas, esto es, aquellas denominadas así por los trabajadores, por haber logrado un grado de mayor perfección en su colectivismo y estar vinculadas directamente al Sindicato de Industria o Federación regional o nacional de la Industria respectiva
3. Los talleres y establecimientos o tiendas confederales. Debe entenderse este

grupo como conteniendo todos aquellos talleres, etc., denominados de este modo por depender directamente de la economía de los Sindicatos de Industria o estar vinculados a su dirección y decisión

4. Las Cooperativas de producción, constituidas conforme a las leyes en vigor o legalizables en cualquier momento, siendo los cooperadores obreros de la CNT

5. Colectividades campesinas totalmente CNT, cualquiera que sea su reglamentación y legalización

6. Compañías mercantiles, cualquiera que sea su denominación (colectivas, comanditarias, anónimas o limitadas), en las que el capital pertenezca a trabajadores CNT.

Formando grupo especial, debemos agregar, como constituyendo parte de la base, los tres organismos siguientes:

7. La sucursal del Banco Sindical Ibérico

8. Las cooperativas de consumo o centros mercantiles que haya creado o pueda crear la CNT

9. Las Mutualidades de Seguros, Mutuas de Previsión y Accidentes, Agencias Sindicales Administrativas de Seguros, etc.

b) De integración mixta CNT-UGT u otros elementos:

Constituyen el segundo orden de unidades económicas todas las entidades reseñadas en los números 1 al 6 del primer orden, constituidas con participación económica directa de los trabajadores de la UGT, cualquiera que sea el número de ellos”

- Diverses normes bàsiques generals de treball (en definitiva, de Dret del Treball: no hauràn hores extraordinàries; sobre l'acomiadament del treballador i la seva incorporació en una altra empresa, les absències injustificades, la falta de puntualitat, els que no facin el que s'hagi de fer, la sanció de suspensió temporal del treball, l'existència d'un expedient personal de cada treballador: “una ficha en la que se catalogarán los pormenores de su personalidad profesional y social. El Consejo Técnico Administrativo recibirá el personal de las secciones respectivas del sindicato, las cuales certificarán su moralidad y sus aptitudes profesionales”, etc.)

- Facultats del Consell Tècnic Administratiu i dels Consells d'Economia:

“Cuando el patrón sea el Estado, según la demarcación sindical en que la cuestión de competencia se origine, intervendrán el Consejo técnico administrativo de la Industria y la Junta sindical (del sindicato) correspondiente, en las que se consideren (como) demandas abusivas por parte de la empresa o de

los trabajadores. En las demás eventualidades, el Consejo técnico administrativo será el organismo dirimente, con los consejos de economía, según la dimensión y emplazamiento de las industrias aludidas, por (medio de) resoluciones de tal género, con el mismo concurso de los organismos sindicales”.

“Los Consejos técnicoadministrativo y los de Economía, cada cual dentro de sus limitaciones orgánicas, serán los organismos responsables de la marcha del trabajo. Ellos presupuestarán, contratarán, dirigirán y dispondrán del orden del trabajo, movimiento de unidades productoras, acoplamiento de materiales, gestión financiera, etc., nombrando y supliendo Consejos de Empresa, de acuerdo con los trabajadores de las unidades industriales”

- S’instauren també les figures del “distribuidor” (es tracta d’una mena de responsable auxiliar a la secció i s’encarrega de distribuir la feina “velando por la cantidad y la calidad y por la conducta de los obreros”) i del “responsable general”:

“Además, en la empresa habrá un responsable general que asumirá la gestión principal y rendirá cuenta al Consejo Técnico Administrativo, gozando de una autoridad que sólo podrán limitar el Consejo de Empresa y los Comités de Control Sindical. El responsable general está obligado a dar informes rubricados mensualmente al Consejo Técnico Administrativo sobre las vicisitudes y progresos de la empresa en todos los aspectos. Este responsable general tendrá categoría de técnico, y de obrero cualificado el distribuidor, siendo remunerados con arreglo a lo que la Organización ha determinado.

El distribuidor que oficia de responsable auxiliar en la sección de oficio, en el tajo y en el Comité de Control Sindical, podrá proponer el despido de un trabajador, y de acuerdo con el responsable general, se adoptarán resoluciones rápidas”

- Es creen els Comitès de Control Sindical a tots els Centres de treball. Algunes de les seves funcions són les següents:

“Asistirá al Consejo de Empresa y velará por el escrupuloso cumplimiento del trabajo. Será un colaborador y procurará auxiliar siempre en la perfección de los métodos de trabajo y en la superación cuantitativa del mismo (...) ilustrará a la Junta sindical sobre todos los detalles que caracterizan a la empresa. Propondrá al Consejo Técnico Administrativo el nombramiento de distribuidores y de responsables generales para la empresa. Facilitará el descubrimiento de los elementos negativos, denunciando los casos de incompetencia que se releven. Se esmerará en mejorar en lo hacedero las condiciones materiales de trabajo de los obreros. Propondrá ascensos en la clasificación profesional de los que lo hayan merecido y hayan pasado inadvertidos al distribuidor, mediando para ello un

examen de capacitación. Se ocupará de la higiene, de la propaganda, del fortalecimiento de los vínculos morales entre los obreros en el trabajo socializado (...) Los Consejos de empresa y los Comités de Control sindicales en las grandes fábricas y grandes tajos, permanentes en general, estudiarán y realizarán la creación de cooperativas, escuelas primarias y técnicas, la educación recreativa, etc., etc., bajo la dirección administrativa y moral del Consejo Técnico Administrativo y de la Junta sindical de la Industria”

- Control dels accidents de treball:

“En los accidentes del trabajo declaradamente leves y de sospechoso origen, el responsable general y el Comité de Control Sindical harán un examen del accidente, y si se comprobase que se trata de una simulación para holgar o resarcirse de un presumido despido, así lo notificarán al Consejo Técnico Administrativo”

- Requisites per expedir un certificat de baixa laboral:

“Los certificados de baja los extenderá el Consejo Técnico Administrativo, según los informes que reciba de los responsables ya indicados, negándolo a los incursos en falta moral, sancionándoles en la reincidencia con medidas prohibitivas análogas a las mencionadas más arriba contra otra clase de indeseables (...) El Consejo Técnico Administrativo nombrará un servicio de contravisita para los casos de tratamiento prolongado”

- La creació del “contracte econòmic de la producció confederal”:

“El Consejo Nacional de Economía editará un carnet de productor, articulando los derechos y deberes de todos en el contrato económico de la producción confederal, condensando los acuerdos principales del Pleno económico ampliado”

- Es va ampliar de 17 a 20 el número de Federacions Nacionals d'Indústria existents (: Camperols; Pesca; Alimentació; Siderúrgica; Transport; Sanitat i Higiene; Construcció i Fusta; Aigua, Gas i Electricitat; Minera; Petrolis; Espectacle; Banca, Assegurances i afins; Ensenyament; Comunicacions; Ferroviària; Navegació; Tabac; Paper i Arts Gràfiques; Químiques; Empleats Públics, Administratius i Judicials)⁴⁰⁰.

⁴⁰⁰ César M. LORENZO, op. cit., pp. 233-234; José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 2-25. Aquest últim especifica que ha agafat les dades de *Solidaridad Obrera* dels dies 9, 12 i

Com el lector pot comprovar, l'any i mig d'experiència econòmica, social, política i militar, va donant fruits pràctics i teòrics en el desenvolupament de l'anarcosindicalisme i, per tant, en el de l'anarquisme en general que li serveix de fonament, com moviment revolucionari de masses organitzat.

Ha hagut de plantar cara a les realitats del moment històric, a les "circumstàncies", i això ha comportat "fer programa", a curt i mig termini, prendre decisions fonamentals sobre fets del moment...modificar, fins i tot, els objectius finalistes, els mitjans a utilitzar, la forma i el funcionament de les pròpies organitzacions històriques...

D'altra banda, mitjançant una Ordre del Conseller d'Economia, Joan Comorera (PSUC), de data 19 d'aquest mes i publicada al DOG del mateix dia, es procedia a la intervenció "tècnica i administrativa" per la Generalitat, de totes les empreses d'espectacles públics de Catalunya, menys les que ja estaven municipalitzades. Amb posterioritat a una vaga general del sector promoguda per la CNT, el conflicte es va resoldre negociant amb el Sindicat del sector cenetista que a la composició de la Comissió Interventora hi figuressin representants de la Confederació en qualitat de delegats de la Generalitat, no únicament els tres vocals que corresponien (els mateixos vocals que la UGT). Aquests delegats cenetistes de la Generalitat van ésser Miguel Espinar, Rosalio Alcón i César Viaina⁴⁰¹.

Tornant als nostres Consistoris, en el grup de municipis de fins a 1.000 habitants, la CNT deixa d'acudir voluntàriament als plens de l'Ajuntament de Rellinars a partir del dia 16.

Al contrari, a Viladecavalls, el dia 7 surt elegit nou Alcalde el confederal Miquel Casanova Picó, per set vots a favor i dos en contra. Al seu torn, entra al Consistori Manel Brunet Prat, substituint Wenceslao Fontanet.

18-01-38 i de l'opuscle del Comitè Nacional de la CNT titulat *Acuerdos del Pleno Económico Nacional Ampliado*, editat a Barcelona pel Sindicat d'Arts Gràfiques. Brú Lladó Roca, ex-conseller de l'Ajuntament de Sabadell, va assistir a aquest ple i va formar part d'alguna de les ponències.

⁴⁰¹ José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 27-28.

Des del dia 12, les tres Comissions municipals que existiran estaran presidides pel PSUC (Governació) i la CNT (Abastaments, Manel Font; Foment i Economia, Manel Brunet).

En el grup de municipis que tenen entre 1.000 i 5.000 habitants, no es produeix cap tipus d'alteració que afecti la CNT.

De l'activitat de gestió pública dels assumptes generals locals portada a terme pel Consistori de Castellar del Vallès, amb participació cenetista, a mode d'exemple, assenyalem la següent: l'acord amb un escrit "signat per les dues sindicals UGT i CNT d'aquesta població, referent a retirar els carnets de treball de tots aquells que ténen fills emboscats, aprovant-se i ampliant-lo, en el sentit de què també els sia retirada la tarja de racionament"; i, l'acord de que "cada diumenge estigui de guàrdia un dels empleats subalterns (de l'Ajuntament), a l'objecte de si es presenta una necessitat es sàpiga on recórrer.

De la del Consistori de Castellbisbal, fem esment de d'uns acords adoptats en els plens dels dies 5, 19 i 28: la prohibició de "la sortida a altres poblacions de bròquil i altres verdures sense autorització del Municipi, baix la pena de confiscació del gènere i de penyora que s'acordi", i, la concessió a la demanda feta pels "mestres nacionals" (els del Ministeri d'Instrucció Pública) de les escoles del poble, de "la facultat d'indicar als seus deixebles, perquè a la vegada ho trametin a llurs pares o tutors, el prec de què, per tal d'augmentar llurs ingressos i d'aquesta manera prestar un ajut al seu estat econòmic actual, aportin la quantitat mensual i voluntària que estimin pertinent, tenint en compte les possibilitats de cada família"; la concessió d'una subvenció setmanal de vint pessetes a la ciutadana Rosa Elias, "vista la situació econòmica precària per la que passa"; i, el de que "tots els joves o infants que actualment cursin llurs estudis en altra població, resten exclosos del pagament que imposà aquest municipi sobre el transport de viatgers".

D'entre altres acords adoptats per l'Ajuntament de Ripollet, aquest mes es concedeix augment de sou a alguns empleats municipals, però amb l'obligació

per a alguns de treballar també a la tarda; s'autoritza la venda de carn de cavall a 9,50 pessetes el quilo; la creació d'una comissió municipal per estudiar l'establiment d'un concert econòmic amb l'empresa col·lectivitzada dels cinemes (dia 5 de gener); l'augment del jornal a l'escombriaire, de 239,35 a 350 pessetes mensuals; autoritzar els carnisers a vendre la carn de cabra i d'ovella a 25 pessetes quilo; l'autorització a la SIA per fer sessions gratuïtes de cinema pels infants; deixar a un pagès "sense la tarja del pa, per no haver entregat el blat, i si vol la de proveïments, que aboni les 50 pessetes de multa, ja que el blat collit seria aproximadament el que necessita pel seu consum"; autoritzar la venda de llet al preu de 1,40 pessetes llitre, "i privar-los de portar-ne al municipi de Cerdanyola, degut a l'escassetat de la mateixa"; moldre "una partida de 2.500 quilos de blat de moro que té la Conselleria de Proveïments i repartir la farina al públic al preu que estipuli l'esmentada Conselleria (ple del dia 12); autoritzar a la Col·lectivitat de Flaquers a vendre el pa a 1,05 pessetes quilo, a causa de l'augment del preu de la farina que els serveix la Conselleria de Proveïments; s'autoritza una reunió de la germandat (mutualitat) "Humanitat Ripolletenca" i una conferència pública de la SIA; tancar el subministrament d'aigua a tots els veïns que no estiguin al corrent del pagament i no ofereixin la seguretat de fer-ho efectiu; davant la manca de llet, "portar un sever control de la mateixa" i que "sigui entregada i venuda en un lloc de la Plaça-Mercat; fer una instància "sol·licitant el racionament dels articles alimentaris, a fi de poder-los subministrar als veïns d'aquesta localitat" (dia 19); el coneixement oficial de la intervenció per la Generalitat de la fàbrica d'embotits d'en Jaume Piquet; fixar la quantitat "de 1.200 pessetes mensuals com a concert de l'impost municipal en els cinemes de la col·lectivitat"; fixar el preu de la carn "llanar a 20 pessetes quilo en lloc de 25 pessetes i imposar una penyora de 100 pessetes a un carnisser, a més a més d'un mes "de suspensió de vendre a la Plaça-Mercat, per haver extret carn de la mateixa fora de racionament i contravenint per tant els acords municipals sobre proveïments, amb l'advertiment que de no fer-la

efectiva, serà definitiva la suspensió” (ple del dia 26).

De l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall, citem dos acords significatius, en els que (com tots els que hem mencionat) també va participar la Confederació, adoptats en el ple del dia 19: la no concessió a la Col·lectivitat de Paletes i Peons del poble d'un augment salarial a cobrar per les feines que l'encarregava l'Ajuntament, la qual cosa va suposar que posteriorment aquesta prengué la decisió de dissoldre's; i, la donació de 500 pessetes a l'Ajuntament de Barcelona, acudint a la demanda d'ajut que aquest ha fet “per tal de poder lliurar robes d'abric als nostres heroics combatents de l'Exèrcit”.

De l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda, dos acords adoptats en el ple del dia 6: davant les queixes d'uns veïns conforme han hagut dies que no han pogut donar llet a les seves famílies “perquè llurs proveedors venien a fora la llet que a ells els corresponia”, es decideix que l'Ajuntament “es posi d'acord amb el Sindicat de Lleters per a què intervinguin en el control juntament amb el Conseller de Proveïments”, i, que aquest últim pugui escollir i contractar dos guàrdies al servei i a càrrec de la susdita Conselleria.

En canvi, sí que hi ha novetats en el grup d'entre 5.000 i 7.500 habitants: a Montcada i Reixac presenta la seva dimissió l'Alcalde (Felip Gener, d'ERC), a causa de les moltes crítiques que ha rebut per excedir-se en les seves competències en detriment dels presidents de les Comissions (incloent Abastaments, presidida per un altre representant d'ERC).

El dimecres 26 se celebra el ple en què es tria el nou Alcalde, que serà el cenetista Josep Martí Maimó, gràcies als vots del PSUC, quin partit tindrà l'Alcaldia segona i la presidència de la Comissió de Proveïments.

Davant dit resultat, ERC manifesta que no ocuparà cap càrrec a l'Ajuntament. La seva pretensió havia sigut ocupar novament l'Alcaldia (per Lluís Pedrola) i també la presidència de la Comissió de Proveïments (per Felip Gener), però l'entesa PSUC-CNT ha va impedir.

D'altra banda, no han assistit al ple els representants d'UR i a la dita

organització se li reserva la presidència del Comissió d'Agricultura, distribuint-se les altres cinc de la manera següent: tres per al PSUC i dos per a la CNT (Governació, Assistència Social i Sanitat, Josep Miras; Foment, Obres Públiques i Treball, Domènec Baliarda).

ERC va criticar el pacte PSUC-CNT, dient que “havia d’haver-se format un Comitè d’Enllaç més ampli, per tal de formar en ell totes les forces antifeixistes” i que es van sentir “ferits pels inconvenients posats en donar possessió a Pedrola, motiu pel qual renunciaren a tot càrrec representatiu”. Davant d’això, el PSUC va exposar “que la crisi que es produí és sols imputable al partit d’Esquerra, no éssent procedent que es doni la culpa a altres, quan precisament, com sab tothom, fou a causa de dissidències entre companys d’aquell partit, i que era abans de presentar la dimissió de l’Alcaldia; podien haver-se mesurat les conseqüències que de tal actitud podien derivar-se. Les sindicals no han declarat la guerra a Esquerra, quant precisament lamentem la falta de col·laboració d’aquest partit enels càrrecs de responsabilitat municipal”.

També hi ha modificacions en Sant Cugat del Vallès: el dia 12 són substituïts els dimitits Antonio Pagan i Mariano Mercader per Ismael Castelló Vicedo i Isidoro Checa Valero (qui havia estat detingut a primers d'agost de 1937, acusat de possessió d'armes, i a favor dels qual va realitzar gestions l'Ajuntament).

Al llarg del ple se susciten diferències clares: d'una banda, ERC i ACR pretenen aprovar els pressupostos anuals i, en canvi, d'altra, la CNT i el PSUC creuen que cal ajornar la decisió durant una setmana, per a un millor estudi dels mateixos.

Després de perdre els primers la consegüent votació, l'Alcalde (Magí Bartralot Auladell, d'ERC) i els Consellers de Cultura i Proveïments presenten la seva dimissió, motivada per “la falta de col·laboració i obeint les indicacions del seu partit”.

És així com en el ple del dimecres següent, el dia 19, el portaveu

confederal, Pere Puig Plà, surt triat nou Alcalde interí, per onze vots a favor i nou en blanc (la definitiva titularitat de l'Alcaldia s'obtindrà en el ple del dia 26, en el que obté la majoria de vots necessària: 14).

Escollit el nou Alcalde, es decideix que l'Ajuntament “es regeixi pel sistema de Comissió de Govern, vist el referit dictàmen ivist que cap dels consellers reunits no ha fet cap objecció”. No obstant, encara que se'ls demana, els representants d'ERC i ACR no volen formar part de la mateixa. A més a més, continuen estant absents dels Consistori els consellers d'UR.

La Comissió de Govern estarà formada per quatre Consellers-Regidors: Ismael Castelló i Domingo Belmán per la CNT i Antoni Vilaró i Jaume Cussó pel PSUC. El PSUC es responsabilitzarà de dos Departaments (Finances i Economia; Obres Públiques, Treball i Serveis Públics) i la CNT d'altres dos (Abastaments i Cultura, Ismael Castelló; Sanitat, Assistència Social i Agricultura, Domingo Belmán). I es decideix que l'Alcalde assumirà les competències de les Àrees de Presidència i Governació.

D'ara endavant, els plens es faràn mensualment, l'últim dimecres de cada mes.

D'entre altres acords i activitats amb participació cenetista, assenyalam: la manca de moltes coses queda reflectida en una instància que divuit minyons de la lleva de 1939 (és a dir, els nascuts a l'any 1918 i que a l'any 1938 tenien l'edat de 20 anys) van presentar a l'Ajuntament, demanant-li “els faciliti una manta i unes sabates, per ells poder-ho presentar al incorporar-se, conforme disposa l'Ordre del Conseller de Governació de la Generalitat de Catalunya del dia 3 del corrent”, a la qual no va accedir, doncs “el Decret no determina que sigui l'Ajuntament el què ha de pagar les susdites preudes (...) obliga solament a advertir als minyons de l'esmentada lleva (per la qual cosa es va acordar) comunicar als mateixos el deure que ténen de presentar, a l'incorporar-se, les preudes que fixa la disposició referida”; l'aprovació del pressupost per a 1938 i les ordenances fiscals corresponents; el coneximent dels projectes del Conseller-

Regidor cenetista Ismael Castelló, en matèria cultural, de fer, a petició dels mestres del poble, uns cursos de cultura física, així com el projecte d'organitzar “una granja agro-pecuària, per la qual cosa serà sol·licitat el terreny que ocupa l'Ateneu Obrer que havia pertangut a l'Institut de Cultura Infantil”; assabentar-se del problema de la llet: les denúncies per pujades de preus, la manca de forratges i la fixació de preus molt baixos per a la seva venda per a les indústries lleteres; l'aprovació d'un document unitari pel qual s'interessa per la situació de l'ex-conseller Joan Puig Plà, del POUM, demanant la seva llibertat, doncs es troba a la pressó “sense que s'hagin pogut esbrinar els motius i sense que se li hagi seguit formació de causa”, acordant-se també “ratificar els acords presos anteriorment, fent constar de nou que l'actuació de l'esmentat company ha estat en tot moment exemplar, demostrant els més fermes sentiments antifeixistes” (plens dels dies 12 i 26).

En el ple celebrat per l'Ajuntament de Terrassa el dilluns dia 3, no sols ocorre que Bartomeu Morros – dimitit – és substituït per Francesc Sàbat Romagosa, sinó que es dóna compte als consellers de l'acord que va adoptar la Comissió de Govern en la seva reunió del 22 de desembre, sobre distribució de funcions i competències entre els vuit Consellers-Regidors que la componen (4 de CNT i 4 de UGT), que presidirà cadascun d'ells una Comissió municipal, en la que sí que hi haurà – en qualitat de vocals – consellers d'ERC, ACR i UR.

La CNT tindrà a càrrec seu les Àrees de Sanitat i Assistència Social (Josep Domènech), Obres (Frederic Marín), Serveis Públics (Joan Graells) i Governació (Llorenç Tapióles).

Però la sorpresa per a Morera i els seus seguidors ve quan tres dies després – el dijous dia 6 – es presenta una proposta conjunta de la UGT i la CNT – que surt aprovada amb el vot en contra d'ERC, ACR i UR – per la qual les sessions ordinàries del ple de l'Ajuntament ja no se celebrarien un cop al mes, sinó un cop cada tres mesos: el primer dijous de cada trimestre, a les 10 de la nit en primera convocatòria i quaranta-vuit hores més tard en segona.

Evidentment, no havien valorat gaire l'estreta col·laboració que ambdues centrals sindicals havien mantingut a la ciutat des del començament de la guerra en els àmbits econòmic i social, en unes condicions molt difícils per a qualsevol dirigent sindical. Havien optat per la no col·laboració i això els va suposar la marginació de l'equip de govern durant l'any més difícil i llarg de tot el conflicte.

▪ **Febrer de 1938:**

Entre els acords adoptats per l'Ajuntament de Viladecavalls, destaquem el següent: l'obligació que ténen els veïns que tinguin oli de comunicar-ho a la Secretaria del Consistori, “a fi de resoldre els que actualment trindran dret” a rebre “de les partides que destina a aquesta localitat “la Regional de Proveïments” (ple del dimecres dia 2); la personació de l'Alcalde “acompanyat del Delegat de Bosc que tenia l'anterior Ajuntament”, en els llocs del bosc on s'estan tallant arbres sense permís, per notificar als infractors la seva responsabilitat, doncs no poden fer-lo sense autorització prèvia del Servei Forestal, Departament d'Agricultura de la Generalitat; la construcció urgent de sis ninxols en el cementiri municipal pels paletes de la població que pugin fer-los, a causa de “les moltes defuncions ocorregudes en el Sanatori de Can Buxeres” i “reclamar d'una manera seriosa a la Conselleria d'Assistència Social (Generalitat de Catalunya) l'import del sosteniment dels refugiats d'aquesta població, que està pendent des del primer de setembre de 1936, advertint a dita autoritat que és impossible bestreure aquest municipi la més mínima quantitat a lo succesiu” (ple del dimecres dia 9); interessar al Conseller (de Proveïments) “procuri tot el possible gestionar de la superioritat el subministre que calgui per resoldre dit problema en aquesta localitat” (plens dels dies 16 i 23).

Al Consistori de Barberà del Vallès, des del dia 20 ja no hi serà ERC, quedant-se la resta de minories (UR, PSUC i CNT), en un govern municipal on l'Alcalde és Carles Sancho Monistsrol (PSUC).

Entre l'activitat del Consistori de Castellar del Vallès, assenyallem: la municipalització del'empresa de transports de viatgers “La Vallesana, S.A.”, a

proposta del PSUC, de conformitat amb els articles 183 i 185 de la Llei Municipal catalana, manifestant el conseller Malla, portaveu confederal, que s'havia votat a favor "malgrat no ésser aquesta una qüestió que entri en el programa de la CNT, davant l'indiferència demostrada pels obrers de La Vallesana S.A. en les avantatges que la revolució els ha proporcionat, sinó que continuen amb la mateixa activitat social que abans de la guerra" (ple del dia 22), i, les explicacions del cenetista Malla, responsable d'Abastaments i Agricultura, en el ple del dia 15, manifestant que "com sigui que cada día se fa més difícil adquirir res de cap comarca, fa notar la crisi que ja es preveu en aquest aspecte tan important en la vida", donant-li la resta dels consellers la seva confiança davant d'un doble problema existent: d'una banda, l'expedició de Port-Bou (França) està encara "entretinguda per la mateixa causa"; d'altra, comunica "el contratemps que ha esdevingut a la segona compra que s'havia tractat i de la qual hi ha entregades una quantitat extraordinària de pessetes, que han estat les que la policia s'ha incautat, per haver detingut als representants de la casa Subirós, en virtut d'una denuncia que va formular-se", la qual cosa vol dir que l'aventura d'anar a comprar a França no havia sortit del tot bé i que les restriccions de tota mena al comerç lliure feien que, juntament amb l'ineficàcia de tot el sistema de distribució montat per les autoritats, a totes les localitats haguessin greus mancances de productes de primera necessitat.

Un altre acord del ple del dia 22 va ésser l'aprovació d'una resolució per la qual davant "la necessitat de perseguir els emboscats, tots, com antifeixistes, estem obligats a vetllar perquè això no es degeneri i si avui hi ha un tant per cent relativament creixent, demà ho serà encara més (...) Cal denunciar tots els casos que existeixen i estudiar les sancions a imposar als seus familiars".

Surt ací reflectit un tema del que normalment no s'en parla mai i del que jo, personalment, vaig assasbentar-me casualment fa uns anys, mitjançant els relats de vivències personals d'uns coneguts d'uns familiars: la repressió sobre els familiars de tots aquells que eren considerats facciosos o que eren sospitosos

de ser-ho, o, com és el cas, dels que no volien anar a lluitar, a matar o ser morts, per defensar, en aquest cas (doncs sempre en totes les guerres que han hagut i en les que hi ha ens trovem amb un règim que s'ha de defensar, amb uns interessos que es defensen), un règim que, malauradament, no era massa “gratificant” en el viure de cada dia.

Referent a la desplegada al Consistori de Cerdanyola del Vallès, fem menció de l'acord adoptat en el ple del dia 8: degut a l'impossibilitat de comprar pa al poble, segons sembla, per falta de farina, s'estàn fent gestions per adquirir-la i s'acorda que quan es tingui i pugi haver pa, la venda del mateix s'anunciarà dos dies abans mitjançant un cartell.

El cenetista Joaquín Fernández va proposar “la conveniència de què si algun ciutadà vol exposar el seu pensament referent a la bona marxa de l'Administració Municipal, pugui fer-ho, creient que l'Ajuntament podria acordar que després d'aixecar-se la sessió, es podria concedir durant uns minuts la paraula al ciutadà que desitgi fer-ne ús”. Després d'acordar-se que s'estudiaria aquest assumpte fins a la propera reunió, el tema no va sortir mai més a debat, segurament perquè l'idea no era dolenta, però sí les situacions que es vivien en aquella època, i ningú dels consellers es podia permetre el luxe d'escoltar crítiques sobre unes qüestions que tots ja coneixien perfectament, o, el que encara podia ésser pitjor, l'aprofitament dels plens per fer política “de portes al carrer” per les organitzacions que vulguessin utilitzar-los com a motiu de conversa entre la població, una població ja més que “castigada” per tants mesos de guerra.

A Palau-solità i Plegamans, els consellers s'assabenten de què l'Ajuntament rebrà la quantitat de 5.040 pessetes de la Generalitat de Catalunya “en concepte de despeses de refugiats de guerra, corresponent al mes de novembre darrer” (ple del dia 24).

Al Consistori de Sentmenat, poble dels que integren el grup que ténen entre 1.000 i 5.000 habitants, si en el passat mes de gener es van celebrar dos

plens, en aquest mes es celebra únicament un, el del dijous dia 10, on es va aprovar “el Pressupost Municipal ordinari per a l'exercici de 1938, format per la Comissió que va nomenar-se (...) quedant en conseqüència fixat el total d'ingressos en pessetes seixanta una mil set-centes setanta i el de despeses en pessetes seixanta una mil set-centes setanta”. S'autoritza a Ramón Martí Roca, del Centre Administratiu Subirachs, per cobrar, d'una banda, 9.398 pessetes corresponents al mes de novembre propassat de “la subvenció als refugiats de guerra”, i, d'altra banda, 15.000 pessetes de la Direcció d'Hisendes Locals, per “haver estat concedit l'avenç del préstec reintegrable sobre el subsidi als refugiats de guerra”.

De l'activitat de l'Ajuntament de Rubí, assenyalem alguns dels acords que (com sempre fem, i respecte de tots els Ajuntaments que citem), van ésser aprovats amb els vots favorables de la Confederació, en els plens dels dies 3, 5, 10 i 24: l'aprovació del pressupost municipal ordinari i la carta financera per a l'exercici de 1938, éssent els ingressos i despeses per una quantitat de 858.266,02 pessetes; d'aquestes despeses previstes, l'Ajuntament destinarà un total de 100.000 pessetes “per a la construcció de ninxols en el nou cementiri municipal”; la retirada del paper moneda local (bitllets d'una pesseta) que s'havia posat en circulació per l'Ajuntament, acatant una Circular del Govern de la República, “el qual paper serà reemborsat amb la quantitat dipositada com a garantia, a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis” (actualment, “La Caixa”); l'aprovació d'una proposta confederal, amb el suport del PSUC, de creació d'un magatzem municipal on s'anirien dipositant tots els queviures rebuts de la Direcció General de Proveïments, des d'on es repartirien als “tenders particulars per a què aquests els expendeixin als no socis de la Cooperativa (La Rubinenca), anant a càrrec dels esmentats tenders les despeses que pugui ocasionar el funcionament del magatzem”, doncs “ara és l'Estat el qui envia gèneres per a les famílies no sòcies de la Cooperativa, a fi de què els sigui entregada la ració que els correspongui, per mitjà de l'Ajuntament, i per això no

acceptem la proposta de la presidència” (Pere Aguilera, l’Alcalde, d’ERC, volia que la Cooperativa La Rubinenca s’encarregués del dipòsit de tots els queviures que arribessin i de la seva distribució posterior als tenders, sense la intervenció de l’Ajuntament). Tant Gaju com Rosell van deixar molt clar que el control havia d’ésser de l’Ajuntament, advertint als tenders de que si no feien correctament el repartiment e’ls podria tancar l’establiment.

El cert era que en aquells dies no havia pa i que el mateix dia 24, coincidint amb la celebració del ple consistorial, va haver una petita manifestació per aquesta causa, formada en la seva major part per “nois de pocs anys (degut a que) des de fa alguns dies la població en general no pot menjar”. Davant del problema, l’Alcalde (Aguilera) va manifestar que “en quant al blat que es podria anar a buscar, si bé és cert que hi ha camions, no poden però utilitzar-se per no saber on anar-lo a buscar. El que ens hauria de venir de la Vegueria, sempre ens contesten que no poden concretar el dia, tan si es pregunta per telèfon com si s’hi va personalment”.

Ací como a la resta dels municipis vallesans, des de feia ja molt de temps, els ciutadans anaven a comprar els aliments i, si aquests estaven racionats, únicament podien adquirir la quantitat especificada a la tarja de racionament. Tot estaria bé si no fós perquè havia dos problemes: primer, que era possible que realment no haguessin alguns aliments per no haver arribat al poble; segon, que encara que haguessin arribat, també era possible que molts no vulguessin vendre’ls al preu de taxa, el fixat per les autoritats.

D’altra banda, pràcticament també a tots els municipis de la comarca, com hem anat veient, molts productes no es podien vendre a gent de fora, a aquells que no residien al mateix municipi, però, era molt temptador no fer cas de totes aquestes restriccions legals i fer negocis rodons amb tots aquells que podien pagar uns bons diners per qualsevol producte.

De l’Ajuntament de Sant Cugat del Vallès, fem menció de part de l’activitat desenvolupada pels consellers en el ple del dia 23: acordar la retirada

de la circulació de 5.000 pessetes de paper moneda emés per l'Ajuntament; assabentar-se de que en la Caixa Municipal havia en data 30 de novembre la quantitat de 11.257,35 pessetes, que al desembre es van ingressar 56.836,95 pessetes i es van gastar 52.220,57 pessetes; assabentar-se de que l'Ajuntament encara havia de cobrar de la Generalitat, pel concepte del subsidi als refugiats de guerra, a causa del retard en el seu pagament, un total de 40.000 pessetes; i, l'acord de trametre un telegrama al Govern de la Generalitat per la commemoració del 16 de febrer.

Al llarg d'aquest mes, únicament es produiran alteracions en la composició dels Consistoris a l'Ajuntament de Terrassa, en el ple del dia 25, a causa d'haver-se d'aplicar els Decrets del Govern de la Generalitat – aprovats a proposta dels Consellers de Governació i Assistència Social i de Finances, Antoni Mª Sbert i Josep Tarradellas, ambdós d'ERC - dels dies 10 i 16 del dit mes, pels que es declaraven dissoltes les Comissions i Conselleries o Departaments municipals l'existència de les quals comportava el moviment de cabals públics amb finalitats diferents de les establertes en la Llei Municipal catalana (les Comissions d'Economia i Indústries de Guerra) i es fixava en quatre el nombre de Consellers-Regidors que integrarien les Comissions de Govern dels Ajuntaments, a excepció del de Barcelona, oferint la possibilitat que poguessin constituir-se les dites Comissions de Govern als municipis que comptessin amb més de 5.000 habitants ⁴⁰².

Conseqüència immediata d'això és que a partir de la dita data, la susdita Comissió de Govern de l'Ajuntament de Terrassa estarà composta per l'Alcalde i quatre Consellers-Regidors (dos ugetistes - Gustau-Espartacus Puig Alegre i Enric Campistrou - i dos cenetistes: Josep Domènech i Frederic Marín), per la qual cosa els cenetistes Joan Graells i Llorenç Tapioles deixen d'assumir, respectivament, Serveis Públics i Governació.

En el ple del dia 25 i amb els vots en contra de l'oposició (ERC, ACR,

⁴⁰² DOGC, núm. 49 (18-2-38).

UR), s'aproven el pressupost ordinari d'ingressos i despeses per a mil nou-cents trenta-vuit, amb les ordenances fiscals corresponents, que:

“ascendeix en quant a aquestes últimes a sis milions vuit-centes setanta-set mil tres-centes trenta dues pessetes amb noranta vuit cèntims, i el dèficit de tres milions cent trenta sis mil cent noranta nou pessetes amb tretze cèntims, amb els rendiments de la Carta Financera formulada per a mil nou-cents trenta-vuit”.

També es donà a continuació:

“...compte del Decret de la Presidència de la Generalitat de Catalunya de data deu de l'actual, pel qual són dissoltes les Comissions, Conselleries o qualsevol altre organisme municipal que comporti moviment de cabals amb finalitats diferents a les emmarcades a la Llei Municipal catalana, i és disposat que els Ajuntaments que desenvolupin activitats en matèria de proveïments hauran d'establir una comptabilitat especial (...) En compliment del disposat per Decret (...), s'acorda declarar dissoltes les Comissions Municipals d'Economia i Indústria i de Proveïments d'aquest Ajuntament, procedint-se a liquidar les operacions derivades de la respectiva gestió (...) Es faculta a la Comissió de Govern d'aquest Consell Municipal per a la designació d'una comissió liquidadora que haurà de formalitzar el corresponent balanç de cadascuna de les Comissions municipals dissoltes, amb ordenació i classificació dels documents justificatius de la gestió realitzada per aquests organismes, donant compte del resultat del seu treball a l'Ajuntament, als escaients efectes”.

• Març de 1938:

L'inici de l'ofensiva d'Aragó per l'exèrcit enemic va ser el dia 9 de març i el front s'ensorra en qüestió de tres setmanes. La falta de suport, amb homes i material bèlic adequat per fer front a l'enemic (aviació, tancs, artilleria), va ésser la clau de la fallida. Els comunistes desprestigiaven políticament els anarquistes basant-se en aquestes derrotes, però amb un preu militar massa perillós per al futur del règim i la pròpia supervivència, tant dels anarquistes com d'ells mateixos⁴⁰³.

Si bé el primer bombardeig aeri sobre Barcelona va succeir al febrer de l'any anterior i després van seguir altres, no obstant això, el 1938 es comptabilitzarien més d'un centenar. Un “raid” realitzat el 30 de gener va causar

⁴⁰³ Josep PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 72-78.

216 morts – entre els que hi havia molts nens refugiats en una església – però els atacs més terribles dels avions italians van ocórrer entre les 22 hores del 16 de març i les 15 hores del dia 18, volent-se els morts produïts en – aproximadament - un miler, havent començat precisament unes hores després que es dugués a terme una manifestació encapçalada per Dolores Ibarruri exigint al Govern que no cedís en la lluita i se cessés als Ministres derrotistes, és a dir, al socialista Indalecio Prieto Tuero, Ministre de Defensa Nacional .

De la importància dels dits bombardeigs, ens dóna una idea el fet que s'hagi arribat a debatre al Parlament de Catalunya actual, en la sessió del 25 de març de 1999, la possibilitat d'exigir a les autoritats italianes que demanin perdó per l'actuació de la seva aviació durant la guerra civil, causant - només a la ciutat de Barcelona - de més de 2.500 morts, així com que la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona hagi promogut la constitució d'una comissió que s'encarregui de recuperar la “memòria històrica” sobre dits fets.

El primer poble català a caure a les mans dels franquistes serà Massalcoreig, el dia 27, i aquest mateix dia és bombardejada Lleida, amb fugida massiva de la seva població cap a Barcelona ⁴⁰⁴.

En data 18 de març de 1938 se signa el pacte-programa d'unitat d'acció CNT-UGT, punt culminant final d'un procés de negociacions (portades a terme pels ugetistes Amaro del Rosal, César Lombardía i Edmundo Dominguez, i pels cenetistes Mariano Rodríguez Vázquez “Marianet”, Horacio Martínez Prieto i Federica Montseny) i estudis que havia començat a Catalunya el dia 22 de maig de l'any anterior, en remetre'l la UGT a la Confederació un projecte de pacte per establir la unitat d'acció, creant-se un Comitè Permanent d'Unitat d'Acció UGT-

⁴⁰⁴ Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., p. 8. L'autor d'aquest llibre va ésser un dels protagonistes dels fets militars ocorreguts als fronts aragonesos i catalans, en qualitat d'oficial ajudant del Comandant General d'Artilleria de Catalunya, el Coronel Carles Botet i de Vehí. Sobre els bombardeigs aeris, *La Vanguardia*, 14-6-98, recollint informació facilitada per Josep Mª Solé Sabaté i Joan Villarroya, del primer dels quals agafa la següent opinió: “Sens dubte, el bombardeig d'aquell mes de març en Barcelona, va ésser tota una tàctica psicològica, molt dura per a la població”, entre d'altres coses, per la mort de moltes dones i nens. Sobre l'actualitat del tema, *La Vanguardia*, 19 i 26-3-99. Sobre l'entrada en Catalunya, Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 343, 346 i 353.

CNT la finalitat del qual seria la de “millorar i perfeccionar el Comitè d'Enllaç UGT-CNT que fins ara ha vingut funcionant (...) Les seves atribucions seran de caràcter executiu per a tot el que es refereixi a la realització pràctica del pacte”. Una de les seves funcions bàsiques seria la de treballar per a “l'organització de Comitès Permanents en totes les Comarques i localitats, rebent aquests Comitès l'orientació del seu treball del Comitè Permanent d'Unitat d'Acció UGT-CNT”.

Les propostes de l'UGT eren del dia 8 de febrer i es van publicar a la premsa del dia següent. La resposta concreta de la CNT, signada pel Secretari General, Mariano Rodríguez Vázquez, “Marianet”, es va publicar a la premsa del dia 13 d'aquest mateix mes. Ens interessa destacar alguns oferiments:

“Bases que la CNT presenta a la UGT para unificar la acción de las dos organizaciones.-

1. La UGT y la CNT se comprometen a realizar la inclusión efectiva del proletariado en la gobernación del Estado español, sin excluir en la proporcionalidad que les corresponde a las fuerzas no proletarias.
2. Ahora y siempre, la CNT y la UGT se comprometen a defender un régimen social de verdadera democracia, combatiendo toda pretensión totalitaria de clase o de partido.

Siendo estas las premisas fundamentales de una inteligencia cordial y duradera entre las dos centrales obreras, consideramos que la aspiración inmediata y transitoria de ambas debe quedar condensada en unas líneas generales que indiquen un orden preciso en la conducta.

-Defensa nacional:

1. La CNT y la UGT están decididas a fortalecer todos los resortes que faciliten la creación de un ejército regular eficiente...
2. Las dos organizaciones propugnan por el mantenimiento y vigorización del Comisariado de Guerra y porque dentro del mismo las fuerzas antifascistas estén justamente representadas, desechando todo intento monopolista del Comisariado
3. La CNT i la UGT postulan la creación de la Subsecretaría de Industrias de Guerra, con representaciones del Gobierno y de las sindicales, a través de un Consejo Nacional de Industrias de Guerra, el cual asumirá la dirección única de las mismas
4. En cada Subsecretaría del Ministerio de Defensa nacional, se creará un Consejo armonizador, cuya misión principal consistirá en colaborar y en evitar decisiones partidistas
5. El transporte (...) será puesto a disposición del Gobierno...
6. En todos los Cuerpos armados se creará un Consejo Nacional que represente proporcionalmente a las masas antifascistas y que tendrá funciones de asesoría y

control

-Economía:

1. Nacionalización: Las industrias específicamente productoras de material de guerra deben ser rápidamente nacionalizadas, asumiendo la responsabilidad técnica y administrativa el Consejo Nacional de Industrias de Guerra (...) Han de ser nacionalizadas con la mayor celeridad posible las minas, los ferrocarriles, la industria pesada, la Banca, Teléfonos, Telégrafos y la Navegación de altura.

Mientras se tramita la nacionalización de la Banca, el Estado debe garantizar la imparcial concesión de créditos a las colectividades, armonizando este compromiso oficial con la existencia circunstancial del Banco Sindical Ibérico que la CNT y la UGT organizan para estos fines.

Para la puesta en marcha de este plan de nacionalización industrial, así como para la verificación del plan económico general, la CNT y la UGT abogan por la formación de un Consejo Nacional de Economía dentro del Estado y compuesto por representaciones de éste y de las dos organizaciones sindicales. El Consejo Nacional de Economía preparará el plan económico nacional y por medio de los Consejos Nacionales de Industria, organizados de la misma forma que el Consejo Nacional de Economía, dirigirá la producción, la distribución, el crédito, las formas de retribución, el comercio en su totalidad, utilizando todos los servicios que precise instalar para el buen transcurso de sus funciones...

Se precisa la existencia de una Comisión Mixta Nacional de Salarios y Control Obrero, dependiente del Consejo Nacional de Economía, que en cada industria y localidad regule la retribución profesional con arreglo a las estadísticas y emprenda el estudio de fórmulas de compensación familiar por medio de un organismo idóneo. El Consejo Nacional de Economía establecerá un servicio de inspección del trabajo en todas las manifestaciones productivas del Estado, solicitando de las dos organizaciones el personal para esta función (...) Las dos organizaciones implantarán también en las colectividades la inspección del trabajo y unas normas generales que sirvan para acreditar la moral de la gestión productora y del rendimiento, con vistas a conseguir una superproducción inmediata...

-Agricultura. La CNT y la UGT declaran que el suelo y el subsuelo son propiedad de la nación, conviniendo, por tanto, en política agrícola:

1. La tierra será entregada en usufructo a los sindicatos CNT-UGT preferentemente, favoreciendo el Gobierno a las colectividades de las dos organizaciones, mediante créditos, auxilios técnicos, centros de capacitación experimental para los cultivos y otros de expansión comercial.

2. Sólo se reconocerá la existencia del usufructuario individual que trabaje para fines propios, sin que bajo ningún pretexto pueda admitirse la tenencia de ningún asalariado

3. El Consejo Nacional de Economía abordará la industrialización progresiva de la agricultura, racionalizando los cultivos y teniendo como base financiera la disposición del Banco de Crédito Agrícola, mientras la Banca no sea

nacionalizada.

Queda sobreentendido que, en todos los organismos de creación originada por la reconstrucción agrícola, las dos centrales sindicales estarán representadas con el Estado.

- Colectivizaciones. La CNT y la UGT ratifican la existencia de las colectivizaciones y tienden a extender el sistema, demostrando prácticamente que es la forma de organización del trabajo que expresa mejor el temperamento y los anhelos de emancipación económica del proletariado español. Por eso se muestran partidarios:

1. En las industrias, en el campo, en el comercio, en todos aquellos aspectos del complejo económico que no hayan sido objeto de nacionalización, las dos organizaciones defienden las colectividades y harán una política firme para que reciban reconocimiento legal y jurídico
2. Se reconocerá a las colectivizaciones el derecho de organizarse entre sí...
3. Las cooperativas de consumo, forma imperfecta de la colectivización, serán divulgadas y difundidas por la CNT y la UGT para hacer frente a la especulación actual e ir venciendo el espíritu de la burguesía en el comercio menor...

- Municipalización:

1. Se municipalizará la vivienda en general, exceptuando los edificios declarados de propiedad nacional y los de pequeña renta
2. Los servicios públicos ordinarios de forma urbana y los que, sin lesionar intereses distintos, acrediten los municipios tener capacidad de organización en interés del bien general
3. La sanidad y la asistencia social

- Comercio. Las dos organizaciones concuerdan en la necesidad de implantar el monopolio del comercio exterior, tanto en la importación como en la exportación, en lo que hace referencia a materias primas y a los principales artículos productores de divisas. Las condiciones en que se verificará la organización del comercio serán:

1. Se crearán centrales comerciales por parte del Consejo Nacional de Economía, que especialicen el comercio del Estado
2. Los trabajadores estarán debidamente representados en esas centrales
3. El producto del comercio exán debidamente representados en esas centrales
3. El producto del comercio exterior se distribuirá sin mermas ostensibles a los productores en moneda nacional, quedando las divisas para el Estado
4. Se procederá a una revisión de los aranceles disminuyéndolos considerablemente sobre los productos alimenticios de importación y el comercio patrocinado por las colectividades.

La CNT y la UGT estiman que ha de irse a una revisión en la legislación del país que sea un reconocimiento de los avances de la revolución, anulando todo farrago de la vieja legislación, que lleva en sí misma el retorno de las clases opresoras:

1. Legislación sobre el control obrero en las explotaciones que no estén directamente administradas por los trabajadores
2. Legislación sobre el Seguro de Accidentes y de Previsión Social, que permita al trabajador no sufrir ninguna privación ni sufrimiento por causas de accidente, enfermedad o vejez, favoreciendo las creaciones propias de las organizaciones sindicales para esos fines benéficos
3. Siendo la enseñanza factor fundamental en la reeducación del pueblo español, se creará un Consejo Nacional Mixto, dependiente del Estado, con representaciones competentes de las dos sindicales ...
4. Legislación especial sobre las empresas extranjeras establecidas en España, disponiendo el cese de sus actividades y la rescisión de los contratos, sin perjuicio de atender a las reclamaciones que se demostraran justas
5. Liquidación de toda la legislación civil, penal, comercial, etc. y abrir en su oportunidad un nuevo periodo constituyente que pueda sintetizar las aspiraciones populares dentro de una República Socialista que sea democrática y federal... Las dos organizaciones declaran que, habiendo sido y siendo el proletariado quien derrotó a los facciosos, quien sostiene la lucha con mayor sacrificio y contribución de esfuerzo, quien ha evitado y evitará la desintegración moral, política y económica del país, y será quien la reconstruya, a las dos organizaciones proletarias les corresponde el derecho de intervenir en la dirección administrativa del país por sí mismas o por quien se consideren representadas...”⁴⁰⁵.

L’acord final, amb la gran pressió de la marxa de la guerra (doncs el desastre de l’Aragó va començar el dia 9 d’aquest mes, amb l’ofensiva franquista en direcció a Terol i el Maestrat, arribant el dia 15 a la línia Casp-Alcanyis, Hosca, etc.) va dir - entre d’altres coses - el següent:

“La CNT y la UGT, con la preocupación permanente de ganar la guerra y de asegurar las conquistas políticas y económicas hechas por el proletariado durante la revolución, y aspirando superarlas en todo tiempo y lugar, ratifican la existencia del Comité Nacional de Enlace, revalorizando su personalidad gestora con las siguientes bases:

- Defensa nacional. La UGT y la CNT (...) están decididas a fortalecer todos los resortes que faciliten la creación de un Ejército regular, eficiente, que sea garantía de triunfo en la guerra y en todas las contingencias bélicas exteriores que pudieran derivarse de ese triunfo...

1. Los sindicatos ayudarán intensamente a la creación de fuertes reservas que permitan ampliar los efectivos del Ejército Popular y asegurar a éste la continuidad en los avances y una política regular de relevos...

⁴⁰⁵ José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 32-36.

2. Las dos organizaciones propugnan por el mantenimiento y vigorización del Comisariado de Guerra y porque dentro de él las fuerzas antifascistas estén justamente representadas. La UGT y la CNT velarán porque esta representación equitativa sea observada en todo momento y lugar.

Vinculados al Comisariado de Tierra y con idénticas facultades, funcionarán los Comisariados de Marina y del Aire.

También existirá, en iguales condiciones, el Comisariado en los Cuerpos armados de la retaguardia ...

- Industria. La CNT y la UGT...se esforzarán por mantener una retaguardia firme y disciplinada y por infundir a todos los obreros, sin distinción de categorías, el espíritu de abnegación y de sacrificio que la hora actual exige, a fin de que no regateen ningún esfuerzo en su trabajo relacionado con las necesidades militares. Dentro de este espíritu, la UGT y la CNT defenderán las siguientes medidas:

Industria y guerra:

1º. La Subsecretaría de Armamento asumirá la dirección única en las industrias de guerra, de acuerdo con el Consejo Nacional de Industrias de Guerra, que se creará con intervención de la CNT y la UGT.

2º. Adaptación a las necesidades de las industrias de guerra de todas las fábricas y talleres que sus condiciones lo permitan (...)

4º. Las organizaciones sindicales UGT y CNT cooperarán en la constitución rápida de una potente industria de guerra. Los sindicatos deberán plantearse, como tarea urgente e imprescindible, crear entre los obreros un severo espíritu de vigilancia contra todo género de sabotaje y pasividad en el trabajo y de superación en el mismo, a fin de aumentar y mejorar la producción.

-Nacionalización: 6º. Debe procederse con toda urgencia a la nacionalización de los ferrocarriles, industria pesada, navegación de altura, Banca y aquellas otras industrias que se consideren de necesidad para la reconstrucción nacional, después de comprobada aquélla por los organismos competentes del Estado. Las industrias nacionalizadas deben ser centralizadas y coordinado su desarrollo.

Consejos Nacionales de Industria y Consejo Superior de Economía: 7º. Para la puesta en marcha de este plan de nacionalización industrial, así como para la organización y planificación general de la producción, la UGT y la CNT propugnan la formación inmediata de un Consejo Superior de Economía dentro del Estado, y con participación de las dos organizaciones sindicales. El Consejo Superior de Economía preparará el plan económico nacional, y por medio de los Consejos nacionales de Industria, en los cuales participarán también los sindicatos, regulará, especialmente en las industrias nacionalizadas, la producción, la distribución, el crédito, precios y utilidades, la importación y exportación de productos, la formas de retribución, el comercio, utilizando todos los servicios que precise instalar para el buen transcurso de sus funciones. El Gobierno legislará en materia económica de acuerdo con el Consejo Superior de Economía. El Consejo Superior de Economía establecerá un servicio de inspección del Trabajo en todas las manifestaciones productivas (...)

- Municipalización de servicios. La CNT y la UGT reconocen la necesidad de que se lleve a cabo una ordenación o reorganización de los servicios urbanos, a base de la municipalización de aquellos que por su importancia y características lo requieran. Considerando la propiedad inmobiliaria como perteneciente al Estado, las fincas urbanas, exceptuadas las de pequeña renta, pasarán a ser usufructuadas por los municipios mediante leyes que a este respecto promulgue el Gobierno.

- Colectivizaciones. 1º. La UGT y la CNT estiman precisa la legalización jurídica de las colectividades y por ello consideran necesaria una legislación sobre colectividades que determine cuáles de éstas deben continuar existiendo, normas sobre su constitución y funcionamiento e intervención del Estado en las mismas. Las colectividades que no se sujeten a esta legislación, deben desaparecer.

2º. El Estado ayudará a las colectividades que se ajusten a dicha legislación y cuya utilidad económica sea reconocida.

3º. La legislación sobre colectividades deberá ser estudiada y propuesta al Gobierno por el Consejo Superior de Economía.

- Salarios, precios y abastecimientos. El mejoramiento del nivel de vida de los trabajadores y la lucha contra la actual carestía de los alimentos y su difícil adquisición, son de una necesidad evidente. Por ello, la CNT y la UGT estiman necesarias las siguientes medidas:

1º. Los sindicatos deben intensificar sus actividades de vigilancia y lucha contra los especuladores (...)

2º. Debe fomentarse la constitución de fuertes cooperativas de consumo al por menor y el establecimiento de cooperativas de producción, aplicando a estas últimas una legislación muy restrictiva y el establecimiento de grandes centrales de venta al por mayor de productos de exportación, bajo el control riguroso del Estado, con las disposiciones del Consejo de Economía.

Igualmente, debe establecerse un plan de importación de aquellos productos indispensables que constituyen la base de alimentación de los trabajadores, con objeto de asegurar a éstos la ración necesaria para su familia a precio conveniente, en relación con los tipos de salarios existentes.

El Gobierno debe también intervenir la producción y regular el consumo interior de todos aquellos productos que sirvan de base a nuestra política de exportación.

3º. La UGT y la CNT estiman que debe establecerse un salario mínimo en relación con el coste de la vida y teniendo en cuenta, de una parte, las categorías profesionales, y de otra, el rendimiento de cada uno. En este sentido, defenderán en las industrias el principio de “a más y mejor producción, mayor retribución”, como plus o premio sin distinción de sexo ni edad, en tanto duren las circunstancias provocadas por necesidades de reconstrucción nacional. A este fin, deberá constituirse la Comisión Nacional de Salarios y Precios, con representación de las dos centrales sindicales (...)

Agricultura. La UGT y la CNT se pronuncian por la nacionalización rápida de la

tierra, que deberá entregarse en usufructo preferentemente a las colectividades y cooperativas agrícolas, respetándose la voluntad de los campesinos que prefieran el cultivo individual y realizándose por el Estado una política de apoyo a las colectividades existentes, con preferencia a las de la UGT y CNT y a las que constituyan voluntariamente, de acuerdo con la ley, los trabajadores sindicados del campo. Al cultivador directo le será respetada la pequeña propiedad de la tierra que se demuestre como legalmente adquirida (...)

Acción social. La UGT y la CNT estiman que ha de irse a una revisión en la legislación del país que sea un reconomio de los avances por el proletariado y la anulación de los preceptos que estén en pugna con ellos.

1º. Legislación sobre el seguro de accidentes y previsión social que permita al trabajador no padecer ninguna privación ni sufrimiento por causas de accidente, enfermedad o vejez.

2º. Empezar por parte del Gobierno el estudio de fórmulas de compensación familiar por medio de leyes (...)

Adicional. La UGT y la CNT han examinado la propuesta de esta última organización referente a la incorporación de las organizaciones sindicales a las funciones del Gobierno; después de discutida esta cuestión se conviene:

1º. La UGT, que se ha considerado siempre representada en el Gobierno por el Partido Socialista y actualmente por el Partido Socialista y el Partido Comunista, estima que corresponde a las autoridades constitucionales del país y a los partidos políticos que forman el Frente Popular, determinar definitivamente esta cuestión.

2º. La UGT declara, por reconocer que la situación de la CNT es diferente a la suya, que no será obstáculo a la incorporación de la CNT a funciones de Gobierno. Las dos organizaciones estudiarán a la mayor brevedad la cuestión de su incorporación al Frente Popular”⁴⁰⁶.

El nou Comitè d'Enllaç que es va constituir, va ésser format per Rodriguez Vega i César Lombardia per l'UGT i per Horacio Martínez Prieto (a vegades únicament s'el menciona a diferents textos com Horacio Prieto) i Roberto Alfonso per la CNT. Un dels seus primers acords va ésser la celebració d'actes de propaganda conjunts a València, Madrid, Úbeda, Almería, Castelló i Alacant⁴⁰⁷.

A més a més, el dia 16 va començar l'aviació enemiga els bombardeigs sobre la capital catalana, també des de final de 1937 capital espanyola. En tres

⁴⁰⁶ José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 36-41.

⁴⁰⁷ Ídem, p. 62.

dies va haver uns 67 morts i 1200 ferits. A Catalunya van haver-hi 219 atacs aeris i 77 navals⁴⁰⁸.

El 29 de març de 1938 s'integrava la CNT al Front Popular Antifeixista i el dia 31 ho farien l'UGT i la FAI, a més d'Estat Català⁴⁰⁹.

Veiem ara els canvis als Consistoris:

A) Municipis de fins a 1.000 habitants:

No hi ha cap alteració al llarg del mes.

Respecte a l'activitat dels consellers, podem assenyalar que a l'Ajuntament de Viladecavalls, en el ple del dia 23, davant la recepció d'un ofici del Ministeri d'Instrucció Pública i Sanitat, Direcció General de Primera Ensenyança, Secció de Construccions Escolars, "demanant resguard acreditatiu d'haver ingressat aquest Ajuntament a la Caixa General de Dipòsits, la quantitat de 23.000 pessetes, a que ascendeix l'aportació del municipi per la construcció per l'Estat d'un edifici amb destí a dues escoles unitàries en aquesta població", s'acordà:

"que resultant que el referit dipòsit n'ha sigut fet degut al règim anormal produït per la guerra i que a conseqüència de la mateixa aquest Ajuntament ha tingut que fer ús de les disponibilitats que tenia en l'exercici de 1936, que fou tramitat l'expedient per dites construccions, comunicara dita Direcció General de Primera Ensenyança que actualment n'es diposa de la quantitat assignada, per les raons abans esmentades, però que la Corporació procurarà resoldre lo més prompte possible aquesta obligació, del qual s'en donarà compte a dita Direcció General".

Tanmateix, un altre ofici del mateix Ministeri però signat a Barcelona pel Director General de Primera Ensenyança, Joan Comas, de data 22 d'aquest mes, agraeix l'oferiment que ha fet el Consistori (mitjançant un escrit de data 7 del mateix) per destinar la casa de camp "Can Sanahuja" a colònies infantils, però

⁴⁰⁸ Ídem, pp. 60-62,

⁴⁰⁹ *Solidaridad Obrera*, núms. 1713 i 1719, del 15 i 22-10-37; *Butlletí Interior Unió General de Treballadors*, núms. 11/12/13/14, de juny i juliol de 1937, així com 15/16 d'agost 1937 i 17 i 20, del 15-9-37 i 30-10-37, respectivament; José PEIRATS, tom 3 de l'obra citada, pp. 28-50. Sobre la convergència, José PEIRATS, op. cit., pp. 2-25. Sobre l'integració en el Front Popular Antifeixista, Ídem, p. 64; César M. LORENZO, op. cit., pp. 256-257.

que demana al mateix que es pugui destinar “para instalar en ella niños evacuados”, actuant al respecte el “Consejo Nacional de la Infancia Evacuada”, té una resposta afirmativa pel Consistori en el ple del dia 3. També es va aprovar demanar a la Comandància General de Mossos d’Esquadra “la reintegració de la parella de Mossos que estava destinada en aquesta localitat, interessant que és convenient i necessària per evitar la multitud de robatoris que es cometien quotidianament en els productes de l’agricultura”; notificar “els que tinguin bestiar llaner (...) a fi de què declarin el número de caps que posseeixen i per advertir-los que no poden vendre caps sense tenir-ne coneixement l’Alcaldia”, i, la recollida dels bitllets posats en circulació per l’Ajuntament “tan prompte siguin posats en circulació els nous bitllets emesos pel Banc d’Espanya, d’una pesseta i 0,50 cèntims” (ple del dia 3).

Als consellers s’els assabenta “d’un escrit del Comissariat dels Refugiats de la Generalitat de Catalunya, convocant una reunió de Delegats de cada poble a Barcelona, el dia 4 del corrent, a les 4 de la tarda, a l’objecte de tractar amb referència a queviures pel racionament dels refugiats de cada poble” i dels Decrets “i ordres rebudes referent a les lleves de 1929 i 1940, que han sigut cridades per incorporar-se, acordant-se es compleixi quant es disposa, notificant als interessats el dia que deuen personar-se en aquesta Alcaldia, per ésser acompanyats per un comissionat a la Caixa de Reclutament respectiva” (plens dels dies 3 i 10).

B) Municipis de 1.000 a 5.000 habitants:

No hi ha canvis als Consistoris de Castellar del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Palau-solità i Plegamans, Sant Llorenç Savall (“Ripoll del Vallès”), Sant Quirze del Vallès (“Quirze de la Serra”) i Santa Perpètua de Mogoda (“Perpètua de Mogoda”).

A Barberà del Vallès, el dia 10 es procedeix a la reorganització de l’Ajuntament, però a aquest només acudeixen UR, PSUC i CNT, sense que l’Alcalde (Carles Sancho Monistrol, PSUC) hagi aconseguit convèncer al Comitè

Local d'ERC que no es retirés del Consistori, quelcom que va comunicar oficialment en escrit de data 20 de febrer i que ha mantingut, al no presentar-se en els plens anteriors – convocats a l'efecte – dels dies 1 i 3 del present mes de març.

Conseqüentment, es reelegirà com a Alcalde a qui ja ho venia sent i l'equip de govern municipal estarà format pels responsables de set Àrees o Departaments, del que UR assumirà dos, el PSUC altres dos i el Sindicat Únic d'Oficis Diversos confederal, tres: Abastaments (Joan Pallàs), Obres Públiques (José Sánchez) i Cultura (Santiago Valero).

Sobre l'activitat del Consistori, podem fer menció d'alguns acords i activitats interessants dels plens dels dies 8, 25 i 29: que des de la primera quinzena d'aquest mes es portaria a terme “l'avituallament dels refugiats per les respectives comarcals”, segons van comunicar el Comissariat d'Assistència als Refugiats i el Delegat de la Primera Vegueria, en una reunió que es va celebrar a Barcelona amb delegats de tots els Ajuntaments afectats; la informació que va donar el conseller cenetista Joan Pallàs, sobre una reunió feta a Castellar del Vallès, “en la que es tractà, exclusivament, dels que es neguen a presentar-se, per correspondre a les lleves demanades, als rengles de l'Exèrcit Popular. S'acordà en dita reunió que cada localitat faci una llista de desertors i l'envii a la Junta que es formarà en moment oportú, la que procurarà, dirigint-se a les autoritats militars o al propi Ministre de Defensa Nacional, per a què sigui concedida més amplitud d'acció i autoritat als Municipis, per poguer obrar amb més conseqüència i efectivitat”, éssent escollit Pallàs “com representant i comissionat per a aquesta tasca”; l'acord segons el qual “a les famílies que s'hagi produït algunes d'aquestes baixes (desertors), els sigui feta una requisita de llits i roba complementària per destinar-ho a Assistència Social, i més als refugiats nous que han arribat i que es troben en les condicions de tenir que dormir a terra”; assabentar-se de què la Secció Forestal del Departament d'Agricultura de la Generalitat no fa o no pot fer pràcticament res en relació al

tema de la talla abusiva d'arbres dels boscos, la qual cosa va motivar que l'Alcalde (Carles Sancho, del PSUC) digués que havia fet festions davant la Secció Forestal, però com que no ha hagut cap resposta, “el Municipi no es pot interessar més per aquests organismes i declina la responsabilitat per aquests fets que ha denunciat i es desenten dels perjudicis que això pugui ocasionar i se li puguin exigir (...) De totes maneres, es troba pendent d'una visita per la qual s'haurà de desplaçar a Granollers, sobre els serveis de policia que ofereix el Delegat de Granollers, de quatre individus del Cos, armats, i que realitzen les tasques encomanades de guardar l'arbrat d'abusos excessius”; la construcció de refugis antiaeris “un per cada districte de Barberà”, demanant informació tècnica a la Junta de Defensa Passiva de Catalunya; la comunicació al Consistori pel Sindicat Únic d'Oficis Diversos CNT que “ha nomenat el company Francesc Sánchez per al repartiment de tabac; l'acord de que els pagesos “venguin al menys la meitat del gènere al mercat de Barberà” i que ningú pot vendre a casa seva, citant-los a una reunió informativa, celebrada el diumenge 27, a les 10 del matí, al local de l'Alcaldia del districte de La Creu; fer el nomenament d'una comissió que treballi, conjuntament amb el Sindicat Agrícola, per controlar la venda de vi (mitjançant tiquet i amb la corresponent tarja de racionament) i evitar preus abusius, doncs han hagut denúncies de que s'està venent a dues pessetes el litre”.

Sobre l'activitat al Consistori de Castellar del Vallès, cal destacar que les despeses que tenia cada mes pel sosteniment dels refugiats eren, aproximadament, d'unes 10.000 pessetes, però la Generalitat liquidava amb molt de retard, d'uns quatre o cinc mesos. Aquesta manca d'efectiu susposava fer escrits continus al Conseller de Finances de la Generalitat demanant “un avenç de 25.000 a 30.000 pessetes a concepte del subsidi dels refugiats”⁴¹⁰.

A Castellbisbal hi havia hagut sempre problemes, davant la falta de responsabilitat dels diferents grups per fer-se càrrec d'una manera efectiva de la

⁴¹⁰ “Llibre d'Actes dels Plens de 1937-1938”, p. 94.

gestió municipal, ajudats en això per un Secretari Municipal que va tenir en absolut abandó les seves tasques més rutinàries, malgrat estar residint amb la seva família en un pis propietat de l'Ajuntament. Es deia Alvaro Cañameras i va ser destituït unànimement el dia 23 del present mes, però no per un ple, sinó per decisió de tres consellers municipals (Francesc Campanyà Parera, CNT; Jaume Arús Moliné, Alcalde interí, PSUC; Ramón Torres, PSUC) que s'havien quedat sols i compromesos tots ells en la tasca de “fer-se càrrec del govern de la població” i a posar la situació del Consistori en coneixement de la Direcció General d'Administració Local (Departament de Governació i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya), després que en el ple extraordinari celebrat el dimecres dia 2, es llegissin sengles escrits de les dues úniques organitzacions presents en la Corporació Municipal – PSUC i CNT – comunicant la seva decisió de retirar-se d'aquest.

Sobre l'activitat al Consistori de Cerdanyola del Vallès, destaquem: l'acord de que una vegada sigui clarificada la situació legal respecte de les finques expropiades a l'Avinguda 14 d'abril, números 12, 14 i 16, per la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat, seràn “destinades a la construcció de nova planta d'un grup escolar”; que de qualsevol preu abusiu que es tingui coneixement “pot formular-se la corresponent denuncia a l'esmentat Tribunal”, doncs els “Tribunals de Subsistències i Preus Indeguts”, segons el Diari Oficial de la Generalitat, han sigut creats per a tal finalitat; fer un comunicat “a tots els tenders i similars s'abstinguin de despatxar tota classe de queviures sense la deguda autorització del Departament de Proveïments”; la prohibició als vaquers de despatxar la llet en llurs domicilis; i, com també va passant a moltes altres poblacions de la comarca, la necessitat de controlar els robatoris als camps, fa que s'acordi “nomenar dos guàrdes rurals, encarregant-se la Unió de Rabassaires de fer el repartiment per sufragar el sou que se'ls assigni”.

A Ripollet, Balbià Ramos ha de deixar el Consistori el dia 2, a causa de ser mobilitzat amb la partida de 1929 (tenia 30 anys d'edat), sense que sigui

substituït al llarg de tot el mes.

A Sentmenat, Jaume Giralt renúncia a continuar exercint el seu càrrec al capdavant de la Conselleria o Departament d'Abastaments el dia 10, i igual ocorre amb Vicenç Fruitós respecte al seu al capdavant d'Assistència Social. En ambdós casos, és l'Alcalde confederal (Joan Anglès Puigdemunt) qui es fa càrrecs d'ambdues responsabilitats. Al seu torn, el mateix dia, Francesc Rams deixa el Consistori per allistar-se voluntari en l'Exèrcit Popular.

C) Municipis de 5.000 a 7.500 habitants:

A Montcada i Reixac, el dia 4 surten del Consistori - per haver d'incorporar-se a l'Exèrcit Popular- Domènec Bailarda (president de la Comissió de Foment, Obres Públiques i Treball) i Francesc Bellido. Els substitueixen Juan Alcaraz Almansa (que ocupa el càrrec citat) i Francisco Carreño Villar ⁴¹¹.

Entre l'activitat d'aquest Consistori al llarg del mes, destaquem la següent: a proposta de Francisco Carreño, s'aprova convocar urgentment a la Junta de Defensa Passiva local, doncs, com ell va dir, “de tots és sabut que va adugitzant-se cada dia la situació per l'actitud adoptada pels països invasors d'Espanya, que ametrallen criminalment a les poblacions sense que aquestes estiguin previngudes per guardar-se a llurs dones i fills”. Per això, a la citada Junta:

“cal interessar-la a que prengui interès en l'assumpte i procurar que, sense carregar el pressupost, s'organitzin brigades en el ram de la construcció, brigada municipal i prestació personal obligatòria, per a què es construeixin els refugis necessaris, sota la inspecció de l'arquitecte municipal, de forma que tothom contribueixi, aportant l'import de mig jornal o d'un jornal aquells que no aportin per qualsevol circumstància la col·laboració personal, i procurant a més a més les subvencions que siguin possibles per subvenir el cost dels materials, portant a cap tota aquesta gestió amb la màxima activitat, com a treball de guerra, per poder oferir al poble els refugis adequats on poder-se protegir dels bombardeigs”

Serà en el ple del dia 25 quan s'acordi la constitució definitiva de la Junta

⁴¹¹ Creiem que és possible que el conseller Francisco Carreño Villar sigui el mateix Francisco Carreño a qui es refereix Miquel AMOROS en el seu llibre *La revolución traicionada...*, com un militant destacat d'acció en els combats als carrers de Barcelona el 19 de juliol de 1936, amb els milicians al front d'Aragó, etc.

de Defensa Passiva. President de la mateixa serà el mateix Carreño, per delegació de l'Alcalde de l'Ajuntament. i l'integraràn un representant d'ERC, un altre del PSUC, un altre de la CNT (Juan Alcaraz Almansa), el metge i l'arquitecte municipals, i, un secretari, nomenat per l'Ajuntament.

De l'Ajuntament de Rubí, destaquem la següent: l'Alcalde, Pere Aguilera (ERC), es troba empresonat des del dia 10 d'aquest mes, per ordre del Jutjat N° 2 del Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció de Catalunya. En altra època, el mateix Lluís Companys havia sigut l'advocat assessor del Consistori rubinenc, i després va ser-ho el seu germà, Camí Companys, però ara no en tenia cap. Llavors, la CNT va proposar nomenar “una comissió, la qual tindrà la missió de procurar saber els motius de la detenció i anar a indagar i investigar”. Segons Gaju, la comissió havia d'estar integrada per totes les organitzacions presents al Consistori i “del resultat de les gestions es despren que s'ha de nomenar un advocat, que es faci (doncs) el més essencial és saber primerament si la detenció ha estat motivada per un afer particular o oficial, i si és aquest darrer, és netament el Municipi a qui correspon la diligència de buscar l'advocat. Si es considera que el cas que es discuteix ha estat injust, s'arribarà fins allà on sigui possible i s'anirà a trobar a qui sigui. Això vol dir que volem ésser art i part en totes les qüestions del Municipi, i no com ara, que no sabem res”.

A favor de la proposta cenetista es va mostrar el PSUC i ACR, mentre que ERC i UR es van posicionar, en principi, a favor de la contractació immediata d'un advocat per l'Ajuntament, per acabar finalment, al llarg de la sessió plenària del dia 13, acceptant també aquella. Així, per unanimitat, es va aprovar la creació de la susdita comissió, amb la finalitat “d'investigar els motius de la detenció i, un cop esbrinats, que ho comuniqui a la Corporació Municipal i llavors podrà nomenar-se l'advocat que sigui necessari”. La van integrar Joan Marcet Carreres (ERC), Joan Gaju Pujol (CNT), Vicens Acin Mas (PSUC), Francesc Riera Corbera (UR) i Joan Rossinyol Soler (ACR).

Una vegada acabada la tasca d'aquesta comissió, en el ple del dia 28 es va

nomenar un advocat (Marian Rubió Tudurí) per a la defensa legal de l'Alcalde, doncs la detenció va ésser a causa de no comparèixer davant el jutge que el va citar a declarar per un decomís de queviures que es va fer a un ciutadà de Rubí, davant l'actuació de l'Alcalde intentant “procurar que el gènere es quedés en aquesta vila”.

D'altra banda, en el ple del dia 24 s'ha assabentat el Consistori del tancament d'algunes de les botigues del Mercat, per manca de gènere. A més, es veu obligat a imposar multes importants per venda de carn, morta i venuda clandestinament i sense pagar l'arbitri municipal, Es comenta que ja fa temps que es va acordar que els articles de menjar no es podien vendre als forasters, però això no es compleix, que no hi ha preferència per als vilatans; això comporta que “ens trobem impossibilitats de poder adquirir el menjar imprescindible, per haver-ho esgotat tot l'esmentat personal (els forasters)”. Alarcón, de la CNT, ho expressa clarament:

“Principalment, els divendres i dissabtes, els trens van atapeïts de sacs i de paquets de cols i verdures, les quals els són venudes sense la corresponent tarja”.

I es que, ja se sap, quan la gana està present, les persones procurem trobar quelcom i al preu que sigui...si en tenim prou diners. I en aquells moments tant crítics, passava com sempre ha passat: que havia alguns que sí en tenien i d'altres que no.

A Sant Cugat del Vallès, en el ple del dia 30, l'Alcalde (el cenetista Pere Puig), reclama de tots els consellers:

“que prestin la màxima col·laboració, i demana que tots els casos que hom pugui esbrinar, ja sigui per preus indeguts, per actes de derrotisme, deserció o emboscats, sigui comunicat o denunciat oportunament, doncs la Comissió de Govern està disposada a actuar amb ma dura per castigar tots els que estiguin fora de la Llei o que siguin enemics de la causa del poble”.

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Terrassa, la coalició CNT-PSUC està consolidada i s'ha vist reforçada fora de l'àmbit estrictament local. No obstant això, a partir d'ara seran contínues les mobilitzacions a files i – com en la resta dels Consistoris – moltes d'elles portaran els consellers municipals a l'Exèrcit Popular, amb independència de si ocupen o no un càrrec en l'equip de govern municipal (a diferència del que ocorre amb els líders o dirigents màxims de les organitzacions llibertàries, que s'alliberen d'haver d'acudir, quedant exclosos tant del compliment de les Ordres Ministerials d'incorporació forçosa a files, com de les crides periòdiques que es fan a l'allistament voluntari per lluitar, amb la qual cosa hi ha una altra característica comuna que els assembla a la resta dels dirigents polítics de la resta de les organitzacions).

El dia 11 han de sortir per aquesta causa, la d'incorporació a l'Exèrcit, tres representants confederals: Josep Domènech, Ramón Sainz i Llorenç Tapioles, sent substituïts per Josep Pedro Gimjuan, Rafael Sancho Alegre i Josep Torres Martínez. Josep Pedro ostentarà el càrrec de Conseller-Regidor segon, responsable de l'Àrea de Governació i Assistència Social (Domènech ostentava el mateix càrrec, però l'Àrea que presidia rebia el nom de Sanitat i Assistència Social) i Frederic Marín deixarà d'ocupar-se de l'Àrea d'Obres Públiques i passarà a ocupar-se de l'Àrea d'Obres i Serveis Públics.

La Comissió de Govern o Permanent està integrada ara per quatre Consellers-Regidors – 2 de UGT i 2 de CNT – i cadascun d'ells s'ocupa d'una determinada Àrea o Departament, en el que hi ha una Comissió municipal, amb vocals de totes les organitzacions presents al Consistori (CNT, UGT, ERC, ACR i UR).

En el ple del dia 11 es torna a viure un clima de tensió entre els consellers municipals, entre el govern municipal i l'oposició (ERC, ACR i UR), fent Morera de portaveu de la mateixa. La reunió plenària començà a les vint-i-dues hores i quaranta-cinc minuts i es va aixecà a les tres hores i quinze minuts “de la matinada següent”. Tot va començar amb la presentació i lectura d'un document

de l'oposició:

“en el qual reproveu, mitjançant extensa exposició d'actes de la Comissió (...) es produeix un extens i viu debat sobre el mateix, en el qual intervenen els Consellers ciutadà Domingo: es defensa de les mesures que per la seva forma d'actuació, prescindint de la Comissió en les gestions realitzades al front del Departament de Proveïments, singularment en quant respecta a l'operació de referència, li dirigeixen els Consellers d'oposició i protesta de la campanya de premsa contra ell promoguda amb el pretext d'unes suposades irregularitats del tot inexistents, i a l'insistir el Conseller ciutadà Morera en què se'l hi facilitin les dades demanades, el susdit Conseller Domingo dona lectura a l'estat de comptes a l'Assemblea de Consells d'Empresa celebrada en el Teatre del Poble en relació a l'al·ludida operació, explica les diferències observades entre aquestes dades i les que amb caire particular s'ha procurat i en que basa la seva impugnació el Conseller ciutadà Morera, i manifestà que les factures i comprovants corresponents a les per ell llegides, són ja coneguts dels companys de la minoria d'Esquerra a la Comissió de Proveïments.

La Presidència intervé novament lamentant-se del caire que ha prés el debat que sembla respondre, diu, a una obstrucció sistemàtica per part de les minories d'oposició, sense profit de cap mena, i després de cedir la Presidència al Conseller-Regidor primer ciutadà Espartacus Puig, des del seu escó de Conseller, s'adreça a les minories d'oposició censurant la forma com practiquen aquesta, s'extén en llargues consideracions explicant fets demostratius de l'obstrucció promoguda per determinats militants d'Esquerra, per tal que fracassessin les gestions preliminars i fonamentals que portaren a terme amb el company Conseller-Regidor de Proveïments, per tal de portar a cap l'operació de tramesa de queviures a la nostra ciutat, obstacles que pogueren ésser superats per la desinteressada intervenció d'uns excel·lents companys, i com aquests fets coincideren amb l'inici de la companya derrotista feta entorn d'aquesta gestió, i acaba posant de relleu el contrast d'aquesta obstrucció amb la lleialtat i altesa de mires amb què actuà a l'oposició la minoria sindical de la CNT, en moments en què els seus homes tornaven a ésser perseguits i atropellats, i eren novament víctimes de violenta repressió, motivant aquestes últimes manifestacions la intervenció del Conseller ciutadà Morera, qui rebutja tota acusació que amb les mateixes sembla vulgui incobrir-se de què l'Esquerra hagi perseguit per sistema els homes de la CNT, i afirma que durant la seva actuació com a Alcalde de Terrassa s'aconseguí alliberaments i reobrir locals tancats per ordre superior.

Torna a ocupar la Presidència l'Alcalde ciutadà Aldave i intervé el Conseller ciutadà Mateu dient que s'ha de deixar de banda la tivantor existent entre els sectors consistorials i anar per una tasca de col·laboració en bé de Terrassa, i que a aquest fi s'han d'arraconar tota menta d'incompatibilitats de sentit personal, el que motiva que el Conseller ciutadà Domingo manifesti que si amb la seva absència es pot trobar la col·laboració necessària, està disposat a sortir del seu

càrrec consistorial, sempre que el que censura faci el propi, intervenint novament a continuació els Consellers Morera, Puigdomènech, Machirant, Pedro, Dern, Campistrou, Petchamé i Ribera, que mantenen la seva respectiva posició, en vista del qual la Presidència dóna per terminada la discussió, aixecant-se seguidament la sessió...”.

▪ **Abril de 1938:**

El dia 16 d'aquest mes es signarà el pacte anglo-italià, la qual cosa fa que el nou govern de França - format per Dadalier el dia 10 d'abril - s'apropi a les posicions britàniques e italianes, a més a més d'intentar connectar amb les autoritats franquistes.

La necessitat de col·laboració conjunta de totes les organitzacions antifeixistes es fa cada cop més urgent, perquè la situació general es va deteriorant cada cop més. El dia 1 d'aquest mes surt publicat a la premsa un manifest de l'ampliat Front Popular Antifeixista català, que termina amb les següents frases:

“És necessari movilitzar urgentment 100000 voluntaris, responent a la crida del President Negrín, per defensar la República i les llibertats de Catalunya. Hem de fer honor a la crida del nostre President, Lluís Companys, president de tots els catalans, i, units en una sola voluntat de guanyar la guerra, posar 100000 voluntaris a disposició del Govern de la República. Fa falta posar en peu de guerra 100000 voluntaris per defensar (...)l'independència de la nostra pàtria. Fa falta posar immediatament en peu de guerra 50000 fortificadors per situar davant l'enemic una doble tanca de ciment i homes disposats a morir abans que deixar-se agafar un pam de terreny. A les armes catalans! Per la Reública! Per Catalunya! Per la llibertat! No passaràn!

Per la CNT, Joan Garcia Oliver i Joan Domènech; per la FAI, Josep Xena i Josep Tapia; per ERC, Josep Tarradellas i Josep Andreu; pel PSUC, Miguel Valdés i Rafel Vidiella; per l'UGT, Josep Moix i Miquel Ferrer; per l'UR, Josep Calvet i Joan Bertràn; per Estat Català, Vicenç Barrell i R. Andreu; per l'ACR, Raimón Peypoch i Rafel Tassis”⁴¹².

Si abans arribaven refugiats de guerra de la resta de l'Espanya controlada pel Front Popular, ara comencen a arribar procedents del propi territori català: el 3 d'abril cau Lleida , la zona de Gandesa el 2, Balaguer el 6, Sort i Tremp el 7.

⁴¹² José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 64-65.

La caiguda de les centrals hidroelèctriques situades al costat del va riure Segre fan molt dany a la indústria catalana, que es veu privada de la dita energia per moure la seva maquinària.

El dia 15, García Valiño i les seves tropes “nacionals” entren a Vinaròs, Benicarló i Ulldecona, raó per la qual l'exèrcit “roig” es decideix a volar els ponts de Mora d'Ebre, Tortosa i Amposta, quedant el marge esquerre del riu Ebre convertit en línia del front. S'havia perdut tot l'Aragó i gran part de Catalunya i València es situava únicament a uns 35 km del front.

Si des que es van quedar fora dels càrrecs de Ministres, els cenetistes van ser plantejant tornar a estar en les màximes instàncies del poder polític institucional, mai com ara hi havia més possibilitats. El Comitè Nacional d'Enllaç UGT-CNT ja havia entregat a Negrín un programa d'unitat d'acció (de data 18 de març) i se sol·licitava l'entrada d'ambdós sindicats en el Govern.

Es tracta d'un pacte que compta amb el vistiplau del Comitè Peninsular de la FAI i del que es publica un manifest públic en aquest sentit, datat a Barcelona el dia 19 del mateix mes. A més a més, també es publica un manifest conjunt titulat “La unitat de la joventut revolucionària en acció”, signat pel Comitè Executiu de les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya i pel Comitè Regional de les JJ. LL. de Catalunya⁴¹³.

El diari “Solidaridad Obrera”, del dia 20 d'aquest, publica un comunicat del moviment llibertari català molt important:

“Resoluciones de la Ponencia nombrada por el Pleno de Grupos, Delegados de los Sindicatos, militantes y Comités de las tres Organizaciones del Movimiento Libertario, celebrado el día 2 de abril de 1938.

Reunidos los representantes de las tres organizaciones libertarias, coinciden en la necesidad de constituir, mientras duren las circunstancias creadas por la guerra, un Comité de carácter ejecutivo que regule las funciones del Movimiento Libertario.

Este Comité Ejecutivo estará constituido por tres representantes del Comité

⁴¹³ Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 348-349; Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., p. 8. Sobre la sol·licitud d'entrada en el Govern i els manifestes, *Boletín de Información CNT-AIT-FAI*, núm. 521 (19-3-38), 522 (21-3-38) i 523 (22-3-38).

Regional de la CNT, dos de la Federación Local de la CNT (Barcelona), dos del Comité Regional de la FAI, uno de la Federación Local de la FAI (Barcelona), uno del Comité Regional de Juventudes y otro de la Federación Local de Juventudes (Barcelona).

Los miembros del Comité Ejecutivo que corresponda nombrar a cada organismo los designará éste de manera responsable y directa, pudiendo elegir a compañeros que integren el respectivo Comité, o bien a aquellos que éste considere más capacitados y convenientes y de probada garantía moral para el cargo, aunque no formaran parte del mismo (...) Todos los órganos locales y comarcales de los tres Movimientos secundarán y cumplirán las resoluciones de este Comité.

El Comité Ejecutivo del Movimiento Libertario estará asesorado por una Comisión militar (...) Será potestad del Comité Ejecutivo, de acuerdo con los Comités del Movimiento, elegir los elementos capacitados que constituyan la Comisión Asesora Militar y la Comisión Asesora Política.

Las atribuciones ejecutivas de este Comité llegarán hasta la expulsión fulminante de aquellos individuos, grupos, sindicatos, (federaciones) locales, (federaciones) comarcales o comités que no acaten las resoluciones generales del Movimiento y que con sus actuaciones produzcan daño al mismo. También sancionará a quienes presten apoyo a los que hayan sido expulsados de las tres organizaciones por las causas anteriormente señaladas.

Las facultades ejecutivas y sancionadoras de este Comité alcanzarán lo mismo al frente que a la retaguardia.

Concreciones fundamentales a que llega el Movimiento Libertario y de cuya aplicación cuidará el Comité Ejecutivo:

- 1º. Sostener la guerra contra el fascismo mientras quede un palmo de tierra en poder del enemigo.
- 2º. Aceptar la militarización con todas sus consecuencias.
- 3º. No amparar a los desertores y prófugos, obligándoles a presentarse a las formaciones del Ejército Popular.
- 4º. Intensificar la producción, en todas las manifestaciones del trabajo.
- 5º. Paralizar todas las ramas productivas que se consideren superfluas y la consiguiente incorporación de sus efectivos a las tareas de la guerra. Adaptación de la mujer a todos los aspectos de la producción.
- 6º. No encubrir ni amparar a los saboteadores de la producción.
- 7º. No encubrir ni amparar a los perturbadores del orden antifascista.
- 8º. Defender únicamente a los compañeros que, por error o incomprensión de las autoridades, caigan presos.
- 9º. Participación de la CNT en los Gobiernos de la República y de la Generalitat, en los municipios y en todos los órganos administrativos y directivos del país.
- 10º. Permanencia de la CNT y de la FAI en el Frente Popular Antifascista de Cataluña.

Barcelona, 3 de abril de 1938.

Por la ponencia: por el Comité Regional de la CNT, Josep Joan Domènech; por el Comité Regional de la FAI, Josep Tàpia; por el Comité Regional de Juventudes Libertarias, Josep Seva; por la Federación Local de Sindicatos Únicos, M. Molero; por la Federación Local de Grupos Anarquistas de Barcelona, Josep Merino; por la Federación Local de Juventudes Libertarias de Barcelona, L. Rufinelli; por el Pleno, Joan García Oliver, Manuel Escorza, J. Giménez y Federica Montseny”.

S’havia aprovat unànimement en un Ple d’àmbit català celebrat el dia anterior a Barcelona. El primer Secretari d’aquest Comitè Executiu del moviment llibertari català va ésser Fidel Miró. Tanmateix, van començar a sortir pel front batallons de voluntaris confederals, incorporant-se a les Divisions sota Caps cenetistes ⁴¹⁴.

El Ple Nacional de Confederacions Regionals de la CNT, celebrat el dia 3 d'abril, va acordar la continuació de la guerra i l'entrada de la CNT en el Govern central encara que fora amb un Ministre sense cartera. La resposta que va donar el socialista Negrín va ser la d'oferir un Ministeri a cadascuna de les centrals sindicals en el Govern que formaria, però triant ell a la persona que ocuparia el Ministeri d'entre tres que se li proposessin. Va triar l'asturià Segundo Blanco González (membre del Comitè Nacional de la CNT) i no a algun dels altres dos possibles (Horacio Martínez Prieto i Joan García Oliver), tots ells proposats pel Comitè Executiu del Moviment Llibertari, ja existent des de la primera setmana de març, però plenament ratificat pel Ple de GG. AA., delegats de sindicats i comitès de CNT, FAI i FIJL, celebrat a Barcelona el dia 2 d'abril, al que hem fet abans referència.

Juan Negrín López passava d'ocupar la Presidència del Consell de Ministres i la cartera d'Hisenda i Economia, a ocupar la mateixa Presidència però canviant el Ministeri en què estaria al front: Defensa Nacional. Per la seva banda, el cenetista Segon Blanco era Ministre d'Instrucció Pública i Sanitat, un Ministeri que tenia moltes ocupacions a què atendre i pocs recursos econòmics i

⁴¹⁴ Josep PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 67-69; César M. LORENZO, op. cit., ppp. 237-238.

humans.

Quan el portaveu periodístic de les JJ. LL. informa del dit nomenament, li canvia el segon cognom – Martínez en comptes de González – i completa la informació amb la notícia de la constitució a Barcelona de l'Aliança de la Joventut Antifeixista de Catalunya, formada per les JJ. LL., JSUC, FNEC, ACR, JEREQ, FAIC, BEN i les d'Estat Català.

El nomenament de tan decisiu Govern es va produir en virtut del Decret de 5 d'abril de 1938 i en el seu composició figuraven 4 socialistes (tres del PSOE i un de la UGT), 3 d'Esquerra republicana, 1 d'Unió Republicana, 1 del PNB, 1 d'ERC i 1 del PCE, a més del llibertari. Aquest últim – com els altres – ràpidament començaria a anomenar als seus més estrets col·laboradors, les persones crides a ocupar els més importants càrrecs del Ministeri. Així, per sengles Decrets de 9 d'abril, va anomenar al famós Joan Puig Elias nou Sotssecretari d'Instrucció Pública, a Esther Antich Sariol nova Directora General de 1a Ensenyament; per altres del dia 13 del mateix mes, a Josep Castelló Peiró com a nou Inspector General d'Indústries Químico-Farmacéuticas i annexes, i, com a nou Inspector General de Milícies de la Cultura, a Marcial López Blasco.

El President del Consell de Ministres i titular del Departament de Defensa Nacional, Juan Negrín López (PSOE), va fer públic el seu programa polític – els famosos “tretze punts” – el dia 30 d'abril i es va difondre massivament per tots els mitjans de comunicació de masses, però sense que produís cap efecte a l'exterior, a l'estranger. La consigna denominada de les tres “R” – resistir, resistir, resistir – persegueix que la guerra civil s'allargui en el temps fins que esclati la pròxima guerra europea. I que, per tant, les democràcies burgeses hagin d'intervindre en favor del seu règim.

D'altra banda, per reforçar el pacte d'unitat d'acció que es va fer a nivell nacional o estatal, la Confederació Regional del Treball de Catalunya i el Comitè de Catalunya de la UGT, van signar un pacte (anomenat “Pacte d'Unitat d'Acció”) semblant però d'àmbit català, el 18 d'abril, creant-se un Comitè

Permanent d'Enllaç. Aquest pacte va ésser signat per Josep Moix, Tomás Molinero i Miquel Ferrer - Secretari General - per l'UGT; José Jimenez, Antoni Marco i Josep Joan Domènech, Secretari⁴¹⁵.

L'anomenada “lleva del biberó”, la lleva de 1942 (els nascuts a l'any 1921), corresponent als joves de 17 anys, farà sortir a aquests de les seves llars familiars cap a un destí incert.

Així van anar evolucionant els Consells Municipals:

A) Municipis de fins a 1000 habitants:

Al llarg d'aquest mes d'abril no es produeix cap canvi.

Entre els acords adoptats a l'Ajuntament de Viladecavalls, poder esmentar els següents: la neteja de les basses de Can Purull; “en compliment de les últimes ordres rebudes, interessar a tots els soldats que procedents del front transitin per dintre el terme municipal, sense el seu degut permís, que ténen que reincorporar-se urgentment o del contrari serant denunciats com a emboscats o desertors”; anunciar mitjançant un pregó, “en compliment de l'Ordre del Ministeri de Defensa Nacional, de cinc del corrent mes (...) la formació d'un exèrcit voluntari, quines instàncies, condicions i normes (...) seràn donades per la Secretaria als que ho sol·licitin fins el dia 20 del corrent; evitar que s'utilitzin per altres les tarjes de racionament dels vilatans que s'absenten del poble; canviar el dia i la hora de celebració dels plens municipals a “cada diumenge a les sis de la tarda de primera convocatòria i les de segona el dilluns a la mateixa hora”, per un motiu important per a tots els vilatans “vistes les presents circumstàncies de la manca de corrent elèctrica la majoria de dies”, i, que siguin racinats els nens menors de dos anys “que fins a la data eren eliminats de racionament (plens dels dies 6, 13 i 20).

B) Municipis d'entre 1000 i 5000 habitants:

Tampoc a Barberà del Vallès, Castellar del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Ripollet, Sant Llorenç Savall, Sant Quirze del Vallès i Santa Perpètua de

⁴¹⁵ Josep PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 71-72.

Mogoda.

Esmentem ara alguns dels acords adoptats en el Consistori de Barberà del Vallès: en el ple del dia 6, el de fer una reunió el diumenge dia 10, a les 11 hores del matí, “amb els partits polítics i sindicals de la localitat, per determinar en quina forma es pot procedir a l’allistament (doncs) s’ha de discutir i posar en pràctica l’Ordre-Circular del Ministeri de la Guerra, del 31 de març i publicat al Diari Oficial de la Generalitat per la Conselleria de Governació, que afecta els individus de les lleves dels anys 1926, 1927 i 1928, per procedir a l’allistament voluntari per a l’Exèrcit”, el que volia dir que ja es podien anar preparant tots els homes de 31, 32 i 33 anys (els nascuts als anys 1905, 1906 i 1907).

També, a proposta del conseller cenetista Valero, després de manifestar que havia municipis on “els infants ténen llet per mantenir-los i que també se’ls concedeix racionament”, es decideix que se’ls donarà, una vegada passats dos mesos des de que les mares hagin acudit a l’Ajuntament i “una vegada fets els tràmits legals de registre”. Davant de la petició d’un augment de preu de la llet, a 3 pessetes el litre, feta pels vaquers, el Consistori aprova una pujada de preu fins a 2 pessetes el litre des del dia 11 d’aquest mes; el decomís de “14 ó 15 caixons de sardina salada” a un venedor que no tenia “els corresponents avals de la Delegació de Proveïments o de la Vegueria ni guia de cap classe”, i, l’aprovació de fer un pregó per recordar que els pagesos havien de portar el vi al Sindicat Agrícola i que si no ho feien, se’ls aniria a buscar el vi i se’ls imposaria una multa.

En el ple del dia 19, el conseller cenetista Valero posa en coneixement de la resta del Consistori que, gràcies a les pessetes posades a l’efecte pel veïnat, ha pogut, encarregat per l’Ajuntament, adquirir mongetes. Hem de recordar que, com passava també a la majoria dels municipis vallesans, mentre l’Ajuntament procurava portar menjar per als vilatans en general, la Cooperativa venia queviures a tots els seus associats, proporcionats per la Federació de Cooperatives. També l’Alcaldia informa de la visita del Delegat de la 1a.

Vegueria del Comissariat d'Assistència als Refugiats, en viatge d'inspecció sobre els refugiats, a qui se l'ha demanat més queviures si se'ls ha de donar tarja de racionament, doncs estàn arribant “evacuats d'Aragó (...) i de Lleida, a la qual cosa ha contestat dient que parlarà “amb el Delegat de Proveïments de la 1a. Vegueria per a què de moment i al menys sigui donada més farina”.

En el del dia 26, l'Alcalde (que ja és l'encarregat de controlar i decidir quí pot tenir en possessió un aparell ràdio receptor), es manifesta sobre una altra obligació que ténen els ciclistes, la de diposar d'una “fulla de ruta” expedida per l'Ajuntament: tots els que tinguin la matrícula del municipi a la bicicleta la podran obtenir “sempre que els interessats acreditin la necessitat”. A més a més, totes les reunions d'associacions i entitats deuen tenir permís de l'autoritat, la qual cosa fa que sempre es vagin dirigint peticions a l'Alcalde demanant aquest permís. Davant la petició de permís feta per la Cooperativa, per a la celebració d'una reunió de socis el dia 1 de maig, l'Ajuntament decideix el trasllat d'aquesta sol·licitud “per telegrama a la Conselleria de Governació de la Generalitat”. Tanmateix, sobre el vi, s'acorda que “s'anirà a buscar a tots, prescindint de si són (els pagesos) de la CNT, del Sindicat o dels Rabassaires, doncs és una cosa que no pot durar més així i portaria un conflicte greu”, veient que molts no portaven el vi per poder controlar-lo segons les disposicions vigents, evitant la seva venda il·legal.

També “es dóna compte d'un telegrama del Comissariat d'Assistència als Refugiats, comunicant la tramesa de 50 refugiats”, indicant que si no es poden allotjar en un edifici, siguin repartits entre les famílies de la vila “de la forma més convenient”. I s'autoritza al Centre Administratiu Subirachs per cobrar de la Generalitat, pel concepte del subsidi als refugiats de guerra, 3.472 ptes. corresponents al mes d'octubre; 3.360 a novembre i 3.472 a desembre.

Sobre la de l'Ajuntament de Castellar del Vallès, destaquem uns acords del ple celebrat el dia 19: contestar un escrit del Banc de Crèdit Local, pel qual demana el compliment del contracte de préstec existent, dient que “de moment

no es possible la tramesa de fons, per quan els ingressos del pressupost han reduït el seu rendiment més d'un 80 %, i, per tant, no es pot atendre la seva petició"; la inscripció en el cens dels veïns accidentals de la població (transeünts); gestionar prop del Comissariat d'Electricitat, la possibilitat de donar llum a la població per mitjà d'un motor d'olis pesats"; aprovar "el projecte que ténen els mestres de donar classe a l'aire lliure, per tal d'evitar el perill imminent que existeix en un edifici ple de mainada, en cas de bombardeig aeri"; a proposta del conseller cenetista Malla, que exposa el que "cada dia són més difícils d'obtenir queviures, per quant les disposicions del Govern així ho priven", el de procurar "evitar que els productes de la terra del nostre terme municipal sortin del mateix i siguin, tot el possible, controlats per la Conselleria o el Sindicat Agrícola", adoptant el Consell Municipal les mesures pertinents i que aquell "ho adverteixi als seus afiliats".

A Castellbisbal, la negativa de les distintes organitzacions a formar part del Consistori (recordem que és l'època més dura de tota la guerra i que la fam i les privacions de tota mena són una realitat, en la que els Ajuntaments han d'adoptar decisions que poden ser beneficioses per a alguns però perjudicials per a altres, provocant enemistats entre els veïns afectats i els consellers municipals), fa que la Direcció General d'Administració Local nom un Comissari Municipal – previst pel Decret de 8 d'octubre de 1937 per a situacions de crisis greus als Consistoris – per fer-se càrrec d'aquest (el que ocorre el dia 15, per part del designat per a això, Marcel·lí Garriga Bassas).

Sobre l'activitat del Consistori de Cerdanyola del Vallès, assenyallem la següent, corresponent al ple del dia 25: davant l'exposició feta per la UR, mitjançant un escrit de data 25 d'abril de 1938, signat pel President José Casamitjana i pel Secretari, Joan Farell, exposant "el malestar que reina entre els conreadors al tenir que presenciar com els prenen les verdures, llegums i altres sembradures dels camps i per tal d'evitar aquests desmans, creiem a bé demanar-vos acordeu siguin nomenats sis guàrdies rurals per a la vigilància en

tot el terme”, proposant, a més, els noms dels què es podien nomenar i acabant de la següent manera “hem de remarcar-vos que els jornals a percebre aniràn a càrrec de la Unió de Rabassaires”. Però també la Col·lectivitat de Camperols (CNT), mitjançant un escrit de la seva Junta, de data 28 d’aquest mes i signada per Luís Duvar i Antonio Angulo, va fer una petició semblant, demanant tres guàrdies rurals, recomanant els noms dels mateixos i dient que es faria càrrec dels seus jornals. Les dues peticions van ésser aprovades en els seus termes, anomenant-se als indicats com guàrdies municipals amb caràcter interí “puguent en tot moment l’Ajuntament deixar sense efecte aquests nomenaments quan ho cregui oportú”.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 21 han de deixar l’Ajuntament – per incorporació a files - Joan Font i Domènec Bellavista.

De l’activitat de’aquest Consistori, volem fer menció d’alguns assumptes que van sorgir a la sessió plenària del dia 10. Així, el Secretari:

“dona lectura al telegrama rebut en aquesta Alcaldia, data sis dels corrents, ordenant es procedeixi a la recluta de voluntaris, en compliment de l’Orde-Circular del Conseller de Governació i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya de data 31 de març darrer, Diari Oficial del primer del corrent mes, obrint un registre a tal efecte, amb la filiació complerta dels individus que vulguin allistar-se’n com voluntaris a l’Exèrcit de Terra, i donant la major publicitat a aquest allistament, remarcant la significació de la lluita per a la defensa de l’integritat espiritual i territorial de Catalunya i de la República”

El primer que va passar amb posterioritat a la lectura de dit telegrama és que:

“el conseller Emili Ribas, de la minoria de la CNT, demana la paraula per exposar al Consistori l’obligació que tenim tots els ciutadans moral i materialment, de contribuir amb el nostre esforç i sacrifici a l’aixafament de les ordes mercenàries d’estrangers feixistes, que volen convertir la nostra terra en una colònia d’esclaus, i a tal efecte entenia que la Corporació devia prendre les mesures necessàries i fer una propaganda eficaç, per exaltar el patriotisme dels ciutadans que han pres la guerra com un incident més de la vida, sense tenir en compte que el feixisme, si arribés a triunfar, no respectarà cap idea, tal com ha ocorregut en aquells països totalitaris, a on tot el poble està supeditat als capricis d’un dictador sense escrúpuls de cap mena.

El Consell Municipal, oïdes les manifestacions del company Ribas, acorda per unanimitat intensificar la propaganda antifeixista per mitjà dels medis al seu abast, començant per cridar a una reunió dels ciutadans afiliats a les minories que componen aquesta Corporació, o sigui partits polítics i sindicals, compresos en les lleves del 1926 al 1928 inclusivament, remarcant l'obligació moral que ténen de defensar amb les armes a la mà l'independència de la nostra Pàtria i la seva llibertat d'homes lliures”.

Igual ocorre en Sentmentat, on el dia 28 són baixes pel mateix motiu Joan Turell (responsable de l'Àrea o Departament d'Economia) i Vicenç Fruitós. En aquest municipi, ERC i CNT segueixen amb les seves gestions per intentar que el PSUC i UR tornin al Consell Municipal i col·laborin, però només obtenen negatives. Entre els problemes més greus que afecten a la localitat es mencionen “la qüestió dels emboscats (és a dir, els que s'amaguen per no complir amb els seus deures militars) i els continus robatoris en els sembrats”. D'altra banda, s'aprova la suspensió “del servei de guarderia d'infants que feia uns vint mesos que funcionava (...) per la negligència dels ciutadans que'n rebien els beneficis, reportant això una feixuga càrrega per a l'erari municipal”, és a dir, per la falta de col·laboració dels propis usuaris de la mateixa (plens dels dies 12 i 28).

C) Municipis entre 5000 i 7500 habitants:

A Montcada i Reixac, el dia 1 es procedeix a una redistribució de les presidències de les Comissions municipals entre totes les organitzacions presents al Consistori, adjudicant-se 2 al PSUC, 2 a ERC, 1 a UR (malgrat que no acudeix des de fa temps per la Casa de la Vila) i 2 a la CNT (Abastaments, per Josep Miras; Obres Públiques, per Juan Alcaraz). El dia 8, Manuel Tomás del Toro substitueix a Pere Contreras.

Per buscar solucions respecte al problema dels anomenats “transeünts”, el moviment de persones per la vila, en el ple del dia 15 es va aprovar fer una addició al cens de població existent:

“atés que és considerat de gran conveniència saber en forma exacta les altes i baixes de veïns de la localitat i tenint-se en compte que sobretot en aquests darrers temps, ja sigui per protegir-se dels bombardeigs de la capital, ja

sigui amb motiu de l'evacuació de pobles de zones de guerra o per altres circumstàncies, el moviment de població ha estat molt important e incontrolat, per quant es sabut que ha entrat molta gent i s'han efectuat canvis sense posar-ho, com es degut, en coneixement de l'Ajuntament (...) declarant obligatòria la inscripció al mateix de tots aquells que han fixat la seva residència en aquesta població a partir del dia 19 de juliol de 1936, per tal de portar en deguda forma el moviment de població (...) imposant-se les sancions que calguin a aquells que es mostrin contraris al compliment del deure ciutadà que les lleis imposen”.

I respecte el problema dels robatoris d'aliments als camps de la vila, va acordar-se en el mateix ple que el dos vigilants que tenia la Comissió de Proveïments, passarien a prestar els seus serveis també a qualsevol Comissió on fossin necessaris, a més de la contractació de dos nous vigilants per fer la vigilància nocturna.

A Rubí, prenen bona nota del que ocorre en la capital catalana – a una vintena de quilòmetres de distància – i la CNT i el PSUC decideixen subscriure una proposta conjunta – de data 6 d'abril – que els permeti a totes les forces locals antifeixistes formar part de l'equip de govern ⁴¹⁶.

Es discuteix en el ple del dia 7 (quan Aguilera torna a presidir la Corporació Municipal), proposant que hi hagi 11 Conselleries, ja que “l'experiència viscuda ens ha demostrat que no és possible que un sol home (en referència a Pere Aguilera, l'Alcalde carismàtic d'ERC) (...) pugui atendre totes les qüestions que se li plantegen al municipi cada dia”. D'altra banda, es considera que no és suficient el mer fet d'adoptar acords al Consistori “sinó que és necessari complir-los i fer-los complir, en bé del poble al qual representem”.

La proposta va signada per Vicens Acín Mas, en nom del PSUC, i per Joan Gaju, en nom de la FLS d'Indústria cenetista, qui defensarà davant el ple la idea de què ha de ser cada Conseller el responsable del Departament respectiu

⁴¹⁶ César M. LORENZO, op. cit., pp. 256-258; José PEIRATS, op. cit., pp. 65-69; *Juventud Libre. Organo de la Federación Ibérica de JJ. LL.*, núm. 41, de 8-4-38. Sobre el nombramiento del Gobierno, *GR*, núm. 96, de 6-4-38 *GR*, núm. 100, de 10-4-38, *GR*, núm. 106, de 16-4-38. También habrá otros importantes líderes que ocuparán altos cargos, como Joan Peiró, que será Director General de Energía Eléctrica. Sobre el pacto de unidad de acción de ámbito catalán, José PEIRATS, op. cit., pp. 71-72.

“obrant sempre d'acord amb les exigències del moment, sent sempre, no obstant això, responsable davant el Consell de l'incompliment dels treballs de la seva incumbència, la qual cosa actualment és impossible, per recaure totes les activitats en la persona de l'Alcalde”. Acín, en la seva intervenció, també es mostrarà partidari del funcionament per Conselleries i no per Comissions presidides per l'Alcalde, indicant que si han canviat d'opinió sobre el dit tema, ha estat “a causa del desconeixement que llavors teníem de les qüestions municipals”.

Davant l'evidència que es trobava en minoria, Aguilera va aconseguir un acord per celebrar una reunió preparatòria sobre la dita qüestió, a celebrar pels representants dels distints grups municipals dissabte vinent dia 9, dos dies després.

La dita reunió va ser un fracàs per a les pretensions presidencialistes d'Aguilera, per quant en la celebració del ple extraordinari que a l'efecte es va realitzar el dilluns 11, a les 9,45 de la nit, ERC i UR van haver de comunicar que no ocuparien cap càrrec en el nou equip de Govern, malgrat que a ERC se li oferien 3 Conselleries o Àrees – les mateixes que al PSUC i a la CNT – i a l'UR una (igual que a ACR).

El motiu era que estava massa acostumat a figurar com a Alcalde i l'acord CNT-PSUC li treia la butaca: el confederal Joan Roba García era triat nou Alcalde en dit ple, després de la corresponent votació secreta, per onze vots a favor i nou en blanc.

En el ple celebrat l'endemà, dia 12, tampoc la UR i la ACR van voler tenir cap tipus de responsabilitat en el nou govern municipal que es formava; així, es va acordar que únicament haurien cinc Conselleries, assumint dos d'elles el PSUC (Sanitat i Assistència Social, per Manuel Díaz; Cultura, per Vicens Acín) i tres els confederals (Hisenda i Governació, Joan Roba; Treball i Obres Públiques, Joaquím Aragonès; Abastaments, Joan Gaju).

Gaju, portaveu confederal al Consistori, va manifestar el següent:

“Una de les coses que més necessitat ténen d’arranjament és la qüestió de proveïments, i, per tant, serà aquesta una de les coses que més es procurarà de fer complir, per tal de procurar un xic de benestar al poble, el qual es troba ara que no pot fer front a les necessitats primordials, motivat per l’augment considerable que han sofert els articles alimentaris.

S’ha de tenir en compte una altra qüestió: els ciutadans de Rubí han de saber que s’estàn vivient uns moments greus que determinen que s’han de perjudicar molts interessos que algú considera com a privats. La part agrícola, principalment controlada pel Sindicat Agrícola, és una de les que s’han de vetllar per poder fer front a les exigències de la situació actual, la qual cosa no podrà ser si no hi ha la col·laboració precisa, ja que actualment tots els productes agrícoles estàn a uns preus exorbitants. Si les Conselleries haguessin actuat ja, es veurien els treballs de la mateixa, mentre que ara no. Si no hi ha d’haver responsabilitat col·lectiva, no serà d’ells la culpa. S’ha d’actuar amb responsabilitat, per tal de poder dir, si és precís, que el poble no mengi perquè els altres tampoc mengen.

Si ténen pessetes, que les donin per adquirir armes, ja que falten i, altrament, si el poble no veu que hi ha una responsabilitat en el governament, llavors es quan protesta per no donar-ho, ja que aquest pot considerar-se com un peó, que va sempre al dictat d’un superior. Tenint en compte la situació actual de la nostra vila, gosa dir que potser Rubí és un dels únics pobles que passa una desorganització general, la qual és molt difícil de resoldre, per trobar-se molt ben arrelada”.

L’oposició va tornar a manifestar que no participaria en la composició de cap de les Conselleries o Departaments, que es limitaria a acudir als plens.

El dia 21 es comunica que Domènec Dolcet ha de dimitir per incorporació a files. També en aquest ple el Consistori aprova el pagament de factures i despeses pendents per un import de 62.725,85 pessetes, mentre que els ingressos del mes de març havien pujat a 42.046 pessetes, més la quantitat de 10.428,15 pessetes procedents de l’escorxador i del Mercat municipals.

D’aquest total d’ingressos obtinguts per l’Ajuntament, hi ha alguns que considerem d’interès destacar, pel seu significat social i polític: la venda de medicaments per la farmàcia municipal va reportar 10.548,70 ptes.; per l’impost sobre begudes, 1.775 ptes; per l’impost municipal sobre les entrades dels cinemes, 3.372 ptes; pel lliurament de tarjes de racionament, 2.048 ptes; pel cobrament de lloguers de les cases confiscades als facciosos, 1.260,85 ptes; per

l'impost municipal als propietaris de cases habitades per ells, 2.178,50 ptes; i, per l'impost municipal del 10 % sobre els lloguers obtinguts pels particulars, 1.379,50 ptes.

Quan Roba entra per Aguilera a l'Alcaldia, es fa un arqueig comptable de la Caixa, un estudi de les comptes confeccionat amb els corresponents comprovants obrants a la Dipositaria i Secretaria, de quin resultat es dona còpia a totes les organitzacions. Hi ha un dèficit municipal de 4.887,67 pessetes.

Per fer-se una idea de l'important volum de consum de productes alimentaris que feia una població com Rubí, en el mes de març d'aquest any, els veïns van poder adquirir 17.450 litres de llet, 849 quilos de peix, 409, 2 quilos de carns llanars i cabrúns, 30 caps llanars i cabrúns, 5 cabrits, 5.564,05 quilos de carns bovines, 40 caps bovins, 1.477,5 quilos de carn de cavall, 11 caps de bestiar de peu rodó, 2.144 quilos de carns porcines, 41 caps porcins, 803 gallines i 1.097 conills.

Un dels acords adoptats en aquest mes va ésser la realització d'un nou cens d'habitants del poble, a proposta de Roba, utilitzant el sistema d'omplir una fitxa per cada casa del poble on s'han d'especificar el nombre d'habitacions existents i les que estàn ocupades, amb l'obligació d'abstenir-se de llogar cap habitació sense el previ coneixement de l'Ajuntament, doncs:

“s'ha d'anular l'incontrolament que per tota la vila existeix, ja que hi ha una infinitat de persones que resideixen en aquesta població sense que a l'Ajuntament s'en tingui cap antecedent; la qual cosa fa pensar que pot haver-hi moltes persones indesitjables i emboscades; i, en segon lloc, el greu problema que s'està tocant en la qüestió de la manutenció (...) Rubí és, potser, un dels pobles que més ho ha observat, pel gran nombre de personal foraster que de totes menes ha acudit a la nostra vila, i quasi es pot afirmar que en aquesta població hi ha ciutadans que, des de molt de temps, a més de la tarja de racionament, posseeixen també la de Barcelona, la qual cosa els crea un estat de privilegi, contrari per complert a les imposicions de la guerra, i aquests són precisament els més contraris als ideals que estem defensant, i això cal anular-ho per complert. Cal també depurar tots els emboscats que sigilosament es filtren per tot arreu (...) per això, podria buscar-se els homes necessaris per tal que anant casa per casa controlessin totes les persones dels familiars del cap de casa i

habitacions que hi hagi en l'immoble que ocupen (...) com també la depuració de la rereguarda en aquesta vila, ja que podria donar-se el cas de trobar-nos voltats d'indesitjables sense ni tenir-ne el més petit indici”.

I és que , en matèria de proveïments, únicament es donarien:

“aquells aliments que no doni el Govern, i que sigui repartit per tothom al igual, tal com està ordenat. No es farà cap tarja de racionament provisional, sinó que al fer-la haurà d'haver estat presentada la baixa corresponent de la població on anteriorment residien i en casos justificats”

Fins i tot, és unànime l'aprovació de què “no sigui lliurada cap tarja de racionament a persones vingudes a aquesta vila després del 19 de juliol si previamente no ha estat presentada la baixa de la població on anteriorment residien” (ple del dia 21).

A Sant Cugat del Vallès, el dia 19 presenten la seva dimissió – per incorporació a l'Exèrcit Popular – José López, i l'Alcalde, Pere Puig, sent substituïts per Jover Ribasses Domossa i Mariano Mercader Gómez.

A aquest ple acudeixen els dos representants designats per la UR. No obstant això, surt triat com nou Alcalde un altre confederal, Ismael Castelló Vicedo, en aconseguir 16 vots a favor.

S'arriba a un acord important: ERC i ACR s'incorporen a la Comissió de Govern, en la que no havien volgut participar. Des d'ara fins al ple del dia 3 de maig, únicament haurà una organització present al Consistori que no tindrà cap responsabilitat a l'equip de govern: UR.

Aquesta Comissió de Govern està formada pels Consellers-Regidors Lluís García (PSUC), Joan Cantos (ERC), Domingo Belmán (CNT) i Francesc Ribas (ACR). Així, ACR assumeix una Regiduría o Departament, ERC una, el PSUC dos i la CNT altres dos (la de Presidència i Governació, a càrrec de l'Alcalde, i , d'Obres Públiques, Treball i Serveis Públics, a càrrec de Domingo Belmán).

Durant la setmana següent, es constituirà en aquest municipi el Comitè

Local del Front Popular Antifeixista ⁴¹⁷.

D) Municipis de més de 45.000 habitants:

A Terrassa, el dia 18 es produeixen dues sortides del Consistori: Joan Graells i l'Alcalde, Enric Aldave, per incorporació a files. Entren Teresa Torrellas Espinosa i Jacint Caixelós Vela, que serà triat nou Conseller- Regidor quart, en dimitir del dit càrrec Frederic Marín (per haver estat anomenat Vicepresident de la Delegació del Consell General de les Indústries Tèxtils i Annexos de Terrassa).

En la votació secreta per a l'elecció novament Alcalde, surt triat - per 19 vots a favor i 13 en blanc - el cenetista Francesc Sàbat Romagosa ⁴¹⁸.

Al ple del dia 9, es llegeix una proposta conjunta de totes les minories municipals, en la qual es diu:

“que en vista de l'escrit presentat per la Comissió Organitzadora de la Federació de la Indústria Fabril i Tèxtil d'aquesta ciutat, en el qual sol·licita li sia concedit l'Actiu i Passiu resultant de l'Inventari formulat per la Comissió Liquidadora de la Conselleria Municipal d'Economia i Indústria dissolta per

⁴¹⁷ AHMSCV, Llibre d'Actes de les sessions plenàries de l'Ajuntament, acta del ple del dia 30 de novembre de 1938.

⁴¹⁸ Sobre l'ambient que es vivia entre les unitats de l'Exèrcit Popular, amb lluites polítiques internes en les quals jugaven amb avantatge els comunistes, es poden veure a l'Informe del Comitè Peninsular de la FAI de data 1 d'abril i el del Comitè Executiu del MLE (Secció Defensa) de data 15 del mateix mes (José PEIRATS, op. cit., pp. 72-73 i 76-77). Sobre la moral que segurament havia en molts dels integrants de les tropes davant la manca de proveïments, un record d'un dels protagonistes, Francesc Morera Ponsolat, soldat de l' 11a. Divisió, 9a. Brigada, ens pot il·lustrar una mica sobre el tema: “Los de la quinta del año 1940 que nos incorporamos al Centro de Instrucción de la 11 División, en Salou, recibimos la visita de Enrique Líster el día 22 de abril de 1938, recién incorporados. Al día siguiente, en la playa de Salou, eran ejecutados seis muchachos, cinco de ellos de entre los recién llegados. Se nos obligó a presenciarlo y a desfilar en formación de “a uno” delante de los cuerpos agonizantes al ritmo del “Himno de Riego”. En la arenga del día anterior nos prometió que no nos faltaría de nada. Cuando fui capturado en Pàndols, llevaba 48 horas descalzo: las alpargatas que habían sustituido a las botas que me llevé de casa, tenían la suela de cartón. Sin comentarios. Volvimos a verle en la Sierra de Pàndols. Nueva arenga. Estábamos propuestos para la medalla de la República, pero debíamos estar preparados para seguir guerreando hasta echar al capitalismo de todas las naciones e implantar la revolución Era el presagio de un gran porvenir” (*La Vanguardia*, 29-9-1998, Secció “Cartas de los lectores”). A la rereguarda, mancaven aliments per a la subsistència diària, però també mancaven militants cenetistes “activos y capacitados, que la lucha contra el fascismo nos ha arrebatado. Los cargos dirigentes y administrativos recaen en tres o cuatro camaradas que, por su edad, han quedado en la retaguardia” i es continuava demanant l'entrada en el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya (José PEIRATS, op. cit., pp. 84-85, transcrivint literalment paràgrafs publicats per “Solidaridad Obrera” dels dies 26 i 29 -5-38).

Decret de la Generalitat del dia deu de febrer últim, i tenint en compte que de la indicada dissolució podria resultar-ne perjudicada la nostra Indústria, els signants Consellers proposen al Consistori l'adopció dels següents acords:

Primer.- Concedir a la Federació d'Indústries d'aquesta ciutat el cinquanta per cent del benefici o capital resultant de l'inventari formulat amb data dotze de març últim per la Comissió Liquidadora de la Conselleria d'Economia i Indústria d'aquesta ciutat, per tal que amb la indicada aportació pugui amb més modalitat l'esmentada Federació desenvolupar les seves activitats en pro de la nostra indústria.

Segon.- Que el total benefici o capital de l'inventari a què es refereix l'anterior acord i a efectes de la concessió atorgada en el mateix, s'entendrà reduït a la suma que resulti després d'ésser satisfetes totes les obligacions i impostos que per les operacions realitzades corresponguin a l'Estat, a la Generalitat o al Municipi i

Tercer.- Hom sotmet la concessió a què fan referència els anteriors acords a les resultes de les obligacions que com conseqüència de l'aprovació per la Comissaria General d'Hisendes Municipals de l'Inventari de la dissolta Conselleria d'Economia i Indústria d'aquesta ciutat, se'n ofereixin.

El ple consistorial acordà per unanimitat de conformitat amb el proposat en la mateixa”.

A més a més, s'acorda enviar un telegrama al President del Consell de Ministres, el socialista Negrín, amb ocasió d'haver-se constituït el nou Govern, manifestant-li “la més fervent i entusiasta i lleial adhesió d'aquest Ajuntament al Govern de la República, en aquesta hora solemne de la Pàtria en perill i la solidaritat més absoluta per a proseguir la lluita entaulada contra el feixisme, fins la victòria final”. Però, en el torn dels precís i les preguntes, surt el tema de la falta de control en el pes “del pa que s'expedeix en racionament” i també es posa de manifest, en aquest cas pel Conseller d'ERC, Puigdomènech, que “en relació a les cues que es formen davant el Mercadal i determinades tendes que es comencen a fer amb molta anticipació, adhuc a la nit, el que dificulta que les persones delicades de salut puguin resistir-les i proveir-se dels queviures que precisen” seria bo “prohibir es formessin aquestes cues amb més d'una hora abans de l'obertura dels indicats establiments”, prec que es “procurarà atendre'l” per l'equip de Govern.

▪ **Maig de 1938:**

En relació als famosos “13 punts de Negrín”, la declaració del Govern republicà apareguda en la premsa del dia 1, orientada a facilitar l’ajuda de França i Anglaterra i on, d’entre altres coses, es parlava d’una república popular i la garantia jurídica de la propietat, el Comitè Nacional de la CNT va publicar una Circular (la número 12), de data 10 del mateix mes, especificant que estava d’acord i subscrivia el seu redactat, amb matitzacions sobre la seva finalitat i possibilitats futures. Entre d’altres coses, volem destacar el següent:

“3º. En el Pleno de septiembre de 1937, se acordó hacernos nuestra y defender la tesis de consulta electoral bajo los auspicios de “República Socialista Democrática y Federal”. En las bases presentadas por nosotros a la UGT, y aceptadas por el Pleno Nacional de Regionales, incluíamos un apartado que expresaba el acuerdo de septiembre. La declaración del Gobierno cambia la faz y habla de República Popular, lo que no se opone a nuestra tesis.”

El diari barceloní confederal “Catalunya”, nocturn, redactat en català, va començar a publicar-se a mitjans de febrer de 1937 i va ésser en aquest mes de maig quan va ésser substituït per “CNT”, òrgan del Comitè Nacional, dirigit per Acracio Bartolomé i administrat per Fermín Arce ⁴¹⁹.

El dia 31 d’aquest mes el municipi de Granollers va ésser bombardejat, amb el resultat de 100 morts i 450 ferits ⁴²⁰.

En quant als Consells Municipals o Ajuntaments del nostre estudi, en el grup de municipis de fins a 1.000 habitants, no va haver-hi novetats que afectessin la posició, presència o relacions polítiques dels cenetistes en els seus respectius Ajuntaments (seguien únicament a Gallifa i Viladecavalls).

Alguns dels acords adoptats per l’Ajuntament de Viladecavalls, amb participació confederal, són els següents: la compra de material funerari en Manresa, Sabadell o Barcelona i “els difunts seràn conduïts mentre durin les presents circumstàncies per quatre veïns nomenats per aquesta Corporació”, estalviant-se la Corporació “les despeses quantioses que ocasiona l’enterrament

⁴¹⁹ Ídem, op. cit., pp. 86 i 91.

⁴²⁰ Josep PEIRATS, op. cit., tom 3, p. 86.

dels cadàvers a càrrec de la funeraria de Terrassa”; donar “coneixement a les autoritats corresponents “ de què el preu fixat pel Decret del Govern de la República de data 28 d’abril, de venda del pa a 1,20 pessetes quilo a tot el territori català, “resulta que després d’un exàmen resum de les despeses que produeix el transport de la farina i l’elaboració de pa, aquesta Corporació tindrà mensualment més de 300 pessetes de pèrdues; tornar a celebrar els plens els dimecres de cada setmana a les nou del vespre, una vegada “resolt el problema de la llum”, i, “autoritzar al Centre Jurídic Administratiu Subirachs per a que cobri de la Generalitat de Catalunya la quantitat de mil vint-i-dues pessetes import del subsidi de refugiats del mes de desembre de 1936” (plens dels dies 1, 8, 15 i 22).

En el grup d'entre els 1.000 i els 5.000 habitants, no va haver-hi canvis a Castellar del Vallès, Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Ripollet i Sentmenat.

A Barberà del Vallès, el dia 10 es va incorporar Antonio Puerto en substitució de Joan Pallàs i Santiago Valero va passar a ocupar-se de la Conselleria o Departament d'Abastaments i Cultura (un càrrec que si ja era difícil al cap de diversos mesos d'iniciada la guerra, seria d'importància fonamental el 1938). Des del dia 30, serà José Sánchez qui s'encarregui de l'última Conselleria citada, mentre que Valero s'encarregarà de la d'Obres Públiques (que portava aquell). La de Cultura, esqueixada d'Abastaments, passarà a ocupar-la l'acabat d'entrar, Antonio Puerto.

Aquests canvis es deuen a la reorganització que s'ha produït en aquest ple, a causa de les substitucions de representants de totes les organitzacions presents, per incorporacions a files (lleva de 1927, els homes nascuts al 1906, amb una edat llavors de 32 anys), incloent l'Alcalde (Carles Sancho Monistrol, PSUC), i que motiva l'elecció d'un de nou, sortint triat Jacinto García Escudero (PSUC) i sense que hagin estat presents al Consistori els representants d'ERC i d'ACR.

Seguirà l'equip de govern conjunt de totes les organitzacions presents al Consistori, distribuint-se entre elles les Conselleries d'Àrea (UR, 2; PSUC, 2:

CNT, 3).

Entre l'activitat del Consistori dels plens dels dies 10, 17, 26 i 31, assenyalem: la realització d'un registre domiciliari a un veí del poble, doncs "pel grup de vigilància local han sigut trobats al carro i amagats convenientment entre palla, gènere que tractava de passar a Sabadell i que eren més o menys 30 litres de vi, 2 sacs de faves, 8 pans, alguns conills, etc."; comunicar als pagesos que no es poden fer vendes particulars de cap producte, ni verdura, "per abús de preu en la verdura del temps"; demanar "al Metge Inspector Municipal de Sanitat, per a que ho faci el més aviat possible, visites d'inspecció a distints edificis i llocs de la localitat, on es tem que per l'aglomeració de gent que hi ha, poden produir-se focus d'infecció i, per tant, malalties contagioses, que es deure de l'Ajuntament evitar i prevenir"; s'analitza si, davant els robatoris continus "particularment productes de la terra", és convenient demanar una o dues parelles de mossos d'esquadra a la Generalitat o bé és suficient amb les patrulles de vigilància "recentment nomenades", si extenen "llur ràdi d'acció per tot el terme municipal"; s'assabenta al Consistori de la recepció de quatre telegrams del Coronel Jefe del CRIM de Terrassa - el primer dels quals porta data del 14 de març - pels quals demana la incorporació immediata de tots els movilitzats, "éssent responsables els Ajuntaments", recordant "que poden fer ús dites autoritats de la força militar o de seguretat més propera a la localitat, per procedir a llur detenció", a més de demanar "antecedents de quatre minyons corresponents a la lleva de 1940", els nascuts a l'any 1919 y que ara tindran 19 anys (en data 17 d'aquest mes es crida a files a les lleves de 1925 i 1926, els homes de 34 i 33 anys, respectivament); comunicar que , sobre la carn de cavall que subministra al poble el veí Josep Pont, els cavalls hauràn d'ésser morts a l'escorxador del poble, els haurà de vendre a preus de taxa i únicament en el poble; que el peix s'ha de vendre únicament en la Plaça Mercat i als preus de taxa fixats; un ple secret (el del dia 31) dedicat únicament a tractar un vot de censura de la CNT contra el nou Alcalde, Jacinto García Escudero, del PSUC,

considerant que el Comitè Local d'aquest partit s'havia equivocat en la persona elegida, a causa de les crítiques que hi ha sobre ell per un grup de vilatans, sobre l'actuació d'aquell com responsable de la "Centúria Acero Rápido", al front de l'Alt Aragó, formada per vilatans de Barberà del Vallès, doncs "estàn molt queixosos d'en García tots els que el varen acompanyar vers al front d'Aragó i les dones dels individus que formaren la Centúria Acero Rápido estàn encara queixoses i en contra seva per l'actuació desencertada del mateix en l'esmentat batalló", i es que, com anava deient el conseller cenetista Valero, va amenaçar de què "ningú dels que la composaven podria tornar enrera... (que) com a responsable no ho podia permetre (...) però en Garcia no va anar mai a l'avantguarda i la Centúria sí que va ésser al front de batalla" (al·legació ratificada pel conseller cenetista José Sánchez, que va formar part també de la susdita milícia), a més de censurar-li haver fet una campanya de propaganda contra la CNT del poble quant els fets de maig de 1937 (i "com a conseqüència de l'esmentada propaganda la detenció d'en Roca") i també "en contra de l'actuació d'en Pallàs com a Conseller d'Assistència Social" (no prosperarà el vot de censura al comptar únicament amb els tres vots confederals contra els tres del PSUC i un de la UR, però no haurà cap modificació de la política municipal i la CNT continuarà amb les mateixes responsabilitats que tenia en el govern municipal); i, finalment, l'acord pel qual s'accedeix:

"a lo sol·licitat per Emili (...), metge i resident en la Torre d'en Gorchs d'aquest terme municipal, per tal que li sigui lliurat un certificat o aval de l'Ajuntament, com es persona adicta al règim i quin document necessita per a què puguin examinar-se dels cursos de Batxillerat en l'institut de Granollers els seus fills Emili, Ramón i Jordi (...), de 15, 13 i 12 anys respectivament d'edat, en quin institut estudien actualment"

Entre l'activitat del Consistori de Castellar del Vallès, volem fer esment dels següents acords: demanar oficialment a la Direcció General d'Abastaments que no siguin tan baix el preu de taxa dels ous i de la carn congelada, doncs "no s'adiu a la realitat del seu cost"; l'aprovació d'un projecte de racionament de la

llet; que “es lloguin dos peons pels dies que calgui i es doni un repàs general als carrers de la població” per al seu arranjament, ja que “es troben en mal estat degut a les pluges” i que “si bé la situació econòmica no permet llargues despeses en obres, es creu de necessitat quan menys tenir els carrers una mica transitables”; i, finalment, com que el refugiats suposaven un problema per a tots els municipis, no és gaire estrany que l'Ajuntament de Sabadell demanés en préstec “edificis destinats a l'allotjament de refugiats” i que l'Ajuntament de Castellar del Vallès li donés aquesta resposta “que abans sigui estudiat si és cert que Sabadell es troba sense edificis on poguer-hi allotjar els esmentats refugiats, per quan, altrament, no es considera convenient d'instal·lar-los aquí, degut a la manca d'edificis” (plens dels dies 3, 25 i 31).

De l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès, mencionem que va cobrar de la Generalitat, pel concepte d'ajut als refugiats de guerra, 13.392 ptes, corresponents al mes de febrer d'aquest any (ple del dia 17).

A Palau-solità i Plegamans, és el dia 5 quan es produeixen canvis confederals per incorporació a files: surten Joan Font i Domènec Bellavista i entren Aleix Casañas Codina i - novament – Antoni Estany Padrós.

Es produeix aquí una situació estranya: en el ple del dia 22, la CNT intenta aconseguir l'Alcaldia, proposant la destitució i la renovació consegüent de tots els càrrecs de l'equip de govern municipal, inclòs l'Alcalde, basant-se per a això en el que estableix l'art. 78 de la Llei Municipal catalana (que diu el següent “L'Assemblea Municipal podrà en tot moment destituir en part o totalment a les persones a qui hagi conferit els càrrecs d'Alcalde, Alcalde segon, tercer i quarts, i Conseller-Regidor”)⁴²¹.

Compte per a dit objectiu amb la complicitat del PSUC, però d'aquest partit únicament acudeix un conseller a dit ple, al·legant-se que no hi ha hagut temps per anomenar als altres dos representants que han d'entrar nous per

⁴²¹ Llei Municipal de Catalunya de 5 de gener de 1934 (BOGC núms. 8, de 8-1-34, i 53, de 22-2-34).

substituir als incorporats a files.

El resultat d'empat en la votació de semblant proposta – tres d'ERC i un d'UR contra tres de CNT i un del PSUC -, fa que el vot de qualitat de l'Alcalde (Florenci Nualart, d'ERC) sigui el que prevalgui i no prosperi la proposta.

Des d'aquest ple, el cartipàs municipal continuarà sent conjunt de totes les organitzacions presents al Consistori, però ERC té tres presidències de Comissions mentre que la resta tan sols una cada organització (Cultura la CNT, per mitjà d'Emili Ribas).

Entre les resolucions adoptades en el ple del dia 5, mencionem una per la qual s'acorda “donar la major publicitat” a “l'Ordre del President del Consell de Ministres de la República, de data 28 d'abril últim, publicat al Diari Oficial d'avui, que fitxa els preus màxims que hauràn de percebre els productors dels articles alimentaris de primera necessitat i d'altres, a tot el territori fidel a la República, i del preu de venda al públic consumidor dels mateixos articles”, a més de “vetllar pel seu compliment”.

A Sant Llorenç Savall (Ripoll del Vallès durant la guerra civil), el dia 28 són substituïts Josep Castella i Llorenç Brosa per incorporar-se a l'exèrcit, sent substituïts per Ramón Aymerich i Pere Sanahuja Amorós ⁴²².

A Sant Quirze del Vallès (Quirze de la Serra) sí que hi haurà importants canvis: la CNT s'havia retirat voluntàriament de l'Ajuntament després del ple del 25 de març de l'any anterior i no s'havia presentat al ple extraordinari que es va celebrar el 3 de novembre per a la reorganització establerta en el Decret de 8 d'octubre passat; no obstant això, el PSUC ha entaulat contacte amb els confederals i els hi ha convençut perquè es reincorporin a l'Ajuntament en el ple del divendres dia 6, davant la necessitat de reconstituir la Corporació municipal per la incorporació a files de cinc consellers municipals – incloent a què ocupava

⁴²² Escrit de data 28-5-38, dirigit pel President de la Junta del Sindicat Únic de Treballadors CNT-AIT de Ripoll del Vallès, Joan Parera Davi, a l'Ajuntament (AASLS, document original adjuntat al Llibre d'Actes de Sessions Plenàries de l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall corresponent a 1938).

l'Alcaldia – i aprofitant que està ocupant l'Alcaldia Accidental el conseller del PSUC Antonio López Clemente.

Després de prendre possessió dels seus càrrecs de nous consellers municipals els tres representants de la Confederació (Josep Raspall Nin, Joan Busquets Centellas i José Martínez Paredes), ERC es manifesta a favor que la seva organització sigui la que ostenti els càrrecs que han degut deixar els consellers sortints – dimitits forçosos -, però el PSUC no va estar d'acord i el grup d'ERC es va retirar del ple.

El veterà Josep Raspall – portaveu cenetista i conseller en l'etapa anterior – va manifestar a continuació que ells també es retiraven, ja que “venien amb la consigna d'unificar a tots els partits del Front Popular i establir la concòrdia entre tots, a fi que cessin les divergències entre els seus associats, en benefici de la població i de l'administració municipal”.

Es va enviar una còpia de l'acta a la Direcció General d'Administració Local i, amb assistència d'un delegat d'aquesta, es va celebrar el ple el dia 20, sense que assistís UR i tornant-se a retirar ERC. Es triaria nou Alcalde a Antonio López Clemente (PSUC) i l'endemà – 21 – es repartirien les Conselleries: 3 per al PSUC i 4 per a la CNT: Finances (Joan Busquets), Cultura (Josep Raspall), Agricultura (Josep Raspall) i Sanitat i Assistència Social (José Martínez).

En el ple del dia 25 s'acorda publicar un Ban prohibint la sortida de la localitat de tots els articles de consum produïts en el terme municipal, però, “que es confeccioni amb paraules que no molestin ni fereixin els sentiments dels Rabassaires, ja que no es preté perjudicar-los ni molestar-los”; també es sol·licita a la Generalitat “el prompte retorn al poble de la parella de mossos d'esquadra, qual presència és necessària per contenir els furts d'hortalisses que es cometen”. Una de les activitats importants del Conseller d'Agricultura, el confederal José Martínez, serà la de portar a terme “l'aclarida del bosc de Can Casablanques”, que l'Ajuntament sol·licitarà al Servei Forestal del Departament d'Agricultura de la Generalitat (com també feient altres Ajuntaments vallesans) amb la itenció

de poder disposar de més horts i, per tant, de més aliments per a la població.

En Santa Perpètua de Mogoda (Perpètua de Mogoda), la constitució del Comitè Local del Front Popular Antifeixista fa que ERC presenti la següent proposta en el ple del dia 9: “havent-se constituït el Front Popular en aquesta localitat i considerant que les normes de solidaritat antifeixista no han d'estar al marge de la Corporació Municipal”, ha adoptat l'acord que dimiteixin dels seus càrrecs tots els seus consellers municipals, amb la finalitat de “donar pas a la reorganització del Consell Municipal i donar així mateix entrada a totes les organitzacions polítiques i socials”. En aquells moments, el Consistori estava format únicament per membres d'ERC.

No obstant això, tan bona iniciativa només va comptar amb la col·laboració de la CNT, que va acudir al ple extraordinari del dia 9, estant representada per Jaume Fado Rovira (ja havia estat conseller), Sadurní Tarrés Sanvicens (ja havia estat conseller) i Joan Barcons Bonet.

Es tria novament com a Alcalde a qui ja venia exercint com a tal, Jaume Ventura Llorens (ERC), i s'acorda que ERC assumeixi 2 Conselleries o Departaments (Finances i Abastaments) i la CNT 3: Governació i Assistència Social (Jaume Fado), Agricultura (Joan Barcons) i Cultura (Sadurní Tarrés).

A més a més, es tornarà a insistir al PSUC i a la UR perquè enviïn els seus representants. Les dites gestions no tindran cap èxit.

En el ple del dia 12 s'acordà “donar tot el suport necessari al Comitè Antifeixista del Front Popular i que totes les despeses que s'ocasionin vagint a càrrec de l'Ajuntament i es paguin de la partida d'imprevistos”. A més, també “procedir a la incautació del Casino La Florida, de tot el que es diu café, per habilitar-lo per a Col·legi, ja que d'aquesta manera es rebaixarà el cens escolar”; que “el proper dia 15 del corrent es donin 150 grams de pa per persona”; obligar a tots els que tinguin faves per vendre, a portar-les a la Conselleria de Proveïments; que “tot el sobrant de les mercaderies de la població passin a la ciutat de Sabadell”; i, finalment, que tots aquells que tenien familiars a

Barcelona, podien demanar un permís a l'Ajuntament "per poder treure queviures de la població".

Entre l'activitat de l'Ajuntament de Sentmenat, destaca el continuat oferiment al PSUC i UR per col·laborar però amb la negativa d'aquests, "cosa que aquest Consell Municipal veu en disgust i a més ho interpreta coma una deserció en moments difícils, fent-ne únicament responsables les organitzacions que són al·ludides"; la pujada de sou al Secretari ("plus de vida cara"), obligada, com per a tots els Ajuntaments catalans, per un Decret del Govern de la Generalitat publicat al DOG del dia 30 d'abril, i, el pagament de despeses i factures, entre les que assenyalen "una nòmia de l'Ajuntament de Sabadell pels serveis del Cos de Bombers, en ocasió del petit incendi ocorregut en uns locals del Castell" (plens dels dies 13 i 26).

En el grup de municipis de 5.000 a 7.500 habitants, es produeixen novetats en tots ells. Així, a Montcada i Reixac, el dia 27 ha de ser substituït Juan Alcaraz per Josep Mulet, a causa d'incorporació a files. El càrrec que ostentava – presidència del Comissió de Foment i Obres Públiques – passa a exercir-ho Manuel Tomás.

En Rubí, també dimiteix pel mateix motiu Joan Gaju – lleva de 1922, nascuts a l'any 1901. amb 37 anys d'edat -, sent substituït per Enric Fillol Cervelló. Al capdavant de la Conselleria d'Abastaments – càrrec que ostentava en Gaju, treballador del ram de la construcció – es col·loca Pere Rossell.

El dia 8 es presenta al ple una proposta d'ERC que diu el següent:

"Aquesta minoria, creient interpretar el sentir del poble antifeixista rubinenc, en aquestes hores, la gravetat de les quals no escapa a ningú, i esperant trobar en les altres minories d'aquest Ajuntament el suport necessari per a què les nostres proposicions no caiguin en el buit, atenent que a la nostra vila hi ha, encara, per a vergonya nostra, molts individus que intenten fer el sord a la crida que ens fa la Pàtria, burlant les disposicions sobre movilització emanades del Govern de la República; atenent també que hi ha molts individus francament contraris al Front Popular, que han assolit amb les seves traces llocs de responsabilitat que estan molt lluny de mereixer i que aquest fet comporta la desmoralització dels veritables antifeixistes; atenent que aquesta minoria creu

arribada l'hora de desenmascarar tots els arribistes i emboscats que encara tenen tracte de favor en l'engranatge de l'exercit i en les organitzacions i Centres oficials; en conseqüència, tenim a bé formular a les minories que formen aquest Consistori per a què siguin urgentment aprovades, les següents proposicions:

1a. Que en aquest Ajuntament, en nom i representació de tota la nostra vila, s'adrexi un comunicat al Comandant del Cos d'Exercit, Brigada o Batalló, en la qual hagi obtingut un lloc de privilegi algun vilatà marcadament hostil a la causa que venim obligats a defensar amb fermesa, protestant d'aquest fet.

2a. Que igualment es protesti davant les autoritats competents, tant del Govern de la República com del de la Generalitat de Catalunya, del fet que dintre alguns organismes oficials depenents dels mateixos hi hagi enroscats elements civils que, de sempre, han estat contraris a les aspiracions del poble aixecat en armes i que, en més d'un cas, són elements indesitjables que han desertat dels pobles on vivien, temerosos de represalies dus qui sempre s'havien vist perjudicats pel seu procedir immoral.

3a. Tots els homes útils cridats pel Govern, han d'ésser al front. Urgeix que l'Ajuntament es preocupi d'acabar amb els emboscats que, per raons que no satisfan a ningú, no s'han mogut de casa seva i es paseigen tranquilament per la vila, constituint una provocació per aquelles mares que han vist marxar els seus fills al front. L'Ajuntament té el deure de denunciar tots aquests emboscats a les Autoritats militars i adoptar contra d'ells i els seus familiars si es creu convenient, mesures coercitives, arribant, si es precís, a privar-los de la tarja de racionament i de tots els drets de ciutadania que emanin de l'Autoritat local.

Us presentem aquestes proposicions convençuts que les trobareu acceptables i que van encaminades totes elles a assolir una prompte victòria, de la qual depenen la nostra llibertat, la de la República i la de Catalunya, amenaçades i trepitjades pel feixisme internacional invasor”.

Pere Aguilera, en nom d'ERC, afegeix que “a fi de facilitar la tasca que imposa el document, es posi una llista al públic de totes les lleves mobilitzades amb indicació de la situació de cada individu, a l'objecte de poder-se saber en tot moment i per totes aquelles persones que ho desitgin, la forma en que estàn conceptuals els individus mobilitzats d'aquesta vila”.

Tant la proposta com el suggeriment són aprovats per tots els consellers de l'Ajuntament.

També s'aprova que únicament es donarà racionament a “totes aquelles persones que es proveien fins ara a aquesta vila (...) no admetent-se cap família que visqui fora del terme i sol·liciti el racionament local, i que totes aquelles

altes que d'ara endavant es facin, vaginacompanyades de les baixes de racionament i del padró municipal d'habitants" del municipi d'anterior residència.

Posteriorment, en el ple del dia 19, s'estudia una petició realitzada per la Comissió Administrativa del Fons de Solidaritat, creada en l'assemblea celebrada pel Comitè d'Enllaç UGT-CNT local el passat dia 1, on es va decidir ajudar als familiars dels combatents dels fronts que es troben en situació de misèria, distribuint entre les mateixes una aportació del 5 % dels jornals devengats pels treballadors i buscar la forma, per l'Ajuntament, d'obtenir també la mateixa quantitat de tot ciutadà que no l'aporti d'aquella manera, "buscar la forma de fer tributar a tothom, ja que, cas de necessitar-ho, també seràn atesos en la mateixa forma": en lloc de designar un representant municipal en la mateixa, l'Ajuntament "passa a fer-se càrrec de l'obra que ténen empresa i que la Conselleria d'Assistència Social, juntament amb una representació de les dues centrals sindicals i la resta d'organitzacions que hi hagi a la vila formarán la Comissió del Fons de Solidaritat, encarregada d'ajudar als familiars de ciutadans mobilitzats que es trovin necessitats, quin ajut serà de l'aportació del 5 % voluntari de tots els jornals que es percebin a la vila". I és que, com va assenyalar el conseller Díaz, "cada dia s'estàn rebent una infinitat de sol·licituds demanant l'ajut familiar".

D'altra banda, s'informa al Consistori de l'existència de denúncies per robatoris de verdures als mateixos camps, la tala il·legal de tota mena d'arbres i de la falta de carn i verdures a la Plaça Mercat municipal, a causa del comerç amagat, venent els productes a preus superiors als que s'han fixat per les lleis com preus de taxa.

En Sant Cugat del Vallès, el dia 3 dimiteixen per causa d'incorporació a files diversos consellers de totes les organitzacions, entre ells, els cenetistes Ismael Castelló (que era l'Alcalde) i Domingo Belmán (ambdós aniran a una Brigada de Fortificacions). Entren al seu lloc José Miralbal Baltor i Juan

Belmán Sánchez.

En aquest ple, la UR s'incorpora a la Comissió de Govern – els Ajuntaments de municipis de més de 5.000 habitants podien sol·licitar a la Direcció General d'Administració Local la formació d'una Comissió de Govern – i surt triat com nou Alcalde el confederal Isidoro Checa Valero, el qual assumeix també l'Àrea de Presidència i Governació.

Des d'ara fins al ple del dia 29 d'octubre (quan la UR renunciarà a continuar en la mateixa, encara que continuarà present a l' Ajuntament, fins al final de la guerra), aquesta Comissió de Govern unitària estarà integrada per totes les orgnitzacions que integren el Consistori.

Juan Belmán serà triat nou Conseller-Regidor tercer, responsable de l'Àrea d'Obres Públiques, Treball i Serveis Públics, càrrec que exercia el seu germà. El dia 27 és substituït Antoni Perarnau per José García Montiel, per haver-se d'incorporar a l'Exèrcit Popular.

Ja en els municipis amb més de 45.000 h, veiem que a Terrassa va ocórrer quelcom semblant: en el ple del dia 24 van entrar Pau Rodriguez Escanilla, Valentí Solà Casals i Marcel·lí Sàbat Romagosa, en substitució de Francesc Sàbat Romagosa (que era l'Alcalde), Josep Pedro i Frederic Marín, tots ells incorporats a files.

Després de la pertinent votació secreta, per 18 vots a favor i 14 en blanc, surt triat nou Alcalde el cenetista Ramón Soler Orriols.

Jacint Caixelós serà triat nou Conseller-regidor segon i president de la Comissió de Governació i Assistència Social, mentre que Marcel·lí Sàbat serà Conseller- Regidor quart i president de la Comissió d'Obres i Serveis Públics. Valentí Solà ocuparà el càrrec de Conseller-Delegat Especial amb l'Administració Central.

El dia 24, al torn de precís i preguntes, la Presidència recull un prec que es presenta pel Conseller ciutadà Domènech, cenetista, que “estudiarà per tal de procedir dintre la legalitat”, on es diu que:

“com sigui que existeixen determinats elements que han defugit de l’obligació de complir els seus deures militars a l’ésser cridades les lleves a les quals pertanyen, prega que s’investiguin minuciosament aquests casos, i que si es comprova, es retiri la tarja de racionament als seus familiars i encobridors”.

Novament, una altra vegada, es demana fer el possible per a què no es formin cues amb molta anticipació i, fins i tot, alguns consellers demanen a l’Alcalde que els dissabtes al matí vagi “una parella de Guàrdies d’Assalt en l’hora d’obertura dels nostres mercadals, per tal de fer guardar l’ordre de l’entrada dels ciutadans que hi acudeixen a proveir-se de queviures, evitant el lamentable espectacle que es dona cada dissabte i els atropells que es produeixen, que desdiu de la civilitat de la nostra ciutat. I també s’acorda “fer les gestions oportunes” contràries a les decisions adoptades pels Consistoris d’Olesa de Montserrat i Castellbisbal, que han prohibit, als seus veïns camperols respectius, la venda dels seus productes agrícoles als mercats de la ciutat de Terrassa.

▪ **Juny de 1938:**

França tanca la frontera amb Espanya el dia 13 d’aquest mes, impossibilitant així l’abastament d’armament soviètic per la mateixa, que es queda sense poder travessar-la. D’aquesta manera, l’exèrcit “roig” que havia a Catalunya no podia guanyar a l’exèrcit dels “nacionals” i els seus aliats militars, els alemanys del nazi Adolf Hitler i els italians del feixista Benito Mussolini.

Ja en el Vallès Occidental, no tenim novetats de canvis als Ajuntaments dels municipis de fins a 1.000 habitants ni a Castellar del Vallès, Castellbisbal, Sant Llorenç Savall, Sant Quirze del Vallès i Sentmenat, entre els de 1000 a 5000.

A Barberà del Vallès, el dia 7 comunicarà ERC al Consistori que renúncia al seu dret a enviar representants per no comptar amb suficients afiliats per a això. Segueixen a l’Ajuntament l’UR, el PSUC i la CNT, sent substituït Santiago Valero (Conseller d’Obres Públiques) – a causa d’incorporació a files

amb la lleva de 1925, els nascuts a l'any 1904, amb 34 anys d'edat – per José Sánchez Martínez.

Des del dia 14, cada organització està representada per un conseller més, entrant per la CNT Francisco García Herrero.

Hi haurà set Comissions o Àrees, cadascuna d'elles amb un president i dues vocals. La CNT ostentarà la presidència de tres: Obres Públiques (José Sánchez), Abastaments (José Sánchez) i Cultura (Antonio Puerto).

De l'activitat del Consistori al llarg del mes, destaquem la següent, corresponent als plens dels dies 4, 14, 21 i 28: la manifestació de l'Alcalde, Jacinto García Escudero, del PSUC, als consellers, indicant que al fer un exàmen del Llibre esborrany de Caixa ha trobat “un gran nombre d'anomalies en els pagaments fets als consellers i Secretari Municipal per comissions, dietes i jornals, en quantitat que estima excessivament oneroses per a l'erari municipal de Barberà, doncs en el transcurs solament del primer d'abril fins al dia quatre del corrent mes de juny, resulta que les indicades partides sumen la total xifra de 3.351 pessetes”; contestar a dos Comissaris de l'Exèrcit (un de la 59 Brigada Mixta, 273 Batalló, de la 41 Divisió del front de Llevant, l'altre de la 142 Brigada Mixta de l'Exèrcit de l'Est) que havien demanat al Consistori “antecedents i informes” sobre dos militars, acordant-se “emetre'ls en conformitat amb els que han subministrat verbalment alguns consellers presents a la sessió”, amb la qual cosa tots podem imaginar que era molt convenient per als soldats que el seu respectiu Comissari de Guerra (una mena d'inspector polític amb la finalitat de controlar l'antifeixisme de les tropes, d'assegurar-se de la seva fidelitat al règim) rebés uns informes positius; la creació “d'un menjador comunal per a ús dels refugiats de guerra, “fent extensiu” el dret d'utilitzar el mateix, previ el pagament corresponent, a les famílies necessitades per distintes causes, especialment, per tenir llurs famílies al front, i segons es tracti de cassos d'assistència social o de beneficència; assabentar els consellers de què cada vegada que el president de la Comissió de Proveïments vol anar a Barcelona

“per si és possible portar una nova remesa de patates a la població”, no només ha de demanar l’aprovació del Consistori sinó també “obtenir el permís de la Comarcal de Proveïments” de Sabadell; l’acord de què sense la tarja de racionament no es podran adquirir patates; assabentar els consellers del comunicat que s’ha rebut del “Delegat Comarcal de Proveïments, acompanyant una relació detallada de queviures per a la venda al públic a preus de taxa i sense necessitat de tarja de racionament, demanant se li notifiqui el sobrant de mercaderies, per a què pugin ésser distribuïdes pels pobles que més ho necessitin”; s’autoritza “a la mestra de nenes Na Concepció Mont, per poder donar gratuïtament en l’escola que regenta, i a càrrec de la jove pianista, senyoreta Flor Aranda, lliçons de piano a profit de les pròpies nenes que concórren a l’esmentada escola”, fent un pregó d’agraïment; i es llegeix un:

“comunicat del Departament de Cultura de la Generalitat, fent constar que han sigut aprovades les obres d’adaptació de tres seccions que han estat fetes a l’edifici en la barriada Can Santanach, corresponents a l’escola graduada de nens i nenes (les va fer la Col·lectivitat de Paletes de Sabadell, al grup escolar situat a l’avinguda de l’Onze de Setembre), i abonant a l’Ajuntament de Barberà la quantitat de 10.347,15 pessetes, o sigui, el cinquanta per cent del pressupost total de despeses invertides en les esmentades obres”.

En un altre ordre de coses, s’acorda portar a terme la legalització “del funcionament o exercici dels guardes de camp o rurals”, doncs en una assemblea general de tot el poble realitzada el diumenge dia 12, va acordar-se el nomenament de dos, “satisfent-se les despeses que això comporti entre els conreadors de la terra i propietaris de finques rústiques i l’Ajuntament, fent-se el reupart de quotes als primers a prorrata de la superfície del terreny de cultiu que posseeixin, però en el ple del dia 28 s’acordarà la contractació d’altres dos; la concessió dels serveis funeraris a la Funerària Municipal de Sabadell, autoritzant prèviament l’Ajuntament les preus i percibint aquest “com a mínim, el 15 % de l’import total de les despeses d’enterrament facturades a les famílies dels difunts”; assabentar a tot el Consistori de què hi ha diversos rebuts pendents de

pagament, per un import de 3.024,62 pesseetes, del préstec concedit per la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Barcelona, número 199, de data 1 de febrer d'aquest any (un capital de 34.500 pessetes); igualment, que l'Ajuntament anava subministrant a la Cooperativa de Forners de Sabadell la farina i la llenya i aquesta s'encarregava de fer el pa amb destinació a la vila.

De l'Ajuntament de Castellar del Vallès, destaquen la següent activitat: l'aprovació de la proposta del Director de l'escola de demanar autorització al Director General de Primera Ensenyança per establir un horari continuat, "ja sigui al matí o a la tarda", doncs les classes s'anaven fent a l'aire lliure, "al bosc de Puigvert, a l'objecte de prevenir-se dels bombardeigs de l'aviació" i cada vegada assistien menys alumnes, a causa d'haver-se de traslladar fins aquell indret des del seu domicili; la continuació del pagament pels pares del material escolar dels seus fills; l'aprovació d'enviar "un escrit d'adhesió al President del Consell de Ministres, referent als 13 punts que constitueixen el programa de guerra del Govern"; l'autorització a diversos vilatants per a la construcció de refugis antiaeris particulars (així, veïns del carrer Passeig); que la piscina municipal estigui oberta des del 25 de juny fins al 25 de setembre i que es cuidi el parc municipal "on juga la mainada"; demanar un destacament de mossos d'esquadra per a la localitat, que és acceptat per la Generalitat de Catalunya; que el preu màxim autoritzat del litre de llet era de 2 pessetes, encarregant-se del seu despatx el Sindicat Agrícola; que ha hagut una manifestació de dones "per haver marxat la peixetera sense despatxar el gènere, per exigir-se-li, pel públic, la venda al preu de taxa"; que "ja fa més de tres setmanes que la Conselleria (municipal de Proveïments) no reb gèneres de cap mena, a excepció de la farina i unes tonelades de patates", doncs, segons Malla, segueix la situació crítica que hi ha al poble "per la falta absoluta de queviures de tota mena", i que ha influït "la manca de carn i peix", especialment d'aquest últim, que era venut "per comerciants lliures (després) de la posada en vigor dels preus de taxa" (plens dels dies 7, 14 i 21).

A Cerdanyola del Vallès, Manuel García i Joaquín Fernández dimiteixen el dia 10.

D'aquest Consistori podem mencionar els següents acords que, com sempre hem anat exposant, tenien el suport dels consellers cenetistes, adoptats en el ple del dia 10: s'aprova el llistat de preus de diferents queviures que ha sigut acordat per una comissió especial nomenada en una reunió celebrada a Sabadell “de delegats de la comarca, representants de tots els pobles, i representació del Front Popular de Sabadell, junt amb el President del Sindicat Agrícola”, on també s'havia acordat no deixar sortir queviures de cap poble; augmentar, com ja s'havia fet l'any passat, la ració de pa diari als segadors, durant els dies que duri la sega, “donant-los-hi un quilo de pa diari”; d'acord “amb un Decret que així ho autoritza (...) vendre el pa a 1,20 ptes. el quilo”; no negar donar autoritzacions per vendre vi a “persones estranyes a la població (quan es tracta) del personal que treballa per a la guerra i que es troba a la població”; per poder ingressar més diners, “imposar un segell d'assistència social fins a cobrir els 20 % dels lloguers que cobri cada propietari i un segell d'una pesseta al rebut que es lliure al llogater cada mes, com també als documents que s'expedeixin en les oficines municipals”, per poder atendre a “les moltes famílies necessitades existents a la població”; i, finalment, a proposta de Castells, portaveu cenetista, “subvencionar la festa del llibre amb 200 pessetes”.

A Palau-solità i Plegamans, el dia 19 es comunica per part del Sindicat Únic d'Oficis Varis de la CNT que qui substitueix a Emili Ribas – incorporat a files – és Pere Casañas Codina, que ocuparà la presidència de la Comissió de Cultura, càrrec que ostentava el dimitit.

En el ple del dia 5 s'autoritza el cobrament de 4.488 pessetes de la Generalitat, pel concepte d'ajut als refugiats de guerra, corresponent al passat mes de febrer.

A Ripollet, deixa de ser conseller municipal el dia 23 Isidre Bayó, per ser

mobilitzat a causa de la guerra.

Al Consistori de Sant Llorenç Savall, en el ple del dia 15 s'informa per l'Alcalde que el passat dia primer de mes va presentar-se la policia a l'Ajuntament per notificar quina era la seva missió al poble i, posteriorment, va realitzar diversos registres domiciliaris, buscant homes que no s'havien presentat quan van ésser cridats a files, obligatòries, de l'Exèrcit Popular; és a dir, buscant "emboscats", amagats, desertors. Una de les persones que van anar a buscar era el telefonista del poble, però va fugir a temps; el seu "delicte" era tenir dos fills "emboscats". No obstant, sí que van realitzar "vàries detencions de familiars d'individus que es troben emboscats, així com algun desertor".

De l'Ajuntament de Sant Quirze del Vallès podem mencionar la següent activitat, en els plens dels dies 4, 11 i 18: com a resultat d'una reunió de tots els Consellers de Proveïments dels municipis de la comarca, celebrada a Sabadell a finals de maig, convocats pel Delegat Comarcal de Proveïments, van sortir criteris unificats sobre el control pels Ajuntaments del moviment de queviures a cada localitat, així com sobre el transport dels sobrant d'una localitat a altra. D'ara endavant, l'Ajuntament multarà a venedors i compradors de productes agrícoles quan es venguin a gent de fora del poble, doncs únicament es pot vendre als veïns "als preus de taxa fixats per Decret de la Genralitat o acordats per aquest Ajuntament"; s'aproven "els preus de taxa de fruites aprovats per la Ponència Assessora del Delegat Comarcal i el del vi comú"; es crea una comissió investigadora de denúncies sobre aquestes qüestions; es dóna una ració més de pa als segadors els dies de la sega; la Vegueria ha donat farina per poder fer pa, però manca oli i s'ha de demanar que el faciliti; i, finalment, s'acorda "procurar vingui al poble algun barber per atendre les necessitats dels habitants".

A Santa Perpètua de Mogoda sí que hi ha canvis que no afecten únicament les persones, sinó al Consistori en general: després de constatar-se que ni UR ni el PSUC volen tenir representació en la Corporació municipal, es decideix que ERC i CNT augmentin el nombre dels seus representants a un total de 5

cadascuna. En aquest ple entren dos nous consellers per la Confederació: Jesús Castells Valentínez (que assumirà la Conselleria de Treball) i Josep Lloveras Gisbert (que assumirà la Conselleria de Sanitat i Assistència Social).

Seguirà vacant el lloc d'ACR (per no haver-hi agrupació local) i serà triat nou Alcalde qui ja ho era abans: Jaume Ventura (ERC).

El dia 5 es dona el termini d'un mes als vilatans per poder canviar el paper-moneda que va emetre l'Ajuntament, i en el ple del dia 10 hi ha dos acords importants: d'una banda, "fer una inspecció a totes les granjes del terme per comprobar si adulteren la llet, i en cas de què s'en trobi algun, sancionar-lo amb la multa màxima que marquin les ordenances municipals, i d'altra banda, facilitar a la "Companyia Telefònica Nacional d'Espanya de la comarca de Sabadell" una casa cèntrica "en la qual s'ha d'instal·lar la nova central telefònica d'aquest poble". També s'acorda anar endavant amb "la incautació de la companyia d'autobusos de Perpètua a Barcelona", i, davant la Circular que ha enviat a l'Alcalde el Comissari d'Ordre Públic de Sabadell, ordenant seguint retirats els aparells de ràdio "de totes les persones que no tinguin una solvència moral d'antifeixistes", s'acorda que sigui l'Alcalde "el més indiat per vetllar l'assumpte, ja que el major nombre d'aparells són de persones forasteres, que l'han portat", doncs els consellers consideren que no estan "facultats per saber els que ténen aparells si són persones afectes o desafectes".

L'Ajuntament aprova, en el ple del dia 30, i amb el suport confederal (com sempre que citem alguna activitat dels Consistoris), l'oferiment que ha rebut de la policia autonòmica, d'assignar tres parelles de mossos d'esquadra a la vila, donant-los-hi l'Ajuntament l'allotjament i tarja de racionament.

En el grup de municipis d'entre 5.000 i 7.500 habitants, només hi ha canvis a l'Ajuntament de Montcada i Reixac, on el dia 24 deixa de ser conseller municipal Manuel Tomás. D'altra banda, UR segueix sense acudir als plens i ERC té greus problemes interns al llarg de l'any, raó que li impedeix en moltes ocasions fer acte de presència per la Corporació.

A Rubí, el dia 9 es posa en coneixement del Consistori que la Col·lectivitat de Paletes i Peons no continuarà amb les obres del grup escolar (Layret) en construcció, doncs “es veuen obligats a suspendre les obres (...) per motius econòmics i per la manca de materials”, raons que el Consistori considera justificades. Un dels acords d'aquest ple és l'adjudicació del servei municipal de recollida d'escombreries, de neteja pública i de regatge de carrers i places, per un any prorrogable per altres, a la Col·lectiva de Camperols (CNT), secció del Sindicat Agrícola, “que s'ofereix a realitzar (el servei) pel preu de 7.300 pessetes anuals”. També s'aprova que el dia 30 d'aquell mes “la moneda particular local sigui retirada de la circulació pels establiments que l'hagin emesa” i una proposta del conseller cenetista Solsona, de reunir-se la Comissió de Governació i Hisenda amb la Junta Municipal Agrària per tractar del tema d'una guàrdia rural més numerosa que els dos agents actuals, doncs “diàriament es presenten una sèrie de reclamacions relacionades amb els robatoris de patates, fruites i verdures”. S'informa que s'està treballant en la creació d'un Dispensari Municipal “per tal d'atendre tots aquells casos de necessitat i d'urgència”, en uns menjadors infantils “els quals seràn patrocïnats per una entitat estrangera que voluntàriament s'ha ofert per a sostenir-los” i que a una reunió celebrada a la Comarcal de Proveïments de Sabadell (Generalitat), s'han fixat “els preus de taxa que han de regir per a la venda de fruites i verdures en aquesta comarca”.

Tampoc es produeixen canvis a Terrassa.

▪ **Juliol de 1938:**

El 18 de juliol, en el segon aniversari del començament de la guerra, Manuel Azaña es dirigeix per última vegada als espanyols des de la sala del Consell de Cent de l'Ajuntament de Barcelona. Invoca la necessitat d'una pau nacional per a tots els espanyols, resumida en les paraules finals del seu discurs “pau, pietat i perdó”. D'altra banda, el 5 de juliol, el Comitè de Londres havia aprovat un pla de retirada de combatents estrangers que el govern espanyol

accepta ⁴²³.

No obstant això, la crua realitat és que la guerra segueix el seu curs i que a la nit del 25 de juliol es produeix el començament de la més important i decisiva batalla d'aquesta: té lloc el pas del riu Ebre per les tropes republicanes, formant tres caps de pont que es consoliden al matí: el primer d'ells, per la 42 Divisió, a les ordres de Tagüeña; el segon, sota el comandament també del XV Cos d'Exèrcit, i el tercer, a càrrec del V Cos d'Exèrcit de Líster.

Al capdavant de l'Exèrcit de l'Ebre - que està compost pels Cossos d'Exèrcit V, XII i XV, quedant reduït l'Exèrcit de l'Est a altres tres : el X, l'XI i el XVIII – es troba el també militant comunista i tinent coronel de Milícies, Modesto.

Als Consistoris del Vallès Occidental hi ha canvis: a Barberà del Vallès, el dia 26, transcendeix al ple un fet que serveix d'exemple de com es troba la situació social en aquests moments: Jacinto García Escudero (PSUC), l'Alcalde, ha estat víctima d'agressions físiques per alguns veïns del poble, perjudicats per les mesures restrictives i sancionadores adoptades pel Consistori.

Rep el suport de tots els consellers. No obstant això, es llegeixen uns comunicats del PSUC, de l'UR i de la CNT que no inviten a l'optimisme: els primers comuniquen que dimiteixen; els segons, que possiblement també facin el mateix, i, els tercers, que se substitueix a 3 dels seus 4 consellers actuals. Surten José Sánchez García, José Sánchez Martínez i Francisco García, entrant al seu lloc Andreu Cuello Cebrián, Gustau Almirall i Alfons Solà.

L'Alcalde presenta la seva dimissió, després de convocar ple extraordinari de reorganització del Consell Municipal per a l'endemà, 27, dimecres. En aquest, prenen possessió del seu càrrec de nous consellers els cenetistes citats, passant Gustau Almirall a ostentar el càrrec de Conseller d'Abastaments i Andreu Cuello el d'Obres Públiques (càrrec també molt important, tenint en

⁴²³ Angeles EGIDO LEON, op., cit., 399-401; Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., p. 10; Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 354-355.

compte el gran atur forçós existent).

No obstant això, ocorre quelcom inesperat: es llegeixen comunicats del PSUC i l'UR conforme ambdues organitzacions no tan sols accepten les dimissions presentades pels seus consellers a causa dels fets ocorreguts durant la setmana passada, sinó que decideixen abandonar de manera definitiva l'Ajuntament.

Es decideix que el Consistori quedi dissolt i que això es posi en coneixement de la Direcció General d'Administració Local, qui anomenarà com a Comissari Municipal a Antonio Grau per fer-se càrrec d'aquest.

No aconseguirà que es torni a constituir novament fins al 18 d'octubre.

D'entre els acords i activitats de gestió municipal, assenyalem els adoptats en els plens dels dies 12 i 26: s'informa de la reunió feta a Sabadell pels “Alcaldes, Presidents de Sindicats Agrícoles i Consellers Municipals de Proveïments d'aquesta comarca, per tal de tractar del proveïment de la comarca del Vallès Occidental (...) adoptant normes per al millor servei en aquest tant important ram de l'administració municipal i avituallament de les poblacions, adoptant-se en dita reunió que tots els queviures, per circular legalment, deuen portar un document com a guia, expedit pel Delegat Comarcal de Proveïments respectiu, decomisant-se els que careixin de l'esmentat document acreditatiu de l'origen del mateix; s'acorda “que tota la verdura que es produeixi en aquest terme municipal i destinada a la venda al públic, sigui portada pels hortelans a la Plaça Mercat del Districte Segon, i que la sobrant, queden autoritzats els productors per vendre-la al Mercadal de Sabadell”; l'acord d'invitar “als productors de patates per a què voluntàriament declarin el total de la collita feta d'enguany, per a què es pugui calcular la quantitat exacta a repartir entre el veïnat que no hi ha collit” i es forma una comissió de control sobre el tema integrada per consellers de totes les organitzacions presents al Consistori; i, finalment, la imposició de fortes sancions econòmiques per reincidència en vendes al marge de la legalitat “cinc-centes pessetes a Nicolau (...), veí del carrer

Francesc Ascaso”.

En el ple del dia 12, s’aprova el projecte conjunt amb l’Ajuntament de Sabadell “d’establir una cantina infantil en el Districte Segon d’aquest municipi (...) en el local del Café Espanyol”.

De l’Ajuntament de Castellar del Vallès fem menció de la següent activitat: demanar que l’escola mixta de nens i nenes de Recó del Ripoll passi a ésser titularitat de la Generalitat i, de moment, s’augmenta el sou de la mestressa a 300 pessetes mensuals en lloc de les 225 que cobrava fins aquell moment (ple del dia 12); com les Comissions d’Administració de la Propietat Urbana foren dissoltes pel Decret de 22 de març, a proposta del Conseller de Finances, el Director General d’Administració Local va nomenar un Inspector Delegat de la Propietat Urbana per a la localitat el dia primer d’aquest mes (comunicat fet en ple del dia 5).

A Cerdanyola del Vallès, el dia 1 entren nous al Consistori els cenetistes Artur Brufau i Antonio Angulo Sáez.

Entre l’activitat d’aquest mes, destaquem la següent: la presa en consideració de tots els consellers del Consistori “de les manifestacions fetes per la Presidència (segons les quals) és de domini de la Corporació els moments que està travessant Cercanyola per la manca de queviures, que malgrat les moltes gestions que la Comissió de Proveïments efectua davants les Comarcals, moltes vegades no dóna el resultat que desitja, cosa que porta certs rumors de descontent entre la població i demana als companys de Consistori que en lloc de donar motiu que els rumors creixin, s’informin de les gestions i, si es creu necessari, que es demani una sessió extraordinària, que serà concedida immediatament”; el dia 2 s’entreguen les noves tarjes de racionament, corresponents al mes de juliol; davant el problema dels bombardeigs, s’aprova la compra de medicaments; també anar a la constitució de la Junta local de Defensa Passiva, d’acord amb el Decret que ha sortit al respecte en el DOG del dia 7 d’aquest mes; i, finalment, “la formació de llistes cobratòries de la contribució

urbana i rústica, i en virtut de les atribucions que són conferides als Ajuntaments, s'acorda imposar el recàrrec municipal del 15 % a la Contribució Urbana (que és la que han de pagar tots els propietaris de finques urbanes) i el 50 % al de Rústica”.

De l'activitat del Consistori de Palau-solità i Plegamans, destaquem la següent: l'aprovació, a proposta de l'Alcalde, Florenci Nualart Permanyer (ERC), d'enviar “a l'Honorable Senyor President de la Generalitat de Catalunya i a l'Excm. Senyor President del Consell de Ministres, com a representants legítims dels Governos de Catalunya i de la República a l'Espanya leial, el testimoni d'aquesta Corporació Municipal, amb motiu de complir-se el segon aniversari de lluita per a l'independència del nostre poble, promentent col·laborar fins el triomf definitiu” (ple del dia 17).

A Ripollet, és el dia 13 quan fa el mateix Marcel Crespo.

A Sant Quirze del Vallès, l'UR s'havia decidit a enviar a un representant seu, però no així ERC. Tampoc hi havia agrupació local d'ACR al poble. Això fa que en el ple extraordinari convocat per al dissabte dia 2, a les 10 de la nit, es procedeixi a la definitiva provisió dels càrrecs exercits interinament “per constituir majoria absoluta els Consellers-Regidors que han pres possessió dels seus càrrecs, que resulten ser set dels onze que ha de comprendre l'Ajuntament”.

Per votació secreta, es tria nou Alcalde a Antonio López Clemente (PSUC).

L'únic canvi que es produeix en el govern municipal és que la Conselleria de Sanitat i Assistència Social queda dividida en dos: el cenetista José Martínez s'encarregarà d'Assistència Social, mentre que el representant de l'UR s'encarregarà de Sanitat i Cementiri.

No obstant això, el dia 23, el confederal Josep Raspall deixa per pròpia voluntat d'ocupar la Conselleria d'Agricultura i la hi cedeix al representant de l'UR (Agustí Fontanet). S'adverteix aquí una voluntat de mantenir la coalició que s'ha format.

Davant la manca d'aliments, en el ple del dia 9 s'acorda "no racionar (és a dir, no donar cap tarja de racionament) a cap més foraster, a no ésser que vingui al poble per causa de força major"; en el del dia 16, fer una relació nominal de totes les persones que "han traslladat la seva residència al poble des del 19 de juliol del 1936, especificant nom edat, ofici i domicili que tinguin en altra població i casa que habiten en aquesta"; i, finalment, en el del dia 23, "que la Conselleria de Proveïments procuri fruites pel consum de la població", a més a més de contestar "a la Mútua Sabadellenca d'Accidents i Malalties no poder accedir a la seva petició de patates, per la poca existència i ésser necessàries pel racionament del poble".

En el ple del dia 30, els consellers s'assabenten de què s'han rebut del Sindicat Agrícola les declaracions d'existències de vi i de patates, acordant-se demanar al mateix una "relació nominal de les quantitats de blat collides per cada colliter, amb expressió de les que tingui dret de quedar-se cadascun pel seu consum i família, a l'objecte de saber les baixes que han de causar en el racionament del poble". I s'acorda analitzar la llet, per evitar el frau.

En un altre ordre de coses, tamnbé en el mateix ple es comunica als consellers que s'ha rebut un ofici del Departament d'Agricultura de la Generalitat conforme adjudica a l'Ajuntament l'aprofitament forestal del bosc de Can Casablanques, que es va tornar a demanar el dia 16 d'aquest mes, dipositant-se per a tal finalitat, a la Conselleria de Finances de la Generalitat la quantitat de 5.293,50 pessetes.

I sobre els refugiats, s'acorda, en el ple del dia 16, "fer les gestions necessàries per a què no enviïn cap més refugiat, per no disposar de locals, mobles i robes per atendre'ls".

En Santa Perpètua de Mogoda ocorren també fets transcendents: des de feia temps es detectaven irregularitats de tipus comptable a l'Ajuntament, la qual cosa porta a la Direcció General d'Administració Local a anomenar un Comissari Municipal perquè es faci càrrec d'aquest : Ramón Mateu Juanpere (en virtut

d'una Ordre del Conseller de Governació i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya, publicada en el DOGC núm. 205, de data 24 del mateix mes). Al Saló de Sessions, dos dies després, presa possessió del seu càrrec i suspèn dels seus càrrecs a tots els components del Consistori, que han d'entregar en el dit acte els seus credencials de consellers municipals ⁴²⁴.

D'entre l'activitat d'aquest mes, assenyallem l'acord adoptat en el ple del dia 7, de reunir-se “els caps de les minories i deliberar sobre el cas, com també procurar de què sigui persona solventa i de reconegut antifeixisme”, per nomenar el Jutge Popular local i el seu suplent, d'acord amb el que ha demanat al Consistori, oficialment, el Departament de Justícia de la Generalitat. Tanmateix, s'imposen multes als lleters per adulteració de la llet; es contracta una persona per auxiliar al Conseller de Proveïments en la tasca de controlar les patates; es sanciona “els posseïdors de la tarja de racionament número 18, anul·lant-la per vuit dies, “per haver comprovat que han anat a buscar el racionament de pa dos cops cada dia que els en tocava, o sigui, primer a una fleca i després a una altra”; i, es demana “al cap de la policia de Sabadell vuit números de força, per guardar els camps de patates i altres fruits, corrent de compte del Sindicat Agrícola el menjar i dormir de la susdita força”.

A Sentmenat, el diumenge dia 3, hi ha una sessió plenària extraordinària que té com a finalitat completar la composició de la Corporació, després d'haver realitzat gestions, amb èxit final, davant el PSUC i l'UR, perquè enviessin els seus representants a l'Ajuntament. Per la CNT, substitueixen als que es van incorporar a l'Exèrcit (Francesc Rams, Joan Turell, Vicenç Fruitós i Pere Artigas) els següents: Joan Llonch Vilà, Guillem Surinyach Monells, Joan Paré Freixa i Joan Costajussà Cuscó.

El dijous, dia 14, es procedeix a la reorganització dels diversos

⁴²⁴ A dit Comissari Municipal li substituirà en el càrrec en Jaume Galtés Cucurella, nomenat per una Ordre del mateix Conseller que es publicarà en el DOGC núm. 349, de data 15-12-38, prenen possessió el dia 21 de dit mes. La seva última autorització de pagaments de factures presentades per al seu cobrament a l'Ajuntament, consta realitzada – en el Llibre d'Actes dels plens – el dia 25 de gener de 1939.

Departaments del govern municipal: la negativa de les altres dues organitzacions fa que ERC i CNT, necessàriament, hagin de repartir-se el treball, ostentant el partit quatre d'ells i tres la confederació sindical: Abastaments (Joan Anglès), Agricultura (Joan Costajussà, que és també president de la Junta Municipal Agrària) i Obres Públiques (Guillem Surinyach).

No hi ha canvis en la resta dels Consistoris.

A Rubí, el dia 1 es comunica al Consistori que la Generalitat envia a la vila “una esquadreta composta per sis unitats de Mossos d’Esquadra, per tal de portar a terme el servei de guarderia rural”; el Consistori “s’adhereix als tretze punts dictats pel President del Consell de Ministres, Dr. Negrín, i que composen el programa del Govern de la República”, a més de “ratificar la confiança d’aquest Ajuntament al Govern de la Generalitat”; s’accedeix a una petició feta pel Grup Artístic de la Federació Local de Sindicats d’Indústria CNT, de cessió d’un piano existent a la casa “Villa Modesta”, del Passeig de Clarís número 24, i s’acorda fer una reunió amb la Junta del Sindicat Agrícola “per tal de mirar d’arribar a un acord per a què els articles de la terra siguin venuts en el Mercat (Municipal) i no en els domicilis particulars, com ara s’està fent, ja que això agreuja la situació actual, tenint en compte que ja en la reunió que va celebrar-se l’altre dia a la Comarcal (de Proveïments) de Sabadell, ja es va constatar que els que més havien fallat eren els Sindicats Agrícoles”. S’ha de recordar que els Sindicats Agrícoles eren una mena d’organismes d’ajuda als pagesos creats per la Conselleria d’Agricultura a cadascun dels pobles catalans.

A l’Ajuntament de Sant Cugat del Vallès, en els plens dels dies 1 i 29, es procedeix a la designació de la Comissió Directora del Servei Municipalitzat d’Abastament d’Aigües, d’acord amb el què disposa l’art. 90 de la Llei Municipal catalana; hi ha denúncies a l’Ajuntament de què se estan venent queviures fora de la Plaça del Mercat, que s’ha convertit en un costum popular realitzar vendes en cases particulars, d’amagat, amb la complicitat de venedors i compradors, la qual cosa fa molt difícil la tasca de persecució i sanció de les

vendes realitzades fora dels llocs assenyalats, i que, malauradament, els industrials lleters que havien sigut denunciats pel Consistori als tribunals penals per haver barrejat la llet amb aigua, han sigut considerats com autors d'una falta i no d'un delict, havent-se d'encarregar de l'assumpte el Tribunal Popular de Sant Cugat.

A Terrassa, en el ple del dia 7, els representants de UR denuncien un cas d'una requisa de productes agrícoles efectuades per la policia, a causa, segons sembla, de vendre's a un preu superior al de taxa, però que ells consideren com “una determinada campanya contra el Sindicat Agrícola i la classe pagesa”, mentre que des de l'equip de Govern s'insisteix que no és així, “per a recalcar que la requisa ha estat portada a terme en compliment d'ordres del Govern de la República (...) que el pagès no pot distribuir a caprici els productes de la seva collita, sinó sometent el seu repartiment als organismes oficials corresponents”. S'acorda per unanimitat “trametre a l'Excm. Sr. President del Govern de la República, per conducte de l'Honorable President de la Generalitat de Catalunya, l'adhesió d'aquesta Corporació Municipal als Tretze Punts enunciats pel susdit Govern i en què ha de fonamentar-se, arribada l'hora de la pau, la reconstrucció i futura estructuració de l'Estat espanyol”.

ELS ÚLTIMS POLÍTICS LOCALS DE L'ANARQUISME VALLESÀ

Tractarem ací el període comprés entre l'agost de 1938 i el gener de 1939, quan s'acaba l'ocupació de Catalunya per l'exèrcit rebel i, de fet, també s'acaba la guerra en aquest territori.

Entre el dia 1 i el 3 d'agost, acabada la fase final de l'ofensiva de l'Exèrcit Popular, la batalla de l'Ebre canvia de signe i els “nacionals” – amb Franco present – es donen compte que els “vermells” no tenen forces de reserva darrere

les línies que es troben al costat del riu: el dissabte dia 6 d'agost té lloc la primera ofensiva de l'exèrcit franquista, realitzada sobre el cap de pont de Mequinensa.

Raimón GALÍ será qui escrigui a màquina l'ordre de retirada de l'Exercit de l'Ebre, on s'indica que l'endarreriment en u o dos dies en la construcció de ponts per passar el material pesat han impedit completar amb èxit l'ocupació de Gandesa i ara s'han de retirar ràpidament les forces republicanes al marge esquerra del riu, a l'espera de millors oportunitats i sense començar una batalla de desgast.

Aquesta decissió es prenc a una reunió realitzada a La Pobla de Claramunt. Abans de la firma, el text deia "Posición 114, 7 de agosto de 1938" i va ésser firmat pel general Hernández Sarabia i el coronel Aurelio Matilla, Cap de l'Estat Major. L'ordre del GERO (Grupo de Ejércitos de la Región Oriental) es va enviar simultàniament a l'Estat Major Central i al comandant de l'Exercit de l'Ebre, en uns moments en que tots els governs europeus estaven pendants de la crisi txecoslovaca.

No obstant, ens diu el mateix GALÍ: "l'ordre no va prosperar: ans al contrari, vam ser nosaltres els què dos dies després vam rebre ordres de continuar la batalla de l'Ebre, acceptant l'iniciativa franquista amb noves contraofensives pròpies (...) Desgradiadament, ací i prescindint del Centre, prevaleció com mai l'idea numantina de resistir és vèncer, que té un origen no militar sinó directament polític".

La primera ofensiva franquista va acabar el día 8, però durant els dies 9 i 10 va començar la batalla de desgast o segona ofensiva, conseqüència del fracàs republicà a Vilanova de la Barca⁴²⁵.

També en aquest mes d'agost, dos Decrets del Govern central republicà de data 5 suposen la militarització de l'Administració de Justícia i que les indústries de guerra catalanes passin a dependre d'aquell⁴²⁶.

⁴²⁵ Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., pp. 35, 91, 115-118, 121-122 i 130.

Començà la caiguda imparable de Catalunya, el final del nou règim jurídic-polític-econòmic i social català nascut com a conseqüència de la rebel·lió contra el règim democràtic constitucional republicà.

En aquest context, apareixen publicats a la revista “Timón” (revista dirigida per Diego Abad de Santillán) dels mesos d’agost i setembre, uns articles signats per Horacio Martínez Prieto (també és conegut com Horacio Prieto, sense el seu primer cognom), on s’exposen públicament unes idees que ja havia manifestat un any abans en una reunió de militants:

“Colaboración gubernamental con los sectores antifascistas durante la guerra, preparando la conquista del poder político por los medios que cada ocasión aconseje, interviniendo parlamentariamente por concurrencia propia y directa a las contiendas electorales.- Antes tuvimos que combatir al capitalismo y al Estado y fuimos implacablemente apolíticos; ahora nos apremia el deber de guiar y de moralizar el Estado, por lo cual hemos de ser también implacablemente políticos. La FAI se ha de españolizar, dejando de ser ibérica, pues no viviendo España y Portugal las mismas circunstancias, no sería decoroso que aplicara un programa colaboracionista en España y otro de acción directa en Portugal. Cada país vive sus propias inquietudes y el movimiento libertario sabrá atemperar sus actos a los mandatos de aquéllas (...) Se ha dado un caso verdaderamente insólito respecto a la CNT y a la FAI, y es que, a partir de cierta época muy reciente, la fuerza heterogénea, la asociación de masas, remolcó a la pretendida élite, a la asociación específica. La CNT se hizo un cuerpo de doctrina casi moderno, casi lógico, desarrollándose a tenor un poco lento de la sociedad; la FAI retiene toda la pesadez y toda la incongruencia integralista del anarquismo anacrónico...Hoy más que nunca, la FAI es un fantasma, un grito de guerra, un distintivo del infantilismo revolucionario.

Estudio polémico.- Premisas para el presente estudio: (Hay que) 1º Concebir el comunismo libertario como la última etapa en la evolución del Estado y punto de partida real del anarquismo filosófico, procurando, en la época de transición, emprender ensayos experimentales, sin ambición de generalizarlos ni de llevarlos a sistema, modulando las tácticas y procedimientos de todo género sobre un oportunismo racional que abrevie y facilite el camino a la meta final.

2º Admitir la coexistencia y compatibilidad temporal de las formas de producción y comercio denominadas nacionalización, colectivización y propiedad individual restringida, combatiendo por una distribución justa de los altos cargos en la gerencia del Estado, entre éste y los productores, formulando

⁴²⁶ VV. AA., *Catalunya i la guerra civil...*, pp. 107 i 113 (Pelai Pagès).

un reparto equitativo de dividendos y fijando una tributación adecuada sobre las empresas colectivas y particulares.

3° Propugnar un federalismo político, jurídico y administrativo, delimitado por las posibilidades militares, económicas, preventivas y diplomáticas del Estado central, que tomaría expresión a base de una realización jurídica de la democracia social, con la apertura de un nuevo periodo constituyente.

4° Colaboración gubernamental con los sectores antifascistas durante la guerra, preparando la conquista del poder político por los medios que cada ocasión aconseje, interviniendo parlamentariamente por concurrencia propia y directa a las contiendas electorales.

5° Reconocer eventualmente necesarios el ejército regular, el aparato de orden público, el jurídico y el administrativo estatales, órganos del poder que habrán de sufrir una modificación profunda, tendente a la democratización más completa (...) Para conservar y desarrollar su personalidad, el Movimiento soslaya el apoliticismo y la totalitarización. El anarquismo señero desagregado de la FAI, podrá seguir puritanizando y éso será un acontecimiento magnífico; pero el Movimiento Libertario necesita una fuerza homogénea, un partido que asuma la representación política de aquél, que haya unificado a la mayoría de los militantes y que sea una colectividad de la que por su depuración espiritual pueda enorgullecerse la CNT al ser orientada, y el pueblo español al percatarse de que se neutralizan los totalitarismos y las tareas pequeñoburguesas con un organismo que es el instrumento perficiente de la revolución social, garantía única de libertad y democracia (...) La organización sindical no puede tener otra línea que la del intervencionismo directo y, si se quiere, auxiliar, por ser una corporación de clase con intereses y aspiraciones muy unilaterales. Hacer de la CNT un cuerpo político-sindical significa tanto como iniciar, inconscientemente, su decadencia, si se hace de la política una distintiva constante (...) Si la CNT ostenta la representación política del Movimiento Libertario, la FAI está de más; y si el Movimiento quiere distinguir entre lo político y la razón de clases, la FAI es la que ha de llevar la dirección política.

Si al terminar la guerra, con nuestra victoria descontada, se consulta al país electoralmente, ¿qué haremos los libertarios? Intervenir, sin duda alguna. En ésa hipótesis certera, ¿con qué lógica y con qué visos de éxito podrá la CNT presentar candidatura? En ella hay numerosos afiliados que pertenecen a partidos burgueses y muchos otros que, por su mentalidad burguesa, votarían a quienes mejor previnieran sus anhelos, como también otros hay que están en partidos proletarios. La masa neutra de la CNT nadie sabe a quién daría sus votos, ya que no hay ninguna disciplina orgánica que obligue a los afiliados.

Además, la incongruencia resultaría sarcástica, archisabido que está que para competir electoralmente hay que hacer un alarde preparatorio, movido por un mecanismo especializado que una Sindical jamás podrá poseer. Es bastante irónico el hecho de que la gestión política de una Sindical dé a sus afiliados, que lo son de otros partidos, un doble beneficio, por estar dos veces representados.

Estos toleran la política gubernamental de la CNT por la sindicación forzosa que hoy reina. Mañana, cuando la normalidad se restablezca, no lo permitirían.

El anarquismo no es un ideal de clase, ni la misma FAI es una organización de clase. Por encima de la lucha de clases están lo humano, la nueva moral social y la contribución de esa obra progresiva genérica que no es privilegio de ninguna clase ni secta política. Los intereses del pueblo son múltiples y de complicada satisfacción, y todos se atienden bajo el determinante común de la acción política.

Con la creación de un partido socialista libertario, reforzaríamos al autonomía sindical, facilitaríamos la unificación del proletariado en una sola central y descargaríamos a la CNT de un peso enorme, sobre la marcha, centrando en ella todos los aspectos de tipo sindical y económico, la tarea de prestigiar técnica y administrativamente a las colectividades y participar en los organismos económicos del Estado.

Pero en el Gobierno y en el Parlamento, ahora y siempre, ha de estar la específica (FAI), estudiando los problemas, revolorizándose por su actividad y sensatez, apeteciendo ser la vanguardia social del pueblo por la iniciativa, por el trabajo y por una sana moral que justiprecie las necesidades humanas, las atienda y premie los más meritorios actos del hombre hacia la emancipación total.

Pasó la hora de los aguiluchos y de las tribus. Es la hora de los creadores de riquezas y de los preceptores de un porvenir culto y progresivo. Los más inteligentes y mejor organizados triunfarán. Que no sean éstos los burgueses o los dictadores es a lo que nos obliga nuestra historia⁴²⁷.

Si ja abans molts dels Consellers dels Consells Municipals o Ajuntaments dels què ens ocupem havien de deixar el seu càrrec per anar obligats a complir amb els seus deures militars, a partir d'ara els canvis es produiràn molt més sovint. I si a l'agost es calculava una xifra a prop dels 250.000 refugiats de guerra existents a Catalunya, el moviment continu de persones fugint de la línia de foc serà ja imparable, amb els problemes de tot tipus que això comportava.

El 29 de setembre es va firmar el pacte de Munich sobre Txecoslovàquia entre Hitler, Mussolini, Chamberlain i Dadalier i, conseqüentment, a primers d'octubre es produeix l'entrada dels alemanys als Sudets. Mentre, ací, a Espanya, el diumenge 23 del mateix mes, Negrín feia una visita al front de

⁴²⁷ José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 255-257; César M. LORENZO, op. cit., pp. 238-240. Hoario Prieto va escriure els llibres "El anarquismo español en la lucha política" (París, 1946), "Marxismo y socialismo libertario" (Ediciones Madrid, 1947), "Anarquismo relativo. Crítica de los hechos y sugerencias revisionistas" (México, 1948) i "Posibilismo libertario" (1966).

l'Ebre i uns quants dies després, el 2 de novembre, començava la setena ofensiva franquista d'aquesta batalla decisiva ⁴²⁸.

Un informe de la Secretaría Militar del Comitè Peninsular de la FAI, de data 30 de setembre de 1938, especifica com el Partit Comunista controla en la quasi seva totalitat el comandament de tot l'Exèrcit Popular, inclouent el Servei d'Informació Militar (SIM), el Comissariat de Guerra, el Batallons de la rereguarda, els Batallons de Transports i els Centres de Reclutament, Instrucció i Movilització (CRIM) ⁴²⁹.

I si havia algun tipus d'impediment per acabar de controlar-lo tot, (la qual cosa era idenfiticativa i pròpia del règim soviètic, que era qui estava darrera el PCE/PSUC), doncs havia instruccions d'eliminació física, directament, sense més problemes, si era necessari ⁴³⁰.

No és d'estranyar, doncs, ja se sap el que diuen les dites tradicionals populars, con la que diu “qui mana, mana”, o aquella altra que diu “qui paga, mana”, la qual cosa ací es traduïa en “qui ens ajuda contra els feixistes, mana”. El règim depenia de l'URSS, aquesta era la realitat, i des de feia molt de temps, gràcies a les democràcies parlamentàries burgeses “occidentals” i la seva política de “no intervenció”, però és que ja al començament de la guerra es van adonar del perill del contagi revolucionari que suposava l'Espanya antifeixista.

Tots els fets, al llarg de la guerra i amb posterioritat a la mateixa, de la relació de França, per exemple, amb els republicans, demostren, de llarg, “l'ajuda” i “la simpatia” per aquests.

Aquests fets poden servir a alguns dels lectors com matèria per al debat, típic en algunes tertúlies històriques i polítiques, de si pot o no fer-se una revolució en un sol país, aïllada de la resta del món, i quines són les possibles conseqüències d'aquest aïllament sobre la marxa o l'evolució d'aquesta revolució. Sembla que ja abans era molt difícil la supervivència d'un règim

⁴²⁸ Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., pp. 203, 214 i 226.

⁴²⁹ Jose PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 169-193.

⁴³⁰ Ídem, op. cit., tom 3, pp. 195-216.

polític territorial sense els mitjans necessaris en una situació d'aïllament...i ara o en el futur?

L'aconteixement orgànic llibertari més important d'aquesta etapa - que coincideix amb la del final de la guerra a Catalunya, encara que els protagonistes encara no ho sabien - és la celebració d'un Ple Nacional de Confederacions (o Federacions, segons alguns) Regionals del conjunt del MLE, celebrat a Barcelona del 16 al 30 d'octubre. Els punts més importants de l'ordre del dia eren el primer (exàmen de la gestió i la línia seguida pel Moviment Llibertari des del 19 de julio de 1936), el segon (actuació circumstancial en política i posició futura de gestió, en els ordres interior, polític, federalista, internacional, amb la resta de sectors, militar i econòmic) i el tercer (forma de coordinar les tres organitzacions, amb vistes a la trajectòria futura escollida). Van assistir-hi les Confederacions Regionals de la CNT, FAI i FIJL de Catalunya, l'Aragó, Centre, Llevant i Andalusia; les de la CNT i FAI d'Astúries i el Nord (encara que estava ocupat el seu territori i, per la qual cosa, la seva voluntat únicament va tenir caràcter deliberatiu, però no decissori); la CNT i FIJL d'Extremadura; el Comitè Nacional de la CNT; el Comitè Peninsular de la FAI i el Comitè Peninsular de la FIJL.

Amb caràcter merament informatiu, també van assistir-hi “Mujeres Libres” (organització femenina llibertària nascuda amb anterioritat al començament de la guerra, que únicament va participar respecte al sisè punt de l'ordre del dia, el tema dels “organismes auxiliars del Moviment llibertari”), una delegació de la CGT portuguesa i la militant anarquista - de fama internacional - Emma Goldman.

Les intervencions més importants van ésser, d'una banda, les d'en Mariano Rodríguez Vázquez “Marianet”, Entrialgo i Cardona Rosell, pel Comitè Nacional de la CNT, Horacio Prieto (per la Confederació Regional del Nord), Ramón Álvarez “Ramoncín” (Asturies-FAI) i la del representant de tot el Moviment del Centre. Aquests, amb el suport de les Confederació de Llevant i

Múrcia, es van enfrontar al Comitè Peninsular de la FAI i a les representacions catalanes de les tres organitzacions, que també tenien el suport de la FAI de Llevant i Andalusia. Oradors importants d'aquest sector van ésser Isgleas (del Comitè Regional català CNT), Germinal de Sousa i Pedro Herrera (del Comitè Peninsular de la FAI) i Federica Montseny.

Es va acordar - entre d'altres acords - la creació d'un Comitè d'Enllaç del Moviment Llibertari, tant a nivell de tot Espanya com a nivell de cada Confederació territorial (es tractaria d'un organisme encarregat de la coordinació i l'assessorament polític, amb competència per designar els càrrecs polítics proposats pels respectius Comitès nacionals i regionals de tot el conjunt del MLE) i que no intervindria la FAI en el poder polític - al menys de moment - i sí ho continuaria fent la CNT:

“Declara que nuestra intervención directa en los organismos directivos de la vida política, económica y militar de nuestro país ha sido motivada por nuestro alto sentido de responsabilidad y la necesidad de nuestra cooperación en la lucha contra el fascismo, desde el ángulo más eficiente, principio necesario para facilitar la victoria. 2º. Las luchas y reacciones habidas ante las necesidades y exigencias de la lucha, para operar sobre las realidades vivas, no han significada una rectificación de tácticas sino una ampliación circunstancial e inteligente de métodos de acción, que hay que considerar que respondieron a una situación de anormalidad en la vida de los pueblos: guerra civil y de independencia contra el fascismo interior y exterior (...)4º. En la trayectoria seguida desde el 19 de julio de 1936 hasta la fecha, el Movimiento Libertario observa, a través de estos dos años, diferencias de interpretación en su seno, que las considera hijas de la preocupación de superar las condiciones de lucha del pueblo español, de cara a aplastar al fascismo, aunque estas diferencias, al celebrarse este Pleno, quedan superadas al adoptar unánimemente sus acuerdos (...) Y considera que podrá seguir interviniendo en política circunstancialmente, en tanto que sus Plenos nacionales de conjunto de las tres ramas (CNT-FAI-FIIL), al apreciar las características de cada momento, lo consideren necesario y conveniente, a los fines de la mejor defensa de los intereses populares, para la mejor consecución de los objetivos propios y del objetivo final del Movimiento Libertario, sin cerrar con una meta predeterminada el ciclo propio de la Revolución española, abierto a todas las posibilidades transformadoras.

En tanto no se produzcan nuevas etapas de evolución política que obliguen al Movimiento Libertario a apreciarlas como tales a través de sus Plenos regulares, consideramos que la CNT es la que debe representar gubernamentalmente al

Movimiento Libertario.

La CNT, al intervenir en el Gobierno, representa al Movimiento Libertario en su conjunto, sin perjuicio de que las otras ramas puedan intervenir igualmente, si ésto resulta necesario a los fines de que el Movimiento Libertario tenga en política la representación proporcional que por su importancia le corresponde con respecto a los sectores marxistas y republicanos (...) Los compañeros se atenderán a las orientaciones dimanantes de su Comité local, comarcal, regional o nacional en el desempeño del cargo orgánico, político o militar para el que hayan sido designados.

Orden político.- Somos partidarios de la democratización del poder. Nos oponemos a todo monopolio exclusivista de tendencia y a todo intento dictatorial. Propugnamos la disolución del parlamento y la constitución del un Consejo Popular con poder legislativo y facultad de fiscalización de la obra del Gobierno(...) Reconocemos el principio de respeto al derecho federativo y autónomo de los pueblos hispánicos (...) La dirección de la política en las regiones autónomas dependerá de aquellos órganos responsables que el Movimiento de esas regiones tenga o pueda crear (...) Propugnará la integridad e independencia de España (...) Oponerse a toda guerra de agresión (...) Impedir que España hipoteque su riqueza territorial (...) Toda política internacional será encaminada hacia la paz por la cultura y la civilización (...)

Orden militar. Considerando circunstancialmente necesario el ejército, el Movimiento Libertario entiende que ha de haber una seria e inteligente política militar, basada en: a) El Ejército popular se debe esencialmente al pueblo y ha de ser salvaguardia de sus libertades e independencia b) El Ejército popular no será exclusivo de ningún partido: es del pueblo (...) Combatiremos todo predominio partidista en el ejército y las desigualdades e injusticias en el trato (...) Propiciamos una política de guerra independiente de todo partidismo y reclamamos la incorporación al ejército de los militares postergados injustamente, con daño para los intereses de la guerra.

Propugnamos por la proporcionalidad de las fuerzas de orden público y de retaguardia ante los sectores antifascistas (...) Reafirmamos todos y cada uno de los acuerdos del Pleno Económico Ampliado y expresamos la voluntad de llevarlos a su total realización (...) Ratificar el pacto CNT-UGT, no tolerando campañas contra él...”⁴³¹.

La retirada de tot l'Exèrcit de l'Ebre es va completar el 16 de novembre. D'acord amb les comptes del general Sarabia, havien hagut setanta mil baixes, absolutament necessàries per a la defensa de Catalunya. Però el Grupo de

⁴³¹ César M. LORENZO, op. cit., pp. 240-241; José PEIRATS, op. cit., tom 3, pp. 241-253.

Ejércitos de la Región Central (GERC) no té cap intenció d'ajudar a aquesta part del territori republicà, la qual cosa, en opinió de GALÍ, “és una vergonya. En el Centre hi són les quatre quintes parts de l'Exèrcit de la República, que poden concentrar-se al lloc on es vulgui” i, recollint el testimoni declarat a l'efecte per Tagüeña, la passivitat de Miaja no era deguda sinó a “la falta de desig de combatre, d'acord amb la passivitat que la nostra zona Centre-Sud havia observat durant tota la Batalla de l'Ebre. Res justificava aquesta inactivitat, ja que en aquests fronts les nostres unitats tenien un gran percentatge de veterans i estaven manades per bons caps i oficials, que haguessin estat disposats a tots els sacrificis si així s'els hagués exigut. Eren la solera del nostre exèrcit”.

Per si això era poca cosa, l'exèrcit que havia de lluitar a Catalunya estava totalment desmoralitzat, sotmés a un règim disciplinari molt dur - en ocasions, cruel i sanguinari - i deficientment abastat, tant de material per a la lluita com per cobrir les necessitats bàsiques més elementals ⁴³².

El diumenge 23 de desembre començaria l'ofensiva general, l'anomenada “Batalla de Catalunya”. Les tropes retrocedien sense combatre i en desordre.

El dissabte 12 de novembre ja havia hagut un fort bombardeig de Barcelona, però el del dijous dia 29 de desembre és “espectacular”.

Allò que urgeix a la població civil és aconseguir aliments. Una prioritat difícil, doncs ja feia mesos que a tot arreu mancaven, es necessitava la targeta o carnet de racionament i estava molt controlada i vigilada la venda dels mateixos.

El 12 de gener de 1939 torna a haver un bombardeig de la capital i des de el dia 4 han sigut movilitzats els homes pertanyents a les lleves de 1922 i 1942, afegint-ne des del dia 12 a tots els de les lleves de 1915 a 1921 e, inclusiu, a la lleva de 1942 (és a dir, s'incorpora forçosament a la guerra a tots aquells que poden ser útils d'alguna manera, compressos entre els 17 i els 44 anys d'edat, encara que falti l'equipament militar bàsic per a un gran número d'ells). Com

⁴³² Ídem, pp. 107, 116, 144, 164 i 361; Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 434-435.

sempre ha passat, tots els règims polítics atacats i a punt d'ésser enderrocats, que volen sobreviure, encara que sembli impossible, utilitzen els seus propis ciutadans com última esperança, obligant-los a ésser “carn de canó”, sacrificant-los en honor als seus “ideals”⁴³³.

Difícilment els ciutadans “de base” (és a dir, “els manats”) faràn massa esforços en favor dels seus dirigents si ja han començat a no creure “sense dubtes” en tot alló que aquells els hi diuen...

Un exemple de la moral de derrota i de l'instint de supervivència que existia a la reraguarda catalana, és el recollit per Ronald FRASER, referint-se a en Tomàs Roig Llop. Transcrivim el seu text tal qual ha sigut editat en castellà, per la seva forta expressivitat:

” Entre los que en la retaguardia fueron llamados a filas en esta última etapa se hallaba Tomàs Roig Llop, el miembro de la Lliga Catalana que se había quedado en Barcelona. Tenía 36 años. Al presentarse en el grupo escolar Francesc Macià, se encontró con que en el tercer piso estaban reunidos 400 hombres, todos ellos cabezas de familia como él. Esperaron y esperaron, preguntándose qué iba a ser de ellos.

Al cabo de tres horas de esperar, uno de los hombres se dirigió a los demás: “¿Queréis marcharos de aquí?”. “Desde luego”, contestamos todos a coro. “Pues bien, formad en columna de a cuatro. Yo haré de jefe y vosotros marcaréis el paso, gritando “uno-dos”, “uno-dos” mientras marcháis...”.

Formamos y salimos del edificio, encabezados por aquel hombre, que iba dándonos órdenes y gritando como nos había indicado. Pasamos junto al centinela sin dejar de gritar “uno-dos”, “uno-dos”, y así seguimos hasta doblar la esquina. Entonces nuestro jefe, que era un genio, un humorista, gritó “¡uno-dos!” y todos rompimos filas y echamos a correr. El ejército nunca nos volvió a ver el pelo...”⁴³⁴.

En el període comprès entre l'agost de 1938 i el final de la guerra a Catalunya, el gener de 1939, els Ajuntaments objecte del nostre estudi es troben gairebé paralitzats o amb molt poca activitat, la gestió pública dels pocs recursos disponibles es fa cada cop més complicada i creditora d'antipaties pels sectors de

⁴³³ Raimon GALÍ HERRERA, op. cit., pp. 239, 295, 302, 332 i 334.

⁴³⁴ Ronald FRASER, *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros. Historia oral de la guerra civil española, II*, Barcelona, Crítica, 1979, p. 257.

la població que més privacions passen – els aliments són molt escassos – i per aquells que han d'anar privant-se del poc que tenen. És una activitat que podem qualificar com de “gestió de la misèria”.

Per si no fos poc, no cal oblidar que alguns veïns estan esperant des de fa temps els seu “alliberament” per les tropes franquistes, que hi ha d'altres que intenten escapar d'haver d'anar a una guerra de la què no volen saber res (i que aconseguixen, moltes vegades, a causa de la seva deserció, que hi hagi represàlies de tota mena contra els seus familiars més directes i volguts) i que una part important de la resta de la població tant sols desitja que la guerra s'acabi el més aviat possible.

Hi ha estudis seriosos recents sobre la reacció d'una gran part dels catalans davant l'ocupació militar i el final de la guerra, amb resultats diferents als que moltes vegades ens han volgut fer creure, allunyats dels tòpics, apropant-se a la realitat quotidiana. Així, Jaume FABRE, en la seva investigació sobre la ciutat de Barcelona a l'any 1939, ens diu:

“No és difícil constatar...que, malgrat la repressió ferotge, la vida va seguir amb una certa normalitat per a una part important del milió de persones que residien a la ciutat (...) La contrarevolució va trobar a Catalunya una base molt més àmplia del que sovint es reconeix. Una societat no s'adapta d'un dia a l'altre a canvis tan brutals com els que van ocórrer el 1939 a Catalunya a menys que hi hagi unes condicions objectives que els deixin prosperar, arrelar i mantenir-se, evolucionant, durant unes quantes dècades. La repressió no ho explica tot (...) La por va ocupar tots els espais de la vida ciutadana i va convertir l'adaptació en una necessitat vital (...) Però, en qualsevol cas, la conservació del lloc de treball es va convertir en un element de conformitat tant o més important que la repressió política (...) Se sortia d'una guerra civil terrible. Les ganes d'oblidar les penalitats passades durant la guerra i l'esperança i l'esperança en una millora general de les condicions de vida pesaven sens dubte en l'ànim dels barcelonins que es van quedar a la ciutat. Entre ells, l'alegria pel final de la guerra va ser general. I també l'alegria perquè creien que suposava la fi de l'escassetat de menjar (...) Fins i tot els menys entusiastes van fer un esforç d'adaptació, com ja l'havien fet molt probablement el 1936. Aquests eren els que, sense haver-se implicat amb el poder republicà i sense intenció de fer-ho amb el franquista, l'única cosa que volien era sobreviure: mantenir el negoci, conservar la feina, evitar represàlies, intentar fer una vida el més normal possible

en un context tremendament anormal (...) En resum, l'acceptació inicial del franquisme per sectors de la població catalana va arribar molt avall en l'escala social ⁴³⁵.

En quant al moviment llibertari i d'acord amb el què es va aprovar en el Ple Nacional de Confederacions Regionals del Moviment Llibertari, realitzat a Barcelona del 16 al 30 d'octubre de 1938 i on la Federació Nacional de Dones Lliures va sol·licitar el seu reconeixement com una branca autònoma del mateix, la CNT anava participant en política representant a tot el conjunt de l'esquerra de signe llibertari, considerant alguns sectors que en el futur aquesta funció l'hauria de portar a terme un partit específic llibertari, s'anomenés FAI, Partit Socialista Llibertari, Partit Obrer del Treball, Partit Llibertari Federal Ibèric o de qualsevol altra manera ⁴³⁶.

En el grup dels municipis amb habitants que no arriben als 1.000 habitants, la CNT no està ja present en cinc dels set Consistoris existents: Matadepera, Polinyà, Rellinars, Ullastrell i Vacarisses.

Respecte als dos restants, de Gallifa no hi ha cap informació sobre aquest període i és a Viladecavalls on hi ha novetats que afecten la Confederació: a conseqüència de les continuades mobilitzacions per incorporar soldats a l'Exèrcit Popular, es demana a totes les organitzacions presents a la localitat que enviïn els seus representants al ple del dimecres 17 d'agost, amb la finalitat de reorganitzar l'Ajuntament. Acudeixen un total de 8 (3 de UGT, 1 d'ERC, 1 d'UR i 3 de CNT, els mateixos que ja estaven: Miquel Casanova Picó, l'Alcalde;

⁴³⁵ Jaume FABRE, "Els que es van quedar. Barcelona, 1939", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. Filial de l'Institut d'Estudis Catalans*, 14, any 2003, pp. 201-202 i 215-217, article referit a la seva tesi doctoral *Els que es van quedar: La contrarevolució de 1939 a Barcelona*, defensada el 28 d'octubre de 2002 a la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

⁴³⁶ José PEIRATS, op. cit., pp. 241-253; César M. LORENZO, op. cit., pp. 271-276. Hem de recordar que el català Joan Garcia Oliver, un home clau en l'història catalana dels anys vint i trenta, intentaria, al seu exili mexicà, portar endavant el seu projecte de Partit Obrer del Treball, mentre que Horacio (Martinez) Prieto, que havia sigut Secretari General de la CNT durant la guerra i també Ministre d'Obres Públiques als Governos republicans a l'exili de José Giral Pereira (des de l'agost de 1945 fins al gener de 1947) faria el mateix, tornant a proposar, ara pública i obertament, la creació del Partit Socialista Llibertari.

Manel Font Marquès, el Conseller d'Abastaments; Manel Brunet Prat, Conseller de Foment i Economia).

S'escolirà com nou Alcalde al cenetista Manel Brunet, paleta d'ofici, i, per unanimitat, s'acordarà que hi hagin tres Comissions, compostes per un president i dues vocals cadascuna d'elles: dues presidides per UGT i una per la CNT (Governació i Abastaments, presidida per Manel Font). Ja no hi haurà més canvis a l'interior del Consell Municipal. L'últim ple que celebrarà serà el del diumenge 10 de desembre, i, com molts dels altres anteriorment celebrats, únicament s'en parlarà de temes financers, de com aconseguir diners.

La falta de serietat del comandament superior dels Mossos d'Esquadra a l'hora d'enviar i instal·lar definitivament un post de sis mossos a la localitat, com ja s'havia ofert al Consistori, o la distribució de papates a tots els que figuraven a una llista prèvia, al preu de 0,85 cèntims quilo, i la prohibició de vendre vi a gent forastera, "imposant-se una penyora al venedor de dues pessetes per cada litre ocupat (doncs) aquest acord no té altra finalitat que treure l'invasió de personal de la veïna ciutat de Terrassa, que acudeix a aquesta localitat per proveir-se de vi", van ésser alguns dels altres tipus d'acords adoptats (plens dels dies 8, 22, 29 d'octubre).

Sobre els Ajuntaments de municipis d'entre els 1.000 i els 5.000 habitants, hi ha situacions molt diferenciades entre alguns d'ells: a Barberà del Vallès, el dimecres 18 d'octubre, el funcionari de la Generalitat Carles Duran, presideix un ple en què dóna possessió com nous consellers als representants que han enviat el PSUC (3), UR (1) i CNT (José Sánchez Martínez, Andreu Cuello Cebrián – ambdós van estar en l'etapa anterior – i Francisco Pérez López).

L'única organització que no vol col·laborar és ERC.

Després de realitzar una votació secreta per a l'elecció del nou Alcalde, surt triat Josep Grifol Corominas (UR), qui prendrà possessió del seu càrrec en el ple del dia 26, de mans del Comissari Municipal Antoni Grau Quiles. Hi haurà cinc Conselleries, del que UR s'ocuparà d'una, el PSUC de dos i la CNT d'altres

dos: Obres Públiques (Andreu Cuello) i Assistència Social i Abastaments (José Sánchez) ⁴³⁷.

El 26 de novembre, un mes més tard, ERC s'incorpora a l'Ajuntament i l'UR ocupa el lloc vacant d'ACR, amb la qual cosa el Consistori està ara al complet, amb els 11 consellers municipals que li corresponen legalment (3 d'ERC, 2d'UR, 3 del PSUC i 3 de la CNT).

No obstant això, poc dura aquesta situació, ja que aquest suspès en les seves funcions l'Alcalde en virtut d'una Ordre del Conseller de Governació i Assistència Social de data 30 del mateix mes – publicada en el DOGC del 5 de desembre – i es fa càrrec de la Presidència del Consistori l'Alcalde segon – Josep Solís Obís (PSUC) – en el ple del dia 6 de desembre. A partir de llavors, ERC assumirà les Conselleries de Governació i Cultura, el PSUC la d'Assistència Social i la CNT les d'Abastaments (José Sánchez) i Obres Públiques (Andreu Cuello).

Entre els acords d'aquest període que han tingut el suport dels confederals, destaquem els següents: en el ple del dia 28 d'octubre, l'acord “de citar als hortelans d'aquest terme municipal per a que compareguin (...) per tal d'estudiar conjutament la manera pràctica i eficaç de subministrar als veïns totes les verdures que es produeixin en llurs respectius horts, mitjançant la venda diària de les mateixes en el Mercadal existent en el Districte Segon i privar-los d'emportar els susdits productes a la població de Sabadell mentre no estigui suficientment abastat el veïnat de Barberà”, a més, “s'acorda també que el dimecres proper es torni a vendre vi en les bodegues públiques, amb tarja de

⁴³⁷ Les movilitzacions d'homes per a l'Exèrcit Popular no s'acabaven mai: el DOGC del 16 de setembre de 1938, reproduïa els Decrets del Ministeri de Defensa Nacional del dia 12, pels quals s'ordenava la mobilització de tots els individus compresos en les lleves corresponents als anys 1924 i 1923 (és a dir, de 35 i 36 anys d'edat), així com els compresos en les lleves de 1921, 1920 i 1919, que tinguessin professions i oficis relatius a la construcció i la terra, per a la construcció de fortificacions (és a dir, de 38, 39 i 40 anys d'edat (*Comunicat de Premsa. Servei d'Informació Internacional -Presidència, Generalitat de Catalunya -*, núm. 28 , de 30-9-38). També s'informava en aquesta publicació oficial del Govern català que “el Comissariat d'Assistència als Refugiats té actualment al seu càrrec a uns 250.000 refugiats de guerra”).

racionament familiar i a raó de mig litre diari per persona i al preu d'una pesseta cinquanta cèntims el litre, i que s'utilitzi el tiquet de la llet que hi ha en l'esmentada tarja"; en el ple del dia 1 de novembre, s'assabenta als Consellers que el mateix dia ha hagut una reunió a Sabadell "convocada pel Delegat de Proveïments de la comarca del Vallès Occidental, i amb assistència de tots els Consellers municipals de Proveïments i Presidents de Sindicats Agrícoles de les poblacions que integren l'esmentada comarca" i s'acorda "indicar als productors de llet d'aquest terme municipal la conveniència de què sigui portada diàriament a llocs a propòsit de la població, per tal de què pugui ésser repartida als consumidors (...) a dit efecte, seràn citats tots a una reunió que es celebrarà el dissabte a les 11 del matí"; en el ple del dia 8, la imposició de sancions per infraccions de les normes de venda dels aliments, la informació als consellers de què va minvant la quantitat de llet que produeixen les vaques del terme municipal "per quin motiu es veu obligat a restringir el nombre de litres que per mitjà de tarjes de racionament es concedeix als veïns malalts i a nens i a persones d'edat avançada"; en el ple del dia 15 de novembre, s'acorda "comunicar a la Delegació Comarcal del Vallès Occidental, als efectes del racionament general de la població, que aquest municipi no és agrícola, com molts organismes oficials creuen, sinó que és, en gran majoria de llurs habitants, industrial" (acord aquest que, curiosament, va tornar a fer el primer Ajuntament de l'etapa franquista, davant les autoritats competents del moment, doncs, clar, va continuar el racionament); en el ple del dia 22 de novembre, s'accepta "l'idea de la creació en aquest municipi de menjadors infantils, patrocinada pels mestres de les escoles, tant del Districte Primer com del Districte Segon, i es pren l'acord de nomenar una comissió especial per portar a efecte semblant beneficiosa idea", integrada pel conseller Juan Gallego i "representants dels partits i sindicals que constitueixen el Front Popular de la població"; en el ple del 22 de novembre, s'acorda els preus de la llenya que s'està tallant en el bosc del Castell de Barberà i que podrà ésser adquirida en uns dipòsits "que s'establiran en els dos Districtes

(...) en la quantitat màxima, de moment, de mitja tona per casa”; i, finalment, en el ple del dia 6 de desembre s’acorda “formular una petició oficial d’aquest Ajuntament dirigida al Conseller d’Economia de la Generalitat de Catalunya, demanant l’inmediata instal·lació de menjadors infantils en aquest municipi, contribuïnt dita Conselleria solament amb el subministre de queviures, doncs en el que respecta a despeses de local i instal·lació i llur funcionament, anirà a tot a càrrec de la Corporació municipal i entitats de la localitat que vulguin aportar el seu concurs personal i pecuniari a tan benèfica i important obra social”, però, en el plens dels dies 10, 17 i 24 de gener l’Ajuntament va estar pendent d’una inspecció dels locals per la Generalitat que no va arribar mai, i els menjadors infantils, tampoc.

Els empleats municipals en servei actiu de l’Ajuntament, a data 29 de novembre, eren els següents: el Secretari Municipal (que cobrava 600 ptes mensuals), dos auxiliars de Secretaria (600 ptes mensuals), un Alguatzir del Districte Primer (400 ptes mensuals), dos vigilants nocturns (800 ptes mensuals), un encarregat dels transports municipals (380 ptes.), i s’especifica, en el ple d’aquest dia, que “tots els anteriors càrrecs són desenvolupats pels funcionaris que els ténen amb caràcter d’interinitat, excepte l’Alguatzir del Districte Primer que el té efectiu des de l’any mil noucents vint. S’acorda reglamentar les obligacions a desenvolupar per Alguatzirs i vigilants nocturns, i que les provisions de els places vacants siguin fetes d’acord amb les Bases de raglamentació que es confeccionin a l’efecte”.

No hi haurà ja més canvis en les persones dels representants, celebrant-se l’últim ple el dimecres 24 de gener i entrant tropes italianes de l’exèrcit franquista a la localitat el dia 26, dos dies després.

No tornarà a reunir-se el Consistori a Castellar del Vallès (municipi ocupat per la Divisió Legionària “Flechas Azules”, corresponent a l’Exèrcit del Nord),

un municipi que al 1939 té censats 3.775 habitants de dret⁴³⁸. Tampoc a Castellbisbal (sobre el qual hi hauria llançaments de l'artilleria enemiga el 24 de gener) ni en Santa Perpètua de Mogoda.

A Cerdanyola del Vallès, prenen possessió com a consellers municipals, en el ple del dia 18 de setembre, Manuel García Sánchez i Manuel Ginel Martínez, en substitució dels mobilitzats Artur Brufau i Antonio Angle. S'acorda la celebració d'una reunió preparatòria del pròxim ple, en la que s'abordi el problema produït pels canvis de consellers que hi ha en tots els grups que componen el Consistori i la constitució de les Comissions municipals.

Així, en el ple del 14 de novembre – en què s'admet la cessió que fa el PSUC del seu dret de representació a favor de la UGT – prenen possessió del seu càrrec els tres consellers ugetistes (un d'ells, Joan Gibert Roca, president de la UGT local i que ja havia estat abans conseller en representació del PSUC) i es procedeix a la formació de sis Comissions municipals, però sense que la Confederació tingui la presidència de cap d'elles – només té vocals – ni tampoc ERC (cinc les presidirà UGT i el restant UR).

Davant la protesta i petició del portaveu cenetista, Josep Castells, que la Confederació tingui la Segona Alcaldia, la resta dels grups s'oposarà a la dita iniciativa.

Entre l'activitat d'aquesta última etapa, mencionem els acords, adoptats en els plens dels dies 1 d'agost, 18 i 30 de setembre, pels quals l'Ajuntament paga mensualment tots els rebuts de les despeses de manteniment del Front Popular local, i, el Comitè d'Enllaç local CNT-UGT és qui proposa al Consistori - i aquest aprova la proposta, en contra del criteri de l'Alcalde - el nomenament de la persona que ha d'ocupar el càrrec d'interventor municipal a la Col·lectivitat de Forners. D'altra banda, a mitjans de setembre està encara pendent de cobrar 60.000 pessetes de la Generalitat en concepte d'ajuts als refugiats (ple del dia 18

⁴³⁸ Segons el "Certificat sobre el Cens de Castellar de 1939", éssent Secretari de l'Ajuntament Josep Valls Janer, existent a l'Arxiu Municipal.

de setembre).

En un altre tipus de temes, en els mesos d'agost i setembre, els consellers s'assabenten de què els pagesos han entregat menys patates de les que en realitat han recollit, qualsevol tipus de paquet que es vulgui fer sortir de la població és decomisat si no té l'autorització pertinent i el pa està racionat, tenint cada persona dret únicament a 700 grams a la setmana.

Davant la necessitat de diners, l'Ajuntament s'inventa un altre mitjà de recaptar-los: en el ple del dia 14 de novembre s'aprova que per cada litre de vi que s'expedeixi als vilatans amb tarja de racionament, que no als forasters, l'Ajuntament cobrarà 0,10 pessetes.

En el ple del divendres dia 8 de desembre, a proposta de la CNT, s'acorda per unanimitat "el condol per la mort del fill del conseller Pladevall (Joan Pladevall Puigsellosas, d'UR)", i, també, una altra ben diferent, davant la manca d'aigua a les escoles Zugasti i "nacionals" del carrer Prat de la Riba, "dirigir-se a Aigües de Barcelona, E. O., per tal de que subministri a compte d'aquest Ajuntament la quantitat de 500 litres d'aigua a cadascuna de les escoles esmentades". També, la instal·lació de menjadors infantils.

La situació es mantindrà fins al final – el 26 de gener de 1939 – i en el ple celebrat el dijous 4 de gener, Josep Solé Valentí (ERC) seguirà al capdavant de l'Alcaldia. En aquest ple s'aprova una proposta del conseller cenetista Manel Ginell Martínez, d'estudiar l'adquisició d'una part del bosc perquè l'Ajuntament tingui més facilitats pel subministrament de llenya i, a més, es fa constar a l'acta "l'agraïment del Consistori a la Col·lectivitat de Camperols (CNT) per haver fet entrega d'una carretada de llenya amb destí a les escoles"⁴³⁹.

A Palau-solità i Plegamans, la incompatibilitat per a l'acompliment d'un altre càrrec públic, fa que la CNT substitueixi a Antoni Estany per Pere Solà

⁴³⁹ Quan el dia 15 de gener, l'alt comandament de l'Exèrcit republicà arriba a Matadepera, amb la finalitat d'organitzar la defensa de la capital, s'assabenta de que aquell mateix dia ha sigut ocupada Tarragona (Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 449-460). A Cerdanyola del Vallès entraria una Columna de Requetés del Cos de Navarra el divendres dia 26 de gener (Miquel SANCHEZ GONZALEZ, *La Segona República...*, p. 144).

Sallent el dia 25 de setembre.

Un mes després, el 23 d'octubre, Aleix Casañas ha de dimitir per incorporar-se a l'exèrcit, sense que tingui ja cap substitut.

Un dels acords més interessants d'aquest últim període és el que es va aprovar, a proposta de la CNT, en el ple del dia 14 d'agost: “donar a la publicitat, mitjançant la fixació de Bans en els punts de costum, la llista dels soldats desertors davant l'enemic, corresponents a les lleves movilitzades d'aquest poble, comunicant al veïnat per a què col·labori amb el seu civisme denunciant a aquesta Corporació qualsevol emboscada, per tal d'ajudar al Govern de la República en la tasca de sanejament de la rereguarda”.

L'últim ple celebrat és el del dia 22 de gener, sota la presidència de Florenci Nualart Permanyer (ERC)⁴⁴⁰.

A Ripollet només es produeix una novetat: en el ple del 12 d'octubre es comunica que ha de deixar el Consistori Marcel Crespo, sent substituït per Jordi Gabarra Gorchs. L'últim ple se celebrarà el divendres dia 1 de desembre, sota la presidència d'Antoni Jorba Altolaguirre (ERC). Entre els acords d'aquests mesos, podem fer menció a la vacunació gratuïta a tota la població, amb caràcter obligatori per a tots els infants i els refugiats de guerra (24 d'agost); la presentació al poble del Delegat de la Propietat Urbana designat per la Generalitat, la utilització dels locals de les escoles per al funcionament dels nous menjadors infantils (7 de setembre); les sancions per incompliments en matèria d'abastaments i comerç d'aliments a productors i venedors (15 de setembre); el pagament per l'Ajuntaments de les despeses de funcionament del Front Popular Antifeixista local (30 de setembre); l'adjudicació a Jordi Gabarra de la recollida

⁴⁴⁰ El diumenge dia 22 de gener és el del començament de l'èxode del Govern republicà, amb Negrín al capdavant. El divendres havia parlat per Ràdio Associació, a les 8 de la tarda, el President Companys i des del dissabte s'escoltaven contínuament alarmes antiaèries. En la nit del 22 al 23 tindrà lloc l'última reunió del Consell Executiu de la Generalitat. El dilluns dia 23, Companys sortirà de Barcelona i Azaña de la seva residència campestre de “La Barata”, en Matadepera (Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., pp. 345, 348, 353 i 359; Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 461-465; Angeles EGIDO LEON, op. cit., p. 405).

de les escombreries amb un sou de trenta pessetes diàries; un major control de les autoritzacions per adquirir carn, gallina i ous; cobrar dos mesos de subministrament d'aigua de l'últim trimestre, a causa de les avaries i dies que ho ha hagut subministrament; la utilització com caserna dels Mossos d'Esquadra de l'edifici de la clínica de Mari Capella (dia 12 d'octubre); el canvi dels bitllets emesos per l'Ajuntament per paper moneda de l'Estat, d'acord amb un Decret del Govern republicà; un major control del racionament de pa; treure les autoritzacions per anar a buscar la llet a les cases dels vaquers (26 d'octubre); permetre els balls i les activitats d'esbarjo; destinar dues mil cinc-cents càrregues de vi del Celler Cooperatiu al consum dels veïns de la localitat, imposant un impost de deu cèntims per litre (1 de novembre); concedir l'excedència "per més d'un any i menys de deu", demanada pel Secretari de l'Ajuntament, Casimir Carbó Borrell (dia 8 de novembre); continuar pagant, com sempre s'havia fet fins ara, a diferents col·lectivitats per subministraments o serveis realitzats: la del sindicat de camperols cenetista, la de rajolers, la de pintors, la de paletes i manobres, la de flaquers; el concert econòmic del Cinema Coliseum, amb el pagament de quatre-cents pessetes cada mes per la Col·lectivitat d'Espectacles i la denuncia feta per un ciutadà sobre el comportament poc estimulants de membres de les Forces d'Ordre Públic (dies 16 i 23 de novembre):

"El ciutadà Valentí Serra fa us de la paraula i manifesta que els Guàrdies d'Assalt de Cerdanyola han sortit de la Plaça-Mercat amb dos quilos de carn i, per tant, protesta davant d'aquest fet i demana que no es repeteixi aquest fet".

A Sant Llorenç Savall (a la guerra, Ripoll del Vallès), Joan Parera Davi, en qualitat de President de la Junta del Sindicat Únic de Treballadors CNT-AIT de la localitat, comunica a l'Ajuntament que els seus dos companys al Consistori han de ser substituïts – a causa de la seva incorporació a files – per Pau Patau Osu i Lluís Sols.

Des del 14 de novembre, el dit Sindicat designarà per representar-li a

l'esmentat Pau Patau, Pere Sanahuja (que ja havia estat conseller des del 28 de maig fins al 10 d'octubre) i a Lluís Pascual Vila ⁴⁴¹.

A Sant Quirze del Vallès, l'Alcalde (Antoni López Clemente, del PSUC) va presentar la seva dimissió en el ple del dia 27 d'agost, assumint l'Alcaldia de manera accidental el representant cenetista Josep Raspall Nin, Alcalde segon. L'UR no substitueix el seu representant dimitit (Agustí Fontanet) i l'Ajuntament es queda novament amb tan sols 6 consellers: 3 de CNT i 3 del PSUC.

D'ara endavant, fins el final de la guerra, ERC i UR no enviaràn cap representant seu al Consistori, i la CNT i el PSUC hauràn de portar la gestió pública en solitari. I és que ja aquest mateix dia, en el ple, el Consistori queda absabentat “de la gestió feta pel Conseller de Proveïments prop del Sindicat Agrícola i de la contestació obtinguda (d'aquest), en (la qual) absabenta tenir una quantitat de gèneres destinats a atencions de guerra, que podrà servir per als refugiats, i, en quant a la població civil, diu no ésser de competència seva mentre no tingui sobrant el Sindicat”.

Quan es tria com nou Alcalde a Josep Raspall en el ple del 13 de setembre, queda com a Alcalde interí, per falta de majoria absoluta, per la qual cosa es convoca a una sessió pública extraordinària per procedir novament a l'elecció dels Alcaldes primer, segon i tercer, d'acord amb el que estableix l'art. 71 de la Llei Municipal.

En aquest mateix ple, es decideix que l'Alcalde interí faci una de les seves primeres activitats: “gestionar de l'Ajuntament de Sabadell un ajut pecuniari per atendre despeses dels mossos d'esquadra (els sis que hi ha destinats a la vila), tota vegada que vigilen també el terme rural de Sabadell”.

Se celebra el dimecres 20 de setembre i torna a produir-se el mateix resultat i la mateixa situació d'interinitat, ja que l'UR segueix sense enviar al seu

⁴⁴¹ AASLS, escrits originals annexos al Llibre d'Actes de 1938: escrits del President del Sindicat Únic de Treballadors CNT-AIT de Ripoll del Vallès de data 10-10-38, de M. Simó en representació de la Junta del susdit Sindicat (de data 14-11-38, dirigit a l'Alcalde) i del Secretari de l'Ajuntament, de data 15-11-38, fent constar que s'ha rebut l'escrit abans mencionat.

representant. Els hi comunica un altre cop a ERC i UR que es decideixin a col·laborar, convocant-los per a una tercera sessió constituent del nou Ajuntament, a celebrar el dia 27. ERC contestarà que no col·laborarà en el nou Consistori com no sigui per ocupar els càrrecs que li corresponien fa ja temps. UR diu que no pot designar el seu representant mentre no ho decideixi una assemblea general del sindicat.

El resultat és que en aquesta tercera sessió plenària extraordinària, queden definitivament anomenats els Alcaldes primer (Josep Raspall Nin) i segon (Esteve Rafols Arch, del PSUC), basant-se en el que disposa l'art. 71 de la referida Llei ⁴⁴².

D'entre l'activitat d'aquest últim període de la guerra, l'assistència als refugiats que fugien dels fronts era un dels temes essencials. Mensualment, cada Ajuntament havia d'omplir un document on relacionava totes les persones que s'hi trobaven al municipi com refugiats de les zones de guerra, especificant la darrera població on residien i la data d'arribada. Aquest document s'enviava a l'Oficina Administrativa d'Ajut als Refugiats, integrada als Serveis d'Assistència Social del Departament de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat, a Barcelona. Al mes d'agost hi vivien en aquesta localitat un total de 73 refugiats, dels quals 33 eren dones, 39 eren homes menors de 16 anys i 11 eren homes de més de 40 anys.

Com una curiositat de l'època, alguns nens refugiats que havien nascut durant la guerra, van rebre noms d'acord amb l'ideologia dels pares, com Liberto

⁴⁴² Al mateix temps que, des de maig de 1937, políticament s'havia avançat en la conseqüència d'una unitat d'acció amb els comunistes, en pràcticament tots els àmbits de la vida quotidiana de la rereguarda, no obstant, dintre de l'Exèrcit Popular, el proselitisme ràpid i constant de l'estalinisme i la baixada de la resta d'organitzacions antifeixistes, únicament generava por i desconfiança, doncs l'història recent de l'URSS – de la què sabien molt els llibertaris, gràcies a l'exili dels llibertaris soviètics a París – era l'exemple clar d'allò que podia passar a Espanya si el PCE/PSUC i els seus més "íntims" aliats controlaven la major part de la susdita institució, una vegada acabada la guerra civil. Es pot mirar al respecte: César M. LORENZO, op. cit., pp. 260-262; José PEIRATS, op. cit., pp. 169-216). A més, poca cosa es podia esperar d'una reacció – en cas de necessitat – en la rereguarda, on imperava el control total del nou règim sobre la població civil. (Sobre aquesta qüestió: Jaume SOBREQUÉS CALLICÓ, op. cit., pp. 360-375; César M. LORENZO, op. cit., pp. 251-253; José PEIRATS, op. cit., pp. 217-239).

o Libertària⁴⁴³.

En el ple del dia 8 d'octubre, s'aprova “procedir al racionament de la llet, seguint l'ordre de preferència següent: nens de biberó, malalts, nens de dos a cinc anys, vells, nens de cinc a set anys, de set a deu i la resta de ciutadans”.

A finals del mes de novembre, l'Esquadra d'Aviació “que ocupa la Torre Gran”, realitza un festival a benefici dels infants del poble, assistint en representació de l'Ajuntament l'Alcalde, el cenetista Josep Raspall Nin, l'Alcalde segon i el Secretari (plens dels dies 8 i 22 de novembre).

Serà en el ple del 6 de desembre quan es decideixi que l'Alcalde presideixi les Comissions de Governació i Hisenda i que el PSUC (Mampel) presideixi la de Foment, amb dos consellers municipals actuant com a vocals en cadascuna d'elles.

Un dels acords d'aquest ple serà el d'establir “un horari pel despatx en les oficines municipals en la forma següent: Alcaldia, dies de treball de 7 a 8 de la tarda; Secretaria, dies de treball, de les 11 a les 13; Proveïments, dies de treball de les 11 a les 13; Conselleria d'Assistència Social i Refugiats, els dimarts i divendres de 5 a 7 de la tarda. La resta de Conselleries, diàriament de 6 a 7 de la tarda”.

Aquest equip de govern seguirà fins a la celebració de l'últim ple, el celebrat el diumenge 31 de desembre.⁴⁴⁴

⁴⁴³ Document de l'Arxiu Històric Municipal “Relació dels refugiats de les zones de guerra que han produït estades en aquesta població durant el mes d'agost de 1938”, signat en data 31 d'agost per l'Alcalde Josep Raspall Nin i pel Conseller d'Assistència Social, José Martínez Paredes (tots dos cenetistes).

⁴⁴⁴ Sant Quirze del Vallès s'ocuparia per tropes italianes de la Divisió Littorio (sota el comandament de Gastón Gàmbara) el mateix dia de l'ocupació de Barcelona: el divendres 26 de gener de 1939. Dos dies abans havia hagut una forta batalla davant de Manresa, les tropes de Líster es trobaven a Viladecavalls, l'artilleria republicana estava situada al costat de Sabadell i havia uns 10.000 membres de les Brigades Internacionals – els que no s'en van anar el mes d'octubre – aturats en Sant Cugat del Vallès. L'estació del tren de La Sagrera, en Barcelona, tenia alguns trens plens de material de guerra, però Terrassa, Barcelona, etc. ja es trobaven quasi buides de gent transitant pels carrers. En la nit del 24 al 25, els dirigents del MLE decideixen abandonar la capital catalana, a la qual cosa fa referència GALÍ – un altre dels que se'n van marxar, a l'igual que la gran majoria dels consellers municipals confederals vallesans – de la següent manera: “Els vells militants de primera hora han anat quedant-se en els camps de batalla d'Aragó, de

A Sentmenat, tot seguirà igual fins al final, celebrant-se l'últim ple de la guerra el divendres 8 de desembre, presidit per l'Alcalde confederal Joan Anglès Puigdemunt i formant el cartipàs municipal únicament les organitzacions ERC i CNT, per no haver volgut col·laborar en el govern ni el PSUC ni la UR ⁴⁴⁵.

Entre la seva activitat en aquesta última etapa, i després d'haver atorgat la concessió en exclusiva “del subministrament d'enllumenat i força motriu en la dita població i el seu terme municipal i l'exclusiva del servei d'enllumenat públic (...) a la companyia Energia Elèctrica de Catalunya” en el propassat ple del dia 28 de juliol, podem destacar l'acord “d'estudiar un pla d'arranjament d'alguns de dits carreres i que pugui efectuar-se tant aviat com sigui possible (...) tota vegada que la major part dels carrers de la vila estàn quasi intransitables” (ple del dia 11 d'agost); l'acord de què “l'Alcalde faci gestions prop de la Jefatura de les Esquadres de Catalunya, per tal de procurar que sigui destinada a aquesta vila una parella de Mossos, cosa molt necessària pels robatoris d'hortalisses i fruits que venent efectuant-se, i, a la vegada, per tal d'exercir un control que pugui evitar en part la molta sortida d'articles de menjar” (ple del dia 25 d'agost); la no autorització de “la venda de ninxols que no siguin destinats a ocupar-los tot seguit (...) com a conseqüència de la falta de materials de construcció” (ple del dia 8 de setembre); l'aprovació, en el ple del dia 8 de

Catalunya, del Ebre, de Vallcebre i de Valadredo (en el Pirineu)...En la nostra ciutat únicament han quedat els polítics de l'Organització” (Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., pp. 337, 361, 365-375).

⁴⁴⁵ Serà ocupat militarment por forces del 2n. Regiment de Cavalleria. A les onze hores del dia 28 de gener de 1939, el Marquès de Sentmenat, Joaquín de Sentmenat i Sarriera, “en nombre y representación del Sr. Comandante 1r. Jefe del 2º Regimiento de Caballeria”, procedeix al nomenament de la “Gestora Municipal interina, cuyos vecinos y nombres son los siguientes: Fidel Vilanova Soler, Alcalde; Sebastián Ramoneda Galobart, Teniente Alcalde; Valentín Castellet Illa, José Riera Miró, Pedro Solà Turell, Miguel Vivet Dalmau, José Giralt Vivet, Jaime Morral Costajussà y Esteban Permanyer Sallent, concejales, a cuyo efecto deja nota escrita y firmada del expresado requisito. Personados seguidamente dichos señores a la Casa Consistorial, toman posesión de sus cargos, congratulándose de la grata presencia en ésta del dignísimo Sr. Marqués de Sentmenat y del feliz triunfo de la Causa Nacional, expresándose mútuos saludos y consideraciones afectas al Glorioso Movimiento y al más rápido progreso y engrandecimiento moral y material de esta población, para cuyo cometido todos los nombrados comunican su más sincero entusiasmo y buena voluntad para conseguirlo” (acta del ple del dia 28 de gener de 1939, diumenge).

setembre) de trametre al President de la Generalitat la següent comunicació, a proposta “del company Alcalde (el cenetista Joan Anglés Puigdemunt) i amb motiu dela diada històrica de l’once de setembre:

“President: La Diada de l’Onze de Setembre del 1714 honora la personalitat del Conseller en Cap Rafael Casanova i a tots els catalans que lluitaren i lluiten per la dignitat i les llibertats de Catalunya.

En recordar-ho enguany, tercer de la lluita gegantina que per a llur independència sostenen els pobles hispànics, Catalunya, lligada estretament per vincles de germanor i de dissort a la resta d’Espanya, espera de vós, sabreu guiar-la sense defallença a la victòria comuna sobre el feixisme, mantenint forta i indestructible la unitat de tots els catalans antifeixistes, entorn a un Govern de la Generalitat que, presidit per vós, sigui expressió d’aquesta unitat, apel·lant per a logar-ho, com a President de tots els catalans, a l’esperit de sacrifici de les Organitzacions obreres i Partits antifeixistes, puix que, de la unitat estreta dels catalans dintre de Catalunya, i de Catalunya amb la resta d’Espanya, depén la consecució de la victòria. Visqueu molts anys pel bé de Catalunya, de la República i de la Llibertat”.

D’altres acords, són els següents: la renovació dels components de la Junta Municipal Agrària “d’acord amb les disposicions fa poc aparegudes en el Diari Oficial de la Generalitat”, sota la presidència del confederal Joan Costajussà Cuscó (ple del dia 10 de novembre); l’adquisició dels impressos adients a causa de la “renovació de la tarja de racionament i el nou cens de consumidors”, obligacions municipals establertes per un “Decret aparegut en la Gaceta de la República” (ple del dia 24 de novembre), on s’especifica que “aquesta sigui lliurada a tot ciutadà cap de família que figuri en el cens de consumidors que s’ha de confeccionar, sense cap mena d’excepció, opció escollida pel Consistori, contrària a la comunicació rebuda del Servei d’Administració de la Propietat Urbana, “demanant que abans de lliurar la nova tarja de racionament, sigui exigida la presentació del rebut del lloguer del mes en curs”, doncs es considera una “mesura de violència (...) no es veu amb simpatia i menys encara en els difícils moments que vivim”; també s’acorda la pròrroga del pressupost de 1938 per a l’any 1939 (ple del dia 8 de desembre).

Als Consistoris dels municipis que tenien entre 5.000 i 7.500 habitants, tampoc es van produir canvis significatius al llarg d'aquests mesos tràgics i complicats. Així a Montcada i Reixac, el 26 d'agost entra Pedro Contreras Ortega, en substitució de Manuel Tomás, però s'integrarà com a vocal en la Comissió d'Agricultura.

El 7 d'octubre, entrarà Félix Prusiel substituint Josep Miras, tant com a conseller municipal com en el seu càrrec de president de la Comissió municipal d'Abastaments.

Després d'aquest ple, l'Ajuntament continuarà endavant únicament amb els consellers de la CNT i del PSUC, en retirar-se voluntàriament ERC i no designar UR a cap substitut dels seus dos representants que han degut incorporar-se a l'exèrcit (el PSUC presidirà les Comissions de Cultura, Hisenda i Governació).

En el ple del divendres dia 19 d'agost, éssent l'Alcalde el confederal Josep Martí Maimó i havent un govern unitari (CNT-PSUC-ERC-UR), el portaveu cenetista Francisco Carreño proposa “que havent estat ràpidament resolta la solució de la crisi del Govern (de la República), s'acordi expedir un telegrama d'adhesió al mateix”; i en el del divendres 29 de desembre, s'aprova l'entrega de 1.000 pessetes “a la recaptació de cabals per a la campanya d'hivern, per tal d'adquirir robes pels soldats que lluiten al front”, a més de la celebració d'un festival el dia 30 pel mateix motiu”, i, l'acord de “la implantació d'un impost del 2 % sobre els jornals de totes les famílies residents en aquesta localitat, que es pensa percebre a partir del primer del mes pròxim” per poder construir refugis antiaeris.

L'Alcalde de la Confederació serà qui presidirà l'últim ple celebrat durant la guerra, el del divendres dia 5 de gener de 1939 ⁴⁴⁶.

⁴⁴⁶ Les tropes franquistes entraran en Montcada i Reixac el 27 de gener de 1939. A la vegada, el 5 de febrer – 8 dies després –, Azaña, Companys, Negrín i Aguirre, entraven a França, acompanyant en el seu exili a varis cents de milers d'espanyols. Radio Associació de Catalunya – que emetia en català i havia sigut propietat de la Lliga Catalana – va ésser ocupada per les tropes franquistes el mateix dia de la seva entrada en la ciutat de Barcelona, passant a anomenar-se Radio Nacional d'Espanya i éssent l'emissora que va

A Rubí, la incorporació a files de Joaquím Aragonès i Manel Oliveres, fa que siguin substituïts, el dia 20 d'octubre, per Pere Bertràn Gaju i Antoni Muxí Domingo. La Conselleria de Treball i Obres Públiques, vacant en ser deixada per Joaquím Aragonès, passa a ser ocupada per Enric Fillol.

Ja no hi haurà més canvis de cap tipus i se celebrarà l'últim ple – sota la presidència de l'Alcalde confederal, Joan Roba García – el divendres dia 29 de desembre ⁴⁴⁷.

Sobre l'activitat del Consell Municipal, mencionar que en el ple del dia 15 d'agost es llegeix un comunicat del Subsecretari del Ministeri d'Instrucció Pública, el confederal Joan Puig Elias, de data 22 de juliol, qui, d'acord amb la petició feta en la visita que el mes de juny li van fer l'Alcalde (el cenetista Joan Roba) i els consellers Aragonés i Fillol, tots dos també cenetistes, i de la què es va assabentar a la resta del Consistori en el ple del dia 16 de juny, comunica a l'Ajuntament que sí accepta l'oferta realitzada per l'Ajuntament de Rubí, conforme aquest farà la cessió de l'inmoble i el Ministeri portarà a terme la continuació de la construcció del Grup Escolar Francesc Layret, un projecte antic, que es va aprovar pel Consistori en el mes de juny de 1934 i pel qual s'ha d'anar pagant un préstec a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis (l'actual "La Caixa"). Es volia continuar la tasca dels anteriors Consistoris i,

comunicar allò que molts veïns de la comarca - segurament - van considerar que era una bona notícia: un comunicat oficial de les tropes d'ocupació franquistes o "nacionals", pel qual s'informava que s'havien assolit tots els llocs fronterers i la guerra s'havia acabat a Catalunya. Es va difondre el dissabte 10 de febrer de 1939.

El dia 1 d'abril se emetrà l'últim "parte oficial de guerra del Cuartel General del Generalísimo", en Burgos, per Radio Nacional d'Espanya, declarant que la guerra s'havia acabat. Sobre l'última fase de la guerra es pot mirar el llibre, publicat l'any 2003, de'n Angel Bahamonde i Javier Cervera, titulat "Así terminó la guerra de España", editat por Marcial Pons Ed.

Javier Tusell – en el seu anàlisi sobre el mateix, publicat en "La Vanguardia" del dia 3 de març de 2001- ha dit d'ell que "a base de una importante documentación inédita (...) el resultado de sus estudios permite concluir hacer desaparecer un buen número de mitos sobre este acontecimiento".

⁴⁴⁷ Rubí va ésser ocupada el dia 25, dijous, per las tropes italianes del CTV. Un mes més tard, el dimarts 27 de febrer de 1939, França ja reconeixia el règim polític franquista, mentre els exiliats es "podrien" als seus camps "d'acollida", empresonats i sota vigilància, i encara es lluitava contra el feixisme al territori espanyol (Raimón GALÍ HERRERA, op. cit., p. 454).

així, arribar a tenir sis escoles, a més de l'Escola Municipal d'Art.

Es parla de la manca d'alguns productes bàsics a la Farmàcia municipal, però es comenta que és normal, doncs també hi ha mancances a les farmàcies de Barcelona ciutat. El cert és que el problema s'anirà agreujant cada vegada més.

Al ple del dia 10 de setembre s'acorda per unanimitat la legalització de la situació del Dispensari Municipal, la plantilla laboral i el seu funcionament - que , ubicat al carrer Frederic Soler, núm. 30, l'antic convent de les Germanes Carmelites, va començar a funcionar el 25 de juliol propassat - i un dictàmen sobre l'evolució del Laboratori i la Farmàcia municipals, en funcionament des de l'1 de gener de 1937. D'altra banda, el Govern de la Generalitat va aprovar la Carta Financera de Rubí en data 22 de setembre.

En el ple del dia 6 d'octubre, s'acorda per unanimitat trametre a la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat, per a la seva definitiva aprovació i legalització, l'expedient on consten tots els detalls dels immobles urbans apropiats pel Consell Municipal ("per la Revolució del 19 de juliol de 1936"), un total de 106, a més a més d'una relació d'onze finques "que els seus propietaris han abandonat, absentant-se d'aquesta vila, sense motiu justificat o que les han deixat cedides a lloguer, sense que es tinguin notícies de dits propietaris".

El 3 de novembre es dóna compte del resultat de la recollida del paper moneda emés per l'Ajuntament per un import total de 50.000 pessetes, del retard de la Generalitat en el pagament del subsidi de manteniment del refugiats de guerra i els problemes de manca de diners que això comporta, la necessitat de buscar noves fonts d'ingressos (és a dir, imposar encara més arbitris, recàrrecs i similars sobre els vilatans i/o el seu consum divers, com és el cas del consum de vi, gravat amb 0,05 pessetes per litre des d'aquest ple, "atenent que els ingressos previstos en el vigent pressupost municipal, la major part d'ells no donen pas el resultat que seria necessari a l'objecte de poder atendre les considerables despeses que pesen sobre aquest Ajuntament", a més de la confecció d'un

“repartiment especial que subjecti a tributació les persones que amb caràcter circumstancial resideixin” en altres municipis, d’acord amb un Decret aprovat a proposta del Departament de Finances, publicat al DOG del dia 3 de juliol)

A Sant Cugat del Vallès, en el ple del dia 29 d’octubre, és substituït Josep Mirabal – per incorporar-se a files -, entrant al seu lloc Firmo Arnau Comas.

A més a més, en haver-se incorporat també a files el Conseller-Regidor quart (el representant d’ACR en la Comissió de Govern), s’acorda que el seu lloc sigui ocupat interinament per un conseller del PSUC. També, per decisió majoritària, s’acorda que la vacant de Conseller-Regidor tercer (càrrec al qual ha renunciat l’UR) sigui ocupat per la CNT a través del conseller que consideri oportú.

D’ara endavant, fins el final de la guerra, UR segueix present al Consistori però sense participar en el govern unitari (CNT-PSUC-ERC-ACR), per voluntat pròpia.

Entre els acords al llarg d’aquesta etapa, mencionem l’acord “d’adherir-se al Govern de la República, que ho és d’Unió Nacional” (ple del dia 2 de setembre) i el de que sigui el Front Popular local (que es va constituir a mitjans d’abril) qui resolgui si un representant d’ACR, Antoni Petit, designat per substituir a Joan Cortadellas, que s’ha incorporat a files, pot prendre possessió del càrrec de conseller de l’Ajuntament, o bé si és incompatible, a causa d’ésser empleat del mateix (recaptador municipal), ple del dia 30 de novembre, la qual cosa ens explica que si la primera fase de la guerra va estar marcada políticament per l’existència d’altres organismes locals representatius de les organitzacions antifeixistes com eren els Comitès de Defensa o de Milícies, a més a més dels Ajuntaments, ara, a la segona meitat de l’any 1938, són els Comitès d’Enllaç del Front Popular Local els que fan ombra a la “legalitat oficial” dels Consistoris.

En un altre ordre de coses, en el ple del dia 2 de setembre es decideix concedir un termini de vuit dies per retornar el paper moneda que l’Ajuntament va emetre, bitllets de moneda loca per un import total de 30.000 pessetes; i, en el

ple del dia 28 de setembre, el Consistori queda assabentat que a Barcelona s'ha celebrat una Assemblea d'Alcaldes per “tractar de l'abastament de la població civil”. Igualment, s'acorda cedir el terreny propietat de l'Ajuntament, situat a la finca anomenada Can Pervell, a la carretera de Barcelona, a la “Cooperativa La Unidad Obrera”, per a la construcció de la nova seu social.

I la situació monetària queda reflectida en el ple del dia 2 de setembre, quan el Banc de Crèdit Local d'Espanya reclama el pagament d'una part del préstec de 470.000 pessetes que té concedit a l'Ajuntament, el qual suposa haver de pagar cada dia 1.124 pessetes únicament per interessos de demora.

En el ple del dia 29 d'octubre, els consellers s'assabenten de l'ocultació i la venda clandestina de la llet, a més de la seva adulteració. A més, la producció d'algunes vaqueries ha baixat a causa de la manca de pinsos, i el preu no pot alterar-se “per estar subjecte a taxa”. Davant el greu problema, es decideix fer les gestions oportunes davant la Conselleria de Cultura de la Generalitat per poder subministrar llet als nens que assisteixen a les escoles del poble.

Sense que hi hagi canvis, l'últim ple se celebrarà el dijous 30 de novembre, sota la presidència de l'Alcalde cenetista Isidoro Checa Valero, informant als Consellers de que els ingressos en el mes d'octubre van ésser de 31.968,89 pessetes i les despeses de 28.275,39⁴⁴⁸.

Ja en els municipis amb més de 45.000 h, veiem que a Sabadell, Josep Moix deixa l'Alcaldia i entra el 17 d'agost en el Govern del socialista Negrín, com a Ministre de Treball i Assistència Social, després de la crisi produïda per les dimissions de Jaume Aiguader i Manuel d'Irujo.

Seria substituït a l'Alcaldia per el seu company de files Manel Farràs Baró (PSUC).

El dia 26 de gener, a primeres hores del matí, els dirigents de tota l'esquerra local abandonaven la localitat.

⁴⁴⁸ El 26 de gener entren a Sant Cugat del Vallès les tropes de la 5a. Divisió Navarra (José-Fernando MOTA MUÑOZ, op. cit., p. 139).

Una Brigada de Destrucció de les tropes de Líster, en retirada, es va dedicar a destruir un total de 14 instal·lacions industrials, i, després, quan l'aviació franquista va desaparèixer del cel, aprofitant que no hi havia autoritats, el poble es va dedicar a saquejar botigues, seus d'organismes oficials i de les organitzacions que acabaven de deixar la ciutat, hospitals, escoles...qualsevol lloc que es va considerar d'interès, encara que el que més es va buscar va ser aliments en els diferents magatzems d'Abastaments.

A les quatre de la tarda, encara passaven algunes tropes “vermelles” fugint, procedents de Terrassa. Al començament de la nit, els italians de les divisions d'assalt Frecce Azzurre i Littorio, procedents de Cerdanyola del Vallès - amb camions, canons i carros de combat - van començar a arribar per la zona de la Creu de Barberà. Sobre les nou de la nit van arribar les tropes franquistes a l'Ajuntament i van hissar la bandera monàrquica bicolor, tornant posteriorment a les seves bases.

Seria en el matí del dia següent, dia 27, quan els “nacionals” van entrar triomfalment (: tropes italianes, alemanyes, “marroquines” - o “mores”, com eren conegudes popularment - i espanyoles) ⁴⁴⁹.

A Terrassa, el 5 d'agost es va llegir un comunicat personal de l'Alcalde confederal pel que donava compte de la seva decisió de dimitir, la qual cosa es va acceptar. Després de la votació secreta pertinent, es va triar al seu lloc – per 18 vots a favor i 13 en blanc – al seu company d'organització Marcel·lí Sàbat Romagosa, Conseller-Regidor quart fins llavors i president de la Comissió d'Obres i Serveis Públics.

Pel mateix resultat que la votació anterior, va resultar triat per al dit càrrec el cenetista Ramón Soler Orriols.

Aquest dia, continuant la tensió Govern-oposició municipal, es procedeix a la lectura d'un document signat per tots els consellers representants dels

⁴⁴⁹ Josep M. BENAUL i altres, op. cit., pp. 140 i 149; Andreu CASTELLS PEIG, op. cit., pp. 25.16-25.19.

sindicats CNT i UGT, on es manifestava al seu preàmbul:

“que eleven al ple municipal el present informe, fruit de la seva actuació en les tasques del municipi, amb motiu d’haver-se fet càrrec de la responsabilitat del govern de la ciutat a les darreries del passat any, per tal que sia discutit i aprovat pel Consistori. Signifiquen que la finalitat que persegueixen és donar a conèixer detalladament al poble de Terrassa la seva actuació d’administrar els propis interessos de la ciutat, pel que abans de tot es senten fermament terrassencs, i amb aquesta qualitat han cultivat les seves activitats, que ningú no pot discutir-les, per imprescindible que es cregui. Continuen fent una sèrie de consideracions d’ordre polític, amb apreciacions de dura crítica per a la conducta seguida pels elements que formen les minories d’oposició en relació a la vida municipal, singularment per la de la persona del partit d’Esquerra que exercí últimament el càrrec d’Alcalde, quina actuació i forma de conduir-se és censurada amb termes de gran acritud, assenyalant-lo com causant primordial, més bé únic, de les discrepàncies existents i com a element que per la concepció personalista que té de la política local, fa impossible la deguda convivença, dintre i fora del Consistori, de la família antifeixista de Terrassa, asseverant aquesta afirmació l’historial dels fets que es consignen, produïts per les activitats i actitud d’aquesta persona durant les deu darrers anys de la política local, i acabant el susdit preàmbul fent la crida de què, davant aquests fets i actuació apuntada, entenen que prescindint d’aquesta política unipersonal abastament coneguda, cal que el seny i la voluntat de tots s’imposin d’una vegada i que la unitat antifeixista sia un fet en bé de la ciutat de Terrassa”

Van sortir del saló de sessions tretze consellers de l’oposició i, passat l’incident, es va continuar llegint el document:

“respecta al Departament de Proveïments, es posa de manifest que la tasca realitzada en el mateix ha estat en tot moment difícil i esgotadora, degut al tenir de lluitar contra forces estranyes i topar amb molts inconvenients, creant dificultats de politiqueig entorn la qüestió de subsistències, però, malgrat tot, les organitzacions obreres han fet tot quant ha estat al seu encalç per tal que Terrassa, població eminentment industrial, amb un cens avui dia de 57.973 habitants, un 40 % del qual treballa en indústries de guerra, fós racionada una mica més en consonància amb les seves necessitats indiscutibles. Tant és així que el Delegat de Proveïments d’aquest municipi, juntament amb el Comitè d’Enllaç de les organitzacions obreres, han fet determinades gestions prop la Direcció General de Proveïments, fent-li entrega d’un document de protesta i unes dades estadístiques demostratives del quasi nul racionament de la nostra ciutat, donant aquestes gestions per resultat el que s’augmenti amb 350 grams la ració del pa, per setmana i per persona, desvirtuant els projectes d’aquells que en

tot moment juguen amb les necessitats del poble.

La gestió administrativa realitzada en aquest Departament, queda evidenciada per les següents dades: al deixar d'actuar el Conseller ciutadà Martí Bruno i fer-se càrrec d'aquesta Conselleria de Proveïments el ciutadà Miquel Domingo, en 6 de gener del 1937, es procedí a la pràctica del primer Inventari-Balanç, donant els següents resultats: capital-actiu, 271.725,30 ptes; passiu, 193.186,35 ptes; líquid, 78.538,95 ptes. Posteriorment, en 28 de febrer del 1938, en compliment del disposat per Decret de la Generalitat de Catalunya, del 10 del mateix mes, s'efectuà el segon Inventari-Balanç, quals resultats són: capital-actiu, 1.328.761,35 ptes; passiu, 854.932,05 ptes; líquid, 473.829,30 ptes; capital líquid anterior, 78.538,95 ptes. Resultant un guany en 14 mesos de 395.290,35 pessetes”.

Respecte a la Comissió d'Assistència Social, es diu al document:

“al fer-se'n càrrec de la susdita Conselleria a darrers del propassat any, varen trobar un dèficit global de 625.091,32 pessetes, entre els estaments de beneficència Sanatori Mèdico-Quirúrgic i Antituberculós de Can Buixeres, Clínica Maternitat, Casal de l'Infant Busquets, Cuina Popular i Casal dels Vells, exposant-se detalladament els serveis prestats per cadascuna d'aquestes institucions, així com els ingressos de què es nodreixen i despeses que reporten el seu sosteniment, pel que es demostra abastament que la gran obra d'assistència social en els seus diferents aspectes, és producte de l'iniciativa de les organitzacions obreres, fent possible l'aportació per part de les empreses industrials, del dos per cent sobre salaris, que ha permès cobrir positivament totes les despeses de sosteniment durant el temps transcorregut des de primers d'any, i que de no haver-se invertit la suma de 68.731 pessetes per a pagament de subsidis a refugiats, la qual a hores d'ara no ha estat reintegrada, el deute en 30 de juny darrer seria de 610.812,37 pessetes, o sigui, una rebalixa de 14.278,95 pessetes, del dèficit resultant en 31 de desembre del 1937.

És de fer constar que, a desgrat de la greu situació perquè atravessem, als malalts no els ha mancat mai el més essencial per al seu sosteniment i tractament, i també hem de remarcar que sempre que han tingut de recórrer a estaments oficials, demanant ajut monetari o queviures, han topat amb innumerables inconvenients, el que motiva que aquesta Conselleria no hagi pogut portar a terme la tasca que les necessitats de la nostra ciutat requereix. Malgrat tots aquests inconvenients, s'ha posat en pràctica un pla de lluita antituberculosa amb tota l'amplitud que permeten les circumstàncies actuals, el fruit de la qual es podrà veure després de transcorregut algún temps”.

Respecte a l'actuació en el Departament de Finances i Municipalitzacions:

“a despit de totes les maniobres i intrigues polítiques, fetes contra els

companys que regenten aquesta Conselleria, la vida municipal segueix el seu ritme a desgrat de prescindir de la col·laboració de determinats elements. Les actuals circumstàncies no són a propòsit per tenir l'atreviment de senyalar la situació financera global en què es troba el nostre Ajuntament. Tots els impostos, ingressos sanejats que tenia establerts en comerços, indústries, mercadals, escorxador, etc., són migradíssims, per no dir nuls, però no obstant aquesta manca d'ingressos, la situació financera municipal s'ha agreujat en menys proporció que l'any anterior, quan al govern de la ciutat i a les finances tenien predomini els partits polítics d'Esquerra Republicana, d'Acció Catalana i els Rabassaires.

Es fa esment, i cal remarcar-ho, que del 14 de gener al 12 de juliol del 1937, l'Ajuntament va rebre l'auxili de la Generalitat de Catalunya amb avenç reintegrable de quatre-centes seixanta cinc mil pessetes, i durant aquest mig any en el que la direcció i administració recau a les organitzacions sindicals, s'ha reintegrat la suma de cent trenta set mil sis-centes noranta nou pessetes, restant reduït el deute a tres-centes vint-i-set mil tres-centes pessetes. En contra d'aquesta partida de la qual l'Ajuntament n'és deutora a la Generalitat de Catalunya, s'ha d'assenyalar un càrrec de set-centes trenta-quatre mil quatre-centes quatre pessetes a la Generalitat, en concepte de subsidis corresponents a refugiats, això vol dir que en aquest curs de mig any, l'Ajuntament es troba cobert del deute d'avenç reintegrable que tenia amb la Generalitat, tenint un càrrec al nostre favor de quatre-centes set mil cent tres pessetes quaranta nou cèntims.

En quant aquesta partida de la que la Generalitat n'és deutora en concepte de subsidis a refugiats, ha deixat sorpresos als companys encarregats de tramitar el seu cobrament, per quant en el Departament d'Hisendes Municipals de la Generalitat responen amb paraules vagues, deduïnt que aquesta actitud pot obeir a campanyes de descrèdit que veus interessades a la nostra ciutat han portat al despatx del Director General d'Administració Local, perquè trobessin el fracàs”.

Sobre el tema de la vivenda, es diu:

“durant l'any i mig que les organitzacions han regentat el Departament de la Vivenda, o sia, des del primer de gener del 1937 fins el 23 de juliol del 1938, s'ha recaptat dos milions sis-centes trenta cinc mil cinc-centes vint-i-sis pessetes amb trenta dos cèntims, en concepte de lloguers; s'ha satisfet un milió cinc-centes seixanta-set mil cinc-centes quaranta dues pessetes amb seixanta cèntims, als titulars de finques, personal i material; s'ha invertit amb caràcter de préstec fins al primer de novembre del 1937, la suma de 120.000 ptes. a l'Ajuntament, de domini d'Esquerra, i a diverses seccions del Ram de la Construcció 80.436,45 ptes, ascendint en total el prestat a la suma de 188.463,45 ptes; restant actualment a cobrar en concepte de contribució urbana, aigua i comptes d'obres, la suma de 576.211 ptes. i tenint una existència en caixa de 303.308,77

pessetes”.

Posteriorment, es va resumir la tasca realitzada pel Comitè d'Indústria, creat dintre del Comitè Antifeixista Local (“el qual cuidà d’assegurar el treball i impulsat per les necessitats del moment, de què moltes empreses locals es trobaren amb dificultats per al pagament de jornals, va iniciar les seves activitats interventores dintre les mateixes, facilitant-los-hi treball i cercant comandes”), convertit posteriorment en la Comissió municipal d'Economia i Indústria, els inventaris-balanç d'aquesta fins a la seva liquidació com a conseqüència del Decret del 10 de febrer de 1938, van donar un benefici total, des de la creació del Comitè d'Indústria fins el 12 de març, de 7.562.276,59 pessetes:

“ Aquest balanç-inventari va ésser portat per a la seva aprovació al Comissariat General d'Hisendes Municipals de la Generalitat de Catalunya, sense que malgrat el temps transcorregut hai estat aprovat per la Superioritat, degut a intrigues polítiques qual procés s’assenyala, i que obligà acceptar la fórmula indicada pel Comissariat General d'Hisendes Municipals de que s’acompanyés un document indicant la possible alteració del resultat del balanç-inventari en la seva total liquidació, i amb qual requisit estava disposat a sotmetre'l a l'aprovació del Conseller de Finances de la Generalitat de Catalunya.

Creada a Terrassa la Delegació del Consell General de les Indústries Tèxtils i Annexes, per Decret de la Conselleria d'Economia del Govern de la Generalitat, aquesta Delegació elevà al Consell Municipal un document que fou aprovat pel ple municipal del vint-i-quatre de maig de mil nou-cents trenta-vuit, pel qual demanava l'autorització per administrar i liquidar totes les operacions comercials i industrials en curs resultants de l'actiu i passiu de l'inventari-balanç practicat per la Comissió Municipal liquidadora de la dissolta Comissió municipal d'Economia i Indústria, i comprometent-se a retornar a l'Ajuntament el total monetari que resulti de la liquidació, sota les normes que la pròpia Corporació assenyali”.

Es nomenà una Comissió Especial Interventora i les dites normes van ésser aprovades per la Comissió de Govern en la seva sessió de data 10 de juny de 1938, essent acceptades també pel Consell General d'Indústries Tèxtils i Annexes, però:

“Malgrat tot el fins aquí exposat, s’anomenà per Ordre de la Conselleria de Finances de la Generalitat de Catalunya, el senyor Enric Gener i Gràcia, Delegat Interventor a aquest Ajuntament, per tal que d’acord amb l’Interventor del municipi procedeixi en el plaç màxim de seixanta dies a partir de la data de publicació de l’esmentada Ordre, a la liquidació de totes les existències i mercaderies procedents de la dissolta Conselleria municipal d’Economia i Indústria. Ca ningú podrà escapar la impossibilitat de complir l’Ordre de referència, si bé ella demostra fins on arriben certs elements que orienten la seva actuació política amb mires a la crítica sistemàtica i a l’afany de crear dificultats en totes les activitats de la vida ciutadana.

La Delegació del Consell General d’Indústries de Terrassa, atenent-se a les normes aprovades, ve procedint a la liquidació dintre la rapidesa que li permeten les dificultats de producció en què es troba la indústria de la nostra ciutat, com són la manca de fluid elèctric i l’escassetat de primeres matèries, dificultats que motiven que no es liquidin els resultants del tant repetit inventari-balanç de la dissolta Comissió Municipal d’Economia i Indústria, amb la rapidesa que per part d’alguns sectors polítics es demanava, sinó que les circumstàncies no són adients per treballar d’una manera normal que permetin realitzar la liquidació en un termini de temps com el que fixa l’Ordre de la Conselleria de Finances...”

Terminada la lectura del document, va demanar la paraula Espartacus Puig (UGT, ex-cenetista i líder trentista) i s’en va encarregar de defensar l’informe, dient que la majoria, el Govern municipal, havia tingut interès en fer-lo públic “perque es vegi que es fan les coses de cara als interessos del poble, ja que el seu propòsit era discutir-les i posar-les totes en clar, doncs:

“no es va contra cap minoria consistorial, ni tampoc contra el Front Popular, sinó que es va contra un home que té la monomania, el no poder ostentar el càrrec de’Alcalde, de fer treballs de sapa, posant dificultats en tots els ordres de la vida municipal, i d’una manera molt remarcable a Proveïments, atacant des de la premsa, quan és ben manifesta l’actuació dels companys d’aquest Departament, fent tot el que està al seu encalç per al racionament de la ciutat, comprovant-ho el que realitzades les oportunes gestions prop de la Direcció General de Proveïments, s’ha pogut obtenir una ració més de pa a la població, i sinó s’havia aconseguit més aviat, és porque es creia que l’Ajuntament de Terrassa estava mal organitzat, per denúncia i per les gestions contràries d’aquest element, al que qualifica com el destorb i el causant de les

desavinences del Consistori (...) l'actuació d'aquests elements en determinats Centres oficials ha estat negativa i obstaculitzadora, formulant determinades denúncies entre les quals hi ha la feta a la Conselleria de Finances de la Generalitat, de què al Departament de la Vivenda d'aquest Ajuntament no s'han administrat com cal els interessos dels propietaris i que se'ls negaven i escamotejaven les liquidacions, quan és solament als considerats feixistes que se'ls nega el cobrament, i als altres, se'ls satisfan les liquidacions deduïnt un deu per cent d'administració.

Continua fent resaltar la forma de conduir-se aquests companys, no acudint a cap reunió de les Comissions municipals no obstant tenir-se la delicadesa de convocar-los a totes, i que en canvi sols concorren a les sessions del ple per poder donar així escàndol i buscar raons, i finalment, per demostrar fins on arriba la seva mala fe i baixa política, s'organitzen campanyes contra els sindicats i s'instiga encara més prop dels Controls i Consells d'Empresa d'indústries i comerços de la ciutat, per tal que no es satisfaci el dos per cent sobre salaris a què es varen obligar, amb destí a atencions socials, en fi, que dita actuació inspirada i moguda per questa persona ha fet la vida local impossible, i per aquest motiu s'ha posat aquest informe a coneixement del poble, perquè es doni compte de la forma d'actuació del susdit element i perquè es vegi que la majoria consistorial per damunt dels interessos de partit, anteposa i actúa de cara a l'interès de Terrassa”.

L'informe va ésser aprovat per la majoria del Consistori.

Entre d'altres acords adoptats abans de l'ocupació militar, podem assenyalar l'oferiment d'un local propietat de l'Ajuntament, “ubicat a la Plaça de Mossén Jacint Verdaguer núm. 14”, al Departament d'Economia de la Generalitat, per a la instal·lació d'un menjador infantil; el nomenament per unanimitat del Director de l'Escola Municipal d'Arts i Oficis; l'aprovació d'uns suplements de crèdits per transferències i de l'informe sobre el Compte Patrimonial del municipi referit a l'exercici fiscal de l'any 1938, amb un actiu líquid final de 681.011,01 pessetes (ple del dia 8 d'octubre); la pròrroga del pressupost municipal de 1938 i el condol de tots els integrants del Consistori “per la mort del conseqüent antifeixista En Joan Graells Llopart, ex-Conseller-regidor d'aquest Ajuntament”, representant a la CNT (ple del dia 28 de desembre).

En el ple extraordinari del 14 de gener de 1939, el nou Alcalde dimiteix

per ser mobilitzat i es triarà al seu lloc a Joan Prat Castellà (per 18 vots favor i 12 en blanc). En aquest ple, també són substituïts – per dimissió – Josep Torres, Pau Rodriguez i Teresa Torrellas, entrant al seu lloc Cristofor Planell Vallès, Josep Forns Brossa i Rosa Burgès Roma.

Serà l'últim ple que se celebri abans que arribin les tropes enemigues (que ho faran el dia 26 del mateix mes) i en aquest Samuel Morera encara té temps per demanar més poder municipal per al seu grup municipal, proposant una reorganització de les Comissions més favorable per a ERC.

Entre els acords que s'adopten, hi ha dues declaracions de condol: una, pels dos consellers municipals de Sabadell morts a Barcelona el dia 31 de desembre, a causa del bombardeig de l'aviació enemiga; una altra, a proposta del veterà conseller d'ERC, Puigdomènech, per la mort en combat del militant de les Joventuts Llibertàries de Terrassa i Comissari de la 119 Brigada de la 26 Divisió, del X Cos de l'Exèrcit Popular, Martí Gental, en la defensa del sector del Coll de Nargó, Organyà, Montsec i la Seu d'Urgell ⁴⁵⁰.

Per finalitzar el capítol que hem dedicat als últims mesos de la guerra civil, podem dir que la majoria dels consellers municipals als que hem fet referència al llarg d'aquest estudi s'exiliaràn, escapant-se d'una més que possible execució. Però tampoc, per a molts d'ells, això suposaria la salvació, degut al tractament del Govern de França i als fatídics aconteixements internacionals.

I s'ha de dir, també, que el final de la guerra suposaria el començament d'una nova etapa a l'història del moviment llibertari, de l'anarquisme, de l'anarcosindicalisme, una altra "història", de la qual no hi ha tampoc massa llibres de divulgació.

Però, com que hi ha molt desconeixement popular i sembla que també

⁴⁵⁰ José PEIRATS, op. cit., tom 3, p. 268.

intel·lectuals interessats en la continuació del silenci i l'oblit dels fets històrics de caràcter polític protagonitzats pels llibertaris, no podem acabar sense dir alguna cosa sobre la participació política posterior o les conseqüències ideològiques que el conflicte - l'experiència personal viscuda amb el conflicte - va generar en molts dels seus líders i protagonistes històrics destacats, autèntics artífexs del desenvolupament del moviment llibertari i de la seva transcendental importància en l'història contemporània catalana i espanyola.

Així, sobre la participació política, el Ple de Regionals del Moviment Llibertari a França celebrat a Toulouse el 10 d'octubre de 1944, va acordar el mateix que el Ple Nacional de la CNT de l'interior d'Espanya, celebrat durant el mes de març del mateix any: la va ratificar, tant l'haguda després de la caiguda de Catalunya fins aquell moment com la que es volia continuar fer posteriorment (i que, efectivament, perduraria fins a l'agost de 1947). De fet, també Federica Montseny era partidària, doncs representava a la CNT-MLE en el Comitè de Relacions de l'Aliança Democràtica Espanyola, constituïda a França, a més a més de la CNT-MLE, per Izquierda Republicana, Unió Republicana, Partit Federal, ERC, PSOE, UGT i POUM, amb posterioritat a l'alliberament dels alemanys i per donar el seu suport a la Junta Espanyola d'Alliberament formada a Mèxic a finals de l'any 1943. A finals de l'any 1944, canviaria la seva denominació per la de Junta Espanyola d'Alliberament en França.

Amb posterioritat, la CNT de l'interior - amb un Comitè Nacional (el seu Secretari era Juan Manuel Molina, "Juanel") i un Subcomitè Nacional a França (el seu Secretari era Ramón Alvarez, "Ramoncín") - trobant-se totalment a la més estricta clandestinitat i en perill constant els seus militants de mort, tortures o llargs anys de presidi, i encara que partidària de la continuació de la col·laboració, continuant la seva posició "circumstancialista" de tota la guerra, amb el suport de molts dels dirigents històrics, veterans, com Diego Abad de Santillán, Juan López, Ricardo Sanz, Cipriano Mera, Manuel Buenacasa, Josep Joan Domènech, Domingo Torres, Acracio Bartolomé, etc., no va aprovar la

constituïó d'un partit llibertari, propugnat per Horacio Prieto, en el Ple de Federacions Regionals celebrat el juliol de 1945, però sí la continuació de la participació política, opció ratificada en el Ple Nacional del MLE, celebrat els dies 30 de novembre i 1 i 2 de desembre de 1946 ⁴⁵¹.

Però el MLE a l'exili estava dividit des del començament d'aquest i això va cristalitzar amb contundència des de finals de 1944, convertint-se en una realitat en el Congrés de Federacions Locals del MLE a França, celebrat a París els dies 1 i 2 de maig de 1945, quan els no col·laboracionistes, els que volien tornar a l'etapa anterior a la guerra civil en els plantejaments teòrics, van guanyar i els "sindicalistes polítics" van perdre, passant la direcció a mans de Germinal Esgleas – Secretari general del Comitè Nacional del MLE-CNT a França - i de Federica Montseny, que tindrien el suport de militants com Joan Sans Sicart, Felipe Aláiz, Joan Ferrer, Miguel Chueca, Pedro Vallina, Miguel Jiménez, etc.

A la reunió plenària del Comitè Nacional del MLE-CNT a França, celebrada a Toulouse els dies 30 de setembre i 1 d'octubre de 1945, quan es va fer oficial l'escissió confederal, ordenant a la CNT de l'interior la submissió a les seves decisions, i, per tant, a la no participació política.

La CNT de l'interior, plenament activa des del final de la guerra, dintre de les màximes dificultats, va començar la seva reconstrucció orgànica des del Ple nacional de Regionals celebrat a Madrid el març de 1943, continuant celebrant aquests tipus de Plens, també a Madrid, els anys 1944 (març), 1945 (juliol) i 1946 (març). José Expósito Leiva és Secretari General des de març de 1945 fins el mateix mes de l'any següent, quan és elegit Enrique Marco Nadal.

A l'abril de 1947, una Conferència Intercontinental va reunir a delegats procedents de tot el món – principalment, de França, Gran Bretanya, Amèrica i Àfrica del Nord – i va adoptar majoritàriament la posició existent amb anterioritat a la guerra civil, decidint la creació d'un organisme central

⁴⁵¹ Cèsar M. LORENZO, op. cit., pp. 271, 277-285, 288-292, 294 i 301-316.

encarregat d'administrar a la CNT dispersada per tot el món, resident a Toulouse i que portaria el nom de Comissió Intercontinental del Moviment Llibertari Espanyol. I aquesta postura seria ratificada de manera ja definitiva a un Congrés de Federacions Locals del MLE-CNT a França celebrat a l'octubre de 1947 ⁴⁵².

Però la divisió va continuar, inclusu als diferents llocs de l'exili. Des de març de 1949 fins a maig del mateix any, els "circumstancialistes" faràn gestions, mitjançant Cipriano Mera, per unificar la CNT, però sense resultats, davant els "tradicionalistes".

A l'any 1956, alguns militants - com Joan García Oliver i Aurelio Fernández - que havien mantingut una postura personal de no situar-se al costat de cap de les dues CNT, es van unir als sindicalistes polítics.

Davant el perill de desaparició de la CNT, alguns militants dels dos grans blocs orgànics va tornar, a finals dels anys cinquanta, a parlar seriosament sobre la reunificació. A conseqüència de les resolucions del IX Ple de la CNT circumstancialista (és a dir, partidària de la col·laboració política de la CNT, degut a les circumstàncies), celebrat en Clermont-Ferrand el març de 1960, demanant el reconeixement de l'etapa de 1936-1939, i de la reafirmació en els postulats tradicionals que van sorgir del Congrés Intercontinental de Limoges (agost de 1960), van fer-se assemblees generals de totes les federacions locals de França, Amèrica i Àfrica, amb el resultat d'una reunificació oficial, la qual cosa va suposar que el patrimoni del Subcomitè nacional dissolt passés al Secretariat Intercontinental del MLE-CNT, l'òrgan central dels tradicionalistes, en mans d'Esgleas i Federica Montseny. Aquests postulats van tornar a ésser majoritaris en els Plens de Limoges (agost-setembre de 1961) i de Toulouse (octubre de 1963), gràcies als vots de les federacions locals, controlades en gran part per aquells, els considerats a sí mateixos com defensors de l'ortodoxia.

No obstant, immediatament després, líders del sector tradicionalista, que havien donat el seu suport a Esgleas i Federica durant divuit anys, van començar

⁴⁵² Cèsar M. LORENZO, op. cit., pp. 285-292.

també a separar-se d'aquests: Josep Peirats, Josep Borraz, Roque Santamaría, Boticario, Paulino Malsand, etc. D'aquesta manera, igual que passava amb els partidaris de la tendència circumstancialista o possibilista (és a dir, "política"), cada vegada havia més antics líders que van anar retirant-se de tota activitat militant, situant-se al marge dels organismes representatius del Moviment ⁴⁵³.

Sobre l'altre aspecte de la qüestió, l'evolució ideològica política d'una part important dels líders que s'havien salvat de la mort, s'ha de fer esment d'algunes iniciatives que, a més a més de la continuada existència del Partit Sindicalista posteriorment a l'acabament del conflicte, suposen una aportació a l'història de les teories polítiques que ténen les seves arrels en l'anarquisme, encara que totes elles van ésser deixades a l'oblit a conseqüència del perllongat exili:

1. Els que consideràven que la col·laboració política devia ésser permanent i no circumstancial.

El màxim exponent d'aquest corrent d'opinió era l'ex-Ministre i destacat militant de la Confederació Regional de Llevant i Múrcia, Juan López. Per als anomenats "permanentistes", la participació política dels sindicats havia de ésser permanent en tots els camps de la vida pública i la finalitat última seria la substitució dels partits pels sindicats, governant aquests últims.

També partidaris del cooperativisme i condemnant la violència, algun dia s'arribaria a una central sindical única i així, els treballadors podrien exercir finalment el poder sense cap tipus d'intermediaris, directament. Hauria democràcia proletària directa. L'Estat sindicalista estaria basat en el federalisme funcional, un aparell administratiu que s'identificaria amb l'organització industrial.

2. Els municipalistes.

Una minoria de militants que no volien viure únicament del passat i en el

⁴⁵³ Cèsar M. LORENZO, op. cit., p. 322.

passat, van acollir, des del 1948, les teories del “municipalisme”, propugnades per suecs i alemanys (Albert Jensen, Agustín Souchy, Helmut Rudiger, etc.), sota l’influència d’en Rudolf Rocker.

Es tractava d’una interpretació moderada de l’anarquisme anomenat “pur” o tradicional: es deixava de banda la acció revolucionària violenta, es podia votar a favor de partits d’esquerra democràtics i es recomanava, en el seu cas, la candidatura de llibertaris a les eleccions municipals.

La propaganda ja no seria pels fets violents, sinó per la creació d’associacions culturals, de comunitats de treball i de tot tipus, de societats d’ajut mutu i de cooperatives federades.

3. El Partit Obrer del Treball (POT).

Va ésser una iniciativa d’en Joan García Oliver, per la qual cosa els seus seguidors rebien el qualificatiu de “oliveristes”. Home d’acció, ja des de 1926 (a París) va propugnar la presa del poder per l’anarcosindicalisme. Cortit per tot el que havia experimentat al llarg de la guerra, ara - a l’any 1939 - pensava que una central sindical, la CNT, no era l’instrument adequat i que era necessària la constitució d’un partit polític. Les idees d’en Àngel Pestaña s’havien confirmat certes amb el transcurs del temps. La CNT devia continuar éssent apolítica, sense intervindre ni en eleccions ni en qüestions governamentals. El Partit Obrer del Treball seria respecte de la CNT el mateix que el PSOE respecte de l’UGT.

El seu projecte el va exposar mitjançant correspondència des de Suècia, on estava refugiat, a militans que en aquells moments estaven tancats als camps de refugiats de França (Josep Joan Domènech, Gil Roldán, Vivancos, Gregorio Jover, etc.), amb uns problemes personals i col·lectius tant importants que no deixaven marge per dedicar-se a aquestes noves qüestions...Però quan es va instal·lar a l’any 1940 a Mèxic, va ésser dels primers en propugnar la constitució d’un govern republicà a l’exili, amb una campanya dedicada a definir un programa mínim comú de l’antifranquisme i a consolidar una cooperació constructiva que possibilitara la continuïtat de la lluita armada i el restabliment

d'un règim democràtic, amb una orientació socialista revolucionària.

Tot això per considerar que la guerra civil espanyola no s'havia acabat, sinó que s'havia ampliat a escala universal i que la CNT s'havia de reorganitzar i continuar amb la política de col·laboració, afavorint la unitat d'acció de tots els exiliats.

A l'any 1942, el 18 d'abril, aquestes posicions es van discutir entre els anarcosindicalistes mexicans. Van rebre el suport de destacants militants - com Cardona Rosell, Margalef, Pere Cané, Aurelio Fernández, etc. - i va aconseguir formar (amb els seus partidaris, el sector "republicà" català i el PSUC) l'Aliança de Catalunya, la qual cosa pensava seria el primer pas per a la realització d'una àmplia aliança democràtica espanyola. No obstant això, també van suposar el començament, des d'aquell moment, de la divisió de la CNT a Mèxic, on van haver dues organitzacions rivals, una intervencionista i una altra "apolítica"⁴⁵⁴.

4. El Partit Llibertari.

Formulat per Horacio Prieto ja des de l'agost de 1937, es tractaria d'un partit polític que defensaria a la CNT tant al Govern com al Parlament, lluitant políticament contra mesures reaccionàries i fent aprovar una legislació favorable. Anticapitalista i a favor de la transformació radical de la societat, es tractaria d'un partit revolucionari i possibilista. Mitjançant un federalisme orgànic i fent ús freqüent del referendun, intentaria portar al fracàs l'estatització de l'economia i reduir al mínim l'importància i estructura de l'Estat. La finalitat última seria aconseguir una societat llibertària on l'Estat socialista llibertari seria el reflex de la mateixa, garantitzant l'autogestió, el poder de les organitzacions obreres, la llibertat cultural i religiosa, el federalisme.

Un Consell d'Orientació Política, coordinador del conjunt de les quatre branques del Moviment (la CNT, la FIJL, la FAI i el Partit Llibertari), definiria regularment l'estrategia global del Moviment i donaria les ordres al Partit. Cada branca seria independent i estaria especilitzada en les seves funcions respectives.

⁴⁵⁴ Cèsar M. LORENZO, op. cit., pp. 271-273.

La CNT tornaria al seu apoliticisme tradicional, sense ocupar-se d'eleccions, parlamentarismes o governs. Practicaria la lluita de sempre, tan defensiva (vagues, boicots, manifestacions, etc.) com constructiva (cooperativisme, mutualisme) i, a l'Espanya socialista del futur, únicament s'encarregaria de les qüestions econòmiques i socials (control d'empreses, elaboració dels plans de desenvolupament, intervenció en el Consell Nacional d'Economia, etc.). Com organització sindical independent, no estaria subordinada a la FAI o al Partit Llibertari, encara que els membres d'aquestes organitzacions podrien ésser militants de la mateixa. La FAI seria estrictament apolítica, antiparlamentària, estant formada per persones encarregades d'activitats culturals, d'educació del poble, a la propaganda anarquista, a aprofundir els diferents aspectes de les doctrines llibertàries, etc. La FIJL també seria independent i agruparia el conjunt dels joves llibertaris, on s'anirien formant els futurs militants. El Partit Llibertari seria l'únic responsable davant la resta del Moviment.

Ara, una vegada expulsats els alemanys de França, va fent difusió d'aquestes antigues idees, la qual cosa fa que hagi de compareixer davant una reunió plenària del Comitè Nacional del MLE a França, el 30 de desembre de 1944, i defensar-les contra un auditori gens favorable. Les torna a difondre en un gran míting celebrat a Toulouse el dia 14 d'abril de 1945, no obstant ésser amenaçat per membres de les JJ. LL. i, finalment, la seva proposta no és aprovada en el Ple de Federacions Regionals celebrat a España el juliol de 1945, encara que sí va ésser escollit per representar a la CNT en el Govern republicà a l'exili.

Continuaria posteriorment amb la seva difusió i la tendència s'implantaria des de març de 1948, adoptant-la diversos militants, alguns d'ells molt destacats (com l'altre Ministre confederal, José Leiva i els líders - alguns dels quals eren membres del Subcomitè Nacional a França - Cándido Armesto, Francisco Foyo, Joan Bernat, Manuel Chiapuso i Carlos Calpe) i obtenint la simpatia d'altres,

com Diego Abad de Santillán⁴⁵⁵.

La lluita conjunta contra el feixisme s'havia perdut. I més coses, moltes més coses, existents a l'interior de la ment (allò que podem anomenar com "esperit") de moltes persones idealistes, també s'hauràn perdut per sempre...

La guerra ha suposat enfrontar-se amb la pitjor cara possible de la realitat que suposa conviure amb milers, milions, d'altres persones, cadascuna amb les seves peculiaritats i amb els seus interessos...

De cop i volta, s'ha deixat de somniar i els militants de sempre s'han hagut de posar mans a la feina, utilitzant l'instint de supervivència, el sentit comú, el raonament..., deixant de banda allò que pertanyia, abans de la guerra, a les seves més íntimes il·lusions, "aspiracions del cor", apareixent una gran frustració, un gran desengany, semblant a aquell que l'enamorat té quan la seva amada el deixa per sempre.

La revolució típica anarquista, la formulada teòricament al final del segle XIX i a començaments del XX, d'ací endavant, serà ja una cosa del passat...encara que sempre hi haurà alguns que no ho voldràn acceptar.

⁴⁵⁵ Cèsar M. LORENZO, op. cit., pp. 295-300. A l'estranger, un exemple actual destacat d'un moviment polític semblant a un partit llibertari el tenim en "Els Verds" alemanys ("Die Grünen"); també podem citar al Partido Socialista Libertário de Brasil (www.oqueeanarquismo.hpg.ig.com.br/index.html) i a les associacions Socialismo Libertario i Auca Socialismo Libertario, a l'Argentina (www.nodo50.org/auca).

CONCLUSIONS

Transcorreguts més de seixanta anys des del final de la guerra civil, ens trobem encara amb l'existència d'un buit gairebé total d'estudis que intentin reconstruir la història del moviment llibertari durant aquesta. I dels pocs que sorgeixen, cap d'ells té com a objecte total o parcial la participació política d'aquest.

La falta d'interès mostrat pels protagonistes més destacats que van sobreviure o, fins i tot, la seva animadversió declarada cap a tot allò que no fos una versió parcial, romàntica i idealitzada, hi ha perjudicat enormement qualsevol avanç real.

L'objectiu bàsic perseguit per aquest llibre és el de poder contribuir a la recuperació del coneixement d'alguns dels àmbits de la història de l'anarcosindicalisme que menys historiografia ha merescut fins a l'actualitat, podent així començar a construir els fonaments sobre els quals s'assenteixen futurs estudis detallats que compreguin tot allò que s'ha relacionat amb el tema.

Catalunya és, possiblement, la zona d'Espanya on pot ser més fàcil arribar a introduir-se en aquesta temàtica, tant per l'existència de l'Administració Pública autonòmica - ja estructurada i consolidada quan s'inicia el conflicte - com pel desenvolupament en tot el seu territori d'una vida quotidiana allunyada dels fronts de guerra i vertebrada econòmica i socialment entorn de les centrals sindicals (CNT, UGT i UR).

Considerem convenient fer una concreció que ens serveixi per tenir una idea ràpida i global dels vaivens de l'anarcosindicalisme vallesà com a força política institucional local al Vallès Occidental, respecte a:

A) La presència de la Confederació:

Està present en tots els Ajuntaments, menys a Polinyà (no està des del començament), Sant Quirze del Vallès (des del 25 de març de 1937 fins maig de 1938), Sabadell (des del 22 de maig de 1937), Santa Perpètua de Mogoda

(des del 22 de maig de 1937 fins maig de 1938), Matadepera (des del 9 d'agost de 1937), Vacarisses (des d'octubre de 1937), Ullastrell (des del 23 de novembre de 1937) i Rellinars (des del 16 de gener de 1938).

A més a més, un Comissari Municipal es fa càrrec de l'Ajuntament de Castellbisbal, des del 15 d'abril de 1938 fins al final de la guerra; un altre, de l'Ajuntament de Barberà del Vallès (des del 27 de juliol de 1938 fins al 18 d'octubre del mateix any) i, un tercer, de l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda (des del 27 de juliol de 1938 fins al final de la guerra).

B) Les relacions polítiques amb la resta d'organitzacions:

Únicament hi ha governs de tipus presidencialista – en què l'Alcalde presideix totes les Comissions municipals – en tots els Ajuntaments de municipis que tenen menys d'1.000 habitants (excepte en Viladecavalls, Ullastrell –des de gener de 1937 – i Rellinars, des de febrer de 1937), així com en Sant Llorenç Savall (1.606 h, tota la guerra: la CNT des d'octubre de 1936 fins a juny de 1937 i posteriorment l'UR fins al final) i Rubí (6.738 h, ERC, des de novembre de 1937 fins a l'11 d'abril de 1938).

En tots els municipis restants, hi ha equips de govern integrats per totes les organitzacions (governos de coalició totalment unitaris), com a exemple de l'esperit de col·laboració existent entre totes les formacions polítiques i sindicals de cada localitat, encara que dels dits equips pugui faltar la representació d'alguna d'elles durant un període de temps al llarg del conflicte. Són els casos de:

- Rellinars (385 h, unitari parcial, sense la CNT, des de febrer de 1937 fins a octubre del mateix any)
- Viladecavalls (711 h, unitari parcial, sense ERC i UR, des de gener de 1938 fins al final de la guerra)
- Barberà del Vallès (1.940 h, unitari parcial, sense el PSUC, des d'octubre de 1936 fins a octubre de 1937; unitari parcial, sense ERC, des de març de 1938 fins a desembre de 1938)

- Castellar del Vallès (4.257 h, unitari parcial, sense ERC i UR, des d'octubre de 1936 fins al final de la guerra)
- Castellbisbal (1.662 h, unitari parcial, sense ERC i UR, des de novembre de 1937 fins al 15 d'abril de 1938, que passa a sistema de Comissariat Municipal: de l'Ajuntament s'encarrega un funcionari anomenat per la Generalitat)
- Cerdanyola del Vallès (3.026 h, unitari parcial, sense ERC, des del 9 de maig de 1937 fins al 25 de juny del mateix any; així com també unitari parcial, sense la CNT, des de novembre de 1938 fins al final de la guerra)
- Sant Quirze del Vallès (1.205 h, unitari parcial, sense la CNT, des del 25 de març fins maig de 1938; unitari parcial, sense ERC ni UR, des de maig de 1938 a juny del mateix any; unitari parcial, sense ERC, des de juliol 1938 fins agost del mateix any; unitari parcial, sense ERC ni UR, des de setembre de 1938 fins a final de la guerra)
- Santa Perpètua de Mogoda (2.483 h, unitari parcial, sense UR, des d'octubre de 1936 fins a novembre del mateix any; unitari parcial, sense ERC, des de desembre de 1936 fins maig de 1937; unitari parcial, sense CNT, des de maig de 1937 fins a abril de 1938; unitari parcial, sense PSUC ni UR, des de maig de 1938 fins al 26 de juliol del dit any, que passa a sistema de Comissariat Municipal)
- Sentmenat (unitari parcial, sense UGT ni UR, des de maig de 1937 fins al final de la guerra)
- Montcada i Reixac (7.328 h, unitari parcial, sense ERC, des de gener de 1938 fins a març del mateix any; unitari parcial, sense ERC ni UR, des d'octubre de 1938 fins al final de la guerra)
- Rubí (6.738 h, govern presidencialista d'ERC, des de novembre de 1937 fins a l'11 d'abril de 1938, que passa a unitari parcial, sense ERC, ACR ni UR, fins al final)
- Sant Cugat del Vallès (6.083 h, unitari parcial, sense ACR, des d'octubre de 1936 fins a setembre de 1937; unitari parcial, sense ERC, ACR ni UR, des de

gener de 1938 fins a març de 1938)

- Sabadell (50.037 h, unitari parcial, sense ACR, UR ni POUM, des d'octubre de 1936 fins maig de 1937, que continuarà sent parcial, però ja, també, sense la CNT)

- Terrassa (47.690 h, unitari parcial, sense ACR ni POUM, des de gener de 1937 fins a setembre de 1937; unitari parcial, sense ERC, ACR ni UR, des de desembre de 1937 fins al final de la guerra).

En conjunt, cal destacar, en general, que la CNT, a l'interior dels Consistoris, manté bones relacions amb totes les altres forces polítiques i sindicals al llarg del conflicte civil, però es fa evident una major entesa de la CNT amb el PSUC/UGT (únicament impossible – per les renyines personals ocorregudes amb anterioritat a la guerra entre els principals líders d'ambdós sectors - a Sabadell i inexistent a Sentmenat) que amb el sector que alguns autors han anomenat “republicà” (ERC i ACR) i l'UR, principalment en la segona meitat de la guerra.

No obstant això, es comprova també que, normalment, la dificultat de les relacions polítiques en algunes localitats amb aquest últim sector no eren conseqüència de diferències ideològiques, sinó d'actituds personalistes o de situacions on la defensa dels interessos econòmics particulars suposava una opció contrària a les decisions que els Consistoris havien d'anar adoptant per aconseguir l'abastament bàsic d'aliments per a la població en general i pal·liar, en la mesura possible, la gran escassetat existent).

Els “Fets de Maig” de 1937 i els incidents aïllats a la rereguarda catalana, són l'excepció que confirmen la regla. I la regla o tònica general al llarg de la contesa és la col·laboració politicomilitar de tota la coalició en la lluita contra el feixisme: els dirigents dels distints sectors de la dita coalició impulsen aquesta des del començament de la guerra i busquen els acords, els pactes, que permetin

superar diferències per prosseguir la lluita en les millors condicions.

Les lluites per quotes de poder no baixen al carrer i es queden als despatxos.

Només el POUM és el que aviat quedarà fora de les institucions polítiques i perdrà el control dels sindicats ugetistes, no quedant-li una altra opció de lluita o activitat a l'interior del territori català que la de procurar-se el suport d'alguns grups llibertaris per recuperar un protagonisme polític perdut.

A més a més, després del primer any de guerra, l'experiència econòmica, política, militar i social de la CNT, acostava a aquesta cap a posicions que li permeten assumir, cada cop més fàcilment, qualsevol mena d'acords amb la resta de formacions. A l'Administració Local vallesana, principalment, amb el PSUC.

I sobre el tòpic d'una mena de coalició revolucionària CNT/POUM, que alguns autors defensen com si es tractés d'una realitat històrica provada, el cert és que no va existir. Tant senzill com això. Els fets són d'una claror contrària a qualsevol iniciativa interessada en intentar defensar dita coalició: no tan sols la presència del POUM no va tenir cap incidència especial en la política de relacions institucionals locals seguida per la CNT, sinó que la Confederació es va mantenir al marge d'una possible unitat d'acció amb aquesta formació política i sí, en canvi, va pactar amb la resta de grups l'expulsió de dit partit del si d'alguns Ajuntaments.

C) El seu poder polític:

La CNT forma part dels equips de govern dels Ajuntaments de tots els municipis de la comarca que tenen més de 1.000 habitants, des d'octubre de 1936 fins a l'ocupació militar franquista, amb les úniques excepcions de:

- Sabadell (exclosa des de maig de 1937)
- Sant Quirze del Vallès (exclosa des de març de 1937 fins a abril de 1938)
- Santa Perpètua de Mogoda (exclosa des d'agost de 1937 fins a abril de 1938)
- Sant Llorenç Savall (exclosa des d'octubre de 1937 fins al final) i
- Cerdanyola del Vallès (exclosa des del 14 de novembre de 1938 en endavant).

Així mateix, ostentarà la presidència d'alguns Ajuntaments de la comarca, les Alcaldies de:

- Viladecavalls (des del 7 de gener de 1938 fins al final de la guerra)
- Barberà del Vallès (des de març de 1937 fins al 15 d'octubre del mateix any)
- Castellar del Vallès (des d'octubre de 1936 fins al final de la guerra)
- Cerdanyola del Vallès (des del 9 de maig de 1937 fins al 25 de juny de 1937)
- Palau-solità i Plegamans (des d'octubre de 1936 fins al 31 de maig de 1937)
- Sant Llorenç Savall (des d'octubre de 1936 fins al 5 de juliol de 1937)
- Sant Quirze del Vallès (des de setembre de 1938 fins al final de la guerra),
- Santa Perpètua de Mogoda (del 29 de desembre de 1936 fins al 22 de maig de 1937)
- Sentmenat (des d'octubre de 1936 fins al final de la guerra)
- Montcada i Reixac (des del 22 de febrer de 1937 fins al 21 de maig del mateix any i des del 26 de gener de 1938 fins al final de la guerra)
- Rubí (des del 25 de febrer de 1937 fins al 30 d'octubre del mateix any i des de l'11 d'abril de 1938 fins al final de la guerra),
- Sant Cugat del Vallès (des del 19 de gener de 1938 fins al final de la guerra) i
- Terrassa (des del 18 de desembre de 1937 fins al final de la guerra).

Això indica que ha presidit més Ajuntaments de municipis amb més nombre d'habitants que amb menys i que ha estat en aquells - que són els més poblats - en els que ha arribat a ocupar més nombre d'Alcaldies, des de finals de 1937 fins al final de la guerra.

Les dades ens indiquen que si en el grup de municipis amb menys d'1.000 habitants, tan sols ha arribat a presidir un (Viladecavalls) - i, fins i tot, ha desaparegut la seva presència institucional en la resta durant 1938 -, ocorre el contrari, si exceptuem Sabadell, en els restants, ja que a Terrassa s'aconsegueix l'Alcaldia al desembre de 1937 i es manté fins al final, succeint la mateixa

trajectòria en els tres municipis que li segueixen en població (a Montcada i Reixac, des del 26 de gener de 1938; en Rubí, des de l'11 d'abril, i, en Sant Cugat del Vallès, des del 19 de gener).

En els quatre Ajuntaments, l'Alcaldia s'obté gràcies a un pacte amb el PSUC.

Al contrari, en el grup dels deu municipis la població del qual oscil·la entre els 1.000 i els 5.000 habitants, si bé des d'octubre de 1936 fins maig de 1937 manté una lleugera hegemonia amb relació a ERC (6 Alcaldies de CNT contra 4 d'ERC), la perd des de llavors i només aconsegueix tenir el mateix nombre d'Alcaldes que dit partit des de setembre de 1938 (tres cadascuna d'ambdues organitzacions). Els annexos especifiquen detalladament l'evolució.

Conseqüentment, pot afirmar-se que la CNT es converteix des del començament de la guerra en una organització amb un poder polític, econòmic i social a la comarca del Vallès Occidental que pot qualificar-se com de primer ordre, el coneixement del qual esdevé fonamental per a un estudi detallat de la vida quotidiana de la població vallesana al llarg de tota la contesa civil.

Realitzant una anàlisi global, podem observar com se van anar distribuint les Alcaldies dels Ajuntaments dels municipis de més de 1.000 habitants, al llarg de tot el conflicte bèl·lic, entre les distintes organitzacions.

Així, si, després de la constitució dels Ajuntaments a l'octubre de 1936, la CNT presidia cinc d'ells que governaven sobre el 7,64 % de la població total de la comarca (11.045 h) i el 23,66 % de la seva superfície territorial (137,6 km quadrats), ERC presidia 13 (sumant el 56,66 % i el 60,95 %, respectivament), el PSUC/UGT presidia Sabadell (el 34,88 % i el 9,57 %, respectivament), ACR Matadepera (el 0,48 % i el 4,27 % respectivament) i UR Polinyà (el 0,32 % i l'1,53% respectivament) , un any després, a l'octubre de 1937, la seva situació era semblant.

Per contra, el 1938, l'any més difícil de tota la guerra per a la població

catalana, la CNT té un protagonisme destacat a la comarca, junt amb el PSUC, mentre que el pes polític del sector ERC, ACR i UR, va disminuint ostensiblement.

La gestió pública dels interessos públics generals locals realitzada pels representants dels Sindicats de la Confederació Nacional del Treball de cadascuna de les localitats vallesanes pot considerar-se similar a la realitzada pels representants de les altres organitzacions.

En alguns casos puntuals, el fet de tenir certs consellers que eren partidaris de fer “quelcom més” per mitjans violents - encara que sabien més qué fer “defensivament” que no pas “ofensivament”, contra “tot allò” que s’oposava a la seva visió extremadament simplista i localista, al marge de tot el que ocorria a les portes de les fronteres de Catalunya - va suposar l’existència de conflictes polítics locals i/o la pèrdua de pes o poder polític, bé definitivament bé per un període de temps (Sabadell, Sant Quirze del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda, etc.).

En altres casos, alguns problemes van vindre per tractar-se d’una confederació sindical i no un d’partit polític, doncs els consellers es van veure “entre l’espasa i la paret” quan van haver d’escollir entre la defensa dels interessos generals de tots els vilatans - que era la seva obligació com a membres dels Consistoris - o bé la defensa d’interessos de certs col·lectius de treballadors. Si bé en poques ocasions van haver de trobar-se en aquest dilema, a Terrassa va trontollar la seva imatge davant la resta de consellers del Consistori quan es van mostrar contraris a la municipalització dels cinemes, que era de les poques activitats econòmiques generadores de diners (encara que també pot dir-se que normalment els Ajuntaments no els municipalitzaven, sinó que es limitaven a posar una mena d’impost consistent en un recàrrec sobre el preu de l’entrada, tenint una font d’ingressos permanent i sense passar maldecaps portant el negoci cinematogràfic directament, amb tot el que això comportava).

També en alguna ocasió aïllada alguns anarquistes o grups de les Joventuts Llibertàries van demanar la prohibició del joc o el tancament dels bars i locals de ball, però, normalment l'actuació dels consellers confederals en aquests àmbits va ésser plenament pragmàtica, interessant la recaptació de diners (dons es cobrava un recàrrec per cada beguda als clients, a més del què es sobrava per altres conceptes als propietaris dels locals) per a les Caixes Municipals, molt necessitades de diners, per intentar així fer front a problemes molt greus que s'anaven presentat dia darrerra dia per a la gran majoria dels vilatans respectius. I és que, curiosament, "l'indústria de l'oci" sempre "ha donat diners" als seus emprenedors, segurament serà per alguna raó...

Pràcticament regularitzada i canalitzada la seva activitat per les normes jurídiques provinents dels Governos autonòmic i central, éssent també en moltes ocasions ajudants d'aquests en diferents tipus de matèries, els representants de la Confederació van realitzar la seva feina de manera similar a com la van fer els representants de les altres organitzacions presents als Ajuntaments, principalment, els d'ERC o el PSUC. Tots ells, els uns i els altres, es trobaven en una situació tan marcada per les mancances que no havia pràcticament "espai" per anar més enllà d'intentar anar solventant-les de la millor manera possible.

Els consellers cenetistes, en la seva majoria amb estudis escolars molt primaris i pràcticament autodidactes, a més de la seva feina i de les seves activitats sindicals, s'ocupaven dels problemes de la ciutadania del seu poble, de la seva localitat, en la pitjor època possible. Ho tenien tot en contra, però van aconseguir entendre's amb els altres i plantar cara a la difícil realitat fins al final del conflicte bèl·lic, en benefici dels respectius vilatans.

Per facilitar la consulta i el coneixement de les dades mencionades, a continuació exposem un resum de les característiques de la participació política de la CNT a cadascun dels Ajuntaments dels municipis del Vallès Occidental existents en aquella època, per ordre alfabètic:

Barberà del Vallès

Presència: del 14-10-36 (?) a 27-07-38 i del 18-10-38 a 26-01-39.

Tipus de govern: del 14-10-36 (?) a 8-03-37, unitari (ERC, UR, PSUC, CNT); del 8-03-37 a 15-10-37, unitari menys PSUC; del 15-10-37 a 10-03-38, unitari menys CNT; del 10-03-38 a 27-07-38, unitari menys ERC; del 27-07-38 a 18-10-38, el Consistori està dissolt; del 18-10-38 a 26-01-39, unitari.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (14-10-36 ? a 15-10-37), Abastaments (10-03-38 a 27-07-38 i del 18-10-38 a 26-01-39), Economia/Treball/Obres Públiques (10-03-38 a 26-01-39), Assistència Social (8-03-37 a 26-01-39), Sanitat (8-03-37 a 18-10-37) i Cultura (10-03-38 a 27-07-38).

Castellar del Vallès

Presència: 19-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: CNT-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (19-10-36 a 26-01-39), Abastaments (19-10-36 a 26-01-39), Agricultura (19-10-36 a 26-01-39), Defensa/Seguretat Interior (19-10-36 a març 1937).

Castellbisbal

Presència: 18-10-36 a 15-04-38.

Tipus de govern: del 18-10-36 a 9-05-37, unitari (ERC, UR, PSUC, POUM, CNT); del 9-05-37 a 30-11-37, unitari menys ERC; del 30-11-37 a 15-04-38, PSUC-CNT.

Càrrecs de responsabilitat: Abastaments (18-10-36 a 15-09-37), Economia/Treball/Obres Públiques (20-01-37 a 15-04-38), Defensa/Seguretat Interior (“Justícia”) (19-06-37 a 1-12-37), Governació (19-06-37 a 2-03-38), Agricultura (1-12-37 a 15-04-38), Assistència Social (20-01-37 a 19-06-37 i 1-12-37 a 25-12-37), Sanitat (20-01-37 a 19-06-37).

Cerdanyola del Vallès

Presència: 17-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: 17-10-36 a 14-11-38, unitari (ERC, UR, PSUC, POUM, CNT);

del 14-11-38 a 26-01-39, ERC-UR-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (9-05-37 a 25-06-37), Economia/Treball/Obres Públiques (19-10-36 a 14-11-38), Defensa/Seguretat Interior (19-10-36 a 30-07-37).

Gallifa

La constitució de l'Ajuntament, el 26 d'octubre de 1936, es fa amb ERC, UR i CNT, però no el tenim en compte, doncs els mateixos que representen la CNT ja havien sigut Consellers municipals per ERC al Consistori constituït el 26 de juliol.

Matadepera

Presència: 19-10-36 a 9-08-37.

Tipus de govern: presidencialista (l'Alcalde, d'ACR, presideix totes les Comissions municipals)

Montcada i Reixac

Presència: 22-10-36 a 27-01-39.

Tipus de govern: 27-10-36 a 26-01-38, unitari (ERC, UR, PSUC, CNT); 26-01-38 a 1-04-38, CNT-UR-PSUC; 1-04-38 a 7-10-38, unitari; 7-10-38 a 27-01-39, CNT-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (22-02-37 a 21-05-37 i del 26-01-38 a 27-01-39), Abastaments (22-10-36 a 26-05-37, 22-10-37 a 26-11-37, 1-04-38 a 27-01-39), Economia/Treball/Obres Públiques (22-10-36 a 24-06-38), Defensa/Seguretat Interior (22-10-36 a 26-05-37), Governació (10-09-37 a 3-12-37, 26-01-38 a 1-04-38), Assistència Social (26-01-38 a 1-04-38), Sanitat (10-09-37 a 3-12-37, 26-01-38 a 1-04-38).

Palau-solità i Plegamans

Presència: 21-10-36 a 26-01-39

Tipus de govern: 21-10-36 a 21-10-37, unitari (ERC, UR, CNT); del 21-10-37 a 26-01-39, unitari (ERC, UR, PSUC, CNT).

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (21-10-36 a 31-05-37), Abastaments (21-11-

36 a 17-02-37), Economia/Treball/Obres Públiques (21-10-36 a 21-10-37), Defensa/Seguretat Interior (21-11-36 a 6-03-37), Agricultura (21-11-36 a 31-03-37), Cultura (21-10-37 a 26-01-39).

Polinyà

L'Ajuntament es constitueix únicament amb UR el 22-10-36.

Rellinars

Presència: 14-10-36 a 16-01-38.

Tipus de govern: 14-10-36 a 16-02-37, unitari (ERC, UR, PSUC, POUM, CNT); del 16-02-37 a 16-01-38, unitari sense la CNT.

Càrrecs de responsabilitat: Cultura (17-10-36 a 16-02-37).

Ripollet

Presència: 20-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: unitari (ERC, UR, PSUC, POUM, CNT).

Càrrecs de responsabilitat: Abastaments (21-10-36 a 3-06-37), Governació (28-10-37 a 26-01-39), Defensa/Seguretat Interior (21-10-36 a 3-06-37), Finances/Hisenda (28-10-37 a 26-01-39), Assistència Social (?-12-36 a 23-10-37).

Rubí

Presència: 20-10-36 a 25-01-39.

Tipus de govern: 20-10-36 a 30-10-37, unitari (ERC, ACR, UR, POUM, CNT); 30-10-37 a 12-04-38, unitari sense la CNT; 12-04-38 a 25-01-39, CNT-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (25-02-37 a 30-10-37, 11-04-38 a 25-01-39), Abastaments (22-10-36 a 30-10-37, 12-04-38 a 25-01-39), Economia/Treball/Obres Públiques (22-10-36 a 30-10-37, 12-04-38 a 25-01-39), Governació (11-03-37 a 30-10-37, 12-04-38 a 25-01-39), Defensa/Seguretat Interior (15-02-37 a 11-03-37), Finances/Hisenda (12-04-38 a 25-01-39).

Sabadell

Presència: 17-10-36 a 22-05-37.

Tipus de govern: unitari (PSUC, ERC, ACR, UR, POUM, CNT).

Càrrecs de responsabilitat: Economia (17-10-36 a 21-02-37), Treball (17-10-36 a 21-02-37), Obres Públiques (3-03-37 a 22-05-37), Indústries de Guerra (17-10-36 a 22-05-37), Abastaments (3-03-37 a 22-05-37), Sanitat (17-10-36 a 21-02-37).

Sant Cugat del Vallès (Pins del Vallès)

Presència: 14-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: 14-10-36 a 19-01-38, unitari menys ACR (ERC, UR, PSUC, POUM, CNT); 19-01-38 a 19-04-38, CNT-PSUC; 19-04-38 a 3-05-38, unitari menys UR (ERC, ACR, PSUC, CNT); 3-05-38 a 26-01-39, unitari (ERC, ACR, UR, PSUC, CNT).

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (19-01-38 a 26-01-39), Abastaments (20-10-36 a 15-02-37, 12-04-38 a 25-01-39), Economia/Treball/Obres Públiques (16-10-36 a 19-01-38, 19-04-38 a 3-05-38), Serveis Públics (16-10-36 a 14-11-36, 16-12-36 a 19-01-38, 19-04-38 a 3-05-38), Governació (atribució de l'Alcalde, 19-01-38 a 26-01-39), Agricultura (19-01-38 a 19-04-38), Assistència Social (19-01-38 a 19-04-38), Cultura (19-01-38 a 19-04-38), Sanitat (19-01-38 a 19-04-38).

Sant Llorenç Savall (Ripoll del Vallès)

Presència: 19-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: unitari (CNT, ERC, UR).

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (19-10-36 a 5-07-37), Abastaments (19-10-36 a 5-07-37), Economia/Treball/Obres Públiques (19-10-36 a 5-07-37), Defensa/Seguretat Interior (19-10-36 a 5-07-37), Finances/Hisenda (19-10-36 a 5-07-37), Agricultura (19-10-36 a 5-07-37), Assistència Social (19-10-36 a 5-07-37), Cultura (19-10-36 a 5-07-37), Sanitat (19-10-36 a 5-07-37).

Sant Quirze del Vallès (Quirze de la Serra)

Presència: 19-10-36 a 25-03-37, 6-05-38 a 26-01-39.

Tipus de govern: 19-10-36 a 25-04-37, unitari (ERC, UR, PSUC, CNT); 25-04-37 a 6-05-38, la CNT està absent de l'Ajuntament per voluntat pròpia; 21-05-38

a 2-07-38, PSUC-CNT; 2-07-38 a 27-08-38, PSUC-CNT-UR; 27-08-38 a 26-01-39, CNT-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (27-08-38 a 26-01-39), Abastaments (21-10-36 a 25-03-37), Economia/Treball/Obres Públiques (21-10-36 a 25-03-37), Finances/Hisenda (21-05-38 a 26-01-39), Governació (6-12-38 a 26-01-39), Agricultura (4-12-36 a 22-01-37, 21-05-38 a 23-07-38), Assistència Social (21-05-38 a 26-01-39), Cultura (21-05-38 a 26-01-39), Sanitat (21-05-38 a 2-07-38).

Santa Perpètua de Mogoda (Perpètua de Mogoda)

Presència: 22-10-36 a 25-05-37, 9-05-38 a 26-07-38.

Tipus de govern: 12-10-36 a 24-12-36, unitari menys UR (ERC, UGT, POUM, CNT); 24-12-36 a 9-02-37, CNT-PSUC (el POUM es retira del Consistori); 9-02-37 a 20-03-37, el PSUC es retira del Consistori; 20-03-37 a 22-05-37, CNT-PSUC; 22-05-37 a 9-05-38, la CNT es retira del Consistori; 9-05-38 a 26-07-38, ERC- CNT.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (29-12-36 a 22-05-37), Economia/Treball/Obres Públiques (13-10-36 a 24-12-36, ?-06-38 a 26-07-38), Defensa/Seguretat Interior (13-10-36 a 25-05-37), Governació (9-05-38 a 26-07-38), Agricultura (24-12-36 a 9-02-37, 9-05-38 a 26-07-38), Assistència Social (13-10-36 a 25-05-37, 9-05-38 a 26-07-38), Cultura (9-05-38 a 26-07-38), Sanitat (13-10-36 a 25-05-37, ?-06-38 a 26-07-38).

Sentmenat

Presència: 19-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: 19-10-36 a 11-11-37, unitari (ERC, UR, PSUC, CNT); 11-11-37 a 26-01-39, CNT-ERC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (19-10-36 a 26-01-39), Abastaments (11-03-37 a 26-01-39), Economia/Treball/Obres Públiques (19-10-36 a 28-04-38, 3-07-38 a 26-01-39), Defensa/Seguretat Interior (?-10-36 a 11-03-37), Agricultura (3-07-38 a 26-01-39), Assistència Social (21-11-37 a 26-01-39).

Terrassa

Presència: 14-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: 14-10-36 a 4-01-37, unitari (ERC, ACR, UR, PSUC, POUM, CNT); 4-01-37 a 29-10-37, ERC, UR, PSUC, CNT; 29-10-37 a 4-12-37, unitari (ERC, ACR, UR, PSUC, CNT); 4-12-37 a 26-01-39, CNT-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (18-12-37 a 26-01-39), Abastaments (14-10-36 a 4-01-37), Economia/Treball (14-10-36 a 9-07-37), Obres Públiques (3-01-38 a 26-01-39), Governació (9-07-37 a 26-01-39), Serveis Públics (9-07-37 a 26-01-39), Defensa/Seguretat Interior (4-01-37 a 9-07-37), Assistència Social (4-01-37 a 9-07-37, 3-01-38 a 26-01-39), Sanitat (14-10-36 a 9-07-37, 3-01-38 a 11-03-38).

Ullastrell

Presència: 19-10-36 a 23-11-37.

Tipus de govern: 19-10-36 a 27-01-37, unitari sense PSUC i CNT (ERC, ACR, UR); 27-01-37 a 23-11-37, unitari (ERC, ACR, UR, PSUC, CNT).

Càrrecs de responsabilitat: Assistència Social (27-01-37 a 16-10-37), Cultura (27-01-37 a 16-10-37).

Vacarisses

Presència: 13-10-36 a 19-07-37

Tipus de govern: presidencialista, l'Alcalde presideix totes les Comissions municipals.

Viladecavalls

Presència: 16-10-36 a 26-01-39.

Tipus de govern: 16-10-36 a 7-01-38, unitari menys PSUC (ERC, UR, CNT); 7-01-38 a 26-01-39, CNT-PSUC.

Càrrecs de responsabilitat: Alcaldia (7-01-38 a 26-01-39), Abastaments (12-01-38 a 26-01-39), Economia/Treball/Obres Públiques (12-01-38 a 17-08-38), Governació (17-08-38 a 26-01-39), Agricultura (22-10-36 a 7-01-38).

Dels resultats obtinguts en el present estudi, també podem extreure altres conclusions que poden ser útils a l'hora d'analitzar el que va ser la guerra civil a Catalunya:

- Quan donen començament a Barcelona els combats als carrers, el 19 de juliol de 1936, la majoria de la població vallesana està a l'expectativa del que pugui ocórrer i són les minories dels militants de les organitzacions d'esquerra o de dreta els que – excepte petits grups que es desplacen a la capital, d'un o altre signe polític – s'apresten a moure els seus passos en una o altra direcció, segons els resultats previsibles.

Per a les denominades “classes populars”, la dreta ideològica s'identificava amb la burgesia, el clero, l'exèrcit i tots aquells que els donaven el seu suport d'una manera o d'una altra, ben individualment, bé a través de qualsevol mena d'associació o partit polític.

Des de la victòria electoral de la coalició d'esquerra en les eleccions generals de febrer, no sols es va produir un revengisme polític local gaire important contra els grups municipals de l'oposició dretana – dirigit i fomentat des del Govern de la Generalitat, a través de disposicions legals d'obligat compliment en tots els Consistoris catalans -, sinó que, també, va haver-hi un ambient social de confrontació permanent dels treballadors industrials amb l'empresariat, amb continus incendis en magatzems i instal·lacions (vegi's el cas de Terrassa, per exemple, a través de la seva premsa local).

Per tant, no pot parlar-se de l'existència d'un “oasi català” en l'àmbit geogràfic que comprèn el present treball - com alguns autors han dit - i sí, en canvi, d'una societat dividida i que venia arrossegant odis i confrontacions des de llarg temps endarrere.

- La CNT té un protagonisme totalment complementari o de col·laboració amb la resta de les organitzacions d'esquerra – la coalició electoral del Front d'Esquerres – i, fins i tot, en algun cas, a remolc de les iniciatives de la resta, pel que fa a la constitució dels Comitès de Defensa Local o de Milícies i a

l'organització dels milicians subordinats als mateixos.

És una més als llocs de comandament i organització i, segons la localitat, aporta més o menys milicians que la resta.

En qualsevol cas, hi ha molts milicians que tenen el carnet sindical confederal i que militen, al mateix temps, en un partit polític (ja abans de començar la guerra i, amb major motiu, després de començada aquesta), sobretot, en ERC.

D'altra banda, la major part dels què constitueixen els dits Comitès, ja tenen una experiència prèvia semblant, d'organització conjunta d'una força armada, amb motiu dels fets insurreccionals del 6 d'octubre de 1934, en els que – en algunes localitats – també van participar anarcosindicalistes destacats. I els milicians de la rereguarda, aquests homes armats de les diferents organitzacions d'esquerra que hi ha en cada localitat, duen a terme confiscacions de béns de l'enemic (quelcom típic i normal en qualsevol conflicte bèl·lic), emparant-se, a més a més, en les normes legals que respecte d'això dicta, des del primer moment, el Govern català, del que l'Alcalde és el seu Delegat d'Ordre Públic.

Al seu torn, actuen de manera conjunta, en moltes ocasions, amb les Forces d'Ordre Públic, allí on n'hi ha. És l'Ajuntament – controlat per ERC en la seva immensa majoria, després de l'eliminació política de l'oposició dretana a conseqüència d'un Decret del govern - el que esdevé com a centre neuràlgic sobre el qual gira tot el nou poder local, realitzant competències legals pròpies que li facultava la Llei Municipal de Catalunya de 1934 i totes aquelles que, per les circumstàncies del moment, se li atribueixen pel Govern o sorgeixen espontàniament a conseqüència de la situació extraordinària que ha d'afrontar.

Mentre els responsables dels Comitès de Defensa o Milícies es dediquen a les qüestions pròpies i característiques d'un organisme de caràcter militar, embrió del futur exèrcit, relatives a l'organització urgent dels milicians per als fronts i la rereguarda o front interior, el seu avituallament i activitats de servei dels seus components – són petits unitats de post de comandament militar, amb

personal administratiu inclòs -, els consellers o regidors municipals d'ERC continuen realitzant la seva activitat normal de gestió dels afers públics municipals, de caràcter civil, i totes aquelles tasques de caràcter extraordinari que els són encarregades pels distints Departaments de la Generalitat, incloent el pagament salarial setmanal a cadascun dels milicians.

Només en algun cas excepcional, com és el cas de Sabadell, l'existència de líders polítics al capdavant d'organitzacions sindicals poderoses (en aquest cas, polítics del PSUC al capdavant de la UGT) fa que aquests no perdin l'oportunitat que el moment extraordinari els ofereix, per desbancar a ERC de l'hegemonia política que ha estat ostentat a la ciutat fins llavors, aprofitant-se del control majoritari que exerceixen sobre l'organització de tipus militar que encapçala el Comitè i forçant, sense cap escrúpol polític, que la presidència del nou òrgan sigui assumida per ells (Josep Moix).

En una situació bèl·lica com la que es produeix, en la que la zona territorial de lluita és el propi municipi, on corre la sang i ningú està molt segur de la possible conducta dels altres, continua existint el denominat “poder civil”, però qui té la força de les armes – el “poder militar” – sap que té la facultat de, en última instància, decidir quina actitud adoptar davant tal “poder civil” si aquest realitza accions o omissions que no són de la seva conveniència.

- La CNT actua, en la primera etapa de la guerra, col·laborant al màxim en l'aportació d'homes per a la lluita antifeixista, en la posada en marxa de la producció i el bon funcionament de l'economia, en l'estructuració y cohesió de la nova realitat social i en l'assumpció de responsabilitats en els nous organismes conjunts, els Comitès de Milícies, encarregats de la lluita armada contra l'enemic comú, el feixisme... la dreta... el gran empresariat i els seus amics.

Si bé encara els líders anarcosindicalistes no estan al capdavant dels Departaments de la Generalitat catalana, sí que ocupen ja importants càrrecs de tipus polític o “de confiança” dins alguns d'ells, cobrant els seus respectius sous. Treballen per al nou règim català, són empleats públics, com també ho són, de

fet, els milicians i tots els que els manen directament des dels seus càrrecs de responsabilitat en els nous òrgans denominats Comitès Locals de Milícies Antifeixistes o de Defensa, tots ells enquadrats dins el Departament de Defensa de la Generalitat i teòricament supeditats a les decisions del nou organisme unitari, de caràcter militar, denominat Comitè Central de Milícies Antifeixistes.

Igual que ocorre amb la resta de les organitzacions antifeixistes, els llibertaris aconseguixen béns mobles i immobles, producte de les confiscacions de guerra, per ser destinats al seu ús per les organitzacions en què militen, bàsicament, per la CNT. Però aquesta activitat, com l'activitat general econòmica i social del conjunt de la població, va essent “ordenada”, “canalitzada”, “guiada” per tot Catalunya des de les normes dictades per l'Administració autonòmica: el seu protagonisme és clau en tot el procés.

- Quan els llibertaris es decideixen a entrar en el Consell Executiu català i, com a conseqüència d'això, esdevé la decisió d'aquest que els Ajuntaments o Consells Municipals tinguin una composició semblant a la d'aquest, els sindicats confederals de cada localitat trien els seus representants per als nous Consistoris i, des del començament del seu camí, la seva participació és acollida, en general, sense cap tipus de problemes, incloent-la en els equips unitaris de govern municipal que es creguin i en els que arriben a ostentar tot tipus d'Àrees temàtiques de responsabilitat, incloent l'Alcaldia.

Ja des del començament, pot observar-se que ERC encara es manté com a primera força política, però als municipis amb una població d'entre 1.000 i 5.000 habitants, la CNT es converteix en el seu competidor més directe i el PSUC pràcticament se “apodera” políticament de Sabadell.

- En la lluita política “sui generis” que es va produint en el Govern català (s'ha de recordar que el poder no s'ha aconseguit amb els vots dels electors, dels ciutadans), el desplaçament del POUM i ACR (al desembre de 1936) genera en alguns Consistoris un pacte de la resta d'organitzacions – entre les que s'inclou la CNT – per prescindir dels consellers d'aquestes en els equips de govern.

Quan, més tard, el PSUC va directament encaminat a l'obtenció de la cartera de Defensa o Indústries de Guerra del govern català, s'entra en un període de crisis permanents i es decideix acabar amb les “bandosidats” a la rereguarda - de manera que hi hagi un únic Cos de Seguretat sense color polític - comença un cert declivi en la posició ocupada per la CNT als Ajuntaments, que s'agreuja una mica més quan en alguns Consistoris – Sabadell i algun altre – s'aprofita l'ocasió per la resta de les organitzacions per pactar resolucions la finalitat de la qual és aconseguir la retirada de la CNT o, com a mínim, de l'equip de govern respectiu, una primera fase de marginació.

La Confederació ha estat fins aquest moment un “gegant amb els peus de fang”, no ja només a causa de la seva falta de programa per a una possible actuació a curt i mitjà termini davant la nova realitat (que ja era previsible des de diversos mesos abans de produir-se la sublevació), sinó, bàsicament, perquè la seva estructura confederal i la seva dinàmica de funcionament intern, no s'adaptaven a les urgents necessitats del moment, de cada moment al llarg del conflicte, que requerien dels dirigents llibertaris de tots els nivells territorials o sectorials haver d'adoptar actituds i respostes immediates a problemes totalment nous.

No obstant això, just per a quan es produeixen els “Fets de Maig” i els dirigents confederals queden al descobert, davant la resta dels líders de les altres formacions polítiques, respecte a la poca eficàcia del sistema de control i comandament intern que impera en la CNT - i, com no, encara molt més en les organitzacions “específiques” - hi ha ja posat en marxa un procés global d'estructuració eficaç de l'activitat sindical, així com també es comença a treballar a dotar a les organitzacions específiques d'unes noves normes de funcionament intern que facin molt més operativa la tasca dels òrgans directius: s'engega, en definitiva, un procés que pretén arribar a aconseguir dotar a les organitzacions dels militants anarquistes d'una eficàcia de què han mancat fins aquest moment i que la realitat política, militar i econòmica que els embolica,

s'ha encarregat de fer-se'l comprendre.

- La retirada de l'Ajuntament de Sabadell cal considerar-la com una greu pèrdua en l'haver-hi del poder polític municipal confederal, encara que hi havia un pacte de la resta de les organitzacions en contra d'ella (promogut pel PSUC) i havia patit constants atacs en els plens celebrats des de primers de 1937.

Possiblement, encara que no haguessin arribat a ocórrer els “Fets de Maig”, i si Sabadell no hagués sigut una de les localitats on havia militants anarquistes pertanyents a l'agrupació “Els Amics de Durruti”, els líders del PSUC/UGT local s'haurien confabulat per deixar-la al marge del cartipàs municipal i la seva possibilitat d'incidència en els afers municipals hauria quedat limitada a la força dels vots dels seus nou representants en les decisions que s'adoptessin en les sessions plenàries.

- Va ser la falta d'habilitat política negociadora el que va produir que la CNT es quedés fora dels governs central i autonòmic, no que es pretengués, d'entrada, deixar-la sense tenir representació en ells. En cap moment al llarg de la guerra. No obstant això, va continuar ocupant llocs clau dins els organigrames d'alguns Ministeris i Departaments – principalment, d'àmbit econòmic – i, de mode general, es va avançar en el procés de concentració, simplificació i direcció de l'activitat econòmica, conjuntament amb la resta de les organitzacions sindicals.

El règim econòmic capitalista imperant al carrer, el mercat, el comerç, que té per principi bàsic fonamental “tot es compra, tot es ven”, existent abans del començament de la rebel·lió, va continuar sempre posteriorment, però l'Estat el va sotmetre al seu control, com, d'altra banda, no podia ésser d'una altra manera en temps de guerra. La seva intervenció va ésser permanent i bàsica, a tots els nivells, en la producció i la distribució, en totes les qüestions importants i també en les qüestions de detall, en els productes més bàsics per a la subsistència dels ciutadans...els treballadors tenien el dret - teòricament, segons la llei - d'escollir els seus gerents d'entre els seus companys de feina, però poca cosa més, com els seus “companys gerents” davant les directrius i controls que s'els imposaven.

Tanmateix, també l'Estat es convertia en un client imprescindible per a molts sectors econòmics i això possibilitava la continuació de la producció de les empreses.

Per tant, tots els líders i militants llibertaris que abans del conflicte parlaven de destrucció de l'Estat i la seva substitució per una mena de superestructura global democràtica confederal de tot el conjunt econòmic i social, ara ja tenien l'experiència pròpia de tot el que comportava la burocràcia i el funcionament del conjunt de les institucions polítiques, militars, econòmiques i socials...i ja podien fer plantejaments teòrics sòlids per al futur...però la derrota va ésser el final de tot.

Encara que en l'exèrcit s'anaven perdent posicions (el que en part va ser a causa de l'aversion inicial de molts militants cap a l'estructura jeràrquica militar i el Comissariat polític), a la rereguarda sí que consolidava les que tenia i, a més a més, s'aprestava a intentar recuperar el que pogués del terreny perdut, cosa que aconsegueix, en mínima part, després de la seva volta al Consell de Ministres, el 1938.

Això també es reflecteix en el poder polític municipal que anirà ostentant a la comarca des de l'últim trimestre de 1937 fins al final de la guerra: factors com algunes crisis internes que té ERC – confrontacions al seu si a causa de la diversitat d'interessos existents entre els seus components, en part petit-burgesos i en part treballadors – o l'actitud d'estratègia política independent que en alguns Consistoris portarà endavant UR (els seus agricultors associats solien ser els més perjudicats per la política municipal per pal·liar l'escassetat alimentària i la fam), afegits, bàsicament, als pactes municipals subscrits per la CNT i el PSUC/UGT en la major part dels municipis més poblats (l'excepció de Sabadell, entre enemics personals irreconciliables, confirma la regla), permet a ambdues formacions copar els llocs de responsabilitat dels governs municipals i a la CNT aconseguir les Alcaldies respectives.

Es tracta d'una activitat política que no és sinó el complement de l'activitat

conjunta que van dent a terme en els àmbits econòmic i social, a tots els nivells, i que en l'únic que coixreja – de manera evident – és en el diferent pes que ambdues organitzacions tenen tant en l'estructura de comandament de l'exèrcit (mínim, el confederal) com en la capacitat per influir en les decisions que s'adopten en les reunions dels governs central i autonòmic (pràcticament nul·la, en el cas de la CNT).

Per finalitzar, no volem deixar de manifestar que el moviment llibertari català va aconseguir aglutinar entorn de si a centenars de milers de persones, homes i dones, arribant a ésser el més important del món “desenvolupat” de l'època. Els seus militants, afiliats i seguidors eren, pràcticament en la seva quasi totalitat, treballadors de la indústria i els serveis, habitants dels municipis més poblats, tant catalans d'origen com d'adopció.

No volia avantguardes dirigents, però sí transformar tota la societat destruint per a sempre la divisió en classes socials conseqüència del capitalisme. L'estructura confederal i la dinàmica de funcionament intern del moviment servien de guies a l'obra constructiva de la revolució del conjunt del poble, la que seguiria immediatament a l'acció de destrucció del poder.

Lamentablement, en les seves mateixes organitzacions es donava la lluita interna pel poder, pel control dels diferents comitès. Potser perquè avantguardes va haver-hi, havia, hi ha i hi haurà.

Lamentablement, també, es constata que va ser l'acció violenta la que va obrir el camí per tenir poder en tots els àmbits: polítics, econòmics, culturals i socials.

Lamentablement, també, es constata que tenir poder és sinònim de poder fer o deixar de fer, d'acció o omissió. Contra més poder es té, més llibertat hi ha per poder decidir...per poder realitzar. No és una cosa etèria, sinó quelcom que comença en el mateix individu...

Els anarquistes - encara que la majoria no ho ha entès mai - sempre han

volgut tenir poder, el màxim poder, que és aquest i no un altre: aconseguir la major llibertat possible per a la persona individual i per al conjunt de la població. L'articulació de moviments socials revolucionaris basats en les idees bàsiques de l'anarquisme, sempre han tingut en compte el futur que es pretén, el treball a realitzar, però no com cal anar exercint el dit treball. Dit d'una altra manera: es diu que cal llaurar un camp, però no quins estris s'utilitzaran per llaurar, ni com cal anar emprant-los, ni durant quant de temps...

Quan el moviment llibertari català “descobreix”, al juliol de 1936, que té poder, que pot fer o deixar de fer, que té possibilitat de decisió, no sap exactament com usar-ho per aconseguir els seus fins. Es donen compte, molt al seu pesar, que el poder sempre està aquí, de forma permanent, que pot ser únic o compartit, comprendre més o comprendre menys, però que no desapareix. És com el principi físic de què la matèria no es destrueix, sinó que es transforma.

Conseqüència de la seva improvisació davant tal descobriment serà triar l'opció més fàcil i “sensata”: unir-se als altres. Quan els altres es donen compte que el moviment llibertari és un conglomerat poc eficaç del que puguin fer ús els propis líders d'aquest, però sí d'enorme utilitat per al manteniment de la rereguarda en tots els seus àmbits i, per tant, per a la continuació de la guerra, decideixen seguir donant-li un protagonisme polític, però ja serà de caràcter secundari.

A més de les transformacions econòmiques, socials i culturals o del poder econòmic dels sindicats, considerem d'interès la realització de treballs semblants al present sobre les restants comarques catalanes, que ens permetin arribar a tenir un coneixement exacte del poder polític municipal exercit per l'anarcosindicalisme. L'exercici d'aquest poder va repercutir directament - en més o menys grau, dins les seves limitacions legals i materials- en la vida quotidiana dels habitants de tots els municipis vallesans al llarg de tota la contesa i va suposar la conseqüència lògica, el desenllaç normal, de l'evolució de

la Confederació catalana des de 1933 cap a una praxi política que atenia a la seva realitat circumdant immediata, marcada per la complexitat i la pluralitat, les dictadures totalitàries i la necessitat de la seva pròpia supervivència, que li obligava a allunyar-se cada cop més de vells postulats revolucionaris en solitari i a contemplar-los com un bell record del passat.

La Confederació Nacional del Treball no únicament va ésser una organització amb poder polític a l'Administració Local catalana i a la Generalitat de Catalunya, sinó també a les diferents zones territorials republicanes, raó per la qual manquen encara més treballs que tinguin per finalitat l'estudi del seu protagonisme (: el Govern Central republicà i la seva Administració Pública, el Consell d'Aragó, el Comitè del Front Popular Ampliat santanderí, el Consell Interprovincial de Santander-Burgos-Palència, el Consell d'Astúries i Lleó, les Junes de Defensa de Vizcaia i Guipúzcoa, la Junta de Defensa de Madrid, l'Administració Local a Castella La Nova, el Consell Provincial de Badajoz, el Comitè de Salut Pública de Màlaga i els dels municipis de la zona republicana andalusa, el Comitè Executiu Popular de Llevant i els comitès municipals de les zones valenciana i murciana, etc.) , dels raonaments dels líders que proposaven la creació de partits llibertaris específics, de l'evolució teòrica i pràctica dels postulats econòmics plantejats durant el conflicte i , finalment, de l'evolució de la CNT a l'interior d'Espanya, doncs des del final de la guerra fins l'agost de 1947 es van constituir catorze Comitès Nacionals i es van celebrar quatre Plens Nacionals de Confederacions Regionals en territori espanyol (març de 1943, març de 1944, juliol de 1945 i març de 1946), participant en els organismes unitaris i també als Governos de la República a l'exili (Segundo Blanco González al Govern d'en Juan Negrín López, Horacio Martínez Prieto i José Expósito Leiva – Secretari General des de març de 1945 - als d'en José Giral Pereira i Luís Montoliú al d'en Rodolfo Llopis Ferrándiz).

De fet, segons César M. LORENZO, el propi Bakunin s'havia expressat

clarament sobre la qüestió de la participació en el poder polític i els llibertaris que eren partidaris de la mateixa van fer circular una carta escrita per aquell a Gambuzzi el dia 16 de novembre de 1870 - seixanta i sis anys abans de la nostra guerra civil - on li deia:

“Potser t’estranyis al veure que jo, abstencionista decidit i apassionat, incito ara els meus amics a que siguin Diputats. Això és degut a que els temps i les circumstàncies han canviat. Primerament, els meus amics, començant per tú, estan tan formats en les nostres idees i en els nostre principis, que no hi ha ja cap perill de què puguin oblidar-los, deformar-los o sacrificar-los per tornar a caure en les seves antigues costums polítiques. Després, els temps són tan greus, el perill que amenaça a la llibertat de tots els països és tan formidable, que és necessari que els homes de bona voluntat estiguin a tot arreu en la bretxa, i, sobre tot, que els nostres amics ocupin una posició tal que la seva influència sigui lo més eficaç possible”⁴⁵⁶.

Així, en altres àmbits diferents a l’estrictament històric, els fets de la guerra civil van portar - i porten encara actualment, com també ho faran en el futur – a la reflexió dins el moviment llibertari sobre si l’anarcosindicalisme era una “eina” realment eficaç, útil, per fer la revolució socialista llibertària o, pel contrari, era millor una organització específica; i, si era aquesta, si havia d’ésser oberta a tothom o bé secreta i paramilitar, i, conseqüentment, si es tracta-va de donar un cop d’estat revolucionari implantant la dictadura...

És ben segur que molts dels idealistes militants que volien una societat lliure per aconseguir la màxima llibertat individual possible, es van preguntar, posteriorment, si s’havia fet bé, si calien tants sacrificis individuals i col·lectius; també, si realment era necessari o no tenir el poder absolut i des del mateix “reglamentar” la col·lectivitat i possibilitar el desenvolupament de la llibertat individual en tots els seus aspectes no patrimonials...

Per a d’altres militants, els més estrictament sindicalistes i menys anarquistes i també els altres menys “idealistes espirituals” immediats i sí més interessats en la consecució immediata del benestar material dels treballadors i

⁴⁵⁶ César M. LORENZO, op. cit., pp. 203-204.

l'evolució progressiva cap a la revolució final, l'evolució històrica cap a un canvi d'època, de les condicions generals de vida de la població i l'instauració final de l'anomenat "Estat democràtic i social de Dret", van acabar de "certificar la mort" del moviment anarcosindicalista clàssic; principalment, s'ha de dir clarament, perquè tot això ha fet que les aspiracions individuals de la major part del "poble", de la majoria dels treballadors, hagin anat i vagin en una direcció totalment diferent a la que aquells volien.

Tanmateix, per a molts dels idealistes que es consideraven a sí mateixos com anarquistes, dipositaris del màxim ideal de la Justícia, de la Dignitat, de l'Igualtat, fidels als grans pensadors del segle anterior, que havien volgut amb la màxima intensitat una societat universal d'homes i dones lliures, iguals en drets i deures i sense classes socials, sense fronteres i exèrcits, i que sempre havien estat d'acord amb el lema "la meua pàtria és el món, la meua família l'humanitat", tots els aconteixements que van viure van suposar el més gran desengany i frustració anímica interior – espiritual, dirien els creients religiosos, per a una millor comprensió - de la seva vida, una sensació d'amargor davant una realitat que es manifestava, en tots els seus extrems i aspectes, als seus ulls, com l'aigua clara, i, per tant, amb tota la seva irracionalitat i crueltat.

Llavors, per subsistir, física i psicològicament, no calia mirar més en direcció al passat, era millor oblidar-se...bé de tot, bé de tot allò que no era convenient recordar.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

FONTS PRIMÀRIES. CENTRES DE DOCUMENTACIÓ

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Arxiu Històric Comarcal de Terrassa

Arxiu Històric de Sabadell

Arxiu Històric Municipal de Rubí

Arxiu Històric Municipal de Sant Cugat del Vallès

Arxiu Històric Municipal de Sant Quirze del Vallès

Arxiu Nacional de Catalunya

Arxiu de l'Ajuntament de Barberà del Vallès

Arxiu de l'Ajuntament de Castellar del Vallès

Arxiu de l'Ajuntament de Castellbisbal

Arxiu de l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès

Arxiu de l'Ajuntament de Gallifa

Arxiu de l'Ajuntament de Matadepera

Arxiu de l'Ajuntament de Montcada i Reixac

Arxiu de l'Ajuntament de Palau de Plegamans

Arxiu de l'Ajuntament de Polinyà

Arxiu de l'Ajuntament de Rellinars

Arxiu de l'Ajuntament de Ripollet

Arxiu de l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall

Arxiu de l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda

Arxiu de l'Ajuntament de Sentmenat

Arxiu de l'Ajuntament de Terrassa

Arxiu de l'Ajuntament d'Ullastrell

Arxiu de l'Ajuntament de Vacarisses

Arxiu de l'Ajuntament de Viladecavalls

Biblioteca Central de Terrassa (Hemeroteca Històrica Local)

Fundación Salvador Seguí (Madrid)

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

Boletín de Información CNT-AIT-FAI, diari, Barcelona, 1938

Brazo y Cerebro, òrgan de la CNT de Terrassa, 1932

Butlletí del Grup de Col.laboradors del Museu de Rubí, mensual

Butlletí Interior Unió General de Treballadors, mensual, Barcelona, 1936-1937

Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya, diari oficial, Barcelona, 1934, 1936

Campo. Organo del Comité Regional de Relaciones de Campesinos CNT-AIT, setmanari, Barcelona, 1937

Comunitat de Premsa. Servei d'Informació Internacional- Presidència de la Generalitat de Catalunya, publicació oficial, mensual, Barcelona, 1938

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, diari oficial, Barcelona, 1936-1937

El día. Diari Catalanista Republicà, portaveu d'ACR, diari, Terrassa, 1936

El día, òrgano del PSUC, diari, Terrassa, 1937

Gaceta de la República, diari oficial, Barcelona, 1938

Juventud Libre. Organo de la Federación Ibérica de Juventudes Libertarias, diari, Barcelona, 1938

L'Acció, portaveu d'ERC de Terrassa, diari, 1936

L'Avenç

La Lluita, portaveu d'ERC, diari, Rubí, 1937

Servei Central d'Estadística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1937, butlletí oficial

Solidaridad Obrera. Organo de la Confederación Regional del Trabajo en Cataluña. Portavoz de la Confederación Nacional del Trabajo de España, diari, Barcelona, 1937

Superación. Organo de la CNT-FAI de Sabadell y su comarca, 1a. etapa, setmanari; 2a. etapa, diari; 1937

Tiempos Nuevos. Revista de Sociología, Arte y Economía, revista teòrica de la FAI, dirigida por Diego Abad de Santillán, quinzenal, Barcelona, 1937

Vida Nueva. Organo de la Federación Local de Sindicatos Unicos de Tarrasa, CNT-AIT, diari, Terrassa, 1936-1938

BIBLIOGRAFÍA

Obres generals

- AMORÓS, Miquel, *La revolución traicionada. La verdadera historia de Badius y Los Amigos de Durruti*, Barcelona, Virus Editorial, 2003
- ARTAL, Francesc, Emili GASCH, Carme MASSANA y Francesc ROCA, *El pensament econòmic català durant la República i la guerra, 1931-1939*, Barcelona, Edicions 62, 1976
- BECARUD, Jean i Gilles LAPOUGE, *Los anarquistas españoles*, Barcelona, Anagrama, 1972
- CASANOVA, Julián, *De la calle al frente. El anarcosindicalismo en España (1931-1939)*, Barcelona, Crítica, 1997
- CASTELLS DURAN, Antoni, *Les col·lectivititzacions a Barcelona, 1936-1939*, Barcelona, Hacer, 1993
- -- *El proceso estatizador en la experiencia colectivista catalana, 1936-1939*, Madrid, Nossa y Jara Editores, 1996
- CONSELLERIA D'ECONOMIA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA, *La divisió territorial de Catalunya*, Barcelona, Congrés de Cultura Catalana-Seix Barral, 1977 (edició facsímil de la realitzada per la pròpia Conselleria d'Economia en octubre de 1937)

- EGIDO LEON, Angeles, *Manuel Azaña. Entre el mito y la leyenda*, Valladolid, Consejería de Educación y Cultura de la Junta de Castilla y León (: Villalar, 98), 1998
- FRASER, Ronald, *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros. Historia oral de la guerra civil española*, Barcelona, Crítica, 1979, 2 vols.
- GABRIEL, Pere, Francesc BONAMUSA i d'altres, *La Guerra Civil.2. Actes del II Seminari sobre la Guerra Civil i el franquisme a Catalunya. Barberà del Vallès, 14 i 15 de març de 1997*, Barberà del Vallès, Ajuntament, 1998
- GARCIA OLIVER, Juan, *El eco de los pasos*, París i Barcelona, Ruedo Ibérico (Memorias Ruedo Ibérico), 1978
- GOMEZ CASAS, Juan, *Historia de la FAI*, Bilbao, Zero (Promoción del Pueblo, serie P, 95), 1977
- -- *Los anarquistas en el Gobierno*, Barcelona, Bruguera, 1977
- GONZALEZ CALLEJA, Eduardo i d'altres, *La República: esperanzas y decepciones*, Barcelona, Ediciones Folio S.A. (: La Guerra Civil Española, 1), 1996
- GONZALEZ URIEN, Miguel i Fidel REVILLA GONZALEZ, *La CNT a través de sus Congresos*, México, 1, D.F., Editores Mexicanos Unidos, 1981
- JACKSON, Gabriel, *Entre la reforma y la revolución, 1931-1939*, Barcelona, Crítica, 1980
- MARQUEZ RODRIGUEZ, José Manuel i Juan José GALLARDO ROMERO, *Ortíz. General sin dios ni amo*, Barcelona, Hacer, 1999

- MARTINEZ LORENZO, César, *Los anarquistas españoles y el poder, 1868-1969*, París, Ruedo Ibérico, 1972
- MOMPÓ MARTINEZ, Enric, *El Comité Central de Milícias Antifascistas de Cataluña y la situación de doble poder en los primeros meses de la guerra civil española*, Barcelona, Publicaciones de la Universidad de Barcelona, 1995
- MONJO, Anna i Carme VEGA, *Els treballadors i la guerra civil. Història d'una industria catalana col·lectivitzada*, Barcelona, Empúries, 1986
- MONJO OMEDES, Anna, *La CNT durante la II República en Barcelona: líderes, militantes y afiliados*, Barcelona, Publicaciones de la Universidad de Barcelona, 1994
- MURIÀ, Josep Maria, *La revolució al camp de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya (Antecedents i Documents, 6), 1937, edició facsímil, 1978
- PANIAGUA FUENTES, Xavier, *La sociedad libertaria. Agrarismo e industrialización en el anarquismo español (1930-1939)*, Barcelona, Crítica, 1982
- RIECHMANN, Jorge, *Los verdes alemanes*, Granada, Comares, 1994
- RODON VALLS, Mª Assumpta, *Inventari de les associacions polítiques, sindicals i obreres inscrites en el Govern Civil de Barcelona des de l'any 1887 fins 1936*, treball guanyador de la Segona Bossa d'Estudis Doctor Vives i Gatell, Sabadell, inèdit (en AHS)

- SANZ, Ricardo, *El sindicalismo y la política (Los Solidarios y Nosotros)*, Toulouse, edició de l'autor, 1966
- SERVEI CENTRAL D'ESTADÍSTICA DEL DEPARTAMENT DE PRESIDÈNCIA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA, *Població de Catalunya 1936*, Barcelona, 1937
- SOBREQUÉS CALLICÓ, Jaume, *Catalunya i la guerra civil*, Barcelona, Edicions d'Ara, 1983
- SOLÀ GUSSINYER, Pere, *Història de l'associacionisme català contemporani. Barcelona i les comarques de la seva demarcació (1874-1966)*, Barcelona, Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1993
- SOLÉ SABATÉ, Josep Maria y Joan VILLARROYA FONT, *La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939). Volum II*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (: Biblioteca Abat Oliva, 84), 1990
- TESIS MARCA, Rafael, *La revolució en els Ajuntaments*, Barcelona, Generalitat de Catalunya (: Antecedents i Documents, 3), 1937 (edició facsímil, Barcelona, 1978)
- VARGAS PUGA, Matías, *Una revista anarcosindicalista posibilista dirigida por un maestro masón: "Orto. Revista de documentación social" (marzo 1932-enero 1934)*, treball de Doctorat, inèdit, Departamento de Historia Contemporánea de la UNED, Madrid, 1998

- VEGA MASANA, Eulàlia, *El trentisme a Catalunya. Divergències ideològiques en la CNT, 1930-1933*, Barcelona, Curial (:Biblioteca de Cultura Catalana, 43), 1980
- -- *Anarquistas y sindicalistas durante la Segunda República. La CNT y los Sindicatos de Oposición en el País Valenciano, 1931-1936*, Valencia, Alfons El Magnànim (:Estudios Universitarios, 30), 1987
- VILANOVA, Mercè, *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República. Orientació del vot, participació i abstenció*, Barcelona, La Magrana (: Estudis Electorals, 5), 1986
- -- *Las mayorías invisibles. Explotación fabril, revolución y represión, 26 entrevistas*, Barcelona, Icaria, 1996
- VV. AA., *Catalunya i la guerra civil (1936-1939). Cicle de conferències fet al CIC de Terrassa, curs 1986-1987*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (:Biblioteca Serra d'Or), 1988

Estudis comarcals i locals

- BATALLA GALIMANY, Ramón, “ La societat rubinenca i el personal polític municipal durant la Dictadura i la República, 1923-1936”, *Actes del II Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Formes i relacions del poder local a l'època contemporània, 1993*, Barcelona, 1995

- BAULIES, Jordi, *El municipi de Terrassa, 1877-1977*, Terrassa, Caixa d'Estalvis de Terrassa, 1977
- BORAO MATEO, José Eugenio, *El impacto de la guerra civil en la economía del Vallès Occidental (1936-1939) (El Vallès, una economía bajo la guerra)*, tesi doctoral, UAB, 1989 (dirigida per Enric Ucelay Da Cal), inèdita
- CAHNER, Max, *Gran Geografía Comarcal de Catalunya. Volum 2. Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1991, 2a. ed.
- CASTELLS, Andreu, *Breu Història de Sabadell*, Sabadell, Ajuntament, 1980
- -- *Sabadell. Informe de l'oposició. V. Guerra i revolució (1936-1939)*, Sabadell, Edicions Riutort, 1983
- CENCOMO MORA, Carmen, *Aproximació a l'història de Rubí*, Rubí, Ajuntament, 1986
- CONSELL COMARCAL DEL VALLÈS OCCIDENTAL, *Memòria 1991*, Sabadell-Terrassa, 1992
- MOTA MUÑOZ, José Fernando, *La Segona República, la guerra civil i el primer franquisme a Sant Cugat del Vallès (1931-1941)*, tesi, UAB, 1996 (dirigida per Pere Ysàs), inèdita
- LLATJÓS GARCIA, Francesc de Paula, *Sant Cugat del Vallès. De vila rural a ciutat moderna*, Barcelona, Oikos-Tau, 1991

- PALAU CODONYERS, Agustí, *Barberà del Vallès. Història d'un antic poble*, Barberà del Vallès, autor, 1998
- PLANAS, Ester y Àlex PORTOLÉS, *Castellar del Vallès. Recull històric*, Castellar del Vallès, Ajuntament, 1995
- RICART, Joan, *Coneguem Santa Perpètua. Recull d'articles*, Santa Perpètua de Mogoda, Ajuntament, 1996
- -- *El que sabem del segle XX. Història de Santa Perpètua de Mogoda, 1900-1979*, Santa perpètua de Mogoda, Ajuntament, 1999, 2 vols.
- RODRIGUEZ PI, Bernat, *El municipio de Terrassa durante la guerra civil y la revolución social de 1936-1939*, Terrassa, autor, 1980
- RUMBAU, Montserrat, *Sant Cugat, abans d'ara*, Sant Cugat del Vallès, Ramón Grau Ediciones, 1991
- SÀNCHEZ ESCRIGAS, Jordi, *Associacionisme a Montcada i Reixac, 1900-1936*, Montcada i Reixac, Ajuntament, 1994
- SÀNCHEZ GONZALEZ, Miquel, *La Cerdanyola contemporània (1814-1975)*, Cerdanyola del Vallès, autor (:Història de Cerdanyola, 5), 1983
- -- *La Segona República i la Guerra Civil a Cerdanyola (1931-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993 (pròleg de Francesc Bonamusa)
- SERVEI DE DOCUMENTACIÓ D'HISTÒRIA LOCAL DEL DEPARTAMENT D'HISTÒRIA MODERNA I CONTEMPORÀNIA DE

LA UAB, *Bibliografía sobre el Vallès Occidental (1700-1993)*, Sabadell – Terrassa, Consell Comarcal del Vallès Occidental, 1994

- VARGAS PUGA, Matías, *Terrassa, 15 de febrero de 1932: un ejercicio de gimnasia revolucionaria anarcosindicalista*, treball de Doctorat, inèdit, Departamento de Historia Contemporánea de la UNED, Madrid, 1996
- -- *1933, el cénit insurreccional anarcosindicalista: el caso de Terrassa. Contexto y características*, treball de Doctorat, inèdit, Departamento de Historia Contemporánea de la UNED, Madrid, 1996
- VV. AA. , *L'economia del Vallès Occidental. De la indústria als serveis*, Barcelona, Caixa de Catalunya (: Catalunya Comarcal), 1990
- VV. AA., *Coneixements bàsics de la comarca del Vallès i la seva aplicació a l'escola*, Barcelona, AAPSA Rosa Sensat, 1981
- VV. AA., *Història de Viladecavalls*, Viladecavalls, Ajuntament, 1991
- VV. AA., *Història de Terrassa. El segle XX. 1867-1993*, Terrassa, Diari de Terrassa, 1993
- VV. AA., *Rubí a l'abast. Ciències Socials*, Rubí, Ajuntament, 1994
- VV. AA., *Un passeig per la història de Sant Quirze del Vallès*, Sant Quirze del Vallès, Ajuntament, 1997
- VV. AA., *L'economia i el món del treball*, Sant Quirze del Vallès, Ajuntament, 1997

Publicística: memòries, records i testimonis

- ABAD DE SANTILLAN, Diego, *En torno a nuestros objetivos libertarios*, Argél, Ediciones Libertarias Africa del Norte (:Cuadernos de Estudios Sociales, 3), 1945
- ALAIZ, Felipe, *La Federación Local es el Municipio*, Bordeaux, Tierra y Libertad (:Hacia una Federación de Autonomías Ibéricas – FAI, 4), 1945
- -- *El Municipio, mandatario de su asamblea abierta*, Bordeaux, Tierra y Libertad (:Hacia una Federación de Autonomías Ibéricas- FAI, 16), 1945
- -- *Carta Municipal acordada*, Bordeaux, Tierra y Libertad (:Hacia una Federación de Autonomías Ibéricas- FAI, 14), 1947
- -- *Urbanismo*, Bordeaux, Tierra y Libertad (:Hacia una Federación de Autonomías Ibéricas- FAI, 15), 1947
- BERRUEZO, José, *Contribución a la historia de la CNT de España en el exilio*, México 1 D.F., Editores Mexicanos Unidos, 1967
- COMISION INTERCONTINENTAL DEL MOVIMIENTO LIBERTARIO ESPAÑOL, *Movimiento libertario Español. Conferencia Intercontinental, Toulouse, abril 1947*, Toulouse, autor, 1947
- CRUELLS, Manuel, *La societat catalana durant la guerra civil. Crònica d'un periodista polític*, Barcelona, Edhasa, 1978
- GALÍ HERRERA, Raimón, *Signe de contradicció. 7. L'Ebre i la caiguda de Catalunya*, Barcelona, Barcelonesa d'Edicions, 1996

- GARCIA SANCHEZ, José, *Cerdanyola, 1936-1939. Estampas de nuestra guerra. Recuerdos y vivencias*, Cerdanyola del Vallès, Ajuntament, 1991
- -- *Tal como lo ví. La colectividad de campesinos de Cerdanyola-Ripollet, 1936-1939*, Cerdanyola del Vallès, autor, 1981
- PEIRATS, José, *La CNT en la revolución española*, París, Ruedo Ibérico, 1971, 3 vols.
- PEREZ BARÓ, Albert, *30 meses de colectivismo en Cataluña (1936-1939)*, Barcelona, Ariel, 1974. Pròleg de Juan Velarde Fuertes.
- SAPÉS ESMENDIA, Josep, *Dretes i esquerres o la guerra del 36 a Rubí*, Rubí, Comissió de Cultura del Casal d'Avis de Rubí, 1991

Artícles

- ABAD DE SANTILLAN, Diego, “Recuerdo de Durruti, un luchador por la libertad”, *Sindicalismo*, 15 (febrer 1977), 12-13
- ALCANTARA SAEZ, Manuel, “Cuatro anarquistas en el poder”, *Historia* 16, 47 (març 1980), 27-38
- BICICLETA, Redacción de, “¿Para qué fundamos la FAI? Entrevista a Progreso Fernández”, *Bicicleta. Revista de comunicaciones libertarias*, 11 (novembre 1977), 38-39
- CASTELLS DURAN, Antoni, “La última entrevista de Fidel Miró”, *Polémica*, 67 (desembre 1998), 39-41

- FABRE, Jaume, “Els que es van quedar. Barcelona, 1939”, *Butlletí de la Societat Catalana d’Estudis Històrics. Filial de l’Institut d’Estudis Catalans*, XIV, any 2003, 201-202 i 215-217
- FRENTE LIBERTARIO, “Agustín Souchy, anarquista alemán”, *Historia Libertaria*, (febrer 1979), 18-21 (entrevista a Agustín Souchy)
- MARCET GISBERT, Xavier, “Francesc Sàbat”, *Diari de Terrassa*, 23/09/98, 17 (sobre Francesc Sàbat Romagosa, Alcalde cenetista de Terrassa)
- MIRÓ, Fidel, “Diálogos con Diego Abad de Santillán”, *Sindicalismo*, 13-14 (abril-maig 1976), 22-24 (entrevista a Diego Abad de Santillán)
- SAN AGUSTIN, Arturo, “Federica Montseny”, *El Periódico de Catalunya*, 30/01/86, 18 (entrevista a Federica Montseny Mañé)
- TUSELL, Javier, “Cuando el PCE era el partido del Kremlin”, *La Vanguardia. Revista*, suplement dominical del diari La Vanguardia, 20-06-99

A N N E X O S

RELACIÓ DE TOTS ELS CONSELLERS CENETISTES

<u>MUNICIPI</u>	<u>NOM</u>	<u>TEMPS</u>	<u>CÀRREC AL GOVERN</u>
Barberà V.	Almirall, Gustau	27/07/38 a 27/07/38	
Barberà V.	Cuello Cebrián, Andreu	27/07/38 a 27/07/38	
		18/10/38 a 26/01/39	Obres Públiques
Barberà V.	García Herrero, Francisco	14/06/38 a 27/07/38	
Barberà V.	López Vivancos, Antonio	08/03/37 a 15/10/37	
Barberà V.	Pallàs Berenguer, Joan	14/10/36 (?) a 18/10/37	Obres Públiques, Sanitat i Assistència Social (08/03/37 a 18/10/37)
		10/03/38 a 10/05/38	Proveïments
Barberà V.	Pérez López, Francisco	18/10/37 a 10/03/38	
		18/10/38 a 26/01/39	
Barberà V.	Puerto, Antonio	10/05/38 a 27/07/38	Cultura
		18/10/38 a 26/01/39	(30/05/38 a 27/07/38)
Barberà V.	Querol Folch, Joan	14/10/36 (?) a 15/10/37	Alcalde

Barberà V.	Sánchez García, José	15/10/37 a 27/07/38	Obres Públiques (10/03/38 a 10/05/38) (14/06/38 a 27/07/38) Proveïments (30/05/38 a 27/07/38)
Barberà V.	Sánchez Martínez, José	07/06/38 a 27/07/38 18/10/38 a 26/01/39	Proveïments i Assistència Social
Barberà V.	Solà, Alfons	27/07/38 a 27/07/38	
Barberà V.	Valero Ros, Santiago	14/10/36 (?) a 08/03/37 15/10/37 a 07/06/38	Cultura (10/03/38 a 10/05/38) Proveïments (10/05/38 a 30/05/38) Obres Públiques (30/05/38 a 07/06/38)
Castellar V.	Hernández García, Dídac	19/10/36 a 26/01/39	Defensa (19/10/36 a ?/03/37)
Castellar V.	Malla Rocavert, Josep	19/10/36 a 26/01/39	Proveïments i Agricultura

			(19/10/36 a 26/01/39)
Castellar V.	Roca Artigas, Vicenç	19/10/36 a 26/01/39	Alcalde
			(19/10/36 a 26/01/39)
Castellbisbal	Amigó Grau, Jacint	18/10/36 a 02/02/38	Proveïments
			(20/01/37 a 15/09/37)
			Treball i Obres Públiques
			(15/09/37 a 02/03/38)
Castellbisbal	Andreu García, Joan	20/01/37 a 19/06/37	Sanitat i A. Social
Castellbisbal	Arús Moliné, Adolf	18/10/36 a 20/01/37	Proveïments
Castellbisbal	Campanyà Parera, Francesc	15/09/37 a 15/04/38	Economia i Agricultura
			(01/12/37 a 15/04/38)
			Economia
			(15/09/37 a 01/12/37)
Castellbisbal	Comellas Torras, Pere	18/10/36 a 15/09/37	Economia
			(20/01/37 a 15/09/37)
Castellbisbal	Roig Parera, Josep	19/06/37 a 02/03/38	Governació i Justícia
			(19/06/37 a 01/12/37)
			Governació i A. Social
			(01/12/37 a 25/12/37)

			Governació (25/12/37 a 02/03/38)
Cerdanyola V.	Abad Carrey, Manuel	17/11/36 a 21/04/37	Economia
Cerdanyola V.	Angulo Sáez, Antonio	01/07/38 a 18/09/38	
Cerdanyola V.	Brufau, Artur	01/07/38 a 18/09/38	
Cerdanyola V.	Castells Hugàs, Josep	01/11/37 a 26/01/39	Economia (03/11/37 a 14/11/38)
Cerdanyola V.	Feliu Nieves, Jaume	17/10/36 a 01/11/37	Alcalde (interí) (09/05/37 a 25/06/37) Economia (30/07/37 a 01/11/37)
Cerdanyola V.	Fernández Sánchez, Joaquín	01/11/37 a 10/06/38	
Cerdanyola V.	García Sánchez, Manuel	30/07/37 a 10/06/38 18/09/38 a 26/01/39	
Cerdanyola V.	Ginel Martínez, Manuel	18/09/38 a 26/01/39	
Cerdanyola V.	Mañosa Companyó, Isidre	30/04/37 a 30/07/37	Economia
Cerdanyola V.	Martínez, Doroteo	30/07/37 a 01/11/37	
Cerdanyola V.	Pérez Alarcón, Dídac	17/10/36 a 17/11/36	Economia
Cerdanyola V.	Tejero Regalés, Mariano	17/10/36 a 30/07/37	Defensa

Gallifa	Bosch Serracanti, Enric	26/10/36 -----	Conseller amb ERC des de 26/07/36
Gallifa	Vila Benet, Josep	26/10/36 -----	Idem
Matadepera	Companyó Lucó, Josep	19/10/36 a 26/07/37	
Matadepera	Genescà Cortés, Marc	19/10/36 a 09/08/37	
Matadepera	Orriols Casals, Josep	19/10/36 a 17/04/37	
Matadepera	Sellarés Gibert, Miquel	17/04/37 a 17/07/37	
Montcada i R.	Alcaraz Almansa, Juan	04/03/38 a 27/05/38	Foment, O. P. i Treball (04/03/38 a 01/04/38) Obres Públiques (01/04/38 a 27/05/38)
Montcada i R.	Baliarda, Domènec	03/12/37 a 04/03/38	Foment, O.P. i Treball (26/01/38 a 04/03/38)
Montcada i R.	Bellido, Francesc	03/12/37 a 04/03/38	
Montcada i R.	Carreño Villar, Francisco	04/03/38 a 27/01/39	
Montcada i R.	Castillo, Rafael	25/10/37 a 27/01/39	
Montcada i R.	Contreras Ortega, Pedro	03/12/37 a 08/04/38	
Montcada i R.	García Hernández, Salvador	22/10/36 a 26/05/37	Proveïments
Montcada i R.	García Montón, Cipriano	22/10/36 a 02/04/37	

Montcada i R.	Hernández, Benito	15/12/36 a 03/12/37	Proveïments (22/10/37 a 26/11/37)
Montcada i R.	López Gallardo, Antonio	22/10/36 a 03/12/37	Foment (26/05/37 a 03/12/37)
Montcada i R.	Martí Maimó, Josep	26/05/37 a 27/01/39	Alcalde (26/01/38 a 27/01/39) Governació (10/12/37 a 26/01/38)
Montcada i R.	Mellado Hernández, Salvador	22/10/36 a 26/05/37	Seguretat i Vigilància
Montcada i R.	Miras Rodriguez, Francesc	22/10/36 a 15/12/36	
Montcada i R.	Miras Rodriguez, Josep	26/05/37 a 22/10/37	
		26/01/38 a 07/10/38	Governació, A. S., Sanitat (26/01/38 a 01/04/38) Proveïments (01/04/38 a 07/10/38)
Montcada i R.	Monreal, Antonio	22/10/37 a 26/01/38	Foment (10/12/37 a 26/01/38)
Montcada i R.	Mulet, Josep	27/05/38 a 27/01/39	
Montcada i R.	Mulet, Víctor	26/05/37 a 25/10/37	

Montcada i R.	Prusiel, Fèlix	07/10/38 a 27/01/39	Proveïments
Montcada i R.	Téllez Dominguez, Joan	22/10/36 a 26/05/37	Economia i O.Públiques Alcalde (interí) (22/02/37 a 21/05/37)
Montcada i R.	Tomàs del Toro, Manuel	02/04/37 a 16/07/37 10/09/37 a 03/12/37 08/04/38 a 24/06/38	Governació i Sanitat Obres Públiques (27/05/38 a 24/06/38)
Palau-solità i P.	Bellavista Bellavista, Domènec	20/08/37 a 21/04/38	
Palau-solità i P.	Casañas Codina, Aleix	05/05/38 a 23/10/38	
Palau-solità i P.	Casañas Codina, Pere	19/06/38 a 26/01/39	Cultura
Palau-solità i P.	Esquiús Buxó, Jesús	21/11/36 a 03/03/37	Proveïments (06/01/37 a 17/02/37)
Palau-solità i P.	Estany Padrós, Antoni	21/11/36 a 31/05/37	Alcalde (21/11/36 a 31/05/37) Proveïments (21/11/36 a 06/01/37) Agricultura i Economia (21/11/36 a 31/03/37)

		05/05/38 a 25/09/38	
Palau-solità i P.	Font García, Joan	31/03/37 a 21/04/38	Obres P. i Foment (31/03/37 a 21/10/37)
Palau-solità i P.	García Albiol, Patrici	21/11/36 a 13/01/37	Defensa
Palau-solità i P.	Llargués Soley, Francesc	21/10/36 a 21/11/36	
Palau-solità i P.	Ribas Prats, Emili	31/03/37 a 19/06/38	Cultura (21/10/37 a 19/06/38)
Palau-solità i P.	Solà Sallent, Pere	25/09/38 a 26/01/39	
Palau-solità i P.	Solé Barberà, Quirze	21/10/36 a 21/11/36	Alcalde Foment
Palau-solità i P.	Taurón Ciurans, Joaquím	20/01/37 a 31/03/37	Defensa (20/01/37 a 06/03/37)
Palau-solità i P.	Tort Oller, Miquel	17/03/37 a 31/03/37 02/06/37 a 25/07/37	
Palau-solità i P.	Truyols Ninou, Antoni	21/10/36 a 21/11/36	
Rellinars	Bassó Tarrés, Fermí	14/10/36 a 16/01/38	
Rellinars	Calsina Genescà, Pere	14/10/36 a 16/02/37	Cultura (17/10/36 A 16/02/37)
Rellinars	Gil Bartoll, Antoni	14/10/36 a 16/02/37	

Rellinars	Gil Bartoll, Francesc	16/02/37 a 16/01/38	
Rellinars	Semillas Puigoriol, Emilio	16/02/37 a 16/01/38	
Ripollet	Bayó, Isidre	23/06/38 a 26/01/39	
Ripollet	Boix Cosialls, Ramón	20/10/36 a 23/10/37	Assistència Social (?/12/36 a 23/10/37)
Ripollet	Crespo, Marcel	13/07/38 a 12/10/38	
Ripollet	Gabarra Gorchs, Jordi	12/10/38 a 26/01/39	
Ripollet	Llargués Domènec, Pere	20/10/36 a 03/06/37	Defensa
Ripollet	Ortíz Quiles, Doroteo	03/06/37 a 23/10/37	
Ripollet	Ramos Oller, Balbià	20/10/36 a 03/06/37 10/06/37 a 02/03/38	Proveïments
Ripollet	Teruel Alonso, José Antonio	23/10/37 a 26/01/39	Finances
Ripollet	Tomàs Pí, Isidre	23/10/37 a 26/01/39	Governació
Rubí	Aragonés Campderrós, Joaquím	30/10/37 a 20/10/38	Treball i O. Públiques (12/04/38 a 20/10/38)
Rubí	Campderrós Badell, Miquel	20/10/36 a 08/02/37 15/02/37 a 30/10/37	
Rubí	Dolcet Roura, Domènec	30/10/37 a 21/04/38	
Rubí	Fillol Cervelló, Enric	?/ 05/38 a 25/01/39	Treball i O. Públiques

			(20/10/38 a 25/01/39)
Rubí	Gaju Pujol, Joan	20/10/36 a 08/02/37	Treball i O. Públiques
		25/02/37 a ?/05/38	Proveïments
			(12/04/38 a ?/05/38)
Rubí	Mariné Cornet, Joaquím	20/10/36 a 08/02/37	Proveïments
		25/02/37 a 30/10/37	Alcalde
			Defensa i Seg. Interior
			(25/02/37 a 11/03/37)
			Governació
			(11/03/37 a 30/10/37)
Rubí	Oliveres, Manel	?/08/38 a 20/10/38	
Rubí	Paloma Camí, Domènec	20/10/36 a 08/02/37	Economia
		25/02/37 a 14/10/37	Proveïments
Rubí	Roba García, Joan	30/10/37 a 25/01/39	Alcalde
			(11/04/38 a 25/01/39)
			Hisenda i Governació
			(12/04/38 a 25/01/39)
Rubí	Rossell Vidal, Pere	20/10/36 a 08/02/37	
		25/02/37 a 25/01/39	Proveïments

			(?/05/38 a 25/01/39)
Rubí	Solsona Cortés, Ramón	20/10/36 a 08/02/37	
		15/02/37 a 25/01/39	
Sabadell	Barnils Serret, Bartomeu	17/10/36 a 22/05/37	Indústries de Guerra (03/03/37 a 22/05/37)
Sabadell	Bermejo Raposo, Andreu	03/03/37 a 22/05/37	
Sabadell	Calopa Cejuela, Ramón	17/10/36 a 22/05/37	Obres Públiques (03/03/37 a 22/05/37)
Sabadell	Cinca Vilagener, Josep	17/10/36 a 22/05/37	Indústries de Guerra (17/10/36 a 03/03/37)
Sabadell	Ibañez Gargallo, José	17/10/36 a 22/05/37	Sanitat (17/10/36 a 21/02/37)
Sabadell	Jara Pérez, Jesús	17/10/36 a 22/05/37	
Sabadell	Lladó Roca, Brú	17/10/36 a 22/05/37	Economia (17/10/36 a 21/02/37)
Sabadell	Manyalich Santos, Pere	03/03/37 a 22/05/37	
Sabadell	Marés Claparols, Josep	17/10/36 a 22/05/37	Treball (17/10/36 a 21/02/37)

Proveïments

(03/03/37 a 22/05/37)

Sabadell	Pallàs Berengué, Santiago	17/10/36 a 03/03/37
Sabadell	Silvestre Franco, Antonio	17/10/36 a 03/03/37
S. Cugat V.	Arnau Comas, Firmo	29/10/38 a 26/01/39
S. Cugat V.	Arnau Solà, Fratern	14/10/36 a 13/01/37
		21/04/37 a 18/08/37
S. Cugat V.	Avenza Almailda, Antonio	17/03/37 a 18/08/37
S. Cugat V.	Belmán Sánchez, Domingo	18/08/37 a 03/05/38
S. Cugat V.	Belmán Sánchez, Juan	03/05/38 a 26/01/39
S. Cugat V.	Capel Vázquez, Manuel	14/10/36 a 07/04/37
S. Cugat V.	Carrasco Navarro, Antonio	14/10/36 a 17/03/37
S. Cugat V.	Castelló Vicedo, Ismael	12/01/38 a 03/05/38

Agricultura, Sanitat
i Assistència Social
(19/01/38 a 19/04/38)
Obres P., Treball i
Serveis Públics
(19/04/38 a 03/05/38)

Alcalde
(19/04/38 a 03/05/38)

			Governació (19/04/38 a 03/05/38)
			Proveïments i Cultura (19/01/38 a 19/04/38)
S. Cugat V.	Checa Valero, Isidoro	14/10/36 a 11/08/37	Serveis Públics (16/10/36 a 14/11/36)
			Economia (14/11/36 a 11/08/37)
		12/01/38 a 26/01/39	Alcalde (03/05/38 a 26/01/39)
			Governació (03/05/38 a 26/01/39)
S. Cugat V.	García Montiel, José	27/05/38 a 26/01/39	
S. Cugat V.	López Martínez, José	13/01/37 a 19/04/38	
S. Cugat V.	López Martínez, Pedro	16/12/36 a 22/09/37	Serveis Públics
S. Cugat V.	Mercader Gómez, Mariano	27/10/37 a 12/01/38	
		19/04/38 a 26/01/39	
S. Cugat V.	Miralbal Baltor, José	03/05/38 a 29/10/38	
S. Cugat V.	Pagán García, Antonio	22/09/37 a 12/01/38	Serveis Públics

			(22/09/37 a 10/11/37)
S. Cugat V.	Perarnau Solà, Antoni	18/08/37 a 27/05/38	
S. Cugat V.	Presas Llenas, Josep	14/10/36 a 16/12/36	Economia (16/10/36 a 14/11/36)
S. Cugat V.	Puig Plà, Pere	14/10/36 a 19/04/38	Alcalde (19/01/38 a 19/04/38) Governació (19/01/38 a 19/04/38) Economia (11/08/37 a 19/01/38) Serveis Públics (10/11/37 a 19/01/38)
S. Cugat V.	Ribasses Domossa, Jover	19/04/38 a 26/01/39	
S. Llorenç S.	Aymerich, Ramón	28/05/38 a 10/10/38	
S. Llorenç S.	Brosa Utset, Llorenç	19/10/36 a 28/05/38	
S. Llorenç S.	Castellà Ros, Josep	19/10/36 a 28/05/38	Alcalde Presideix totes les Comissions Municipals (Defensa, Economia,

Treball i O. Públiques,
Finances, Proveïments,
Agricultura, Cultura i
Sanitat i Ass. Social
(19/10/36 a 05/07/37)

S. Llorenç S.	Parera Davi, Joan	19/10/36 a 14/11/38
S. Llorenç S.	Pascual Vila, Lluís	14/11/38 a 26/01/39
S. Llorenç S.	Patau Osu, Pau	10/10/38 a 26/01/39
S. Llorenç S.	Sanahuja Amorós, Pere	28/05/38 a 10/10/38 14/11/38 a 26/01/39
S. Llorenç S.	Sols, Lluís	10/10/38 a 14/11/38
S. Quirze V.	Busquets Centellas, Joan	06/05/38 a 26/01/39
S. Quirze V.	Juliana Turell, Ramón	19/10/36 a 25/03/37
S. Quirze V.	Martínez Paredes, José	06/05/38 a 26/01/39
S. Quirze V.	Raspall Nin, Josep	04/12/36 a 22/01/37

Finances
(21/05/38 a 06/12/38)
Economia
Sanitat i Ass. Social
(21/05/38 a 02/07/38)
Assistència Social
(02/07/38 a 26/01/39)
Agricultura

		06/05/38 a 26/01/39	Alcalde (27/08/38 a 26/01/39) Agricultura (21/05/38 a 23/07/38) Cultura (21/05/38 a 23/07/38) Governació i Finances (06/12/38 a 26/01/39)
S. Quirze V.	Raspall Nin, Miquel	19/10/36 a 25/03/37	Treball
S. Quirze V.	Vidal Vidal, Quirze	19/10/36 a 25/03/37	Proveïments
Sta. Perpètua M.	Alcácer Tos, Julio	12/10/36 a 19/10/36	Treball
Sta. Perpètua M.	Barcons Bonet, Joan	09/05/38 a 26/07/38	Agricultura
Sta. Perpètua M.	Camps, Fèlix	24/12/36 a 09/02/37	Agricultura
Sta. Perpètua M.	Castells Valentínez, Jesús	?/06/38 a 26/07/38	Treball
Sta. Perpètua M.	Fadó Rovira, Jaume	12/10/36 a 25/05/37	Defensa Seguretat Interior Sanitat i A. Social
		09/05/38 a 26/07/38	Governació i A. Social
Sta. Perpètua M.	Lloveras Gisbert, Josep	?/06/38 a 26/07/38	Sanitat i A. Social

Sta. Perpètua M.	Monje Ibañez, Emili	19/10/36 a 25/05/37	
Sta. Perpètua M.	Morral Grau, José	12/10/36 a 19/10/36	
Sta. Perpètua M.	Tarrés Sanvicens, Sadurni	19/10/36 a 24/12/36	Treball
		09/05/38 a 26/07/38	Cultura
Sta. Perpètua M.	Xarrié Jacques, Genís	29/12/36 a 25/05/37	Alcalde
Sentmenat	Anglés Puigdemunt, Joan	15/12/36 a 26/01/39	Obres Públiques
			(15/12/36 a 21/11/37)
			Alcalde
			(21/11/37 a 26/01/39)
			Proveïments i A. Social
			(10/03/38 a 26/01/39)
Sentmenat	Artigas Llonch, Pere	21/11/37 a 03/07/38 (?)	
Sentmenat	Costajussà Cuscó, Joan	03/07/38 a 26/01/39	Agricultura
Sentmenat	Fruitós Curtielles, Vicenç	21/11/37 a 28/04/38	Assistència Social
			(21/11/37 a 10/03/38)
Sentmenat	Giralt Monistrol, Jaume	19/10/36 a 03/07/38 (?)	Alcalde
			(19/10/36 a 21/11/37)
			Proveïments
			(21/11/37 a 10/03/38)

Sentmenat	Llonch Vilà, Joan	03/07/38 a 26/01/39	
Sentmenat	Mira Vendrell, Joan	19/10/36 a 15/12/36	Economia
Sentmenat	Paré Freixa, Joan	03/07/38 a 26/01/39	
Sentmenat	Rams Casals, Francesc	19/10/36 a 10/03/38	Defensa (? a 11/03/37) Proveïments (11/03/37 a 21/11/37)
Sentmenat	Surinyach Monells, Guillem	03/07/38 a 26/01/39	Obres Públiques
Sentmenat	Turell Sempere, Joan	21/11/37 a 28/04/38	Economia
Terrassa	Alcócer Gil, Pedro	04/01/37 a 09/07/37	
Terrassa	Aldave Rebullida, Enric	04/01/37 a 18/04/38	Alcalde (18/12/37 a 18/04/38) Defensa (04/01/37 a 09/07/37) Serveis Públics (09/07/37 a 03/01/38)
Terrassa	Aligué Prió, Frederic	09/07/37 a 29/10/37	
Terrassa	Andreu Companys, Gregori	14/10/36 a 26/01/39	
Terrassa	Argerich Cabellana, Joan	09/07/37 a 29/10/37	

Terrassa	Bruno Mas, Martí	14/10/36 a 04/01/37	Proveïments
Terrassa	Burguès Roma, Rosa	14/01/39 a 26/01/39	
Terrassa	Caixelós Vela, Jacint	18/04/38 a 26/01/39	Governació i A. Social (24/05/38 a 26/01/39)
Terrassa	Domènech, Josep	24/12/36 a 11/03/38	Sanitat i A. Social (03/01/38 a 11/03/38)
Terrassa	Forns Brossa, Josep	14/01/39 a 26/01/39	
Terrassa	Graells Llopart, Joan	29/10/37 a 18/04/38	Serveis Públics (03/01/38 a 25/02/38)
Terrassa	Juvé Vallès, Joan	14/10/36 a 09/07/37	
Terrassa	Lípiz Rodriguez, Gracià	14/10/36 a 29/10/37	
Terrassa	Lípiz Rodriguez, Vicenç	05/08/37 a 29/10/37	Governació
Terrassa	Machirant Durà, Facund	14/10/36 a 09/07/37	Economia i Treball
Terrassa	Marín Abad, Frederic	29/10/37 a 24/05/38	Obres Públiques (03/01/38 a 11/03/38) Obres i Serveis Públics (11/03/38 a 18/04/38)
Terrassa	Morros Miralles, Bartomeu	09/07/37 a 03/01/38	
Terrassa	Mur Escamilla, Martí	14/10/36 a 26/01/39	

Terrassa	Padilla Boloix, Josep	09/07/37 a 05/08/37	Governació
Terrassa	Palau Abad, Francesc	14/10/36 a 09/07/37	Sanitat
Terrassa	Pedro Gimjuan, Josep	14/10/36 a 24/12/36	
		09/07/37 a 29/10/37	
		11/03/38 a 24/05/38	Governació i A. Social
Terrassa	Planell Vallès, Cristofor	14/01/39 a 26/01/39	
Terrassa	Prat Castella, Joan	14/01/39 a 26/01/39	Alcalde
Terrassa	Reig Calaf, Baptista	04/01/37 a 09/07/37	
Terrassa	Rodriguez Escanilla, Pau	24/05/38 a 14/01/39	
Terrassa	Sàbat Romagosa, Francesc	14/10/36 a 09/07/37	Assistència Social
			(04/01/37 a 09/07/37)
		03/01/38 a 24/05/38	Alcalde
			(18/04/38 a 24/05/38)
Terrassa	Sàbat Romagosa, Marcel·lí	24/05/38 a 14/01/39	Obres i Serveis Públics
			(24/05/38 a 05/08/38)
			Alcalde
			(05/08/38 a 14/01/39)
Terrassa	Sainz Roytegui, Ramón	09/07/37 a 11/03/38	
Terrassa	Sancho Alegre, Rafael	11/03/38 a 26/01/39	

Terrassa	Solà Casals, Valentí	24/05/38 a 26/01/39	Conseller Delegat Especial per a l'Administració Central
Terrassa	Soler Orriols, Ramón	29/10/37 a 26/01/39	Alcalde (24/05/38 a 05/08/38) Obres P. i Serveis Públics (05/08/38 a 26/01/39)
Terrassa	Tapioles Vancells, Llorenç	29/10/37 a 11/03/38	Governació (29/10/37 a 25/02/38)
Terrassa	Torrellas Espinosa, Teresa	18/04/38 a 14/01/39	
Terrassa	Torres Martínez, Josep	11/03/38 a 14/01/39	
Ullastrell	Martínez Padró, Maties	19/10/36 a 23/11/37	
Ullastrell	Julibert Valls, Benet	19/10/36 a 16/10/37 02/11/37 a 23/11/37	
Ullastrell	Solé Coma, Salvador	19/10/36 a 16/10/37 02/11/37 a 23/11/37	Cultura, Sanitat i A.Social (27/01/37 a 16/10/37)
Vacarisses	Badia Masqué, Domènec	13/10/36 a 08/02/37	
Vacarisses	Cintas Lozano, Joan	08/02/37 a 19/07/37	
Vacarisses	Codina Grau, Francesc	13/10/36 a 08/02/37	

Vacarisses	Creus Plans, Isidre	08/02/37 a 19/07/37	
Vacarisses	Espuña Masana, Feliu	13/10/36 a 08/02/37	
Vacarisses	Sendín Utset, Joan	08/02/37 a 19/07/37	
Viladecavalls	Brunet Prat, Manel	07/01/38 a 26/01/39	Foment i Economia (12/01/38 a 17/08/38) Alcalde (17/08/38 a 26/01/39)
Viladecavalls	Casanova Picó, Miquel	16/10/36 A 26/01/39	Agricultura i Asentaments (04/02/37 a 07/01/38) Alcalde (07/01/38 a 17/08/38)
Viladecavalls	Font Marquès, Manel	29/01/37 a 26/01/39	Proveïments (12/01/38 a 17/08/38) Governació i Proveïments (17/08/38 a 26/01/39)
Viladecavalls	Fontanet Vidal, Wenceslao	16/10/36 a 07/01/38	Agricultura e Incautacions (22/10/36 a 04/02/37)
Viladecavalls	Vila Morgo, Lluís	16/10/36 a 29/01/37	

PARTICIPACIÓ ALS PLENS DELS CONSISTORIS

<u>AJUNTAMENT</u>	<u>PRESÈNCIA</u>	<u>CAUSA DE L'ABSÈNCIA POSTERIOR</u>
Barberà V.	14/10/36 (?) a 27/07/38 18/10/38 a 26/01/39	Dissolució de l'Ajuntament
Castellar V.	19/10/36 a 26/01/39	
Castellbisbal	18/10/36 a 15/04/38	
Cerdanyola V.	17/10/36 a 26/01/39	
Gallifa	26/10/36 -----	Ja havien sigut Consellers anteriorment per ERC
Matadepera	19/10/36 a 09/08/37	Retirada voluntària. Sindicat amb baixa afiliació
Montcada i Reixac	22/10/36 a 27/01/39	
Palau-solità i P.	21/10/36 a 26/01/39	
Rellinars	14/10/36 a 16/01/38	
Ripollet	20/10/36 a 26/01/39	
Rubí	20/10/36 a 25/01/39	
Sabadell	17/10/36 a 22/05/37	Acord d'incompatibilitat amb l'Ajuntament
S. Cugat V.	14/10/36 a 26/01/39	
S. Llorenç S.	19/10/36 a 26/01/39	

S. Quirze V.	19/10/36 a 25/03/37	Retirada voluntària en protesta per haver-se declarat nul un acord favorable (aprovació d'un conveni subscrit amb els Sindicats de Camperols CNT de Sant Quirze i Rubí)
	06/05/38 a 26/01/39	
Sta. Perpètua M.	12/10/36 a 25/05/37	Retirada voluntària, amb posterioritat a la destitució de l'Alcalde cenetista (pacte ERC-UGT-UR). Posterior pacte de PSUC i ERC i acord d'incompatibilitat de la CNT amb el Consistori (19/10/37)
	09/05/38 a 26/07/38	
Sentmenat	19/10/36 a 26/01/39	
Terrassa	14/10/36 a 26/01/39	
Ullastrell	19/10/36 a 23/11/37	Retirada voluntària, posteriorment a l'intent fallit del PSUC d'aconseguir l'Alcaldia gràcies a un pacte amb CNT
Vacarisses	13/10/36 a 19/07/37	Acord del Consistori exclouent a la CNT per considerar que no compleix les lleis
Viladecavalls	16/10/36 a 26/01/39	

RELACIÓ D'ALCALDES I REGIDORS D'ÀREA O PRESIDENTS DE COMISSIÓ MUNICIPAL

A) ALCALDES:

<u>MUNICIPI</u>	<u>CARACTERÍSTIQUES</u>	<u>TIPUS DE GOVERN</u>	<u>NOM I COGNOMS</u>	<u>TEMPS</u>
Barberà V.	1940 h/agrícola, industrial	Unitari (des de 8/3/37 a 15/10/37 sense PSUC)	Querol Folch, Joan	14/10/36 a 15/10/37
Castellar V.	4257 h/industrial	CNT-PSUC	Roca Artigas, Vicenç	19/10/36 a 26/01/39
Cerdanyola V.	3026 h/agrícola, industrial	Unitari	Feliu Nieves, Jaume	09/05/37 a 25/06/37
Montcada i R.	7328 h/industrial	Unitari	Téllez Dominguez, Joan	22/02/37 a 21/05/37
		CNT-PSUC, excepte sis mesos unitari	Martí Maimó, Josep	26/01/38 a 27/01/39
Palau-solità i P.	1451 h/agrícola	Unitari	Solé Barberà, Quirze	21/10/36 a 21/11/36
		Unitari	Estany Padrós, Antoni	21/11/36 a 31/05/37
Rubí	6738 h/agrícola, industrial	Unitari	Mariné Cornet, Joaquím	25/02/37 a 30/10/37
		CNT-PSUC	Roba García, Joan	11/04/38 a 25/01/39
S. Cugat V.	6083 h/agrícola, industrial	CNT-PSUC	Puig Plà, Pere	19/01/38 a 19/04/38
		Unitari	Castelló Vicedo, Ismael	19/04/38 a 03/05/38

		Unitari	Checa Valero, Isidoro	03/05/38 a 26/01/39
S. Llorenç S.	1606 h/agrícola-forestal	Unitari (CNT,ERC,UR)	Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
Sta. Perpètua M.	2483 h/agrícola, industrial	CNT-PSUC	Xarrié Jacques, Genís	29/12/36 a 22/05/37
Sentmenat	1791 h/agrícola-forestal	Unitari	Giralt Monistrol,Jaume	19/10/36 a 21/11/37
		CNT-ERC	Anglés Puigdemunt,Joan	21/11/37 a 26/01/39
Terrassa	47.690 h/industrial,serveis	CNT-PSUC	Aldave Rebullida, Enric	18/12/37 a 18/04/38
		CNT-PSUC	Sàbat Romagosa,Francesc	18/4/38 a 24/05/38
		CNT-PSUC	Soler Orriols, Ramón	24/05/38 a 05/08/38
		CNT-PSUC	Sàbat Romagosa,Marcel·lí	5/8/38 a 14/01/39
		CNT-PSUC	Prat Castella, Joan	14/01/39 a 26/01/39
Viladecavalls	711h/agrícola-forestal	CNT-PSUC	Casanova Picó, Miquel	07/01/38 a 17/08/38
		CNT-PSUC	Brunet Prat, Manel	17/08/38 a 26/01/39

B) REGIDORS D'ÀREA O PRESIDENTS DE COMISSIÓ MUNICIPAL:

<u>AJUNTAMENT</u>	<u>TIPUS DE GOVERN</u>	<u>ÀREA/COMISSIÓ</u>	<u>NOM I COGNOMS</u>	<u>TEMPS</u>
Barberà V.	CNT-PSUC-UR	Proveïments	Pallàs Berenguer, Joan	10/03/38 a 10/05/38
	CNT-PSUC-UR		Valero Ros, Santiago	10/05/38 a 30/05/38
	CNT-PSUC-UR		Sánchez García, José	30/05/38 a 27/07/38

	Unitari (CNT,ERC,PSUC,UR)	Sánchez Martínez, José	18/10/38 a 26/01/39
Castellar V.	CNT-PSUC	Malla Rocavert, Josep	19/10/36 a 26/01/39
Castellbisbal	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Arús Moliné, Adolf	18/10/36 a 20/01/37
	Unitari, excepte quatre mesos sense ERC	Amigó Grau, Jacint	20/01/37 a 15/09/37
Montcada i R.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	García Hernández, Salvador	22/10/36 a 26/05/37
	Unitari	Hernández, Benito	22/10/37 a 26/11/37
	Unitari	Miras Rodriguez, Josep	01/04/38 a 07/10/38
	CNT-PSUC	Prusiel, Fèlix	07/10/38 a 27/01/39
Palau-solità i P.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Estany Padrós, Antoni	21/11/36 a 06/01/37
	Unitari	Esquius Buxó, Jesús	06/01/37 a 17/02/37
Ripollet	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Ramos Oller, Balbià	21/10/36 a 03/06/37
Rubí	Unitari (ACR, CNT, ERC, POUM, UR)	Mariné Cornet, Joaquím	20/10/36 a 25/02/37
	Unitari (ídem)	Paloma Camí, Domènec	25/02/37 a 14/10/37
	CNT-PSUC	Gaju Pujol, Joan	12/04/38 a ?/05/38
	CNT-PSUC	Rossell Vidal, Pere	?/05/38 a 25/01/39
Sabadell	Unitari (ACR, CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Marés Claparols, Josep	03/03/37 a 22/05/37
S. Cugat V.	CNT-PSUC	Castelló Vicedo, Ismael	19/01/38 a 19/04/38
S. Llorenç S.	Unitari (CNT, ERC, UR)	Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37

S. Quirze V.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Vidal Vidal, Quirze	21/10/36 a 25/03/37
Sentmenat	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Rams Casals, Francesc	11/03/37 a 21/11/37
	CNT-ERC	Giralt Monistrol, Jaume	21/11/37 a 10/03/38
	CNT-ERC	Anglés Puigdemunt, Joan	10/03/38 a 26/01/39
Terrassa	Unitari (ACR, CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Bruno Màs, Martí	14/10/36 a 04/01/37
Viladecavalls	CNT-PSUC	Font Marquès, Manel	12/01/38 a 26/01/39
Barberà V.	CNT-ERC-UR	Pallàs Berenguer, Joan	08/03/37 a 18/10/37
	CNT-PSUC-UR	Sánchez García, José	10/03/38 a 10/05/38
	CNT-PSUC-UR		14/06/38 a 27/07/38
	CNT-PSUC-UR	Valero Ros, Santiago	30/05/38 a 07/06/38
	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Cuello Cebrián, Andreu	18/10/38 a 26/01/39
Castellbisbal	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Comellas Torras, Pere	20/01/37 a 15/09/37
	CNT-PSUC-UR	Campanyà Parera, Francesc	15/09/37 a 01/12/37
	CNT-PSUC		01/12/37 a 15/04/38
	CNT-PSUC	Amigó Grau, Jacint	15/09/37 a 02/03/38
Cerdanyola V.	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Pérez Alarcón, Dídac	19/10/36 a 17/11/36
	Unitari	Abad Carrey, Manuel	17/11/36 a 21/04/37
	Unitari	Mañosa Compañó, Isidre	30/04/37 a 30/07/37
	Unitari	Feliu Nieves, Jaume	30/07/37 a 01/11/37

	Unitari	Castells Hugàs, Josep	03/11/37 a 14/11/38
Montcada i R.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Téllez Dominguez, Joan	22/10/36 a 26/05/37
	Unitari	López Gallardo, Antonio	26/05/37 a 03/12/37
	Unitari	Monreal, Antonio	10/12/37 a 26/01/38
	CNT-PSUC	Baliarda, Domènec	26/01/38 a 04/03/38
	Unitari	Alcaraz Almansa, Juan	04/03/38 a 27/05/38
	Unitari	Tomàs del Toro, Manuel	27/05/38 a 24/06/38
Palau-solità i P.	Unitari (CNT, ERC, UR)	Solé Barberà, Quirze	21/10/36 a 21/11/36
	Unitari	Estany Padrós, Antoni	21/11/36 a 31/03/37
	Unitari	Font García, Joan	31/03/37 a 21/10/37
Rubí	Unitari (ACR, CNT, ERC, POUM, UR)	Gaju Pujol, Joan	20/10/36 a 30/10/37
	CNT-PSUC	Aragóns Campderrós, Joaquím	12/4/38-20/10/38
	CNT-PSUC	Fillol Cervelló, Enric	20/10/38 a 25/01/39
Sabadell	Unitari (ACR, CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Lladó Roca, Brú	17/10/36 a 21/02/37
	Unitari	Marés Claparols, Josep	17/10/36 a 21/02/37
	Unitari	Calopa Cejuela, Ramón	03/03/37 a 22/05/37
	Unitari (Indústries de Guerra)	Cinca Vilagener, Josep	17/10/36 a 03/03/37
	Unitari (Ídem)	Barnils Serret, Bartomeu	03/03/37 a 22/05/37
S. Cugat V.	Unitari, exclosa ACR	Presas Llenas, Josep	16/10/36 a 14/11/36

	Unitari, exclosa ACR	Checa Valero, Isidoro	14/11/36 a 11/08/37
	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR), exclosa ACR	Puig Plà, Pere	11/08/37 a 19/01/38
	Unitari, exclosa UR	Belmán Sánchez, Domingo	19/04/38 a 03/05/38
S. Llorenç S.	Unitari (CNT, ERC, UR)	Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/ 37
S. Quirze V.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Raspall Nin, Miquel	21/10/36 a 25/03/37
	Unitari	Juliana Turell, Ramón	21/10/36 a 25/03/37
Sta. Perpètua M.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, POUM), exclosa UR	Alcocer Tos, Julio	13/10/36 a 19/10/36
	Unitari, exclosa UR	Tarrés Sanvicens, Sadurní	19/10/36 a 24/12/36
	ERC-CNT	Castells Valentínez, Jesús	??/06/38 a 26/07/38
Sentmenat	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)	Mira Vendrell, Joan	19/10/36 a 15/12/36
	Unitari	Anglés Puigdemunt, Joan	15/12/36 a 21/11/37
	CNT-ERC	Turell Sempere, Joan	21/11/37 a 28/04/38
	CNT-ERC	Surinyach Monells, Guillem	3/7/38 a 26/01/39
Terrassa	Unitari (ACR, CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)	Machirant Durà, Facund	14/10/36 a 09/07/37
	CNT-PSUC	Marín Abad, Frederic	03/01/38 a 11/03/38
	CNT-PSUC	Soler Orriols, Ramón	11/03/38 a 18/04/38
	CNT-PSUC		05/08/38 a 26/01/39
	CNT-PSUC	Sàbat Romagosa, Marcel·lí	24/5/38 a 05/08/38

Viladecavalls	CNT-PSUC		Brunet Prat, Manel	12/01/38 a 17/08/38
Barberà V.	CNT-PSUC-UR	Cultura	Puerto, Antonio	30/05/38 a 27/07/38
	CNT-PSUC-UR		Valero Ros, Santiago	10/03/38 a 10/05/38
Palau-solità i P.	Unitari (CNT, ERC, PSUC, UR)		Ribas Prats, Emili	21/10/37 a 26/01/39
Rellinars	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)		Calsina Genescà, Pau	17/10/36 a 16/02/37
S. Cugat V.	CNT-PSUC		Castelló Vicedo, Isamel	19/01/38 a 19/04/38
S. Llorenç S.	Unitari (CNT, ERC, UR)		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
S. Quirze V.	CNT-PSUC		Raspall Nin, Josep	21/05/38 a 26/01/39
Sta. Perpètua M.	ERC-CNT		Tarrés Sanvicens, Sadurní	9/05/38 a 26/07/38
Ullastrell	Unitari (ACR, CNT, ERC, PSUC, UR)		Solé Coma, Salvador	27/01/37 a 16/10/37
Barberà V.	Unitari (CNT,ERC,UR)	Sanitat	Pallàs Berenguer, Joan	08/03/37 a 18/10/37
	exclós PSUC			
Castellbisbal	Unitari (CNT, ERC, POUM, PSUC, UR)		Andreu García, Joan	20/01/37 a 19/06/37
Montcada i R.	Unitari		Tomàs del Toro, Manuel	10/09/37 a 03/12/37
	CNT-PSUC		Miras Rodriguez, Josep	26/01/38 a 01/04/38
Sabadell	Unitari		Ibañez Gargallo, José	17/10/36 a 21/02/37
S. Cugat V.	CNT-PSUC		Belmán Sánchez,Domingo	26/1/38 a 19/04/38
S. Llorenç S.	Unitari		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
S. Quirze V.	CNT-PSUC		Martínez Paredes, José	21/05/38 a 02/07/38

Sta. Perpètua M.	Unitari		Fadó Rovira, Jaume	13/10/36 a 25/05/37
Terrassa	Unitari		Palau Abad, Francesc	14/10/36 a 09/07/37
	CNT-PSUC		Domènech, Josep	03/01/38 a 11/03/38
Ullastrell	Unitari		Solé Coma, Salvador	27/01/37 a 16/10/37
Barberà V.	CNT-ERC-UR	Assistència Social	Pallàs Berenguer, Joan	08/03/37 a 18/10/37
	Unitari		Sánchez Martínez, José	18/10/38 a 26/01/39
Castellbisbal	Unitari		Andreu García, Joan	20/01/37 a 19/06/37
	CNT-PSUC		Roig Parera, Josep	01/12/37 a 25/12/37
Montcada i R.	CNT-PSUC		Miras Rodriguez, Josep	26/01/38 a 01/04/38
Ripollet	Unitari		Boix Cosialls, Ramón	02/12/36 a 23/10/37
S. Cugat V.	CNT-PSUC		Belmán Sánchez, Domingo	19/01/38 a 19/04/38
S. Llorenç S.	Unitari		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
S. Quirze V.	CNT-PSUC		Martínez Paredes, José	21/05/38 a 26/01/39
Sta. Perpètua M.	Unitari		Fadó Rovira, Jaume	13/10/36 a 25/05/37
	CNT-ERC			09/05/38 a 26/07/38
	CNT-ERC		Lloveras Gisbert, Josep	??/06/38 a 26/07/38
Sentmenat	CNT-ERC		Fruitós Curtielles, Vicenç	21/11/37 a 10/03/38
	CNT-ERC		Anglés Puigdemunt, Joan	10/03/38 a 26/01/39
Terrassa	Unitari, exclós POUM		Sàbat Romagosa, Francesc	04/01/37 a 09/07/37

	CNT-PSUC		Domènech, Josep	03/01/38 a 11/03/38
	CNT-PSUC		Pedro Gimjuan, Josep	11/03/38 a 24/05/38
	CNT-PSUC		Caixelós Vela, Jacint	24/05/38 a 26/01/39
Ullastrell	Unitari		Solé Coma, Salvador	27/01/37 a 16/10/37
Castellar V.	CNT-PSUC	Defensa/Seguretat Int.	Hernández García, Dídac	19/10/36 a ??/03/37
Castellbisbal	Unitari		Roig Parera, Josep	26/03/37 a 01/12/37
Cerdanyola V.	Unitari		Tejero Regalés, Mariano	19/10/36 a 30/07/37
Montcada i R.	Unitari		Mellado Hernández, Salvador	22/10/36 a 26/5/37
Palau-solità i P.	Unitari		García Albiol, Patrici	21/11/36 a 13/01/37
	Unitari		Taurón Ciurans, Joaquím	20/01/37 a 06/03/37
Ripollet	Unitari		Llargués Domènec, Pere	21/10/36 a 03/06/37
Rubí	Unitari		Mariné Cornet, Joaquím	25/02/37 a 11/03/37
S. Llorenç S.	Unitari		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
Sta. Perpètua M.	Unitari, exclosa UR		Fadó Rovira, Jaume	13/10/36 a 25/05/37
Sentmenat	Unitari		Rams Casals, Francesc	? ? ? a 11/03/37
Terrassa	Unitari, exclosos ACR i POUM		Aldave Rebullida, Enric	04/01/37 a 09/07/37
Castellar V.	CNT-PSUC	Agricultura	Malla Rocavert, Josep	19/10/36 a 26/01/39
Castellbisbal	CNT-PSUC		Campanyà Parera, Francesc	01/12/37 a 15/04/38
Palau-solità i P.	Unitari		Estany Padrós, Antoni	21/11/36 a 31/03/37

S. Cugat V.	CNT-PSUC		Belmán Sánchez,Domingo	19/1/38 a 19/04/38
S. Llorenç S.	Unitari (CNT,ERC,UR)		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
S. Quirze V.	Unitari		Raspall Nin, Josep	04/12/36 a 22/01/37
	CNT-PSUC			21/05/38 a 23/07/38
Sta. Perpètua M.	CNT-PSUC		Camps, Fèlix	24/12/36 a 09/02/37
	CNT-ERC		Barcons Bonet, Joan	09/05/38 a 26/07/38
Sentmenat	Unitari		Costajussà Cuscó, Joan	03/07/38 a 26/01/39
Viladecavalls	Unitari, exclós PSUC		Fontanet Vidal,Wenceslao	22/10/36 a 04/02/37
	Unitari, exclós PSUC		Casanova Picó, Miquel	04/02/37 a 07/01/38
Castellbisbal	Unitari	Governació	Roig Parera, Josep	26/03/37 a 02/03/38
Montcada i R.	Unitari		Tomàs del Toro, Manuel	10/09/37 a 03/12/37
	Unitari		Martí Maimó, Josep	10/12/37 a 26/01/38
	CNT-PSUC		Miras Rodriguez, Josep	26/01/38 a 01/04/38
Ripollet	Unitari		Tomàs Pí, Isidre	28/10/37 a 26/01/39
Rubí	Unitari		Mariné Cornet,Joaquím	11/03/37 a 30/10/37
	CNT-PSUC		Roba García, Joan	12/04/38 a 25/01/39
S. Cugat V.	CNT-PSUC		Puig Plà, Pere	19/01/38 a 19/04/38
	Unitari		Castelló Vicedo, Ismael	19/04/38 a 03/05/38
	Unitari		Checa Valero, Isidoro	03/05/38 a 26/01/39

S. Quirze V.	CNT-PSUC		Raspall Nin, Josep	06/12/38 a 26/01/39
Sta. Perpètua M.	CNT-ERC		Fadó Rovira, Jaume	09/05/38 a 26/07/38
Terrassa	Unitari, exclosos ACR i POUM		Padilla Boloix, Josep	09/07/37 a 05/08/37
	Unitari, exclosos ACR i POUM		Lípiz Rodriguez, Vicenç	05/08/37 a 29/10/37
	Unitari (ACR, CNT, ERC, PSUC, UR)		Tapioles Vancells, Llorenç	29/10/37-25/2/38
	CNT- PSUC		Pedro Gimjuan, Josep	11/03/38 a 24/05/38
	CNT-PSUC		Caixelós Vela, Jacint	24/05/38 a 26/01/39
Viladecavalls	CNT-PSUC		Font Marquès, Manel	17/08/38 a 26/01/39
Ripollet	Unitari	Finances	Teruel Alonso, José Antonio	28/10/37 a 26/01/39
Rubí	CNT-PSUC		Roba García, Joan	12/04/38 a 25/01/39
S. Llorenç S.	Unitari		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
S. Quirze V.	CNT-PSUC		Busquets Centellas, Joan	21/05/38 a 06/12/38
	CNT-PSUC		Raspall Nin, Josep	06/12/38 a 26/01/39
S. Cugat V.	Unitari, exclosa ACR	Serveis	Checa Valero, Isidoro	16/10/36 a 14/11/36
	Unitari, exclosa ACR	Públics	López Martínez, Pedro	16/12/36 a 22/09/37
	Unitari, exclosa ACR		Pagán García, Antonio	22/09/37 a 10/11/37
	Unitari, exclosa ACR		Puig Plà, Pere	10/11/37 a 19/01/38
	Unitari		Belmán Sánchez, Domingo	19/04/38 a 03/05/38
Terrassa	Unitari, exclosos ACR i POUM		Aldave Rebullida, Enric	09/07/37 a 03/01/38

	CNT-PSUC		Graells Llopart, Joan	03/01/38 a 25/02/38
	CNT-PSUC		Marín Abad, Frederic	11/03/38 a 18/04/38
	CNT-PSUC		Sàbat Romagosa, Marcel·lí	24/05/38 a 05/08/38
	CNT-PSUC		Soler Orriols, Ramón	05/08/38 a 26/01/39
Barberà V.	Unitari	Sanitat	Pallàs Berenguer, Joan	08/03/37 a 18/10/37
Castellbisbal	Unitari		Andreu García, Joan	20/01/37 a 19/06/37
Montcada i R.	Unitari		Tomàs del Toro, Manuel	10/09/37 a 03/12/37
	CNT-PSUC-UR		Miras Rodriguez, Josep	26/01/38 a 01/04/38
Sabadell	Unitari		Ibañez Gargallo, José	17/10/36 a 21/02/37
S. Cugat V.	CNT-PSUC		Belmán Sánchez, Domingo	19/01/38 a 19/04/38
S. Llorenç S.	Unitari		Castella Ros, Josep	19/10/36 a 05/07/37
S. Quirze V.	CNT-PSUC		Martínez Paredes, José	21/05/38 a 02/07/38
Sta. Perpètua M.	Unitari, exclosa UR		Fado Rovira, Jaume	13/10/36 a 25/05/37
Terrassa	Unitari		Palau Abad, Francesc	14/10/36 a 09/07/37
	CNT-PSUC		Domènech, Josep	03/01/38 a 11/03/38
Ullastrell	Unitari		Solé Coma, Salvador	27/01/37 a 16/10/37

EVOLUCIÓ DE LA PRESENCIA CONFEDERAL

<u>CONSELL MUNICIPAL</u>	<u>DATA</u>	<u>COMPOSICIÓ</u>	<u>TIPUS DE GOVERN</u>
Barberà del Vallès	14/10/36 (?)	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	08/03/37	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys PSUC
	15/10/37	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys CNT
	10/03/38	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys ERC
	27/07/38	Dissolució del Consistori	
	18/10/38	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
Castellar del Vallès	19/10/36	CNT, ERC, PSUC, UR	CNT-PSUC
Castellbisbal	18/10/36	CNT, ERC, POUM, PSUC, UR	Unitari
	09/05/37	CNT, POUM, PSUC, UR	Unitari menys ERC
	30/11/37	CNT, PSUC	CNT- PSUC
	15/04/38	Dissolució del Consistori	
Cerdanyola del Vallès	17/10/36	CNT, ERC, POUM, PSUC, UR	Unitari
	14/11/38	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys CNT
Gallifa	26/10/36	CNT, ERC, UR	Tots pertànyen a ERC
Matadepera	19/10/36	ACR,CNT,ERC,POUM,PSUC,UR	L'Alcalde presideix totes

les Comissions

	09/08/37	Retirada voluntària de l'últim representant de la CNT	
Montcada i Reixac	22/10/36	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	26/01/38	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys ERC
	01/04/38	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	07/10/38	CNT, PSUC	CNT- PSUC
Palau-solità i Plegamans	21/10/36	CNT, ERC, UR	Unitari
	21/10/37	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
Polinyà	22/10/36	UR	
Rellinars	14/10/36	CNT, ERC, POUM, PSUC, UR	Unitari
	16/02/37	CNT, ERC, POUM, PSUC, UR	Unitari menys CNT
	16/01/38	Retirada voluntària de la CNT	
Ripollet	20/10/36	CNT, ERC, POUM, PSUC, UR	Unitari
Rubí	20/10/36	ACR, CNT, ERC, POUM, UR	Unitari
	30/10/37	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys CNT
	12/04/38	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	CNT- PSUC
Sabadell	17/10/36	ACR,CNT,ERC,POUM,PSUC,UR	Unitari
	22/05/37	Retirada de la CNT	
Sant Cugat del Vallès	14/10/36	ACR,CNT,ERC,POUM,PSUC,UR	Unitari menys ACR

	19/01/38	ACR, CNT, ERC, PSUC	CNT- PSUC
	19/04/38	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys UR
	03/05/38	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	29/10/38	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	ACR - CNT - ERC - PSUC
Sant Llorenç Savall	19/10/36	CNT, ERC, UR	Unitari
Sant Quirze del Vallès	19/10/36	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	25/04/37	Retirada voluntària de la CNT	
	06/05/38	Tornada de la CNT	
	20/05/38	CNT, PSUC	CNT - PSUC
	02/07/38	CNT, PSUC, UR	Unitari
	27/08/38	CNT, PSUC	CNT - PSUC
Santa Perpètua de Mogoda	12/10/36	CNT, ERC, POUM, PSUC, UR	Unitari menys UR
	24/12/36	CNT, ERC, PSUC, UR	CNT - PSUC
	09/02/37	CNT, ERC, UR	Unitari
	20/03/37	CNT, ERC, PSUC, UR	CNT - PSUC
	22/05/37	Retirada de la CNT	
	09/05/38	CNT, ERC	CNT - ERC
Sentmenat	19/10/36	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	11/11/37	CNT, ERC	CNT - ERC

Terrassa	14/10/36	ACR,CNT,ERC,POUM,PSUC,UR	Unitari
	04/01/37	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys ACR i POUM
	29/10/37	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	04/12/37	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	CNT - PSUC
Ullastrell	19/10/36	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys CNT i PSUC
	27/01/37	ACR, CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari
	23/11/37	Retirada voluntària de la CNT	
Vacarisses	13/10/36	CNT, ERC, UR	L'Alcalde presideix totes les Comissions
	19/07/37	Retirada de la CNT	
Viladecavalls	16/10/36	CNT, ERC, PSUC, UR	Unitari menys PSUC
	07/01/38	CNT, ERC, PSUC, UR	CNT - PSUC

**AJUNTAMENT DE PINS DEL VALLÈS (ACTUAL SANT CUGAT
DEL VALLÈS)**

**RELACIÓ D'INGRESSOS I DESPESES DEL MES DE DESEMBRE
DE 1937 (FONT: ACTA DEL PLE CELEBRAT EL DIA 23 DE
FEBRER DE 1938)**

I N G R E S S O S

<u>CONCEPTE</u>	<u>PESSETES</u>
- Joan Martinez, recaptat per inspecció peix fresc	516,90
- Joan Martinez, recaptat per llocs públics	340,50
- Joan Martínez, recaptat per arrendament taules mercat	1924,00
- Joan Martinez, recaptat cambra frigorífica	180,00
- Joan Martinez, recaptat per gallines i cunills	41,25
- Feliu Llumell, recaptat per drets matança	1237,25
- Feliu Flumell, recaptat per carns solípede i despulles	6372,80
- Feliu Flumell, recaptat per carns vedella i despulles	702,03
- Feliu Flumell, recaptat per carns lluers, cabres i despulles ...	96,60
- Feliu Flumell, recaptat per carns porc i despulles	1478,30
- Feliu Flumell, recaptat per drets matança porc	570,00
- Venda llenya de boscos intervinguts	990,56
- Col·lectivitat de Camperols, retorn del préstec	1000,00
- Impost sobre begudes	900,00
- Liquidació cartes racionament	2624,00
- Subministre d'aigües	50,00
- Recaptat drets cementiri	120,00
- Recaptat drets cotxe mortuori	260,00
- Recaptat drets lloguer i venda de ninxols	610,00

- Recaptat drets canvi títols ninxols	295,00
- Taxa sobre construccions	7,00
- Expedició segell municipal	1283,50
- Plaques i tauletes	110,00
- Taxa sobre vigilància nocturna	1907,50
- Recaptat per multes	25,00
- Recaptat per ocupació de la via pública	10,00
- Joan Martínez, inspecció peix fresc mes desembre.....	233,70
- Joan Martínez, llocs públics mes de desembre	457,00
- Joan Martínez, arrendament taules del mercat	1489,00
- Joan Martínez, cambra frigorífica mes desembre	292,50
- Joan Martínez, gallines i conills mes desembre	88,90
- Feliu Flumell, drets matança escorxador desembre	1850,25
- Feliu Flumell, carns solípede i despulles desembre ..	8158,67
- Feliu Flumell, íd. llaneres, cabrunes i despulles	78,60
- Feliu Flumell, íd. vedella i despulles	3033,08
- Feliu Flumell, íd. de porc i despulles	2361,20
- Feliu Flumell, íd. drets matança porcs	1040,00
- Col·lectivitat de Camperols, retorn del préstec.....	2000,00
- Impost sobre Begudes	830,00
- Taxa sobre Finques Urbanes	9,90
- Indemnització treballadors de la Brigada Municipal ..	104,00
- Recaptat per drets de cementiri	350,00
- Recaptat per cotxe mortuori	865,00
- Recaptat per lloguer i venda de ninxols.....	1055,00
- Recaptat per canvi títols de ninxols	180,00
- Recaptat per trasllat despulles	25,00
- Expedició segell municipal	445,00
- Plaques i tauletes	100,00

- Taxa sobre vigilància nocturna	757,00
- Recaptat per multes	1400,00
- Del Conseller de Finances, pel paper moneda posat en circulació	4000,00
- Generalitat de Catalunya, participació xifra de negocis..	1980,96
<u>Sumen els ingressos 56.836,95 pessetes</u>	

P A G A M E N T S

<u>CONCEPTE</u>	<u>PESSETES</u>
- Empleats jubilats, havers de novembre	365,99
- Maria Cortiella, havers de novembre	100,00
- Matancers, havers de novembre	1238,00
- Empleats d'oficines, havers de novembre	3104,98
- Empleats salubritat i higiene, havers novembre	374,99
- Empleats Beneficència, havers novembre	112,49
- Mestres i mestresses, lloguer i gratificació novembre	800,30
- Empleats vïes públiques	333,33
- Francesc Pahissa serveis municipalitzats, novembre	882,08
- Francesc Pahissa, treballs extraordinaris novembre	117,92
- Jornals brigada i benzina camioneta	754,00
- M. Rigol i A. Campos, neteja grups escolars	48,50
- Havers serenos i vigilants nocturns	630,00
- Dietes i despeses dels Consellers Municipals	327,40
- Diversos, per material Secretaria, segells i similars	1062,00
- Diversos, per subministres menjar als guardes	299,95
- Conseller Sanitat i Ass. Social, liquidació 12 novembre	70,94
- Amadeu Farrell, a compte compra bloc compressor per a l'escorxador	700,00
- J. Canyameras, per compra estufes per a les escoles	1002,55

- Junta Municipal Agraria, subvenció pel sosteniment guardes	348,00
- Imprevistos, diversos treballs sense consignació especial	177,00
- Subvenció minyons subjectes a revisió	30,00
- R. Español, lloguer i gratificació escola de La Floresta	117,51
- Serveis Eléctrics, rebuts corresponents a maig i juny	3746,32
- Col·lectivitat de Paletes, treballs per compte Ajuntament	1900,25
- Serveis Eléctrics, rebut corresponent a juliol	859,03
- Jornals brigada i benzina camioneta	763,00
- Havers serenos i vigilants nocturns	630,00
- Dietes i despeses Consellers Municipals	314,50
- Joan Sembra, el seu rebut per una multicopista	276,62
- J. Canyameras, per compra estufes per a les escoles ...	364,90
- Liquidació Banc de Terrassa, c/c amb l'Ajuntament ..	24,85
- Junta Municipal Agraria, subvenció pel sosteniment dels guardes	180,00
- M. Rigol i A. Campos, neteja grups escolars	145,50
- Havers serenos i vigilants nocturns	1260,00
- Compañía Telefónica, rebuts de novembre	109,05
- Dietes i despeses Consellers Municipals	832,50
- Control d'aigües, rebuts subministre mes d'octubre	88,70
- Jornals brigada i benzina camioneta	1334,00
- Imprevistos, diversos treballs sense consignació especial	157,70
- J. Jové i Berenguer, treballs per compte de l'Ajuntament	126,90
- J. Sobregrau i P. Salés, per material d'escriptori	390,80
- J. Canyameras, per compra estufa per a les escoles ..	95,00
- Lluís Bernat, advocat, minuta d'honoraris	550,00
- Diversos, per material Secretaria	940,35
- Diversos, per treballs i material per compte Ajuntament	125,50

- Jornals brigada i benzina camioneta	808,00
- Josep Ruiz, un pneumàtic per a la camioneta	1000,00
- Agrupació Indústria Rajolera, rebut per material	725,00
- Dietes i despeses dels Consellers Municipals	406,50
- Havers serenos i vigilants nocturns	630,00
- Empleats jubilats havers desembre	365,99
- Maria Cortiella, havers desembre	100,00
- Matancers, havers desembre	1857,50
- Empleats d'oficines, havers desembre	3104,98
- Empleats salubritat i higiene	374,99
- Empleats Beneficència	112,49
- Mestres i mestresses, lloguer i gratificació desembre	869,54
- Empleats vies públiques	333,33
- Francesc Pahissa, serveis municipalitzats desembre	882,08
- Francesc Pahissa, treballs extraordinaris desembre	117,92
- Jornals brigada i benzina camioneta	760,00
- M. Rigol i A. Campos, neteja grups escolars	97,00
- Havers serenos i vigilants nocturns	630,00
- Dietes i despeses Consellers Municipals	406,50
- Treballs personal temporal, efectuats a oficines municipals	655,00
- Amadeu Farrell, resta pagament compra compressor per a l'escorxador	600,00
- Col·lectiva de Paletes, factures de treballs per a l'Ajuntament	1340,57
- Casa Friger, arranament cambra frigorífica mercat	50,55
- Diversos treballs i materials per a l'Ajuntament	151,50
- Diversos per reparació camioneta municipal	219,60
- Diversos treballs i materials per a l'Ajuntament ...	104,95

- Comissió Sanitat i Ass. Social, subvenció Ajuntament	600,00
- Caixa de Pensions, quotes del Retir Obrer	679,51
- Caixa de Pensions, assegurança d'accidents de treball	146,28
- Joan Berenguer, treballs per compte de l'Ajuntament	114,15
- Josep Jové i Simó Franc, ídem	1567,50
- Diversos, per atencions de beneficència	169,65
- Patent turisme i benzina de la camioneta	276,62
- Diversos, per segells i material d'escriptori	896,30
- Societat Winterturt, assegurança carros Ajuntament	43,65
- Diversos, per treballs i materials per compte de l'Ajuntament	823,80
- Serveis Eléctrics, col·locació d'un llum al carrer F. Galán	4,75
- Generalitat de Catalunya, quota a compte Brigada Sanitària	495,66
- Generalitat de Catalunya, recàrrec s/industrial	1485,30

Sumen les despeses: 52.220,57 pessetes

* Existència en caixa el 30 de novembre de 1937: 11.257,35 pessetes

* Ingressat durant el mes de desembre de 1937: 56.836,95 “

SUMA: 68.094,30 pessetes

* Pagat durant el mes de desembre de 1937: 52.220,57 pessetes

* Resten en la caixa municipal: 15.873,73 pessetes

RESUM DEL LLIBRE REGISTRE DE SORTIDA DE CORRESPONDÈNCIA DE L'AJUNTAMENT DE BARBERÀ DEL VALLÈS, MESOS DE NOVEMBRE I DESEMBRE DE 1938

MES DE NOVEMBRE

- Abastament d'aliments per a la població: dues cartes al Director de l'empresa "La Farinera", Cerdanyola del Vallès, autoritzant al carreter municipal per a carregar una partida de farina per al pa del poble; dues al Cap del destacament de Guàrdies d'Assalt, Barberà del Vallès, demanant-li destini dos guàrdies per efectuar un registre en el domicili de José Bosch Cardona, on es creu existeixen productes agrícoles no declarats oportunament, i, d'altra banda, demanant una parella de guàrdies per acompanyar als Consellers municipals Pérez i Cuello per inspeccionar uns domicilis; al President de la Junta Regional de Proveïments, 1a. Regió Vegueria, Barcelona, comunicant-li que la farina obtinguda del blat sobrant és de 22.140 quilos i que abastarà solament per a 11 setmanes; al Delegat de Proveïments del Vallès Occidental, Sabadell, manifestant-li que únicament existeix un molí per triturar gra; al Comissari General d'Ordre Públic de Catalunya, Barcelona, sol·licitant llicència d'ús d'arma curta per al Conseller d'Abastaments i Assistència Social d'aquest municipi; al veí Josep Bosch Cardona, Barberà del Vallès, imposant-li multa consistent en 5 penyores de 50 pessetes per infracció de la normativa existent; al veí Pere Girbau Llivina, Barberà del Vallès, imposant-li dues penyores de 50 pessetes per haver venut un tocino sense autorització i haver fet intercanvi; al President del Sindicat Agrícola, Barberà del Vallès, demanant-li 4.000 quilos de farina per al pa de la població, corresponent a les setmanes 45 i 46; al Conseller d'Economia de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, demanant l'instal·lació dels menjadors infantils

- Assistència als refugiats de zones de guerra: al Comissari d'Assistència als Refugiats de Guerra, 1a. Vegueria, Barcelona, sol·licitant assistència mèdica per als refugiats Estefania Martín, Llibertat Díaz i Fèlix Díaz; ídem adreçant-li per triplicat la relació dels refugiats residents a Barbarà corresponent al mes d'octubre; ídem, demanat assistència per a Vicens Ruesca Cardona mentre estigui a Barcelona; ídem, fent constar el nombre de refugiats als efectes del racionament; ídem, manifestant-li que el refugiat Josep Fix Carlús desitja traslladar-se a França; ídem, comunicant que el refugiat Just Usieto Berroy ha trobat ocupació a Barcelona i que sigui donat de baixa als efectes del racionament i pagament del subsidi; ídem, comunicant el número de refugiats de zones de guerra residents al municipi

- Exèrcit Popular: al Capità Pedro Rodriguez, Madrid, demanant-li s'interessi per a que el sergent Agustín Mendez González pugi percebre els havers de setembre, octubre i novembre; al Cap Secció Personal-Baixes, Subsecretaria Exèrcit de Terra, manifestant que va haver error en el nom de Miquel Sans Mampel i demanant antecedents del mateix; al Cap de Serveis Secció IX Abastaments, Subsecretaria d'Armament, Barcelona, informant-li les dades de les cavalleries de Victoriano Bometón Alfaro i Ponciano Garcés Llop; als últims citats, Barbarà del Vallès, per a que es traslladin a Gironella amb les seves cavalleries; al Cap de la 23 Brigada Mixta, Estat Major, comunicant que les dades del soldat José Ramón Torrella han resultat ser certs

- Finances: al Cap de l'Administració Central de Contribucions i Impuestos, Generalitat de Catalunya, Barcelona, retornant-li el duplicat d'una papereta firmada pel veí Jaume Argelich, per arbitri sobre aprofitaments hidràulics; al Director General del Patrimoni i Rendes, Generalitat de Catalunya, fent-li avinent que es procurarà enllestir el padró de cèdules personals dintre el termini corresponent

- Beneficència: al Director de la Clínica de la Salut, Sabadell, pregant-li admeti en dit centre, per a assistència mèdica, a la veïna d'aquest municipi Joaquina Padró Vallès, de 62 anys, vídua i pobra
- Ensenyament: al Cap de la Secció Administrativa, 1a. Ensenyança, Barcelona, comunicant que ha pres possessió del seu càrrec i ha començat a exercir, l'auxiliar docent Guillermo Menendez Berjano
- Patrimoni del Consistori: al Director General d'Administració Local, Generalitat de Catalunya, Barcelona, reclamant el cotxe turisme número 57953, Citroen, per al servei de l'Ajuntament i que el Comissari Municipal, sr. Grau, no va tornar al cessar en el seu càrrec
- Composició de l'Ajuntament: al President del sindicat Unió de Rabassaires, Barbarà del Vallès, participant-li l'acord de l'Ajuntament per a que designi un altre Conseller municipal i invitant-li a la reunió extraordinària del proper dia 26, per donar possessió als nous Consellers
- Reorganització de la Junta Municipal Agrària: a ERC, PSUC, UR, CNT i UGT, Barbarà del Vallès, interessant-los el nomenament d'un representant de l'entitat per formar part de la Junta Municipal Agrària, que es té de reorganitzar, de conformitat amb les disposicions del Decret de 17 d'agost de 1937

MES DE DESEMBRE

- Abastament d'aliments per a la població: al Delegat Comarcal de Proveïments del Vallès Occidental, Sabadell, pregant-li que sigui esmenat l'error de considerar a Barbarà com a població agrícola, quant en general és industrial; ídem, donant coneixement de la collita de vi, blat i olives i de la no existència al poble de cap molí per a olives; al Comissari General

d'Ordre Públic, Barcelona, demanant llicència d'ús d'arma curta per a l'Alcalde, José Solís; ídem, demanant el mateix per al Conseller municipal Juan Gallego (l'inseguretat era conseqüència de la política existent en abastaments)

- Assistència als refugiats de guerra: al Comissari d'Assistència als Refugiats, 1a. Vegueria, Barcelona, fent constar el número de refugiats residents a Barbarà; ídem, acompanyant la relació, per triplicat, que demana el qüestionari que va interessar; ídem, interessant l'assistència per a la refugiada Lluïcia Barrutxa Apellaniz, que ha de portar la seva filla a l'Hospital General; ídem, pregant-li accedeixi a la demandada formulada per les refugiades Agnès López Valle i Margarida Muñoz Miguel i familiars respectius, per poder traslladar-se a València, sense el caràcter i garanties de refugiades; a Esteve Carbó Sanfeliu, comunicant-li que al seu domicili viurà el matrimoni de refugiats, Juli Serra Villarroel i l'esposa Na Maria Martín

- Exèrcit: al Comissari 124 Brigada Mixta, 496 Batalló, 27 Divisió, Base 8a., Exèrcit de l'Est, denunciant que el soldat Emilio Ezevain Clavel, no va tornar la bicicleta que li va prestar un veí; al Comandant de Sanitat 45 Batalló, 12 Brigada Mixta, sol·licitant permís per al soldat Carlos Sancho Monistrol; al Director General de Sanitat Militar, Ministeri de Defensa Nacional, Barcelona, interessant-li vegi la manera de que el metge titular d'aquesta població, Emili Iglesias Coll, pugui ésser destinat novament a Barbarà, sense deixar de continuar prestant els seus serveis de Sanitat Militar; al Tinent Pagador 75 Batalló 19 Brigada Mixta, retornant dos rebuts del soldat desaparegut Andrés Soley Gorchs; al Comissari de la 131 Brigada Mixta, 522 Batalló, en campanya, donant-li informes polítics del ciutadà Juan Codina Estapé; al Comissari 124 Brigada Mixta, 27 Divisió, en campanya, conforme no hi ha notícies d'on es troba el soldat Emilio Ezevain Clavell ni la bicicleta que va agafar a un veí; al Cap del Sector nº 2, 3a. Base Aèria, Sabadell, denunciant la sustracció d'hortalisses per ocupants de camions de Forces de l'Aire

- Finances: al Conseller de Finances de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, trametent certificació d'haver-se acordat la pròrroga del Pressupost General de Despeses i Ingressos
- Composició de l'Ajuntament: al Director General d'Administració Local, Barcelona, participant-li haver donat compliment a l'Ordre de 30 de novembre, del Conseller de Governació, suspenent a l'Alcalde-President d'aquest Ajuntament i designant el que sota-signa el comunicat per a substituir-lo; ídem, trametent certificació i relació de l'acta de constitució de l'Ajuntament i Consellers que el componen, segons sessió celebrada el dia 10 del mes en curs
- Ensenyament: al Delegat d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya, Barcelona, donant conformitat a unes dades existents sobre les escoles del municipi
- Agricultura: al Director General de Ramaderia i Indústries Pecuàries, Ministeri d'Agricultura, donant-li antecedents de les dues granjes avícoles existents en aquesta població, a nom, respectivament, d'en Armando Lladó Lluch i Joan Claveria Claramunt
- Personal de l'Ajuntament: a Joan Montes Sanjaume, nomenant-lo Agutzil del Districte 2n. amb caràcter interí; a Pere Pastor Alcaraz, nomenant-lo vigilant nocturn del Districte 2n. amb caràcter interí
- Treball: al President del Jurat Mixte de Treball, Ram de l'Alimentació, Barcelona, manifestant-li haver sigut entregada al veí Josep Casas Comas, còpia de la sentència dictada pel Conseller de Treball